

6559

IV

Fol. 293

Caise XII.

N. 108.

2910
27

Tomus quindecimus legationum responsoꝝ literarum rerum ꝓ. Polonicarum

Sub Dno Sigismundo Primo, rege Polonie:
et Joanne Choienski Epō Cracoviensi regi
Polonie Cancellario: actarum, consultarum,
dictarum. scriptarum.

et Samuel
Maricowski
Vicecancellarius

Per me Stanislaum Gorski Cracoviensem
Et Plocensem Canonicum. in reliquos sex
tomos redactarum.

Continet. annos
1536
1537
1538
1539
1540.

Is Choienski Epō in anno 1538. absolutis Comitis regni
pictoribus, mortuus est. post eum: Samuel Maricowski
Vicecancellarius recepit

Omnes principes
 legationum ipsorum
 litterarum testium
 et confirmationum

Sub anno domini MCCCXXII
 et Joanne Chetivski Episcopo Cracoviensi
 et Joanne Castellano Castellani consensu
 et scriptura

Et me Stanislaus Cracoviensis
 et florentini canonici in testibus
 et omnes testibus

1332

1332

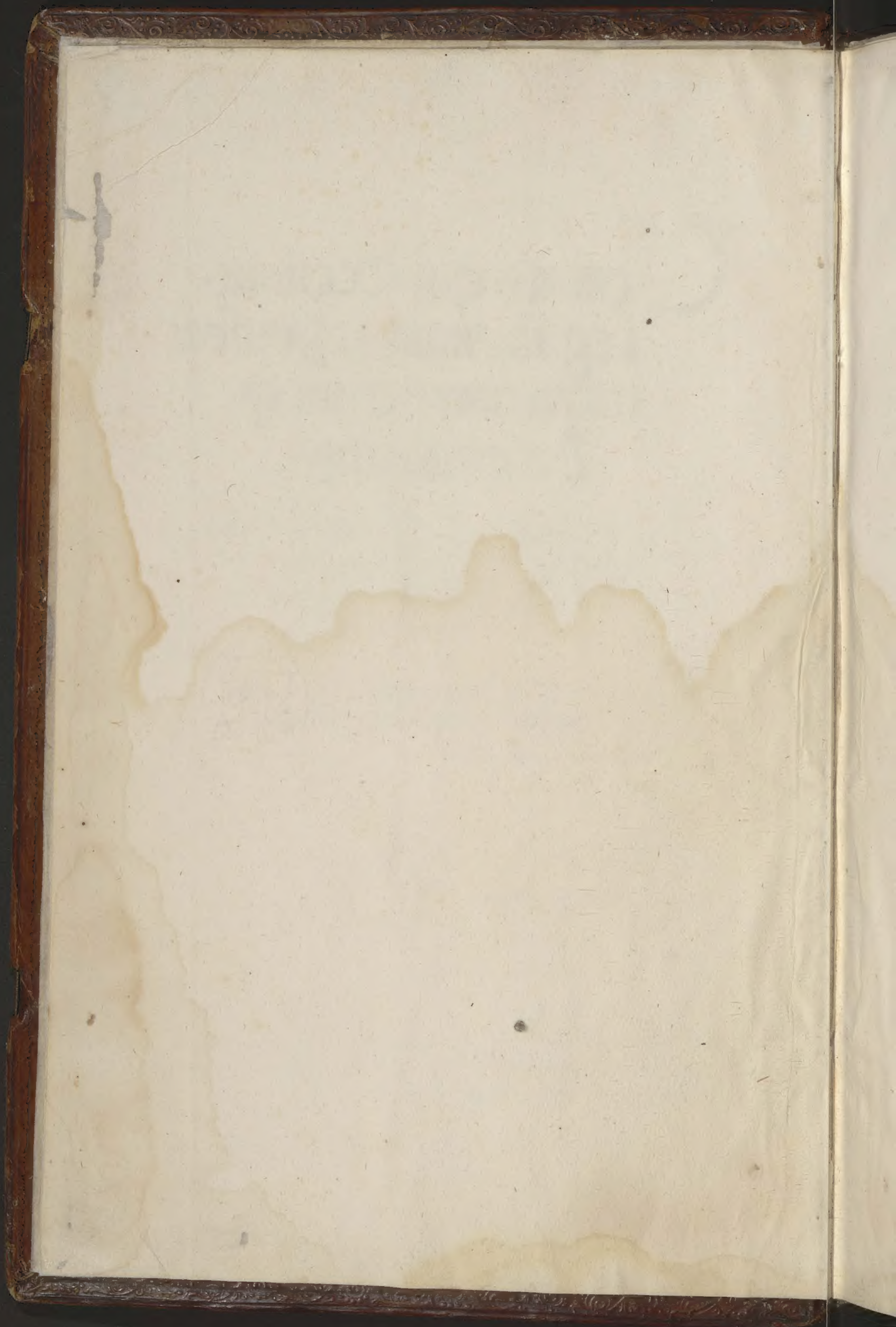
1332

omnes testes

et Joanne Castellano Castellani consensu
 et scriptura
 et omnes testibus

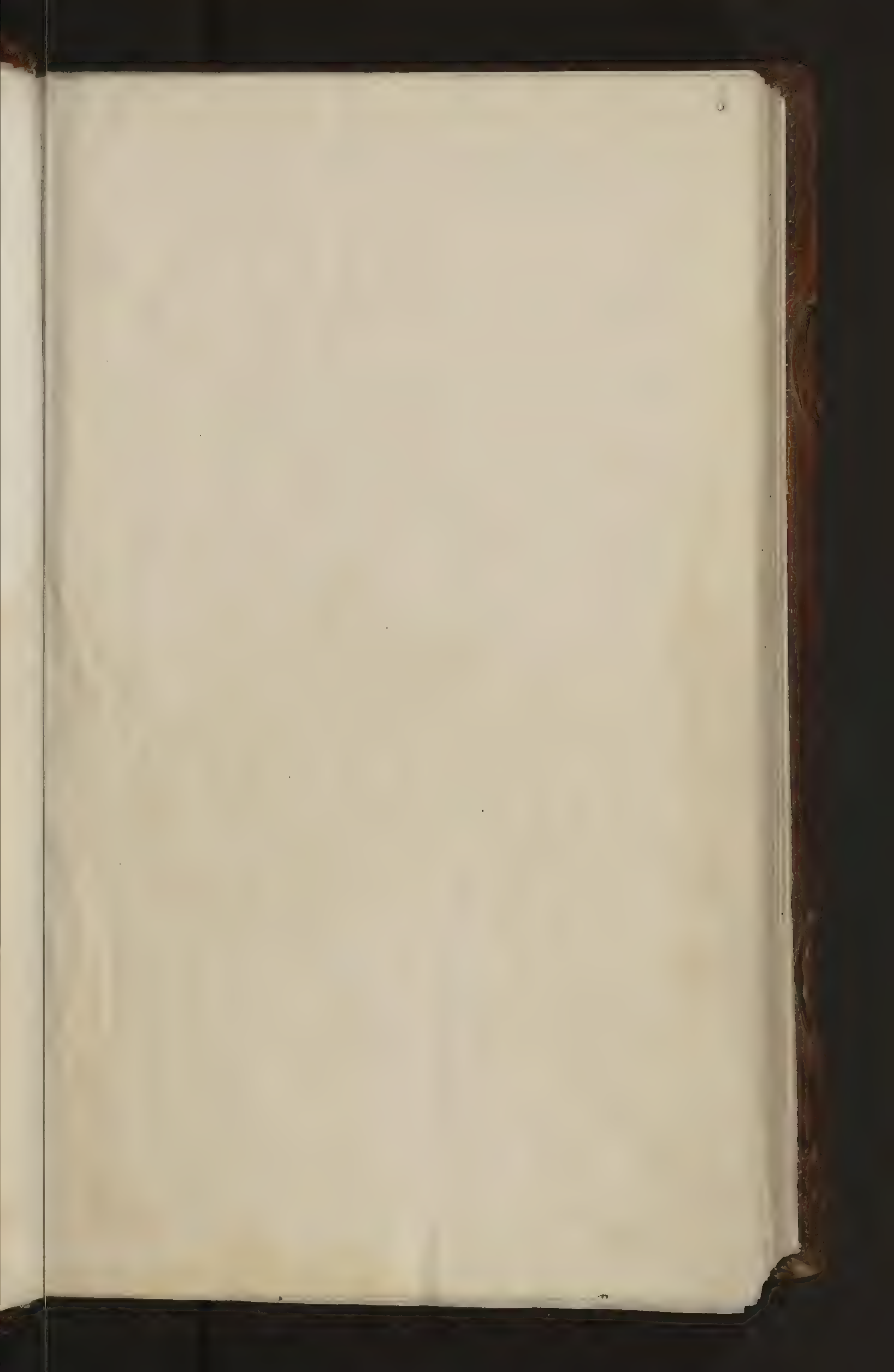

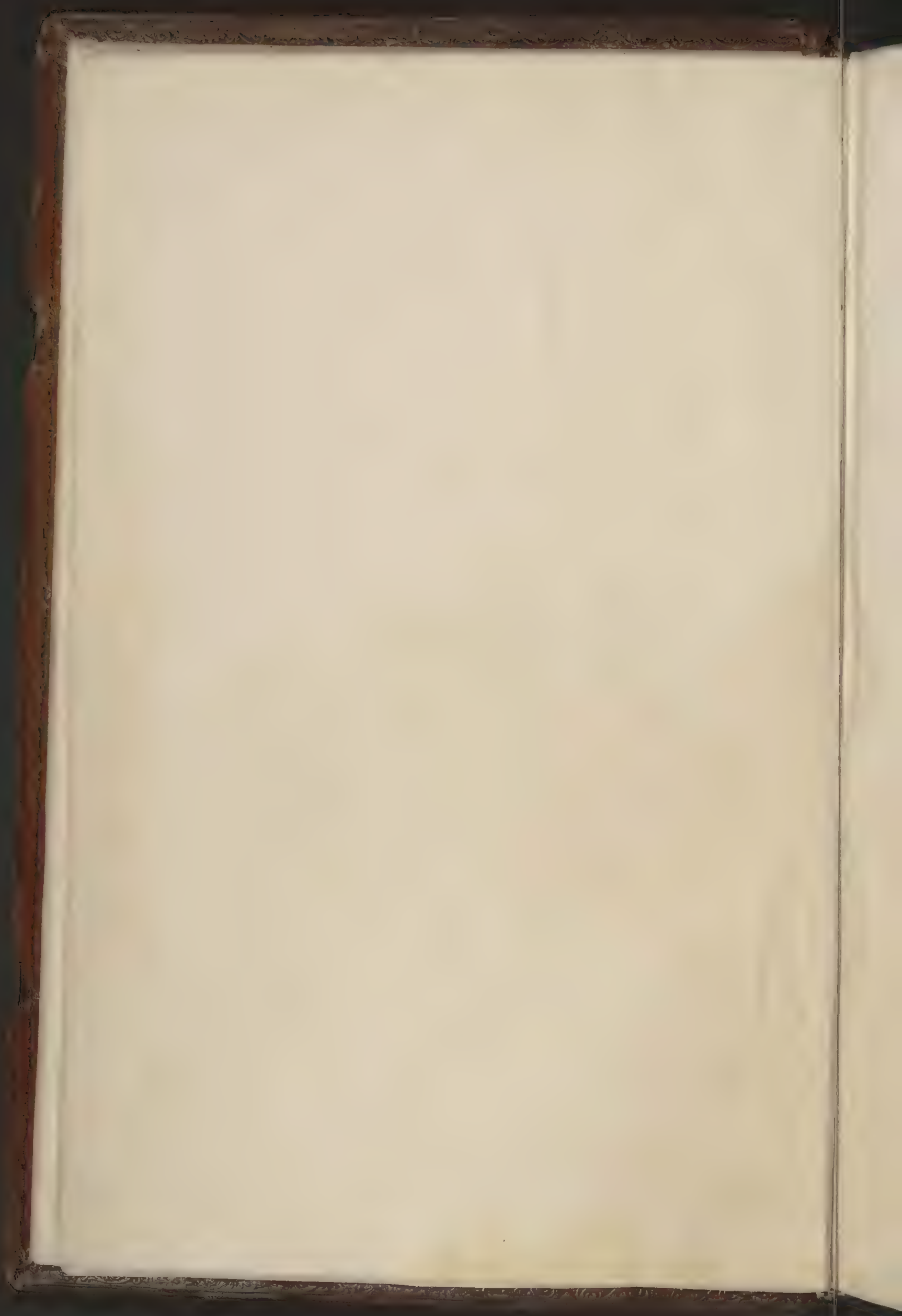
f

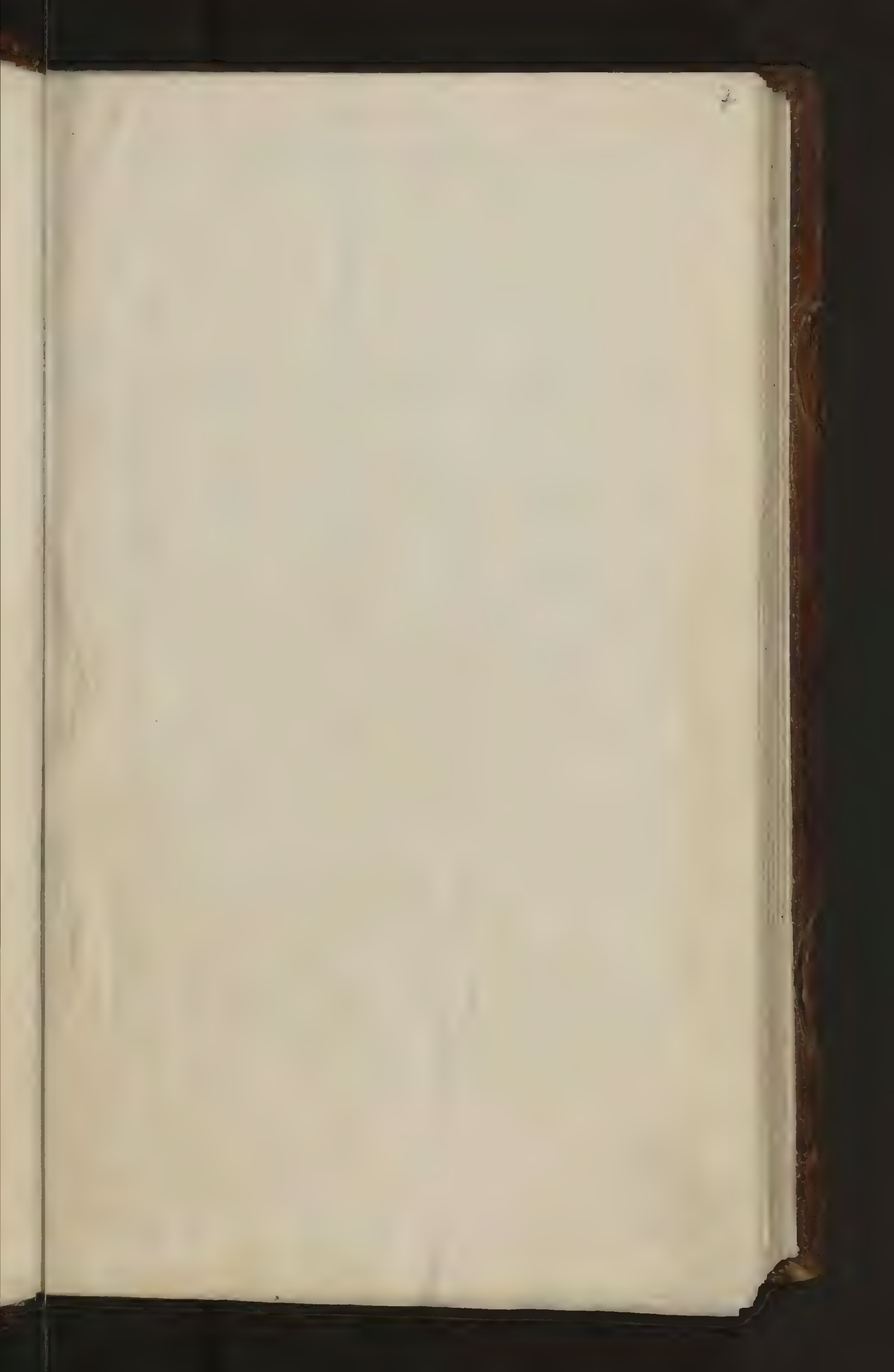

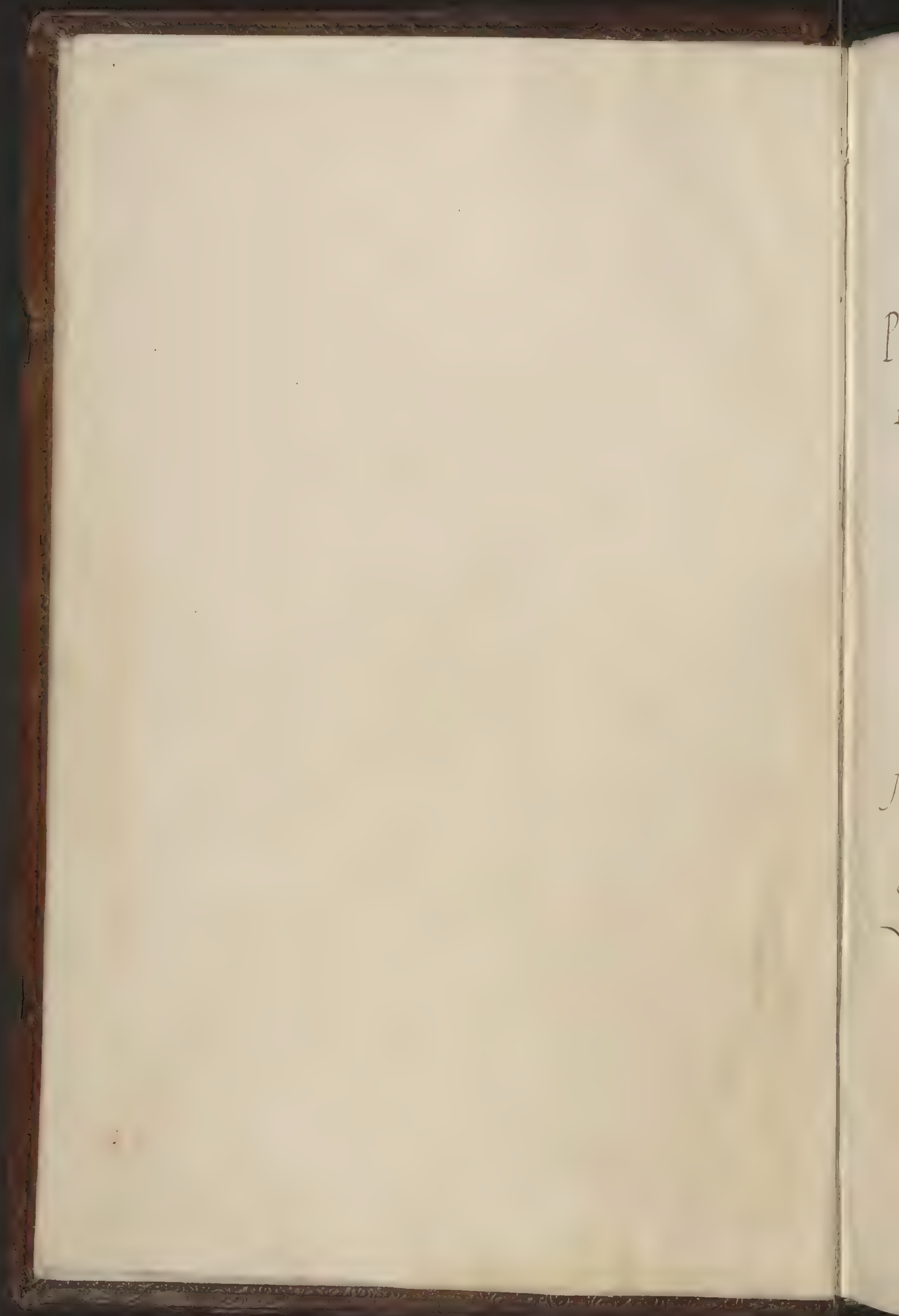

Legatio ad Conuentum Prussie Paulo Plotowski
Preposito Varmieni Secretario Regie data

Post dictam salutem et nunciatam gratiam Sacra Regia M^{tes} et ob:
latus fidei literas, hec erunt dicenda.

Est quidem Sacra M^{tes} Regia, gravibus curis ita nunc distenta
atq; distracta, ut propemodum nesciat, quo se vertat, quid primum
agat. Nam in Lituania graue et periculosum bellum gerit, cum
hoste magnis opibus et diuiciis predicto. In Polonia vero vel potius in
Russie finibus, quae sint hac superiore estate à Valacho designata,
proculdubio ad vos quoq; iam est allatum. Hostis ille perfidus, nullis
inimicitis denunciatis, nullo bello legitime indicto, contra fidem in:
terpositam, contra Infringendum quod dedit, in Russie fines hosti:
liter invadere fuit ausus, ubi multos inopimantes oppressit, totamq;
eam oram et regionem ferro atq; igni depopulatus est. Quae à
Tartarorum quoq; incursionibus nunq; satis est tuta q; ex subite
esse solent atq; insperate.

Iste itaq; tot cura q; anxiam et sollicitam habeant M^{tem} Regiam,
credi non potest. Sed ea q; cura et sollicitudo non minor est in pe:
ctore eius infixa, qua de commodis terrarum istarum Prussie an:
gitur, quarum tranquillitati non minore studio q; ceterorum Do:
minorum, aut etiam regni sui saluti cuperet providere.

Videt autem M^{tes} Regia, graviora minimeq; ferenda pericula terris
istis impendere, cum propter vicina bellorum incendia, tum propter
eos, qui bellum contra nos quotannis parant, quod ne pariant aliqua:
do cavendum est. Non frustra prouerbio illud est iactatum aliquod
mali propter vicinum malum. Experiuntur hoc Cuiusdam Terrarum

istarum praesertim Maxitime, in quanta sunt difficultate, propter bel:
la ista quibus adest maxima...

Sed si, quod deus omen obreuat, penes eos sit victoria, qui aliena sunt à nobis voluntate, tum vero multo magis essemus expectandi, quid habeat mali, malum habere vitium.

Jam quod propius ad nos pertinet, quis est qui nesciat, certos nos hostes
 habere, qui nichil aliud q³ opportunum tempus expectant bello nos
 laessendi. Illud autem tempus observant, quo nos anxios esse videat^r
 ab omni cura cogitatione defendendae patriae, ut nos nec opinantes
 ex improviso adoriantur. ita ut nisi quasi in specula vel potius in
 praenictu sumus semper, preter opinionem atq³ expectationem nostram,
 grande aliquod periculum sit nobis pertimescendum.

Hec itaqz pericula et discrimina, cum intelligat Aulæ regia. terris
istis Prussiae minime, aliam rationem non videt, qua cauere possit
et preopulsari, nisi ut communi consilio à terris arceantur.

Itaqz ad hunc diem Puro luce sacrum Comitia hic Ellmigi eelixit
in quibus hec vobis deliberanda veniunt primum vt etiam atqz
etiam consideretis ne quid vicina vobis mali afferat: demde ne
si qui repentini hostium impetus existant ad eos sustinendos vel
propulsandos potius parum instructi sitis et parati.

O biter etiam de Cernisæ coctura, de mimia rerum omnium caritate,
de luxu, siue re sumptuaria, ea statuetis, quæ ad publicam per-
tinere putabitis utilitatem. Cui quanto fuerit à vobis cura ma-
iorem prospectum, tanto Expressatis vris rationibus, quæ de respu-
b. salute pendunt, melius consulatis. Regia autis gratiam vobis
maiores et benivolentiam conciliabitis.

2

Sigismundus primus Rex Polonie
Consiliarius Regni POLONIE

Rende ni Chro' Re' sincere nobis dilecte, singulis annis consilia solemus
inire de malis Regno reiqz pub^{re}, impendentibus, aut propulsandis, aut
saltem declinandis. sed statuere non possumus, fatorem ne id incerta:
bili quadam necessitate fieri dicamus, an peccatis potius nostris assi:
gnemus, quibus in iustam dei ofensionem inciderimus: quod cum in
deliberando, consultandoqz, nihil a nobis studii diligentieqz preter:
mittatur: tamen non modo prestare hactenus a nobis non potuerit,
id quod tanto studio efficere contendebamus, ut vetera et consue-
ta pericula propulsaremus, sed ad ea nova etiam accedant et emergant,
que nostris subditorumqz uxorū cernitibus gravissima videntur
impendere. Nam si quis existimet, nihil esse nobis iam a Tactaribus
mali metuendum, is toto, quod aiunt, celo exeat | sunt illi quidem
nunc in officio nob^{is}, et liberalitate mea delintri, belli contra Mos:
chos societatem nobiscum iniierunt, sed cum nichilominus, nullum
certum fœdus cum eis habeamus, quis est qui prestare possit et
polliceri, hoc qz insequenti anno, eadem eos fide et voluntate exiga-
nos futuros? De qua ut Casar eorum nihil p^{re}mutet, eodemqz quo
nunc est animo in nos esse perseveret: multi tamen sunt in imperio
ditioneqz illius, qui cum mendicitate atqz extrema miseria egestategz
laborent, nullius auctoritate contineri possunt, quominus micre:
sionibus et rapinis, vitam suam sustentent, fame alioqui mori:
turi.

Iam Valacho quantum sit fidei habendum, ex iis que proxima
hæc æstate designavit facile quavis coniecturam facere potest, ausus
est perfidus hostis, inimicorū Invasorū a se prestiti: oblitus In:
duarum, quæ cum Turcarū Imperatore, in cuius ipse fide est
potestate, nobis intercedunt: nullis inimicitis denunciatis, nullo

bello legitime indicto, in terram nostram Pokucie, hostiliter minac-
dere, ferro atq; igni longe lateq; populari: vastitatem agris,
eversionem oppidis, interuersionem populis afferre. Sed hac mala
omnibus iam nota satis, et quasi consueti esse videntur.

Non satis premi videbamus, si externi isti hostes in nostrum sub-
ditoremq; nostrum exitum minimecerent, nisi noni quidam et
quasi domestici hostes accedissent: praedones et latrones, quorum
insidiis nunq; magis atq; nunc sunt publica itinera passim mise-
sta fuerunt. Eorum impunitate crescit audacia, augetur frequen-
tia, ut nisi mature fuerit prospectum, non minus ab iis, q; ab ex-
ternis illis hostibus periculi sit metuendum.

Magna quidem ista mala sunt, et quae celeris indigent medicinae,
sed hand scimus an hoc non sit gravissimum: quod qui ex hostiu
telis incolumes euaserunt, qui praedonum et latronum insidiis ef-
fugerunt, ij a familiaribus, ab amicis, a propinquis et necessariis
in coniuium plerumq; atq; inter pocula, per summum scelus, cru-
delitatemq; occiduntur. Quo non prorupit vesana rabies? quo
non progressa est admirabilis hominum audacia? quam alit
impunitas: quae vere peccandi illecebra esse dicitur, hac itaq;
mala, tam multa, tam grana, quae potius impendere, praeter
praesentia iam adesse videmus, vehementer nos sollicitant an-
guntq;. Quibus ut tanto celeris obviam venire possemus,
Comitia regni maiora, sine Conuentu generalem in oppido
meo Piotrkow ad diem Sanctae Catharinae sacrum, edicenda pu-
tauimus, edicimusq; et clemenciam praesentibus. Neq; facti mei
fuisse mus quicq; libentius q; ut ad Comitia haec ipsi defendere-
mus, de eo quod esset Regni rei q; pub. rationibus conductum,
cum Senatoribus et Consiliariis meis deliberatui, sed auocant
nos aedna negotia, quae nobis adhuc in Lituania consicienda re-
stant, quae non solum postulant praesentiam meam, verum etiam fla-
gitant, ut nulla ratione abesse nobis hoc tempore a magno illo
Ducatu liceat, nisi cum interitum periculum et discrimen addu-

adducere vellemus. Deinde vero ut nos absimins, eam tamen opinio-
nem de fide prudentiaq; Pe^{ris} tua concepimus, ut cum illa cum
aliis nostris Consiliariis adfuerit, id quod ut faciat hoc tamur,
non minus omnia recte fieri possint et curari, q; si ipsi pntes
adessent. Utriusq; autem S. tua ad maiora fuerit Comitum
profectus, pntis minoribus q; illis, quos Comventus vocant particu-
lares, in Proschorie feria tertia ante festum Sancti Martini pro-
ximum et communibus terrestribus in Noua Ciuitate Corozim die
Sancti Martini que de more maiora illa precedent, interesse con-
tine, ibi operam nancet, ut idonei Nuncij eligantur, cum summa
quidam in maioribus Comitibus de communi consilio sententiaq;
statuendi potestate, Deinde omni cunctatione remota, ad constitu-
tum et pntum a nobis diem Proteconiam se conferat, ubi ad
ceteris Consiliariis meis et terreneum Nuncius pro fide pende-
tiaq; consultat mea quemadmodum a subditis et nec opmatis Tax-
torum inuersionibus Domina mea tuta conseruentur: quid sit
de Valacho statuendum: qua ratione cum pntum insidia, tu
meorum hominum cedes ista infinita reprimantur. Facta mea
pro officio suo. D. gratia mea que bene valeat.

Vilue. 1535. aut. 1536

Legatio ad Conuentus particulares data

Post dictam salutem et nuntiata gratiam Altis Regiæ: et redditas fidei literas, hæc erunt dicenda.

S Acra Altis Regiæ, ex quo tempore regni huius gubernacula, ad eam delata fuisse, nihil habuit antiquius, q̃ ut subditorum suorum rationibus omni ratione prospiceret, Itaq̃ hoc egit semper, ut quoad om̃s fieri posset, ab omni eo hostili impetu defenderet, ab omni vi cuiusq̃ et iniuria integros et inuolatos conseruaret, Neq̃ verò suo sibi solius consilio, quicq̃ esse putauit decernendum quod ad commoda defensionemq̃ reipublicæ pertineret, sed quotannis rebus ita postulantibus, Comitia Regni edixit, in quibus de communi Antistitum, Procerum, totiusq̃ Nobilitatis sententiâ, aliquid statui posset, quod esset ex usu reipub. futurum, verum fatorem ne id inenitabili quadam necessitate factum sit, an iusta potius dei ira mereretur, quod cum nihil curæ diligentiaq̃ inconsultando prætermisum sit, nulla tamen adhuc ratio iniri potuerit, qua quominus aut de iisdem, aut de nouis et recentibus aliis difficultatibus singulis annis, Comitia etiâ necesse esset, prouideri potuisset, hoc ipsa anno q̃ multa sunt, quæ nisi diligenter fuerint considerata et prudenter prouisa, magnum possint Regno reip̃ pub. periculum et discrimen inferre, Nam si qui sunt, qui hoc anno quietem fore à Tactaribus neq̃ villas esse eorum incursions permissendas existimant, hii longè ex errore videntur, Sunt quidem nunc egregia erga Regiam Altam voluntate, cuius munificentia delimiti, belli contra Moschos societatem nobiscum coierunt. Sed quis ex vobis sponsor esse velit, hanc societatem et amicitia, quæ nunc nobis intercedere ad illis videtur, in proximam usq̃ æstatem dureturam, Quæ ut

cum eorum Cesare fixa permaneat et stabilis ac diuturna fa-
cit tamen extrema paupertas, ut nullum sit offitium tam san-
ctum quod quis ea adluctus violare non audeat. Itaque saepe
Thartari fame adacti, ut vitam suam quacumque ratione possit
sustinent. his praecipue temporibus quibus nullis aut parum
fueris militum presidis Podoliae terras munitas esse vident,
impetum nunc faciunt, nunc homines inopriantes inter oscita-
tes opprimunt, neque pecorum solum, sed et hominum praedas a-
gunt, atque rebus ex sententia confectis, magno suo cum gaudio,
rigenti cum dolore meo atque ignominia, in patriam reuertuntur.

Itaque et a Tartaris nunquam videmus satis esse secari, et Valachus
quid superiore astate hac designavit, nemo est vestrum qui ne-
sciat. Cum videret autem Regiam distantissimam esse qua
de Moschis, qua de Nuptiarum apparatu: ut est ad quidam
audendum proiectus, oblitus iniuriarum quo se obstrinxit,
oblitus Induciarum quae sunt nobis cum Turcarum Imperatore,
in cuius ipse fide est etestate: neque inimicitias denunciatis,
neque bello legitime indicto, in terram Regiae utis Pokucie,
cum non contemnendo exercitu impetum fecit, quantam ibi stra-
gem ediderit, quanta calamitate miseros homines affecerit,
quid attinet commemorare cum id iuxta ipsi mecum teneatis?
Periculum est ne hoc quoque insequenti anno, successibus istis elatus,
maius aliquid moliat, nisi fuerit maturo consilio prospectum,
atque ab externis hostibus haec sunt fere, quae nobis metuentia
esse videntur.

Sunt Talii quasi domestici quidam hostes, praedones et latrones
uis passim omnia publica itinera sunt infesta, non modo fortu-
na miserorum hominum, sed ne vita quidem ab istorum insidiis
tuta est et secunda. Qui post hominum memoriam, neque plures,
neque audaces fuisse dicuntur, ut nisi primo quoque tempore ratio fue-
rit aliqua reposita, qua conatus eorum scelerati reprimi queat.

et sedare; periculum sit, ne fremiores in Regno radices agant,
q̄ ut postea possint, sine magno negotio difficultateq̄ extirpari.

Iam si qui ex hostium telis incolumes evaserunt, si qui ex præ-
dum^{manibus} effugerunt, hii tum alibi persepe, tum in Comitibus ali-
quando, ab amicis à familiaribus, à propinquis et necessariis,
per summum scelus interficiuntur, neq̄ iam ex matris
confectum, sed magis ferrorem repetunt, sed vi geritur res.
tot sunt non ita magno temporis intervallo cedes commissæ,
ut nunq̄ plures esse factas, interea idem temporis intervallo
cedes spatium quicq̄ meminere, adeo nunc eminet et pro-
iecta est audacia hominum, ut nisi tempore præmissum fuerit, ne
inter domesticos quidem parviter, à sicariis istis tutus esse quisq̄
possit.

Hæc mala, tam multa, tamq̄ gravia, credibile non est, q̄ anxia
et sollicitam habeant mentem Regiam. Cuius curæ et cogita-
tiones, eo referuntur omnes, in eo consumuntur, ut publica
quæti et tranquillitati, pro virili sua consulere queat. Quæ
propter ut communicatis inter ordines Regni consiliis facilis
via aliqua inveniatur, qua et præsentia mala depelli ac sedari
et imminencia provideri possint, visum est illi ad diem dñæ
Catherinæ Sacre Prætorie Comitibus edicere, atq̄ ista q̄
Comitia, tam cupide et libenter ipsa Regia utas obmiseret,
nichil ut factura fuerit cupidius libentiusq̄. Quia enim
alia ex re voluptatem capere posset maiorem, q̄ si in Re-
gno suo cum Consiliariis suis, quos paternæ quædam benivo-
lentia prosequitur, ea consilia capiendi, potestas ei claretur:
quæ regni rei q̄ pub. salutem et tranquillitatem afferre pos-
sent quam illa tanti facit, ut suam ipsius salutem, et incu-
ritatem in certum discrimen offerre dubitat nec non sit.
Sic ea re reipub. salus representari queat.

Sed auocat eam rigens telum necessitas, velit nolit à vobis

abesse, in Litvania cogitare adesse, nisi de magno illo Ducatu in
dubium venire vellet. Bellum ibi gemit² graue et periculosum, co:
tra hostem magnis opibus et diuitiis praeditum, exercitus inges:
citatur. Quod nisi Altas Regia mature eo reuertere voluisset, cre:
uissent hostibus animi, uis uero militibus concidissent. Neq;
dimitti sine periculo, neq; diuitiis retineri per absentiam illius
exercitus potuisset. Non frustra veteres frontem occipitū esse
pericrem, oculum homini fertilissimum in agro esse, oculum dei
saginare equum, neq; satis feliciter solere procedere, quia oculis
agas alienis, memorie prodiderunt. Nam cum in omnibus rebus,
tum in iis praecipue quae cum periculo geruntur, multum uiget prae:
sentia domini, languescunt et refrigerant per absentiam studia om:
nium

Quodsi Regnum hoc in parci atq; magnus ille Ducatus discrimine
versaretur, nunq; commissura fuisset Altas Regia, ut alia potius
Dominia sua, q; Regnum hoc defenderet, cum nullius q; ipsius tue:
di cura sit illi antiquior, sed uidet ea quae intenduntur huic re:
gno pericula, non esse quidem contemnenda, neq; tamen cum
Lituanorum^{periculis} esse conferenda, ad manus autem incendium restiguen:
dum, et viribus maioribus, et ipsa domini praesentia, magis opus
vel potius necesse esse uidetur.

Huc accedit quod in hoc Regno, eius generis Consiliariis de abunda:
re intelligit, in quibus nullum boni Senatoris ueriq; Consilarii
offitium requiri posset, cum et fide summa exa Principem suum,
et beneuolentia charitateq; singulari, et prudentia sint non
mediocri. Quae cum perspecta in illis habeat et explorata, in ea
est Altas eius sententia et opinione, ubi ipsi in Comitibus adfuerit,
eiusmodi eos sententias dicturos, atq; ita respub. una cum Num:
eius terrarum prospecturos, ut si ipsa Regia Altas praesens adfue:
rit, neq; prudentius aliquid in medium adferre, neq; melius Re:
gni rationibus possit providere. Quam opinionem de illis concepta
fore sperat Altas Regia, ut non modo non fallant, uerum

verum etiam confirmare. Tangere conuenire.

Hoc à vobis magnopere postulat, si minus interesse potest instantibus
hiscè Comitibus, ne duxius id accipiat, nunc ob eam causam, aut
minus alacres, aut minus frequentes conuenire velitis. Demum
ut ex corpore vro. Numquid aliquos viros graves, prudentes,
et rerum peritos deligatis, qui ad constitutum Comitiorum diem
cum summa quidam statuendi pte venire possint instructi et
parati.

Quatuor de rebus ut eas strictim breuiterq; repetam, consilium mihi
hinc. Primum qua ratione, si qua nec opinata Thartarorum in-
curiones existant, obuiam illis venire possimus. Demum quid sit
nobis de Valacho statuendum. Postea latrocinia prædorum que
admodum reprimi possint et sedari. Postremo que sit ratio men-
da, qua tot meorum hominum mutue cales prohiberi queant.
Quo diligentius ista mala consiliis vris prudentiaq; propulsan-
da curaueritis, hoc et priuatis rebus vestris melius consultum
que de publicorum salute et tranquillitate pendere solent, et à
Regia Mte maiorem estis gratiam mitui, que cumulate vob.
hanc operam vram et prolixè referre curabit.

Credentia

Vniuersis Insignis, Prelatis, Proceribus, Consiliariis, Officiali-
bus, ceterisq; qui Comitibus interfuerint sincere et fide-
libus vris dilectis. Salutem et gratiam Regiam. Mittimus in
ceterum. S. Vrae Venerabilem. N. Cuiusmodi negotium, ut
ea. S. Vris referre. Quae nobis necessario visa sunt promide-
da, neamq; ea de re sententiam et voluntatem explicare. T.
Quare hortamur illas, ut eius dictis fidem habeant, et quae
meo nomine illis minixerit, diligenter curent exequenda, ita
et officio suo satisfactura, et à nobis solitam sunt gratiam
mitui, bene valeant.

6

Legatio data Oratoribus ad Comicia
Pitorconiensi designatis

Posteaquam salutem illis dixerint, et Regiæ Aitis gratiam nuntiaverint, fideiq; leas obtulerint in hunc sensum verba facient. Quanta sit cura Sacra Regiæ Aitis, ut rempublicam Regni huius constituat, ut illius rationibus consulere et providere, ut et hostium impetus et quavis ei impendentia pericula arceat possit ac propulsare non obscure. D. ^{bus} vris esse arbitror, D. ^{nes} vre præcipue quæ quasi socii et participes sunt Regiæ Aitis consiliorum, singularis sollicitudinis eius erga Regni rempublicam testes esse possunt locupletissime. Neq; enim tam est illi res vlla proposita, q; ut, quoad eius fieri possit, omnium et singulorum commodis prospicere, atq; ea non solum tueri, verum etiam augeri queat et amplificare. Itaq; credibile non est, quàm sit anxia hoc tpe et sollicita Aitas Regiæ, quantumq; ex eo dolorem capiat, q; cum id maxime cuperet. Comitibus tamen istis quæ hoc in loco edixit, ipsa interesse non pte. veretur in quam partem id acceptum sint, ^{nes} vre, necne aliter factum hoc eius interpretentur, quàm quemadmodum se res habet, cum presertim, non deesse quosdam sciat qui cum inquam eis possit satisfieri, in pericrem partem capiunt omnia. Sed nisi magnis et gravibus causis impulsæ, nunq; commisset Aitas Regiæ, ut hoc tpe à Regno abesset, Comitibusq; non interesset, vel potius præesset. Nam si suo potius animo quàm temporibus obsequi vellet: si maiorem voluntatis et voluptatis suæ q; suorum necessitatis rationem haberet, ubi libentius ubi maiore animi sui cum delectatione versari posset, q; in Regno suos inter Senatores et Consiliarios suos, inter homines maiorem, imaginibus claros, non vulgari prudentia, gravitateq; præditos, morum

civilitate ita exaltos Dexpolitos, ut nō politissimis quidem genti:
bus facile concedant, quodq; caput est, inter sui cupidissimos ama:
tissimosq; qui quoties usus ferret, pra salute Principis et domini
sui spiritum suū vilem fuit ducturi. omni hoc. ^{bns} vris asse:
ueratione confirmare possumus. Regiam autem in magno vni
ommium esse desiderio: atq; ex eo quod abest à ^{bns} vris
incredibilem capere molestia: neq; ei quicq; longius est, quā
videre vultus istos ^{omm} vrorum, atq; in eis acquiescere, sed
seruiendum tempori, necessitati fuit parendum: cui ne dens quicq;
ipse resistere dicatur.

Magna sunt quae huic Regno impendere videntur pericula, sed non
eiusmodi tamen, ut cum his periculis conferri possint, in quae Ma:
gnus Lithuaniæ Ducatus hoc tpe vocatur. Cum hoste ibi res
agitur potentissimo, et ab exercitu, et à pecunia, et ab omnibus re:
bus bello gerendo necessariis paratissimo instructissimoq;. At
contra eum Atlas Regia copiosus Exercitus, magno suo sumptu:
qui quāq; hoc anno singulari dei gratia et benignitate ductu
atq; auspiciis Ducis optimi, satis feliciter rem gessit. nondum
tamen est debellatum: neq; frustra Prisci illi viri prudentis:
simi comminam esse Martem dixerunt: qui saepe spoliante
iam Dextratē euerxit et perculit ab abiecto. Si cum praesens
adesset in Lithuania Atlas Regia, ausi tamen sunt hostes bo:
nam partem Ducatus illius, ferro atq; igni longē lateq; depo:
pulari et mole non sub aspectu Regiae Atlas prodire, quid eos
hac hyeme fracturos arbitramini? graviter à nostris lacessitos?
sicam abesse à Ducatu persentirent sumerent hostes fiducia,
sumerent spiritus et arrogantiam, considerent animi nostrorum
frangerentur, in summum periculum et discrimen totus ille
Ducatus adduceretur. Quamvis summum Ducem habeant, rei q;
militaris scientissimum, tamen ipsi q; milites Regiae Atlas
non perinde essent in officio futuri, absente Rege suo et clno

7
vel Cassite fabella, abunde magno esse potest documento. non satis
ex sententia cadere, si quæ dominis oculis agat aliis. Quare
cum videtur Sacra Aitas Regia presentem statum Magni On:
tatis Lituanie magnopere postulare vel potius flagitare illius
presentiam: et si non satis erat corpore confirmato, nec pedis ad:
huc dolores remiserunt, fecit tamen Princeps optimus, ut re:
nocantibus eum ad se Lituanorum periculis, summ ad illos redi:
tum maturet. Non dubitavit salutem suam in periculum ad:
ducere, dum suorum saluti et incolumitati posset prospicere.

D iscedens e Regno dedit nobis in mandatis, ut absentiam illius a
Comitiis diligenter apud D. huc vras excusavimus, causas eius
proferremus. De quibus rebus hoc in loco sententiae sunt dice:
dae, brevitex vobis exponeremus. atq; prius quidem illius man:
datum, ita ut facultas mea tulit, satis nobis diligenter exhan:
sisse videmus volumus quidem certe, diximus enim. Quibus
vris quæ res impedimento ei fuerint, quominus Comitibus istis
adesse potuerit.

V t autem ne ignoretis quæ sint res quæ hoc tempore in deliberationem
et consultationem vram cadant, ea sunt quatuor. Primum si quæ
fiant iniuriæ Taxatorum in terras dicti Regis Aitis sub:
iectas invasiones quæ ratione eas propulsare oporteat. Deinde de
Valacho quid statuendum existimet. Tum quemadmodum quæ pos:
sim iam impune fieri dicuntur latecunia, necesse est exprimi queat.
Postremo via erit aliqua repertienda quæ efficiatur, ne tanta sit
gladiorum infirmitas, ne liceat animis pro libidine sua quemvis
occidere.

Quod si qui sunt, qui nihil esse putant hoc anno a Taxatoris periculi
metuendum, huius opinione sua falluntur plurimum. Sunt illi nunc
quidem socii et amici mei, atq; proxima æstate superiore Re:
gie Aiti contra Moschos ita dicuntur operam suam navasse,
ut ea magno fuerit auxiliis meis adimento. Sed quemadmodum

Regia liberalitate delimiti a nobis proximè steterunt: ita veremur
dum est si plures ex adversa parte fuerit numeratus, ne a
mea amicitia transfugiant, ad hostium signa devolent: et
quam paulo ante hostibus meis eam ex improviso nobis quod
quod deus omen obvenit, demerpsit cladem adferant, atque ut sit
ipse in officio Tactariorum Casar, ut firma nobis cum eo pax
maneat amicitia, non ideo tamen nobis securis utramque
in auxilium dormire licebit. Sape enim Tactari ne Caesaris
quidem sui faciunt imperata, cum alius suadet fames, atque
extrema inopia, et egestas, longe pessimi consultores. Ea est
gentis enim natura, ut non alimur ferre quod ex latioribus
vivant, ubi sementem nunquam fecerunt, ubi metere plerumque
consequuntur, nisi id facerent fame interirent. Itaque legio
meis semper cedunt, ubi eas abductas esse senserunt,
agros incursant, quantam maximam possunt calamitatem meis
hominibus important, bellum quiete, quietem bello invicem elu-
dentes: ut neque omitti tota res, neque perfici possit. Videtur
hostis hic, velut sorte quadam, prope in eternum exercendo
militi meo datus, contra quem et assiduus, et non contemnendo
opus est presidio, ad quod quantus militum sit numerus con-
scribendus, unde sit eis decernendum, vestri fuerit numerus
hoc tempore deliberare

✓ Erit hoc quod vobis proculdubio observatum non est, neque cuius
viri mandatum, quae sint superiore hac aestate a Valarcho
designata, sciebat hostis perfidus, idem esse fedus inter Re-
gium autem et Thimerarum Caesarem, in cuius ipse fide est et
auctoritate, longique temporis factas inducias: nichilominus
cum vidisset Regiam autem gravi omni noscitur bello esse
implicatam: oblitus Iuvencianus quod dedit, oblitus Indu-
ciarum in terram Regiae Antis Pokuzie populabundus in-
vasit, ubi omni ferro atque igni omnia absumpsisset, nullum
crudelitatis genus reliquum fecit: idemque inimicus dem-
ialis

8

denunciatis, neq; bello legitime indicto. Et tiam atq; etiam consi:
derandum. D. ^{bns} vris erit an scelus hoc illius et perfidiam y:
ciscendam, an potius cum alio sit grauiore bello Regia. Mtas
impedita, committendum hoc tempore et praesentis fraudis pena,
in diem esse putent reservandum, deq; propulsando potius bello.
q; ulterio misereendo cogitandum. Ratio erit certe aliqua membra
qua parati semper et quasi in prociectu esse possimus aduersus
eos hostes quorum bella proxime in formam latrocinij venerunt:
cum nulla belli Iura observant: quibus etiam si conceptis verbis
mirent, nichil tamen a nobis tuto credi potest, cum toties iam sumus
eorum perfidia decepti, non sine magno multorum malo.

Qui si soli negotium nobis facerent abinde tamen magnam
D. ^{bns} vris consultandi materiam preberent: nunc ad exte:
nos istos hostes, accedunt quidam domestici praedones et latrones.
Qui nisi tempore prouisum a nobis fuerit, et ipsi nobis magis
atq; magis melius erunt metuendi, et nona cum vicinis bella
nobis exarabunt. Passim publica itinera praedominibus istis ni:
festa esse dicuntur, qui non solum fortunis omnibus miseros
homines spoliant et euertunt, sed lucis etiam huius vsu
saepe eis exipiunt. Qui nisi suos haberent receptores, neq; ta
essent numero frequentes neq; ita ad audendum prociecti. Qua:
re non solum ditioris. Mtas Regiae qui sunt, sed et vicini
populi quereuntur in illius terris receptum habere, qui malum
eis dent, et fortunis eos spoliunt suis, prouidendum erit summa
cura et diligentia, ne serpat longius malum hoc, saepe enim ma
lum, quod nascens facile reprimi potuit, simulatq; inueteravit
et radices egit, non potuit sine magno negotio extrahi: san
tillaq; neglecta, magnam saepe incensum exaravit. In pessimum
genus istud receptorum, sine quibus latere nemo diu potest, gra:
uius esse videtur consulendum: maiora q; exempla edenda, do:
cumentumq; statuendum, ne qui talem amentiam imitari velit:
cum perinde eos puniri oportere, legibus tantum sit, atq; eos

ipſos qm̄ ſuſceptum aut latrocinium fecerunt. Nam ſi receptum
praedones iſti et latrones non haberent pauciores eſſent, neq;
eo quo progreſſi ſunt audacia progredi auderent. Quapropter
danda erit opera, ut novum aliquod poene et animadverſiois
genus ſanciatur, contra iſtos, qm̄ praedones receptant, neq;
ſolum eos praedas agentes non impediunt, ſed fauent etiam
et patrocinantur, contra ipſos q;
praedones. Invenis eſt et ſe:
nexius aliquid decernendum quam communia iura et ſta:
tuta Regni preſcriptum habent. Statuendumq; eſt, ut ſi
qm̄ manifeſto in crimine tenebuntur, eos teſtibus et criminat:
tis convincere neceſſe non ſit. Multi enim poenas legum eva:
labunt, ſi cum dubium ſit nemini qm̄ latrocinium fecerint,
probatione tamen contra eos opus futurum ſit. Non ita prede
Vratiſlavienses mercatores prope Oppidum Opoczno, omni:
bus ſunt mercibus et fortunis ſuis ſpoliati: noti erant autores
ſceleris, nichilominus, qm̄ probationes iuridice deerant, ſce:
lexis ſui impunitatem ſunt conſecuti: cum agi contra illos iure
non poſſet, erumpet malum iſtud ad multorum perniciem,
niſi primo q;
tempore ſedatum fuerit. Quare diligenter de
eo propulſando. D. Vis erit cogitandum, aliqui non fortu:
ne ſolum multorum hominum in magno discrimine verſa:
buntur, ſed et vicinorum odia, et modo non hoſtiles inimici:
tate nobis conflabuntur.

Item itaq; tria ſunt a nobis propoſita de quibus ſententiae. D.
Vis erit dicenda, de Tactaris, de Valachis, de praedoni:
bus et latronibus coercendis. Quartum reſtat atq; idem vlti:
mum, ſed haud ſcimus an omnium iſtorum longe graviffimum
minimeq; ferendum. Et ab externis et a domeſticis hoſtibus
plurimum quotannis fortunis ſuis omnibus evertuntur, vita
ſpoliantur, in ſervitutem abducuntur, atq; miferandum in
modum cruciantur. Nondum tamen ſatis eſſe malorum videba:
tur, niſi multis praeterea cordibus ſe conſciuerent. Cum iniret

proximè apud item Regiam: sicariorum numerus: tot sunt
reperi: qui eadem commiserunt: ut post hominum memoriam plu:
res tam brevi tempore non dicantur esse numerati. Co iam per:
diti et profligati homines resamè processerunt: eo audacia
atq; amentia progressi sunt: ut nihil dubitent hominem rem
sacram: quasi per ludum omnq; interficere. Idq; nominq;
per ebrietatem: aliquando perturbatione quadam animi: inter:
dum consulto faciunt: et cogitato: videre iam licet plerosq;
qui quod est barbarorum proprium: in armis portant si
quid eis cum aliquo controuersia intercedat non eam iudicio
sed gladio disceptant: perinde quasi nullus esset Rex: nulla
lex: nulli magistratus: nulli Iudices: nulla tribunalia: apud
que experiri cum eo à quo inimicia sibi quis factam esse dicat
et Insuper obtinere liceat: Nomen satius esset inter feras vi:
tam degere: quam cum id genus hominibus aliquid commercii
habere! Quod nisi maturo consilio vobis obuiam eorum au:
daciae veneritis: ipsi nobis Tactari: ipsi Valachi: ipsi præ:
dones futuri sunt et latrones. Visum est itaq; Anti Regia
ut quemadmodum proximis Comitijs cum superuixis Ami:
cii terrarum postulauerunt: procegerint statutum contra
furarios et homicidas in huiusmodi adiecta ea conditione: quæ
in articulis eorumdem Amicorum perscripta habetur.

Habent iam D. vres breuiter ea per nos enumerata: de quibus
hoc tempore consilium initum venerunt. Nunc quod reliquum
est: rogat. D. vras Aitas Regia: ut quam eorum fidem
beneuolentiamq; erga se regniq; suæ publicæ semper cognou:
it: eam nunc qd in hoc consilio non granatim prestent atq;
ea prudentia in propulsandis communibus patriæ nostræ peri:
culis uti velint: cuius persepe antea multa egregia documenta
dederunt: Agitur salus reipub. agitur fortuna vrm
omni: agitur bonos vres et gloria: nolite expectare diu

propins vnumquēq; rem mala ista attingant. Quod vicinis vris
accidisse audieritis, si quorum agros vastatos, si quos patens sedibus
extrematos, captos, trucidatos, si quos per pradores fortunis omnibus
spoliatos, si quos à familiaribus, à vicinis, à propinquis, aut per
ebrietatem, aut per iracundiam, aut consilio, dataq; opera, au-
deliter interfectos esse cognoveritis, subeat illico animos vestros
recordatio, quod eorum alicui contigit, id vobis qđ posse euenire.
Ad commune incendium restringendum communi consilio, communi-
bus viribus opus est. Quo diligentius elaboratum à. D. vris
fuerit, ut in patria reipub. fideliter, amice, prudenter, consulant,
hoc et priuatam cuiq; rem sua felicitas administrare licebit. Et
gratiam sibi quisq; D. vrorum Regia mētis maiorem obe-
rentemq; conciliabit, à qua fidei suae diligentiaq; fructus sint
amplissimos latere.

Hac sunt quae nos suo nomine. D. vris dicere. Aitas Regia
voluit, ista pauca praeterea addi mandauit. Memoria tenet Aitas
Regia ante annos plus minus quinq; cum esset Sex^{mus} filius eius
Sigismundus secundus Polonia Rex designatus et Coronatus fide
pro illo se suam interposuisse, simul atq; pubertatis annos attigis-
set, quod de more Reges Polonia facere consueverunt quando pri-
mum ad eos Regni gubernacula deferuntur, id Sex^{mus} qđ filius
sua facturum ut Insinandum daret, se Regno atq; subditis suis
omnibus cuiusq; status et ordinis, omnia Intra Privilegia, atq;
immunitates per maiores Aitis illius eis concessas, factas, tectas
quod amint conseruatum. Proximis autem Calendis Augusti,
Sex^{mus} Rex Sigismundus secundus annos pubertatis fuit ingres-
sus. Ex ephebis excessit, nullum tamen ab eo ita ut pro eo
Sex^{mus} Rex sponderet, factum est Insinandum. Quod quo minus
fieret, per Regiam Aitem non stetit quia fidem suam liberare
Sex^{mus} filius suum munere atq; officio suo desungi vehementer
cupiebat: sed cum nisi in Comitibus pntibus omnibus Regni ordi-
nibus Insinandum istud dari non posset necessario in aliud tempus

10.

h. d. aug. fil. regis: q. imp. et Jo. Aug. m. v. h. m. Brab. regem

tota res fuit reicienda. Nam quominus ad Nuptiarum tempus,
Comitia ediceret in quibus fidem suam pro Sex^{mo} filio suo inter:
positam liberaret, multis magnisque causis monebatur: quae sunt,
Senatoribus et Consiliariis Regni diligenter et copiose per autem
eius explicatae. Quamobrem à vobis magnopere petit si minus
adhuc promisso suo satisfecerit, ne id animo feceritis minore quan:
doquidem voluntate magis prompta quam facultate sit ad id parata.
Ut primum Chro^o opitulante res Lituanorum meliore in statu co:
locaverit, et inde se extricare poterit, nihil ei futurum est potius
quam ut soli hinc rei Comitia edicat.

Ad solos Consiliarios absentibus Nunciis terrarum
dicendum et ad eorum articulos respondendum

Quoniam vero superiore anno, cum ex Comitibus hoc ipso in loco habitis
Nuncii essent à dominiis Consiliariis ad Regiam autem missi, qui
auctoritate illius comprobare petebant, eos articulos, qui fuerant
in Comitibus propositi, datum quidem fuit Nunciis illis à autem Re:
gia responsum, sed illi tamen, omnes Regni ordines ceteros de
eo facere non potuerunt, quod dissolutis Comitibus, suam quisque do:
minum reuertisset, Ideo dedit nobis negotium autem Regia ut quae
fuerint per eam Nunciis responsa, ea breviter d^{ibus} vris re:
censeremus.

†
Promissio Consiliariorum regi, facta Nunciis
militarium in Conuentu Petreconien, de obtinenda
à Rege executione Statutorum

Nos Praelati Barones & Proceres ordinis vtriusq; Regni Poloniae Co-
siliarii in Conuentu generali Petreconien de mandato Sacrae Aulae
Regiae domini mei clementis^{mi} congregati, putibus testatim faci-
mus: Quod cum Texearum Nuncii nonnullos articulos in medium
proposuissent, qui secundum Intra et constitutiones Regni execu-
tione indigerent, exigentq; à nobis, ut ipsos articulos, &
alia omnia quae in Statutis et constitutionibus Regni tam anti-
quis q; novis, in Conuentibus generalibus laudatis et appro-
batis continentur, neq; debito modo obseruarentur, ad effectum
et executionem deduceremus. Nobis verò integrum non fuit
aliqua alia, quae potissimum ad auctoritatem Sacrae Aulae Re-
giae pertinerent, agere et constituere, nisi de speciali eius Aulae
mandato quo in pns careremus, nolentes nihilominus iustis pe-
tionibus ipsorum dominorum Nunciorum, et reipub., publicisq; In-
teribus, et bono statui Regni deesse, fidemq; adhibentes q; Aulae
suae Regiae ubi Princeps iustissimus Clementissimus, et ius-
tissimus subditorum suorum preces exaudire iuraq; et consuetudi-
nes Regni secundum Ius iurandum suum obseruare et mantenere
minq; recusare dignabitur, quemadmodum quantum in ipsa est,
hactenus obseruare et mantenere consuevit, pollicati sumus, et
tenore putim pollicimur ipsis dominis Nunciis Texearum, nos
vna cum illis in futuro Conuentu generali ubi Aulae Regiae
aderit, omni opera et diligentia mea fideliter et suppliciter age-
re apud eius Aulam, ut omnia quae in Intra et Constitutionibus
Regni tam veteribus, q; novis, in Conuentibus generalibus
laudata et approbata continentur, neq; debito modo obseruantur

11.
ad pristinum robore firmitatem et executionem per autem suam re:
ducantur. In cuius rei testimonium

Decretum dominorum, executionis Statutorum

1535

Nos Prelati Barones, Consiliarii utriusque ordinis in Conventu generali
Protheconensi congregati. Volentes postulationi dominorum Nun:
ciarum Terrestrium satisfacere, exigentium Decretum meum de exe:
quendis omnibus Incuris, Privilegiis, Statutis Regni, quae de:
bito modo non servarentur, ea quae vigore patris Conventus in
hac parte fungimur auctoritate decernimus et statuimus, ut om:
nium et singulorum Incurum, Privilegiorum, et Statutorum in libro
Statutorum Regni contentorum, Taliorum Statutorum in Conue:
tibus generalibus laudatorum et approbatorum, intra hunc et fu:
tuum Conventum generalem fiat in omnibus debita executio et
observatio. In cuius rei fidem

Decretum Consiliariorum conventus generalis: ut fiat executio
privilegiarum regni: prius quam Rex iuvenis iuramentum subditis praestet
et ut Eccle: monasteria: civitates: Prussia. Gdani. Thorunium
privilegia sua in futuris Conciliis regni ostendant: ac ut inri:
coni contraria cassentur.

Nos Prelati Barones, Consiliarii Regni Polonia spirituales et secu:
lares utriusque ordinis in Conventu generali moderno de manda:
to Sacrae Matris Regiae domini mei clementis^{mi} congregati. Significa:
mus tenore patrum universis et singulis, quod cum Nuncii omnium
Terrestrium Regni, et Terrestrium Masovia etiam, hic in hac Convencione
existentes nobiscum una venientes et proponentes plurima in In:
curis, Statutis, et Privilegiis Regni contenta, non debito modo,
non denique iuxta exigentiam praefatorum Statutorum, Incurum et

Prinilegiõrum Regni obseruari et manuteneri à nobis exposcerent
et exigerent ut omnia generaliter Prinilegia Regni communia
iuxta exigentiam eorũ, iam pristino statui reducantur, exequutio:
niq; debite demandarentur: ac omnia Inea Prinilegiaq; prinata
vizt Monasteriorũ, Cinitatũ, Oppidorũ, Ecclesiarũ et qua:
rumcuq; personarũ spiritualiũ et seculariũ cuiuscuq; condi:
tionis existentium, quacumq; Inei communi contraria reperia fue:
rint tam in prinato q; in communi concessa, cassarentur et abole:
rentur, exceptis aliquarũ Terrarũ consuetudinibus ex consue:
tudinẽ prinata obseruari solitis. Nos itaq; considerantes et ani:
aduertentes totam reipublicam huius nicheti Regni eo quod
supra tactum est maxime indigere, imo absq; eo ut plurimum
indies periclitari. Nolentes ipsi reipub. et bono statui Regni
assistentiã, consilio et protectione meã pro fide et debito ut tenemur
desse, vigore et auctoritate huius generalis Conuentus decerni:
mus et statimus ut omnium et singulorũ Prinilegiõrum Regni
communiũ, in Conuentibus generalibus, et alibi vbiũcuq; laudato:
rum et approbatorũ, iuxta exigentiam eorũdem, interea hinc et
proximẽ futurũ Conuentũ Regni generalem et anteq; Sereniss
Princeps et dominus do. Sigismundus Augustus dei gratia Rex
Polonia iuuentis prestaturus exit Inuamentum, quod in Conuentu
generali Regni prestare debebit, fide in omnibus exequutio de:
bita et obseruatio, quibus omnibus suprascriptis nos assistere et pro
debito meo efficere promittimus et pollicemur. Promittimus etiã
nos intercessuros et acturos apud Sacram Aitem Regiam, q
eadem Aitas Regia mandare dignabitur omnibus Monasteriis Ec:
clesiis, Cinitatibus, Oppidis, et Terris, ac Cinitatibus Prussia
et presertim Quedanensibus, et Thorunensibus, ut Inea et Prin:
legia quacumq; per eos habita et qualitercuq; obtenta in prefa:
ta proximẽ futura Conuentione gnati reponerent, quae prete:
duntur Inei communi esse contraria. Quae si inei communi contraria
reperia fuerit, ut cassarentur et abolerentur.

Insuper pollicemur, et promittimus: quia nos intercesserimus, et intercedemus ad Sacram Aulam Regiam, quae eadem Sacra Aulas Regia hoc nostrum prius decretum confirmare dignabitur, et debite executioni mandare intra hunc et Conventum Regni generalem, et literas confirmationis patris nostri Decreti ad omnes Palatinatus pro Conventibus particularibus per suos Nuncios transmittere in manus Nobilitati in Conventibus praefatis particularibus proximè celebrandis congregatae, donec realiter et cum effectu. Cui promissioni nostrae nos pro debito, nostro satisfacere spondemus, et easdem literas confirmationis patris Decreti expedire nos obligamus. In cuius rei testimonium

Ferdinandus Rex Romanorum etc.
Sigismundo primo Regi Poloniae

SER^{me} Princeps frater et sororia mea chara^{me}. Revelatum est ad nos causam dissensionis quam inter S^{tem} Vram ac Spectabilem et Augustissimum fidelem nobis dilectum Petrum Voienodam Moldavicum agere audimus non postrema esse. Quod licet terra Moldavicum et territorium Bukovinicum à divinis quondam Hungariae Regibus praedecessoribus nostris dominorum Moldavicum antecessoribus tali conditione donata fuerit, ut iidem Moldavi primum Sacra Corona Hungariae sint fideles, et illi quod sub protectione et tutela eiusdem Coronae esse debeant nichilominus S^{tem} Vram aut homines suos transcendisse fluminem Nester qui sit vera meta et terminus Regni S^{tem} Vrae et terrae Moldavicum, et quaedam loca in eadem terra occupasse et habitationes in ea construxisse, quae ab ipso Voienoda posteaquod à Ste Vra nullum super petitis suis sepius ad eam ut asseruit deductis responsum habere potuit, fuerint devastatae et combustae. Cum autem mens nostra non alia fuerit unquam, neque sit, quod in bona pace et vicinia cum Ste Vra

2.
smisqz omnibus, vivere et agere, nobisqz causa bone pacis et viciniae
non parum displiceat hac inter Sextem vram et dictum Voien-
dam successisse, idcoqz cupimus ea compleri et, supra ne quid
aliquid cum tempore sequatur, sicut pro mea in Sextem vram affe-
ctione, mutua convenit, ac pro ea area quam de terra Moldavian
ratione Regni predicti habemus, nonnihil etiam facere tenemur
eandem itaqz Sextem vram affectuose hortamur et rogamus
etiam ut, me ac necessitudinis et unionis mea bone vicina-
tis intuitu, cum prefato Voienoda Moldavia Inducias aliquas
quadrigemales aut septemales pro bono utriusqz inter, et vel
hoc modo differentis istis melius componere, commendare velit.
quibus sic stantibus, Nos ad faciendam inter vos concordiam
et quicquid per nos pro bono pacis tranquillitatis communis fieri
poterit offerimus, idqz mutua benevolentie coniunctionis et
vicinae mea respectu. Omnis ante omnia potissima semper du-
ximus in omnibus habendam esse rationem. Commisimus autem
egregio fidei dilecto Stephano Clinshiez Nuncio meo specia-
liter ad hoc misso ut hanc rem apud Sextem vram instan-
ter agat, ac obtinere et exequi etiam contendat, habitozqz Sex his
vra ad hoc assensu se ad dictum Moldavi confectat, cum eoqz
etiam meo nomine et vice agat, q Inducias prout inter vos
Conventum fuerit, observet, velit ergo Sex tas vra Nunci-
um nostrum cum votivo super iis responso remittere et expe-
dire, In quo Sex tas vra rem se smisqz dignam et equali,
nobisqz gratam faciet, meo in eam amore et affectione frater-
na compensandam Datum in Oppido meo Vinklapnik die
vigesima mensis Januarij Anni domini M. D. xxxvi

Ioannes Chocienski Epus Plocensis
 Ioanni Latalski Epō Cracoviensi

R. ME in Chro' Pē ac domine Pfautor observan^{me}. Scribit mihi. P.
 Vra Rēda ut ei Doctorem Hosnū in familiam suam, q' ipse
 cum sū doctus doctis non indigeam. At Rē me mi dñe ego mihi nō
 arrogo docti nomen, sed Doctorem conuersatio et familiaris con-
 ferentia me admodum recreat et oblectat, verum quod attinet
 Doctorem Hosnū rem ut se habet paucis exponam. Hunc virum
 ob vīrutes quibus pulchrē adornatus est, iam non à paucis tpe
 amari et quando Pedagogū Nepotum Rēmi dñi olm^{Conazk} mei Epī
 Crac' egit patrono fuit atq' post obitum benefactoris mei in
 grām successoris ^{Tomin} qui postremo decessit Presulis Crac' ut potui in-
 sinuari, quem cum intellexi sublato patrono suo nullis fami-
 litiō se obligare velle in contubernium aut familiaritatem mea
 asserui, non ut scribendis Epīs oneretur apud me, sed quo sua
 doctria ferebū interdu familiaribus colloquiis me partiapem
 faciat, quod ipse et se facturū recepit, et rogavit ne propositum
 hoc meū minuitare velim, attestans sibi ea conditione nihil futu-
 rum inanius. Nam ob miballes vires corporis paulum absūt
 ipse à vitæ periculo, q' ab olm Rēmo dñe Crac' scribendis
 Epīs granabatur. Cum itaq' mihi sit quāprimum redierimus
 in Poloniam, et absoluto Comenti Regni concedendū ad Epātum
 Plocen' meum, et illic agendū vbi penuria est vīcorum exuclī-
 torum, hic vīrus multorum loco mihi sit futurus, hic solitudi-
 nem illam recedet mihi suauem, vita innocua moribusq' proba-
 tis atq' doctriē suā communicatione, tuor itaq' q' mihi ali-
 mere velit hunc hominem. P. Vra Rēma quā pro vno centū
 omni die habere potest, quandoquidem Cracoviē' Quinasiū
 habet Cmis Cancellariū agit, Illic commodissime fenebre

viciis in omni genere scientiarum non vulgariter eruditus. Illic fa-
li negotio parabit. et sibi et reipub. Hosio non solum similes, sed
etiam eo maiores viros quorum obsequiis Vra Roma Re^{tas}
cum laude sua et Regni utetur. quid igitur a flumine haurit un-
dam et eam mari iungat quod neque fluminum in fluxu augeri
neque defluxu minui potest. Immo hoc facere videtur. I. Vra R^a
quod habet textum illud adagium vel idiomatis. Omnes querit
manticam a paupere. Tamen si mihi non possum persuadere. ut
cedam quod Vra. I. R^{ma} ea intentione postulat. hunc virum
in familiam suam ut mihi adiciat. cum potius me aliquot si-
milibus providere deberet ex ingenti Caterua. cum praest
feliciter Creas. Cupio enim et alterum atque etiam tertium si fi-
eri potest et ferent facultates mea. adtingere mihi viros an-
quibus suavius in Poltorosko peragam reliquam vitam. Cumis
terminum non plurimum abesse certus sum. Rogo igitur boni con-
sulat. I. Vra R^{ma} excusationem meam non minus piam quam
honestam. Scit enim ordinatam charitatem a seipso incivem su-
mere. tamen. I. Vra R^{ma} habebit et me et Doctorem Ho-
sium ad omnem necessitatem suam. Immo et omnes qui mecum
erunt. erunt ad arbitrium. I. Vra R^{me}. scio ego quam
facile est assequi tales famulos Creas. et item quam difficile
est persuadere alicui ut reclusa amena Cracovia eat in alium
locum praesertim vero in Masovia incipio experiri. liceat igitur
mihi per gratiam. I. V R^{me} vestra meis similibus. quae
superfuit ex dapum abundantia copia mense eius. Inaudi mi
R^{me} domine quosdam ita suasionibus pernegere Doctorem
Hosium. ut concedat in familiam. I. Vra R^{me}. ut etiam
minas. nescio quas ei intendant. hac quam committant peremitto
illis prudentia expendendum. persuadere quidem mihi. hac
agi inscia. mis minima etiam. I. Vra R^{ma}. Cumis solite
gratie me plurimum commendat. eamque feliciter valere
cupio. Vilna xxij^a Martii Anno domini. m. d. xxxvi.

114

Petrus Opalinski Agr^l Curie Sermi
Sigismundi Augusti Regis Polonie
Bone Regine POLONIE

SER^{ma} Princeps domina Idna^{ma} mea clement^{ma}. Post humilem
seruiciorum meorum commendationem. Ab eo tempore postq³
ex Craconia discessi iuravi omni studio vt accelerarem maxime
et ne horam quidem mali perderem a Craconia enim vsq³ in Zal:
ezburegk misq³ immoratus sum. sed recta ad Isprugk vsq³
profectus. sed tanta fuit pessima vie^{ma} incommoditas. quae nequa:
quam proferre me permisit. mo^{do} equos aliquam fessos prosternit
mibi penitus. Vbi in Olomunec veni. intellexi Sex m^o Ro:
manorum Regem ex Vienna in Isprugk esse profectum. atq³
Agm^{um} domini Sigismundum de Hoberstain. cum quo mihi Sacrae
M^{ajestatis} v^{er}e nomine fuit negotiu^m. cum sua ante q³ abuisse non
ex re amplius mihi est visum. vt Viennam irem. Vbi nihil
mihi fuit negotii. sed recta versus Isprugk me contuli. per vias
q³ eo tempore ita malas. vt nihil super^{ius} vbi ex Olomunec
abirem domini Doctor homo mansuetissimis moribus cum al:
tero suo collega videntes hoc iter non propinquius versus Ita:
liam esse recta Viennam se contulerunt. Mihi autem versus
Isprug emi in Cinitate Rozenhain quae Cinitas in Ducatu
est Banacie factus est obm^{is} Ill^lms Banacie Dux Ludo:
uicus qui ad Coesaream autem immenso et splendido equitatu
vadit. Ego in contiguo suae Ill^lis hospitium habui occasione^m
querens vt cognoscere mihi eum liceret. ex suis vocavi primores
quosdam. cum quibus epⁱ humanius per occasionem contubernij
rogamq³ vt excusatum me facerent. quod per ditionem suae Ill^lis
vadens non minus suam fuit. O. Sex moru^m meoru^m Principu^m
nomine. nec mori patriae liberum transire a suis D^{ns} petierim

idq; non obliuione vlla, non officii negligentia factum, sed quia
non ista, verum alia via mihi eundem existimarent Sacra v^{ra}
Mtes Quo intellecto sua Illas per Consiliarios suos petiit ut con-
uenirem cum sua Illa, vel si mihi videatur, ad hospitium meum
venire se obtulit sua Illas, ego mox admi suam Illam, atq; il-
lic cum sua Illa multa verba feci. Id quare fecerim v^{ra} Mtes
facile conijcere potest, de quo postea. Ita sollicitare cum ut ha-
bere possit in uxorem viduam Ducem Mediolanensem sed nihil
efficiet, alioquin enim tendit. Nam tractatur inter Catholi-
cum Coesarem autem et Ser^m Regem Gallia de pace hoc
modo, ut filius Regis Gallia, filiam ducat Coesarea Mtes ea
lege ut illi in Dotem det, Coesar Ducatum Mediolanen^m, atq; ea
etiam lege ut filius Ser^m Regis Francia, donec minoremis
est, in Aula Coesarea vivat, atq; eis moribus instituat qm
Coesari placeant. Sed haec omnia adhuc dubia sunt, utriq; enim
bello se parant, et exercitum struunt exa se, qualem vix habu-
erunt vnq; uterq; exercitus versus Mediolanum pergit, si hoc
bellum non ducimet Deus, maximam in Christianitate caedem
faciet, numerosi homines hiq; maximi ad Coesarem vadunt.
Vbi postea ad Civitatem Schwarz veni obuius fui iterum Illmo
Arnesto Duci Banariae et Passonien^m Epo qm Ducatum in Opolie
emit, cum eo qd verba feci, ferunt illum animo esse eo ut uxore
ducatur, nondum enim iniciatus est Sacris. Sperabant qd Ducem
Banariae Vilelmum, huc venturum, cuius filius superstes minime
admodum, vniam ex filiabus Ser^m Regis Ferdinandi ducturus
est etiam ut isti hic in Aula sperant. Ill^{ms} Fredericus Falcz-
grabius qm in Isprugk cum Regia Mte commensalis nunc est
familiarissimus, is etate iam est grandiore uxorem tamen du-
xit Ser^m Regis Dacia Cristerm filiam. Ego denum Apr-
lis tertia in Isprugk veni, vno fere milia ante urbem missi
sunt mihi obuiam. R^{ms} do. Viennen^m Epus. Agnus domini Si-
gismundus de Hoberstain. Agnus domini Zabka Regni Bohemia.

Vicecancellarius. venerunt q^o ex Aula Primores Curien^{es} non modici,
 bi omnes ubi me nomine suae M^{tes} salutarent, multa optima v^{ris}
 M^{tes}bus precarentur, ad hospitium usq^{ue} postea deduxerunt ex quo fal:
 ezgrabis Philippus nunc discesserat, homo, ut aiunt, summa in rebus
 bellicis dexteritate. Tercio postea die Sex^{mus} Romanorum etc
 Rex audientiam mihi dedit, pro me misit illos qui mihi fuerunt
 obuii, quibus addidit Drabantes suos atq^{ue} haeceros, qui custodes
 personae suae M^{tes} esse solent, quod facere solet sua M^{tas} his tantu
 Principibus, quos sibi charissimos habet. Non potuit maiore huma:
 nitate et exapi et exaudiri a sua M^{te} quisq^{ue}, quam ea qua se esse
 testatur sua Celsitudo erga Sex^{mam} v^{ram} M^{tem}, non sine admi:
 ratione h^{ic} omnium, quippe qui res v^{rae} M^{tes} non minus quam su:
 as proprias se maxime pendere officiosissime refert, idq^{ue} sapientis.
 Quid ad Legationem Sex^{mi} v^{rae} M^{tes} Comitis domini et Re:
 gis mei clementissimi responderit, sua M^{tas} ex literis suae Sacrae
 M^{tes} intelliget, quae repetere iterum non ex re duxi.

Quod vero filium Ill^{mi} Ducis Sabaudiae attineat, atq^{ue} suae Ill^{tes} fi:
 lium primogenitum de eo negotio imprimis verba feci, cum Argeo dno
 Sigismundo de Heberstain qui ea fide et diligentia, atq^{ue} affectu si:
 gulari cureat res omnes v^{rarum} M^{tes}, ac si et subditus et sex:
 mitor esset v^{rae} M^{tes}, pro qua tanta sua erga v^{ras} M^{tes} ob:
 servantia, certe speciali etiam v^{rarum} M^{tes} gratia est dignis,
 homo, aliq^{ui}n non postremo h^{ic} in Aula ista auctoritatis. Omnis
 opera et confidenter et commodissime vti h^{ic} semper poterit apud
 Sacram M^{tem} Romanorum Regem, cui sexutor et Consiliarius
 est, ut ego video non parvi momenti, Is mihi retulit, se fuisse
 locutum cum Sex^{mo} Romanorum Rege, ut Sex^{ma} m^{is}ans etc
 opera et Coesarea et suae M^{tes} fuisset locata Matrimonio, h^{ic} na:
 tu maiore Ducis Sabaudiae filio, quam rem ita diligentissime
 curavit Sex^{ma} sua M^{tas}, ac si forte propria. Mox enim sua
 M^{tas} hoc negotium promouit Sex^{mo} Imperatori char^{mo} suo fci

per literas petens, ut illud tractare velit. Sed quia Princeps iste pri-
mogenuus Deo ita volente mortuus est, res infecta ita mansit. Ego
ubi enim sua Aitas ad hoc negotium animum vidi, post multam orationem
Aitum exga illum commendationem, egi sua Aiti grās, quē^{pro} virtute
sua tam propenso animo se praestiterit ad res bene curandas
oracum Aitum, rogantiq; ut demiceps amore eodem et cura
cordi habere semper velit res Aitum oracum, quas Iure J
veteris necessitudinis ac novae huius coniunctionis communes esse
oporteat. Sacra sua Aitas maximas in primis habuit grās vris
Aitibus de ista oracum Aitum officiosissima benivolentia obla-
tione quam se vicissim omni studio exga vras Aites observatmen-
longis verbis amicissime pollicetur, idq; re non verbis se fa-
cturum, quippe qui omnia quae oracum Aitum sunt, non minus
atq; sua apud se reputat. Idq; sua Aiti esse summo pere gra-
tum, quod ita confidenter opera eius utatur, petitq; ut demiceps
ita semper facere velit. hoc enim amicorum esse proprium.
Deinde quod ad intercessionem attinet, in rebus Mediolani et Baci
apud Catholicam Aitem Coesaream, respondit sua Aitas se hoc
non gravatim facturum, atq; mox leas mihi ad Coesaream Aitem
dari demandavit, quae utinam prosperissime cedant.

Quod vero Sex ma infantem etc. attinet respondit sua Aitas se iam
incepsse diligenter hanc Matrimonii prouinciam atq; nihil se du-
bitare, quod prosperissime cessisset, nisi morte tam misperata obui-
set, is optimus Princeps, qui eis fuit moribus, ut Regia ista
prole quoq; optima fuisset dignus. De altero superstiti filio Illm
Ducis Sebanchie, nescit sua Aitas quia nunc sit aetate, sed sperat
paucis annis eum esse. Verum obtulit sua Aitas se cordi habere veli-
le hoc Matrimonii negotium, ubi quid viderit ex re et dignitate
esse oracum Aitum, sibi enim hoc licere melius, quam vris Aitibus.
Aitibus q; mandare dignata est, ut de ea re itidem cogitem. dixit poi-
stea sua Aitas, fratrem Regis Portugaliae, de Coesarea Aite optia

meritum atq; sperare se q; Catholica Aitas illi gratiose providebit de
 statu non contemnendo. Is si ad propositum esse videatur tractare se
 de ea re tempore suo velle. Sed quia hac res et longa et distans mi-
 nis est, interrogavi suam Aitem quid suae Aiti de Duce Ludovico Ba-
 naria videatur, respondit id qd non ab re fore, sed Ducem istum
 agere nunc apud Catholicam Aitem ut habere possit relictam olim Du-
 cis Mediolanen' non pridem defuncti. Multa deminde sua Aitas me-
 cum locuta est gratiosissime idq; longo admodum tpe ubi ego in-
 tellexi suam Aitem integro certe esse animo exga vras Aites com-
 memoravit sua Aitas difficulta quae in finibus utriusq; accideret so-
 lent, seq; nunq; deesse ut pacata sint omnia, quod ut vicissim fiat
 postulat sua Aitas

¶ Eri postea ad Sex^{ma} R^{em} Aitem, quae mihi ex alicui ve-
 nit obuiam comitata Sex^{mo} filio Maxmiliano, altero Ferdina-
 do, deminde Sex^{ma} infante Elisabeth, ceterisq; Anna Maria,
 Catharina eisdem vestibus ornatisq; nudis, Pueri sunt forma
 elegantissima omnes tamen et forma et moribus superat Sex^{ma}
 Elisabeth futura domini et Regis mei clementissimi sponsa salu-
 tavi suam R^{em} Aitem prolemq; suam felicissimam nomine
 v^{ra}rum Aitem atq; domini et Regis mei clementissimi Regis
 Junioris nomine. In primis Sex^{ma} Elisabeth ad quae singula mihi
 nomine suarum Aitem responsum est humanissime, cum singulari obla-
 tione mutuae propensionis et observantiae cum vris Aitibus. Dem-
 de vero R^{em} Aitas apud Comitem suum char^m Sex^m Regē
 Romanorum et Regem operam suam et intercessionem non desu-
 turam, officiosissime pollicita est, petiitq; ut illam v^{ra} Aitas tanq;
 sororem charissimam eo amore prosequi velit, quo illa qd se v^{ra}
 Sex^{ma} Aitem prosecuturam humanissime promittit.

H is peractis ego in dei nomine ad Imperialem Aitem vado, quem
 Sex^m Romanorum Rex Roma iam esse certo retulit ex
 Neapoli enim exivisse Martii xxij^a suam Coesarem Aitem

In omnibus v^{ra}rum utrum negotiis maximo negotio et bonori mⁱ
fuit Aug^{us} dominus Zabka Regni Bohemiae Vicecancellarius
homo non vulgari auctoritate et consilio. Is q³ non contemnendus
est certe servitor qui ad usum h^{ic} erat semper v^{ris} utibus ap^{er}:
te enim vidiq³ servitorem se fateb^{at} v^{ra}rum utrum. Reliquu^m
est ut humillima servitia mea commendem. Ser^{ma} v^{ra} ut^{rum}
tanq³ domina mea clementissima. Datum in Isprugk viii^a
Aprilis Anno domini 1536

Petrus Opalinski Algrⁱ Curie
Sigismundo Augusto Regi Polonie

SER^{ma} Rex domine et domine meus gratiosissime Post humilem
servitiorum meorum commendationem. Tercia Aprilis ad Aula^m
Ser^{ma} Romanoru^m etc Regis veni et honorifice et humanissime
exceptus. Vbi autem utraq³ utem Sacrae Celsitudinis v^{ra} noie
salutarem, nimis cuncta prosperissima illis precarer. Non dici p^o
quam grato animo v^{ra} utis propensionem exga se acceperit,
habent itaq³ v^{ra} uti gr^{as} aspirantq³ vicissim ut ipsa q³
et optime valeat atq³ in rebus omnibus semper fausta felixq³
sit utas v^{ra} Ser^{ma} SER^{ma} autem Elisabetha Sacrae
sua utis filiola amantissima quae ea est forma, his moribus
ea apud omnes gratitudine, ut nihil in illa desiderari videam maⁱ
gis nisi ut bene et dⁱni optimeq³ valeat. Quae pro suo exga v^{ram}
utem amore singulari. Sacrae uti v^{ra} perpetuam valitudinē
summā in rebus omnibus felicitatem deniq³ quicquid ex p^{er}tendu^m
in hac vita Principi Christiano evenire possit, etiam atq³ etiam optat,
optatq³ summo p^{er}se ut illam v^{ra} utas amore eo quo merito d^e:
bet prosequi dignetur, quod se quoq³ facturam officiosissime polli^{ci}:
cita est. Mihi autem committere dignata est, ut hoc praecipua meum

apud vram autem ne eius artis apud illam fiat obliuio atq; is amor quem erga vram autem gerit pari v're artis propensione recipendi sibi possit.

S^{ex}imus Romanorum Rex multo studio de etate de educatione de moribus de linguis de studiis de religione v're artis deniq; cum quibus versetur quo se oblectet interrogauit. Non minorem se curam v're artis habere quam filiorum quos habet atq; se audivisse vram autem optimis moribus esse multarum linguarum atq; iam demum lectionis pro etate non modica idq; sibi placere suu morere. reliqua plura quae summam suae artis erga vram Celsitudinem propensionem et amorem testantur. Ego suae arti ita respondi prout virtus prudentia et mansuetudo exigit. Serme v're artis nihil enim dubito vram autem talem futuram qualem sibi pollicetur tota Christianitas.

Quid ego de rebus vrarum artium apud istam huc Romanorum autem egerim ex literis Ser moru suorum parentum intelliget. Sacra v're artis quae repetere iterum non ex eo duxi.

Vado hinc deinde ad Catholicam Coesaream autem quae ex Neapoli Romam versus xxij Martii profecta est. Reliqua vrarum artium mandata apud Coesarem ea fide et integritate curabo qua bonum seruitorem et subditum decet. Supplicio demum ut seruitia mea accepta et commendata sint Serme v're arti tanq; dno et Regi meo clementissimo. Datum in Isprungk viij Aprilis Anno domini 1536.

Petrus Opalinski Sigismundi Augusti
Curie Mgr, Bone Regine Polonie

S^{ma} Princeps dñā dñā mea clementissima. Post humilem serui:
horum meorum commendationem. Vigesima Aprilis veni Man:
tuam, atq; ibi mibi iam iam equum ascendenti, homo quidam se ob:
tulit, qui Venetias ibat, Poloniamq; illuc esse nescio quem qui in
Poloniam esset iturus. An ego in omnem euentum dedi istas lras
ad Sex^{ma} Vram. Autem, Malini enim festinans negligenter scri:
bere quam nihil. Ex Cracovia ad Mantuam vsq; veni in se:
ptimanis quinque, preter eos dies septem, quibus in Isprugk mafi:
quia aliter nequaquam esse potuit propter plurima sue Antis ann Rex:
mania Principibus negotia, post datum etiam ^{responsum} in crastino morabui.
Illuc eo tempore sumptu meo vixi non Regio, quia nullae expensae
mibi sunt data. Per Isprugk ad Mantuam veni et diuersissimos et
altissimos montes in undecim diebus, ubi miliaria sunt quinquaginta.
Intra dies Pasche vno tantum die, die scilicet dominico
mansi in Tridento, feria secunda illuc abii. Noctae media Pas:
che tantus ygnis fuit qui totam Civitatem potuit turpissime exu:
sisse nisi fortiter lutatum fuisset. Iste ygnis in contiguo bos:
picii mei incepit, non sine timore maximo omnium, fuerunt enim
tunc ea nocte in Tridento aliquot millia pedum Longknecht:
toro, ego ex urbe res meas omnes et equos ad Castrum deluli
ubi per illam noctem me continui, et propter ignem et propter
pedites Almanos, profectus sum huc vsq; comitatus multis
millibus Longknechtorum qui versus Auediolanum vadunt.
Tota Italia est in armis, hii ad Catholicum Imperatorem,
illi ad Gallie Regem vadunt, omni strata, quodlibet
hospicium est militibus plenum, unde alii pacem, alii bellum
sperant, ego bellum suspicio, et si Pontifex et Veneti

de pace student diligenter somnum fuerat certa expectatio quod
 Coesarea utas iam per me inveniri debuerat Mantua, sed varia
 sunt consilia et instituta Principum. Illi^{mus} Dux Mantuae Sa-
 cca^{ra} v^{ra} uti atq; universa illius familia salutem plurima
 nomine suo referre iubet. Idem q; sua filius te Illi^{mus} Fera-
 dus cuncta optima v^{ra} uti precantur Illi^{mus} Dux mihi retulit Coe-
 saream autem XIX Aprilis ex Roma discessisse atq; recta
 ad Mantua venturam suam autem consuluit sua filias ut
 Mantua expectarem Coesarem. in via enim suam autem nihil
 mecum tractatorem atq; me in via non et hospitium et victu
 habitum propter tot hominum millia quae circa Coesarem
 sunt. Ego tamen in dei nomine vado quoad possim recta
 versus Coesarem faciam ut possim non ut volo, et prout
 mandavit mihi Sacca^{ra} v^{ra} utas ne quid morer Mantua
 in una tantum nocte die altero mox vado Fera^{riam} ex
 Fera^{ria} Bononiam ex Bononia Florentiam. Nihil in me deerit
 quod homini servitorem attinet modo fors bene velit, sed ad
 pessima tempora huc missus sum omnes mihi non bene omina
 huc propter tot curas maximas Coesaris, sed ego in Deo bene spe-
 ro. Coe enim Regis in manu dei est. De solitatore quaeritur
 v^{ra} utas^{q; mibi habeo} iam hac est promissa mea, curare omnia quibus
 opus est, nec praetermittitur quicq; habeo meum Nepotem me-
 um dominum Andream Czarenkowski iuvenem quo ad eam re-
 aptior nemo esse posset, homo optimis moribus summo ingenio,
 et multa lectionis, et eloquens, is credo non abire exit, rebus
 v^{ra} utis et mihi ad usum domini olim Cracovien^{Touissius} Epus,
 et Capitanens Bodzenovien^{Touissius} protinus existens Inspatronatus
 Scholasteria Cracovien^{Touissius} tanquam collatores dederunt dno Rmo
 Archiepo^{ex Gamvato Grio} moderno atq; mihi, quod nos conferre vellemus put
 ex facto debemus huic Nepoti meo dno Andream Czarenkowski
 veremur autem ne dno Rmo Cracovien^{Latulski} Epus modernus, nisi
 cere nobis velit hoc negotium conferendi supplico ut patrocinio

suo efficere velit v^{ra} M^{tas} ut confirmare q^o dignetur R^{ma}
sua D^o hoc m^{em} Insp^{at}conatus conferendi hanc Scholasticam
in personam Nepotis mei domini Czarenkowski. Quod ego Sacrae
v^{rae} M^{ti} humillime semper promittebor tanq^z d^{nae} mea cle-
mentissim^e et ipse q^o non inutilis erit servitor v^{rae} M^{ti}.

S^{up}plico boni consulexe velit v^{ra} M^{tas} quod calamo ita negli-
gente scripserim quia tempus ita tulit quod aliter esse nequit
Imp^{is} autem duxi nihil scripsisse quam male scripsisse
Ad Sacras et Sex^{mas} M^{tes} dominos meos clementissimos
nihil scribo quia post ultimas illas l^{ras} nihil mihi fuit ne-
gotij de rebus suarum M^{ti} Commendo humillima servitia
mea Sacris et Sex^{mas} v^{ris} M^{ti}bus tanqua^m dominis meis
clementissimis. Datum Mantuae xxia Aprilis 1536

Iuramentum Sigismundi Augusti Lituanis prestitum
 actum Vilnæ in celebri et frequenti Procerum et to:
 cius militie Magni Ducatus Lithuanie feria tertia
 in festo Sancti Marci Evangeliste ante tactum horæ
 tredecime Anno domini 1536

Ego Sigismundus Augustus dei gratia Rex Polonie Magnus Dux
 Lituanie Russie Prussie Masonie Samogitie etc dominus
 Thares. In eo spondeo, et promitto, ad hæc Sancta dei Evangelia,
 quod omnia, Intra libertates, Privilegia, literas, immunitates Ma:
 gni Ducatus mei Lituanie Ecclesiasticas et Seculares, Ecclesiis Catho:
 licis et Græcis religionis, magnosq; Ducatus Lituanie eiusq; Pre:
 latis, Duobus, Baronibus, Nobilibus, Civibus, Incolis, et quibus:
 libet personis tam Catholicis q; Græcis quinsomq; status et con:
 ditionis existentibus per duos predecessores meos Principes ma:
 gnosq; Duces Lituanie præsertim vero per duos Vladislau
 Proamm, Vitoldum, Sigismundum, parentem meum Casimicum
 Avum, Alexandrum Patrem, et Ser^m Sigismundum parentem
 meum, Magnos Duces Lituanie iuste et legitime concessas, do:
 natas, et datas, manū tenebo, servabo et custodiam in omnibus
 articulis conditionibus, atq; pñctis, et omnia illicite ab eccle:
 siastico Ducatu alienata aut distracta pro posse meo ad In:
 et proprietatem eiusdem Magni Ducatus aggregabo. Terminos
 etiam Magni Ducatus mei non diminua, sed pro posse meo de:
 fendam et dilatabo omni consilio Senatorum et auxilio omnium
 ordinum et subditorum meorum in eodem Magni Ducatu Litua:
 nie. Et ea omnia supradicta tenebo et observabo, secundum con:
 suetudinem antiquam et quemadmodum à divinis predecessoribus
 meis, habita, tenta et servata fuerunt, sic me deus adiuvet
 et hæc sancta dei Evangelia.

Præscriptum contrahendi Matrimonii inter
Illrē dominam Annam Duce[m] Masouie et
Mgē[m] Stanislaum Odrowasch Palatinum
P O D O L I E

Irimm omnium domini Consiliarii, quibus datum est negotium transigant et constituent cum Mgō dno Stanislaw Odrowasch Palatino Podolie, ut is domina Duci dotem et donationem propter Nuptias ut Jus et mos est in Regno collocet et inscribat in dimidia parte omnium bonorum suorum, sed in ea dimidia qua priori uxori obligata non est, atq[ue] eam tamen dimidiam partem, in qua dos atq[ue] donatio propter Nuptias collocabitur, ab omnibus inscriptionibus et obligationibus liberam Immunem præstet.

Deinde ut eam collocationem atq[ue] inscriptionem faciat Varschemie coram Magistratu terrestris, cuius id interest. Præterea autem confirmationem faciat domina Duci. Excipiat, se istam ipsam inscriptionem translaturum esse ad codicem terrestrum sui Territorii seu Districtus. Poterit autem hæc facere mox peractis Nuptiis, propterea quod ipsi de dote satis cautum est. Neq[ue] enim debet accedere possessione eorum bonorum quæ domina Dux habet in Masovia, quoadusq[ue] dotem accepit. Dos vero erit decem milia aureorum Hungaricorum, quæ ipsi Cracovia feria secunda post Dominicam Letare proximam, à Mgō domino Thesaurario Regni, annumerabuntur.

Quæ cum accepit et in bonis suis, uti suprascriptum est collocaret et inscripserit, cedet domina Dux omnibus bonis quacumq[ue] possidet in Masovia, sed tamen quod æquum est vernam sementem et alimenta Procreatoribus atq[ue] familiæ, quæ satis sint ad nonas vsq[ue] fruges relinquet.

Nuptiis transactis. et inscriptione dotis facta. debet domina Dux
 marito presente assentiente. coram Agravatu terre Warscheniensis.
 renunciare universo Jure. proprietati et successioni suae sibiq;
 pro sorte sua tam paterna quam materna. et ratione Ducatus
 Masovia à Regia Aute proorsus satisfactum esse. profiteri.

Posteaquam haec conventa et transacta erunt. celebrabuntur Nup-
 tiae. quas iidem domini Consiliarii. velut allegati à Regia Aute
 presentia sua corroborabunt.

Postremo illud eorum fidei atq; prudentiae permissum sit. ut quod
 optereceam esse censuerint. ad ea quae supra prescripta sunt.
 arbitrio suo adijciant. vel etiam inde demant.

Quoniam autem magna est difficultas in consequendis aureis. re-
 cipiet domini Palatini Podolia pecuniam Polonicam. pro sin-
 gulis aureis quadraginta quinque grossos. sic enim nunc aurei
 Hungarici. quidinstum pondus habent. aestimantur.

Andreas Critius Archiepiscopus Gnesnensis
 Bone Regni POLONIE

Sacra Aitas Domina domina mea clementissima. humillimam
 mei commendationem. Mitto vrea Sacra Aiti exemplum literarum
 quas scribimus Sacra Aiti Regiae de transactione Matrimonij
 huius Ducis. ex quibus intelliget vrea Sacra Aitas. quid in
 Instructione nobis data. noxiim omnibus videatur. super quo
 deliberare paulo diligentius Aites vrea dignentur. Ego negotium
 nullum maiori molestui et sollicitudine quam hoc tractavi unquam.
 de quo significabo posthac liberius. quae expedire videntur. inter
 nihil est in mora dispendii.

Scribere mihi dignata est vrea Sacra Aitas. ut scripseras Rmi.

olim domini mei amnuli, diligenter conservare mberem, vel ego
iam prius sedulo curavi, et Doctor Borek illas servare se mihi
significavit.

S Accra Aitas iam petuntur, Conventus ad Contributionem statuen-
dam, Vra Sacra Aitas dignetur persuadere Aiti Regie, ut
fiant, spero quod omnia illa venena, de quibus vris Aitibus
per dominum Castellam Quesnem significavi, facillimo remedio
anteverti et precidi poterunt, si modo Aitas Regia dignabitur,
sic rem aggredi, et persequi, quemadmodum significavi.

S Accra Aitas, Communium hoc ^{et} initio non probavi quod ad nuptos,
ita et nunc maxime non probavi, Aitas et conditio impar, impensa
supra facultates ingens, quod vero ad lites vras et republi-
cam, improbare non potui, sciens quantum a quibusdam capta-
batur. Profecto vicem utriusque sponsi doleo, nec nisi cum summa
molestia his Nuptiis interesse, Aie Sacra Aiti Vra humil-
limè commendo. Varschevia die Cimerum Anno 1536

Andreas Critius Archiepus Quesnem
Sigismundo Regi POLONIE

S Accra Regia Aitas et domine domine clementissime, humillima
nostre commendationem. Mandato Vra Sacra Aitis satisfaciendum
convenimus huc Varscheviam ad Matrimonium Illius domine
Quas cum magro dno Palatino ^{Podoliae} Podoliae consuecendum arbitantes,
quod ea quae in Instructione a Sacra Aite Vra habebamus, iam
ante hac istis apud illam condita et constituta fuissent, maxime
cum huiusmodi tractatus, inscriptiones, et obligationes non pa-
rum multum temporis exposcant, et nos non nisi unam diem
ad negotium tanti momenti transigendum habere potuimus, et
eam quidem in qua omnes plus de mundiciis et cultibus in die
crastinum Nuptiis designatum quam de vllis aliis rebus erat

21

solliciti: unde cum hic nihil de hoc prius conducti dispositiqz recepimus: preter magnum ad Nuptias Conuentum, non mediocrem molestiam in tractatibus meis nos subire oportuit, una enim ex parte cauebamur, ne quid nisi iuxta Instructionem v^{re} Sacre A^{ntis} fieret, licet addendi clementiqz ea quae opere precu^m conseueremus, facultatem nobis dederit, ex alia vero parte metuebamur, ne si quid quod in tam angusto tempore prestare non posset, nos exegissemus, totus hic apparatus in veritum cederet, cum summo dedecore et dispendio. Erant preterea in Instructione nonnulla, quae nobis dubitationem et perplexitatem quandam faciebant, proinde non confidentes nobis ipsis, nihil nisi communicato consilio cum Remo dno ^{Latulho} Electo Cracoviensi domino Palatino Lancien, et aliis Senatoribus qui nobiscum huc venerant agredi et perficere volumus. Primum igitur qd ad obligationem et inscrip^{tionem} de dote et dotalicio attinet, nihil hic aliud de Jure fieri potuit, dote nondum accepta, nisi quod dominus Palatinus Lodovic^{us} fecit sufficientem fideiussoriam cautionem, se domine Duci sponsae suae cum dote accepit, et quantum cumqz accepit, ac donationem propter Nuptias in dimidia bonorum suorum parte aequalente, et libera per omnia, ita reformatur, ut de Jure frueretur, sciremus, sufficientiusqz debet Ideo vero additum hoc, quantumqz accepit, quod ipsa domina Dux, vellet suppellectilem quam habet, taxari, et sibi pariter reformari.

Inuenimus demum articulum in Instructione, quod postquam reformatio dotis et dotalicii facta esset d^{na} Duci, deberet illa renunciare omni Juri, proprietati et successioni quam habuit ad Ducatum Masoviae, et sibi de bonis tam paternis quam maternis esse satisfactum profiteri. Qui articulus etsi nondum locum habebat, cum hic ad reformationem faciendam dominus Palatinus Jure cogi non potuit nam hoc quod in Instructione fuit, sibi de dote satisfactum esse, quod domina Dux bonis quae tenet cedere non

deberet, nisi dote accepta, ille sic ut res est, diluit. Dona esse autem
vrae non dominae Ducis, concessus illi dimittat usus fructus,
donec in virginitate uiuere unde matrimonio consummato iam
omnis possessio in item vram rediret, et variis esse huma-
nos euentus, multaque inter os et offam accidere solere. Nos
tamen et de hoc renunciationis articulo certi aliquid constituere
hic volentes, expendimus illum diligentius, ac reuolutis prioribus
actis et Privilegiis, inuenimus non solum non esse necessa-
rium, sed etiam perquam indignum et noxium, si quidem memi-
nisse potest vrae Sacra Aetas, quod in primis vacante hoc Du-
catu, et domina Duce cum vniuersis subditis se in sua here-
ditate et successione conseruari petenti. Decretum fuit Senatus
Varsoviae, et ex clarissimis Regni Privilegiis, et prioribus
in hac re transactionibus dominae Duci subditisque Ducalibus
ostensum, ipsam dominam Ducem nihil Iuris, proprietatis, aut
successionis in ipso Ducatu habuisse, neque illi quicquam aliud
nisi provisionem decentem, aut dotem cum haberet debere, unde
illa tunc solemniter renunciationem fecit Ducatus, in cuius huc
erat possessione et subditos ab obedientia relaxavit, qui aliter
Insurrexerunt nisi vrae praestare noluerunt. Exigere igitur
nunc, ut domina Dux renunciet Iuri, proprietati et successioni,
est rem actam agere, testimonium et notum in libris officii non
obscuram relinquere, ipsam dominam Ducem id habuisse quod
non habuit. Decretum Senatus et Privilegia Regni iurista,
praebereque illi ansam suspicandi et querendi sibi vni et mini-
xiam per Decretum Varsoviense factam, si illa externo animum
impisset, qui Decretis Privilegiis, et Iuribus Regni non
subesset, expediret forte iterum et ex superabundanti, huius-
modi renunciationes, et alia id genus fieri, sed a subditis id
exigi et superuacuum et proorsus indignum videtur ex causis
supradictis, suspendimus igitur unanimi sententia hunc articu-
lum, qui aliquam adhuc locum non habebat in deliberationem

Vra Sacra Mtes, ut super hoc et aliis Instructionem claret
 domino Thesaurario Regni vel cuiquam alteri ut cum dos illis
 numerabitur et reformatio fiet, illi vicissim faciant id totum quicquid
 Mtes Vra, magis expedire videbitur. Interim ad hoc nulla alia
 maiori opus est Mtes Vra cautione, quam quod et ipsi, et dos et
 bona, quae domina Dux tenuit, sunt in manu et potestate Mtes Vra,
 potest, antequam aliquid accipiant uti melius videbitur, et ut
 volet, illis praescribere. In cuius gratiam nos humillime commen-
 damus. Datum Varsoniae die prima Martii Anno dñi 1536.

Andreas Critius Archiepiscopus Gnesnen
 Bone Regine Polonie

Accepi iam in protinchi itineris lras Vra Sacra Mtes quas
 ut soleo magna voluptate legi. Scribere dignatur in primis
 fuisse potius ut totum negotium domine Ducis Masoniae et eius
 Mariti Varschoniae confectum esset, ne quid restaret quod
 exigere et Mtes Vras molestare possent. Clementissima mea
 domina, ex copia literarum, quam per meum Paulum Notarium
 misi, Vra Sacra Mtes clare intelligere potest, ipsam Duxem
 nihil habere in Masonia, praeter bona quae in usum feuctum
 duntaxat quamdiu inuupta vniueret fuerunt illi concessa,
 et ad precludendam omnem viam qua illa pretendere ex hu-
 iusmodi possessione, hereditatem aut proprietatem aliqua
 ipsorum bonorum posset, expressum est, ut Capitaneus
 illius non ei sed Mtes Regiae Insimulandum prestaret. Hac
 autem quae acta sunt Varschoniae et illius renuntiatio
 de qua penitus scripsi, non potest ullam habere coactionis
 et violentiae speciem, cum erat in possessione Ducatus, et
 subditi omnes illi tantisper adhaerebant constantissime
 donec Ince conuicti ex Privilegio ipsorum feuctali, illud
 neque proprietatem neque successionem ullam habuisse.

neq3 habere posse, et illa cessit Ducatui et subditi Anti Regi
que Insurrexerunt prestiterunt. Nunc si exigere tur a b
illa renunciatio proprietatis, esset non vulgaris confessio illam
esse proprietariam, et Antem Regiam ministum possessorem, illaq3
quicq3 nunc faceret, subdita cum suo marito existens, vim et me-
tum postea allegare posset. non videtur ergo mihi vlllo pacto me-
tio amplius de tali renuntiatione faciendā. sed bene mihi videtur
ut cum Antem vrea illi vel dotem dabunt, vel loco dotis aliquod
aliquid, ut illa simplicem recognitionem faceret sibi de his que a
Ante Regia ei debebantur esse satisfactum, nam non debetur
illi vigore Privilegii feudalis, nisi dos, non possunt igitur Jure
quicq3 exigere, supplicare autem et petere illis prohiberi non
potest, sicut et aliis subditis, etiam si decem renuntiationes illa
fecisset. Ego spero quod dominus Odrorwascb mirbil vel agat
vel petet aduersus mentem vream Antem, totamq3 ille spe-
ponit in omnibus rebus suis in vrea Sacra Antem quantum ego
ex illo intellexi. Promide omnia sunt in tuto et in manu ve-
stearum Antem. Quod ad ea non rescripsi que vrea Sacra
Antas de domino ^{Joanne ex duobus} Vilnensi mihi scribere dignata sunt, erat
in causa quaedam admiratio mea vel stupor potius, sed cum
a domino factum est istud, sit nomen domini benedictum, il-
lum se magis quam me et Remm dominum Cracovien idone-
um sibi videri facile eius iudicio permitto. vrea autem Sa-
cra Antem immensas ago grās quod de me aliter quam ille mi-
dicet, etsi tale iudicium tantæ Principis non mereor neq3
in me agnosco, quia tamen non potest id nisi a singulari grā
proficisci, me miserie delectat, et donec viam vrea Sacra
Antem tantam in me benignitatem demereri curabo, scribo hæc
tumultuaria inter sarcinulas, promide veniam peto si quid
ineptio scribens.

D e Conuentibus institutis omnes passim præter cerebrosos quos-
dam letantur, nec dubito nos nem ex sententia confecturum

vnum vereror ne quemadmodum ad Conuentum generalem ad:
 nolet iterum ad nos animis illa discordie et multi angustantur,
 nam illi qui bellum nescio an appetunt cum ipsi inter nos non
 erunt, suspicantur multi, quod alios subornabunt, quibus ut
 cumq; exit opportuno modo resistemus. Habebam pleraq; non vul:
 garia significatione v^{ra}e Sacrae Aiti cum quibus expectabam
 patrem Commissarium, sed cum ille me praefer morem praeteriit,
 expectanda erit alia occasio et nimis idoneus. Commendo ite:
 rum me humiliter in gratiam v^{ra}e Sacrae Aitis. Louici pe:
 ultima Martii Anno domini 1536.

Andreas Cricius Archiepus Cnesien
 Bone Regni Polonie

Sacra Aitas et d^{na} d^{na} mea clementissima. Humillimam mei
 commendationem. Mitto v^{ra}e Sacrae Aiti exemplum literarum
 mearum quibus Aiti Regia de motu Masomtico respondeo.
 Mittere etiam voluit v^{ra}e Sacrae Aiti dominus Lubranski
 Castellanus. Brezsten notam eorum quae vidit et audit,
 est enim nunc apud me, ex quibus omnibus cognoscat v^{ra}e
 Sacra Aitas qualem ego in hac tragedia me precebo, quae ut
 prius scripsi. Indus est quando est cum subditis, quae nemini
 nisi ipsis officiat, si quid temere patiant, quod iam omnes
 negant et se excusant. licet officialibus Regis sui non de:
 sint testimonia contra illos, quae omnia ex parte utraq; ma:
 gis patebunt Aitibus v^{ra}is cum foeliciter redibunt, nemineq;
 nostrum futurum arbitrare, qui non modis omnibus consulat
 eos quos deliquisse constabit puniendos ut audacia seditionum
 quibus quicquid est Zizama, debet, tandem coherere.
 Nec ad eam cohercionem et ad vindicanda bona occupata.

opus est armatis copiis, sed dnm taxat ebrietatibus, videbit
vra Sacra Aitas quando ad Conuentum citabuntur, si qui
delati fuerint deliquisse. Nam et nunc post velim a rebel:
lioms nota, quanta erit illorum afflictio, quanta facilitas
etiam ad nihilum reducendi et puniendi omnes, qui comperiti
fuerint deliquisse. Nam et nunc post meam ad dominum Odro:
vasch Legationem, accurreverunt ad me cum illo bi qui ei
magis adherere fecerunt, negantes et excusantes se meqz pe:
tendo, ut illos Aitibus vris excusarem, quod me negam
factum reprobendiqz palam dominum Odrovasch, quod
sine ullo fundamento obstiterit cessione bonorum, quodqz de
cedendo cum Aitibus vris vitia constituerit, neqz id prae:
stiterit, causando uxorem, calumiam proorsus excusationem, obici
et ipsius lras et titulos, meam insaniam, omnia excusabat
non temerariam neqz malitiose facta scriptaqz ante publica:
ta, mandata Regia, allegando de titulo dominam Succa:
merariam Cracoviensem, quod etiam vocetur Dux Ra:
tiborien, sine inimicia alicuius, et multa id genus alia quae
longum et morosum est commemorare, ad quae omnia adhi:
bebam dominos Palatium Lancien, et Castellum Brze:
stensem, quandoquidem nihil nunc sit a calumnia tutum.

In summa sic a me discessit, ut et possessionem bonorum dimis:
sisset et nihil non facturus quo laesam gratiam Aitum
vram recuperare posset, an faciet nescio, nihil enim iam
vel polliceri vel excusare audeo, tamen si quid seors faciet
non alio nisi suo magno malo et damno faciet, verum ac:
bitore illos nunc melius tenere, quam prius, satis enim illis
quam vana sit ipsorum persuasio et de Jure suo existima:
tio, iam ostendi.

Sacca Aitas cum hac scribo, misit mihi dominus Eps Rec:
mshiensis binas literas vrae Aitis, quarum alteris me pro

sua benignitate et in me gratia admonet, quæ mihi sunt canenda,
 declaratq; persuasum Anti Regiæ quod dominus Odo wasch
 fuerit apud me mox Litania rediens, quod falsissimum est,
 nunc primo accurrebat, legatione mea tenebatur, ut se quod
 prius scripsi excusaret. Persuasum præterea Anti Regiæ non
 recte à me Varsonia factum, quod non obligauerim mi-
 ptus ad cessionem Iuris et proprietatis ad Ducatum Masonia
 de quo etiam prius satis rationem reddidi, quare non mihi
 solum, sed et omnibus dominis Consiliariis id visum fuerat
 non modo non necessarium, sed etiam Iuribus Regni et bonæ
 existimationi Regiæ plurimum officere. Mirariq; satis non
 possum sic persuaderi potuisse sapientissimo Principi, ut
 potius et tutius putet accipere bona pacis aliquibus vel obli-
 gationibus de cedendo Iuri et proprietati pupille, quæ eam
 non habet unde et regni posset illam esse proprietariam, et
 nihilominus omnia pacta et obligationes quasumq; nobis
 fecissent, reverte fuisse et manes, non solum legibus Coes-
 reis, sed etiam Iuribus nostris, ut in Statutis fol 43 Cap-
 itulo: ut viam dubiis præcludamus et: clare contineamus, ap-
 paretq; iam illi alteri in Hungaria, repetendi heredi-
 tatem et successionem suam, allegando coactionem mariti, et
 alia id genus, quam accipere bona nunc suo Regi et pro-
 prietate Regni sui more maiorum suorum, ac iuxta heredi-
 tationes priores. Quando enim pater Antis sue accepit
 Ducatum Rauenensem et frater Antis sue Ducatum Ploren-
 non exigebant ullas cessiones, sine Iuri et proprietate
 sine etiam dotalitiorum maternalium etiam à Germanis
 fratribus qui exstabant post decessum Ducum qui utiq; plus
 successione habere debisset, quam sorores et plus difficul-
 tatis Regno facere potuisset, quam femellæ. Repugnabat
 etiam illi prius pro sua virili mercedenda possessione, sed
 postea ut ista quæ nulli incommodat nisi sibi ipsi. Quo magis

magis mixor cuiusmodi resistantiam tanti fieri apud Aitē vras
quæ et nona non est, et solis vadis ac pænis satis superq;
puniri et coerceri potest.

Longum esset singula recensere ex quibus vrā Sacra Aitas
clare intelligere possit me ut bonum et fidelem Consiliarium
debet Privilegia Regni, Jus et honestatem Regionem bene
attendisse et recte curasse, ne non suo iure et proprietate Re-
gni, sed extortis cessionibus sine obligationibus, quæ aliquā
nullius essent roboris, Aitas sua bona ad se devoluta acce-
pisse videretur, nam maiores Aitē suæ, ut omnem notā
vitarent, Duces istos esse proprietarios, non solum non
exigebant villas ab eis remunerationes, sed etiam Ducatus
qui devolvebantur, extincto Ducali titulo, in terras et cor-
pus Regni sui redigebant, ne qua restaret ansa aliqua
Regnum infestandi, sine propinquitate aliqua, seu Jure,
quæsito nam et Germani Ducatum hunc imperio asscribunt
et talium bonorum non valet cessio et remunctio sine co-
sensu Cesaris et imperii. Quæ omnia ego, cum hæc residua
partes Ducatum Masoviæ ad Aitē Regionem redidit, non
semel monui, sed fenestra ultimam non appareat aliquando
meam admonitionem non fuisse vanam, sed hæc et alia
reservo in felicem reditum vrā Sacra Aitē, cuius clemē-
tiæ et patroniō me interini humillimè commendo. Loni:
cū viij Augusti anno domini 1536.

Sacra Aitas miratus sum valde quæ mihi vrā Sacra Aitas
de domino Bilinski scripsit, nam et semper contrarius fuit
dominæ Palatinæ Podoliæ, et pro Jurebus Regiis, cum
omnibus semper decertabat quem et nunc adhuc adesse dno
Epō Premislicen, utamq; est verissimè scribit Aitas vrā
non omni spiritui credendum, si quid secus facit quàm de-
bet, suo damno facit.

C oeterum commendo v^{ra} Sacrae M^{ti} preces domini Palatini La:
ciensis quas facit pro domino Orlovski ad Castellamiam Co:
nariensem/credo enim quod ob id tam diu vacet, quod non
probantur M^{ti}b^{us} v^{ris} qui hactenus sunt commendati, ne:
cessarius est iste Castellanus cum alii non resident in terra
Lancienfi.

S upplico humiliter v^{ra} Sacrae M^{ti} perlegere dignetur vnu
solum capitulum in Statutis folio 43. de filiabus carentibus
fratribus, et expendat ut prudentissima Princeps quid vale:
rent omnia quaecumq^{ue} fecissemus Varsonia obligando nuptos
et quid obstaret quominus facerent id quod faciunt, et quidem
iustiori iam ratione et pretextu, cum huiusmodi obligationes
illam proprietatem habere testarentur, de reformatione dotis
et dotalicii materem, satis illis declarari nihil eis opitulari,
quod ex secunda legatione mea M^{tas} v^{ra} cognoscat, nam
loco eius assignata est illis dos, sed de his iam plus satis, etia^m
pro ^{bonis} tam paternalibus quam maternalibus non plus exigere
potest una soror quam alia etc.

M andavit M^{tas} v^{ra}, ut ante omnes M^{ti} Regia rescriberem
nisi itaq^{ue} mox hunc puerum meum si alios preueniet nescio,
Podnudas non habeo

Andreas Critius Archiepus Gnesnen
Bonae Regni Polonie

Sacra Mtes et dñā dñā mea clementissima. humillimam mei
commendationem. Quemadmodum prius scripsi. mittuntur
ad Mtes vras Nuncii ex utroq; Conuentu. propterea plures.
ut peticio Conuentus ad Insinrandum a Sex^{mo} Principe In.
more praestandum. sit honestior et ponderosior. Inter eos aut
Uincios est dominus Thomas Lubranski vrae Sacrae Mtes
profecto fidelis servitor. idemq; non mediocriter mutatus in
his quae vituperari solebant. cum omni studio commendo
vrae Sacrae Mti. habet is. habent et multi alii graves pre:
ssuras ab officiali Lancien. Dicit etiam quid ipse adue:
sarius eius cum complicibus suis tentabat ad Conuentum dis:
turbandu. habita mutua intelligentia cum turbatoribus
Craconiensibus. sed antea neminus omnia ipsorum consilia.
ad quid isti boni viri bellu tantopere expetebant. non la:
tebit Mtes vras. vadit etiam istuc Vincios dominus Koy:
czwieczki Succamerarius Craconien. qui se in omnibus Co:
uentibus egregie gessit. Idem fecit dominus Castellanus
Calissien. et dominus Castellanus Lancien. promide non
possum illos non diligentissime commendare vrae Sacrae
Mti. meq; vna ac servitutem meam. dominus seruet vram
Sacram Mtem semper sospitem et foelicem. Princeps inclita
ex Arce mea Vniouensi XXvij^a Maii 1536.

Clementissima dñā. quae significare debui vris Mtib; secre:
tius exmit iam rebus mutatis. ad praemonendum satis tem:
pestina. cum vrae Sacrae Mtes redibunt. tamen si interim

continget cui tuto credi poterint, etiam significare non pretermit-
tam.

Andreas Critius Archiepus Gnesnen
Bone Regne Polonie

Scixpi iam abunde v^{ra} Sacra A^{ti} per suum seruitorem de
isto negotio Masonitico, ex meisq^{ue} Legationibus quas ad illos
imptos feci, clare intelligere potest v^{ra} Sacra A^{tas}, non
esse quicquam quo illi in re subsistere et se tuere possent, omnia
enim iam dudum neq^{ue} semel discussa, transacta, et nichilominus
in Conuentibus generalibus decisa sunt, et in libris continentur
quæ ut non omnibus constant, et arbitrari posset aliquis ali-
quam illis iniuriam fieri, ita cum in Conuentu generali ma-
nifestabuntur omnibus, neq^{ue} ullum contradicere certissi-
mum esset, neq^{ue} hæc repugnatio honestius, vtiliusq^{ue}, maioriq^{ue}
sediciosorum confusione puniri poterit, quam generalis Con-
uentus decreverit.

Proinde cum iam poenalia mandata emanarunt, non restat nisi
exequi, et omnes ad Conuentum citare. Nam ad secundam
meam Legationem, nihil responsi accepi, à domina Palatina,
nisi lamentationes et vanos colores, quod non repugnaret
A^{ti} Regie, sed cedere bonis non posse donec reformationem
dotis haberet, quod mihi est molestissimum, propterea quod
dominus Orlowash aliter huc mihi promiserat, unde illis
renunciare feci, ne quid demitps in me spei haberent, quod
pro illis intercedere ad A^{tes} v^{ras} deberem, et alia quæ
merito debui, illis significari. Quamvis exemplo quorun-
dam officialium Regiorum, qui in quærelis subditorum
A^{tis} suæ, nullis mandatis parere solent, idq^{ue} impune.
Hæc etiam probare non possum, quod à Capitaneis Liniensibus
non exigebatur Insurrexandum A^{ti} Regie sicut Privilegium.

disponit, et ut prior fecerat qui arcem illam nulli nisi Anti
sue resignare debuit, proq; hoc etiam attendens esset, ingens
enim crimen. Quando vero Antea vix foeliter redibit,
cognoscent abunde, an res hoc tanti sit periculi, tanq; ad pu
niendum et emendandum difficilis quam arbitrantur, non
plus in praesens.

Narravit mihi etiam mens Nunius, quod ferme in toto non nisi
parcata pecunia vivunt in ipsis bonis, male enim seminavit
et quod messum est, consumpserunt, videntes non habere se illis
Civitatem manentem. Significavit item mihi dominus Odro:
vasch quod cum vxor velit eius consiliis parere, vult se ab
illa segregare et in Russiam discedere, an verè et ex animo
hoc significavit, nescio, nihil enim iam in hoc negotio vel acci
dere vel polliceri audeo. Me Sacra Anti vix humillime
commendo. Lonicii 14 Augusti Anno domini 1536.

Instructione secunda de domina Duce Maso:
nie que nupsit domino Odrovasch

In fendo feminam hereditatem et proprietatem nullam habet:
re, unde nec succedere posse, nisi de speciali Privilegio domini.

Nullas donationes, alienationes, obligationes, facere posse fenda:
tarium absq; consensu domini.

Sed neq; dotem et dotalitium in fendo reformare posse, nisi
cum consensu domini.

Qua si facta sit, etiam de consensu domini, non ducere, tantu
ad vitam mariti et vxoris, nisi dominus specialiter concedat
ut successio fieri possit.

Filias enim in dote et dotalitio non plus iuris habere quàm me

que ut dotalicium obtinere non potuit, sine consensu domini ita nec filie.

Bona igitur que domina Palatrina Podolia tenet, non tenere illam vigore reformationis maternelle, quia in ipsa reformatione non ipsa, sed filii successerunt, filiis vero Matas Regia, apud quam etiam siquid iuris ad dotem maternam, in feudo reformatam haberet, nihil plus habere posse, nisi ut apud fratres habuit. unde manifeste apparet, illam possessionem, ipsorum bonorum, nullo alio iure, seu titulo possidere, quam concessione Regia, cuius concessionis Privilegium, non se extendere, nisi ad tempus Comubii, quo sequuto, mox eadem, sine ulla conditione, ut ipsum Privilegium testatur ad Matem Regiam recidisse.

In summa iudicia, transactiones et decreta in hac re Conventum generalium non semel iam esse facta, quibus contravenire, subditum preestitum, absurdum et periculosum esse, sic enim omnes Ducatus, in quos Regnum divisum erat ad corpus eius redierunt licet fratres decedentium Ducum extarent, tantum abest ut sorores fratribus succederent, aut aliquid haberent aliud quam vel provisionem vel dotem, sed et id non teneri dominos iure feudi, filiabus feudalem, verum ex gratia id concessum fuisse istis in Privilegio Sex^{mo} olim Regis Alexandri, respectum habendo, ad dotem matris importatam, licet pro illa nihil sit in bonis feudalibus auctum.

Si obicietur, ut nunc illa semper obicere solet, cum Matas Regia exigere cessionem iuris proprietatis et successionis eius in Ducatu Masonia, si non habeat, respondendum autem suam id non exigere, neque opus habere, satis enim superque declaratum est et decisum, illam nihil iuris, proprietatis et successionis habere in ipso Ducatu, sed Cancellariam, cui nonnullae constant transactiones de hac priores, ut pote quae illis non interfuit, neque acta Cancellarie ibi habet, annotasse id,

^{ita}
 Atque vix consolationem mitterem: quod ^{ita} fui repentino isto et mo:
 priato casu percussus, magis ut ipse consolationis indigere vide:
 rer, quam ut isto munere apud Sacram Aitem vram, in ta:
 ta animi mei perturbatione, fungi possem. Neque vero Arcis
 ipsius iactura tantum animo meo merorem afferebat, lenior
 ea esse videbatur, quam ut me tanto perire debuerit commovere,
 cum a tanto Principe facile sciretur queat, sed quod sciebam,
 si ullam aliam rem, hanc Arcem Sacra Aitis vram multo ma:
 xime curae fuisse, neque aliunde ferre quam ex illius pulchri:
 tudine maiorem voluptatem inaudiatemque Sacram Aitem
 vram percipere consuevisse, non potui non esse sollicitus ve:
 hementer, ne calamitas ista inopinata, in maiorem aliquam
 tristitiam et dolorem Sacram Aitem vram conijceret. Sed
 me postea ipse reprehendi, qui de magnitudine animi Sacra
 Aitis vree perinde dubitarem, quasi non ea multo graviore:
 bus aliis in casibus perspecta fuerit omnibus et explorata.
 Non est in orbe terrarum mea haec aetate, quisquam Regium
 Regis nomine dignior, quam Sacra Aitas vrea, quae omnes
 animi sui affectiones ita regere novit et moderari, ut eas
 semper in sua habeat potestate, neque diutius usquam patia:
 tur, est hoc animi excelsi vereque Regii hoc Sacra Aitis vree
 non solum laudem apud cunctos mortales, verum etiam admi:
 rationem peperit maximam. Nam quos non recta ratio,
 verum animi perturbationes regunt, et paulo momento huc
 illuc impellunt, quos ira transuersos agit, quos vexat
 libido, quos metus exagitat, quos effervunt secundae res, fra:
 gunt aduersae, hi mihi etiam si cum summo sint imperio et
 potestate quomodo tamen alio potius quam Regis aut Impera:
 toris nomine digni videntur. Deest magnum Principem qui
 vivum est in terris dei simulacrum, quam proximè ad
 deum accedere, ut quemadmodum in illum ^{nulle} accedere possint
 animi perturbationes, sic ipse quoque quoad eius fieri possit.

74
proorsus illis vacare studeat. Sunt enim omnia preinatis libe:
riora quorum techieores esse possunt affectiones. Qui vero om:
nium in se ora atq; oculos connexerunt, hi quae vulgo licet
ea ne sibi q; licerent effecisse videntur. Id quod cum pro sua
prudencia sane intelligat Sacra Aitas Vra, ita se gessere se:
per conata est, ut personae suae ac dignitatis memor, granissimi
fortissimiq; Regis ac Principis, nomen sola nunc propemodu
tueri possit et sustinere. Multa Sacra Aiti Vra ad volu:
tatem saepe fluxerunt, nam et victorias parua manu de
potentissimis hostibus crebras reportauit, et imperii sui
fines longe lateq; propagauit, et maximorum Principum
amicitiam sibi firmam ac stabilem conciliauit, nullius ut
Polonia Regum nomen claris vnq; fuerit et illustre
tamen in tanta rerum prosperitate diuinitus concessa, in bi:
lo vidimus Sacram Aitem Vram elatiorem. Acciderunt
etiam illi aliquando aliqua contra animi sententiam. Fuit
enim Sacra Aitas Vra et Comige sua sanctissima chari:
ssimaq; spoliata, et liberis dulcissimis orbata, plerasq; etia
Regni calamitates pertulit, tamen tot plagis acceptis, ne
pilo quidem vidimus illam demissioem, eundem vultum
semper illius, eundem in cunctis rebus statum, non sine ma:
gno stupore meo fuimus contemplati. Neq; res vlla vnq;
quod quidem ego sciam, euenit eiusmodi, quae Sacram Aitem
Vram, de gradu, quod amint, potuerit deturbare. Quo sum
spe meliore, cum tot iam dedecit Sacra Aitas Vra fortitu:
dinis suae preclara documenta, ne nunc quidem illam commi:
ssuram, ut in hoc casu certe non granissimo, sui dissimilis
esse videatur, facturam potius ut omnes cognoscant Arcis
istam iacturam, quae sancti breui potuit, aut contempsisse
Sacram Aitem Vram et pro nihilo putasse, aut animo sal:
tem fortissimo tulisse.
Quod si quis sunt qui sibi denum tunc reatum esse putant, cum

29

contra voluntatem eorum acciderit aliquid, hi mihi toto, quod aiunt
coelo errare videntur. Quia illud etiam non dubitanter affirma-
uerim, nunquam illum nobis magis esse propitium, quam cum ita
nos visitare dignatur, ut interim tamen misericordiam suam a
nobis non auferat. Nisi vero parentes, eos magis odisse liberos
arbitramur, in quos animaduertunt aliquando, neque suo eis ex-
bitatu viuendi potestatem permittunt, quam eos, quibus tanquam
desperatis iam et conelamatis, quae libent licere omnia patiantur.
Non est aliquid meo quidem animo certius, re divina signum, quod
cum ita cadunt alicui omnia ex sententia, ut nulla unquam res
interueniat eiusmodi, quae possit perpetuam eius felicitatem, ali-
qua tristitia contaminare. Vidit hoc ille quaque Ethniscus cui-
us haec antea fextur sententia, Nihil infelicitis eo esse, cui nil
unquam in vita euenit aduersi. Vidit hoc etiam Amasis Aegypti
Rex, qui cum Polixate Samioeu Rege, cum amicitiam con-
stitisset, societatemque fecisset quo cum et hospitium ei fuerat,
posteaquam certior fuit factus ex voto illi immeto fluxe atque
indies res eius scandiores fieri, admonuit hominem pro ami-
citia, ut prosperis aduersa miscere conaretur. Et quando id
sua sponte venire nollet, suo ipse sibi inimento, quod aint
malum accerseret, sequi ipse aliquo mactaret infortunio;
disperderet in rebus suis quod haberet preciosissimum, quod
ammissum doliturus esset maxime, id ita abiceret, ut nulla
esse posset recuperandi spes. Amici tam fidele consilium, ex
amoris abundantia profectum, non esse putauit Polixates
negligendum. Itaque cum haberet gemmam signatoriam Sma-
ragillum aureo inclusam, maximi precii, qua delectabatur
maxime, breui consensa, in medium illam Pelagus abiecit
nunquam ad se rediturum ratus. Ecce autem quinto aut sexto
quam id actum erat die, piscem Piscatore cepit insigni magni-
tudine eum Polixati dono dedit, qui cum esset resissus reperta
fuit in alio gemma quam abiecerat. Regique redhita. Id

74
simulatq; ad Amasim Regem fuit perlatum et hospitii necessi-
tudinem et societatem quam cum Polyrate conflauerat, dixerunt
fore augmentus, id quod non ita multo post euenit, ut tam constas
iste et perpetuus tam felix vita cursus, Tragicum aliquem et
infelicem exitum esset habiturus atq; una veritus, ne postea
mae eius infelicitatis ad se q; pars aliqua rediret, satis
optimor hoc exemplo docemur, nihil homini magis suspectum esse
oportere, quam nimiam fortunae indulgentiam, quae quo fuerit
blandita diutius, hoc ad extremum affligit hominem acule-
lis. At vix quidem Sacrae Aitae, nihil opus est Amasis isto
consilia, clementissimis ille parens et conditor humani generis
pro sua singulari erga Sacram Aitem vram misericordia, su-
bita laeta tristibus, tristia laetis permiscet, Concessit amo su-
periori memorandam ex hostibus victoriam et triumphum tri-
buit generi, omnibus et fortunae et corporis et animi dotibus
praestantem et quae rara est Principum felicitas, eum in oculis
pauis et conspectu Sacrae Aitae vrae collocavit, quam Illiam
filiam Comigem accepisset, admixit etiam nonas alias poten-
tissimorum Principum affinitates, his tot bonis felicitatibus
cum Sacram Aitem vram cumulasset, aliquid etiam adue-
si putavit aspergendum. Quare cum in deliciis esse atq; in
amore Sacrae Aitae vrae Arcem, tanto sumptu aedificatam
conspexisset, illam superioris temporis fortunae inuidiam,
hoc clamore dato censuit esse mitigandam, quod nisi interuenis-
set aliquid fortasse multo gravius infortunium accidisset obse-
ruatum enim est eos qui preclaras aliquas et magnificas aedes
fabricari cepissent, simulatq; illis summum fastigium im-
posuerunt de corporis sui praesidio discedere iussos, in vinis
esse desuisse Non longe abiit Sacra vra Aitas. Ante-
^{tempus}cessor meus vixit et de Sacra Aite vra et de repub. tam
propbana quam Ecchiaca Regni huius optime meritis, in
omnis ego locum beneficio Sacrae Aitae vrae successi, nome

id ipsum temporis quo iam absoluerat pulcherrima aedificia, quae
 multis annis magno fuerat impendio fabricatus, coactus est a:
 des suas manu factas relinquere et aeternam illam in domum
 discedere incredibilem sm apud omnes desiderio relicto. Tale
 quicquam proculdubio sacrae Aiti vrea impendebat, sed au:
 duit deus preces supplicium pro diuturna salute et incolumi:
 tate Sacrae Aitis vrea suam subinde misericordiam implo:
 rantium, quod olim de Eschria Rege fecerat, ut solem decem
 gradibus retrocedere iuberet, atque ita ad tempus vita, cuius
 usque iam illi erat expianda, quindecim annos adtingeret,
 idem, Sed alia ratione de Sacra q³ Aite fecisse videtur. Qua
 enim illa telam exorsa fuerat et iam propemodum absoluerat
 eam deus nunc retexit, ut stamina vitae Sacrae Aitis vrea
 tanto teabi possent tempore longiore. Quae res si sit a nobis
 diligenter considerata, magis adeo est, cur deo gratias agamus,
 vrea vero Sacrae Aiti gratulemur, cuius vita longior hoc
 incommodo leniore redempta quodam modo esse videtur, quam
 quod illam consolari necesse putemus. Itaque nunc nihil aliud
 quam Deum precor optimum Maximu, qui saepe nobis etiam
 minis et recusantibus melius prospicit, quam vel optare nob
 in mentem veniat. Illum precor et semper precabor una cu,
 vniuerso clero meo ut augmenim hoc meum de Sacra Aite vrea
 confirmet. Et non quindecim solum verum etiam plures
 annos ad actam iam aetatem Sacrae Aiti vrea accedere pa:
 tiatur. Cuius me gratiae clementiaeque commendo Craconiae
 die octobris Anno domini 1536.

[Faint, illegible handwritten text in a cursive script, likely a list or account.]

A

R

be
fo
C
a
p
a
v
h
v
c
a
a
a
v
a
a
i
x
c
F
p
v
v
h

R
B
M
M

Annus Domini 1537

Sub finem anni 1536 indictus fuit Conuentus generalis regni Cracovic. ad diem Sⁿⁱ Sandtoru. Ad eum Conuentu Rex e Lituania venit. Arcem Cracovicu exustam inuenit. Signum id erat seditionis domesticæ, et Comitiu turbulentoꝝ ac furiose altorum. ut in sequentibus apparet.

Conuocati vero erat consiliazii ad eum Conuentum L^{ris} sequentibus.

Sigismundus primus Rex Polonie. Consiliariis primoribus.

Mag^r sincere nobis dilecte
Renerem in Ch^{ro} p^r, sincere nobis dilecte. Et si granibus hic negotiis et bello cum Moschis nondum neq^z confecto neq^z sublato occupati distentiq^z sumus adeo ut non admodum facile hinc nos explicare possimus: tamen Consiliariorum regni et omnium subditorum meorum desiderio rogatuq^z et rationibus Regni cuius salus et tranquillitas nobis curæ est ita postulantes, adducimur ut hic rebus quam commodissime fieri poterit compositis, primo quoq^z tempore reditum ad Regnum nostrum accellere et Comitia solito citius celebrare statuerimus. Quum autem speremus Illres Palatinos Rem, Philippum, et Othonem Henricum, fratres germanos pronepotes meos vel certe alterutrum ex his ad nos venturum esse. Quum id a nobis aliquantum iam tempus contendisset eo usq^z distulimus quoad in Poloniam hinc reuertissemus: quum ite accepimus venturos esse ad nos Legatos a magnis aliquot L^{ris} cipibus, et quod S. tua non latet cum Sexmo Rege Romanoru de matrimonio Sexmi filii mei iam nobis transigendum sit quo comodi^{us} isti omnes et Principes et Legati atq^z Oratores pro dignitate mea accipi possint existimamus esse opere pretium ut ista ipsa Comitia Crac^e celebrentur, que res etiam ex usu meo fuerit, q^z ingrauescens hæc et affectu ætas mea exactiorem curam placidiorumq^z ac teneriorem vite degenda rationem postulat: tamen nihil hac de re sine consilio et assensu S. tue et aliorum Consiliariorum meorum mea consuetudine facere volumus. Itaq^z hortamur et postulamus S. tua diligenter, ut cum animo suo recipiet et sententiam suam nobis prescribat: ne hac translatio Comitiu recipublice rationes et negotia interpellat mea remoueatq^z esse videatur: tamen ista quoq^z que modo perconsuimus ad recipublicam pertinere arbitramur. Quod fecerit pro officio suo et gratia mea que bene valeat Vlnæ xxi^a Junij Anno domini. M. D. xxxvi^o
 Regni mei anno xxx

Sigismundus primus Rex Polonie Primoribus Regni Consiliariis

Reme sincere nobis dilecte. Quamlibet variis curis ampleximis illud atq^z Rende sollicitudinibus distenti distractiq^z ty ampleximis illud studio nobis habeg
 uge ut regnu meum et ab externoru belloxum metu et ab internis periculis h^{ic}
 becu

liberum et minime tranquillūq; atq; florent^m efficiamus. In quam curam atq;
cogitationem incumbentibus nobis offerunt se primum Scythæ: gens capto
vivere solita: qui quum hactenus intestinis inter se dissidiis laborassent opus
et diligentia Tuncarū Imperatorū cui hoc maxime curæ est fortassis iam
inter se conciliati sunt: y quum sua sponte sūpteq; ingenio peccati et
quiesci esse non possunt tum à Valacbo vehementer sollicitantur ut Regni
mem incursionibus vexent ac dilacerent. Deinde ipse etiam Valacbus no
contentus ea contumelia qua nos vastando exurendog; tractu Polucien
affecit, ad maiora insuper spiritus attollit q; videt impune sibi cessisse
suam audaciam. Cunctis quoq; cum quibusdam Principibus occulta captat
consilia ut quasi aliud agendo imprecursi ditiones meas Luenticas aggre
diantur, et alia quidem duxerint: Ducatum vero Prussie nobis exipiant.
huc accedunt intestina peccata neglectus legum atq; sanctionū, quæ tamen
ipsæ nonnullæ correptæ neq; stabilite sunt: contemptus Magistratuum:
et alia quædam quæ plus triennio nobis istinc non sine gravissimis causis
absentibus receperunt à quibus nisi tempori occurratur non minus fore
tasse quam ab externis bellis impendit periculi. Frenstra enim sunt arma
foris nisi sit consilium domi. Et hoc non adeo facile neq; capi neq; sine
cedere solet nisi aequo iure vinatur, nisiq; legibus et Magistratibus
pareatur. Postremo non parum etiam ad summam reipublice pertrahere
arbitramur ut Sermis filius noster Sigismundus Augustus Rex Polo
niæ quod à subditis suis pariter atq; meis insinandum accepit idem
minime vicissim illis det et fidem meam qua pro ipso ea de re obtem
peramus liberet: quoniam enim is iam attingit ævum quo illud insinandum
subditis suis datum esse receperamus.

De his itaq; et aliis Regni rebus more meo in commune consulere et omnia
quæ decernenda faciendane sunt publico omnium ordinum consensu decerni
et fieri cupientes: quoniam pax est ut Sermis filius noster ibi insinandum
det subditis ubi ab eis ipse recepit et ubi alii quoq; Reges ante daxe
soliti sunt: deinde nos ea sumus ætate, ea vicini imbecillitate, is a
ris confecti ut tantum tamq; molestum iter quo hinc istuc nobis proficiscend
exit non sine gravi corporis iactatione emensi commodiori loco tenerem:
neq; vivendi ratione opus habeamus. Iudicimus generalia Regni
Comitia Cracovie ad festum omnium Sanctorum eaq; præcedere volumus
particulares et communes terrestris Conventus: quorum particularem
quidem tractum. Cracovii. in Rossenice ad. S. S. . . N.

Communem vero terrestris in Cracovia. . . indicimus Itaq;horta
mur. S. tua primum ut ad particularem atq; inde ad communem
terrestris Conventum proficiscatur: et ut prudenter graves et maturi
Nuntii deligantur et cum integra plenaq; facultate allegentur pro
videat. Deinde ad generalia Comitia tempestive ut adsit et Num
erios item ut adsint moneat. Convenit enim magnopere quando
quid nos tanta locorum intercapeline et itineris magnitudine tem
poris affuturi sumus ne. S. quoq; tua mora faciat: non se preter
decorum expectari sinat In quo fecerit. S. tua officium suum et nobis
gratu beneficiarq; mea compensandum. S. tua bene valeat
Vilne xx Augusti Anno domini M. D. xxxvi^o Regni
mei anno xxx^o.

Sigismundus primus Rex Polonie
Consiliarijs minoribus

92

Generose fidelis dilecte. Multa et magna Regno meo ingruunt pericula non solum ab hostibus Scythijs Valachis et Cracifensis sed etiam a domesticis subditorum nostrorum peccatis. absentia mea minalescentibus quibus ut publico omnium ordinum consensu mature occurratur indicimus generalia Regni Comitia Cracovie ad festum omnium Sanctorum celebranda. ut et nos maiore commoditate vices aetate curis morbis et longis atque molestis itineribus afflictas reficiamus, et Serrus filius noster Rex Polonie insinandum uti debet subditis suis eo quo accepit, quod alii Reges ante dederunt loco prestat. Itaque mandamus. f. tua ut ad ea se tempore conferat nec se a nobis quod indecorum et indignum esset expectari sinat. Ad particularem quoque Conventum quem in tractu Cracoviensi in Prossennia ad diem .s. .N. instituimus et ad communem terrestrum qui in Corzoni: die .s. .N. celebrabitur. f. tua prius proficiat ut deq. operam ut Legatio non limitata gravibus et pendens viciis ad generalia Comitia demat. detur. In quo faciet. f. tua officium suum quod nos, vicissim gratia et benignitate mea suo tempore rependimus Vilna xx^a Augusti Anno domini M. .P. xxxvi.

Ad Nobilitatem terrestrum etiam scripsit: ut Conventibus particularibus interessent et Nuncios ad Comitia idoneos mitterent cum plena facultate

Ad Capitaneos regni: scriptum etiam est: ut Conventus publicari facerent.

Ad Capitaneos Masonie adscripta sequens clausula fuit

Quia vero petiti sumus nomine Nobilitatis Ducatus nostri Masonie ut liceret eis de Statutis et consuetudinibus Iudiciorum colligendis inter se consultare et ad nos postea referre propterea nos id eis permit: tem. volumus ut. f. tua eos admoneat ut in eisdem particularibus Conventibus hoc ipsum faciant et Nuncios qui ea de re indicto Conventu communi terrestrum agere et constitutur possint cum plena facultate eligant pro officio suo et gratia mea. f. tua factura

Legatio à Regia M^{te} ad Conuentus particulares missa

Primum omnium Legatus Regie M^{te} nomine omnes quotquot in Conuentu de repub^{ca} consultaturi congregati erunt una salute salutabit et Regiam gratiam ipsis comiter deferret. Deinde reliquam orationem ad hoc præscriptum contexet.

Præmulta mihi verba in celebri hoc et frequenti confesso D. vxarum faciendâ essent: nisi plexis omnibus compertissimum et explopatissimum esse scirem quanto studio: quanta cura: quanta sollicitudine Regia M^{tas} dominus n^{re} clementissimus in eam cogitationem incumbat ut subditorum ac ditionum suarum saluti incolumitati tranquillitatiq^{ue} quam optime undequaq^{ue} prospectum et consultum sit. Nihil enim neq^{ue} ope neq^{ue} sumptibus: neq^{ue} valetudini: deniq^{ue} et vitæ suæ parcat anim affecta ista atq^{ue} adeo confecta magnis laboribus et molestiis ætate sua exhaustis vicibus, plurimis et gravissimis morbis debilitata, longa molesta et periculosa emetitur itinera ut ditiones suas ut cuiusq^{ue} vsus maxime postulare videtur obiens et boni Regis officio frangens impendentibus quibusvis periculis oportune obuiam eat: labantia erigat vitiosa et publicam felicitatem labefactantia corrigat: subditosq^{ue} omnes æquabili iure tueatur ac defendat, deniq^{ue} summos omnibus impedi^{mentis} mentis regnum et Domina sua pacata et tranquilla quam florentissima faciat et conseruet.

Hinc adeo factum est: quum ante tres annos Lithuania M^{tas} ipsius patriam atq^{ue} opem vehementer non solum postularet sed etiam flagitaret ut ipsius M^{tas} quamvis dolore pedis ac totius corporis imbecillitate detenta iusta excusationem habere posset: parua tamen habuerit rationem valetudinis suæ, præ ut rationibus et necessitatibus Lithuaniae consulere.

Ubi quum toto hoc teiennio atq^{ue} adeo amplius plurimis et gravissimis negotiis distineretur nihil tamen minus de tuendo seruando et ornando Regno Poloniæ cogitauit, ob idq^{ue} Conuentus aliquot indixit et misit: hinc, in quibus, Legationibus missis hoc egit seculo: Primum ut omnibus ob oculos poneret ea, quæ publicam Regni salutem ac tranquillitatem interpellantur et conturbantur quæq^{ue} contra præstatur auctoritate et confirmantur esse viderentur: deinde ut commonesceret y^s de rebus omnibus ut publico omnium ordinum consilio et consensu et cunctis voluntatibus statuerentur decernerentq^{ue}.

Et quæcumq^{ue} statuta et decreta sunt ea omnia ut matrice atq^{ue} diligenter perficerentur nihil opera neq^{ue} diligentie prætexmisit nihil ut in se Regij officii desiderari pateretur. Sed tamen quum omnia fecisset illud certe ipsius M^{tas} absens præstare non potuit ut sic omnia semel constituta essent nihil ut in posterum periculi vel ab hostibus vel à domesticis peccatis et exoratis reliquum esset.

Primum enim Valachus cladi acceptæ memor, captata ex absentia et occupationibus Regie M^{tas} occasione, quum anno ab hinc altero Regnum Poloniæ cum infesto exercitu ingressus, tractum Lokucien populabundus ferro et incendiis longe lateq^{ue} vastasset non conueniens: sed quum impune illud sibi cessisse videret maiores sumpsit spiritus, canitq^{ue} diligenter et obstitit ne tractus ille prorsus pagis vicis

90 33

oppidis et agricultura instauraretur communi et habitaretur quod
defectum ut ipse occurrere et vindicare sibi posset. Ad hac inanes
mibus frequentibus et lateceniis Regias ditiones vexari discipi
et vastari a suis non solum patitur vexum etiam iubet et auctor
est.

Nec artibus istis et improbitate sua contentus omnem praeterea
monet lapidem, omnium vicinorum et Principum possiduitates sibi ad
iungere, et aduersus Regiam item et subditos eius iuvare
summo opere studet, ac primum Thurecarum Imperatoris amicum et
beneficentem animum a Regia ante toto conatu abalienare nititur
ad quam rem suffragatores et adiutores habet suorum partium
homines qui post Imbricumbasse eodem summo sunt honore atque
dignatione apud ipsum Imperatorem.

Deinde et cum Moschis conspiciantur ut utriusque bello distinctissimis locis
gerendo Regie utis animum et vires distendant utriusque etiam
communi consilio Scythas sine Thartaros mixis technis magnis
solicitationibus et infinitis largitionibus sollicitant ut ad
suas partes pelliciant et contra Regiam item concitent et in
flamment;

Qui quaque toto hoc tempore a Regie utis ditionibus se absti
nuerunt et pulchram insuper et egregiam operam ipsis uti bello
laccessendis et vexandis Moschis nanaverunt id quod sedulitate
ac diligentia Regie utis atque etiam magnis sumptibus ac lar
gitionibus apud dissidem et intestina seditione laborantes perfectum
est: tamen ut sunt dubia fluxaque imo verius nulla fide verendum
est ne domis corrupti cum Regie utis hostibus se coniungant
et dimissis Moschis quorum regiones vehementer denastaverunt
Regnum Poloniam improvisi aggrediantur id quod aliogum vel
nature vel potius moribus illis comparatum est ut rapto et pre
dis undique citra delectum agendis vivant.

Atque ideo verendum est magis quod Thurecarum Imperator quemad
modum Regia utas accepit magnopere dat operam ut eos inter
se conciliet, iamque novum remissus eis Coesarem praefecit ut studiis
partium propter quas dissidebant depositis concordiam inter se
Christiani orbis et maxime vicinarum illis regionum malo colant
Ad hac Moschis praedis atque spoliis ditati ut instructiores sic
et audaciores et animosiores facti sunt.

Deinde Crucifera quid consilii capient aduersus Prutenicas Regie utis
ditiones satis abinde anno superiore patefactum est, sed nunc ceteriora
de iis atque compertiora afferuntur nimirum coniunxisse eos vires et
consilia sua cum quibusdam Germaniae Principibus quos quietas tra
quille vitae pectus est ut primo vere appetente tracto mari Prus
siam adoriantrur: et Ducatum quidem Prussiae remissus excipiant: ca
etera vero armis flammisque dirigant discipiant, vastent et enervent

Ad haec externa accedunt etiam domestica mala et pericula tanto quid illis finon periculosiora certe periculosiora quanto minus commode praevideari et praevaneri possunt.

In hoc ordine sunt latecocimia quae sic passim vagantur ut ab eis nihil satis tutum esse possit non solum ^{ammi} angustis transitus et semitae insidentur, nec solum publice viae infestantur verum etiam sua cuique domus iam minime tutum domicilium praestare potest. unde fit ut complures regii subditi copiis et facultatibus suis miserabiliter exuti sint, mercatoresque non magis intra regni fines quam extra: cum mercimoniis suis importandis exportandisque proficisci audent, rationibus suis potius vitam habentes.

Istorum adeo latecocimorum maxima ex parte causa sunt improbi quidam et infrenes nostrates homines, qui superiore tempore in Vratavia: niam et quosdam alios mercatores in Regno Polonie' degressi, merces eorum diripuerunt: nec minus alii quidam qui latecunulos à Slesia praedas agere apud se non dissimulante receperant atque adeo adinuant sic vixit malo malum sevitur, latecocimo latecocimorum imitatur.

Et quasi non satis mali damnum et calamitatis afferat aliena improbitas: accedunt etiam ad mali cumulum domestica scelera: similtates: factiones: co: certationes coelestis et manifeste et clandestine etiam necessariorum et preciosorum quae pro ob dolore tanta tamque multa magna cum impunitate pateantur ut intra hos aliquot annos quibus Regia civitas abest, magni atque eiusque miserandi miraculi loco sit tot homines equestris ordinis et Nobiles quot Regie civitatis perscripti sunt esse trucidatos, adeo longe processu est hominum audax et improba licentia magna impunitate aucta et confirmata.

Sed nihil mirum quando lenis admodum est animadversio poenarum moribus et legibus Regni constituta in eos qui se consulto et data opera homicidiis contaminant: quod contra gravissimis et atrocissimis poenis de capite hominis et maxime Nobilis et virtute praediti tantum et sanctum oportuit. Est enim homo res rerum omnium longe preciosissima ut qui ad imaginem Dei sit effectus.

Jam vero paucissimum interest reipublicae bene administrandae et conservandae ceteras firmas equabiles et bene constitutas leges habere, quae res in regno Polonie' desiderantur. Nam quid perplexae et pugnantes quodam modo inter se essent Regni constitutiones de quibus universum Iudiciorum ratio pendet. Regie civitatis missu magna cura atque diligentia nec minore etiam sumptu corrigi et explicari coepit: nonnulli publico omnium oculorum consensu receptae approbatae et constabilitae sunt: unde illud evenit incommodi difficillimum ut sit et ambigua iudiciorum ratio: dum Iudices non habent quid in iudicando sequantur, fit etiam ut auctoritas Magistratum quae sacrosancta esse debebat contemnatur, Regia decreta et mandata negligantur. denique ut homines improbi deposito metu legum impune atrocissima quaeque designent facinora, quae res, nisi tempore obsistatur, quovis sit evasura. De vixis indicandum relinquo: neque enim libet aliquid mali ominari.

De his atque aliis id genus periculis partim ex interuallo praenisis partim etiam experimento, cognitis commode evitandis, et in perpetuum semel submovendis, quoniam est aliquot iam annis tractatum et missu Regio in communi consultatu, facturus tum nulla eiusmodi ratio inita est, per quam Regii subditi, ab eorum periculorum metu, immunes vitam in oris et quiete degere possent.

Decernuntur quotannis publicae exactiones unde praescriptis in Lodovia

ad defendendam regni tranquillitatem collocatis stipendium numeretur. que quamvis enisimoli sint ut sine eis à Scytharum incursionibus Regnum Polonie tutum esse non possit. passim tamen iam moleste et odiosa esse incipiunt, id adeo fieri existimant exactores vel negligentia vel cupiditate, vel utroque.

Censent enim plerique tolerabiliiores esse posse exactiones et maiori emolumento, si et iuste diligentique ab exactoribus exigantur, et exacte ad, unguemque subductis rationibus domino Thesaurario regni annuere: tunc. Quod si fieri (ut usus postulat neque Regia aetas recusat) debet: nova ratione: novis constitutionibus ad eam rem opus erit.

Hac igitur omnia, compluraque alia, bene ut constitui possint, preperdens Regia aetas diligens et maturum consilium postulare, volensque more suo cum univesso Senatu Regni, et Legatis terrarum communicato consilio omnia decerni fierique, quo expeditior esset omnium rerum que decreta essent ratio, citius hoc anno quam alias generalia Comitia habenda existimavit, atque ipsi quidem quo facilius ad optatum finem perducere possint ipsamet interesse ac praesse statuit, quamlibet nondum compositis rebus Lithuanicis, neque certi aut comperti quicquam habens de pace vel certe de induciis cum Moscovitis. Id autem facit ipsius aetas primum ut postulatis ac desiderio D. venientem satisfaciatur: deinde ne Regnum Polonie pro Lithuania negligere atque ope sua destitutum vici velle videatur.

Indixit autem Regia aetas atque adeo iudici et promulgare iussit ea Comitia Cracoviae ad diem omnium Sanctorum celebranda. Idque communicato cum Primicibus regni Consiliariis consilio, magnis et iustis de causis fecit. Neque vero id cuius novum, mirum, aut iniquum videri debet. Tametsi enim Lithaniae ferre haberi solent Comitia, tamen antea quoque à maioribus Regiae aetatis et ab ipsa etiam Regia aetate aliis locis: velut Radomiae, Vistitiae, Lublini et Cracoviae locis etiam de causis, arbitrio Regni habita sunt, at nunc Cracoviam transferendorum iuste sunt cause.

Imprimis aetas Regiae aetatis provectione: et corpus partim aetate, partim laboribus, partim etiam morbis gravatum debilitatumque, molliorem aetate et comodiorem locum, vivendi quoque rationem, si reipublice commodis et rationibus inspicere adhuc debet postulat: huc accedit longum et molestem iter, ducei anni tempore faciens, quo aetas ipsius ad hoc ipsa Comitia ventura est unde aliquantulum respiciet oportet et se se reficiat.

Deinde quod decernis Primiceps et dux, d. Sigismundus Augustus Rex Polonie iunior, in ipsi Comitibus inspicere subditis suis dare debeat, conveniens esse videbatur, ut is, eo loco id faceret, qui celebris esset, ubi et ipse à subditis suis prius inspicere accepisset, et alij Reges maiores ipsius id prestare soliti essent.

Postremo accepit. Regia aetas simul atque in Polonia rediisset, aduenturos esse ad se quosdam Germanicos Primices, et Legationes Regni et magnorum Principum, de gravibus et magni momenti negotiis, quae reipublice Christianae bono et suae aetatis honori futurae sint et regno Polonie non minus utilitatis quam ornamentum allaturae, si ergo Primices et Legati sint ipsi paciter et Regiae aetate, et univesso Regno dignum est commodum et honorifice accipiendi sunt, nisi quod certe melius prolixius et laetius accipi possunt, quia Cracoviae et hospitiorum, atque diuersionum magna est commoditas et rerum omnium ubertas et abundantia.

Quare confidit R. Aitas D. vras aqnis rationibus animis lateas hanc translationem
Comitiorum tot tantisq; de causis ex sententia Primorum Consiliarioum facta. Hactenusq;
D. vras etiam atq; etiam ut his atq; alijs negotijs que ex vbi reipub. fore putabunt
constituendis diligentereq; inter se in hoc frequenti consensu conferant et Legatos
graves et prudentes viros ad generalia Comititia suo omnium nomine mittendos deli-
gant ijsq; plenam et non limitatam potatem ad sua iura et Senatu regni de reipub.
consultandi et statuendi concedant atq; decernant

Locos R. Aitas vicissim diligenter providebit ut talis domini Legati q; domini Consili-
arii qui ad hoc ipsa Comititia venturi sunt, commoda habeant diversoria, utq; ipis
pro officio isto annuatim quod oportum erit: gratiam referat.

Præterea autem Legatis terrearum qui longiori itinere Craconia venturi sunt
benignius et liberalius impensas ammirationi inbebit, ut mit damni accepturi sint
et translatis Craconia Comitij

Quoniam autem fit ut magni sumptus fiant in Legatos terrestres de publico ita
ut minus commode defensio regni constitui possit: in quam ex ea pecunia sumptus
suppeditari oportet, hortatur D. vras Aitas R. habeant in ea rationem
sub. et ubi libet, et pauciores Legatos eligant ad generalia Comititia mittant.

Postremo quoniam Regia Aitas certo se ad constitutum diem Comitiorum quolibet
magno locorum intervallo adfuturum esse recepit. hortatur etiam tam dominos
Consiliarios, quam Legatos, ne sint in mora, ne se quod minime decorem et studios
reipub. indignum fuerit expectare patientur. Exigit enim multitudo et
magnitudo negotiorum ut primo quoq; tempore Comititia et incipiant et
terminentur. Neq; vero quonq; Regia Aitas ultra præscriptum tempus
expectare decernit, ne quid mora damni et incommodi afferat.

Illud quoq; Regia Aitas D. vras remittendi iussit indicatur se esse in his
Comitijs omnes causas et controversias que hactenus dilatae, decise non sunt, decio
die ab eo in quem indicta sunt Comititia

Ad Masovitas solos

Remisit etiam R. Aitas ipsarum rogatu ut constitutiones et consuetudines suas
receptas in vnu comportent, et seligant. Itaq; hortatur D. vras ut ea de re vnu
in commune consulent, habitozq; defectu legum et consuetudinum, et que vtilebuntur
in iis emendanda emendant, conscriptas eas ad generalia Comititia, per Nos
ad nos mittant. Ibi vero R. Aitas cum dominis Consiliariis Regni, quas
æquales esse censuerit irreversibili adicto suo sanciet et confirmabit.

Hæc sunt de quibus ut ad D. vras referrem à Regia Aite in mandatis habeo
in quibus diligenter exequendis et perficiendis facient D. vras bonis vicis
et amantibus Primatibus et reipub. sue digni et Regie Aiti magnopere
grati. Que vicissim hanc vram erga se observantia et studium in reipub.
gratia sua Regia D. vras et vniuersis et singulis compensare non pretermittet.

Sigismundus primus Rex Polonie

Consiliariis regni Primoribus

Rome etc. quod in provincia itineris essemus ad constitutum diem Comitiorum Craconia
affuturi, commodum allatum est nobis Annua à Prefectis nostris qui in Moschorum confinio
sunt, advenire ad nos Legationem Moschorum insignem, et ante septimum diem hic
affuturam esse, que de pace vel Inducibus nobiscum actura sit. Itaq; expectare
hic eam Legationem decernimus ne proptus incerta hic omnia relinqueremus.
Sed ita tamen ut ea quam citissime admissa ac dimissa iter nostrum spiritus
acceleraturi et ante festum Sancti Martini Craconia advenire, quare
hortamur et postulamus S. tua ne graviter hanc nostram aliquot diebus
moram ferat, et ut ante festum Sancti Martini omnino Craconia
veniant et Annua e suo Palatinatu secum adducat. In quo fecerit
tam illi quam S. tua officium sum et nobis gratum. S. tua bene valeat

Vener. 4. octobris Anno domini 1536

Sigismundus primus Rex: Severino Boner Castellano Zarnovien

Venerese etc. Advenisse istud casu conflagrationis Aras Crac. ita fecimus, ut fieri debeat ut
qui meminerint, ut sine minime in rebus humanis fieri, fieri autem omnia generis humani
bono. Itaq; ea rem accedimus ut benigna ac vere paternali castigationem eam esse existimemus
quicq; vero incendio istius reliquum est providebit diligenter, f. tua ne id in rebus reliq;
minima debilitetur, aut pessum erit. Itaq; primo q; h. utonq; legenda erunt, que sunt reli-
qua reliqua quoq; ex vniuersis istis, aliam vbi in posterum esse poterunt, colligenda a. h. et
munda ut commode istis, quare eis fieri poterit spiritus quid videremus nunc rebus
necessarijs deficiamus reliqua coram melius quam brevis est tempus quo istis absumus
Deniq; f. tua officij sui esse putabit id diligenter curatur vobis factura nobis gratum
In Belszic 29. octobris Anno domini 1536

25

Sebastianns Opalemiecki Custos Posnaniensis
Secretarius ac Nuntius Regius ex Co
nentu Colensi

Post humillimam seruitutis meae in gratiam Sacrae Aetatis vestrae commendationem. Scire Sacra Aetas vestra velit, quod Conventus Szegedensis, pacifice, modeste, tranquilleque et actus et tractatus est. Nuntii ut erat Aetatis Regiae mandatum cum plena facultate electi sunt, plures quidem quam admonitio Aetatis Regiae desiderabat, verum id non dominorum Consiliario- rum, nec mea culpa aut negligentia commissum est, sed praecipue Nobilitatis preces effecerunt, quae constanter et summis vocibus exclamabat, Nunc exspectat ut plures quam antea unquam eligantur Nuntii, cauentes autem domini Senatores ne diuersitas quid difficultatis pariat assenserunt Nobilitatis precibus. Electique sunt a Nobilitate sex, a Senatoribus totidem, quorum omnium nomina descripta una et Articulus illis datos Sacrae Aetati mitto.

In hodiernum Colensem Conuentum nemo venit, solum modo R^{mus} dominus Archiepiscopus Suffraganeum suum misit, ut illius R^{me} D^{nis}, propter agream valetudinem, absentiam excusaret. Sunt et duo Nuntii, unus ex Lanciani, alter ex Brzestensi Palatinatu. Ego videns neminem aduenisse, accessi locum solitum Conuentus, et pro debito meo diligencia facta, in hospitium meum abii.

Habeo etiam Aetas vestra Sacra, utriusque Conuentus exitu, si etiam ceteri tales fuerint, spes est optima, generalem et breuem et tranquillum futurum, quod ut ita fiat, faxit Deus. Tandem precor ut Aetas vestra optime valeat et felicissime regnet.
Datum in Colo xix Octobris Anno domini 1536

A dominis Consiliariis in Conventu
Srzedensi Nuncii electi is ti

Castellanus	Miedzieczensis
Castellanus	Rogosnensis
Succameracius	Craconiensis
Succameracius	Calisiensis
Raphael	Lieszmiski
Albertus	Tablkowski

Nuncii a Nobilitate electi

Succameracius	Posnamiensis
Succameracius	Wladislamienski Lipski
Nicolaus	Kobilienski
Joannes	Laxemburg
Stamslaus	Koscielicki
Nicolaus	Splawski

Artikulus Pierwszy

Nbi Correcture praw, ktore sa wolnosziam pospolitom bardzo
skodliwe, tak iako se na Seimie Piotekowskiem skazone i
winnecz obronzone abij zachna dalici o nich zmienka mchila,
a gdysz w Rosselstwie krolia ie^o acz omich zmienka vezi-
mona, iakoby prawa skonozone mchili, czego obawiaoz sie
tezeba abi ich wznamiaoz mchegiano, ko mczwolieniy
schliachti pospolitei i prawa pospolitego, ko ktoremu mczwo-
lienniy izesimiy przimiedziemii bili. Przeto abij Pospolnie wzad-
na rzecz mczwostempowali amiy wstempowacz smieli, asch
Krol ie^o acz potwierdzy skazanie tych to correcture podlug
listow natem to Seimie Piotekowskiem, przes pamij ich acz
dane. Bo mamij prawa stowu i wolnoszi przu ktorich stojimij

i starz chczemij i te a mienie krol ie^o alicz mlodi powimien popzi:
ssianecz. A tak panowie Poslowie mierzecze maczei dzia:
lacz am wzadna misa rzecz wstempowacz licz to odzierzaw:
scbiu, bocz natem wstika rzecz pospolita zaliezii

Artikul wtorii

T bescz gdi za wolix milego boga i za ^{szczęściem} ~~wolix~~ panow Canglic:
rza i Podkanclierzego, tak dlugo te wzeendi proznowa a mē:
ba do thego czasu rozclane, proszcie krolia ie^o alicz abi ie^o
Czo. alicz wazil wzozclawu thich to wzeendow wzivacz
wacii panow a Rad swich, ate wzeendi wazil rozclacz
ludziem godnym cznotliwym, pobożnym, miedra piezliwym,
mielakomim panu bogo i ludziem wdzierzm prze ich dobre zarbo:
wamie stand sie bendzie nadziemacz laski milego boga i dobre^o
pospolitego.

Artikul trzeci

P anowie Poslowie izbiscze tesch Krolia ie^o alicz i panow prossili,
abii gdi wscz tak wielie podatkow zaszesnego panowamija kzo:
ie^o alicz dawali, ku wzbogaczemiu ie^o Czo: alicz statu a wscz
ie^o kzo. alicz tak w bogaczon iesth, izbi namich i na ich polcl:
nich mierzil wienzei podatkow wiczięacz, ktoremi wscz
tak ssa zubożem iesth wienzei dawacz mē mogox, alicz abi ie^o
Czo. alicz tak iako przodkowie iego Czo. alicz czmili, ato
wsczchakich wiazclow mēprziaczclskich bczmiz, tak iako po:
wimien, wazil.

Artikul czwartbii

T bescz wazcie Czo. alicz i prossicz abi ie^o Czo. alicz wazil
przikazacz, abi s Cancellianeczi Mandatow mēwidawano, ktore
bij bili przeczinko prawu pospolitemu, a bczmiz ich wzeend:
mēzi sluscz mē przimowacz mēmarix, abij o to ie^o Czo. alicz

na wzezmiki mierzil sie gniwacz, bo ich wedle prawa
przymowacz niemaję.

Artykuł Piąty

Wszyscy też raczili przypominać o kieżmich, które się dzieją
z Słaska Ziemiom to w Corunie Polskiej, którzy radnie
sprawiedliwości nigdzie dojsz nie mogą tam w Słasku, a
zwłaszcza pan Rogoziński, który więcej od wielu lat
wielkimi nakładami iędzi, chociaż nie ma sprawiedliwości
o kieżmich, swoje, którzy ich mieć nie mogą, ani na żadnym liście
jego kwo. Aż abo jego Czo. Aż chociaż wdział, aż tego
proszę w° Czo. Aż abo w° Czo. Aż raczył którymkol-
wiek obietnicą wto laskawie wezwać abo mo się tam spra-
wiedliwość stała, a bo w° Czo. Aż powiem wgi-
nie jako poddanemu swemu.

Artykuł Szósty
Wszystkim panowie Posłowie czło nowe abo było skazane na Słbia:
chcę skłócić człowieka Rzęstwo wielkie wżiski i szkodi-
maix i około tego sła Słbia na Sejmie skazali, to abo
proszono Czo. Aż w° Aż.

Artykuł Siódmy

Porozki też panowie Posłowie prosił, abo czasow zwi-
czaimich bivali, a bo w° przez przedłużenie tych Porozkow
Rzęstwo się wielkie kieżmich dzieją.

Artykuł Ośmi

Wszystkim panowie Posłowie w. Aż prosił pospolitbi czło wiek, abo się
prosił w° Czo. Aż abo raczył postanowić, abo Duchow-
ni nie mieli się wkwapią Interdictem na Rzęstwo, a się
o rzeczy w Statucie postanowione.

Artikul dziewiatbi

Tesich o dzieśienegim ktorich miewitikaix, asch o Swientem Mi-
chale, przez ktore omieszkame witikama sila się wizer-
sthorw i ich poelclanim skodi na polni dzieie.
O Dzieśienegim ktore Duchowmi bierzax spustich wol, ktorich
bi bracz niemiano, a zwłaszcza tmi ktorzi sobie w borach
albo w liessich wiprawiaix.

Artikul dziesiątbi

Tesich abi Dziedzicztna w miasteczkach na Kosieli mi-
odkaziwano.

Artikul jedenaśtbi

Abi zadne miasto a zwłaszcza Czołimskie, nieśmiali sami piva,
zadnich rzemieśl postanowiacz, chiba ich nież panow Voie:
wod aigbi się wedle Statutu wtim zachowalo.

Artikul dwanaśtbi

Abi bilo przypominano o sluzebne, ktorzi z Moskwi czia gnaxer
do domu za czwiercz liata wteaczili, ktorim obiecano bilo
oprawiez, aomim się doszcz nieśtalo.

Conclusio

PAnowie Poslowie tocz sox artikuli krotkimi slowi napisane
ktore v. nież waczecie slowi shexschimi winwiesz, to v.
Mici rozumowi a wimowam poruczamni, a swimi się pamj
waczecie zgadzacz abi Correctura praw ktore sox wolnoszcziam
pospolitom barzo szkodliwe, tak iako sox na Seimie Piotrkow:
skiem skazone, i winwecz obrozone abi zadna omich daliei
wzmianka niebila, a gclsch w Poselstwie Czo: uo Mici zmienka
wezimona a przypommona, iakobi prawa skonczone niebili, oka:
zmiancz się.

Sigismundus Augustus secundus Rex Polonie iurat
leges, iura, Privilegia, immunitates regni conservare et,
donec vixerit Rex pater, imperium in Regno sibi ipsi
non usurpare Vi^a Februarii 1536

Sigismundus Secundus Dei gratia Rex Polonie Magnus Dux
Lituanie, Russie, Prussie, Masovie et domini et haeres. Si-
gnificamus testatumque facimus vniuersis et singulis cuiuslibet
ordinis dignitatis, et conditionis hominibus. Cum Consiliarii
Regni mei Polonie singulari quadam propensione exga Serenissimam
parentem meam ac dominum dominum Sigismundum, eius nominis
primum Polonie Regem, et exga nos presumptamque meam vniuersam
adducti, anno ab hinc septimo, nos Regem Polonie designarent
eidemque regno obedientie et fidelitatis iuramentum nobis dato
nos iurarent, recepit eis pro nobis et spondit et lite-
rarum monumentis consignatis, cum idem Serenissimus parens me-
us quo volente et adminante hec fiebant, minime teneri ^{eos} i-
uramento suo, quod nobis prestitissent nec imperio meo pa-
tere debere nisi nos ipsis vixissim iurarem: nos omnia mea
Privilegia, libertates, iura, et immunitates iustas et legitimas
civilem regni mei Ecclesias et Seculares, quibuscumque homi-
nibus et ordinibus, nemine excepto, a maioribus meis Re-
gibus Polonie precesitum vero a Dno Casimiro antiquo
Ludomiro, Vladislao proano, Vladislao magno auo, Casi-
mirus auo, Joanne Alberto, et Alexandro patris, et Serenissimo
Sigismundo primo patre meo donatas, omnino ratas habituros
esse, servaturos et defensuros: omniaque iniqua ab eodem re-
gno abalienata atque distracta, pro viribus meis recupera-
turos, et ad unionem Regni aggregaturos: nec immuturos

fines eiusdem Regni Poloniæ, se, auctores potius, prolaturosque
 quoad poterimus: Atque id insinuantium ut tum clemens claremus
 cum adultioris ætatem attigissemus: hoc est cum quintumdecim:
 annu ætatis meæ annu egressi essemus: verum ea lege tamen
 ut vniuersa eiusdem Regni Poloniæ p̄tas, imperium et iuris:
 ditio penes Sex^m parentem meum esset, quoad is vniueret.
 Id vero tempus præscriptum cum aduenisset, iuranimus publice
 in summo templo in Civitate Cracouiensi quareta die februarii
 anni præsentis verbis conceptis ad sancta dei Evangelia, in
 eam sententiam cuius supra meminimus, et Sex^m parentis
 mei fidem pro nobis datam liberanimus. Ceterum ut pactis
 illis et conditionibus quibus regnum ad nos delatum est ste:
 mus, et ne idem illud Regnum nostrum ullis difficulta:
 tibus atque luebis inuolueremus memores paternorum bene:
 ficiorum, officiorumque mei, atque benevolentie singularis erga nos
 omnium subditorum meorum, recipimus, spondemus, et regio
 verbo meo pollicemur, primum omnia nos quæcumque iurami:
 mus, omnibus subditis nostris. Incolis Regni Poloniæ, cum:
 omniq; oculis et conditionis fuerint absq; vlla controuersia
 seruare, defendere, et exequi velle. Denique nihil nos imperii
 neq; iurisdictionis vincente Sex^{mo} patre meo, nobis esse
 vniuersos, neq; coactivos quemq; minime et recusante
 voluntati iussisq; nostris parere: sed in ipsis Sex^m paren:
 tis mei p̄tate, quoad victurus est, omnia, nosq; ipsos etiam
 esse futuros. Postremo post obitum quod etiam seorsum contingat,
 Sex^m parentis mei, neminem prædictorum subditorum meorum
 parere nobis debere, nisi prius ipsis vniuersis, omnia Intra,
 Privilegia, tam Regni mei Poloniæ, et ditionis eius, communia
 quam priuata personarum, aut locorum quorumcumq; pri:
 nata et quasi libertates, literas et immunitates, a sup̄rame:
 moratis maioribus nostris donatas, quæq; deinceps adhuc à
 Sex^{mo} patre meo, quatinus vniueret donabuntur et constituantur

literis meis confirmaverimus et iuxta contentiam et teno:
res eandem in debita executione posuerimus. Quae omnia
pro vicibus meis libenter faciemus et exequemur quod ut
certum firmiterque sit. hasce has signo meo quo nunc utimur
confirmavimus et manu nostra subscripsimus. Datum Cra:
coniae die vi^a februarii Anno domini 1536

39

Conuentus Regni generalis ad diem
Sancti Martini Craconie indictus: qui
82 diebus durauit. hoc est a duodecima
Nonembris 1536 vsq; ad. 2. Mar:
cii. 1537

Concordata Consiliariorum cum
munditiis terrestribus super postulatis
equestris ordinis Regni Polonie.

Que tamen omnia post longas deliberationes
et contentionem in eodem Conuentu factas
ad effectum non sunt deducta: Quia cum
Rex nonnullis postulatis non assensisset,
re infecta Conuentus est solutus.

Domini Consiliares cum Munditiis terrestribus concordauerunt et co:
cluserunt ut Rege Polonie mortuo deminutio de morte re:
gia more antiquo per vniuersum Regnum fiat. Conuentusq;
generalis edicatur: in quo Rex novus eligi debet. super qua
re Privilegium datur in hoc pnti Conuentu quo teneatur. eni:
terris futuris temporibus ut Regis electio sit libera. qui
Rex eligi debet. cum omnium Consiliariorum. Prelatorum. Ba:
ronum. Militarium. Nobilium. et aliorum omnium qui ad eum
Conuentum congregati fuerint. consensu et voluntate

De Theloneis foralibus Pontalibus et aliis
gravaminibus nobilitatis propter Privilegia
privata in derogationem publice libertatis con:
cessa

Domini Consiliarii cum Nunciis tunc in curia, consenserunt roganda
ante Regiam: ut Privilegia privatis personis aut Civi-
tatis post publicam Regis Lodovici Privilegium concessa: que
essent contra publicam Nobilitatis libertatem: ea omnia presentis
Conventus decreto cassentur et aboleantur: verum tamen ante
omnia fiat de huiusmodi Privilegiis debita cognitio ut appareat:
ut quod aliquo Privilegio publice libertati derogetur. Ro-
ganda Regia iussit: ut qui in hoc presenti Conventu ob loci vi-
cinitatem possent sua Privilegia exhibere: sicut sunt Comes
Cracovien et Casimiriensis: ad hunc Conventum citentur. Qui
vero ob loci longinquitatem adesse et sistere sese nunc non
possent: in altero proximo futuro regni Conventu citati sine
per aditum sine citatione literali: compareant cum Privile-
giis suis ut legitime per Antem Regiam et universum Co-
nventum cognoscantur: que Privilegia nunc cassari: et que
propter utilitatem publicam et iustis causis concessa velint:
qui in suo robore et conservari debeant.

Iosteqqz vero iudicatum et decretum fuerit que nam Privile-
gia remanere debeant: caueri debet publice qd Prelati, Ba-
rones et Nobilitas cum eorum subditis et rebus omnibus
ante ultroqz per regnum committentes rigore et dispositionem
Privilegiorum predictorum non debeant subiacere: sed ab
omnibus solutionibus Theloneis et exactionibus perpetuis
temporibus immunes sint ac liberi.

Iraterea et in id domini Consiliarii cum Nunciis consense-
runt ut a Regia iussu impetretur: ut ultra ea Statuta

40

que de Nobilium libertate à non soluendis Theloneis sunt
iam adita, constitutiones in hoc Conuentu facere dignetur,
in hunc modum, qd Theloneatores omnes sint possessionati.

Quicumq; vero ex iisdem Theloneatoribus: sine quocumq; Nobilis
Civis, aut alius nicola regni, contra publicam libertatem No:
bilitatis, aliquem Nobilem exactione Thelonei, foralis, Pon:
talis, aggeralis, seu cuiusvis excoitate exactionis indebite
oneraverit, et illud exegerit, seu extorserit, pro hac iniuria
citatus peremptorie possit ad quodcumq; iudicium, pro arbitrio
eius, qui iniuriam passus est: vel ad terrestris: vel ad Capi:
taneale loci illius: vel ad Regiam iuris iudicium, et cum talis
Theloneator, aut Nobilis, vel Civis per aliquod iudicium co:
pextus fuerit, Theloneum, forale, Pontale, aggerale inique et
ministe ab aliquo accepisse, talis ante omnia, illud quod ini:
que exegit debeat restituere, deinde in poena xxviij marc:
coram pecunie actori condemnari debet, cuius parte medie:
tatem iudicium, alteram medietatem pars actorea tollere
debet.

Ubi vero Theloneator: Nobilis: Civis, seu quivis
alius nicola, ob iniustam exactionem Thelonei foralis, Ponta:
lis, aggeralis, citatus per aliquod iudiciorum predictorum
absolutus in hanc sententiam fuerit, qd vel debite illud the:
loneum re exegerit: vel id de quo accusatus est non exegerit:
ille qui citavit poenam supra scriptam 28 marcium senten:
Iudicis decernendam minuerere debet, cuius media pars ci:
tato, altera pars iudicio, cedet.

In his vero iudiciis, admitti debet purgatio citato Theloneatore
cum duobus sibi similibus: Nobilis vero tantummodo solus:
Plebeus cum sex similibus: et Iudex menses septimus, inquit, se
nihil tale de quo culpatum exegisse: quod esset ultra prescriptum

Primlegii legitime sibi concessi.
Spirituales tamen poenam superscriptam propter Thelonea
a se et a suis subditis contra communem libertatem exacta
in Iudicio spiritali exigent: et per Consuevas Ecclesiasticas ad
soluendum illa cogent.

Item modus repetende indebite exacta ea Thelonea que
per pontes preæsidentes tam in aquaticis qz in Pontalibus
Theloneis exiguntur: idqz tam in regno qz in terris Prussie
seruari debet.

Hoc ipsum et de Capitaneo loci qui exactione iniqua quempiam
onerauerit: exit intelligendum.

De his etiam qui in possessionibus suis damnum se accepisse que:
si fuerint ab aliquo eorum qui publico itinere pectora pecu:
desqz egerint: vel cum oneribus et equis iter fecerint: ita
statuendum domini Consiliarii et domini Nuncii consue:
runt: ut ille qui damnum se accepisse pretendit cum ministe:
riali terrestris et cum duobus Nobilibus illud conspiciat et
protestacionem faciat.

In defectu vero Nobilium et Ministerialis si tunc haberi no:
potuerint: cum quatuor vel ad minus cum duobus plebeis ho:
minibus iuratis illius ville ubi est damnum illatum, aut
ville vicine: et quid hiidem Ministerialis, Nobiles, vel
iurati plebei dandum pro damno decreuerint, exigat pro
qua exactione si in iudicium tractus fuerit ille qui modo
superscripto damnum se accepisse est protestatus iuramento
suo, et recognitione illorum qui damnum conspexerant acto:
rem euadet.

Rex annuit

De Moneta

Domini Consiliarii cum hominibus Nunciis consenserunt roga: Rex assensit
Rex assensit. dam esse Regiam. Item, ut et novam monetam cudere duo

Duci et Civitatibus Prussie prohibeat: et veterem improbam
de Regno circa damnum subditorum exigere dignetur, eo con-
silio quod utilius et magis salutare reipublice videbitur

De bonis non recipiendis nisi à
convictis Jure: et sequestratione
bonorum tollenda:

Consenserunt domini Consiliarii, cum Nunciis, rogare Regiam
Atem, ut in redemptione bonorum mense Regie, sine per
ipsam Atem Regiam redimantur, sine per quempiam alium
de consensu Ate Regie, non fiat deinceps arrestatio pecunie: Rex
vni tam homini possessionato qz etiam ei qui licet sit impossibile: assensit
ssionatus, fideiussores tamen pro se ipso statuit. Sed si quis:
piam subditorum regionem ex illis bonis redemptis, se mini-
riam accepisse ab illo qui exemptus est pretendat: pro illa
mineria seu damno vni in foro competenti cum eo experiatur

¶ Ut Regia Ate homini redempto, ad migrandum ex illis
bonis Regie redemptis quod rumoramur dicatur, sex septi-
manas concedere dignetur, sine ipsa sola Regia Ate redi-
mat sine alicui ad redimendum consensiat, in quo temporis
spacio, liceat homini redempto, omnes et singulas res et bona
qucumqz mobilia euehere et exportare, pecudes pecora et
iumenta abducere — fiat

De Citationibus post Curiam

amnis Rex

Consensum est utrimqz à Consiliariis et Nunciis, ut Juresperi-
ti Spirituales et Seculares tam ex dominiis Consiliariis qz ex
dominiis Nunciis terrearum, deligantur et deputentur, qui de-
scribant formulas infra scriptas. In primis que nam sint cause
ad Iudicium Spirituale: et quæ item ad forum seculare

Rex
assensit

Rex assensit

pertinentes. Deinde quæ sunt causæ regie: et quæ illarum
species: ut sciri possit: pro quibus causis ad aliquod Iudicio:
rum prædictorum: et pro quibus etiam rebus ad Curiam
ex terris et Districtibus evocari Nobiles debeant.

De iuribus et consuetudinibus omnium Terrarum conservandis

reiectum an
Comitia

Roganda Regia Mtes, Idomini Consiliarii rogandi
ut omnes terræ in Iuribus et consuetudinibus earum conserventur:
hinc

Ad Comitia futura reiecta: pro:
pter Statutorum diversitatem et
consuetudinem

De Abbatibus et Prepositis Monaste: riorum **R** Egmi

amunt Rex

P Etenda Regia Mtes ut in posterum, confirmare neminem in
Abbatem seu in Prepositum Monasteriorum Electum dignetur:
nisi quis sit gentis et nationis Polonice. hoc proviso ut si in Mo:
nasterio Nobilis idoneus reperiretur, is in Abbatem eli:
gi debeat: et per autem Regiam confirmari.
Vbi vero Nobilis nullus reperiretur Monachus: tunc ex
plebeis eligatur idoneus. Polonus tamen, de cuius natione et
lingua Epus Diocesis et illius loci ubi Abbas eligitur
testimonium Anti Regie faciet.

Rex
consensit

De Notariis Terrestribus

Roganda Regia Mtes ut Statuta de Notariis terrestri:
bus lata in executionem debitam deducantur: et deinceps
serventur. Placeat

Rex
consensit.

De Scultetis spiritualium

Consenserunt domini spirituales: ut si probatum fuerit Scultetos tenere ad expeditionem bellicam: Sculteti eorum sint obligati deinceps cum Regia Mte in bellum. i.e. preter eos qui essent Privilegiis ab hac bellica expeditione liberati. Quia Privilegia domini spirituales in Synodo se recedere promiserunt: et illa post modum in Conventu generali proximo post Synodum futuro exhibere ut ex illis fiat cognitio de immunitate Scultetorum a bello. Placet Regi.

De bonis recens immunitati Ecclesiarum in damnum reipublice ascriptis

Roganda sua Mtas ut quaecumque bona immunitati Ecclesiarum cum liberatione illorum ab expeditione bellica impex sunt adscripta: talia bona Regia Mtas Nobili aliam in bello militaturo vendi faciat: vel illis spiritualibus qui bona talia obtinent expeditionem bellicam prestare sub poena amissionis bonorum mandet. Excepta permutatione bonorum equalentium Ecclesiarum pro secularibus: et conuerso. Quo casu nulla publice defensionis diminutio recogatur.

Placet Regiae Mti

De fraternitatibus Cinitatum abrogandis

Concluserunt domini Consilarii cum dominis Nunciis Terrarum reipublice expedire: ut fraternitates omnes seu Contubernia officium iuxta Statutum Vladislai Jagelons folio xlvij^o cassentur in hoc Conventu, quae cognite nunc sunt multis rationibus Reipublicae et omnes Nobiles granare; et noscuntur etiam esse instituta contra Statuta Regni. Ut autem in cassandis, ac abrogandis illis processibus Inquis obsequantur Civitati debet Cives Cracoviensis et Casimiriensis cum omnibus mechanicis artificibus qui Privilegia super fraternitates obtinuerunt. Placet Regi.

in illorum pntia edicto Regio omnes fraternitates veluti
reipub. noxiae abrogentur. Et secundum hoc regium decre-
tum in aliis etiam Cinitatibus fraternitates omnes per Pala-
tios locorum infra annum cassabuntur. Et si ob negligentiam
Palatiorum cassatae non fuerint, licebit unicuique ea de
re officiis Palatiorum in generali Conventu deferre.

Placet regi

De Theloneo nouo

Domini Nuntii petierunt ut Consiliarii ad Regiam utrum
intercedant quo sua iura Regia declarare illis dignetur
quo iure vel qua concessione Theloneum nouum exigi mandatur
et num illud pro utilitate reip^{ae} an vero pro utilitate suae
Regiae iuris institutum sit. Preterea petunt edoceri: quid
ipsum Theloneum ducere et exigi debeat, et quatenus du-
catur, scire cupiunt, ab unaquaque re exigi debeat, quam
petitionem domini Consilii ad Regiam deducere
vult.

Rex reuertit
ad alia Co-
micia

Quibus viis Mercatores commercare debeant

Concluserunt domini Consilii cum Nuntiis, ut hii qui
deputabuntur Inspectori ad conscribendas formulas de can-
sis spiritualibus et secularibus illi ipsi etiam vias quibus
Mercatores domestici et forenses cum mercibus commercare de-
beant describant. Et super eo venideri debebunt Cinitatum
Privilegia quae de transitu viarum disponent. Citentur itaque
Cinitates ad futura regni Comitia, ad ostendendum ipsa sua
Privilegia.

Placet R. iuri

De captiuatione Nobilium

Consilii cum Nuntiis consenserunt: ut Nobiles pro delictis et

" et oppidis

excessibus in Cinitatibus, per illos pateatis iuxta Statutum Tho-
runi edictum captiuentur. Et qui officio Capitaneali digna poe-
na videbuntur: in Ciniunt pte relinquantur. Qui vero in-
dicabuntur ab officio Capitaneali (vtamqz dissentientibus Cui-
bus) poenam non promeruisse in custodiam officii Castrensis
tradi debentur et ibidem teneri vsqz ad cognitionem Regie
Aitis super eiusmodi detentoreu excessibus sciendam. Et
si Aitas Regia decreuerit ministe aliquem detentum esse et
eum iudicio suo liberauerit: Cines pro eiusmodi minista dete-
ctione poenam sexaginta Marcarennum pecunie lueri tenebuntur
secundum Statutu Thoruni conditum

Excepto eo vbi aliquis innocens cum nocente casu aliquo vt acci-
dere nitendum solet, captus fuerit, tunc enim Cines ipsi a poe-
na qz excusati et liberi esse debent

) Placet. R. Aiti

De ferris Prussia Et Ducatu Osswiechimen Tatorien
ad onera Regni sustinenda adducendis

Concluserunt domini Consiliares cum dominis Nunctiis rogan-
dam Regiam Aitem vt vocentur ha terra et cognoscantur
de Iuribus eoru: et admitendum vt circa iniuriam ad
onera Regni ferenda adducantur. | Reiectu ad Comitia futura

De inhibitionibus

Roganda Regia Aitas vt inhibitiones nullae dentur ad
Iudicia: et in hoc casu Statutoru fiat executio.

) Placet

De vulneribus et occisione Nobilium Et Kmetonum

Consenserunt domini Consiliares cum Nunctiis rogare Aitem
regiam: vt deinceps de occisis seu vulneratis Nobilibus

et eorum kmetombus, non locetne in hoc Iudicium Civile
sed terreſtre. Et ſi locatum fuerit civile, Cines poena qua-
tuordecim marcave puniantur pachi succumbenda, et iure
terreſtre exigenda peremptorie toties quoties opus fuerit.
Civitatum tamen regiarum ſubditi ad Capitaneos locentur,
aliorum vero dominorum ſubditi ad eorum dominos pro-
prios citabuntur. Et ſi domini Capitanei requiſiti non ad-
miniſtraverint iuſticiam, ex officio peremptorie citati et co-
demnati xiiij marcave poenam hant toties quoties
opus fuerit. Qui autem de ſuis ſubditis iuſticiam non
adminiſtrantes ad ius terreſtre pro non adminiſtrata
iuſtitia citabuntur.

Placet

De rebus vendibilibus per Palatinum taxandis

Placet
Domini Conſiliarii cum dominis Terreſtrei Amictis concluſe-
runt, regendam eſſe Regiam item, ut de rebus taxan-
dis in Civitatibus et oppidis domini Palatini ſtatutorum
diſpoſitioni ſatiſſaciant, et negligentiam quam hactenus co-
mitebant, non committant, alioqui liberum ſit unicuique Pa-
latini ob negligentiam quam hactenus deferre Regie
Aiti, ubi vero ignorante Palatino per negligentiam Vice-
palatini taxatio predicta rerum intermitteretur, ad Pala-
tinum deferri debet Vicepalatinus. Et ſi Palatinus ſciens
iam quae negligentia committatur, officium ſuum in ordinem
non redegerit, reſq; non taxaverit, pro eo illis conſtituto
attatus ex officio peremptorie poenam centum marcavum
ſecundum Statutum luere deberet.

Ubi conſtitutioni Palatini, Cines, vel Oppidani, quicunque no-
ſatiſſacientes, plus ab aliquo emente extorſerint citati pro hac
iniuria, ſi fuerint Civitatum Regiarum, ad Palatinum
loci illius debebunt. ſi autem ſpualium vel Nobilium

ad eorum dominos hereditarios aut ad eorum locumtenentes :
et reperi Cives rei in hac parte condemnari in poena xij
Marcarum debeant : toties quoties de iniuria predicta commi-
si fuerint :

Quodsi Palatini loci ad querelam cuiusmodi iusticiam mini-
strare de Cuius neglexerit / ex officio citatus in poena
centum Marcarum Iudicio Regie iuris condemnari de-
bet / cuius parte medietas pro Regia iure : et altera me-
dietas pro parte deferente seu pro parte actorea cedere
debet :

Spērituales vero et seculares quicumque in simili casu iusticiam
ministrare negligentes pro non administrata iusticia citati
ad Ius terrestris peremptorie poena 28 Marcarum puni-
antur / cuius media pars iudicio / altera parti actore ap-
plicari debet :

Item ut libera sit venditio rerum omnium per talenta
et per vlnas in Nummis Civitatum et oppidorum pre-
sertim in Lublin et Leopoli / et ubique secundum Statu-
tum novarum constitutionum Regie iuris fol vi^o
statet :

De profugis kmetonibus restituendis

Statuta de arrestatione kmetonum fugitivorum antiquitate
et cassentur / et Statutum antiquum sine arrestatione in vo-
bore suo serventur : ~~fiat~~

De expeditione bellica

Domini Consiliarii cum dominis Nuntius cōsueverunt roga-
dam esse Regem iure ut deliberate et ex legitimis
causis / et ex publica necessitate manifesta bellicam ex-
peditionem instituat / secundum dispositionem Statutorum
premissis particularibus et generali Conventibus / Et cum

bellica ipsa expedicio instituta legitime fuerit ad illam mi-
mutandam conventiones iudici non debeant quoniam qui ex
decreta expeditione preparationem ad bellum fecerint si
eodem tempore contribuere cogerentur duplici sumptu onera-
rentur Placet .

De Iudeis

Consiliarii cum dominis Nunciis, omnem rem qua tractata
fuit de Iudeis Iudeorum: et de prohibendis atq; repellen-
dis illis a Prefecturis Theloniorum: ad Regiam utem de-
tulereunt .

Ignora autem seu res qua apud Iudeos insigniantur ut
in libros inscribantur. secundum Statutum Conventus Crac
anni 1532 id dominis Consiliariis et Nunciis visum
est iustum. Et concluderunt rogare Regem ut Iudei pro
re factina ad se delata evictorem statuerent iudicialiter
citati poenam facere ad iurare aliorum furum subire debeat

Placet Rex assensit

reclus V Iudei, libere mercari possent rebus omnibus et signa defer-
re non teneantur dominis Consiliariis cum Nunciis consueverunt
a Regia utem impetrandum

Iste articulus reiectus donec prius omnes Status regni in
ordinem quantum ad vestitum ac vivendi rationem iuxta
cuiusq; Statum et dignitatem reducantur

I n eo Conventu Nuncii Civitatum et Mercatores valde ste-
terunt contra Iudeos: ut et signa deferrent: per qua a Chri-
stianis dignoscerentur: et ne liberas exerceant mercatu-
ras. Iudei vicissim obibant dominos Consiliarios cum pre-
cibus et annuenciis ut et mercarentur libere et
signa non portarent: plus q³ sex millia flor^{um} effuderunt

donando Consiliariis: Regi: Regine: Italis etc' liberati sunt
 Iudei: omnes amant munera: et accipiunt: iusticiam perne-
 runt: Sed et Nuntii terrestres etiam a Iudeis dona accepe-
 runt: remisse egerunt: res imperfecta neglecta

De Cines et plebeis bona terrestria no' possidentis

Consilarii cum Nuntiis consueverunt rogandum Regem: ut
 Cines et Plebei: secundum Statutorum prohibitionem bona
 hereditaria terrestria non possideant: et inscriptiones
 que in Iudiciis terrestribus super hoc fierent: sint ipso
 facto nullae. Iudex vero inscriptionem admittens penam
 centum Marcarum incurrat: a se ex officio exigendam.

Bona vero que nunc plebei: et Cines possident: his qui
 sunt illis proximiores resignent: nisi ea tempus quatuor
 annorum: et summas pecuniarum pro hisdem bonis accipi-
 ant.

Et ubi proximi defuerint: vel redimere non curaverint in
 eo casu: Cines et plebei: cuiusq; emere volenti vende-
 re libere poterint: dummodo ipse qui emit sit Nobilis et
 indigena Regni huius.

Ubi vero aliquorum Cinum seu plebeorum bona post
 quadringentum non vendita: sed ab illis possessa repe-
 ruerint: pro reipub. defensione confiscari debeant.

Rex respondit

Bona que nunc Cines possident: possideant ea ad vitam
 suam: mortuo vero possessore cum successor illius
 vendere illa intra biennium cui vult teneatur: et qua-
 ti post et demum nulla bona emant Cines: neq; acta
 illa eis admittantur alioquin Iudices sensu facientes
 poena centum Marcarum puniendi et inscriptio per Cines
 facta nulla sit.

Placuit Nuntiis

De colloquiis generalibus

isum est Consiliariis et Nunciis ut Regia Aitas rogetur
quo Statuta de colloquiis generalibus celebrandis edita
in executionem ponere et satisfieri illis mandet.

Placet Regi

De non faciendis Constitutionibus sine assensu Consi: liariorum et Nunciorum Terrarum

Domini Consilarii cum dominis Nunciis consenserunt ut
Regia Aitas Statutum Regis Alexandri de ea re
factum in robore et in executione conservet fōt exv

Placet Regi

De Cancellariatu et Vicecancell: Regni

Domini Consilarii cum dominis Nunciis petendam Aitem
suam consenserunt ut secundum Statutum Alexandri
Regis distribuere ista officia quae nunc ambo vacant
dignetur. quemadmodum sua Aitas id se facturam
mediis Regni domini Crici Archiepi Quenest
pollicita

Rex non
assensit

Iste de Cancellariis actionis per Regem
non susceptus; Comicia sine ulla rerum
conclusionē dissipavit; et magnorum inter
homines odiorum et multorum Regni ma:
lorum origo fuit.

Quomodo haec officia et omnia distributa
sint; et quae mala ob id secuta sunt paulo
supra est prescriptum.

De numero plebeorum ad Ecc^{as} Cathedrales recipiendorum

Domini Consilarii cum dominis Nunciis petunt suam

Regiam item ut Statuta de numero plebeorum ad
C^{as} Cathedrales recipiendorum exequantur. item ut
pensiones submoucantur: et in posterum ne fiat pro bi:
beatne.

Pœna contra Cortisanos elita executioni demandetur

Amata

Vt sua Aitas per Oratorem suum ad summum Pontificem
mittendum impetare dignetur à Sede Apostolica Ama:
tas spiritualium pro defensione Regni et collatione
beneficiorum mensuum semestrium ad providendum
benemeritis de repub.^a Nobiles clericos

Placet

De limitibus bonorum regionum cum hereditariis
Nobilium.

Consenserunt domini Consiliarii cum Amatis petendum
à Rege ut limites in bonis Nobilium cum bonis regali:
bus secundum Statutorum dispositionem in reliquis om:
nibus fiant. preter id quod Statuto vno Conuentus
Cracoviensis de anno domini 1532 de confirmatione
Regie Aitis cunctur. Nam confirmationem istam cen:
sent esse non necessariam cum id quod per Commissarios
circa dislimitationem graminalem agitur in libris tex:
restes induci et inscribi possit.

Hic etiam roganda Regia Aitas ut deputarec dignetur
Commissarios seu Iudices ad componendas differentias
et inimicias subditorum inter Regnum et magnam Du:
catum Lituanicam et similiter inter Slesiam et Regnum ad
constituendos limites

Ne Palatinus fiat Capitaneus in eadem terra

In:
casus

¶ Regia Aitas, cum qui sit in aliqua terra Palatinus aut
Castellanus, in Capitaneum eiusdem terre non preficiat:
presertim si tali Capitaneatus iudicia publica sint annexa

Ne Arces, et officia regni alienigenis tradantur

In:
casus

¶ Regia Aitas, Castrea, officia publica, et dignitates Re:
gni quasumqz, alienigenis in posterum conferat. Quicunqz
vero contra hanc constitutionem aliquod officium aut di:
gnitatem acceperit, pene in Statuto folio cxv descripte
subiaceat, et quod indebitè impetrauerit, ipso facto am:
mittat.

Ex articulis Ducatus Masonie

¶ In Palatinatu Masonie Nobiles, qui Ponte vti nollent:
aut eo non utuntur, cogis Regia Aitas non faciat ad re:
parationem ipsius Pontis in flumine. Quod inuicem
Illis vero Nobilibus qui reparare Pontem volent, vti Pon:
te ipso liberum sit.

¶ Regia Aitas antiquam consuetudinem circa mellificia et
dimensionationes agrorum in Ducatu Masonie seruata
seruet, de qua ut certius esse posset Commissarios ad id co:
gnoscendum deputet.

¶ Regia Aitas Commissiones ad Ducatum Masonie no:
det, hoc idem ut Cancellarie sue mandet: preterqz in ca:
sibus in Statuto expressis, et regis vel officii causis.

¶ Et kmetones profugi in eodem Ducatu secundum Statuta
Regni dominis eorum restituantur.

¶ Et Nobilitati Ducatus Masonie frumenta eorum pro:
preii laboris sine solutione thelonii demittere per Vistula
in Gellamm liceat, sicuti et Nobilitati Regni est per:
missum

Littere Regis Sigismundi patris de
iuramento filii sui Regnicolis prebito

Sigismundus eius nominis primus deiegra Rex Polonia Ma:
gnus Dux Lituanie, Ruffie, Prussiae, Masonie, Samogi:
nie etc dominus Theres. Significamus tenore prebitum
vniuersis et singulis amilibet ordinis dignitatis et co:
ditionis hominibus: Cum ante septem annos Consiliarii
Regni mei, singulare erga nos dominumqz meam Regiam
studio et preopensione permoti tum imminentibus etiam di:
fficultatibus atqz motibus quibus nunc vniuersus fere
orbis terrearum tumultuatur, obnam ituri, Sex nrm filium
nrm Sigismundum Augustum Regem sibi et regno
Polonie nobisqz successorem voluntate mea constituisset:
ac ne res ea postea ullo pacto in dubium reuocari posset,
Inueniendo singillatim dato, fidem suam ipsius liti ob:
sternissent, quoniam is tum pce etatem nondum commode
viciis ipso Inueniendum dare poterat, recepimus nos
et spondimus et Regio verbo nro premissimus ipsius
litem, quum annum xv egressa fuisset, vicissim subdi:
tis suis omnibus consentanem Inueniendum esse daturo.
cuius formula contritione suis lris quibus tum fidem no:
strem obsterexeramus. Nunc itaqz cum tempus id veni:
ssset, liberavit ipsius litas fidem nram pro se datam,
taleqz Inueniendum quali modo descriptum est, conceptis
verbis ad Sancta dei Evangelia publice in C^a Ca:
thedrali Cracouien, quarta die Februarii, patris anni
dedit. At ne quid ex res discretimmo maligz afferret

ita tunc q^o in Electione illa tantum publice q^o omnium con:
sensu constitutum erat, et quoad nos viveremus, penes nos
universa p^{ar}tes et regnum Imperii inibiominis maneret:
nunc etiam recepit idem Serenus filius me^{us} spondit et
regio suo verbo promisit, literarum monumentis ea cle
re conscriptis, et signo suo consignatis cavit, viventibus
nobis, nihil se p^{ar}tes et iurisdictionis in Regno Polo
nie sibi esse vendicaturum, neq^{ue} vi quemq^{ue} invit^{um},
ad iⁿsa sua facienda adacturum: sed omnia seq^{ue} ip^{se}
deniq^{ue} semper in p^{ar}te mea fore, deinde quocunq^{ue} in
rasset publice, omnia se sine ulla controuersia scena
torem, defensorem, atq^{ue} executorem esse, postremo post
obitum q^o meum, neminem predictorum subditorum
suorum sibi parere debere, nec fore obnoxios fidei
imperioq^{ue} suo, nisi p^{ar}is ipsis universa Iura, Pri
uilegia, libertates, leas, et immunitates a sup^{er}ame
moratis maioribus suis Divis Regibus Polonia, et a
nobis etiam concessas ac donatas, queq^{ue} in postremum
cum viveremus a nobis concedentur donabunturq^{ue}, diplo
mate suo regio confirmaverit, et pro viribus suis iux
ta tenores eorundem, in executionem posuerit. Quae oia
nos q^o pro eodem Sereno filio meo recipimus, spon
demus, et regio verbo meo promittimus, Id quod
hinc leas signo meo appenso signatis testatum esse
volumus. Datus Crac die vi^{ta} Februarii Anno
domini m^{il}l^o d^o c^o xxxvii^o Regni mei ano
xxxv^o

Sigismundus Rex JSK

48

Iusurandium Rex Sigismundus
filius regnicolis prestitit

Sigismundus Augustus dei gratia Rex Polonia Magnus
Dux Lithuania Russiae Prussiae Masoniae Samogithie
etc dominus Thares. Significamus testatimq; facimus
vniuersis et singulis cuiuslibet ordinis dignitatis atq;
conditionis hominibus: Cum Consiliarii Regni mei
Polonia singularem quendam propensione exga Ser^m pa:
rentem meum et dominum dominum Sigismundum eius no:
minis proximam Regem Poloniae et exga nos profapiaq;
meam vniuersam uel ducti anno ab hinc septimo nos
Regem Poloniae designarent eidemq; regno obedi:
tie et fidelitatis iuramento nobis dato nos inaugu:
rarent recepit eis pro nobis et spondit et litterarum
momentis consignatis cavit idem Ser^m parens
me quo volente et adiuuante haec fiebant: minime te:
neri eos iuramento suo quod nobis prestitissent nec
imperio meo parere debere nisi nos vicissim ipsis i:
uramus et nos omnia iura Privilegia libertates leas
et immunitates iustas et legitimas eiusdem Regni
mei Ecc^las et seculares quibuscumq; ordinibus et ho:
minibus nemine excepto a maioribus meis Regibus
Poloniae praesertim autem a dno Casimiro antiquo
Ludouico Vladislao Proano Vladislao magno
patreuo Casimiro ano Joanne Alberto et Alexandro
Patris et Ser^m Sigismundo primo patre meo do:
natas omnino ratas habituros esse seruatiuros et
defensuros omniaq; inique ab eodem Regno abalienata

atq; distracta pro vicibus meis recuperaturos et ad
unionem regni aggregaturos. neq; minuituros fines
eiusdem Regni Polonie: sed auctores potius prolaturosq;
quoad poterimus. atq; id iurandū ut tūc demq;
daremus. cum adultiorem aetatem attigissemus: hoc est
cum quindecimum etatis meae annū egressi essemus. Ve:
rum ea lege tamen. ut nihilominus. vniuersa eiusdem
Regni Polonie potestas. Imperium et iurisdictio. penes
Sex^m parentem meū esset: quoad is vixeret. Id vero
tempus prescriptum. cum aduenisset. iurauimus publice in
summo Templo in Arce Crac. quarta die Februarii
anni patris verberis conceptis. ad Sancta dei Euange:
liā. in eam sententiam cuius supra meminimus. et Sex^m
parentis mei fidem pro nobis datam. liberauimus. Ceterū:
cum ut pactis illis et conditionibus quibus regnum ad
nos delatum est. steteris. et ne idem illud regnum meū
vllis turbis atq; difficultatibus inuolueremus: memo:
res paternorum beneficiorum. officiūq; mei atq; be:
nivolentiae singularis erga nos omnium meorum sub:
ditorum. recipimus. spondemus. et regio meo verbo
pollicemur. primum omnium nos quācumq; iurauimus om:
nibus subditis meis. Incolis regni mei Polonie. cu:
iuramq; ordinis. et conditionis fuerint. absq; vlla co:
trouersia seruare. defendere. et exequi velle. Deinde
nihil nos Imperii neq; Iurisditionis in eodem regno
vixente Sex^m patre meo nobis esse usurpaturos
neq; coacturos quemq; inuitum et recusantem. vo:
luntati. iussisq; parere. sed in eiusdem Sex^m pare:
tis mei pte. quoad vixit. est. omnia. nosq; ipsos
etiam esse futuros. Postremo post obitum etiam qui vti:
nam sexco contingat Sex^m patris mei. neminem pre:
dictorum subditorum meorum. nobis parere debere.

nisi praeis ipsis vniuersis omnia Iura, et Privilegia,
 tam Regni mei Poloniae et ditionum eius communia, q̃
 preiudicium personarum aut locorum quorumcumq̃ preiua:
 ta et quasvis libertates, leas, et immunitates a supra:
 memoratis maioribus meis donatas, quaeq̃ deinceps ad:
 huc a Sex^{to} patre meo q̃dam vniuersaliter donabuntur et co:
 stituentur, leas meis confirmauerimus, atq̃ iuxta co:
 stituentiam et tenores eademdem iudiciali executione posue:
 rimus. Quae omnia pro vicibus meis libenter facie:
 mus et exequemur. Quod ut certum firmiterq̃ sit, signo
 meo quo nunc utimur appenso, leas hasce consignauimus
 et manu nostra subscripsimus. Datum Craconiae sexta
 Februarii. Anno domini. 1537

Edictum aduersus autores famosorum libellorum

Sigismundus Rex Poloniae

Vniuersis et singulis cuiuscumq̃ ordinis et conditionis ho:
 minibus subditis meis: Significamus his leas meis. Cum
 usq̃ adeo processerit licentia quorundam improborum
 et maliciorum, alienamq̃ famam allatantium hominum,
 ut famosos libellos, dialogos et ritmos fictis vel suppre:
 ssis nominibus, non solum in homines inferiorum ordi:
 num, verum etiam in Consiliarios Regni mei, atq̃
 adeo in nos ipsos, immo et in cultum Sanctorum, cetero:
 morumq̃ et alias sanctiones Ecclesiarum, confictos et con:
 scriptos, in vulgus spargant. Quare cum ingens labes
 apud externos et verum impeditos hominibus infantibus
 totiq̃ adeo regni mei reipub^lice aspergitur: tum odia inter
 ordines et preiudicatos homines concitantur, et intestina discor:
 dia

quae rerum publicarum perniciēs esse solet alitine, diuinaq;
ritas offenditur. Id malum pestilens nos sedare et co:
hibere volentes, decernimus et edicimus hoc edicto meo:
ne quis in diaomibns meis, eiusmodi dialogos ritmos
et famosos libellos, quavis lingua conscribere vel pub:
licare ausit. Quod si quis eiusmodi dialogorum, ritb:
morum, et aliorum quorumvis famosorum libellorum
qui vel editi sunt, vel edentur postea, aut atq; scri:
ptor deprehensus, delatus et conuictus fuerit, is sine
ulla venia capitali poena plectetur. Quisquis autem
istiusmodi famosos libellos repererit et euulgauerit,
aut apud se seruauerit, de eius capite atq; vita decerne:
re integrum, nobis relinquimus. Volumus enim id in
gratia mea positum esse.

Ceterum quo facilis talium facinorae patratores perqui:
rantur prodanturq;: quicumq; autorem vel dissemina:
torem istiusmodi famosorum libellorum nobis indicauit,
cit, ac detulerit, ceterisq; argumentis aut testimonijs do:
cuerit et conuixerit aut recte quomodo is deprehendi, et
conuinci possit aperuerit, ei statim et regio verbo meo
pollicemur premium centum aureos: quos ipsi e Thesauris
meis sine ullo negotio numerari iubebimus, quae omnia
ut certa firmaq; sint, iussimus hoc edictum apud
meo quo nunc vltimae consignari. Praefectis vero Aetiae
et Oppidorum meorum mandamus ut hoc edictum nem
in Praefecturis suis et mercatibus, per Praeones promulgari
iubeant, pro fide et officio suo gratiaq; mea aliter non
facturi. Cracina prima Februarij Anno do:
1537 Regni vero mei anno 31°

Ad mandatu. S.
R. N. propriu

Contribucio Czopowe

Venerabilis et singulis Principibus tam spiritualibus q̃s
 secularibus R̃m̃is et R̃ed̃is in Chr̃o p̃ribus doct̃is
 Archiep̃is Ep̃is Canon Ays̃is, Quosq̃ Nobilibus,
 Famatis, et Promidis, Palatinis, Castellanis, Capitais
 Texeigemb, Nobilibus, officialibus, et eorū vices
 gerent, hereditibus, Advocatis, Saulteis, Cimitatūq̃
 et Oppidiorū tam noxū quā Consiliariorū nos
 teorū spiritualū et secularū Ays̃is Civium,
 Consulibus, et communitatibus, et generaliter omnibus
 subditis tam nois quam Consiliariorū noxū quo
 rumq̃, cuiusq̃ status, conditionis et preeminē
 tia existentibus, bona quocūq̃ tam spiritualia, quā
 secularia, Cimitates, Oppida, Villas, Tabernas, posse
 siones, et alia bona quocūq̃ nomine appellata haben
 tibus in Palatinatu, et Districtibus eīs existent sū
 cerē et fidelibus dilectis gratiam nostram Regiam
 sincere et fideles dilecti. Tametsi in Comento Crac̃
 proxime preterito in Cimitate mea Cracoviē celebrato
 hoc potissimum convenimus ut defensio regni et domini
 orū noxū alia ratione, quam generali expeditione
 bellica statueretur, et decerneretur. Quia tamen modus
 hoc tempore decerni nullus alius potuit, quam ut motio
 belli generalis indiceretur, eam nos rationem scuti
 sumus quae nobis praemambus fuit, atq̃ motionem
 ipsam Nobilitatis generalem decernimus. Quam ut
 tanto maioribus copijs prosequamur, atq̃ inimicam
 qua nobis et regno nois ab hostibus nois inferre
 maiore cum dignitate et maiestate voluimus, in omni

consilium cum vniuersis Prelatis, Palatinis, Castellanis
et aliis Consiliariis in hoc Comento Regni nobiscum
congregatis, ut in bonis meis Regalibus Contributionibus
Czopore iam olim decreta et instituta continuarentur et
exigerentur. Idemque etiam Consilarii et Barones regni
mei amorem et beneuolentiam suam erga nos et reipub.
Regni mei testatam facere volentes, unanimi voto et
concordibus sentenciis concordauerunt et statuerunt, ut
in Ciuitatibus et oppidis, villis et alijs locis, tam
meis liberis et impigneratis, quam vniuersorum Con:
siliariorum meorum ea ipsa Contributio Czopore
toto hoc anno, incipiendo ab eo tempore, quo dicta Con:
tributio superiori anno laudata et instituta desinit,
nempe a festo Pentecosten proximo veniens in eisdem
Oppidis et villis meis et dominorum Archiepiscopi:
porum, Episcoporum, et Prelatorum, ac aliarum spiritua:
lium personarum, Necnon Agitorum, Palatinorum, Ca:
stellanorum, et aliorum Consiliariorum Regni
mei tam spiritualium quam secularium exigatur, et
ad nostram et reipub. regni mei necessitatem colli:
gi, secundum antiquam consuetudinem debeat usque
ad annum proxime futurum inclusum, incipiendo a
proximo festo Pentecosten usque ad aliud festum simile
Pentecosten sequentis anni modo infra scripto, ut qui:
libet Censuram cognens ex quibuscumque brassis fuerit
eadem ipsa Censura cocta, hoc est sine Brasca ipsa
sint Crinui et dominorum, sine ex molendinis proue:
mentia et emensurata, sine domi facta, a quolibet
vase separatim seu a coquina ipsius Censuræ, iuxta
locorum consuetudinem ante hac obseruata, exactio:
nem ipsam duallorum seu Czopore, in manus exacto:
rum designatorum fidele soluat, ita ut a maiore coquina

alias ad vasa plures grossi solvantur, et a minori pauciores,
iuxta numerum vasorum et quantitatem, et secundum exa:
ctorum a nobis constituendorum ordinationem, quam quoties
opus erit, nostra auctoritate facient et constituent. Notariosq;
et custodes tam in Ciuitatibus et Oppidis q; villis pro exi:
genda huiusmodi Contributione secundum informationem
a nobis illis datam. Exactores etiam ipsi deputabunt, et
Iuramento corporali ad fidelitatem eos astringent. Tex:
narii vero vetusto more circa quemlibet grossum solue:
di pro Ciuitate et Oppidorum reparatione conseruantur.
Tabernatores vero singuli Cernisiam coquentes, vel cocta
a dominis tam spiritualibus quam secularibus ad pro:
prium recipiend, a quolibet vase mensure Cernis te:
neantur per unum grossum in manus exactoris exolvere
Item a medio vase vini als Lutkuffek florenis cum tri:
ginta quadrantibus soluendi, Item a Drebitnik sine
Seximensi vase vini duo floreni cum sexaginta quadra:
tibus soluendi. Item a quolibet Barili Malmatici vel
vini Italici unus orth cum septem ternariis soluantur.
a Barili vero simplicis vini duo grossi cum duobus tex:
nariis soluantur. a Medonis vase communi duo ge:
cum duobus Ternariis soluendi, a Cernisia aduecticia
sine externa aut Smidmian, Glogowien, Thessimensi,
Brenouien, et alia quacumq; a quolibet vase duo ge:
et quicunq; non soluta premis exactione prefata. Cernisia
vnum, Malmaticam, Medonem, et alium quemcumq; po:
tuit ex predictis vendere et propinare in fraudem hu:
ius constitutionis presumpserit, totum illud in quo frau:
dem commisit seu committere voluit, irreuersibiliter am:
ittent, et poenam meam Regiam quoties id fecerit sol:
uere teneatur. Capitaneusq; loci in tales omnes et sin:
gulos fraudem huiusmodi committent ammiratione

debitam rei veritate cognita, non habent respectum ad
quempiam remissibiliter exequantur.

Ad quamquidem exactionem colligendam diligenter fide:
literq; exigendam in ipsis terris et Palatiniatibus totius
Regni mei et Districtibus eius, certos exactores depu:
tamus vobisq; omnibus et singulis quorum interest
mandamus quatinus prefatis exactoribus cum literis
meis desuper eis datis apud vos comparentibus sine
ab eis substitutis, de ipsa exactione duallorum respo:
deatis et responderi faciatis. Vos vero locorum Capita:
nei eos qui rebelles vel negligenter erunt, et quos ipsi Exa:
ctores deferent per pignorationes solitas ad solutionem
exactionis huiusmodi compellatis, sub poenis meis contra
negligenter Capitaneos, in novis et antiquis Statutis de:
scriptis. Et quoniam hoc anno ita comparatum est ut
subditi Nobilissimi Contributionum huiusmodi duallo:
rum sine Cogorve solvere non teneantur preter sub:
ditos meos, et omnium spiritualium personarum ac vniuer:
sorum Consiliariorum meorum unde in pace longe condi:
tio eorum qui solvent ab his qui liberi ab huiusmodi solu:
tione duallorum vendent et propriabunt, rigens lucrum ex
huiusmodi propmatione circa solutionem Contributionis
ipsis facerent, volentes igitur nos providere ne alter
subditorum meorum altero, deteriore conditione esse vi:
deatur, decrevimus ac decrevimus patribus mandantes
Quatinus Palatini omnes et singuli in suis Palatiniatibus
quosq; eisdem subditis Nobilissimis et aliorum qui Co:
tributionem huiusmodi non solvent prescribant et leges
imponant, quoniam modo aut peticio huiusmodi ligno:
res omnis generis solvere debeant, et ut eas tanto
minoris vendant, quanto illis magis lucri ob non
solutionem huiusmodi Contributionis Cogorve accedat

ut patet ratio omnium esse videatur. Id quod industriae
fidei et officio ipsorum Palatinorum committimus quod
facere. Exequi pro debito officio suo. Et gratia
nostra omnino debeant et teneantur. Datum Crac.
xxviii. Martij. Anno domini m. d. xxxvii.
Regni vero nostri anno xxxi.

Ad mandatum S.
R. N. N. proprium

Expediitio belli in Valachos
Littere primarum restum

SIGISMUNDVS DEI GRA Rex Poloniae etc

Venerabilis et singulis Palatinis, Castellanis, Dignitariis,
Officialibus, Terrigenis, Nobilibus, Advocatis, Scultetis,
et ceteris quibusvis status conditionis et
praeceminentiae subditis nostris bona quaecumque terrestria
hereditaria et obligatoria possidentibus et ad expeditionem
bellicam generalem de Jure vel consuetudine regni nostri
obligatis sinceris et fidelibus dilectis gratiam nostram regiam
augere. Generosi, Nobiles et famati sinceris nobis et fi-
deles dilecti. Reversum tandem ex Lithuania summa cura
atque diligentia laboramus in Comitiis Cracoviae impe-
transactis, ut certa aliqua ratio publico omnium oculi-
minum Regni consensu, mitteretur, constituereturque, quo pa-
cto non solum Regni fines defenderentur, verum etiam
hostes quidam qui nobis absentibus Regnum nostrum ma-
gis minueris, affecissent, condignis poenis afficerentur.

verum³ nihil tamen aliud statui potuit, quam ut generalis
bellica expedicio fieret. Mandamus ergo vobis his pri-
mis vestrum lris ut ad istam ipsam expeditionem ab ar-
mis et eqnis et omnibus aliis rebus qua belli usus postu-
lat bene parati sitis ut ad quod tempus, et ad quem locum
visserimus tercias vestrum lris sine omni mora veniatis.
Interim tamen Iudicia intermitteri volumus usqz ad tercias
restes atqz ut has literas alius ad alium sibi vicinore
transmittat. Ultimus vero ad Capitaneum loci remittatur
neqz aliter faciatis sub indignatione mea, et ammissione
bonorum. Datumi. Ciac. xix. Februarii Anno dei
M^o. D. MCCCXVII. Regni vero mei anno XXXI°

Ad mandatum S
R^{is} proprium

Littere secundarum vestrum

SICISLVNDVS DEI gra Rex Polonia etc

Venerabilis In singulis Palatinis, Castellanis, Dignita-
riis, Officialibus, Terrigenis, Nobilibus, Advocatis,
Scultheis, et Civibus, ceterisque cuiuscumqz status, condi-
tionis et praecminentie subditis meis bona quaecumqz
terrestria hereditaria et obligatoria possidentibus et
ad expeditionem bellicam generalem de Immo vel consue-
tudine Regni mei obligatis, sincere et fidelibus dilectis
gratiam meam Regiam Magna Generosi, Nobiles et
Famati, sincere nobis et fideles dilecti. Mandamus vobis
antea primis vestrum lris quando quidem generalis belli-
ca expedicio publico omnium ordinum Regni consensu,
in proximo habitis Comitibus in hunc annum decreta esset

ut ad eam expeditionem bene armati et instructi essetis. Nunc
 iterum de more huius secundus literis vestrum mandamus, omni-
 no habere volentes, ut equos armati et cetera ad bellum ne-
 cessaria pro facultatibus suarum modico bene parata habe-
 atis, ut quum tertio significaverimus nullam moram inter-
 ponatis, sed ad eum locum quem tertio vestrum lris constitue-
 rimus, quo tempore iusserimus, sic uti decet, instructi veni-
 atis. Interim tamen Iudicia de more peragi volumus
 ne secus feceritis sub ammissione bonorum Datum Crac
 octava Marchij Anno domini M. D. XXXVI. Re-
 gni mei anno XXXI.

Ad mandatum S.
 R. lris proprium
 Literis ad Capitaneos de publicandis
 Literis vestrum

MAG^{te} SYNERE nobis dilecte. Quum aliaratio Regnum no-
 strum defendendi et vltiscendi hostes qui id nobis absenti-
 mincia affectuissent, in Comitibus Cracomicis imper habitis
 miteri non potuit, quam ut generalis expeditio bellica in-
 duceretur, ut more antiquo satisfiat, et ut id bellum
 bene procedat, insimul omnia mandata, quas vocant re-
 strum lras, ad subditos nostros, ea dexe conscribi, ut oes
 pro facultatibus suis ab armis et equis, et aliis nece-
 sariis rebus bene parati sint. Mandamus ergo S. huc
 ut eas lras in Prefectura sua ad Nobilitatem tran-
 smittat, et in templis, foris, et aliis locis publicis, Cimi-
 tatum Oppidorum, et pagorum per Preconem publicari
 curet, primas quidem ad modum quadragiesime huius,
 secundas vero quatuor septimanas post primas, Cimita-
 tum q^o et Oppidorum inhabitatoribus, primo et secundo

mandet

Dedicat sub poemis meis Regalibus ut cunctis annis com:
meatu et alijs rebus necessarijs quas nobis ad bellum mit:
tere sunt affecti diligenter parent ne qua per illos mora
quoniam tunc mandata deduximus fiat per id tamen spa:
tium temporis volumus ut Iudicia publica de more exer:
ceantur faciet haec S. tua pro fide et officio suo et gra
nostra Cracovia 18 Februarii Anno domini 1537
Regni mei anno 31°

Ad Exactores

Sigismundus etc
Euerose fidelis dilecte, exigunt nunc rationes reipublice
regni mei ut diligentius ea que eidem reipub. debent²
colligamus praesertim cum multa militibus qui hoc anno in
terris Russia meruerunt stipendia debeantur. Quam
obrem tibi mandamus omnino habere volentes, ut de om:
nibus et singulis exactionibus quas annis superioribus
tua fidei commissas et concessitas exegisti et collegisti
quacumquidem reliquias plene adhuc retines, ratio:
nem nobis sine ulla Thesaurario Regni mei reddere
et referre onces quasque non exegisti exigere studas
pecuniasque quacumque ex reliquis eorundem Contribu:
tionum apud te sunt aut ubiunque detinentur ad The:
saurarium meum hinc ad Dominicam Conductus Pasche pro:
ximam omnino inferre et importare onces, alioquin si
negligens in iis ad illud ipsum tempus repperis fueris
Nos te bonaque tua poemis meis Regijs contra negligem
huiusmodi institutas et editas officii mandabimus. Sit
igitur factum pro debito et fide tua et sub poemis
praedictis Datum

SIGISMUNDVS etc

Venerabilis nobis dilecte. Accepimus a Sigco Thesaurario Regni mei de tunc eiusque monasterium pensiones annuas sine Stationes nobis et Phiso meo debitas retinuisse. Volumus igitur et mandamus de tunc et easdem pensiones ad Thesaurarium nem mittere et numerare iuxta consuetudinem non negligat pro debito suo et gra mea factum

Tercia Restum litera

Sigismundus Rex Polonia etc

Vniuersis et singulis Palatinis Castellanis Dignitatibus Officialibus Terrigenis Nobilibus Adnatis Scultetis et Civibus ceterisque sublimitis meis amissimisque status Dignitatis conditionibus et preeminentiis existentibus bona quorumque terrestria hereditaria et obligatoria possidentibus et ad expeditionem bellicam generalem de Jure vel consuetudine Regni mei obligatis. Sincere et fidelibus dilectis gratiam meam regiam. Augeri. Generosi. Nobiles. Farnati. et Promichi sincere nobis et fideles dilecti. Declaramus vobis antea binis vniuersalibus literis in vim primariam et secundariam vestram a nobis emissis quo facto nos putabimus reipub. regni mei necessitatibus et incommodis quae nobis et eidem regno meo eiusque incolis ab hostibus Christiani nominis et aliis vicinis meis debiti sui exga nos et hoc ipsum Regnum meum oblitis peruenire et contemnuntur obmiam nec et tempore promideri oportere. Exigentibusque rationibus Conventus

Regni mei consilio et consensu expeditionem bellicam re:
gni mei ac subditorum eius generalem decernimus et
institimus vos ad arma sumenda et bellum contra
eosdem hostes nostros apparatus excitamus ut quisque
per facultate bonorum suorum proque artis nostre Regie
et Regni splendore et dignitate ac fidei debito et viri:
tutis sue militaris (quod in vobis vigere non dubita:
mus) ad resistendum hostibus nostris et regni mei atque
ad vitandas iniurias et damna ab eisdem nobis et
Regno meo illata summa voluntate et strenuo animo
insurgere et sese apparatus. Nunc igitur rursus ad hoc
ipsum bellum (quod felix et faustum ^{nostrum} ~~vestrum~~ vobisque
omnibus et regno meo fiat) vos et quemlibet vestrum his:
ce nostris in vim teneamus vestrum ^{nostrum} ~~vestrum~~ excitamus et
convocamus mandamus et omnino habere volumus ut iam
tandem armis et equis aliisque rebus ad militarem
manum pertinentibus bene et sufficienter praesens quisque fa:
cultatibus et bonorum exigentia instructi nos ad terras
et prouincias nostras Renssiae et Lodovie sequamini et
apud Castrum et Oppidum nostrum Trebowia ad diem
visitationis marie adstis atque in Castris illis nostris
pro eodem die et termino constituamini ut inde ordi:
nibus instructis et constitutis laudis et glorie ma:
iorem vestrum memores) possitis recte et ordine re:
liqua aggredi quae ad regni mei et subditorum eius
defensionem et dignitatem pertinebunt ut autem in pro:
ficiendo ad exercitum et locum a nobis designatum ad
actionum vestrum moderationem in rebus omnibus te:
neatis et conseruetis quam debitum et professio militaris
voluntasque et mandatum nostrum requirunt indicen dum
duximus et iudicamus de more et consuetudine vobis
in Palatinatu N. et Districtibus eius existentibus

Contentum particularem in B. Ad quem volumus ut pro:
 ficiamus ibidemque mandata mea que ad vos de pro:
 fectione vestra facienda et ordine in Castris servando
 articulatim dedimus audiat et intelligatis ac secundum
 ea vos una cum Castellanis vestris cum quibus profecto
 debetis conservare omnino studeatis pro fide debitoque vobis
 ac sub gravi indignatione mea bonorumque omnium
 amissione aliter facere non ausuri. Has autem litteras
 vobis ad alium sibi viciniorum transmittatis. Ultimus
 vero eas Capitaneo loci representet. Datum Cracovie
 feria sexta intra octavam Pasche Anno domini
 1500. Regni mei anno 10.

Constitutiones quomodo nobilitas erundo
 ad bellum et in castris gerere se debeat

Sigismundus etc.

Venerabilis et singulis Dignitatibus, Palatinis, Castellanis,
 officialibus, Nobilibus, Terrigenis, Advocatis, Sacerdotibus,
 ac illi vel illis qui de iure vel consuetudine
 ad expeditionem bellicam generalem obveniamus sunt
 obligati, sincere et fidelibus dilectis gratiam meam regiam
 sincere et fideles dilecti. Cum nos reipublice nostre cura
 et sollicitudo tangeret, Contentum presentem indiximus
 cum animadvertent graves atque impendentes regni nostri
 necessitates id studium et institutum habere ut instam aliquam
 quam ex re nata publice rei defensionem constitueremus.
 Verum cum ex multis laboriosisque tractatibus alia de
 fensio subsequi non potuit eam que in manu nostra est dimi:
 taxat

dimittat expeditionem scilicet regni generalem decre-
minus, ne ita regnum meum omni proorsus circa et de-
fensione viduatum esset. Quia vero in bello cum primis
requiritur, ut omnia decenti ordine fiant, procedant
et gubernentur, quandoquidem plerumque rebus bene ac
fideliter ^{felicitate} gerendis, confusio ipsa et inordinatio tam offi-
cere solet, et ingentia mala et damna accersere, quam
hostis ipse. Proinde nos imitemur institutis et consuetudi-
nibus predecessorum nostrorum necessariis, de consilio et
assensu Senatorum Regni mei in hoc Commentu nobis
assidentium publicari curavimus ea, quae potissimum ad
minum belli rationem et eius salutarem commodum re-
spiciunt, ne quisque sit qui demum ignorantiam in explen-
dis eis consilium preterat.

De profectione ad bellum

In primis ut quilibet cum armis pro bellico apparatu decer-
tibus secundum quantitatem bonorum et facultatum sua-
rum profectionem suam adornet, et in hac expeditione
seeruat, iuxta id, prout sunt omnes et singuli ad hoc
obligati sub primatione bonorum

Ne aliquis miles seu Nobilis sine Duce et ordine
proficisci vagari audeat, sed omnes cum Castellanis
suis usque ad locum designatum iuxta ordinationem in
Statuto meo descriptam proficiantur obedientiamque ipsi
Castellanis, quousque Palatio seu Capitulo exercitus
per Castellanos presentabuntur, administratioque eorum
resignabitur, praestent, secus facient more debito secun-
dum dispositionem Statutorum Regni punientur. Probi-
autem Castellani officium suum exequi neglexerint vel
in profectione damna non prohibuerint aut facere permis-
erint

vel talem seu tales damnificatores nobis non detulerint, pro iisdem rebus coram nobis respondere damnaque passis solvere, ac pro his satisfacere tenebuntur. Nec debebunt ipsi Nobiles victus sibi recipere, sed Castellanus e suis mittet, qui prospiciat ne quid superfluum vel gratis recipiatur, per quemquam

Item ut nemo Nobilium in Villis sine spiritualium sine secularium seu quorumcumque personarum stationem faciat, sed in Campo, nec aliquas rapinas, tum in emendo, et redemendo in equis, pecoribus, pecudibus, seu aliis quibuscumque et quorumcumque nomine vocentur rebus, neque in Siilnis, Quis pro edificiis valentibus damnum facere audeat, secus faciens iuxta probationem seu Juramentum domini Ville, seu illius cui damnum fuerit illatum, de hoc requisitus coram nobis respondere, damnumque cum poena iam olim ad id instituta, remota omni exceptione et dilatione solvere tenebuntur, super qua iniuria damnum passus coram officio Castrensi cui subiacet, iudicam probationem faciet, quo comperto visaque tali probatione, nos de damnificatore condignam faciemus facereque tenebimus iusticiam.

Ne autem homines ad expeditionem bellicam euntes, in venditione rerum, pretio plus nimio gaudentur, utque possit in demeriti hominum ex omni parte provideri, quo ad bellum proficiscens necessarium victum habere possint, tum etiam hii apud quos victus recipiunt, minorem iacturam sentiant. Imitemur antiquis constitutionibus, statuimus, ut nemo audeat ad bellum proficiscens, quicquam vi et violenter, et sine solutione recipere, sed cum scientia Castellani aut in presentia firmuli sui ad hoc missi, Bone pro media marca, vaccam pro sedecim grossis, exceptis bobus rhedatibus vaccisque mulgibilibus, quae hinc constitutioni

constitucioni non subiacent nec debent aliter emi nisi iuxta
formam factum tum porem pro duodecim grossis Montone
pro tribus grossis. Curiam pro medio grossi. Cassula
tritici pro grossis quatuor. Cassulam siliginis pro tri-
bus grossis. et Cassulam auene pro duobus grossis.
Coretum auene pro vno grosso. Femm quantum vnus
equus portare seu trahere potest vno grosso. quod duo-
bus equis duobus grossis. quod quatuor equis quatuor
grossis ement. emptasq; res huiusmodi soluent.

I tem in Pcedis Spiritualium aut Nobilium nibit inuitis
dominis aut Procuratoribus eorum accipi debet. verum
vbi necessitas coegerit ea qua ad victum pertinent po-
terunt modo premissis cum scientia tamen Castellani emi

I n Cimitatibus vero et Oppidis in quibus res ad victum
spectant emi. et cum aliquali lucro reuendi. solent. esti-
matio statuta locum habere sine magno subditorum
nostrorum detrimento non posset. Proinde decernimus
vt in talibus locis Castellani aliam rationem ineant.
estimandorum rerum. nempe vt Ciuēs et Oppidani no-
maiori neq; leniori. quam quo ipsi coemerunt pretio
in hac reipub. necessitate proficiscendū ad bellum res pre-
fatas vendant. seu vendere cogantur.

N e autem homines onerentur et indebite damnificentur in
locis vbi statio facta fuerit. victus moderatus iuxta
presentem hanc constitucionem recipiatur. Nec alius. aut
maior nisi qui pro illo die sufficiat. vt eo modo cum
hominum minori iactura et detrimento victus habeat-
ur. granaminuq; et mopia vtremq; promideatur.

I tem ne Spirituales in suis bonis possessionibusq; et facul-
tatibus damnificentur. statimur vt quilibet spiritualis

pro damno illato coram Capitaneo sine lite mea non alias
ac si pro violentia domestica iuxta veteres constitutiones qui-
bus nos imitemur id ipsum decernimus iniuriam prosequatur et
iusticiam promptam obtineat. Nos quoque de quolibet tali more Ca-
stri iudicium faciemus.

Item nemo audeat feminas quasvis violare sub poena simili.

Item nemo audeat Ecclesias res ex eis auferendo violare aut
spoliare sub poena vite.

Item nemo audeat apes infringere lincias expiscari sub gravi
animadversione arbitrio meo facienda.

Ordinatio secundum quam omnes in
castris se conservare debent

Et quoniam multum esset exercitus etiam si sit numerosus ubi
non esset in omnibus legitima processio ordoque bonis non
obseruaretur et disciplina militaris non esset. Ideo
cum iam quodlo Castrorum et acierum factus fuerit ne ho-
mines per impericiam seu ignorantiam aliquid tale committant
per quod periculum vite seu gravem animadversionem in-
cidant et subeant. Ideo infrascriptas constitutiones ut
necessarias putabimus legibus nostris publicandas censuimus
omnibus claram ac committere ut eis cognitis ita se
gerant ne inobedientes reperiantur et sibi ipsis peri-
culum afferant neque ad condignam animadversionem
ubi delinquerint perveniant.

Item primis autem ut circa ordinationem acierum quilibet
Nobilis se statuat secus faciens bonis preiudicabitur.

Item quilibet miles pro bellica expeditione servare obligatus
ut non alibi nisi sub suo proprio vexillo terre seu districtus

illis in quo bona eius consistunt locare se presumat, sub
eisdemq; signis stare teneatur, sub poenis debitis et animi
adnexione.

Item ne servitum bellicum ob famulicium quo pleriq; Nobiles
ad bellicam expeditionem ratione bonorum quae habent
astricti Senatoribus et aliis Ducibus Regni mei sunt
addicti, minuantur. Decernimus ut tales pro facultate bo-
norum quae habent, expeditionem ultra equitatum pro suis
dominis militent in equis Ducibus decem facere non preter-
mittant, sub ammissione bonorum suorum.

Item ut nemo preter iuris meae voluntatem et admissionem
de bellica ipsa expeditione domum redire audeat, sub priva-
tione bonorum quos ac si absens essent, puniendos esse decerni-
mus. Et hoc ex terra bellica, ubi vero aliquis tempore
necessitatis et instantis pugnae absq; consensu meo discesserit
honore privabitur.

Item post locationem Castrorum nemo audeat alibi stationem
facere nisi in Castris, ita prout a iure meo seu Capita-
neo exercitus mei cuq; assignatum fuerit.

Item post ordinationem acierum quilibet locum suum teneat
et obsequet prout unicuique in acie seu exercitu assignatum
fuerit, sub privatione bonorum.

Item perditam nemo audeat ultra quam per noctem apud
se servare et retinere, sed Capitaneo exercitus ubi non
constaret qui sit dominus rei perditae tales res presentare
teneatur ut quilibet res suas facilius possit invenire et
rehabere, verum ubi dominus rei perditae certo testi-
monio appareuerit res perditae ei sine mora restitatur
secus faciens, ubi de hoc convictus fuerit, ut reus finiti
punietur.

Item pro pabulis seu alimentis acquirere, nemo audeat
quoquam mittere, seu quicquam recipere quousq; annuatum

Capitanei et iuxta eius ordinationem et informationem, qui
superintendentes mittet, ut in pabulis acymicem bonis modis
et acelo observentur et cuilibet necessitati satisfiat.

Item cum omnia Iuxta, in homines factiosos sediciososque animad-
vertant. Cum nulla iuxta, nec aliquis ordo subsistere possit
nec aliquis rectum et bonum agi et evincere potest. Vbi teme-
rarii et sediciosi homines locum haberent vel impune eis
omnia facere liceret. Talis enim temeritas impunita recte
eos omnes abducit in ruinam. Idcirco huic pernicioso malo
occurrere volens de consilio Senatorum Regni mei statui:
omnes, quod si quis seditionem, tumultum, rebellionem, conspira-
tionem fecerit aut excitaverit, duobusque testibus de hoc con-
victus fuerit, vita puniatur.

Item si quis seditione aut contumacia, data opera, seu quolibet
facta gladium evaginaverit, in manu; si autem aliquem
vulneraverit, in vita puniatur.

Item in proficiendo iuxta Castametationem factam ordine
Circuum nemo audeat interrompere, sed quilibet ut ei
assignatum fuerit locum suum tenens proficiatur sub gra-
vi animadversione.

Item in proficiendo ordines servent, riteque et exercitualmente
procedant nec vagari discedant, sed agminatim quilibet
cum sua Turma proficiatur sub poena arbitrio Prefecti
Exercitus infligenda.

Item in Stationibus, siue in proficiendo, ne clamores faciat
sed ut deest ordinatim, et silenter procedant sub animi
adversione.

Item in Castris post datam Thefferam, seu signo per som-
nubus dato, nemo audeat, ex Pictilibus iaculare, clamores
facere, sub gravi animadversione.

Item Nemo audeat quempiam Castra sequentem, praefectum vero
hos qui victum post Castra ducunt violare nec quicquam

eis per vim auferre sub poena *Vita*

J Si quis oblitus fame et virtutis, Capitanes et officiali-
bus ad bonum ordinem in Exercitu faciendum institutis,
obediencie, ut patet est necessitasque id exigit, ut summa obe-
dientia illis ubi maius periculum veritatis preestetur, dis-
ciplinamque militarem diligenter observetur, obedientiam debi-
tam facere noluerit rebellionemque seu aliquem tumultum
ob hoc fecerit, aut excitaverit *vita* punietur

*Q*uoniam vobis omnibus In singulis ordinis et Status omni-
umque hominibus subditis nostris in ea decreta generali
expeditione futuris prefertim vero Palatinis, et Castel-
lanis Regni nostri severissime mandamus ut omnia supra-
scripta in eorum articulis, punctis, et clausulis, ita ut super-
ius descripta sunt ad omnium quorum interest notitiam
deduci, et tam in Convencionibus particularibus, quam alias
ubi que publicari faciatis, atque omnia quatinus officium cu-
insubet requirit prefertim in proficiendo firmiter et immo-
labiliter et ipsi observatis, Tab aliis omnino observari fa-
ciatis, sub poenis et ammirationibus memoratis recte
inseparabiliter per nos aut summum Exercituum nostrum capi-
tanem, seu alios Officiales a nobis in hoc constitutos in-
fligendi Datum in Convencionem generali regni Crac-
chie sexta Februarii Anno domini M^o D^o XXXVII°
R Regni vero nostri anno XXXI°

Sigismundus Dei gra Rex Polonie etc

Incresset fideles dilecti. Quoniam exigentibus ita variis
omnibus Incessitatibus reipub. Regni mei expeditione
bellicam generalem contra hostes meos suscepimus et vni-
versos subditos ad bellum obligatos contra eosdem hostes
meos ultimis vestris literis convocamus et q quisqz secu-
dum facultatem suam ad diem festum visitacionis domine
meae apud Trebowia se statuat, serio precipimus. Pro-
pterea, volem ut eorundem subditorum meorum profectio
et actio in eodem bello omnis debite et secundum milita-
rem disciplinam ac voluntatis meae prescriptum procedat
et exeat. Constitimus de Consilio et Consensu Consilia-
riorum meorum in Conventu proximo prefecito, con-
gregatorum prescripta quaedam et normas perfectionis
ipsorum et universi ordinis in ea ipsa motione bellica
conservandi. Quas ad nos f. cum patibz mittimus vo-
lumusqz ut cum eis ad Conventum particularem in N.
feria etc a nobis indutum vadat, illicqz de profectioe
ad locum et tempus a nobis designatum cum Nobilitate
Castellanus sui facienda constituat et concedat. eadqz
prescripta mea eis aperiat et explicet, eisqz iungat, meo
nomine et mandet, ut secundum ea sese in omnibus con-
servare studeant, sub poenis in eisdem universalibus
mandatis et institutis regni mei contentis ac pro gra
mea aliter non facturi. Datum Cracovie Sabbato post
Pascha Anno domini M. D. XXXVII. Regni
mei XXXI.

ad Capitaneos

Sigismundus Rex Poloniæ etc

S Eneſe fidelis dilecte. Exigentibus ita rationibus reipub.
Regni mei motionem bellicam generalem ſubditorum
meorum indiximus. quam vitare nullo pacto poſſimus
propter insolentiam hoſtium meorum tam infidelium et
Cruas Chriſti inimicorum q̃ etiam Schiſmaticorum qui
Regnum et domina mea infeſtare ſubditosq̃ meos
per omne ſcelus et auſariam diuerſare et in ſeruitutem
abducere terrasq̃ regno meo ſubditos deſertare non
dubitant dimiſimusq̃ terras meas vniuerſales in vni ter-
^{reſtrum} ræm quibus Nobilitatem et reliquos regni mei ſub-
ditos ad arma contra eosdem hoſtes meos ſumenda eno-
camus. Volumus igitur et mandamus tue. ſ. ut caſde
poſtreimas reſtrum terras meas ad vniuerſam Nobili-
tatem perferrei faciat et per publicam præconia ad om-
nium et ſingulorum noticiam eandem motionem bellicam
ſimul cum Conuentibus quos de profectione eorum in
iſto Palatinatu in ipſis reſtrum terris indiximus de-
ducant et deduci faciat. Ita ut ne quisquam ignora-
tiam de eis pretendere poſſit.

P reterea Civitatibus et oppidis meis in Capitaneatu
iſto conſiſtere ſub poſtis meis Regalibus ſeuere ma-
det ut Comes omni comitatu iuxta antiquum more
ſine vlla Emulatione et mora nobis vbiq̃q̃ fueri-
mus pro die Viſitationis Mariæ virginis mittant
efficiatq̃ ne Comes ipſi aut oppidani ignorantiam
de huiſmodi mandato meo pretendere valeant. Vo-
lumus autem ut poſtreimas hæc meas reſtrum terras

60

mox à Dominica Regationum proxima publicari et ad om-
nium noticiam deduci. f. sua faciat. Pro gratia mea aliter
non facturi. Datum Cæs. Sabbato ante Conductum Pasche
Anno domini 1600. D. XXXVII.

Legatio Regia ad ordines Prussie in Comitiis
Thornii congregatis

Salute primum dicta more solito et exhibitis fidei lris Le-
gatus Regie lris in hanc sententiam obibat legatione

Aliquot iam annos Sex^{mus} Rex et dominus n^{ost}r^{us} clemen^{mus}
satagens rerum Prutenicarum ut e^{ss}e d^{omi}ni pacate tranquille
et à quovis impendenti periculo tuto vigerent florentqz
egit ann. D. vris per Legatos suos ad Comitia Prutenica
missos: quum difficillima nunc sint tempora totusqz sex^{us}
Christianus orbis turbulentissimis bellorum fluctibus inter
se collidatur: et Cruceferi signanter magna adversus
diviones n^{ost}ras Prutenicas et subditos sua lris moliantur:
ut omnia bene. D. vris prouisa contra quamlibet vim
ingruentem certaqz ratio depellendi periculi mita et con-
stitutata esset: verum in hunc vsqz diem incertum quibusna
de causis nihil est effectum. Quod factum poterat nonnihil
periculi. D. vris et huius regionibus attulisse: nisi Deus
pietissimus hostiles conatus non prosperasset. Ac certe
nisi iam tandem ea^{res} D. vris arce fuisset metuendum
est nequid mali (quod omen deus auertat) pariat.
Quocirca hortatur vras D. Regia lris etiam atqz
etiam ut ceteri aliquid tandem de defensione vno consen-
su in huius Comitiis constituent. Ac primum vult ipis

ut as ommino et lustratio equitum, equorum, et armorum
inspectio veteri consuetudine in omnibus Palatinatibus per-
ficiatur sine omni preceastinatione. Deinde ut. O. vras
certam pensionem sine Contributionem in hunc annum de-
cernant in Vniuersa Provincia Pentemica, unde militibus
mercenariis, si iis forte opus fuerit stipendia mmerent²

Quibus rebus ne qua difficultas ut ante aliquoties obiecta
est, obiciatur, iudixit utas Regia etiam particulares
Conuentus unde Legati omnium publico consensu delecti, cum
plena et libera potestate ad hec Comicia mitterentur: ut
omnes proorsus excusationes ac tergiversationes tollerent²
et reipub. cura salusq; ne negligatur

Deinde quoniam comperit habet ipsius utas perniciosas
quasdam similitates atq; etiam aperta dissidia inter or-
dines Pentemicos esse suborta: quae pestis respu^{as} graui-
sissimis malis solet inuolueri: summa cura atq; diligen^a
sibi providendum esse existimavit ut eos in gratiam redu-
cat primo q^o tpe. dedit ergo negotium dominis Palatinis
Posnamien et Inimolachslamiensi, et Castellano Lanciensi,
ut iis Comiciis nomine suo iuris interfuerint et praesideant:
et controuersias omnes ac dissensiones diligenter agnoscat
sedent, et componant auctoritate Regia. Quare hortat-
ur Regia utas. O. vras, ut faciles sese illis et
benignas ad omnia prebeant. Quodsi autem sciret illius utas
qui sunt auctores istorum dissidiarum graviter in eos ani-
aduerteret, ut aliis exemplo essent, ne unquam aliquid
eiusmodi designent et publicam ordinum concordiam et
consensionem perturbare aggrediantur.

Cum autem habita impex. fuissent Comicia per Ser^m Re-
gem et dominum mem Cracouia, questi sunt omnes regni

Regni ordines: cum Regia Aitas edixisset, ne in suis officinis moneta cuderetur amplius atq; sub signo illius ea cudi desinisset: Nichilominus Qedanenses et Elbingenses in hunc usq; diem in cudenda moneta perstare, non sine magno totius regni detrimento. Itaq; Aiti regia supplicavit, ut illis q; singillatim ediceret, quo finem facerent cudende monete, id quod illorum precibus adducta facit in pntia Aitas Regia: atq; omnino vult, mandat, et imperat, ut demps a cudenda moneta Qedanenses supersedeant nisi dicto fuerint audientes, edict Aitas Regia qua ex re in clammum incident maximum, ut eorum moneta nemo in Regno et Dominis eius Aitis vti audeat, atq; etiam grauius est aliquid in eos consultum.

Quodsi Privilegia sua proferre volent, Aitas regia qua omnium Iura et Privilegia tueri solet ac conservare, facit pacetque suo eos vti Privilegio, modo ne abstantur. Licet igitur per Aitem Regiam ut monetam cudant, sed non qualem nunc cudent, omni ex parte similem monete regie pretio et pondere: sed qualem cudabant antea q; cepta esset monete Aitis regie aequari.

Postremo cum sic usus postularet, ut Comitiis Regni quae Cracoviae impet magna omnium ordinum frequentia habitata sunt, bellica expedicio generalis decerneretur, postularent a Regia Aite omnes ordines regni, ut ordines provinciae Prutenice etiam auxilia ad id bellum mitterent: cum pactis et foederibus eorum tantum sit et perscriptum ut regi et regno Poloniae aduersus quosvis hostes suos bellum gerenti opem ferant. Posit ergo et hortatur D. vras Aitas Regia, ut prompte certum aliquod et efficax auxilium ad hoc bellum quod adornatur et ad quod ipsamet Aitas regia profectura est, decernant.

In quibus omnibus rebus diligenter et mature perficiendis
D^{nes} v^{ra} officium suum et Regie. Aiti dno meo elemē:
tissimo vehementer gratum vicissimqz ipsius Aitas me:
more istius obsequii promptitudinis et obsequantiae. D^{mm}
v^{ra}rum ipsis vniuersis et singulis gratiam suam oportet
inno tempore exhibere ac declarare neutiquam pretermitet

Responsum a Rege datum ori loa:
chimo Marchionis Brandeburgen' loa:
chimo Maltzano

Probatum Sacra Aiti Regie id quod domino Legato visum
est ut opera illius domini Marchionis efficiatur quo pro:
rogante Inclinat inter Sex^{mos} dominos Joannem et Frederi:
candum Reges ad Dominicam Jubilate. Deinde ante
Dominicam Palmarem cupit Sacra Aitas Regia tribus de
rebus fieri certior: Primum quod sint vel tractata iam
vel demum tractanda de pacis conditionibus. Nam quod
hac Sacra Aiti Regie satis explorata non fuerint ista
omnia Aiti Regie scire non poterit nisi ipsa per se omnia quod
ei imponitur suscipere possit. Posteaqz vero patefacta fue:
runt ista omnia Aiti Regie tum cupit cognoscere nisi utraqz
pars consensura sit ut ipsa una cum reliquis Germanie
Principibus ad eam rem designatis ad hanc se pacificatione
intexponat. Neqz enim vellet Aitas Regia hanc sibi tam
arduam provinciam sumere ipsa nisi utrimqz Aitis summa
cum voluntate sibi delata esset.

Id quod etiam si factum esset tamen et hoc vellet Sacra
Aitas Regia certo scire quia spe perficendi ad tantum ne:
gocium istud sit aggressura. Non granatur illa quidem
vel sumptum facere vel operam studiumqz sine interponere

cum nihil optabilius illi accidere possit, quod si tantos reges et
 Principes tam arcta utrimque necessitudine coniuncti, in
 gratiam et concordiam reductos esse videat. Sed quod antea
 illi usu venit, frustra a se tantos labores sumi nolit neque
 sibi quicquam esse tentandum putat, quod vite confici posse arcta
 spes non sit. Simulatque hisce rebus de rebus sacra aetas
 Regia ceteris facta fuerit, nihil facturum est libentius, quod
 ut omni studio contendat et elaboret, quo tandem bella
 ista quae sunt inter utrumque autem proorsus extrinquantur.
 Ac vehementer illa quidem cupit pacificationi hinc ipsa in-
 teresse, sed si usus evenerit, ut nisi praesente ea bellum geri
 contra hostes non possit, aut quod omen deus obruat, re-
 quapiam graviore aetas regia fuerit impedita, quominus
 adesse queat, loco sui designabit. Primarios regni sui Sena-
 tores et Consiliarios, viros graves et prudentes: qui una cum
 Germaniae Principibus de omnibus istis rebus quae ad Reges
 in concordiam reduciendos pertinere videbuntur, pari cum platea
 ac si ipsa sacra aetas regia praesens adesset: statuere et de-
 cernere possit. Spero tamen aetas regia fore ut ipsa per
 se negotium hoc, una cum Illis Principibus transigat,
 quod ipsum etiam vehementer optat neque sumptus ulli, labo-
 resque graves ei accidant: dum aliquid esse profectum sen-
 tiant, cum nulla ex re solidiorem voluptatem percipere possit:
 quod si quos duos reges magna utrimque necessitudine attingit:
 inter eos concordiam constitutere queat, gratiamque conciliare.
 Quia ex re cum ad ipsorum quorum sunt Regna ditionesque
 tum ad vicinas quod gentes, atque adeo ad universum orbem Christi-
 stianam summa utilitas, ad eos vero qui in exilium nominis
 Christiani minime metus terrorumque pervenire possit,
 ut quum ipsi Christianae genti pestem machinantur, ea in
 ipsorum caput redeat.

Instructio data Fabiano Czeme' ad
Georgium Ducem Legnicensem

In principio Ill^{mm} Do: Ducem Sacrae Aul^{ae} Regie nomine quam
poterit officiosissime salutabit, fausta q^{ue} & foelicia omnia
precabitur.

Denique excusabit Regiam Aul^{am} q^{uod} gravissimis Regni publi-
cis negociis precepita non potuerit id quod cupiebat, vo-
luntati Ill^{mm} domini Ducis satisfacere, ut ipsa presentia
sua filii eius impetras coonestaret. Nihilominus ut ne de-
siderio illius defuisse proorsus videretur missum esse se
qui loco illius nuptiis interesset Prætoriq^{ue} Aul^{ae} Regiae
atq^{ue} ex animo optare ut matrimonium istud Deus fortunet
quo possit Ill^{tas} eius et natos natorum, et qui nascent^{ur}
ab illis incolumis videre, atq^{ue} ex nova ista affinitate,
solidum idq^{ue} dmiturum gaudium voluptatemq^{ue} percipere

In ultimo sponsis, nomine Regie Aul^{ae} gratulabitur &
foeliciſſima quicq^{ue} precabitur: muneraq^{ue} offeret quæ quan-
tum poterit verbis ornabit

Responsum à Sigismundo primo Rege Poloniæ datum ad
Legationem Ioachimi marchionis Brandemburgen

18 Januarij
1537

Legationis eius quam d. v. apud Regiam item Polonie nomine Illm.
Domini Marchionis Principis Electoris functa est quantum meminisse licet tunc
fuerunt capita,

Leinam et Illm^{us} domini^{us} Marchio ad Jus successionis in Ducatu Exussie et
domini^{us} Marchionibus patenclibus suis admitteretur.

Item de quinqz millibus aureorum que adhuc debentur domino Macchioni
Lex promissa Regis artis.

*Lex promissa Regi archs.
Postquam de Legatione mittenda ad Sexmum dominum Joannem Regem Hungarie*

Ad eas sic Regia ritas responderi iussit. Primum de successione in Ducatu Prussie. Spe-
rabat Regia ritas eam rem hoc tpe vnicuique ad privatis, tum publicis, que plu-
rimis tunc undique concurrebant, se confecturam esse, eo qd factum est ut tam diu
Dnem vram sic detineret minime ut opportuno tempore cum ordinibus regni
sine quorum consensu ea res perfici non potest, consilium caperet, vixit cum ipsis
ritas totos pene quatuor annos a Regno suo abfuisse, tanta vis gravissimorum
negotiorum et ad summam salutis atq; tranquillitatis regni pertinentium, sese effudit,
ut domum mensiu spacio Comitijs habitis non admodum multu actus sit, nec domi ap-
paret quando futurus sit exitus. Non existimavit ergo ipsis ritas d. vram sibi
diutius tenendam esse: Sed cum publica regni negotia in quibus mora perniciose
foret explicata fuissent: tunc ea quoq; de re quam dominus secretio postulat ipsis
ritas cum ordinibus regni actura est.

De quinque millibus aut esset negotii. si se dominus Maximo fragiliter in cautione
prestanda preberet. Confidit autem Regia Aetas, quemadmodum ipsa candida igit,
omnia, neque ullum amici necessitudinis officium in se desiderare putare, ita secum quos
agi debere et quemadmodum nihil fuit, quod vel ex pactis deberi, vel ad firmandam
una cum affinitate amicitiam facere videretur: quin ipsius Aetas prompte et ex animo
faceret: ita nollet quorumque sacculum sibi aut successoribus, aut regno suo vel in
qui postea similitudinis aliorum vel dissidii causa et origo esse posset.

Nam ubi plene vereque agitur, illic veram atque stabilem amicitiam esse existimandum est. Nihil ergo cause Regia utas esse putat, quamobrem Dominus Marcio talem cautionem cuius formulam ipsius utas ad ipsius Illustrem mittit, quæ nihil continet ambiguum, nihil indignum hac affirmate et amicitia, quæ sibi est cum ipsius Illustre daxe detrahet. Quandocumque autem ipsius Illustas huc significabit cuiusmodi cautionem quatenus Regia utas petit, sedatorem esse sine omni procastinatione. Generosus Seneximus Bonæ Castellanus Dierum creabit illi quicquid millionum Illustis Dominus Marcio misserit Posui: me numeravi.

De Legatione ad Serenum dominum Joannem Regem Hungarie mittenda.
despiciet Regia aitas ut id opportuno tempore fiat. agatq; accerere cum
illo qua de re Domini's Marcio postulat, quemadmodum ipsi videbitur com:
modissimum.

Legatio à Sigismundo primo Rege Poloniæ ad Ducem
Prusiæ Albertum Marchionem Brandenburgensem

S. Macey 1537

Thomas Soboczki ganz obinit

Dicta primum salute more solito Legatus Regis nris in hac sententiam
Legationem obibat apud Jth: Ro. Incem Pessie

Liberauit iam tandem Regia aetas dominis meus clementissimus fidem suam
quam ante aliquot annos uniuersis ordinibus regni Polonie obtulerat de
mixtando ipsis a Sexto Rege filio suo aetate dando: cum is adultorem
aetatem attigisset Nam is imper in his proximis tractatibus Comitiis Craconie

illud ipsum Infirmitatem debitum publice exoluit. De quo sperat Regia Aetas
Illam Dnem vram veluti amicum et aucto sanguinis vinculo coniunctum
Principem vehementer esse germanicam. Nempe qd ipsius Aeti divina benigni-
tate datum est tantisper esse superstiti, quoad filium suum daretissimum atqz
vnicum in solio suo sedentem: simulqz et paternam fidem subditis suis pro se
datam liberantem et suam obstringentem videret. Neqz crederet ipsius Aetis
ut ne hoc D. vram Illmā ad contumeliam suā trahat, ne se contemni de-
spiciatqz haberi suspicetur: qd hinc tantē celebritati atqz rei, cum pater
ac membrum regni Polonię inter primaria ac honoratissima sit, non inter-
fuerit. Scripserat ipsius Aetis ad Illm. Dnem vram postulans ab ea, ut
Cracoviam ad se veniret, idqz adeo fecit non tam Illm. domini Ottonis Henrici
Palatini Rheni causa, qui hinc Cracoviam veniebat et Illis Dnis. vram co-
spectum exoptabat, qd et Illis D. vram inramento illi et alijs rebus
quę in Comitibus fiebant interesset. Sperabatqz Illm. D. vram esse venturam
et proinde Legatos Illm. Dnis vram a se dimisit, quos alioqui non dimisisset,
donec ea res acta et transacta fuisset. Hinc igitur factum est ut absqz Illmā
Dne vram hoc peragere, quamqz nihil ex ea re incommodi aut periculi
Dm vram Illmē et subditis ipsius exortum est. Nam Sexmus de. Rex
innocens universis ex aequo subditis suis inter quos et Illmā D. vram ve-
luti obnoxius et subditus Princeps pariter cum suis subditis non in postea-
nis est. fidem suā incedendo obligavit. Nec aliter Dnis vram Illm. et
subditorum eius qd reliquorum subditorum suorum iura et Privilegia rata
et firma esse iussit est Idqz sibi D. vram Illmā et subditis suis de ipsis
Aetis certo persuadeat.

Ad Legationem vero Illmē Dnis vram hoc dat R. Aetis responsum de
proscriptione ista seu banno quod vocant, quod Iudicium Camerę Cosacę
adversus Illm. D. vram et subditos ipsius atqz ditionem Pruthenicam et
adversus omnes quicunqz commercia cum illis miscuit decernit et promul-
gavit: idem videtur ipsius Aeti atqz Dm vram Illm. et eius armis mi-
nime ut Regia Aetas, Polonię cum Cosacę Carolo et Regia Fedi-
nando Romanorum Aetis agat ut ea proscripcio processu tollatur et revocata
fiat quod se diligenter, facturam esse Regia Aetas recepit, et ad
Cosacę quid Aetis leis agat: Ad Sexmum vero dominum Ferdinandum
Regem Romanorum mandata dabit hys legatis quos mittet ad transi-
genda et finienda pacta matrimonij Sexmi filij sui cum illius Aetis
filia. rogabitqz ipsius Aetis ut et apud Cosacę Aetis fratrem suū
germanū preces suas et ipse auctoritatem suam apud illud Iudicium
ea de re interponat. Quod si nihil aequi poterit obtineri: siqz illi pignora
Illmē Dnis vram subditos et eos qui cum eis habent commercia piores
pergent: curabit R. Aetis vicissim in ditionibus suis Talionem
referre: et subditos eorum cum copijs et facultatibus ipsorum repressis:
libris quę vocant pignora. Decretum est enim ipsius Aeti Dnis vram
Illmē et subditorum eius, qui idem subditi Aetis sui sunt, salutem
incolumitatem et fortunas pro vicini sua tueri et defendere.

Conatus vero Lincomiensium et aliorum Cruciferorum et Frederici Palatini
Rheni, qui cum ipsis fuerant conspiciat dicitur sperat Regia Aetas
non esse processuros quālibet illi intendat, omnes ingeniorum suorum
viros. Sed in ipsis potius capita, ea quę moventur esse revivere pro:
pterea improborum studium et immensam cupiditatem qua ad effundendum

2 sanguinem

Christianum, et ad interuextenda aliena feruntur precipites. Quia accepit
 ipsius ritus illos longe fenestari spe et expectatione sua: aliterque multo
 illis res cadere: quod vult exant futurum. Neque enim prosperat Iustus
 Deus molimina improborum

Concilium generale si, ut indictum est procedet: dabit negotium Regia ritus
 suis, quos eo, suo et regni Polonie nomine allegabit, ut Frederica Pruthi:
 mica et causam Ill: D. vram quod ad Ducatum Prussie attinet teneantur
 quod diligentissime

In summa usque pretermittet Regia ritus Ill: D. vram et subditos ipsius
 feudali iure sibi obnoxios defendere ac propugnare.
 Neque huc ad Legationem Ill: D. vram restant adhuc nonnulla, que
 prematim Illme Dm vram Regia ritus referri mandauit

Principio increbuit apud Regiam ritum et apud omnes ordines Regni
 Polonie D. vram Illmam, subditos suos omnes in adigere, ut relictis
 et abrogatis ritibus et institutionibus ab orthodoxis et sanctis patribus
 propagatoribus Christiane religionis sanctis, magnoque consensu Christiani
 orbis receptis, et per tot succedentia secula et sancte et inexcusate serua-
 tis nonam istam et ex quorundam non dico qualium hominum cerebros nata
 religionem amplectantur, et factionis istius que se Evangelicam vocat, ho-
 mines, bonis et piis vicis erectis, in parrochiis suis iuncti collocant unde
 paciter cum liberis, vxoribus, familiis, et subditis suis, velint nolint, noua
 dogmata imbibant, ad quam rem etiam subditi quidam Regie ritus, qui
 in Ducatu Prussie etiam possessiones habent, perque iuncti, regi dicuntur.
 Id quod ordines regni perque indigne fecerunt: clamantes indignum esse facimus,
 ut quispiam iunctus ad religionem aliquam adigatur, quod ne barbari et
 quidem et inhumanius gentes Turci et Sijthi faciant. Et consulerunt
 Senatores regni, Regie ritus ut auctoritatem hac in parte suam apud
 Illmam D. vram interponeret. Quocirca non solum hortatur et rogat
 ipsius ritus: sed et monet perinde ac pater D. vram Illmam moderatius
 ut denique potestate sua in subditos suos utatur, neque religionis amplectende
 rationem ipsis prescribat. Nam si id facere D. vram Illma perget:
 futurum est ut plurimum rebus suis in posterum incommodet, alienabit enim
 a se subditorum suorum atque etiam ordinum regni Polonie voluntates. que
 res omnibus Principibus vehementer obesse solet ad dominatum suum
 stabiliendum.

Alterum est: magnis precibus contenderunt a Regia ritus omnes ordi-
 nes regni, inbrex tandem ipsius ritus omnes Monetarias officinas cessare
 et cum D. vram Illma ea de re diligenter agere. Tantam enim esse
 vim Nummismatum et pecunie, ut ea magis obfit quod profit. Tum ante
 nullis se legibus obstringi ut alienis nummis, pecuniaque ab aliis quod a Re-
 ge suo signata videntur. Si quis Privilegia sua de signanda pecunia
 obiectet, cum diuersam ab ea qua ipsi videntur, diuersoque pondere signare
 oportere. Se vero denique non esse toleraturos, si quis eandem denique de-
 signet pecuniam ut ea in Regno Polonie cum regia moneta ex aequo
 acceptetur. Perinde monet ritus Regia D. vram Illmam hortatur
 et postulat ut iam tandem D. vram Illma, ab hac moneta audenda
 processus cesset quando et Regia ritus iam diu nulla audit monetam
 et Cimitationibus suis omnibus penitus interdictum est, ne denique moneta
 ad instar Regie audere audent.

Quodsi vero D. vram Illma Privilegio suo uti volet, aliud genus Nummi:
smatis signet, quod a Regio diuersum sit, nec sit eius usus in Regno
Polonie. A litte si erit factum, rogetur ipsius ritas ordinem regni sui
postulata facere. vixum confidit ipsius ritas. D. vram Illmam in
vteq; hac re minime difficilem uti subiecto et obsequente Principe dignum
est. se esse exhibituram

65.

Legatio ad Paulum Papam tercium
Thome Sobocski data in Maio 1537

SIGISMUNDVS dei gra Rex Poloniae etc.

M andata qua tibi damus ad Sanctis^{mi} Do. Paulum tercium :
haec sunt :

P rincipio cum tibi data exit potestas in conspectum Summi Pon:
tificis veniendi ut primum Conclauis fueris ingressus : ob
memoriam Chriⁱ Summi pastoris et debitam reuerenciam
Vicarii eiusⁱ pntis Sanctis^{mi} Do. mei genua flectes ac
pronus accides et osculum illis loco tuo venerabilibus
defiges unde erectus stans et clara voce in hanc sen:
tenciam verba facies

B eatissime Pa^p : Sex^{mus} Princeps et Rex meus Sigismundus
Rex Poloniae Senior Sanctitatis v^{rae} obsequentis^{mus} et
obseruantis^{mus} filius Sanctitati v^{rae} plurimam salutem
nunciatⁱ et pro Chriane religionis officio beatos illius
debita veneratione per me ministrum suum exosculatur
pedes. Denique a deo optimo Maxima precatur ut Sancti:
tatem v^{ram} in singularem Ecclesiae suae consolationem diu
seruet sanam ac incolumem

Hiis dictis has offeres ut perlegantur et
simul ut lectae illae fuerint inq^{ue} missus
mandata mea referre istiusmodi v^{er}bis
exordio

B eatissime Pa^p : oratione vix consequi et explicari pot^{est} quanto
sit studio Sex^{mus} Princeps et Rex meus in hoc totus com:
positus ut de se pariter et animo suo cum ceteris omnibus
huius Sancti^h v^{rae} et Sacro eius Collegio prebeat clarissi^{mu}

clarissimum documentum, quod sincera fide atque Christiano Principi
pe digna religionem quam à maioribus suis sibi per ma-
nus traditam recepit: summos Romanos Pontifices, qui Chri-
sti indubie vicem gerunt, veneretur colat, et obsecret: nulla
siquidem unquam ab illo pretermissa est occasio, qua id offi-
cium quod animo gerit re ipsa quantum in se fuit exequi San-
ctitatis suae predecessores summos in hoc loco Pontifices
declinare non creverit. Cumis rei amplissimum Sancti^h
suae facere possint testimonium et scripta et Legationes
Principis mei quas regni sui tempore, summa cum vene-
ratione, et animi sui demissione, acerbis huc pro huius
Sanctae Sedis honore et dignitate transmisit et prestitit
nulla in hoc vel loci distantia, sumptusque gravitate deter-
ritus, vel quantumvis magnis et arduis rebus contra
Christi nominis hostes gerendam, continuis occupationi-
bus remotus. Quod quidem officium et observantiam
suam cum Sancti^h suae tanto magis se debere intelli-
geret, quanto illam praeter ceteris meritißimam, ad tantum
dignitatis fastigium assumptam cognovit, ab initio sta-
tim eius suae Sancti^{hs} promotionis, et ubi primum Pon-
tificatus sui alma lux in illas oras effulsit id praecipua
cura et sollicitudine prosecutus est, ut primo quod tempore per
insignes et primarios regni sui oratores, laetitia ex
tam felici eius successu conceptam, in summum illum effunderet
et gratulationemque et observantiam suam beatis Sancti^{hs}
suae pedibus adsterneret, verum cum in hoc suo mitte-
dorum Legatorum arduo studio, ipse sibi satisfacere non
potuisset, partim suis expeditionibus impeditus, quas ad
ipsas usque Christiani nominis hostium fauces longo loco-
rum intervallo, retroacto toto tempore produxerat: partim
vicinorum regnorum bellis interclusus, quae adeo manifesta
ubique itinera reddiderant ut non solum publicis legatis

verum et singulis primatis personis periculum exstinere faci-
 do: facile asserere posse nosceretur: distulerat inquit in aliud
 tempus totam istam voti voluntatiq^{ue} sue rationem et per-
 licas unas atq^{ue} alteras. Sancti^{us} v^{ra}e illo tempore de
 tam sublimi promotione gratulatus est. At ubi iam fere-
 me duos annos expectaret, nihil unq^{ue} in eo proficiens quod
 de mittendis huc suo nomine oratoribus desponderat, no-
 nis identidem ferocissimorum et perfidorum hostium lace-
 ssitis et distentis insultibus, in animum suum induxit, ut
 per me saltem lenem Numam, quando per illustres viros
 non licet apud Sanctam^{tem} v^{ram} suam publicè profiteretur
 ex ea illam observantiam, ne forte officium eius Concilium
 generale, quod Sanctus^{us} v^{ra}e indicxit, antevertens, regu-
 ere in eo ex ea v^{ram} S. negligentiam posset à qua ipse
 semper abhorrebat. Quare v^{ra}e beatitudini Sanctis^{us}
 P^{re} et domine Paule Pontifex maxime clement^{us} q^{ue} soliq^{ue}
 Sancto A^pto. Sex^{mo} Principis domini Sigismundi Re-
 gis senioris Poloniæ magni Ducis Lituaniæ Russiæⁿⁱ
 Prussiæ Masoniæ domini et hæredis domini mei clemen-
 nomine omnem venerationem et reverentiæ cultum, qua
 maiore animi demissione possum presto: deferens Sancti^{us}
 v^{ra}e temp^{or}is domini Dei vicario, eiusdem Principis mei
 perpetuam obedientiam cum summa sincera observantia
 comminctam. Proficetur enim Princeps et Rex meus San-
 ctitatem v^{ram} Pontificem maximu^m summu^m Apostoloru^m
 principis Petri Successorem, legitimu^m Jesu Ch^{risti} sal-
 vatoris mei vicariu^m: et ad portas salutis predesti-
 natu^m: v^{ra}e eius clamigeru^m, ac ut Sancti^{us} v^{ra}e
 Sex^{mo} Principem meu^m, non minus re q^{ue} verbis in il-
 lius gratiam propendere intelligat, id quod et vicibus
 et opibus valet: in p^{re}sentem Sancti^{us} v^{ra}e, et militantis
 Ecc^{lesie} denouet atq^{ue} tradit: ex animo optans, ut omni regni

in imperio vniuersisq; nationibus sibi dimittens subie:
ctus. Sancti^{tas} v^{ra} arbitrio suo utatur: et eos commē:
datos apud se habens pro voluntate sua in salutem diri:
gat, in Christo Jesu domino meo

¶ Quid est preterea Sancti^{tas} me domine Rex quod hoc loco Serce:
nissimus Rex meus silentio pretermittendum non putat
pauci enim intercesserunt menses q; Sancti^{tas} v^{ra} suo
Nuncio ad eius Aulam misso Sacrum et vniuersale Con:
cilium ei denuncianerit Quare cum ipsi tanta heresi
tempestate circumsepso, nihil hoc tempore vicinioris, ma:
gisq; pro matre iam Damosa etate sua optatum acci:
dere potuisset, immortales agit et habet gratias Sancti^{tas}
v^{ra} quod se tanta eius communis leticie et vniuer:
salis Ecce^{te} boni facere participem dignata fuerit. Em?
vero rerum summam tenente Sanctitate v^{ra} quae et
vitam et famam modis omnibus illibatam ad istam attulit
dignitatem, ut summos pariter atq; infimos, in suis amore
inflammaret: in spem excitare Serce^{niss} Rex meus
pacis ubiq; faciendae, et vulneribus ab iniquitate he:
resim Christi doctrine inflicis sanandis, nihil vspem ob:
stare posse: dummodo Sanctitas v^{ra} pro sua pietate et
clementia hunc laudabili instituto perpetua sua volun:
tate insistat. Quod ut faciat, Serce^{niss} Rex meus dili:
gentissime illam orat et obtestatur. Perneccessarium enim
fore iudicat ut rebus pene iam in religione desperatis,
atissime succurratur: et nemo est preter Sanctitatem
v^{ram} et hunc eius Romanum Imperialem Senatim,
qui in hoc maiore cum fructu et auctoritate operam sua
nauare possit. Quo in negotio, et si Aetas sua non
dubitatur Christianos Principes Sancti^{tas} v^{ram} consiliis
quibusq; magis et necessariis adiutores, ipsa tamen

quantum in se est, quicquid commodè et convenienter in commune
 bonum de exilibus sui ingeni copius prestare poterit. presto
 semper est delatorem. Persuasum enim Sancti^h v^{ra} esse
 cupit sua iustas, se nihil antiquius ducere quam ut Chri-
 stiana respub^{ca} evulsis spinarum radicibus libere et se-
 cunde in fide Christi et Eccl^e unitate floreat pro qua se
 etiam libens opposuerit si corpore suo representari pax
 eius et tranquillitas posset.

Ne non deessent quidem ad commemorandum presentissimo
 exempla magnorum viris sue gestorum, quibus summa
 cura et diligentia prospexit ne quod heretici venenatu
 viens subditis suis afflaxerit aut illorum animos premissis
 ac peruersis opinionibus imbueri possent: sed quoniam
 occupationes Sancti^h v^{ra} prolixum sermonem non
 patiuntur illa ad presens taceo: et in compendium orationis
 meae summam conferendo iterum atque iterum regis
 mei nomine Sancti^h v^{ra} precor: obsecro: summeque
 obtestor ut ad exemplum Salomonis pacifica quies sua
 concordia celum paciter atque terram conciliavit. San-
 ctitas v^{ra} cum celeberrimo suo. R. D. Cardinali
 Senatu Christiane plebis religionem iam olim multis
 collapsam modis et nichil magis ac magis collabentem
 saluberrimis sacra et vniuersalis Synodi Consti-
 tutionibus sacre et restitueret dignetur hoc illustri
 opere summam inter homines immortalitatem, inter
 superos eternam remunerationem Sanctitas v^{ra}
 sibi suisque adiutoribus compareat mea

Absoluitis his quae in audientia
 publica dicis, dicis habere te quendam
 commissis, quod nunc meo prelatum
 apud Sancti^h v^{ra} es acturus

Ad cuius presentiam cum fueris admissus pro industria et in-
genio tuo admiteris. Amatareum ex Episcopis regni mei pro-
ueniens pecuniam pro defensione regni mei contra infideles Chri-
nominis hostes perpetuo nobis et successoribus nostris a Sancti^{te}
sua impetrare, aliis quidem quibus tum videbitur verbis
sed ad hanc tamen sententiam accomodatis, et ab istis ra-
tionibus et fundamentis petitis. Dices enim nos, non ulla
avaricia permosos, neque quapiam soluti animi licentia, more
nonnullorum a gremio matris Ecc^e anullorum, ad Sancti^{te}
sue emolumenta, quae hinc illi ex universo regni mei cle-
ro proueniunt animam adiecit: sed quoniam hoc tempore
maior quam alias unquam necessitas mihi regnoque meo contra
infideles armis decertandi incumbit, ad quorum validos
et conglomeratos conatus, neque vires, neque opes meae am-
plius sunt suffecturae, nos quod antea nunquam fecimus, a
Sancti^{te} sua tanquam communis gregis Christi pastore et
creatori, subsidii nomine, Amatareum prouentum petere,
et petere sane non privati mei commodi augendi studio,
sed solius plebis sub Christi nomine militantis protegendae
causa. Ad quam petitionem tametsi nos potissimum neces-
sitas tuendi aduersus perfidos hostes regni incitaret, dices
tamen et subditos meos communi et obsequiato consensu nos
mi preterito Comento regni mei sollicitasse, ut a Sancti^{te} sua
id quamprimum impetraremus, et hac saltem ex domesticis
emolumentis proueniendi pecunia, si aliam in praesens impetra-
re a Sancti^{te} sua non licebit, euenti iam prope in preceps
regno meo succurramus.

Dices Scytharum Exercitus nunc esse multiplicatos, Nam
veluti Hydrae capita quanto crebrius praeciduntur, tanto
numerofius succrescunt. Dices illos nunc quam ante fuerant
ferociiores et bellicosiores enasisse, tum quod militatum in lo-
ginquas Terrarum partes inuitari soleant, tum vero quod

aucto sue progeniei numero, se ad omnem iniuriam inferenda,
 et vim mutuo sustinendam magis aptos magisque firmos
 esse nunc quam alias cognoscunt: proinde illos crebrius in-
 fensibusque iam nobis insultare et ex nostris subiectis domi-
 nis prædā petere solere: prædā autem non pecorum ta-
 tum, pecudum, iumentorum et rerum ad usum humanum co-
 paratarum: sed quod magis dolendum est, prædā ho-
 minum passionē Christi sanctificatorum: ad quorum prote-
 ctionem. Etsi nos omnes vires meas exiles liberaliter
 amantem et sollicitē intendamus, opesque meas exiles libera-
 liter effundamus: non satis tamen valentes ad repremen-
 dam novam presentem vim hostium, et commiseratione ad-
 ducti multiplicium eximiarum populi Christi, quas paces p-
 ceuntes cedes, paces vero per denastatas et ereptas posse:
 ssiones, paces denique per dūram, in quam abducitur sex-
 mitatem indies sustinent, quod ad Sancti^{tem} suam, tanq̃
 præcipuum interis misericordie fontem omni huius popu-
 lorum vocibus et angustis recurreamus: ut ipsa pro
 boni pastoreis officio, subueniat ad se clamantibus.
 Dies præterea Sancti^{tem} suam proximo Hungarici et flo-
 rentissimi regni ^{casu} ~~causa~~ debere permoneri ne ob negatum
 tempore subsidium, hec quoque utrumque vacillantia regna
 ad instar illius ad interitum deduci non patiantur. præse-
 tim cum primum, et parum nos hoc tpe subsidium a San-
 tē sua postulemus: et quod non de suo, sit immutata, sed
 de eorum partibus tantummodo, paruo cuiusque incommodo
 detractura, qui id in rebe præter magnam necessitatem
 ne dicamus præter debitum vllum inter se partiuntur.
 Jam enim satis edocti sumus, Amatarum usum, ab
 olim Romanis Pontificibus, non ad vllum priuatum
 commodum institutum, in Clero fuisse, sed ad communes
 in Christiānis regnis occurrentes necessitates subleuandas

inductum et approbatum, cuius pecunie dispensationem ut
fateamur Sancti^{ti} sue tanq³ Principum capiti delatam esse:
relicere tamen recte non possumus nobis, qui regni quicq³
meis presump³ pro occasione et necessitate poscendi ex
illa subsidia potestatem vicissim nobis relictam fore
quamobrem dices nos et necessitate periculorum regni
et petendi aequa adductos ratione, Sancti^{ti} sue suppli-
care ut hoc nobis tum cum preeminne angustiis et ante
congregationem Consilii concedere dignetur, ut tum cum
in uniuersum ab omnibus voces et clamores ea de re
proferantur, nobis per Sancti^{ti} sua gratiam et libera-
litatem quiescere pro aetatis meae decore sub silencio li-
ceat. Mallemus enim id Sancti^{ti} sue liberalitati ac
munificentiae q³ ullis violentis conatibus acceptum re-
ferre et cum illa quantum expedit Christiane pietati et re-
ligioni in reliquis consentire.

In his, si responsum fuerit per Summum Pontificem: q³
res ista sua in p^{te} non sit, sed ad Collegium R. P.
Cardinalium pertineat, tu petes tibi commodo t^{pe} audien-
tiam in Consistorio publico concedi, quam adeptus oratione
ad hunc sensum composita, ad Pontificem ea de re iterum
p^{ntibus} Cardinalibus sermonem facies, id tamen cum con-
silio dominorum Cardinalium, ad quos meas habes lras
preestabis, prius enim illi tibi exunt commendandi cum lris
et mandatis meis. Mandatu autem meum succincte
illis in genere salutatione premissa explicabis, declaras
te a nobis missu ad Sancti^{mm} Do. meum cum obedientie pre-
statione, et cum aliis regni negotiis, quae in illorem p^{ntia}
apud summum Pontificem es dicturus. Quare postulabis
ab illorem. D^{bus} nomine meo, ut rebus et petitionibus
meis patrocinari et adesse velint, offerens, ^{illorem} D^{bus} meam vi-
cissim benivolentiam, et in omne genus beneficii gratificati-
onum.

Ad Cardinales

Incipio Cardinales alibit. Quos verbis suis regi salutabit redditisque lris ager grās de ea opera quam nauare nō sunt grauati in impetrando munere decem millium floz a Sanctis^{mo} Do. meo quibus regi necessitatibus subuenire. Sed et ipsi summo Pontifici de hoc ipso munere verbis amplissimis ager grās summumque studium atque obsequantiam suis regi ad S^{tem} eius deferet beneuolentiam eius vel potius pietatem erga Sanctam Sedem Apostolicam quam poterit acerrimatissime commendabit.

Narrabit postea, cum e vita excessisset D^s Epus Varniensis, atque in demortui locum successus esset dominus Epus Culmensis, quanto studio et contensione actum sit abeque: stui ordine ut quae veniunt ob expeditionem horum Episcoporum in urbe numeranda, ea ad tuendos regi fines conuenerentur. Supplicabit Sanctis^{mo} D^{no} ut propter conseruandum statum regni quietum et tranquillum, velit amatas istorum Episcoporum regno condonare. Qua tamen de re in lris suis regi scriptum esse dicet vberius Remorum q³ Do. Cardinalium eadem in re opem opamque imploreat.

Quibus etiam exponet, et si licuerit, per occasionem ipsi q³ Sancto d^{no} meo: q³ accebi ferat Aitas Regia quorundam istius suorum hominum peruersitatem improbitatemque qui, tot esse dicuntur sceleribus cooperiti, tot flagitiis contaminati, ut vniuersum genus hominum macula aspergant, cum ex eorum vita inquinatissima ceteri fringuntur. Romana vero Curia eorum quoddam conflent incredibile, cum in eam opinionem homines adducuntur, nusquam magis q³ istis improbum licere: ubi quasi ludus quidam sit improbitatis apertus et praemia proposita male sanctibus

Pro delectamento habent viros bonos libris vexare, easque so-
 pitas post multos annos suscitare, atque ita malis artibus ho-
 mines infames ad magnas sepe opes perueniunt. Quibus si
 quid merentur premium persolui oporteret, igne et aqua eis
 interdicendum, atque in ultimas terras deportandi essent.
 In eos Atas regia iampridem documentum aliquod statui-
 sset proscribendosque e regno suo curassent: ut qui in idem
 inferioris ordinis hominibus molesti sunt, sed et magnos
 viros, quoniam ipsamque Atam regiam, sanctum plane Prema-
 pem, impio ore suo comitiis consecrari non verentur: sed
 sola, cum hac res retardavit, quod subuectabat, ne quid
 offenderet animus Sancti mi. Do. meri, quem ipsum mallet
 petulantiam atque audaciam istorum hominum comprimere, atque
 eas quas merentur poenas ab illis expetere. Id quod nisi
 factum fuisset, ita multi instant atque regunt, ut facere non
 possit Atas regia, nisi ad officium sanitatemque redierit
 quoniam secundum patrias constitutiones in eos animaduertetur:
 tunc. Quoniam etiam animaduertisset id, nisi R. ms. Do. Epus
 Crac. antea fuisset, ut tantisper animaduersio differ-
 retur dum scriptis ad eos literis, eos cohortatus esset,
 premis ut rebus desisterent: Quia cohortatione aliquid pro-
 fici posse speravit.

Michaelis de Paczanow: J. Alberti
 Swinkowski eius discipuli, et Stanislaus
 de R. Georgiza etc. Cortisanow: mcho
 facta hic est etc

Si quando dabitur occasio, nomine R. morum dominorum. Re-
 chiepiscopi Insignensis, J. Epi. Cracouien. referet cum R. ms.
 dominis Cardinalibus, tum ipsi Sancto dno: sed semotis
 arbitris, in quantum discreimen et periculum adductus sit
 cunctis ordo. Ecce ms. ea re, quod Sancti. ms. obtulit. Anti regit

10
per dominum Soborzi Legatum eius aureum et argentum ex
Ecclesiis, preterea proventus Archiepatus vacantis deci-
mas: cum quaedam quareum nomen antea nunquam in Polonia
fuit auditum simulatque ad ordines equestres amicos fama
eius rei penetraverit omnia faciet, ut que oblata sunt ab
eius sanctitate castramentum, unde ad rempublicam Eccl^{iam}
regni hominis multa et gravia incommoda pervenirent neque
Sanctitate Sedi Apostolice quicquam accederet emolumentum. N.
si fore putant ut equester ordo spoliatus Ecclesiis Clero,
maiores suorum fortunarum parte cureso, a petitione Anna-
tarum desistat, longe falluntur: cum non hoc tantopere con-
tendat, ordo equester ut clerici regni de fortunis suis de-
trebetur Templum dissipantur. maiores enim pars cleri ex
eo ipso ordine constat eumque opibus suis alit et sustentat sed
hoc dolenter et acerbo ferat, amicum e regno exportari atque
eo mitti, ubi multo maxima est illius copia in usus uti-
lium necessarios, ita non satis honestos conferendum.

Ad extremum refert, quanto studio Rex dominus Crac
superioribus Comitiis Romanæ Curie commoda de-
fenderit: quanta prelia Amatarum causa sustinuerit, dum
solus prope ingenti multitudinem vociferantium non esse eas
amplius in urbem mittendas se opponit, quantas nimie
atque odii tempestates subiecit, fide ista sua et observantia
exga Sanctam Sedem Apostolicam ac pervenisse quidem vi-
sus erat in illis Comitiis. Sed quo tempore absens ab An-
la in Plocem Episcopum debebat: persuasum fuisse illi regi
ut de Amatis impetrandis in urbem mitteret: postea vero
cum in miliciam proficisceretur, amicus equester ordo tantis
clamoribus rem egit, ut si Statum regni, latus regia
tranquillum retinere velit, omnino necesse habeat nisi in-
petratis Amatis non conquirere.

Supplicabit itaqz Sancto Domino verbis istis regia ne
tanti ne tanti faciat exignam pecuniam que hinc in vebe
deportari consuevit ut illius causa motus aliquos in Re
gno eiusmodi velit excitari qui non facile sedare posset.

Sigismundus primus Rex Polonie
Cardinali de Cennucis

RME in Christo Re Domine amice char^{me} ac honoran
tissimi voluntate mea familiaris meo Generosus Thomas
Soborski Legationem apud Sanctissimu. D. mem^o obierit.
Amatasqz atqz id genus alia onera: que sunt Clero re
gii mei imposita condonari necessitatibus recipub. petierit.
inficias rei nec possumus nec debemus. Sed eam tamen vo
luntatem si fas est nobis eo verbo uti expressit atqz ex
tortit a nobis conspirens quidam consensus totius equestis
ordinis in cuius sententiam maiore etiam pars Senatorum, re
giiqz mei Consiliarium discesserat: nunqz ut illa res
maiori magisqz concordi constantiqz omnium voluntate fue
rit a nobis postulata qz hac, que ut pectus opinionem, ita
contra voluntatem meam, nobis fuit obiecta. Quare tanto
studio, tanteqz contentioni aucte Nobilitatis regni mei
aduersari nos repugnareqz non potuisse fatemur Quod si
ea res aliquid ut scribit Bemus. D. vera, de auctoritate
mea diminimus: id qz fatemur: Sed multorum tamen
cum audiam, tum presentem memoriam habemus, qui
cum parci essent cum pte atqz nos sumus: multa tamen
sepe multitudini vehementius instanti atqz urgenti, non co
cedenda concesserunt. Quia etiam hii sunt semper ha
biti prudentissimi qui cum eum quem vellent aresum tenere
non possent obtemperare tempestati satius existimauerunt

quam cum illa periculose pugnare / Fatalis quēdam calamitas
 vniuersum prope iam orbem peruasisse videtur. ut ferre
 plexaqz ac ad multa sit conuincere necesse, etiam hiis qui
 cum summo imperio potestateqz sunt. Quapropter quod ple:
 rosqz omnes facere videmus Reges et Principes Christi:
 anos, nos quoqz cedendum esse temporibus duximus: da:
 musqz aliquid tam constanti conspiciantqz tantē multitu:
 dinis voluntati, ne si pro nostro iure omnia agere ag:
 gressi essemus, minus aliquod per nos incendum excitare:
 tunc animiqz hominum nostrorum cum à nobis, tum pre:
 sextim à Sancta Sede Apostolica alieniores redderen:
 tunc: cum nobis non alia res magis curae sit, qz ut eos
 non minus qz nos ipsi sumus studiosos atqz amantes sanctae
 Sedis istius efficiamus. Quod ut facilius prestare nobis
 liceat, cum decem tantum annorum millium minus à
 Sancto Q^o meo acceperimus, quidquid erat reliquum
 Annatuum totiusqz expeditionis nomine in rebe per:
 soluendum id omne de meo adiciamus: vniuersum nibilo:
 minus summam liberalitati Sancti^m domini mei accepta
 ferentes. Sed prestat tamen adhuc in suscepta semel senten:
 tia cunctus equester ordo: atqz haec ut ipsi vocant gra:
 uamina in sempiternum tempus concedi regni necessitati:
 bus postulat: nostram in ea re fidem imploret ne patia:
 mine duci et spoliari regnum meum à quavis potius re
 qz à pecunia satis pareatim, ne feramus habentibus dare
 non habentibus autem hoc ipsum quod habent auferri.
 Nos Sancto Q^o meo supplicamus, ut ne parue pecunie
 causa magnos aliquos contra Sanctam Sedem istam motus
 motus in regno meo velit excitatos, qui non facili per nos
 sedari possint. Petitionem meam quantum potest ut adiuuet
 R^{ma} P. vram rogamus gratam illi memoremqz volumi:
 tutem si prestat. Optamus vram R^{ma} P. dmi salua
 esse et incolumem.

Sigismundus primus Rex Polonie
Cardinali Sanctorum Quatuor Coronarum

RME etc. Quod nos. P. Vra R^{ma} tanto studio cohor-
tatue: ut qua fide putate, observantiaq; exga Sancta
Sedem Apostolicam semper finimus: eadem esse pergamus:
neq; de meo exga illam studio quicq; remittamus id in
eam quam debemus optimam partem accipimus. ut qui nihil
dubitamus quin hec cohortatio ex abundantia quadam il-
lius exga nos amoris profecta sit. Sed tamen non videmus
quid opus fuerit cunctis quod aint calcare addere. hi
enim sumus qui ne vrad quidem R^{ma} R^h concedere
vellemus, magis ut ipsa sit Sancte Sedis istius studiosa
quam nos et sumus et futuri sumus semper, quod nobis
vita suppeditaverit, a qua q; condonari regni mei ne-
cessitatibus postulamus, eam pecuniam qua Pallii, Sa-
crarum & matrum, aliarumq; id genus expeditionum
nomine, in vrbe numerari consuevit, non est id mea spo-
te a nobis factum: sed ita instabat atq; urgebat om-
nis equester ordo regni mei, ut interminaremmo clero
universo, ne quid ex regno inope in urbem dimittem, in
usus pauperum necessarios pecunie efficeret, ut ems tantis
clamoribus victi plane fuermus, non vsq; eo tamen
ut aliquid nobis in re. Et t^{ra} meis arisgaremmo, a qua
ratione semper finimus remotissimi, sed ut precario id
petuis a Sanctissimo Dno meo concedi nobis postulave-
mus, q; q; ipsi nos facere cupiebant pro Jmeo meo plateq;
mea regia quidpiam clero regni mei nobis indignum
mandaremmo. Quia quidem in re nihil videmmo ab officii
mei religione declinasse, quin etiam nobis illud persuade-
mus, nos ipso hoc facto meo de Sancta Sede ista preclare

meritos esse cum et docuimus homines meos. hec non a no-
 bis postulari sed ab illa reuerenter peti debere. Et hoc pre-
 terea egimus ut eorum animos. Sedi Apostolice q̄ maxime
 conciliatos redderemus. Cum enim decem milia tantum an-
 reorum Sancti^{ms} Dominus^{ms} nobis dono dederit. eos
 omnia que volebamus obtinisse vulgavimus. adiecta de-
 ere nos ea pecunia parte que reliqua est in Episcopatum isto-
 rum expeditionem numeranda. sed obfirmato animo instat
 adhuc equester ordo atq; ut hec in sempiternum tempus con-
 cedantur magno studio a nobis contendit. vult et illam
 preterea pecuniam in regno retinere que in expeditionem
 Cracoviensem. Vladislaviensem. Posnaniensem Episcopatum istum est
 expendenda. Nunc nos R^m P. vram rogamus
 operam ut suam auctoritatemq; interponat quo precibus
 meis apud Sanctissimum Dominum meum locus sit. ne si pu-
 erum eas istis valuisse homines mei intellexerint. aliquid
 statuant eiusmodi in quo dignitas Sanctitatis eius. quam
 nos quoad possumus saluam prestare conamine ledi et
 violari queat. Etsi enim precepta p̄as penes nos est. ta-
 tam tamen conspiciationem concordiam consensumq; totius No-
 bilitatis regni mei perferingere velle et labefactare nobis
 licitum non est. Nos qua facimus optimo exequi Sanctam
 Sedem Apostolicam animo facimus cuius dignitati prospi-
 cere cupientes. hec per nos precario malimus impetrari
 q̄ per meos homines contra animi mei sententiam aliqua-
 minus honesta ratione extorqueri. Pro ea opera quam
 nunciat hactenus R^m P. vram agimus illi gratias. sed
 ea demum fuerit res regni huius p̄orem copioso protectore
 digna. si quod ipsum per se inops est id ne magis mittendis
 in urbem pecuniis exhauriatne diligenter curaverit. pre-
 sextum cum ita fato quodam infelici vita prelatorem J
 Episcopum regni mei hoc tempore admixande ondam breuitati

sit subdita non solum nostram sibi voluntatem ea re plu-
rimum demeruerunt. Vorum et nominis sui laudem tra-
det hominum nostrorum memorie sempiternae optamus
R. P. Vicar. dñi effraimicolum. Exal. dñi
Apstis Anno domini 1538 Regni mei 32

Instructione eorum que Romae per Andrea
Czarnkowsky agi debent

Primo Cardinales adibit: quos verbis suis regie sa-
lutabit: redditisq; laus ager gratias de ea opera quam na-
tante non sunt gravati in impetando munere decem millium
aureorum à S^{mo} Do. meo: quibus regni necessitati sub-
venirent. Sed et ipsi Summo Pontifici de hoc ipso munere ver-
bis amplissimis ager gratias summum studium atq; obsequi-
um suis regie ad eius Sancti^{tem} deferret benivolentia
eius vel potius pietatem erga Sanctam Sedem Apostolicam
quam poterit accuratissime commendabit. Noverat
postea cum è vita excessisset dominus Epus Warmien-
atq; in demortui locum successus esset dominus Joannes
Dantiscus Epus Culmen tanto studio et contentione actu-
sit ab equestri ordine ut quae veniunt ob expeditionem
horum Episcopum in Urbe Roma minervanda, et ad huc
dos Regni fines convertecentur, supplicabit Sanctis^{mo} Do.
meo ut propter conservandum statum regni quietum et tra-
quillum, velit Amatas istorum Episcopum regno unde-
nare. Quia tamen de re in laus suis Regie scriptum
esse dicet uberius.

Romani quoq; dominorum Cardinalium eadem in re ope-
ramq; implorebit. Quibus etiam exponet, ac si per oc-
casione licuerit ipsi q^o Sanctis^{mo} Do. meo quam accere-

ferat utas regia quorundam istius suorum hominum per-
 ueritatem improbitatemque: qui tot esse dicuntur sceleribus
 cooperiti: tot flagitiis contaminati ut vniuersum genus Polo-
 rum macula aspergunt, dum ex eorum vita inquinatissima
 ceteri finguntur: Romane vero Cuncta odium quoddam
 conflent incredibile: cum in eam opinionem homines adducun-
 tur: usque magis quam istius improbum esse licere, ubi
 quasi locus quidam sit improbitatis aperitus: et premia
 proposita male facientibus, pro delectamento habent vi-
 ros bonos liberos vexare easque sopitas post multos annos
 suscitare, atque ita malis actibus homines infames, ad
 magnas opes sepe perueniunt: quibus si quod merentur
 premium persolui oportere, vinum et aqua eis interducen-
 dum atque in ultimas terras deportandi essent.

In eos utas Regia iam pridem documentum aliquod sta-
 tuisset, prescribendosque ex regno suo creasse, ut qui neque
 inferioris ordinis hominibus molesti sunt, sed et magnos
 viros, qui ipsamque utem Regiam sanctum plane Prin-
 cipem, imperio ore suo, comitiis consecrare non verentur.
 Sed sola eam hac res retardavit, quod subnecebat, ne
 quid offenderet animam sanctis domini mei, quem ipsum
 petulantiam atque audaciam istorum hominum compemere
 atque eas quas merentur poenas ab illis expetere: id
 quod nisi factum fuerit, ita multi instant atque urgent
 ut facere non possit utas regia, nisi ad officium sani-
 tatemque redirent qui secundum patris Constitutiones
 in eos animaduertat, qui etiam animaduertisset iam in Michaeli
 nisi R^{mus} do. Cyprianus Crac autor fuisset ut tantisper ^{Paganow}
 animaduersio differretur, dum scriptis ad eum literis en-
 cohortatus esset prius, ut ceptis desisteret, qua coorta-
 tione aliquid profici posse speravit. Hic dicit de Michaeli

quemadmodum ille negotium exhibeat domino Iſſbieniſki no:
namq; controuerſiam excitet de Canonatu Craconiē qua
fuit ante annos plus minus ſex extincta primum per ſente:
ciam arbitralem, qua fuit pronūciatum Michaelē Jns
nullum habere: deinde per concordiam qua facta eſt coram
Cardinali protectore, qui fuit ante hunc: ubi ſponte ceſſit
eo Jure quod ſe habere pretendebat ad iſtum Canonatū
ubi etiam Jureiurando interpoſito fidem ſuam obſtinuit,
ſe nunquam domino Iſſbieniſki prebende iſtius nomine
actionem intentaturū poſtremo per deciſionem Rotę, &
ſententiam in illa latam, quam accepit ratamq; habuit.
Quorū tamen omnium oblitus, ſexto demum anno ſopita
litem ſuſcitāt, magis adeo ut incommode dno Iſſbieni:
ſki atq; moleſtiam affeſcat, qđ qd aliquid ſe poſſe proſicere
ſpiciat.

Deinde mentionem faciūt diſcipuli qđ eius Alberti Siemi:
kowſki, cuius uirtutes bene nouit, quemadmodum is
octauo demum anno negotium incipit facere Do. Petro
Pozembski Prepoſito Oſwieſzimenſi Canonatus Lom:
ciēſis nomine, ad quem nihil Jureis unq; habuit, ac
primum quidem cum ipſo primatim agit, ut ſuperſedeat
a vexando litibus homine quieto, ſi hoc perſuadere nō
poterit. rogabit R^{mos}. Do. Cardinales, ut eius petula:
tiam curent coercendam.

Postremo cauſam Decanatus Kiełceſis explicabit, quē:
admodum circumuentus ſit R^{mos}. Do. Craconiēſis
a Doctore Rzeziſza, cuius fidei cum Plocenſis Epatus
expediātionem commiſiſſet, ille ea fide rem egit, ut R^{mos}
Do. hunc Plocenſem nunc Craconiēſem Epum Decanatu
iſto euertere conaretur, ſibiq; illū acquirere

Diſſet etiam accuſationem ipſius Rzeziſze precipue uerō te:
ſtimonium literarum R^{mi} Do. Xechiepi infernabit:

confixisse id commentumque esse Rzegizam docebit cum do-
minis Archiepiscopus neget quicquam eiusmodi scriptum a se esse
vngua idque huius ad S. D. mem. clatis testetur.

Dicit Rzegizam in possessione Decanatus nunquam fuisse quia-
vis enim in Ecclesia fuerim receptus fuerit nunquam tamen
vel minimam pecuniam ex fructibus Decanatus percipit
Semperque cum R. m. Do. Cracoviensis vigore Apostolice
provisionis quiete possedit in eum usque diem quo domino
Joanni Vilamowski Cancellario suo concessit.

Placet etiam nomine Regie Mitis R. mos Do. Cardinales
et Sancti m. Do. mem. tot quam habuit R. mos dominus
Cracoviensis facultatem conferendorum Sacerdotum in
Diocesi Plorensi ea ad Cracoviensem transferatne secundum
exemplum secundi huius. Qua de re scriptum est copiose
in literis Mitis Regie T. R. m. Do. Episcopi Cracoviensis.

Si quando dabitur occasio R. mos Do. Archiepiscopi Cracoviensis
et Episcopi Cracoviensis nomine referendum R. mos Do.
Cardinalibus, tum ipsi Sancti Do. mos sed seminatis
arbitris in quantum discrimen et periculum adductis sit
cunctis ordo Ecclesie ea re quod Sancti Do. mos obtulit
Miti Regie per dominum Soboczek Legatum eius aureum
et argentum ex Ecclesiis: preterea proveniens Archie-
piscopus vacantis Decimas etiam quasdam, quarum
nomen antea in Polonia fuit auditum: simul atque ad
ordinis equestris aures fama eius rei pervenerit, omnia
faciet ut quae oblata sunt a S. te eius ea tradantur unde
ad remp. Ecclesiam regni huius multa et graviora in-
commoda perveniant neque Sancte Sedi Apostolice quicquam
accedet emolumentum nam si fore putant ut equester ordo
spoliatis Ecclesiis clero maiore fortitudo suam ^{parte} everso

à petitione Amatarenum desistat. longe fallimur. cum nō
hoc tempore contendat ordo equester ut clerus regni de
fortunis suis detinebatur. Templarie discipiantur. maior
enim cleri pars ex eo ipso ordine constat. eumq; opibus
suis alit et sustentat. sed hoc dolenter et acerbè ferat.
ancum ē. regno exportari atq; eo mitti. ubi multo ma:
xima est illius copia. in usus ^{et} pauperum necessarios ita nō
satis honeste conferendum.

Ad extremum illis plamm faciet quanto studio ^Remus
Do. Cracoviensis proximis superioribus Comitiis Roma:
ne Ecclesie commoda defendere quanta prelia Amata:
renum causa sustinuerit. dum solus prope ingenti multitu:
dine vociferantium non esse eas amplius in urbem mite:
das se opponit. quantas invidie atq; odii tempestates subi:
erit. fide ista sua et observantia erga Sanctam Sedem
Apostolicam ac peruenisse quidem visus erat in illis Co:
miciis. sed quo tempore absens ab Aula in Ploensi Epato
degebat. persuasum fuisse Anti regie ut de Amatis in:
petrandis in urbem mitteret. postea vero cum in miliciam
proficisceretur cunctus equester ordo. tantis clamoribus
actam esse rem ut si statim Regni Antas regia tranqui:
litas retinere velit. omnino necesse habeat. nisi impetratis
Amatis non conquirere. Supplicabit itaq; Sanct.
Do. meo verbis Anti regie. ne tanti faciat exignam
pecuniam. que hinc in urbem deportari consuevit. ut illi:
us causa motus aliquos in regno eiusmodi velit exci:
tari qui non facile sedari possent.

Ioannes Chojenski Epus Cracoviensis
 Cardinalis. Quatuor Coronatorum An:
 tomo. Pistoriensi Regni Protectori.

RME in Christo Pe' domine, domine obsecram^{me} officiosissima
 obsequiorum meorum Devotionum commendationem. Ex quo
 tempore Dei optimi Maximi Sancteqz Sedis Apostolicæ be:
 neficio in Eporum ordinem fui cooptatus, non alia res ani:
 mum meum habere cepit magis sollicitum, qz ut si qua ratio:
 ne possem, ordinem istud exga clerum profanorum hominum
 plusqz vaticinium mitigarem. Neqz succurrebat alia
 ratio, qua id effici a me posse commodius existimarem, qz
 si omni mea cura diligentia prenidissem, ne animis demerps
 ad dignitates Eccl^{as} Sacerdotiaqz aditus patre^t. Verum
 his tantum qm' eiusmodi aliqua re vultuteqz commendati
 essent propter quam eo honore non indigni viderentur. Vi:
 debam autem ut quisqz maxime natura esset controuersus:
 ut quisqz soli Archie^{sue} confideret plurimum, ut in qz mi:
 nime cause essent, quamobrem ornatum eum oporteret, ita
 illum summo studio gladiatorioqz quod animo ad
 honores opesqz Eccl^{as} viam affectare, omniaqz facere, ut
 cum meritis suis dignitateqz non posset, saltem Romane
 Curie beneficio in qua albus an ater esset nemo sciret, ad
 id quod vellet perveniret, ex quo fiebat, ut cum Sacerdotibz
 augerentur. Hi, qm' preterqz q vita essent magis qz ceteri
 inquinata, sola litum nulla benivolentie mira didicissent,
 magnam cuncto ordini Eccl^o ordinem atqz invidiam confla:
 rent. Huic ego malo cum obuiam ire cuperem, simulatqz sui
 Ploren Ep^s renunciatus, eqz diligenter, ut gratiam faculta:
 temqz

facultatemq; impetrarem apud Sanctam Sedem Apostolicam
hīs quos ego viros esse dignos iudicasset. Sacerdotia in
Diocesi Plorensi quae in Pontificiis mensibus vacarent meo
arbitratu conferendi. Quae mihi quidem perspecta petitionis
meae equitate honestateq; libenter est concessa: verum ea
provincia in qua tum Episcopus agebam: non perinde necesse ba-
bebat dignissimorum virorum delectu quibus Sacerdotia ma-
darentur atq; hic locus cui impet. Dei et Apostolice Sedis gra-
titudineq; praefectus sum. Hic enim est quasi Theatrum
totius Poloniae hic vita mea omnis omnium est oculis subie-
cta atq; exposita cum in summa hominum luce versetur.
Quomobrem quo magis locus hic et Ecc^a eo genere viror-
um opus habet: quorum indignitate nulla velim Ecc^a
labes aspergat: hoc maiore studio queso atq; obtestor
R. O. vram ut quae mihi fuit à Sancta Sede Apostolica
in Diocesi Plorensi facultas data ea posteaq; ad hanc Ec-
clesiam Cracoviensem inde transductus sum huc transferatur.
Totus enim in hoc sum ut quoad eius facere possim studia
propham ordinis nobis reconciliem id quod cum aliis non
nullis rationibus tum hac potissimum effectum me confi-
do si viros probatos Sacerdotibus ornare qui vitae suae
dignitate etiam nolentes in admirationem amoremq; sui
rapiant cum tanta sit virtutis vis ut cum etiam hostis
odisse nequeat non possit non amare. Quo maiore ex eo
ad universum clerum utilitas redimabit si fuerit huius
et regiae et meae petitionis habita ratio hoc minus necesse
erit existimari pluribus verbis agere cum res ipsa pro
se satis dicere et modo non edita voce flagitare videatur
ut labanti recipiat. Ecc^a tempore succurratur penitus qd
noxe illi offusa fuerit sempiterna. Cui quis sunt illius
Cardines si ferre opem recusabunt quis erit mortalium
animis nobis fides et auxilium sit implorandum: Sed non

dubito quin R. D. vrea pro officio vultutegz sua et liben:
ter et diligenter factura sit omnia quecumqz ad tuendum
et conservandum statum meum. Et licet putaverit, pertere
cuius funeri patrocinioqz me atqz Eccl^{ie} meam qz possim
diligentissime commendare Deum precor ut is in multos annos
R. D. vream conservet incolumem et maiore indies feli:
citatis cumulo augeat. Datum Cracovie.

Ioannes Chocienski Epus Cracoviensis
Michaeli de Raczanow Doctori

Venerabilis domine se in Christo dilecte. Quibus de rebus ta:
to vos studio nobis purgatis metumqz quemdam et sollicitu:
dinem pre vobis fecitis ne quid quorundam delatione ami:
mus me abalienatus in vobis sit, de his ante eum diem quo
vras literas accepimus nihil habuimus explorati. Neqz
satis mirari possumus unde nova ista religio mentem ve:
stram incesserit nisi qz solet nonnunqz timore ex conscientia
peccatorum exoriri poenasqz semper ante oculos versari putat
qui sunt culpe aliorum affines. Quod tanto studio argumeta
colligitis quibus nihil nobis Invis ad Decanatum Kiel:
ensem probetis ex eo intelligimus qz antea nobis fuit ob:
scurum vos cause mee favere plurimum. Sed cum nemo
vos iudicem illius constituerit non esse putavimus nec:
parum vrea argumenta quibus nihil esse potest frigi:
dus refellere, neqz vniussim vobis iusta exponere, aliis
ea cognoscenda committimus, per quos plann est futurum
quo Ince vel nos antea vel nunc me Cancellarium De:
canatu istum possideat. Quod vero venerabili domino
Benedicto Jslbieni^{us} Eccl^{ie} mee Canonico negotium fues:
sit atqz obli^{ti} Invenendi quod prestitis, nunqz vos
F pacti concordieqz inter vos facte: obli^{ti}

commissos ut Canonatus et prebende istius nomine, lite
ei ullam intenderetis sopitam ante multos annos contemner:
siam suscitatis, sine hoc leuitate quadam vera fiat et in:
constancia. Nolumus enim verbo vti alio grauiore, sine qd
ita est ingemum vestrum quidam ut potius quam quicq
ferre possitis, neq; alia ex re q; ex vexandis hominibus ma:
iorem voluptatem capatis, nos certe non possumus, id non
grauiter et iniquo ferre animo. Nam si putatis quoad super:
stes fuit R. nms. O. Petrus Tomianus antecessor me, vne
magna auctoritate predictis quam sibi multis preclaris
virtutibus comparauerat, non iniuste vobis licuisse Ca:
nonicos Ecclesie huius sine causa sacessere, mortuo vero
illo, neminem superesse, qui possit eos ab iniusto impetu con:
temnerorum hominum vindicare, videte ne vos ea fallat
opinio, cum et ^{nobis} animus neq; animus defuturus sit, neq; faul:
tas, qua importunitatem istorum liceat coercere, fureat
iam decernendum, ut qui contra patris constitutiones ve:
nire non dubitassetis ex patris proscriberemini verum
opera mea factum est, ut differetne proscripio, dum per:
leas vobiscum premis egissemus, periculumq; fecissemus, in:
quid essetis, oratione mea potius persuasi, quam aliquo malo
coacti, officium vrm faceretis, vexareq; litibus homines
desitire. Quare hortamur vos et monemus, missum ut
faciatis dominum IsabienSKI, neq; illi Canonatus eius Cra:
coment nomine periculum ullum creetis. Quod si monitis
bisce meis nihil fuerit per vos loci datum, nobis iam
obstare non licebit quominus et que debentur iis qui
contra constitutiones regni faciunt, pene vobis persolua:
tine, sed si vrm consilium sequi volitis, quod e re vera
maxime fuerit, supersedebitis ab istis litibus non ne:
cessariis, operamq; vram in placandis potius quam re:
vitandis hominibus consumetis, nisi forte nescit animus

vestre quiescere et prodelectamento habet bonis viris negotium
exhibere/nam et Cancellario meo nescimus quae pericula de-
miciatis et Albertum Siemikowski qui nobis ingenium
suum patefecit, singulis proorsis cognoscendi copiam fecit, contra
servitorem meum Petrum Porcempski armatis deqz Cano-
nicatu Lanciensi quem me hic septem annos continuos pa-
cifice possedit nonam controversiam excitatis, sed si monitis
consilioqz meo deduci de sententia vestra non potestis futu-
rum est, ut vicem illum clarescimus R. O. Petrum in
nobis reuixisse intelligatis, qui parci atqz ille circa in ea
rem micambemus, ut improborum canatus refutare vnosqz
bonos ab eorum iniuriis vindicare possimus valete et
resipiscite.

Sigismundus primus Rex Polonie
Paulo Iape T E R C I O

S Anctis^{mo} etc. Cum ordo equestris in regno meo bonam
partem Sacerdotiorum fructauerit, liberalitateqz sua an-
xerit, eorum presertim quae sunt in Cathedralibus Ecclesiis
dignitates, personatus, Canonicatus et prebende dari sibi
obtinuit Privilegium, quod etiam a Sancta Sede ista con-
firmatum est, nemo ut ad ea Sacerdotia admittatur,
nisi ex eodem ordine, regniqz indigena sit: contra hoc
Privilegium venire velle dicitur quidam iste Nicomitis
homo externus, qui se miscere atqz intromittere conatur in
Decanatum Quersensem, cum per Constitutiones regni
perqz equestris ordinis Privilegia a Sancta Sede ista
confirmata id ei minime liceat. Quare San^{tem} vestram
plurimum rogo ut cum ab isto conatu deterreat et vo-
nerabilem Joannem Corzbok qui Decanatum istum optio

Ince possidet / sibi diligenter habeat commendatam / neq;
permittat eum frustra litibus vexari quicquid enim ego:
vit Nicomithis Decanatu istum per Constitutiones regni
minq; poterit obtinere / opto vram Sanctitatem esse
esse incolumem / omnis me fauore et gratie commendo.

Sigismundus primus Rex Polonie
Antonio Cardinali Pistorien: protectori

N on ignorat Rex Polonie vram constitutione quada
regni mei / per Sedem Apostolicam confirmata / cautum
esse ut nemini liceat nisi qui in regno equestri loco
natus sit / ad dignitatem personatum Canonatum et
Prebendam aliquam in Ecclesiis Cathedralibus aspicere
q; ea Sacerdotia magnam partem per homines equestres
ordinis fundata / eorumq; benignitate sunt locupletata.
Eius rei nulla a Nicomitho habetur ratio / a quo non
solum mea vram et Sancte Sedis Apostolicam dignitas
violatur / qui et regni mei leges contemnens / et Pontifi-
ciam qua confirmata sunt auctoritatem flaccidens au-
det se intromittere in Decanatum Quesnensem quem Ince
optimo possidet venerabilis Joannes Corzbock / ma-
iorem in modum petimus R. D. vram ut eum ha-
bere sibi velit commendatu: Nicomithum adducat: ne
nullo suo commodo homini huic meo Nobili loco nato
negotium facessat / nam quod sperat minq; efficiet / ut
ipse Decanatu isto obstantibus regni mei constitutionibus
potiat / neq; aliquid proficiat nisi q; magis exultet
atq; exagitabit animos equestres ordinis contra Curiam
Romanam in cuius favore mitigando / plusq; isti fore:
tasse credere quissimam possit / negotii et difficultatis habere

Joannes Choienski Ep's Cracoviensis
& Regni Poloniae Cancellarius.

Venerabilis et egregie domine frater in Christo charissime. Facile perspiciamus non mediocrem vram erga nos observantiam quam tanto studio nobis gratulamini quod ad Ecclesiam Cracoviensem administranda a Deo vocati sumus. Preclarum quidem munus nobis imponere divina misericordia dignata est. sed nisi eadem adfuerit ei recte obtemperando pares esse nequaquam poterimus: quare a vobis postulamus ut sicut nobis honore hunc magis cum onere committitur diligenter estis gratulati ita Deum pari diligentia precemini ut nobis gratiam suam impartiri dignetur quo eum ita gerere possimus ut omnes intelligant et vos et omnes qui nobis ex animo fauent non immerito eum nobis esse gratulatos. sic vobis duplicem gratiam debebimus: tum quod ista gratulatione vram qua nobis dignitatem hanc faueatis planum feceritis tum quod a Deo sitis impetrare conati ut eam rite atque ordine administrare possemus.

Cum domino Dreutio egimus qui se vobis satisfacturum reddidit nunc abest. sed simul atque redierit iterum eum commonefaciemus. neque prius conquiescemus quam ea quae debetur vobis pecunia fuerit persoluta. Bene valete. Datus Cracoviae
xvi Novembri. Anno domini M D xxxvij.

79

neq; opus est oleum quod aiant addere Camino quini potius
affereendum esset isthinc q; aliquid quod ad commune
istud animorum incendium restringendum pertineret.
Datum

Ioannes Chotenski Epus Crac Regni
Polonie Cancellus Georgio Marchioni
Brandeburgi

Non inauditum esse arbitror Ill. D. Vrae me Dei beneficio
Sereniq; Regis Poloniam mei favore Cracoviensem Epum
remuniatum esse. Cum itaq; bona Epatus huius mei no:
nulla vicina sint Ducatui Ill. D. Vrae nihil est qd
mibi maiore studio expectandum putem quam ut favore
et benevolentiam Ill. D. Vrae quacumq; possim honesta
ratione conciliare mihi queam Idem exeri neq; est res
ulla magis mihi proposita Id quod ut Ill. Ma. D. Vrae
certo sibi de mi persuadeat velim Quicquid enim apud
Ser. Ma. Regem et dominum meum gra et auctoritate
valere visus fuerit dabo operam si quando ita visus
tulerit Vrae mihi Ill. D. aliquid mandauerit ut
non minus Ill. Vrae quam vel mihi ipsi vel quibus
maxime cupio valuisse videre. Nunc maxime per
queso ut quo ego sum animo in Ill. D. Vram, eodem
ipsa q; in me esse velit, quini et illud efficiat ut non
ipsi solum inter nos, sed et coniunctissimi verum et ho:
mines utemq; me inter quos vicinitas est. sum fa:
cere officium ne recusent. Qua in re meos ita se gerere
existimo ut eos ab Ill. D. Vrae accusari non posse exi:
stimem sed nescio quomodo fit ut qui sunt ditionis et pote:
statis Ill. D. Vrae, ab iis longe diuersum enemat. Etenim
si qua iniuria ab eis mei homines affecti sint posteaqua

questum de illis veniunt ad Praefectos Illi. D. Vrae Ius apud
illos suum obtinere non possunt aut si quando obtinent, no-
tamen ad id fecerunt nisi tarde admodum perueniunt, cum ta-
men si quando simili in causa ad meos Praefectos ventu-
sit celeriter vnicuique iusticiam administrent. Praeterea Bi-
tomenses qui sunt in fide Illi. D. Vrae quas antecesso-
ribus meis decimas semper dederunt, eas nunc conferre
recusant. Quos mihi quidem, cum iurisdictioni meae et
subsint cogendi potestas esset, ad ea quae debent reddenda,
sed cum semper toti familiae Illi. D. Vrae fuere addictis-
simus commodisque eius et honoribus inservire pro vici-
mea sum conatus, ne immo quidem alius videri velim atque
in hoc totus sum ut non solum retinere, verum etiam au-
gere mihi magis queam studia, tum Illi. D. Vrae, tum
cunctae domus illius amplissime. Quare etiam atque etiam
vehementer rogo Illi. D. Vram prius ut suis Praefectis
eorum locorum qui meas possessiones attingunt mandare
velit, si quae meis hominibus istuc fiant iniuriae, ubi
questi de illis fuerint nulla ut mora interposita iusticia
illis administrent. Deinde ut Bitomensibus imperet, ut
quo quae diuino Iure mea sunt, mihi absque ulla amela-
tione dent. Et si aliquando Illi. D. Vrae, si quisquam alius
multo sum addictissimus, permagnus tamen ad pristinum
meum ex ea illam studium et obsequantiam impulsus accesserit
sit si meas istas litteras apud Illi. D. Vram sum habuisse
se pondus intellexerit. Cum me atque obsequia mea qua su-
ma possim cura et diligentia commendo Deumque precor ut
Illi. D. Vrae omnia fausta et felicia largiatur atque in mul-
tos annos eam sanam incolumemque conseruet.

80

Informatio domino Oezieski ad Coesaream
Catholicam autem Sermarum Polonie Regie
et Reginalis Altum nomine data

Quoniam Petrus Opalenski cum Nuncios esset apud Coesaream
autem nomine suarum Celsitudinum de hoc ipso Successionis
Mediolanenae negotio, tale à Catholica Mte, ut infra patet,
suis Principibus, responsum retulit.

Coesarea ac Catholica Mtas, nihil prorsus hactenus audivit,
de huius praetensionibus, esto quod alias Ducatus Mediolani,
fuerit ad eam deuolutus, tum Jure belli, tum etiam Imperii:
ali, de quo tunc inuestiuit Ducem Franciscum Sphorciam me
defunctum quo moriente putauit sua Mtas esse sibi liberum
iterum de illo ad arbitrium disponere, estq; omnibus noto:
cum Regem Gallorem nihil non mouere hac de causa,
quodq; sua Mtas Coesarea pro bono pace et tranquillitate
Italiae dudum se obtulit de dicto Ducatu et statu dispositum
cum participatione potentatum Italiae, omq; ad praesens ead
ratione et causa, sit Coesarea Mtas in armis non vacat
de praedictis Jurebus se informare nec potest aliquid illis
non intellectis respondere, sed negotium est referendum in
aliquid tempus, in quo secundum successionem et occasionem
temporum poterit hoc negotium melius considerare.

Salutationes commendationes, Aulicae ceremonias, prudentiae,
vrae committunt suae Mtes, verum ubi ad rem negotii
Mediolanensis ventum sit, ita deinde dictis
Nuestissime Imperatore Ser^{mus} Poloniae Rex simul et eiusde

Sec^{ma} Principem domina Bonam tanq³ iam unicam filiam
post patrem superstitem cuius iusto Jure et legitime successioni
obesse non potuit, neq³ potest, quod Ill^{ms} olim Princeps Ludo-
vicus Sphorcia vel quisq³ alius vi et non Jure sibi tribuerit
id quod ad se non pertinet in præjudicium sue Re^{lis} J^{uris}
tanq³ vere et legitime ultime hæredis ipsius Ducatus
Mediolanen.

Accedit insuper ad æquitatem et iusticiam legitime successio-
nis post patrem. Ins dotis clarissimæ tam super Civitate Cremona
na et aliis Oppidis dotatibus Ill^{me} Principis domina
Blancæ quam in Civitate Tortona et aliis Oppidis in dote
datis Quasse Amæ predictæ Sec^{me} Regine Poloniæ,
quarem Jureb^{us} nemo proximior est successor nisi Sec^{ma}
Princeps et domina Bona Poloniæ Regina quæ est legitima
et vera hæres prædictarum omnium in Ducatu Mediola-
nen quod nullo Jure merito sue J^{uris} negari iuste debet.

Unde fuerunt Sec^{me} Imperator plurimi, hiq³ maximi qui
hoc sue J^{uris} Ins lucro sue Celsitudinis non modico que-
siverunt diligenter ad quam rem non consentire modo
sed ne verbum audire quidem voluit unq³ sacra sua
J^{uris} quod non ex mente et voto sit Cæsareæ v^{re} J^{uris}
Regant itaq³ Regia et Re^{lis} sue J^{uris} Cæsaream
v^{re}am v^{re}am J^{uris} ut ea græ et æquitate qua alios
complectitur suas q³ J^{uris} frustratas esse non velit
ill^{ms}q³ quod sue J^{uris} est de mera æquitate et legitima
successione integram restituere dignetur.

Faciât Cæsareæ v^{re} J^{uris} rem et iusticiam digna et im-
periali sua auctoritate non alienam quæ non ad usum
nunc modo suæ J^{uris} sed ad usum etiam aliquando
esse poterit Sec^{ma} Nep^{ti} Cæsareæ v^{re} J^{uris} futuræ
Comiti Sec^{mi} domini Sigismundi secundi Poloniæ Regis

quorum nunc iam aream et patrescimum habere incipiet Cae-
sarea vna Aitas, si pro ea quae et vetus et nova interce-
dit communitio, instissimae suarum Aitum in Mediolanense
Ducatum successionem gratiosam se prestare dignabitur, qua
gratiam si ex ipsa, ut sperant indubie cognoverint pollicentur
vicissim suae Aites se omni propensione et officio Coesaree
vnde Celsitudinis atque eius universae familiae nulla unquam
ex parte defuturas.

Ceterum pro informatione, quae Iure ad R.lem Aitem succe-
ssio Ducatus Mediolanensis pertinere debeat hanc veterem
informationem antea domino P.cho Opalenski datam, vo-
biscum habebitis, qua bene intellecta et ruminata primate
vel cum Coesarea Aite, vel alio quocumque et loqui et
bene informati repetere possitis.

Cavebitis ante omnia, ne quid praeter metas informationis suae
vnam Aitum in ea re transgrediamini, neque quicquam modo alio
attentis, nisi precibus, persuasionibus, atque ea legitima suc-
cessionem, quae suae Aiti, ut superius de Iure competit, qua
repetitis viribus repetere quidem sed primatui possitis.

Si vero ex gra Catholicae Aitis eo res denunciat, quod de Iu-
ribus et aequitate R.lis Aitis dicendum sit conclusum et de
Iure, quod res maximi erit, Iurisconsulti, vos nequaquam
ad eam rem tantam vos intermiseritis, qui et meis Crimilis
et verum in negotio hoc Mediolanensi ignari estis peritis
verum directis simplicitate Regiam et R.lem Aitem tali
semper fuisse instituto, ne de successionem ista sua Duci-
tus Mediolanensis agerent quippiam aut Iure aut temeri-
tate quavis, sed omnem spem suae aequitatis in sola clemé-
tia et aequitate Coesaree Aitis sibi statuerent.

Si autem hoc ita fieri velit Coesarea Aitas, ut de successione
et iustitia R.lis Aitis, quid Iuris sit, videre prius velit

Coesareis litteris offeretis Catholicis litteris vos scriptum R^{li} Celsitudini ut hominem illuc mittat et Jureis et successio-
nis non ignorem qui plane et Jure et equitatem R^{li} Cel-
situdinis declarare possit ab omni quod sine omni mora
et faciat et factum vos offeratis interim vero ab Aula
Coesaris usque abibitis quoad Nuncios alius veniens quid
vos factum oporteat, rectorem reddat.

Cum habitis interim apud Aula Primores et dominos Caross
Cramella et Marchionem de Givasto atque reliquos ut
negotia promoveatis R^{li} litteris quod facile sit per occa-
sionem. Scribetis nobis sapienter de rebus omnibus sed cau-
te scribite et cautius literas quam in Polonia sit mittatis,
ne littere interceptae vel odia pariant vel pericula et me-
minereitis vos in Italia non Polonia esse tam dicendo
quod scribendo apud eos homines quibus non factorum mo-
do et verborum sed gestorum gestum et minimarum rerum
quarumcumque cura esse solet diligens.

Si quos veteres semitoxes aut amicos ex familia Aragorn
emulo per Italiam videre vos per occasionem contigerit
date operam ut ab illis quoad licet de rebus Mediolane-
sibus quod in rem meam esset expiscemini ita enim equites
et Nuncios mei alii cum illis essent resciverunt plura
Reliqua vero vultu vobis et industria committimus
quam pro sua exa nos fide omnia et recte et diligenter
factum nobis pollicemur.

Ubi vero ad Aulam Coesaris venies aut de Ducatu Medio-
lanensi iam actum esse audies aut rem in integro esse adhuc
videbis si res infecta adhuc et integra sit tu R^{li} litteris
negotium hoc tenore eius informationis tractabis prout su-
per in informatione latius patet atque ab illa Aula non

abibis, quoad Coesarea Aitas tibi solide responderit et tu
a. R. h. Aite fias certior si Doctorem illuc venturum ex-
pectare debeas necne, sed quicquid tibi respondebitur, Aite
sua facias in tempore.

S i vero re ipsa certo videris de ipso Mediolanensi Ducatu de
facto iam per Coesaream Aitem fuisse conclusum, tu nihilomi-
nus tanq. Remius ages hisdem verbis negotium de succe-
ssione eadem, ut supra.

S i res conclusa, sed non palam adhuc executioni de facto sit
demandata, poteris pretendere ignorantiam facti et facere
quae sunt facienda.

S i conclusa invenies omnia et executioni demandata igno-
rantiam facti publice pretendere non convenit, sed dicas
Sex mos tuos Principes, cum te ad Coesaream Aitem mitteret
non modo de ea re nihil audisse penitus, sed nec sperasse
quidem, quippe, qui de iusticia, clementia, et summa eius
Aitis exga se propensione et affectu, quaeq. optima sibi pol-
licentur, minus gra. et exga omnes aequitate feci, sine
quo omne ad eam successionem non Iuris remedio quomus
quaesierunt, sua Aites, sed iusticie commiserunt et aequi-
tati Coesaree Celsitudinis. Indeq. dicas suas Aites tibi
ad Catholicam Aitem talem Legationem commississe, qua
dicas ut supra ex ordine qua finita rogabis Catholicam
Aitem, ut aequitatis communis, ut successionis tam iuste,
ut dotis super Cremona, ut noue et veteris cominchors
ut auctae necessitudinis, ut tam antiquarum praerog. ut
Sporachadum familie vetustissimae atq. eius posteritatis
vellet habere rationem, utq. de iusticia et indemnitate
suarum Celsitudinum dignetur Catholici providere.

V bi vero exaudita Legatione Coesarea Aitas rem iam actam
esse et alienatam penitus responderet, et Aitem R. lem per
negligentiam non attentasse causam in tempore Responderis

à tot iam amissis R^{em} A^{tem} per Amicos et Oratores Ser^m
 mi consortis atq; suos nihil pretermisisse unq; quoad sine in:
 dignitate limit atq; Coesarea A^{tas} non ignara iam diu
 fuerat et Jure et Successione sua A^{tas} sed ubi sciens et
 volens ita iam hereditatem seu proprietatem sua A^{tas} alteri
 conferre dignata est Coesarea A^{tas} rogabis ut saltem in
 recompensam eius Ducatus providere velit Imperator de
 indemnitate et recompensa sua Celsitudinis de qua si quid in:
 tentabit consilio ages et scitu R^{em} A^{tem}.

V bi Coesaream A^{tem} de mittendo ad R^{em} A^{tem} rogaveris
 rogabis q; ut interim Coesarea A^{tas} continere se dignetur
 de dispositione Ducatus Mediolanensis quoad Doctus à R^{em}
 A^{tem} veniat qui de Jure et Successione Mediolanensi Coe:
 saream Celsitudinem valeat informare.

V bi vero te meo nomine orantem audierit Coesarea A^{tas} tu
 in instanti post prima audientia nobis describes sufficien:
 tissime omnia quae egeris qua fronte nostram legationem ac:
 ceperit Coesarea A^{tas} ac alia singula quae nos scire è re
 mea esse arbitraberis.

D e domino Corvoss. Quamela, Marchione de Quasto qua:
 les se futuros pollicebantur, idem significabis.

Q uas res ubi abunde scripseris ita obsignes lras tuas,
 ne facile aperiri forte possent atq; deinde bene obsignatas
 per Fuggecos et Mercatores ac alios modos quos tuos et
 commodos esse pro discretionis tua videbis. Vienna in ma:
 nus A^{gis} Sigismundi de Exberstem, ad quem ea de re
 scripsimus, aut in absentia eius in manus Secretarii, qui as:
 siduus esse solet in Curia penes Ser^m dominum L^m
 Romanorum et Regina, qui deinde eas ad nos tuto et
 commodè remitte.

M Emineris vero mille esse viarum et literarum pericula atq;
 ita cavebis ne quid literarum rerum alienarum contineant, pro
 quibus providendum sit postea.

Quicquid de futuro successu per Coesaream Aitem fiendo circa
Ducatum Mediolanensem intelliges saltem ex fama communi
etiam id nobis scribes si quae non satis tuta erunt Polonica
lingua annotabis. Insuper si Sex^{ma} dominam Mariam
Hungarie Reginam in Aula Coesareis esse tecum con-
tineas tu meo nomine cum fidei literis meis Aitem suam
adhibis salutabis, et faustissima et amica quaque prece-
beris cum honesta commemoratione coniunctionis et affini-
tatis, quae utrinque debetur.

Procul omni dubio, cum ad Aulam iam Imperialem ve-
neris et illic Sex^{ma} dominum Romanorum Regem pre-
sentem invenies, cuius Aitem cum fidei literis adhibis atque
Sex^{ma} morem Regum et Regine Polonia nominibus salu-
tabis diligenter et optima quamis eius Aiti pro dispo-
sitione tua instructis verbis promberis.

Dices demum te meo nomine ad Coesaream Aitem venisse ut
vetus et mistissimum de successione Mediolanen^{is} negotium
meum ageres quod antea semper Sacra sua Aitas authori-
tate sua et literis apud Coesaream Catholicam Aitem
promovere dignata est.

Dices itidem per occasionem Sacra sua Aiti huiusmodi ratio-
nibus quibus et Imperatori quid iuste Rex Aiti successi-
onis Ius in Mediolanensi Ducatu de Jure competat
addes insuper et Ius dotis in Cremona prout informatio
latius canit.

Rogabis et Regio et meo nomine, ut tam iuste cause et
successioni meae legitime apud Coesaream Catholicam
Aitem amantissimum suum fratrem adesse nunc etiam di-
gnetur. Sacra sua Aitas, pollicens viarum nos opera
et benevolentiam suae Aitis, nullo unquam officio pretermis-
sas.

Vbi ad colloquia veneris Ser^m Romanorum Regis qui
 forte dicat contra filium suum futurum Mediolani Ducem,
 agere sibi non licere respondebis filiam suae matris, futuram
 Ser^m Poloniae Regis secundi consortem, itidem suae matris
 filiam esse atq^e accedit iustitia, quae omnibus est maxima
 ex superscriptis rationibus, quibus supra ad Caesarem
 suae matris q^o rem declarabis.

Ioannes Chotinski Epus Crac et

Senerimus Boner Zupparius

Sigismundo primo regi Polonie

Regis Ferdinandi: et Valacorum
 legati, agbat Cracovic: petentes
 Indulgentias: et tractantes cu Jo^h
 Chotinski epo: et cu Bonero:
 in absentia regis polon:

Rex tunc erat in itinere ibat

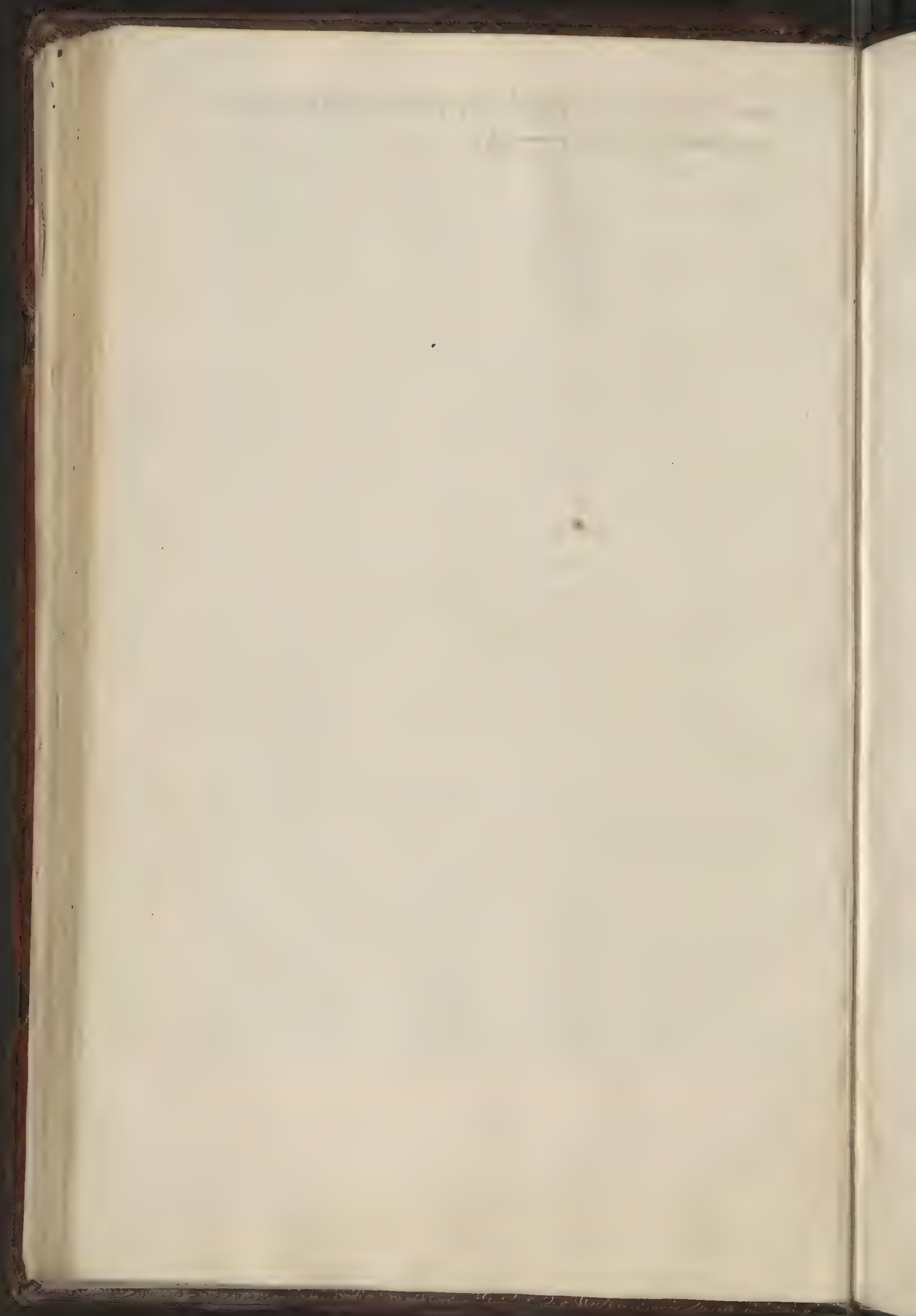
Leopolim ad Castra Exercitus

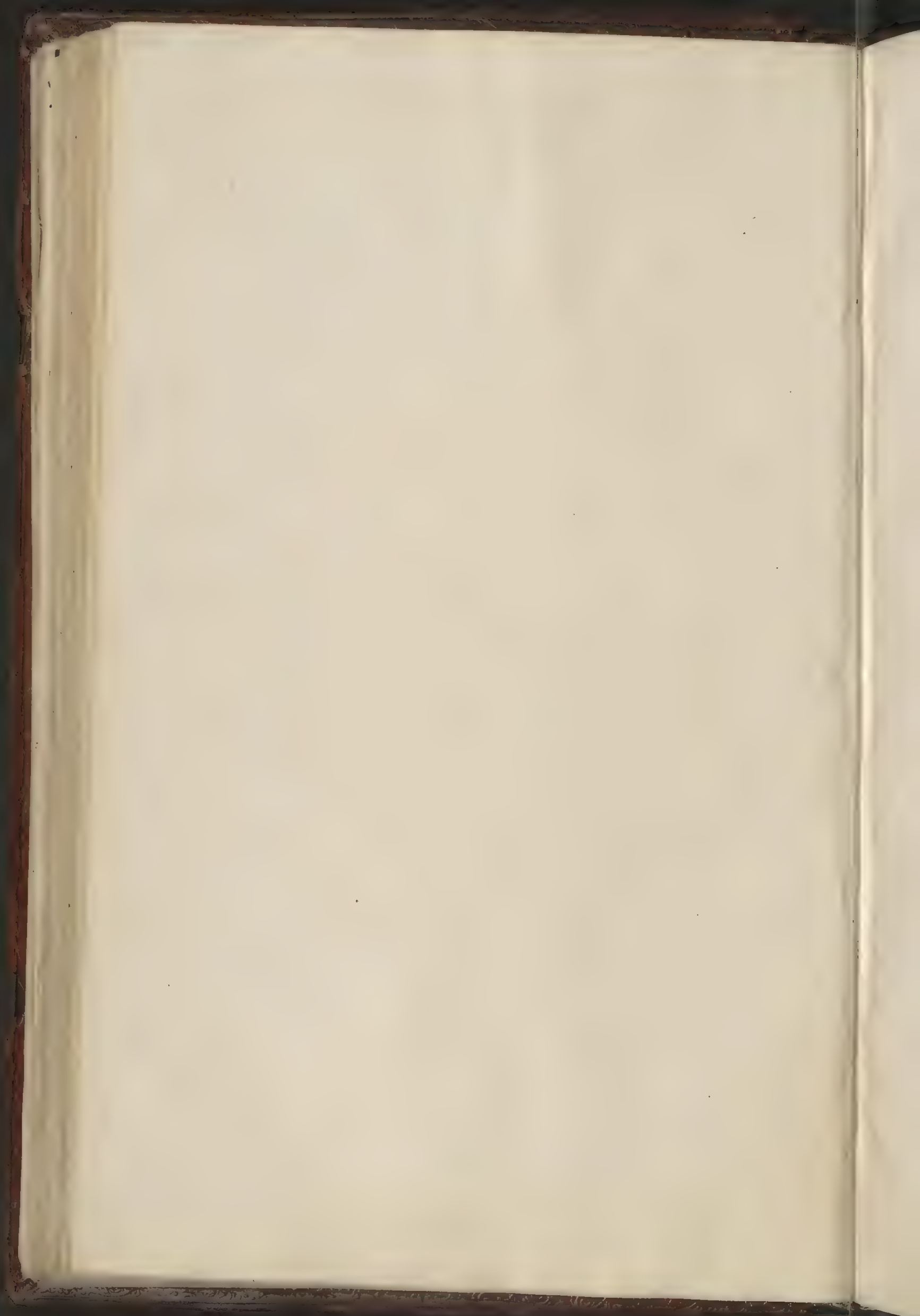
contra Valachos.

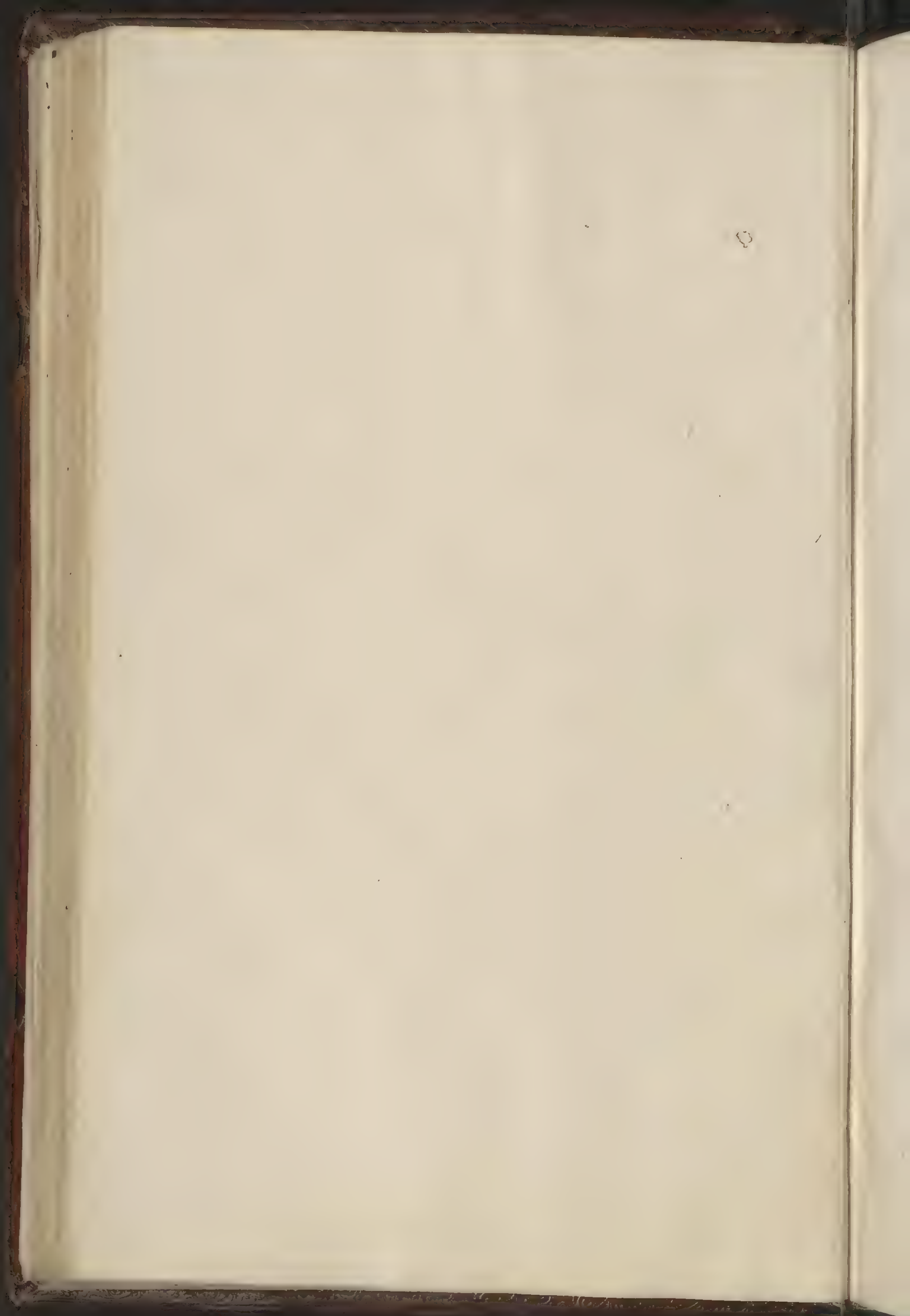
Sacra Ser^{ma} matris Regia Et domine domine cle:
 mentissime. Post humilem perpetuae servitutis meae et
 orationum commendationem. Cum adisset hesternis
 die ad Ser^m Romanorum Regis oratores, naves:
 uerunt nobis, egisse diligenter cum Valachi Numeris,
 atq^e existare voluisse, cum quae alia mandata ab hero
 suo attulissent preter ea, quae ministeribus exposuerunt,
 sed nihil se elidere proorsus potuisse preter id, quod im:
 pense cupere herem suum dixerunt, ut annuas Indu:
 cias a. S. M. vrea impetare possent a proximis calen:
 dis Octobris, ad calendas eiusq^e mensis Octobris, anni
 insequentis. Itaq^e contenderunt a nobis magno studio
 ut has hosti Indulcias concederemus. Nos negaminus
 datum esse nobis ullum ea de re mandatum a S. Mte.
 vrea, itaq^e facultatem nos non habere, hunc eorum
 voluntati subscribendi. Tum illi scripturas se in hac
 causa dixerunt, ad Sauram Matrem vream atq^e resposu

illius hic expectaturos. Fore enim illis eam rem deducere;
si ita ad Regem suum rediissent. nihil ut ei certi rem:
cūce possent. Respondimus habere nos quidem in man:
datis. ut iam eis ad regem suum discedendi potestatem
faceremus: sed si aliter eis visum sit. nos non impedire
quominus hic quanto velint tempore. commorentur
Valachos tamen. ex Imperio Antis. vix ad suum
domum nos remissuros. Negaverunt illi vllū sibi usu
fore Valachis amandatis. Itaque rogaverunt ut per nos
eis hic responsum Sacrae Antis. vix expectare liceret.
facile nos passim respondimus. ut expectarent. sed
nobis esse necessarium discedendum cū rei cūm potestas no:
bis iam à Sacra Ante. vix facta sit. ea nos vsmos.
quandoquidem id rationes nostras vehementer postula:
rent. Illi secreto inter se habito colloquio sibi iam deli:
beratum esse dixerunt. ad Regem suum reverti. ex
nobis autem suscitati sunt. si potest essent à Sacra
Ante. vix Inducere. immo eas impetrare posse sperare:
mus. Nihil nobis spei esse respondimus. cū antea qd
frustra fuerit hoc apud Sacram Antem. vix tenta:
tum. quo tamen tempore. nullas adhuc contraxerat
copias. Sacra Antis. vix mune expeditione facta. gnali.
omnibusq. ad fines regni congregatis. nos non videre
qua possit conficienda Inducere spes subesse. Nēd
tamen existimarent nos esse qui votis eorum obstare:
mus. facerent si vellent periculum. factim eos. se dixerunt
atq. vna à nobis petierunt ut nos qd. meas eorum
precibus ingereremus. Quod si voluntas Sacrae Antis
vix non abhorreeret. ab Inducere faciendis. tum ut
Nimius istis Valachis quos ablegavimus aspectu
Sacrae Antis. vix subemendi potestas permitteretur. quo
possent facultate iam sibi ab herco suo concessa literis

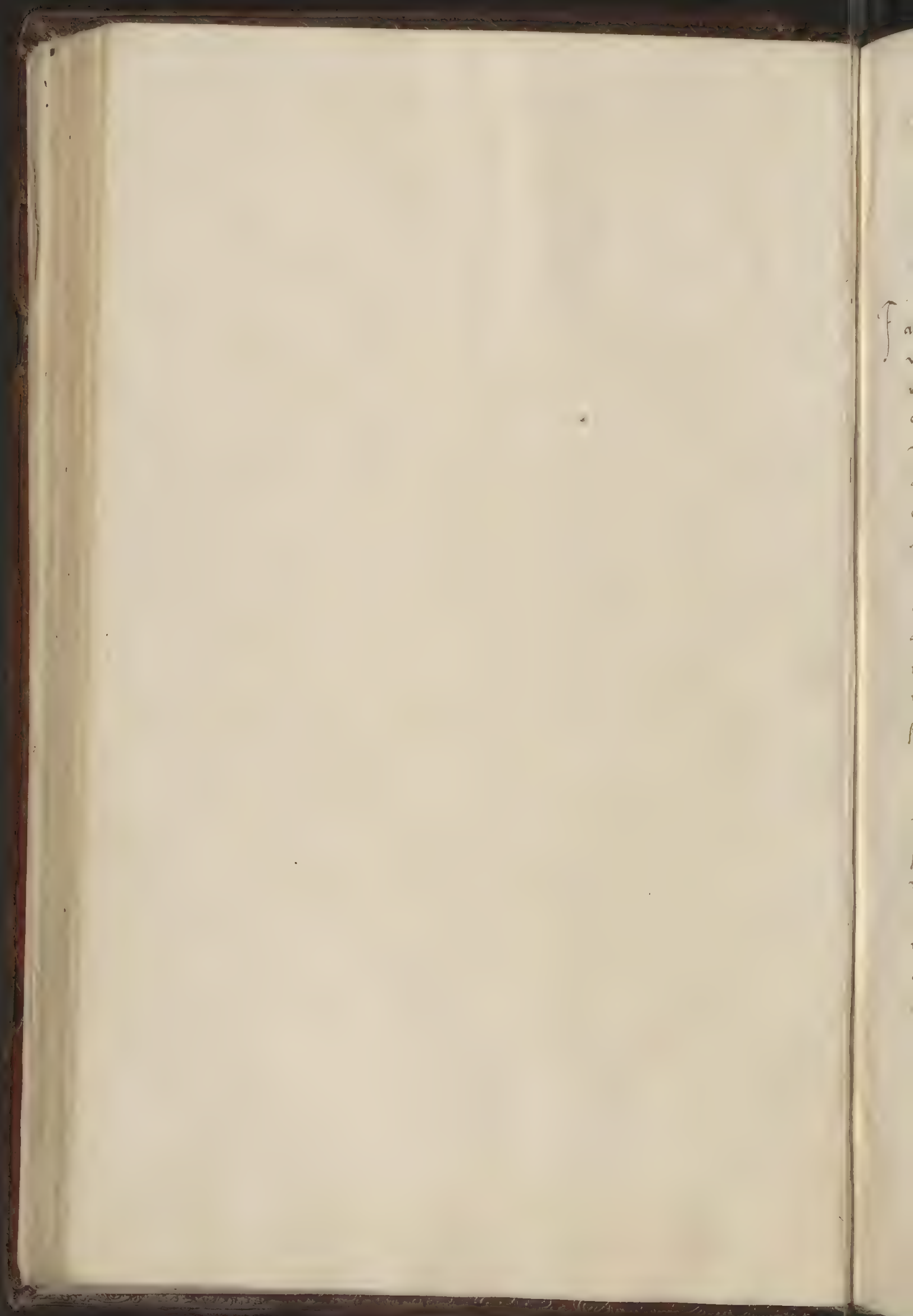
suis Inducias si qua parte exint firmare, se iam ad se:
 remissum Regem sum esse.

Ioannes Chojenski Epus Crac Regni Polonie
 Cancellarius Regem e Castris q Leopoli reuer:
 sum hac gratulatione in Ecclesia Cathedrali
 Craconiensi cum Clero suo excepit

Facit pietas, religio, sanctimonia Sacrae Aulis vrea, multas
 ut illi victorias, multos triumphos, multos ceterarum qz re:
 rum prosperos ac felices successus, iustus meritorum cuiusqz
 estimator Deus concesserit, de quibus merito Sacra Auli
 vrea magna cum leticia gratulati sunt hii, qui ante me
 ad Ecclie huius gubernacula sederunt sed si quis est,
 qui hoc tempore, nullam esse putat iustam causam Sacrae
 Auli vrea gratulandi, qz plerumqz illi, non satis ex senten:
 tia cesserint, ab eo vehementer mea dissentit oratio, neqz
 contra eum contendere dubitarem: immo deum si unqz
 antea tempus illud accidisse, quo sit Sacra Auli vrea
 meritisqz gratulanda. Quid enim est, quod suspectum
 magis et formidolosum homini esse debeat: qz prospera,
 prospera, equabilis, fortuna, secundo vite sine ulla offe:
 sione cunctis, cum a doctissimis prudentissimisque viris me:
 morie proditum legamus: nihil eo esse infelicius, an nil
 unqz euenit aduersi, non solum qz non licet illi sin ipsius
 periculum facere, an ex voto fluxerint omnia, vel ante
 votum: qz qz male de illo Deus indicasse visus sit, quem
 indignum existimavit, a quo fortuna aliquando vince:
 retine, quae ignamissimum quemqz refugit maxime, verum
 etiam qz grande aliquod infortunium planeqz trahi, omni
 malum eos manet: ad extremum qui prospera vti sunt fe:
 licitate documento nobis esse possunt, ut alios preteream
 vel Polyrcates Samiorum Tyrannus, vel hospes ille, ad

*

quem Diuum Ambrosiu dixerisse legimus. quorum vterque
horrendus fuit exitus. cum omne vite sua tempus in summa
rerum omnium prosperitate transgissent. Vidit hoc Phi-
lippus Macedonum Rex, ad quem cum Amictus esset al-
latus. multa vno die prospera sibi enuisse. q. et in Olympis
victor enascerit. et Laememides quem Exeratus sui Ducem
constituerat hostes prelio superavit. et vxor olimpias
cum filio auxerit. porrectis in coelum manibus exclamavit:
o fortuna pro tot et tantis bonis aliquo me leui affice
malo. Quod ille a superis precari postulat. hoc vltro
eos Sacrae Aiti vix concessisse videmus: pretere volumi-
tatem quidem meam: sed illis solis erat cognitum. quid
Sacrae Aiti vix maxime expediret. merito itaq. et di-
uine clementie misericordieq. gratias agimus. et vix Sa-
crae Regie Aiti summo studio gratulamur. q. non gra-
uissimis istis malis. quae fatali quadam calamitate accide-
runt. fortunae iam sit iniuria mitigata. Quae q. tardius ad
nos q. ad vllas alias gentes et nationes peruenerunt: q.
q. opinione omnium celerius sedata sunt. et iam profecto
extincta. Sacrae Aiti vix acceptum fecimus: cuius ea est pi-
etas. ea religio. ea totius vite integritas. eademq. in deum
fiducia. ut quoad illa superstes fuerit. nihil sit nobis am-
plius magni mali pertimescendum. Quare non solum gra-
tulamur Sacrae Aiti vix verum et nobis gaudemus. q.
eam ad nos redire. saluam et incolumem videmus: ^{qua salua} ~~q. ea~~
non possunt non esse salui omnes regni homines. ne
hic praecipue cuius incolumitas. secundum Deum. non alimur
pendere magis videtur. q. ex incolumitate Sacrae Aiti
vix quam ex eo in nos animo esse perspiciamus. ut maiore
studio. liberorum suorum rationibus. parens indulgentissi-
mus providere non posset. quod quanto nobis. S. Aitas vix
prosperare conatue ne qua ex parte Inca mea et minuites

Ecclesiarum conuelli queant et labefactari. Quo nomine in-
 gentes Sacrae Aetatis vestrae agimus gratias: quam mercentem
 quod amant: hortari ac orare, ut eodem in nos animo esse
 perspexerit, supernacantem ducimus: cum eam ita videremus à
 Deo dotatam: ut ne possit quidem iam alia esse, quæ fuit
 semper, pietate, religione, innocentia, atque erga dei ministros
 summo studio prædita. Quare illud petimus, potius ut quæ:
 admodum ipsa morem hunc et institutum à suis accepit ma-
 ioribus sit filio suo Sex^{mo} regi meo idem institutum, quasi
 per manus tradere velit: hæc enim sunt virtutes, quibus
 adhuc regnum hoc stetit: hæc sunt virtutes, quibus esse:
 etiam est, ut diuis hisce et asperis temporibus absit verbo
 iniuria, tollerabilior sit patrie mea condicio, quæ fere quicquid
 gentis alterius: hæc sunt virtutes, quas nisi fuerit Sex^{mus}
 filius Sacrae Aetatis vestrae imitatus, grandis aliqua nobis
 calamitas esset metuenda. Quantum volumus licet ipsi
 nos amemus. Tamen nec numero Asachos, nec robore Scy-
 thas, nec calliditate Valachos, nec rei militaris scientia
 alias vicinas nationes superamus: sola est pietas et re-
 ligio Sacrae Aetatis vestrae, quæ de gentibus istis præliis
 aliquot fuis et prostratis, multos sæpe triumphos depor-
 tamit. Hanc Sex^{mus} filius Aetatis vestrae discat emulari.
 discat Deum pie colere: discat dei ministros non negligere,
 atque eorum Iura et immunitates paterno exemplo, contra
 quorumvis impetus et clamores defendere, qualescunque sumus,
 ministri Dei sumus, indigni quidem, sed ministri tamen
 dei sumus. Dei ministrorum Iura quæ tractantur dei Iura
 tractantur. Dei ministros qui negligit, deum negligit. Ita enim
 debet ^{dictum} veritas quæ mentiri nescit et fallere. Qui recipit
 vos me recipit, qui vos spernit me spernit, et ad Samuelem
 Prophetam, nonne spernerunt, sed me spernerunt. Quare
 Ita Sacra Aetas vestra Sex^{mo} filium suum orat et instituit.

ut dei ministrorum semper propugnationem suscipiat, parique
sit in illos atque videtur esse Sacram autem vram voluntate.
Ita deus et vram et illius autem una cum Ser^{ma} Cominge
ceterisque liberis incolumem in multos annos et felicem sex-
nabit. Id quod nos supplices ab eo dies noctesque precari
minuz intermittemus.

Responsum a rege per dominum Samuelem
Macziciowski Decanum Crac^{ensis} Secretarium
magnum

Sacra Regia Aitas: q^{ue} R. D. vram tanto studio redi-
tum hunc suum incolumem sibi gratulari audiat, in eo agno-
sat Sacra eius Aitas studium et observantiam in se R. D.
Dⁿⁱ vram, tamque huius Collegii non vulgarem: sed
et consolationem istam in optimam partem accepit, omniaque
ista mala quae acciderunt, magno, forti et excelsa planeque
regio animo ferre et consilere dignatur: divine clemen-
tie agit gratias, q^{ue} tamque p^{ro} beneficentissimis, ita voluerit
autem suam visitata, ut misericordiam, tam ab illa sua
non abstulerit: spemque Aiti sua fecerit indubitata
q^{ue} per hanc successum vicissitudinem, qua orbem terrarum
ipse p^{ro} celestis distinxit et constituit: q^{ue} depulsa infeli-
citate, felicitatis eiusque fructus, superno munere sit, in
reliquum tempus perceptura.

Quod vero R. D. vram p^{ro} officio suo Pastoralis hortat-
ur et orat, Sacra Aitas eius, ut quae cepit exiga Christus
dei gratia esse et clementia, eadem esse perseveret: ut Sacra
Aitas eius non solum ipsa factura est libentissime, tu
ut in hunc usque diem fiat semper vram et Ser^{ma} filium
suum ita instituentem creabit ut quemadmodum alijs in

rebus, ita in hac q³, paternis vestigia, prosecutur, atq³ or-
 dinem hunc nostrum omnibus in rebus tuendum et ornandum
 suscipiat. Quod superest, ipsa q³ vixissim sacra aetas
 regia R^{de} Do. v^{re} munus istud in hac ornatissima
 Ec^a gratulatur atq³ v^t eo, multis annis incolumis per-
 femi possit, ex animo optat, cupitq³ orationibus. R^{de} Do. v^{re}
 totiusq³ Cleri illius diligenter esse commendata: ut si quid
 adhuc exilium est v^{re} diuine id clementer auertere, atq³
 regnum hoc ad optatum quietis Theanquillitatis portum
 perducere in hac sue aetate dignetur.

Ioannes Chojenski Epus Craconiē
 Regni Polonie Cancellarius Alberto
 Duci in Prussia

Ill^{me} Princeps et domine domine colen^{me}: officiosissima serui-
 tutis meae orationum commendationem. Cupit a me certior
 fieri Illma D^o. v^{ra} quem exitum habuerit generalis ista
 bellica expedicio: Ego pro officio meo proq³ eo studio quo
 sum ex ga Ill^o D^o. v^{ram} nihil eam celabo eorum verum,
 quae actū sunt ad Leopolum. fatalis quēdam calamitas
 vniuersum orbem peruenisse videtur: nullus ut locus ita
 absconditus sit et reconditus qui non aliquo infelicitatis genere
 prematur.

Nos adhuc, aliis omni gentibus collati, satis esse beati visi sumus:
 verum accidit hoc tempore ut et ipsi aliquo fuerimus et si
 non gravissimo incommodo conflictati, fortassis non alia ma-
 gis re, q³ felicitate nimia laborantes. Equester ordo plus
 satis cupidus libertatis suae tuende, vel augende potius: in ea
 sua labefactare querens, immunitates infringi, Privilegia
 induci et antiquari, motus quosdam non tam contra Regiam

Autemqz contra regni Proceres excitaverat: atqz ad id
non potuit ut in hostes aliqua irruptionem faceret. Verum
deo sit gratia, fuit exitus huius Tragedie, ut in rebus
incommodis satis tolerabilis missus factus est equester ordo:
miles scriptus mercenarius atqz is in regni finibus collo-
catus magis ut bellum propulsaret, qz ultus inferret.
Certis enim rationibus impulsus Sacra Aitas regia facie:
dum non putavit, ut ad depopulandam Valachiam, hostesqz
ad prelium eliciendos suos milites mitteret. preter hec
nihil est actum quod Illme D^m vere sciendum putaret:
nisi quod Sacra Regia Aitas sana ad nos ac incoluntis
cedit Quo nomine divine Aiti ingentes agimus gratias
Quam precor ut vera qz Illme D^m omnia felicia
laegiatum. Cuius me favori benivolentiaqz commendo
Cracovie Die x^a octobris Anno domini 1537

Legatio ad Ferdinandum Romanorum ac.
Bohemie Regem à Sigismundo Polonie Rege
missa in negotio domini Cacicianer

Cum accepissent Rex^m Polonie Reges Pr^e et filius ab inima:
missimis Chriam nominis hostibus concisas esse Ant^{is} vix
copias: magnamq; in exercitu stragem editam, incredibile
eos dolorem hausisse, vel q; ob eum amorem, quo erga eius
utem mutuo feruntur non sibi magis ipsis q; illi prospera
amicta et felicia cupiunt evenire, vel q; intelligant nihil
uti eis à se regnoq; suo separatim accidere posse, agiq; vi:
dent non solum suum, verum etiam totius Chriane gentis peri:
culu, cui vniuersæ ingens impendere discrimen videtur
ex ea quam Ant^{is} eius accepit calamitatem. Sed cum ita
sit natura comparatu, quam permultis in rebus nouerit
experiri, nihil ut fixum stabile, diuturnu perpetuumq;
sit in rebus humanis: omniumq; reru quedam sit vici:
ssitudo semperq; fere prosperis aduersa, aduersis pros:
pera succedant: ferenda est lex ista nature.

Neq; deceat eius utem, omnis animi magnitudo singularis
predicatur, casibus istis fortuitis vehementer angere pectus:
bareq;: cum usu nonninq; enemat, ut id genus calamita:
tes importando Deus, Opt. Max. mentes hominum peri:
clitare, non aduersa eodem animo ferere sciant, quo ac:
cipiunt ea que ad voluntatem fluxerint, quod si utraq;
in fortuna, eque gratos eos esse intellexerit, neq; vlla
reru aduersitate, de statu suo dimoueri, tumultuantemq;

de gradu quod amittit deici. tum vero si quid eis infelicias
cadere passus est, id multis felicitatis gradibus compensat.
Hortantur itaque Sex^{mi} Reges utem eius ut hac de divina
bonitate spe concepta, ea quae acciderunt forti atque excelso
veroque regio ferat animo. Futurum enim est, ut qui nunc
non nichil contemnere dignatus est, is paulo post utis eius
animum ab ista molestia, ad magnam aliquam hilaritatem
trahat, atque id quod nunc utas eius accipit incommode
multis aliis et magnis commodis numeretur. Neque eodem ho-
ste Chriam nominis tenaculenti^{ssimo}, crebras atque insignes
victorias et triumphos concedat per quem nunc animus
utis eius periclitari voluit. Hoc Sex^{mi} Reges ex animo
illi precantur et optant, cum eadem omnia quae sibi ipsis
uti eius à Deo affatim tribui cupiant, neque sui ipsorum
salutis et utilitatis, quae illius cura eis sit antiquior.

¶ Illatum est autem ad Sex^{mos} Reges Polonie insinulare
Joannem Cazanem qui fuit Exercitus illius Dux, quasi
culpa illius acciderit, tanta ista clades, periculorumque esse
ne utas gravius in illu statuat, aliquid ex quo non
ipse solus verum et totius familiae eius nomen, macula
aspergat in credibili. Ceterum cum ab amicis illius
edocti sint, Sex^{mi} Reges etiam si non proorsus ab
omni culpa vacuus videri possit, nihil tamen ab eo dolo
malo factum esse, nihil ex industria, dataque opera ad-
missum, quamobrem exemplum aliquod in eum edi oporteat
sed ea quae acciderunt, fato quodam iniquiore atque offensi-
vumque ita accidisse. Rogant Sex^{mi} Reges et quid
magno studio rogant: si statutum habet et deliberatum
cum animo suo utas eius ut se verum in calamitosum
et infelicem hominem animadvertat, hoc ut consilium
suum cogitationemque abiciat. Sepe enim hoc magis etiam

Imperatoribus & Quibus accidisse, ut non absque aliqua
 culpa, in id genus calamitates inciderint, eo ipso tempore
 quo iam ex te felicitatem quod amittit, se esse existimarent,
 bonis aliquando et prosperis in rebus exipere solere bonam
 mentem. Quod si consilio dataque opera peccatum est aliquid
 ab eo si dolo illius malo contigit, ut cladem hanc exera-
 tus acciperet, causam non dicunt Sexim Reges quin aliq-
 uitas eius insignis in eum statuat documentum, sed si parum
 cautus, parum promissus fuit et confidens in re gerenda
 videtur Sexim Regibus non indignus esse qui veniam
 excois consequatur: cum ea sola peccata sint animad-
 uertenda, quae sciens aliquis prudensque designavit, ubi
 vero consilium abstulit, ibi maxima pars culpe abfuisse
 videtur, ut causa propemodum non sit, cum ab eiusmodi
 homine penae aliquae grauiiores expecti debeant, cum omni-
 bus fere in rebus veniam imprudentia mereatur. Ma-
 ximi Principes et Reges ad summum illius regis regnum
 omnium similitudinem proximae debent accedere, qui cum
 sepe, ad scelera mortalium committant, potentibusque ve-
 niam concedant, aequum est item regiam, quae suam ab
 illo summo rege potestatem mutuatur, non omnia pro suo
 more agere, sed quia illum in se misericordia esse vult,
 eandem huius, qui in fide sunt et pietate clementer impertire,
 etiam atque etiam rogant Sexim Reges ut Aitas eius deli-
 cti sui gratia ei faciat. Nam et illis gratissimum fecerit
 et apud Deum clemen^a ista sua, non mediocrem gratiam
 minuerit, qui omnia illius facta et consilia formabit
 si viderit supplices, huius^{preces} beam non esse aspernatam.
 Rogant etiam Sexim Reges: ne Aitas eius diuinus id acci-
 piat, quod preces pro hoc homine suas interposuerint fecerint
 enim id necessarium eius precibus adducti, quibus sup-
 pliciter potentibus pro imata sibi clementia negare no-

potuerunt. Nichil dubitant quicquid facere actus eius de:
creuerit nihil eam a Chriam et Clementis Bernapis officio
alienum facere.

Secreto dicendum

Quoniam nihilominus certi habet Sex^{mus} Rex senior quando
absoluta erunt Comitia regni non potest. Item eius
reddere certiorum ad quem diem suos istius Legatos sit
missurus: qui cum viis sint eiusmodi ut eorum ope, opera
consilioque nunc maxime opus habeat atque in illis spei po:
nat plurimum fore ut fide pendenciaque eorum ex animi sen:
sententia hoc est ex regni reique pub. utilitate Comitia
ista transigantur. Non potuit Sex^{mus} Rex id quod
maxime cupiebat prius eos mittere quia finita essent Comitia
quorum exitum cum prope esse intellexerit mittet volente
Nuncius ad item eius per quem certior fiat de die deique
loco ad quem Legatis exitu veniendum dabitque operam ut
primo quo tempore ea omnia absoluantur quodcumque ad ma:
ximam istius pertineat videbunt neque ance et cogita:
tioni hinc quicquam preuenire. Cupit enim quia qui maxime
ut ne quid hinc negotio more interponatur atque quod
bonis omnibus ceptum est ad omni amulatione sermota ad
optatum exitum perducatur.

Legatio ad Ioachimū marchionem Bran:
deburgensem ac ad uxorem eius Hedwigim
filiam Regiam Archicamerarinū Romani
imperii Electorem

Salute dicta et redactis literis fidei in hanc sententiam verba
Oratores Regis Aethi Poloni facient

Sacram Regiam Aitem utriq; Principi Marito et Comiti
sue ea omnia precari et optare quæ liberis quos habet
chære mos parens indulgentissimis precari et optare possit
neq; enim habere illam alios in quibus magis acquiescat
q; in Illis eorum ad eas curas illis omnes et cogita:
tiones magna ex parte referri in eis consui.

Itaq; incredibilem ex eo voluptatem Aitem eius percipisse q
se nepti Illustritates vero eorum filiola auctas esse intel:
lexerit: atea vllm Illis filie sue incommodu et detri:
mentu. Quatulaxi se plumeu eorum Illis q; eas recti
isto non mediocri gaudio voluerit deus emulatas.

Et si sint semper archissimū amoris vinculu inter Aitem eius
et illorem Illas: tamen id accessione proles istis multo
factu esse acetis atq; emsmochi et nulla iam ratione
dissolui et disemipi posse videatur. Quandoquidem pi:
gnore isto à deo dato quasi adamentis quodam vinculo
connexu sit et colligatum ex quo Aitas eius non solum ad
se Illasq; eorum magnam consolationem peruenientiam ve:
rimetiam ad vicinas nationes vel potius ad vniuersū
orbem Chriamū rigentem vtilitatem redmndatmeam
confidit.

Ac factura quidem fuisse Aitem eius animo libentissimo ut ex
regni Primatibus aliquos mitteret quib; loco diem: istum
obirent: quo Neptis eius dulcissima sacro fonte tingenda
est: emq; pntia sua honestarent nisi due res hinc eius

tam propense voluntati impedimento fuissent. Primum q legati
Illorum eorum qm dntem eius inuitatum missi erant. tandem
aliquanto venerunt cum calendis primis Decembris
Cracoviam sunt ingressi. itaqz si maxime voluisset dntas
eius provinciam hanc aliam ex primatibus regni sui manda-
re: tamen is adornare se tam brevi tempore non potuerit
vt pro dntis eius: proqz Illorum eorum dignitate ad pre-
finitum baptismo diem minus suu exequeretur. Deinde
vero instant mne regni Comitia ex quibus futurum est
vt status membris anni pendeat in quibus dntem eius opus
habituam huius regni Senatoribus qm consilio qm fi-
de qm auctoritate plurimum valeant cum presertim nunc
sint difficiliora tempora quam fuisse antea videntur
Quare rogare dntem eius vt ne Illi eorum dntem
id accipiant q non eos quos optauerunt legatos miserit
Nam quantum in illa fuit cupuisse eam magnopere libe-
rorum suorum honori dignitatiqz consulere: sed postulas-
se tempora ista dura et aspera regni potius necessitatis
vt ratio haberetur.

Ad extremum domini Legati minus a dnte regia Illorum
eorum offerrent atqz id verbis ornare conabuntur
deqz animo dntis regis exa Illi eorum omnia polli-
cebuntur quocumqz de benivolentissimo patre dulcissi-
mis liberis. fas esset polliceri

Legatio ad Prussiam missa tunc cum Rex esset in
 Castris ad Leopolum Nicolans Nipsicz Aulicus Regi;
 us hanc Legationem obivit tertia septembris ano
 domini 1537

Dicta salute T gratia Aitis Regie. Principio mirari dicet
 S. Aitem eius neq. satis aequo animo ferere. quod cum tota
 es Instracionem ista edixerit. nec dum tamen ea habita sit
 Mandant etiam Sacra Aitas eius. ut aliqua pecunia confere
 retur in exercitum terrarum Prussie reponenda. ut si usus
 sit non necesse habeant tum primum aut describendo milite.
 aut de pecunia conquirenda esse solliciti cum iam periculum
 et discrimen impenderet. sed multo ante et a vicis Tab
 equis. et ab armis. T a pecunia. T ab omni re parati sint
 et instructi atq. expediti ne id quidem factum est in hunc
 usq. diem. Quibus in rebus cum ipsarum Prussie terrarum
 res agatur atq. ad solam eorum utilitatem pertineat. mi
 ratum Sacra Aitas. suis ipsorum commodis eos deesse. quod
 autem mandata sua negligant. T subinde in aliud atq.
 aliud tempus ea exequenda recitant id graviter T mi
 quo animo fecit. mandatq. iterum atq. iterum ut tanq.
 aliquando et recensio fiat. T pecuniarum ita Contributio
 neq. vlla rebus ijs demorps mora adferatur. Nam neq.
 ex dignitate Aitis Regie. neq. ex eorum qui aut presunt
 aut interfunt istis Comitiis honestate est toties eadem
 de re ad eos mandata duci. non alio quam ad terrarum
 Prussie utilitatem spectantia
 Si nondum desita est audi moneta a Qdamensibus T Elbni
 gensibus vult omnino Aitas Regia ut iam desinant.
 Sunt Talia quedam de quibus Sacra Aitas Regia madata

missi datura, nisi gravi nunc bello destituerent. Itaque ea
nunc in aliud tempus veniendi putant.

Hoc tamen admonitos voluit dominos Consiliarios. Nunci-
os terrarum. Penitus secedere etiam quasi certum ha-
bere fore ut hoc anno Piotecomie Comitia fiant.

Itaque hortatur ut iam istis aliquos designent Nuncios qui
ad Comitia Piotecomensia veniant. Quo die autem pres-
se debeant facit eos postea. Aestas regia. Crac-
tercia. Septembria Anno domini 1537.

Ioannes Chocienski Epus Cracoviensis
regni Polonie Cancellarius Sigismun-
do Regi Polonie

Sacra Regia Aestas. Quosim à dno nominato Premsien-
quo die Oratores per Sacram Aestem vram designatos
apud Serenissimum Regem Romanorum presse oportere
qui respondit dictum esse diem S. Martini Sacram ad
quem eis esset veniendum.

Magnus dominus Palatinus. Posnaniensis, mittit ad Sacram
Aestem vram Nuncium petitum per literas ut cum onere
isto obediens Legationis lenatur velit. Sed nihilominus
factum videtur non minus quicquid ei Sacra Aestas
vra mandare fuerit dignata neque quicquam antiquius ei
futurum est quam ut missis. Voluntati S. Aestis vre
obtemperet. Ego certe non video quis alius magis sple-
dide, magisque ex dignitate illius minus istud obire queat
precipue cum alii nunc graviores curas distineant. Quare
si vult Sacra Aestas vra dignitati sue consultum, promissa

hanc illius Mg^{ae} p^{re} ceteris mandabit. Sat scio etiam dui-
xiorem aliquam eum non recensaturum, si ita animo Sacrae
A^utis v^{rae} cognoverit insidere.

Domino Nipssicz dedi nomine Sacrae A^utis v^{rae} mandata
omn ad Capitulu^m Varmien^{se}, t^{am} ad dominos Consilia-
rios. T^{er}mⁱⁿos t^{er}re^{ar}u^m P^{ro}ussie qui hoc ipso die in via
se dabit, T^{er}q^{ue} ad poterit contendere et elaborabit, simulatq^{ue}
Varmiam pervenerit ne quis alius illi Ecce p^{re}ter R^{om}
dominu^m Culmens^{em} preficiatur, quo et Sacrae A^utis v^{rae}
auctoritas salva sit et illius vni desiderio satisfiat.

Cum domino Narowski egi verbis Sacrae A^utis v^{rae} ut
ne negotiu^m faceretur d. Andree Czarenkowski Scholastico
istius nomine qui dicitur tempus in Italia sum^m p^{re}clarè
collocare, atq^{ue} ad omnes bene audiendi partes animo esse
erecto et excitato. Sed novit Sacra A^utis v^{rae} ingenium
hominis. Negat dominu^m Andream Invis quicq^{ue} habere
penes se Invis omne esse: ex illius responsione Sacra A^utis
v^{rae} uberi^{us} omnia cognoscat. Equu^m esse dicit ut ipse q^{ui}
Invis sua p^{re}mis Sacrae A^utis v^{rae} exponat: q^{ui} ab eo Invis
suo cedere mibeatur. Sed de hoc Sacerdotio inanis mihi vi-
detur orta disceptatio cum domini^{bus} Bedlenski superstes ad-
huc sit. fieriq^{ue} possit ut p^{re}mis aliquid illi humanitus ac-
cidat, qui se Coadiutore^m p^{ro}fiteatur, omni niter os et offa
cadere multa posse dicantur.

Non est mihi dubium quin Sacra A^utis v^{rae} multas isthic
magnas T^{er}geanes perferat molestias ex quibus non
concedo Sacrae A^utis v^{rae} maiorem, ut ipsa dolorem ac-
cipiat p^{re}sens quam quanto ego absens afficior. Sed ferenda
sunt, forti animo que mutari non possunt. Sapientis est
nihil p^{re}stare p^{re}ter culpam à qua omni p^{ro}cul absit. S:
A^utis v^{rae} consolari se poterit v^{er}itatis suae recteq^{ue} facto
ru^m

em consentia quo consolationis genere manus et fratris
nullum esse potest. sciunt Memoria tenent boni omnes
quam pie quamq̃ clementer se semper gesserit. Sacra autas
vra: quemadmodum parentis potius indulgentissimi q̃ aut
regis aut domini personam sustinuit. Deus qui solus est
vniuersisq̃ factorum verus estimator quem semper
vra autas Sacra pie coluit, ille eam proculdubio non
deseret, in se ut eam facere suo spem sua et fiduciam po-
sitam et defixam habentem, ille prouidit haec, ut in
summa illa licentia ne quid grauius accideret. Ille motus
etiam istos beem omnes tranquillabit. Tunc optatum exi-
tum omnia perducet. Id quod ego q̃ quamlibet indignis
dignam illius misericordiam, dies noctesq̃ precari no-
intexmitto quo possim. Sacram autem vram rebus istis
ex animi sententia confectis beem rednem incolumem
videre. Cuius me gratie clementieq̃ qua summa possim
animi mei demissione etiam atq̃ etiam diligenter commendo

Georgius Joachimus Marchio Brandenburg.
Ioannes Marchio Brandenburg: Dux Opolien
Fridericus Dux Legnicen Sigismundo Regi
Polonie 16 octobris 1537

Ex Legnica die xvi^a Octobris hec lre sunt
scripte ex Rupais filii Ducis Legnicen: q̃bus
huius Principes interfuerunt.

S^{me} ER Rex domine Socere D^{re} volentissimie. fidu-
tiam benivolam ac propensam animi non possumus vram
auti regie non significare. certo didicimus, q̃ quidam vram
Regie autis propriorum subditorum et Incolarum regni
pro summa D^{re} benigna ipsius propensione, proq̃ multis mo-
dis, sepiusq̃ declarata, gratia et clementia, se in hac

ingrauescente semio confecta et suprema aetate. Vra Regie
 litis inobedientes et rebelles exhibuisse. Quod reuera no-
 bis ex animo dolet, magnaq; nos afficit tristitia, atq;
 libenter hunc malo obviare vellemus, itaq; magnopere
 et amici rogamus ne vra regia litas huiusmodi sibi
 euentis et grauamimibus animi valde exasperari exul-
 cerariq; sinat, neq; molestiam hanc impetiores animi
 recessus admittat, eaq; nobis quantum fieri potest signi-
 ficet rogamus. Nos vero quantum ratione et consilio va-
 leamus hac in re consulere, et ad auersionem et depulsionem
 huius mali et consilio facturas, et re ipsa atq; facto pro
 vra facultate amica et ultronea auxilium laturos re-
 cipimus et profitemur, nostrasq; omnes vires et faculta-
 tes in casu et necessitate vra Regie litis exponere
 sumus parati. Vult vra Regia litas meam hanc po-
 stulationem scriptaq; mea non secus atq; superius dixi-
 mus, tanq; a fidei animis profecta inducere nam ad volun-
 tatem et amica vra litis seruiturum omni tempore sibi ex-
 hibenda nos compotes et paratos inueniet. Quam ut Deus
 optimus multis annis in prospero vreu successu conserui-
 re optamus. Ex Legniza die Sancti Galli Anno
 domini M^o . D^o . xxxvii^o.

Sigismundus primus Rex Poloniæ Ioachimo
Marchioni Brandenburgensi Electori: Georgio
Marchioni Brandenburgensi Duci Opoliensi: Fri-
derico Duci Legnicensi S. P. D.

Ill. mi Principes Idomi. Genere Nepos, Sororis Marite cha-
rissime. Quæ sunt ad Illas Vras allata de motibus meorum
hominum, ea etsi non omnino vana, non tamen tanta fuerunt
re ipsa quantus erat istis fortassis hominum sermo. Est enim
eaeumoris natura seu tristes, seu letis, quæpiam eueniat sicut
ut affingat aliquid. Acciderunt quidem nobis pleraque contra
animi mei sententia, sed est quod deo græas agamus, quia fa-
talibus istius calamitatis, quæ totum Christianum orbem per-
nast, ita nos quæ fieri voluit participes: ut Catastrophen
huius fabule opinionem omnium addere letiorem, omnes enim
motus qui fuerunt excitati, celeriter admodum compressi sunt
et sedati. Quamvis igitur operatur opera Illorum Vraeum in:
finita nihil opus habeamus rebus omnibus compositis
requique mei statu tranquillato, tamen ingentes agimus
græas Illis Vris qui tam promptis tamque alacris
animis consilium auxiliumque suum ad nos detulerunt. Fui-
timum nobis aliquem rerum nostrarum aduersarum cepisse
videmus, quod in his cognouimus qui nam essent hi de quorum
exga nos voluntate nihil nobis non firmissime polliceri
possemus. In quorum numero cum principem locum obtinere
Illas. O. Vras semper indicassemus magnam ex eo vo-
luptatem capimus, indicium hoc enim heis eorum esse con-
firmatum. Ac deum quidem precamur, minus ut usus ve-
niat: sed si quid accideret eiusmodi quod nollemus minime
dubitantes fidem Illorum Vraeum imploraremus. Quodque

nos nobis persuademus: si ubi res ita flagitaret nullo eas
 in loco nobis desuturos: hoc ipsum velimus ut sibi vicissim
 Illis v're de nobis certo promittant: quicquid in nobis con-
 siliū est et auxilii: quicquid opum et facultatum: quicquid
 gratiæ et auctoritatis omnibus ijs rebus in tuendas
 Illis vras et libenter et diligenter nos v'reos si qua
 illis eiusmodi necessitatem impendere certiores facti esse:
 mus. Quod reliquū est optamus Illis vras salvas
 esse atq; incolumes. Quare nos mutuo amorē bene-
 volentięq; commendamus Cracoviē Anno domini
 M^o XXXVII°

Joannes Choienski Ep's Cracc: Cancell^s
 Joanni de Tarnow Comiti Castell^o Cracc
 Exercituum Regni Polonie Capitaneo
 generali.

Dum Rex esset in Castris ad
 Leopolum hec literę sunt scriptę
 Illi: Tunc domine, domine Et amice observantissime
 Et si in tanta Regni reipub. perturbatione nihil est
 quod memorem cuiquam accidere possit. literę tamen Illi:
 D. v're quamvis meorem et luctum gravem muniabat
 non omnino mihi tamen nimisde fuerunt, idq; multis
 nominibus. Primum q' amoris in me notis exant insignes
 quem ego quanti faciam. nulla satis oratione consequi
 possum. Nam non solum laudari ut quidam ait verum.
 etiam amari a v'reo laudatissimo pulcherrim et preclarum
 ducem. Deinde quod leniebat nominis dolorem quem opi-
 nione omnium graviozem acceperam ex casu Illi: D. v're
 de quo quędam apud nos horrenda referebantur. omnes

enim omnium Numchos Theas fama celeritate sua super-
reaverat, quod ut solet, sine lectu aliquid, sine teste ad-
fecit, pluraque etiam affinxerat. Itaque per magnam
ex eo consolationem capiebam, quod ex his Ill. D. Viri
rectiore factus sum: Non tantum fuisse in re quantus erat
hic hominum sermo. Postremo vero illud in summa
molestia incredibili me gaudio annulabat, quod intellexi
non deesse virum meis quod temporibus, hisce utramque de-
pravatis in patria hac mea eo animo, eo robore, eo amore
exga Regem Texga regni reique publice commoda, ut ad-
prisais illis quos tantopere legimus celebratos facile queat
comparari. Multa dedit Ill. ma. D. Viri preclara victu-
tis sue documenta quod nulla unquam vetustas obreuet, nulla
delebit oblimo: sed quod bona cum illius venia dixerim
exigui temporis huius res gestas, non dubitaverim, prius-
ribus illis omnibus anteferre in quibus magnam sibi lau-
dis partem, arma militum, maiorem fortuna quasi suo iure
vendicat, quod si quid prospere in bello cecidit id omne pro-
pe sum elucit. At in huius glorie societatem quam nunc
est Ill. D. Viri consecuta, neque illa se domina verum hu-
manarum offerere potest, neque quisque preterea mortalium
sed ea secundum Deum soli Ill. me. D. Viri cuius propria
est tota debet. Itaque macte sit virtute ista sua, exte-
ma cumprimis contexat, neque dubitet nomen suum ad
immortalitatem consecrare. Cuius rei nunquam fuit Ill. me
D. Viri maior quam nunc data oportunitas. Etenim ut
amen in igne magis enitescat, sic virtus eius gravibus te-
pestatibus et procellis iactata et agitata multo reddetur
illustriore, neque periculum est ne obreuet, semper enim
Deus presto est, is qui pias qui iustas causas tuentur et
defendunt, adsunt is Ill. me. D. Viri non sine magno quodam
et stupendo miraculo, quo tempore neptareii quidam et con-
selecati

consecrati homines atrox facinus conficere, atq; Ill^m me
D. v^{re} exitium adferre parabant, adexit etiam deinceps et
semper atq; omnes improbes improborum conatus refutabit
et quorum in me fuit laborum dux et molesta perpassio, eo-
rum futura est olim incommenda recordatio. Tantumq; istam fide
constanciam animiq; magnitudinem Ill^m me. D. v^{re} ne po-
stea quidem secula tacebunt, quæ et à regia ante qm ta-
tis vicibus debentur, sanctus olim vberes consequetur
et à deo ea feret præmia quæ sunt iis qm exga Principe
suum atq; exga rempublicam, magno studio fideq; singu-
lari fuerint proposita maxima.

Quod Ill^m ma. D. v^{re}. tanta istæ, mea causa, pericula sustinet
ut ne mihi officium hoc quod gero Cancellarii eripiat, ago
illi ingentes græas. Non quod magnopere mihi curæ sit ut
eo fungar diutius, sed quod hæc ipsa res maximè sit argu-
mentum amoris et benevolentiae adversum me Ill^m me. D. v^{re}
quam ego non possum non plurimum facere. Nam quod officium
attinet, eo non minus cesserim, ut primum id velle intellexero
Sacram autem Regiam, omnis me solius auctoritas impulit
ut omni hoc suscipere ne gravarer, et est revera mihi aliud
quàm omni. Credibile enim non est quantis mihi curis et solli-
citudinibus, quantis laboribus constet et vigiliis. Quæ
tamen ego omnia principis et reipub. causa perfero non
gravatim ad quos si quis ex mea opera atq; industria
et labore sanctus pervenire poterit, spiritus etiam meus
viliis mihi futurus est, dum studium meum illis probare
queam, sed ut millos eorum causa labores defugio, nulla de-
clinio pericula, sic ad intum Sacre Antis regis letus
atq; alacere, saccinam istam deposuerim, gravius quàm recti-
queat humeros meos prementem. Deum supplico oro ut Ill^m me
D. m. v^{re} omnia istæ felicia largiatur. Omnis me fraterno
amori benivolentiaq; diligenter amando Crac. 3° Septembris
1537.

Sigismundus etc.

Vniuersis et singulis Dignitatibus Spirituualibus et Secula-
 ribus, Episcopis, Palatinis, Castellanis, Capitaneis, Offici-
 alibus, Prefectis, Nobilibus, Civibus, Advocatis, Sarte-
 nis, Incolis, Colonis, ceterisque gradibus et conditionibus omnis
 cuiusque hominibus in terris nostris Prussiae habitantibus
 bonaque et possessiones in eis habentibus sincere et fidelibus
 dilectis gratiam nostram regiam. Sincere et fideles dilecti
 plerisque vestrum iam constat in proximo actis Comitibus
 Grandeeensibus et Consiliariis Ordinibus terrarum istarum
 Prussiae dinorum solidorum a singulis brascorum modis
 Contributionem in usum et necessitatem istius provinciae
 decretam et institutam esse, quo ad omnia pericula pro-
 pulsanda expediri esset et instructior, cuiusque militum
 iam restaret nisi ut ratio aliqua colligendi eius Contri-
 butiois decerneretur nos iudicium in ea re et opinionem
 multorum secuti, cum qui inscriptus est modus et ra-
 tionem colligendi et exigendi eius institimus. Sed primum
 omnium hoc vobis vniuersis declaratum esse volumus
 quod nemo vestrum cuiusque gradus, ordinis, sexus,
 et conditionis sit a soluenda Contributione inferius scripta
 libere et minime esse debeat.

Quicunque igitur brasca, coquende Ceremise causas ad mo-
 lendinum sine suis hereditariis sine aliorum alterius du-
 cere voluerit, debeat minime modiorum brasce illius
 Capitaneo loci sine eius Breue ab eo declarare, ac ab uno
 quoque ipsorum modiorum duos solidos, qui sunt in usu apud
 eum reponere eiusque rei significationem ab eo poscere. Ca-
 pitaneus vero sine Breue ab eis in Schola minime
 modiorum adnotabit eamque sigillo Capitaneo consignabit.

consignabit. quam tamen non prius poscenti dabit quam ab illo à singulis modis Contributionem ipsam exegerit, molitores autem non plura ad se modici recipiant quam quot fuerint in Scheda Capitanei adnotata absque vero scheda Capitanei signo obsignata brasea nulla neque in molenis limis depomi neque mole fermentarum subici patienter. Negligentem vero suspectos et infraunde deprehensos molitores Capitaneus loci puniet. Ut autem tanto maiore ea in re fides servetur: Statuimus ut omnes et singuli molitores sine hereditate sine quacumque alia lege et conditione molendina possident. Ut primis diebus Andreæ dies festus qui nunc instat adveniret coram loci Capitaneis sine coram Breveabiis sese sistant, inspicandamque in eam sententiam eis dent, septuaginta huius Contributionis tempus non elabentur, nulla unquam brasea sine Scheda Capitanei signo consignata recepturos. fideliterque et diligenter omnia, quicquid ad colligendam eam Contributionem attinent esse acturos. Huius autem Contributionis exigende initium fieri debet à die Sancti Andreæ anni presentis usque ad alium diem anno Andreæ Sacrum subsequenti anni videlicet millesimo quingentesimo trigesimo octavo.

In Exactores vero Collectores eius Contributionis, Capitaneos et Prefectos meos in terris Prussie statuimus. quam scorsim quisque in suo Capitaneatu exigendam curabit. neque vero et Capitanei onere hoc soluende Contributionis lenati esse debebunt sed pari modo illius cum ceteris sustinebunt ad eam quærem suam ipsorum fidem Conscientiam testem adhibebunt.

Quoniam vero in Civitatibus Oppidis maioribus eiusmodi Contributiones ligatus exigebant semper. nunc etiam munere hoc et officio eos fungi moremque in ea Contributione colligenda receptum et servatum. servare nunc quoque in Civitatibus

Ciuitatibus & oppidis ipsis maioribus volumus. porro do:
mini Epi^{us} exigent iamⁱⁿ suis bonis per suos officiales
iuxta morem etiam & consuetudinem antiquam.

Quare omnibus vobis et singulis superscriptis precipimus
ut iuxta hoc prescriptum nostrum vos gerere. Contributio:
nem q^{ue} eam absq^{ue} quouis negotio ad prestitutum vsq^{ue} tem:
pus soluendam curetis. vosq^{ue} ad quos eius rei executio
pertinet per publicas proclamationes ad cognitionem vni:
uersorum id deduci faciatis pro fide v^{est}ra officioq^{ue} et sub
gratia mea ate non facturi. Datum Cracovie xxvi^a
octobris Anno domini M^o. . . D^o. xxxvij^o

~~R^{ex} Mg^{te} Me in Chro^{lo} Re^{ge} sincere nobis dilecte. Non est clam .l.
viam: que proximis anni superioris Crac^{ie} Comiti^{us}
acta sunt in quibus cum alia ratio iniri non posset de:
fendendi regni. et laetandiq^{ue} nefaria scelera Valachi
que aduersus nos et eos qui sunt diuini potestatisq^{ue}
mea designauit: necesse fuit generalem expeditionem de:
cernere. Quam cum non solum v^{est}ri nulli. sed magno etiam
semper incommodo & detrimento regno v^{est}roq^{ue} publice fuisse
memoria teneremus prius facienda tentandaq^{ue} omnia pu:
tamus. q^{ui} ad externum istud remedium veniremus. Itaq^{ue}
de pace ad hoste meo facienda nobiscum regi facile passi:
sumus. neq^{ue} inimicam amplexum^{us} examus. Sicut ille co:
ditiones accipere non recusasse. per quas salua digni:
tate mea atq^{ue} Regia. et absq^{ue} regni mei detrimento
cedere nobis cum eo in concordiam licisset. Sed cum ille~~

102

Joannes Choienski Ep's Plocen'
Sigismundo de Erberstein.
Regis Ferdinando Consiliario.

Mag. ce domine amice char. me et honoran'. Dominu Petu
Opaleniczki tantopere isthic ingeniū et prudentia sua pro:
bauisse gaudeo, pro amicitia, quē michi cum ipso intercedit,
tum q' is priuatiū M. v're charus est grāciam habeo. speroqz
breui habitum iri apud nas rationem meritorum eius, et Can:
cellarii munere id quod m'ia v'ra optat, eū a Rē m'te coho:
nestatum iri. maxime si Ser' mi Regis Ro'ru' cōmēdatio ac:
cesserit. Ego quoqz quāqz in ea re nihil prestare me posse pnto,
tū quicquid potero lubens eum adiunabo. Cōmendo me mutuo
amori M. v're. Cui diuturna saltem et incolūmitatem opto.
Vilnē xi Octobrj M D xxxvi.

Primo Sigismundo Regi Polonie
Andreas Cricius Archieps Gnesnen.
Legatus natus. primas.

Amatus ad Cancellariū regni Polo' cōmendatur

S Acra et Ser. ma m'tas regia et domine dñe clemen. me.
Post humilem seruitutis meē et orationū cōmendationem.
fuit mos iste semper obseruatus ab omnibus ijs, quoru fidei
regni signa fuerunt cōcredita, ut si quem vidissent ma:
iore aliqua fortuna dignū. eum regibus et principibus suis
cōmendarent atqz ut augeretur ab illis et honestaretur ad:
intores essent. Quāqz vero obscuro mihi non est S. m'tem
vram in ornandis viris dignis et idoneis singulari quoda
esse iudicio et nihil spectare aliud nisi dignitatem hoīs
et merita, quē si cū adsint is apud S. M. vram nullius
cōmendationis indiget, tamen ut ipse quoqz a maioribus
meis quasi per manus mihi traditū morem obseruem
facere non potui quin S. m'ti v're cōmendarem dominu
Epū Camenecen cuius fides integritas in laboribus

obediendi alacritas et diligentia satis ut arbitror S. M. v're
perspecta est et probata. Enare magnopere queso ut eius
quoque rationem hoc tempore habere dignetur. Est enim
vix de S. M. v'ra bene meritus. fuitque illi et est opera eius
ad multa utilis et necessaria. aequum autem esse videtur
ut eorum imprimis rationes S. M. tas v'ra admittas velit
quorum aliqua in illam regnumque illius constant merita.
Ita futurum est ut alii tanto sint promptiores et alacriores
ad quosvis labores S. M. his v're causa subeundos. neque erit
quisquam qui si quando usus ferat non solum fortunarum
verum et vite periculum adire S. M. his v're causa sit re:
censaturus: ubi viderit sua esse bene merentibus premia
posita. Sed non agam pluribus. iudicio prudentieque S. M.
v're committo omnia. Cumque me gratie clementieque qua su:
ma possum animi mei demissione que accuratissime co:
mendo. Denique precor ut S. M. v're vitam longam in:
columnem atque omni felicitatis genere refertam con:
cedere dignetur.

Ioannes Chocienski Ep's Crac. R. Sol. Cancellarius

Magice domine amice char. me et honoran'. Agnosco singu:
lare studium in me Magice d. mis v're: quod quod munus istud
Cancellarii sum assecutus. non tam michi gratulatur.
ad quem non aliud ex eo pervenit quam curae. sollicitudines.
laboresque maximi, gravissimique. quod Ser. mis regibus nostris
atque reip. ce n're. Equidem Deum precor ut is esse possim
qui spei atque expectationi cum principum nostrorum, tum v're
quoque Magice d. mis ceterorumque amicorum respondere que:
am. Sed quo magis fuit meo michi conscius imbecillitatis
et quo certius explorata michi fuit temporum istorum

ratio perturbatissima: hoc vehementius refugiebat animus
ab isto tanto onere inscipiendo, atq; vltimam eo leuari potius:
sem, in magna hoc felicitatis mea parte ponerem. Sed quando
ita Ser'mo regi meo visum est: cum omnia debeo, ei negare
honestum quidem sed ardua imperanti, nefas esse ducebam.
Itaq; non ego quidem grauabor omnia facere quaecumq; ad
Spartam hanc ^{quod natus sum} ornanda pertinere putauero: sed intelligo
me ad eam rem voluntate magis promptum esse q̄ facultate
paratum. Ceterum si quid etiam priuatim Mag. ce d. mi
vr̄e officio meo aliquo operaq; prodesse potero, pro mutuo
nr̄o amore et beneuolentia curabimur a me diligentem ut
expectationi illius de me cumulate satisficiam.

De iudiciis cum Valacho factis ad festa usq; Penthecostes
negat se scire quidquam m'tas Regia. sed egit is cum illa
per dominum iſkrefieſki Capitaneum Camenecen de mittendis
Comissariis ad fines terrarum Russic, quibus plena
facultas et potestas concederetur de pace tractanda in:
ter se et m'tem Regiam. Quamq; vero in hoste hoc ut:
pote Barbaro flexa fides est: qui nullis pactis et conuentis
diu stare consuevit, tamen cum ^{non} reiciat condiciones per
Ser'mu Regem Ro. ru latas, non videtur Regis m'tis
voluntas a mittendis Comissariis abhorreere: et si nichilum
ea de re certi habet et deliberati.

Las Ser'mi Ro. rum Regis legi m'ti regis quod non in:
vita potestatem facit Mag. ce d. mi vr̄e milites in regno
suo conscribendi, atq; ad intanda ditionem Ser'mi
Ro. ru regis educendi. Sed cum bimis iam lris quas
vulgo vocant Reshim, edixerit m'tas Regia vniuersis
Nobilitati: ut ad fines regni tuendos presto sit: preterea

ipsa quoque milite mercenario opus habitura videatur: ita
vult licere Mag. et D. mi. v. milites e regno educere: ut
ipsa prius necessitati sue prospiciat, neque quisquam ex his
educatur, qui pro more regni Mag. et D. mi. v. non inco-
gnito fines regni iniri et defendere sunt obligati.

Quemadmodum terminati sunt fines inter bona m. Regie
et Mag. et D. mi. v. nihil adhuc comperiri habemus quod D.
IsabienSKI nondum redierit. Sed postquam is reversus fue-
rit neque de rebus omnibus certiores fecerit, libenter
Mag. et D. mi. v. morem geram. Cui neque hac neque ulla
alia in re meum est unquam studium defuturum. Quod super-
est commendo me amori et benevolentie Mag. et D. mi. v.
Denique precor ut eam in multos annos incolamem servet
ac felicem. Datum Cracovie. M. D. xxxvij

Ioannes Choienski Ep. Crac. Canall.
Hieronymo Cardinali Rhinutio.

Hofis fuit

R. Me in Christo pater et domine domine observan me
officiosissima servitutis meae atque orationum commendationem
Ex lris R. de d. v. facile perspexi quod graviter et
iniquo ferat animo instare ordinem equestrem atque ve-
gere m. tem Regia. ut Annatas atque ea omnia quae in
expeditione Episcoporum ceterorumque sacerdotum Romae
immeranda veniunt, pro regni necessitatibus apud
sanctam sedem apostolicam curet impetranda, et mihi
certe ea ipsa res non minus molesta accidit. Neque
concedo R. D. v. maiorem ut dolorem ex motibus
istis nostrorum hominum hauserit quam quanto ego sum
affectus. Cui quanto studio laboraverim proximis

Superioribus Comitibus ut Conatus istorum refutarem non
 esse inauditum R. D. v^{re} existimo. succurrebant enim
 eadem omnia mihi quæ pro sua singulari prudentia in
 lris ad me suis R. D. v^{ra} subtiliter et acute colligit.
 agi videbam fortunas ordinis nostri Ecclesiastici atq; ea:
 rum evertendarum initia a capite queri. Itaq; tanqua
 pro aris et focis. ita pro comodis hisce Romane Ecclie
 pugnabam. quibus saluis n^{ra} quoq; salua fore. neq; ruere
 illa prospectio quin et eodem n^{ra} labefactata motu con:
 cidant. ac videbam quidem iam peruicisse, verum acci:
 derat, ut bona Epatus huius mei Plocenⁱ visendi desiderio,
 peractis Comitibus in Masovia proficisceretur: interea ab:
 sente me ab aula regia D. Archiepus Cracovⁱ mortē
 obiit. tum noui motus excitati. atq; adducta est m^{tas} re:
 gia ut de armatis istis impetrandis Nummⁱ in urbem
 mitteret quod cum ad me fuisset allatum incredibilem
 ex eo cepi molestiam. iam repugnandi locus non erat
 dandæ manus fuerunt. neq; licebat aliud quam obsequi
 tempestati, cum aliqum meum nomen apud equestrem ordi:
 nem in summo odio atq; inuidia versaretur. quancq; ego
 pro debita mea erga sanctam sedem Aplica obseruantia
 nullum fueram periculum declinaturus. si quid profici
 posse existimassem, verum actam rem non satis prudentis
 esse videbatur. precipue cum vniuersus equester ordo
 qui idipsum tempore in bellum profecturus vnu in locum
 conuenerat quotidianis conuiuiis efflagitasset ut nisi per:
 fecta re de armatis m^{tas} R^a ne conquiesceret. Quod si
 putat R. D. v^{ra} facile coerceri posse equestrem ordinem
 a m^{te} regia, toto quod animo calo errat. Est enim illius
 ingens quedam multitudo. est ab armis. est ab equis. ab
 omnibus deniq; rebus bello necessariis paratissimus.

instructissimus. Deinde vero in qua in orbe Christiano or-
dini hinc perinde magna libertas immunitasque concessa
est, atque in regno hoc id adeo factum est, quod cum Nobiles
bellis contra Ethnicos gerendis multum saepe sanguinis pro-
fundissent, strenuamque regibus suis opera navassent, illi
gratam eis et memorem voluntatem prestare volentes
idgemis eis immunitates libertatesque concesserunt, atque
adeo iam crevit ordinis huius potentia, ut diuisum prope mo-
dum cum regia mente imperium habeat. Neque existimet
R. D. v. r. a solum hoc esse quod illi contra voluntatem
M. h. s. regis obtinere conantur, fueruntque et alia pleraque
non minora: quod nihil attinet in praesentia perscribere. Fa-
talis enim calamitas quae uniuersum orbem Christianum
peruasit, nostras etiam oras attingisse videtur. Atque eiusmodi
res praeterita ista aetate acciderunt ut quod magnus
aliquod et miserum naufragium respiciamus, regi huius non
fecerit, cum prudentia, tum praecipue pietati religionique
M. h. s. regis acceptum ferre possimus. Sed nostra bona ecclesia
hostilem in modum diuexata direptaque sunt, adeo furor
eorum nostris fortibus iminebat. Cum tamen et nos Episcopi eiusdem
simus ordinis atque loci et omnes fere, qui aut honorata
aut optima habent sacerdotia, fratres nostri affines nostri ipsi
nos commodis affecerunt, usque eo maior est odii vis quam cuius.
cumque tandem propinquitatis necessitudinisque. Monet
eos vicinorum exemplum, a quibus multa mala discunt.
Cumque nos Episcopi summa cura provideamus, ne qui libri aut
a Luthero, aut ab ipsis qui sectam eius sequuntur conscri-
pti in hoc regnum importentur: illi ex Germania
sibi curari iubent, Quin etiam proximis istis superio-
ribus Comitibus, quidam ex eorum ordine fecit mihi co-
piam libri cuiusdam in Germania imperatorem adit, qui con-

scribitur fasciculus rerum expetendarum et fugiendarum.
 in quo enim alia multa. tum argumenta eorum omnia
 continebantur quibus amatas sancte sedi Apostolice non
 deberi probabat. precipue vero Basilien' decreto Concilii
 mitebantur qui Simoniaci omnes promittantur quicunque
 vel Amatarum vel quocunque alio nomine in expeditione
 Episcopatum aut sacerdotiorum aliquid in urbe numeras-
 sent / quem librum succisius horis legere mihi fuit ne-
 cesse, atque una rationes aliunde colligere, quibus eorum
 argumenta refellerem. atque hoc unum vere possum glori-
 ari solum me fuisse qui eorum impetum sustinerem atque te-
 la quibus in sanctam sedem Apostolicam utebantur pro
 virili mea refellerem. verum et hoc ipso tempore non
 alia magisⁱⁿ re, cura mea omnis cogitatioque consistit quod
 si qua via de isto Consilio Amatas a Romana Curia
 extorquendi mihi tem Regia deducere possim. Sed video
 illam quod ad hanc quod ad hanc quidem rem perhinet.
 sui iuris non esse. Ea enim est pietate, ea observantia
 erga sanctam sedem Apolicam, nihil ut factura esset li-
 bentius quod ut petitione ista desisteret nisi importunis cla-
 moribus equestris ordinis perturbare cogeretur. qui se
 vi etiam effectuum minatur ut ne vllle e regno inopi pe-
 cunie efferantur, nisi fuerit id precario in urbe obtentum.
 Neque vllis quod nobis Episcopis pericula maiora demunciant. si
 contra illos facere perrexerimus. Quod me tamen ut an-
 tea scripsi non mouerent quicquid, si qua spes esset id quod
 vellemus perficiendi. Sed rem esse iam prope deplorata
 video. magnamque fore rerum perturbationem nisi fuerit
 ea que petunt concessa. Mea nihilominus fides, erga
 sanctam sedem Apostolicam extabit. studiumque in co-
 modis illius incendis et propugnandis. Euentum prestare

non possum: quod vnu possum contendam certe et elabo-
rabo ut si qua ratione id effici queat turbidus iste sedentur.
Spero fore ut vel conatus meus ^{Sancti} dno nro, atqz sacro:
sancto Cardinalium collegio probeatur, etiam si alius sit qz
vellemus rei exitus futurus. Quod si verbosius ista scri-
psisse videor, dabit veniam R. D. vra. Nam cum et illa
pluribus mecum egerit, officii mei esse putavi perscribere
omnia diligenter, neqz eam quicqz earum rerum que hic
acte ^{essent} aut agerentur celare.

De Can^{tu} Varmien qui vacat per translationem R. mi J.
Culmen Episcopi ad Ecclesiam Varmien queso ut sollicita
sit R. D. vra quo de illo Stanislas Hosio iuris utriusqz Do-
ctoris provideatur. Cum enim is in fide mea sit et cli-
entella vehementer cupio hac enim dignitatis fortuna:
vnuqz accessione auctum iri et honestatum plurimum
sibi me R. D. vra deuinxerit si enim in eundem in omnes
partes defendendumqz suscepit, atqz in eo laboraue-
rit ut ne quem alium Can^{tu} istius nomine negotium illi
faceffere permittat, sed ea de re scripsit antea m^{tas}
Regia. Scripsi ego quoqz semel atqz iterum ita ut mi-
nime dubia spe sim iam rem ex sententia nra con-
fectam esse. Deniqz precor ut fluctus istos tempe-
statesqz sedare, vramqz R. D. multos in annos serua-
re incolumem dignetur. Cui me fauori qz officiosissime
comendo. Datus Cracovie xx. Nouemb^{ris} M. D. xxx. vij

56

Ioannes Choienski Ep̄s Cracouiē
& Regni Polonie Cancellarius

Cardinali . S. Quatuor . Protectori .

R^{me} etc. Quod mihi se tanto studio purgat R. D. v^{ra}
de eo q^d in Ploceⁿ Ep̄at^{us} expeditione plus a me pecunie
exactum est q^{uam} ab ullo antecessorum meorum . in eo faci-
le agnosco singularem in me benevolentia^m R. D. v^{re} . que
nisi me tanti faceret quanti profecto facit min^{us} am-
m^{um} inducere potuisset ut ita se mihi diligenter purga-
ret ea de re . itaq^{ue} libens excusationem illius acci-
pio que ut nullis rationibus etiam intererit . t^{amen} solo
illo studio quo se in me R^{ex} D^{ominus} v^{ra} esse declarat
facile me adduceret . omnia ut ante acta ex animo de-
lerem meo . Nunc ut intelligat R. D^{ominus} v^{ra} ea quoq^{ue}
non vana fuisse que superioribus meis ad illam l^{ittera}
perscripseram . atq^{ue} ut luce clarius cognoscat ampli-
us trecentis aureis Hungaricis me q^{uam} quenc^{umque} antecesso-
rum meorum mea memoria numerasse . mitto illi ta-
bulas expensi . quod si diligenter rationem subduxe-
rit quemadmodum scribo . ita rem habere comperiet .
Neq^{ue} videre adhuc possum quid remissum mihi sit et
condonatum in Ep̄at^{us} illius expeditione . Nam quod
scribit R. D^{ominus} v^{ra} mille aureos annate ratione debi-
tos . mihi remissos esse : si constabit ant^{ea} do . Rapha-
elem aut^{em} do . Andream Cricim antecessores meos
mille istos aureos in vrbe persoluisse . facile patiar
eos muneribus Romane Curie expensos ferri .

liberalitatemq; illius agnoscam. sed noua ista aestimatio in
regno isto non fuit recepta quin etiam opera d. Eras-
mi Plocei olim Epi inducta fuit et antiquata atq;
vltimam secundum veterem aestimationem liceret nobis
amatas ceteraq; persolvere, posset ea facile Roma-
na Curia contenta esse. Nunc quae tempora venerit
q; periculosa, formidolosaq; cuncto ordini ecclia^o, R^e.
D. v^{ra} pro sua prudentia facile perspicit. remitte-
ndum est aliquid potius de summo isto iure q; vltimo mor-
tiens ineri velimus, sed eo vnde cepi redeo. Quae fa-
cta sunt ea ego nulla culpa R^e D. v^{re} facta non
inuitus credo. cum in lris vestigia quaedam impressa
video. non mediocris fauoris illius in me et beneuo-
lentia. quem fauorem ut nunc re ipsa declarare ve-
lit magnopere queso, omnemq; curam, operam et di-
ligentiam adhibeat, ut in huius Crac Epatus expedi-
tione et id quod in priori preteritis fuit exactum sar-
tiatur et preterea de liberalitate Romanae Curiae non-
nihil condonetur. Nam quemadmodum antea scripsi D.
v^{re} R^e. me propter munus quod gero Cancellarii, magnos
hic et incredibiles sumptus facio. non quod adeo sum
profrusus ut conturbare velim et nullo delectu habito
possim largiri omnibus. sed quod et locus hic quem ob-
tineo splendorem et magnalia postulat, et ea in tempora
incidimus, ut nisi liberalitate nra equestri ordini
animos nobis deliniamus. qui aliquando satis est animo
nobis infero infestq;, is multo futurus esset infensior
atq; infestior. Ego dum comoda Romanae Curiae summa
fide, summoq; studio hic defendo, tantum mihi odii
atq; inuidie, apud equestrem ordinem conflauit. ut
possiones Epatus tam Plocei q; Crac hostilem in
modum, in expeditione ista bellica direpta sunt.

Quod si non æquiores isthic mihi Romanos habnero
videt R. D. v^{ra} ad quantas rei familiaris angustias
me sint redacturi. Reuera magno mihi constat ista
Romanæ Curie propugnatio: nam non solum in odium
inexeri plurimorum quos cogor mihi mea benignitate
munificentiaq; reconciliare: verum etiam predia
mea bonaq; misere sunt diuexata. nihil tamen ea
re deterreebor: neq; me rei familiaris tanta iactura
segiorem reddet in Rō^{nē} Curie comodis pro viri:
li mea inendis. æquū autem esse existimo ut illa la:
borum periculorumq; per me sua causa susceptorum
memor, aliqua mihi m^o grati sui adnexu me animi
signa det. ita maiore cum animi mei alacritate
cuius me discrimini oblaturus essem dñm vsq; alicui
et emolumento Rō^{nē} curie esse possem.
Datum xx Novemb^{is} M^o D^o xxx vij.

Paulo tercio Pontifici maximo
Jo^s Choienski Ep^s Cracouien

Sanct^{is} me ac beat^{is} me in Chrō p^r et dñe domine cle:
men^{ti} me. Subiectissima seruitutem meam q; possim
officiosissime Sanc^{ti} v^{re} deferre atq; ad oscula pedū illi⁹
beatorum. si minus corpore mente tamen quod vñ
absens posse videor venerandum accedo.
L^{it}as S. v^{re} ea qua par erat veneratione accepi: quæ
tamen non mediocriter me conturbauit, factū em

sum ex illis certior falso nomen meum ad S. vram dela-
tum esse per Sta.^m Rzecizla. quasi mea opera factu
sit. ut ille possessione Decanatus Kielcen deturbaretur
Quin etiam testimoniu quorundam lra^ru^m prodatum acce-
pi quasi per vim sacerdotu id per me fuerit retentum
quod quidem suo tempore facile refellitur. Nunc illud
quam verum sit enim possessione spoliatum esse. vel ex
eo facile poterit S. vra intelligere. quod satis constat
minq^z enim possessionem Decanatus adisse. minq^z me pos-
sidere illum desiisse in id usq^z tempus quo paulo ante
q^z essem Cra^c Ep^us designatus. veni^t dno Jo^hni Vi-
lamowski inris. vtriusq^z Doctori Cantori Ecclie mee
Cra^c et Cancellario meo Decanatu isto cessi. Est magis
quod ego S. vre de homine hoc querax. circumuentum
me ab illo fuisse. cum Ep^uatu Plocen illi expediendu
comissem. Quem enim ego bona fide mandata mea
coⁿfecturum sperarem: ita rem egit ut contra volun^{tem}
meam Decanatum istum eripere mihi conaretur. ve-
rum S. vra simulatq^z ita mihi per hominem hunc
impositum esse cognovit. pro sua diuina virtute fecit
ut hoc ipsum sacerdotu mihi cum Ep^uatu meo Plocen
reseruaretur. Quod ius et beneficium. cum ipa mihi S.
vra dederit fore confido. quod intari id etiam et con-
seruare dignabitur. id quod ut faciat neq^z falsis en-
insq^z de me delationibus aures accomodet suas. qua
suma possum animi mei demissione S. vre supplico.
Cuius me gratie clementieq^z q^z diligen^{ter} me comendo.
Deniq^z supplex obtestor ut omnia illi prospera et feli-
cia largiatur. Datum Cra^c xx^a Nouemb^{ris} M^o D
xxx vij^o.

*Sigismundus primus Rex Polonie
Paulo tercio pontifici maximo*

Est in fide et clientela mea Ven^{lis} Paulus Plotowski Præ-
positus et Canonicus Varmien^{sis} qui complures annos mihi
seruando ita se gessit. ut omnibus in comitatu meo gra-
tus sit et probatus. Eius propinqui et necessarii homines
equestris ordinis, venerunt ad me decem et octo plus
minus annos cum in sacerdotum suorum possessione fuisse
dixerunt: nunc instinctu maleuolorum hominum quorundam
fortunarum suarum omnium periculum ei creari per Cri-
uinum Gallex grauitate et vehemēter questi sunt, et de-
plorarunt, adeoque mentes eorum permouerunt ut assen-
suerit et Senatorius et equester ordo magnoque studio
et contentione a me flagitauerit quiquidem alia ratione
gens istud tam controuersorum hominum contineri non
posset, ut a iure meo potestateque regia presidia peterem,
neque paterer ut quo quisque maiore predictus est integri-
tate. hoc magis sit istorum insidiis opportunus. Nam nisi
prospicerem futurum esse, ut domitia possessionesque sa-
cerdotum in incerto sint, neque ullum ius tam firmum
quisquam habere possit. ut se vel eadem ipsa hora de
sacerdotio suo deturbatum non iuxta certo sibi queat pol-
liceri. Hac eorum oratione sum equidem non medi-
ocriter commotus, sed pro more meo institutoque veteri
proque ea pietate qua in sancta sede ista sancte co-
lenda nemini secundus esse velim, prius ad S. vram
referendum putavi: a qua maiorem in modum peto

ne hoc tam indigna in ea vrbe fieri permittat. unde
ab omnibus gentibus pietatis, charitatis, mansuetudinisq;
Chrīanę exempla petita oportuit. Credibile non est q̄ fre-
mat equeſter ordo contra Romanā Curiam quanto ſudio
contendat. ne quę ibi tractentur negotia ne quę ex
regno pecunie quocumq; tandem nomine iſthuc efferā-
tur. In eo mitigando permultum habeo negotii. ſed in-
anis erit opera mea niſi a vr̄a quoq; ſ. prouiſum iſthuc
fuerit. ut ne per controuerſos iſtos homines magis in-
cendantur animi equeſtris ordinis. atq; in primis
Paulus hic per coruos iſtos hiantes irritentur. Mem-
orandū hac in re non deerit modo ipſa ſibi ſ. vr̄a de-
eſſe nolit. atq; eos quorum vitio male audit Romana
Curia coercere in animū inducat. Comende me Re-
gnumq; et dominia mea gracie ſ. vr̄e. Quam Deus
pro conſtituenda repub^lica Chrīana in multos annos
incolumem et felicem ſeruare dignetur.

*Sigismundus primus Rex Polonie
Joanni Dantiſco poſtulato Ep̄o Varmien.*

*Veritū ven. lis Paulus Plotowſki prepoſitus et Ca-
nonicus Eccleſie vestrę Varmien actionem ſibi inten-
di verbo per Emirum Galler. re vero ipſa per quoſ-
dam ex Capitulo Varmien ſeq; de ſacerdotib; ſuis quę
tanto tempore quietus poſſedit in dubiū vocari. ſum-
mis itaq; precibus a nobis contendit ut ſibi preſidio
eſſemus. ne per homines iſtos controuerſos omnibus
prope fortunis ſuis nullo ſuo merito evertatur.
Quare hortamur p. tua ut pro officio ſuo admoni-
tos ſuos velit ut technis iſtis et fraudibus ſuperſe.*

+ ad ea quę reperiuntur pretendenda. Quare quatuorſum ipſius
authoritatem ſalvare offecepit. tantum deſ. op. ſ. ad. Et ne
homines mei equeſtris ordinis //

deant atq3 beneuolentiæ quoq3, Christianæq3 charitatis
non sola litim inra perdiscant. Nam si perrexerint
neq3 per. p. nam de prauo suo more deduci poterint.
quicunq3 tandem y fuerint: nos eorum tantam petri:
tantiam pro potestate nra Regia curabimus coercenda).

Sigismundus primus Rex Polonie
Capitulo Varmiensi

Questi sunt nobis dolenter admodum fratres et cõsanguini:
nei ver. lis Pauli Plotowski Prepositi et Canonici
Ecclesiæ vr̃e Varmien, Secretarii nostri, esse non neminem
in collegio vr̃o, qui cum aperte non audeat, enigmatis
quibnsdam enim oppugnet: quæ res cum sit a fraterna
charitate aliena, non potest non esse nobis vehementer
molesta. quam ob rem vos hortamur ut si quæ sunt inter
vos similitates eas deponatis: neq3 litim magis quam
beneuolentiæ inra perdiscatis: idq3 curæ vobis maxime
sit. ut quod fratres et collegas facere decet, concorditer
viuat, ametis inter vos, atq3 alter alterum officii
sui et Christianæ pietatis cõmonefaciatis. ne si inuicem
mordere perrexeritis, ab inuicem consumamini. Nos
certe ferre non poterimus seruitorem nostrum technis
quibnsdam per quæcunq3 fortunis suis eueri. quare
ipsi hoc agatis, ut alter alterum in officio continere
possitis: neq3 expectetis dum nos in re nra potestateq3 Re:
gia coerceamus enim quem impedimento esse cognouerim:
mus, quo minus unicuiq3 id quod suum est tranquille liceat
possidere: semper enim ab omni eiusmodi ratione re:
moli sumus, ac deinceps quoq3 erimus quo ad per vos
licuerit, sed si quis vestrum aut fratribus recte moné:
tibus. aut Episcopo suo parere neglexerit, coget nos
ut contra q̃ natura nra fert gravior in eum aliquid
statuamus.

Sigismundus primus Rex Polonie
Ferdinando Romanorum Regi.

Accepimus lras m^{is} v^{re} amoris ac benevolentie
in nos nobis insignes quibus non grauatim se ferre
significat. quod non ante legare Senatores n^{ros} ad
m^{tem} vram instituerimus q^d essent Comitia Regni
nostri absoluta id nobis fuit vehementer gratum. quod
emutationem istam n^{ram} que preter atq^{ue} adeo con:
tra animi nostri sententia accidit, non modo non dn:
rins acceperit, verum etiam in optima^m partem interpre:
tata est, que res abinde magno signo esse potuit, q^{nti}
nos faceret m^{tas} v^{ra}, a qua nos grauis alia in re po:
tius q^d in amore ac benevolentia vinci passuri sumus.
Itaq^{ue} dabitur a nobis opera ut vtriusq^{ue} nostrum tanto
desiderio primo quoq^{ue} tempore satisfiat. haberi quide^m
iam coepta sunt per nos Comitia. sed eorum finis qua:
do futurus est nihil dⁿⁱ certi habemus. ut primum
peracta fuerint quod saepe iam m^{is} v^{re} scripsimus.
faciemus eam c^{on}vestigio certiore. Cui reditum Pra:
gam incolam gratulamur atq^{ue} prospera emota
et felicia ex animo precamur.

116

Sigismundus primus Rex Polonie
Ferdinando Romanorum. Un-
garie Et Bohemie Regi.

Sc² me etc. Reddite sunt nobis m^{is} v^{re} l^{re} die
23 Decembris Vienna date, quibus m^{tas} v^{ra} tempus
prescribit, ad quod tempus velit Or^{es} n^{ros} ad finiēda
contracti inter liberos n^{ros} matrimonij pacta Pra-
gam ad se venire, nimirum ad prima Aprilis, sic ta-
men ut receperit se certius adhuc aliquid ea de re
tempori nobis significatura, perplacet id nobis, ac de-
signabimus Oratores insignes. qui ad ^{pergam} diem Pragę m^{tem}
vram inueniant. Expectabimus tamen certiorē signi-
ficationem a v^{ra} m^{te}, Pragę ne per id tempus futura
sit. et an ei rei vacare possit. Nos quoq; vicissim si
quid forte obstaculi nobis incidat, non comitemus qui
m^{tem} vram tempestive certiorē faciamus / habemus
autem gracia v^{re} m^{ti} quod persistet in sententia sic
ut vehementer cupiat primo quoq; tempore affinitatē
et necessitudinem istam inter nos perfici. ac stabiliri.
Idem nobis ut quod maxime cordi est. Itaq; quod in-
tegrum et comodum erit sane libenter nos ad volun-
tatem v^{re} m^{ti} accomodabimus, vellemus tñ imprimis
ut ea res in Bohemia transigeretur propter fœdera
quę regno n^{ro} cum Slesia intercedunt firmanda. quāq;
ubi ubi fiet confidimus nihilo minus eorum fœderum
a v^{ra} m^{te} rationem habitum iri. Cui diuturna sa-
lutem ac felicitatem vna cum omnibus suis optamus.
Crag² xxviij Iamarij. M. D. xxxviij.

Sigismundus primus REX Polonie
Ferdinando Romanorum Vngarie
Bohemie Regi.

Non concedimus m.^{te} v^{re} magis ut ipsa cōpiat matrimonium hoc, inter sermos liberos n^{ros}, primo quoq^{ue} tempore consumari, q^{uam} quanto nos huius ipsius rei desiderio ardemus. Verum ut superioribus n^{ris} l^{ris} m.^{te} v^{re} significaueramus, facere nulla ratione possumus ut antea: quam transacta fuerint Regni nostri Comitia n^{ros} hac de re legatos ad m.^{tem} v^{ram} mittamus. Neq^{ue} enim fas est alios a nobis mitti q^{uam} primarios Regni Senatores et Consiliarios, qui tunc ex m.^{te} v^{re}, tunc ex n^{ra} dignitate esse queant. Atq^{ue} si quando accidit tempus vllum quo eorum presentia operaq^{ue} opus haberemus, qui consilio prudentia, qui fide, qui authoritate inter alios Regni Senatores excellerent. nunc illud accidisse maxime videtur, cum q^{uod} totum fere Christianum orbem fatalis calamitas peruasit, ea n^{ras} quoq^{ue} iam ditiones attingere videatur. Enare igitur nobis petimus a m.^{te} v^{ra}, si minus celeriter quā uterq^{ue} nostrum vellet designatos iam a nobis legatos miserimus. Quo enim chariores illos habemus, q^{uod} magis fides eorum erga nos perspecta nobis est et probata, quo plus etiam prestare videntur omnibus in rebus q^{uod} ad bonos Consiliarios pertinere videntur, hoc minus eis carere possumus, quasi baculis quibusdam senectutis n^{re} in his regni n^{ri} difficultatibus, simul atq^{ue} vero prospicere poterimus Comitiorum exitu, qui quidem incertus adhuc est, v^{ram}q^{ue} m.^{tem} Prage esse

acceperimus. Im illam certiore faciemus de die quo
sint ad eam venturi. dabimusqz operam ut utriusqz no:
strum tanto desiderio ne qua per eos mora afferatur.

[Faint, illegible handwriting at the top of the page, possibly a title or header.]

THE
LIBRARY
OF THE
MUSEUM
OF
COMPARATIVE ZOOLOGY
AND ANATOMY
HARVARD UNIVERSITY
CAMBRIDGE, MASS.

1071
In nomine domini Amen
Anno domini 1538
Mense Martii

Anno domini
1538.

Sub finem anni 1537 lre regie emisse
inducentes Comicia regni ad diem
s. Trium Regum 1538. Petrcone

Sigismundus primus Rex Polonie
Consiliariis maioribus regni Polonie

8 2 1
R. Mag^{ce} sincere nobis dilecte.
Invenit in Chr^o pater sincere nobis dilecte. Non est clam. P.
vram que proximis anni superioris Cuius Comiciis acta sunt
in quibus cum alia ratio iniri non posset defendendi regni ut
ciscendiqz nefaria scelera Valachi que aduersus nos
et eos qui sunt ditionis potestatisqz nostra designavit
necesse fuit generalem expeditionem decernere. Quam ad
non solum usum nulli sed magno etiam semper incom:
modo et detrimento regno vtiqz publico fuisse memoria
teneremus prius facienda tentandaqz omnia putant.
mus qz ad extremum istud remedium veniremus. Itaqz
de pace cum hoste meo facienda nobiscum agi facile passi
sumus neqz imiti eam amplexum eximus. si eas ille co:
ditiones accipere non renfasset per quas salua dignitate
nostea. Atqz Regia et absqz regni mei detrimento
cedere nobis cum eo in concordiam licisset. Sed cum ille

certior fortasse factus, de iis rebus quae in regno meo ageban-
tur, ad eas condiciones pactionesque descendere noluisse. Fuit
nobis iam necessarium faciendum ut quod fuerat in Comitibus
Civac constitutum, cunctis equestrem ordinem ad arma pro
patria capienda vocaremus. Neque nos affectu aetas mea
quicquam est remota quoniam ad constitutum locum matrice per-
veniremus, quo cum aliquanto post Nobilitas esset subse-
cuta, minime fugit. I. Vram ita ibi rem gestam esse
ut ad hostem summa laetitia: ad nos meror incredibilis
redmderet, spectareque res ad perniciem aliquam patriam
videretur. Itaque coacti sumus suam quemque domum remitti-
tere, atque pro paterno meo animo quem gerimus exga eos qui
sunt in fide potestateque mea, quorum bona ab omni hostium
impetu, sacra tecta quod amant, cupimus conservare: conqui-
sita nostra pecunia militem auxiliumque conscribendum
curamus: qui fines regni contra Valachos aliquanto
tempore tuerentur, quibus dubium non est, quin ceciderint
animi: etsi unus ante hanc occasionem se nactus arbitretur
tunc, qua pro libidine sua populare vexareque ditionem
nostram possint. Quamobrem malis istis cum nos obmam rec-
cupiamus, providereque pro officio meo, ne quid respublica
deficienti accipiat ad proximum Epiphaniarum diem Prote-
comie Comitia magna de consilio Senatorum regni mei
ediximus. Quae Comitia, commentus particulares in Leo-
schewitze feria

et quae generalis Commentus in Nova Civitate Corcorin
feria de more precedent. Quare
hortamur. I. Vram primum ut obeat ista Comitia: ubi
summam adhibebit diligentiam ut ad magna regni Comi-
cia Nuntii ex medio Nobilitatis designentur viri graves
et prudentes, quibus tranquillitas et salus respublice non
premiatum aliquod commodum curae sit. Postremo ipsa quoque ad

magna Comicia Liöbecomiam veniat die per nos prefinito nobiscum
vna atq; reliquis regni Consiliariis et Terrarum Nuntius
consultura de tranquillando regni statu: atq; contra hostium
impetus defendendo. vindicandisq; iniuriis et contumeliis
quibus nos regnumq; meum improbus et detestabilis Vala-
chorum Palatinus afficit. Reo fide et officio suo factura
que bene valeat. Caxat. ij. octobris. Anno domini
M^o. D^o. 1557. Regni mei anno 31

Memoribus Consiliariis

Sigismundus Rex

Serene fideles dilecte: Cum proximis anni superioris Co-
miciis decreta fuisset generalis expedicio bellica propter fi-
nes regni tuendos atq; vna de perfido hoste meo eas quas
committens est poenas sumeremus non ignoret. f. tua expe-
ditionem bellicam illam parum nobis feliciter cecidisse. ut
minime sit dubitandum plura etiam animorum hosti accessisse
postq; tantos meos conatus in nihil recidisse cognovit. quin
et metnendum esse videtur ne hoc meo casu aduerso ela-
tus proxima insequenti aestate invasionem in regni ditioneq;
meam faciat. Quamobrem impendentibus malis occurrere
cupientes ad Epiphaniarum diem magna Liöbecomie Comicia
ediximus. que Conuentus particularis in Proschervitz
feria

generalis

vero in Nova Civitate Caxat. feria

de more precedent. Mandamus. f. tue simul atq; bina ista
minora Comicia obire. atq; omnem operam adhibue-
re. quo Nuntii ex medio Nobilitatis elegantior homines
pendentes neq; private rei sue sed publice potius ream-
quillitatis et utilitatis studiosi. ut ad maiora q; se Liöbe-
comia conferat. ad diem a nobis prefinitum: ibi nobiscum
vna et cum aliis regni Consiliariis et Terrarum Nuntiis

168
consilium intima qua ratione promittendum sit ne quid res:
publica regni mei insequentis aestate detrimenti accipiat:
sed eas quas commexerit poenas perfidus hostis nobis pex:
soluat. Pro officio suo Gratia mea aliter non factura

Nobilitati Regni Polonie

Sigismundus Rex Polonie

Reverende f. d. Cum eas quas debeat perfidie atque in:
probitatis sue poenas Valachus nobis nullas adhuc
dederit: immo inprobitate hac elatus hostilia ditionibus
meis moliat: visum est cum primo necessarium ut ad
proximum diem Epiphaniarum Proteconie Comitia ma:
gna ediceremus. Que Comitis particularis in Prose:
nize fecit. de more prece
Quare mandamus tui f. ut ad particularem Comitum
prospiciat atque ubi Legationem meam audierit una cum
aliis Consilium ineat de iis rebus que ad regni tranqui:
litem utilitatemque pertinere videbuntur. Umectioque in:
re eligendos viros graves prudentes. Et qui non priua:
te rei sue: sed publice tranquillitati atque utilitati
studeant Pro fide sua Gratia nostra aliter non
factura

Sigismundus primus Rex Polonie
Consiliariis maioribus regni Polonie.

R^{M^{g^{te}}} de in Christo I^e sincere nobis dilecte memoria tenet procul:
dubio v^{ra} .P. qui fuit exitus Comitiarum anno preterito
Cracome habitore: et quemadmodum ceciderit nobis gene:
ralis ista bellica expedicio: quam solam de communi sententia
Consiliariarum meorum decernere sumus coacti: cum alia mul:
ta ratio inveniri posset qua hostium diatribis meis: immi:
nentem vim atq; impetum propulsare et de Valachi: per:
fidia poenas nobis sumere liceret. Quod si et horum que
iam sunt per nos edicta Comitiarum eventus non esset me:
liore futurus: quod deus omen obveniat: neq; .S. tua non in:
telligit: et nos comiectura quadam prospicimus: magnum
esse reipub. naufragium perhincscendum ex quo non facile
emergere liceat. Quamobrem hortamur .S. tua quantum nos
quantum reipublica regni mei: quantum sua etiam ipsius
salutem amat: que a publica seimcta esse non potest: tantum
det operam atq; omnes ingenij sapientie virtutisq; sue
necnos in eo contendat: mitiora quicquidq; ut possint co:
silia: in his que proxime instant Comitiis. Nos equas
omnes et honestas rationes libenter amplectemur: neq; ulli:
us rei q; publice utilitatis tranquillitatisq; cura cura no:
bis futura est antiquiore: qua in re .S. tuam admitterem
nobis fore speramus et optamus: neq; ipsam solum allatu:
ram omnia que ad quietem tranquillitatemq; reip^{te} p^{te}ntane:
rit perferre: verum et eos omnes quoscumq; aliqua sibi ha:
buerit familiaritate implicatos: ad idem consilium capisse:
du cohortatorem. Sic et boni fideles dominiq; sui et reipub:
amantis Senatoris et Consiliarii officio preclare functi
erit: et cum a nobis qui tante virtuti debebimus fectus

vbere consequetur ab eo qui preter pacem, concordiam chari-
tatemque mutuali nihil aliud nobis morituri Testamento re-
liquit premia fere ut multo amplissima sic sempiterno
tempore durent mea Bene valeat tua S. Cracovie Ano
domini M^o XXXVII

De Theloneis et Contuberniis opificum
tollendis Sigismundus Rex Polonie Ca:
pitaneis terrarum

Cerebris vniuersae Nobilitatis regni mei querelis sollici-
tamine qui queruntur se plus nimio gravari à Mechanicis
Magis in Cimitatibus et Oppidis tam meis quàm subditorum
nostrorum in vendendis rebus quae ab eis conficiuntur,
idque propterea fieri putant quod ipsi Mechanici obtinuerunt
nonnulla Privilegia à nobis et predecessoribus nostris,
contra Jus et libertates regni in Statutis et Privilegiis
expressas, quibus innixi non dubitant sibi adinvenire modos
et technas per quas Nobilitatem et communem populum pro
arbitrio suo in vendendis eisdem rebus, artificiorum suorum
de pactant. Ad hoc etiam queruntur instituta esse,
plexaque Thelonea tam Pontalia quàm aggregalia in bonis sub-
ditorum nostrorum tam militaris quàm aliorum ordinum quibus
homines eadem loca pertransientes gravarentur. Similiter
contra libertates publicas in Statutis et Privilegiis prede-
cessorum nostrorum et nostris expressas. Quare nos volentes
omnem causam eisdem querelis amputare et id quod aequum
nobis videbitur super his statuere mandamus tui .f. in-
beat in Cimitatibus et Oppidis Capitaneatus sui proclamari
ut omnes tam Contuberniorum sine fraternitatu omnium in
Cimitatibus et Oppidis Magis quàm etiam Nobiles et aliorum

ordinum sublimiti mei, omnes literas & Privilegia que se
sub eisdem Contuberniis siue fraternitatibus et Thelonciis
respectu habere pretendunt coram nobis in Conventu
Liotrecomen. a nobis pro festo Sanctorum trium regum in
dicto xij die post nostrum in eundem locum felicem ingres-
sum reponant sub ammissione eorundem Privilegiorum suo-
rum & pro gratia mea aliter facere non auserint. Cuius
Anno domini D. XXXVII

Legatio ad Conventus particulares qui habiti
sunt ante Conventum generalem Liotrecomensem
pro die Sanctorum trium regum indictum 1537

Salutatione dicta: Amictius regis
verba in hanc sententiam facit

Nondum est memoria excessisse: qua circa qua vigilantia qua
prudencia, Sacra Aetas regia iam inde ab initio in hunc
usque diem regnum hoc summe administraverit: quanto studio
et rationibus providere sit conata, cuius incolumitate
tranquillitateque nihil unquam habuit antiquius usque eo, ut
de liberorum suorum fortunis parens indulgentissimus magis
esse sollicitus non potuerit, quod sunt Sacra Aetas eius, et est,
ut singuli nos bona nostra facultatesque quiete et tranquille
possidere possimus. Cum itaque cunctis sit regnum hoc va-
riis gentibus atque his partim populosis, partim omni-
bus bellicosis, que infesto in nos animo, in fortunas meas
minimant, quibus nos spoliatos et eversos cupiunt quoties
id sunt facere aggressi, promissum est prudentia sacre Aetatis,
effectum etiam pietate, religionem, sanctimoniamque, ut importu-
nitatis audaciaeque suae poenas debitas persolverent, multisque

Deus autē eius de Moschis, de Tharetis, de Valachis, de
Leutemis victorias concessit: quē non solū armis verum
etiam precibus ex puro sanctoq; pectore fuis, regnū hoc tue-
tore et defendit: Quamobrem q; saluē sint fortunē nre
q; vita etiam singulorū nrū est incolumis q; non omnia in
hostiū potestatem, ditionemq; venerunt quorū alii in
mero, nonnulli robore, pleriq; calliditate, multi etiam scie-
tia rei militaris, longē nobis prestant ut eis humanis vi-
ribus resistere non posse videamur, cum prudentiē, tūc
precipue religiōi, pietatiq; eius acceptū ferre debemus

Quis est qui nesciat insignem illam contra Valachos vi-
ctoriam ante paucos annos dimittis magis eius autē fuisse
oblatam q; vicibus aliquibus aut ope operaq; humana
paratam. Cam si prosequi licuisset, non ita magnā supe-
riore estate molestiam nras eis denovassent: minus malorū
in affecta etate hac sua vidisset: sed cum necnus belli defi-
ceret, hostis confirmatus atq; erectus, recreatusq; in dicio-
nes nras autē eius incursione atq; impetu facto, quo tempore
illa graviore alia in Litvania belli contra Moschos gere-
di circa distinebatur. Loknie provincia ferro atq; igni de-
populatus, tantam illi vastitatem intulit ut etiam nunc summa
in ea sit solitudo, deserta inculta, relicta sunt omnia.

Hanc sibi, hanc regno suo, hanc universo nomini Polono per-
lempnū hostem mincia cum ignominia imposita ferenda
esse non vata nras regia, neq; rebns in Litvania con-
stitutis, neq; Inlucis cum Mosco confectis amica expetendi
de hoste supplicii. Comicia regni Cracoviē edixit in quibus
de vltiscenda Valachi perfidia consilium mrectne, neq; ea
vel etas ingranscens, vel pedis dolor, ex quo cum in viam
se dedisset, graviter laborabat, quicq; retinebat quominus
Comiciorū diem obiret, adeo summa semper omnia perreipub.

reipub^{la} salute, incolunitate, utilitateq; duxit posteriora.

Ad Comicia cum venisset, nihil ante diligentie, et laboris
pretermisit, in consultando una cum Senatoribus Regni
terrenisq; Amictis, quemadmodum Valacbi facinus vi-
dicari, promicia Polonie recuperare, regnoq; ad quod
Iuxta pertinet, restitui possit.

Sed cum omnia fuisset vitas eius periclitata, neq; intentatum
quicquam reliquisset, atq; omnes machinas adhibisset,
quo ratio aliqua iniret, qua deleri posset macula que
fuit nomini Polono per Valacbum aspersa ac documentum
in eum statueretur eiusmodi, ut denique non solum ipse, qui
nunc est eorum Sateapes, verum et posteris eius, a simili
audacia improbitateq; detereretur, atq; una regni, reipub.
pub.^{la} paci, quieti, et tranquillitati, consulere: omnis cona-
tus et labor vitas eius in nichilum recideret, si quidem fatali
quodam calamitate accidit, ut cum plura fuissent concessa illis
in Comiciis, q; unquam antea ullis in aliis, post hominum me-
moriam: neq; fecerit quicq; negatum precepit, quod ad pub-
licam totius regni, non ad privatam quorundam rem perti-
neret: tamen neq; memoria benignitatis istius, liberalitatisq;
regie: neq; metus ignominie, que genti mee iniret, ne
si tantum scelus per leuissimum hostem patratum, multum re-
liquissemus, tantum efficere potuerit, ut ad faciliorem ali-
quam defendende patrie, hostisq; vltimendi rationem consen-
tiret: ita ut cogeretur vitas regia ad generalem expedicio-
nem quod ultimum solet esse remedium, confugere, quam edi-
cere vitis eius fuit necesse, cum alia non modo vltimendi ho-
stis, verum etiam propulsande inimicie, defendendiq; regni ra-
tio nulla restaret, neq; diffidebat vitas eius quum ordo equi-
tus pro virtute sua, eam quam prius regibus maiores
solebant, ipse q; eius viti operam strenuam atq; utilem
esset natus.

128
Sciebat autem eius generosis animis eam vim inesse ut omnia
petens et facere et pati vellet mortem etiam si res ita postu-
laret. Oppetere potius quod ut vel sibi vel fratribus suis ini-
uriam factam contumeliamque sic abire permitterent neque
de his a quibus graviter lesi essent meritas poenas per-
sequerentur. precepit vero Nobilissimo cumque eam insitam
esse virtutem permatam ut potius quam publicam faceret ini-
uriam si ubi vero patere res ageretur pro ea tanquam com-
muni parente nullum adire periculum recusaret. immo quod
studio hostes illius persequendi arderet. Quare in magna
spem veniebat fore ut equester ordo maiorem suorum vir-
tutem imitatus ita ut Nobili loco natus facere oportet nullos
labores sumptus pericula declinaret. dum patre suae patri-
bus suis regi et domino suo denique nomini Polono per con-
temptissimum hostem iniuriam tanto cum dedecore illatam, vin-
dicaret.

Vixit pro dolore longe fessit autem eius spes et expectatio
de ordine suo equestri concepta quem cum nullius rei magis
amandum esse quam laudis et glorie existimasset ita rem gerere
vidit ut preterquam quod ingentes patrie calamitates importabat
non solum non adderet quicquam ad nominis sui famam, vixit
etiam plus illi detrimenti quam incrementi adferret non sine
magno atque incredibile eorum dolore qui non pauci tantam
istam ignominie notam ordini huiusmodi tanti gemebant.

Videre licet in plerisque atque ultimam non in multis corpora
eorum vestitum habitum Polonorum: facta autem Valachorum
vel Scytharum potius vel si quid Scythae esse potest mimas-
simis. Quod enim crudelitatis genus pretermisissimum est ab
nonnullis quo vel Valachi vel Scythae uti potuerint?
modo quod tecta eorum non sunt inflammata, cetera sunt
omnia eadem per quosdam ex meis designata quae fuerit

crudelissimis atq; inhumanissimis hostis pateatmens. Misere
Coloni non solum prophanorum verum etiam Sacerdotum
Ecclesiasticorumq; quoniam et regii Coloni de omnibus fortunis
suis sunt deturbati atq; ita vexati spoliatiq; ut quorum
beneficio spiritum ducimus famemq; propellimus eorum id
plerisq; fame sit atq; nichil moriendum. Quae vero in
captis Civitatibus fieri solent sed non nisi in maxime Duce:
baris virgines q; dicuntur esse constupratae: Ibana pro:
funata violataq; esse dicuntur in quae effractis foribus
quidam irruerunt atq; omnia quae in his erant per sum:
mum scelus crudelitatemq; diripuerunt.

Quoniam à cedibus temperatum non est: neq; solum de fere qui:
dam sed et Nobiles atq; insignes viri sunt interfecti adeo
ut si istum commissum esset prelum vix fuissent ita multi
casus.

Iam quae acta sunt ad Leopolum quoniam est cui cognitum et au:
ditum non sit: ita res ibi geri visa est ut sempiterna quae:
dam nox offensa reipub^lica resq; plane ad interitum patriae
spectare videretur: neq; efficere quicq; possit quod ad salutem
illius pertineret.

In qua rerum perturbatione cum esset Metas Regia cumq;
se iam omni proorsu consilio destitutam videret atq; ea spe
vehementer fenestrata quam in ordine equestri positam
defixam habebat irrueruntq; occidisse tantos conatus suos
ut iam spes esset omnis praecisa Vlascendi Valachi atq;
prominiam Loknic ex illius manibus exipienda Tequester
ordo nullis precibus adduci potuit ut pedem ex regno effere:
ret nisi stipendium sibi esset immixtum: Regia autem
Metas non ita fuit à pecunia parata ut stipendium id dare
posset: cum aliud consilium nullum ^{restaret} coacta est Metas eius
Exercitum dimittere et suam quemq; domum remittere. Nil
eorum quae agebantur ad Leopolum Valachus ignorabat

atq; ideo ad pacis condiciones quas accepturus initio voleba-
tur descendere postea recusabat: cum qui deinde consecutus est
vixit omnium eventus sperans quin et literas scripsit quibus
vltro etiam utem regiam magna cum illius indignitate, to-
tusq; nominis mei infamia quasi insultans ac rixidens
ad pugnam provocabat.

Quia ex eo quantum dolorem hauerit utas regia cum obsen-
tum esse potest qui modo exaltatam animi illius per spectat
habet? Sed cum vanam esse intelligeret absq; viribus iras
se p omni ope destitutam esse cerneret non solum sorbenda
vixit etiam consequenda ei mala ista fuerunt.

Itaq; de vltima estate illa hostis perfidia cogitationem abi-
icit: in eam dimittat onera incubit, ut promideret ne ma-
iore aliqua gravioeq; iniuria dedecore ignominia se utq;
eos qui sue ditionis essent Valachus afficeret militem
Auerenarum scribi misit quem adtingeret is copias quas
antea in presidio Terrarum Russie Podolieq; collocaverat
ad quas copias ex suo alendas ingens es alienum contra:
hæc est coacta cum pluris ei tam q; sexaginta millibus
constet.

Exultant gaudio Valachus simulatq; ad illum allatum est:
pacturum esse montes natum esse iudicium mrem inigne
illum Exercitum ita splendidum ita equis Dacis decorum
ita rebus omnibus bello necessariis instructum sibi nullo
magno vero nobis ipsis Coloniisq; meis clamore maloq; dato
summa cum ignominia nominis mei Poloni fuisse dissipa-
tum. Magnam ex eo voluptatem percipiebat q; ex ipsa
expectus esset vera fuisse que sibi renunciata erant extra
fines regni nisi persoluto stipendio, unguem quod auunt
latum Equestrem ordinem non progressum Regiam aut
utem non ita abundare pecunia ut tantum exercitum sti-
pendio alere possit. Creverunt illi animi successibus istis:

istis: misit e vestigio Nuncios ad Scythas atq; ad Moschos
gloriatns q; est: tanto se terrore meo Exercitum misse: ut no
solum non auderet in ditionem illius impetum facere: veru
etiam timore perculsus: trepiditer se in fugam comiecit: atq;
hanc aliter quam si quisq; esset insequutus domum quisq;
suam: relicta ante regia summa cum festinatione recesser
unt: neq; dubium est quin hoc ipsum: Tuncacum q; Impera
tori aut per Nuntium aut per litteras significauerit.

Fertur etiam quasi ludos quosdam fecisse in primaria Cimita
te sua: alius q; in locis: subornasseq; quosdam qui exprime
rent personam: utis regie verba q; illius proferrent qui:
bus ordinem meum ut recuperationem in Valachiam faceret
cohortatus est: atq; cunctis alios instenxisse qui nomine
totius Exercitus responderent: non se prius in Valachiam
ingressuros q; essent Iuxta D. Privilegia a ante regia
confirmata: quasi ea misisset tanti Exercitus colligendi cau
sa: ut de confirmandis: Incibus per eum ageretur: et non
ut manum cum hostibus confereret: aut quasi edito aliquo
contra Valachos preclaro facinore: non multo magis lici
tum misisset et honestum: ut tum pro fare suo: cunctis equo
stitero ordo: si qua in re factum aliquid esset contra regni
Constitutiones: id corrigi a ante regia postulare: que
perspecta tanta illius parendi alacritate nunq; inducere
animum potuisset: quicq; ut ei tam bene de se regnoq; suo
merito petenti negaret.

¶ Minus preterea Scythas eum in societatem accinxisse qui iam
preidem menses in fines Podolie: nisi de presidio
in his per ante regiam collocato: facti fuissent certiores
Ac magna quidem per Valachum ignominia: nomini
nostro est imposita: qui trepidissima queq; de nobis in vul
gus spargit. Sed ea tamen facilis tollerari possent quicq;

q; qua

per vicinas nobis Christianas nationes de his que ad Leopoldum acciderunt sunt vulgata, ea vero insigni quadam macula nomen nostrum Poloni afficiunt, quod et Regia utas multis rebus a se feliciter gestis clavis atque illustribus effecerat, et gens quod ipsa mea fide, fortitudine, rebus bellis, virtutibusque ceteris nulli aliarum gentium secunda, que admodum a maioribus suis quasi per manus accepit ita postea, vis quod aliquanto magis insigni relinquere semper est conata.

Quid sit autem regno hinc, reique publicae expectandum post tot istos rumores de gente mea disseminatos, quibus fama mea vehementer creditur, facile quibus pro sua prudentia perspicere potest.

Certe Valachus multo iam factus elatior, postquam semel in provincia Polonae pedem posuit, sensim eam occupare, atque vinctam sibi vindicare conatur, illius possessionem obtinet, veteres Colonos qui sunt ditionis regie suis submouet ac ne aspicere quidem ad eam permittit: sed dominum illius esse gloriatur: ad se Iure hereditario pertinere dicit, quoniam et Thimcorum Imperatori hoc ipsum iuramentum persuadere, que nisi vi atque armis de manibus illius excepta regnoque restituta fuerit, actum esse videbitur de magna, de Nobili, de fructuosa provincia, qua amissa, quod deus omen obruat, totum tractum illum amittimus inter Zidaczow et Strij qui Polonae provinciam attingit.

Quod si namque Thimcorum Imperatorem Valachiam occupare contingat, id quod enim breui facere constituisse plerique sunt qui non dubitanter affirmant: quis exit, qui de possessione provinciae Polonae semel acquisita eam depellere sit ausurus? qui etiam postea, latius serpere conaretur atque adeo (quod malum deus a nobis procul auerstat) in penitus etiam regni penetrare.

2
Iraterea Thartarei. post multa bella, cladesq; quibus se multis
consecerant, rediisse iam in gratiam et concordiam dicuntur
qm proximo superiore autumno fuissent Podoliam depopulaturi
nisi numeribus eos Atlas regia delinivisse. quibus tamen co-
tineri non potuissent, nisi a presidio in oris illis posito sibi
metuissent. Quodsi deductum ex illis locis fuerit, quod sint ad
fratres meos incommoda peruentura facile quibus comectu-
ra perspicere poterit.

U
me Atlas Regia nexu belli deficiat: neq; habet unde
spondium militibus persolvere possit, cum quicquid erat pe-
cunie, id omne hoc anno exegaverit: multis etiam aliqum et
magnis sumptibus exhausta atq; exanimata, utq; non solum
in milites quorum delectum fecit, verum et in munera ali-
alis, tum precipue Thartarorum Annis impex data, et in
dotem Nepotibus ex duabus sororibus et in Ursias, dotemq;
filie, et multas preterea alias in res necessarias, maiores qua-
credi queat impensas facere est coacta. Quam tamen, nonnulli
famine magis q; publice rei studio magis etiam spoliare atq;
exanimare conantur quominus possit Regni, rei q; pub. ne-
cessitati succurrere Regiamq; personam Deligmate hui.

V
Ad hec mala accedunt alia q; que et ipsa non sunt in minimis
ponenda, q; et a Cruciferis et a predomibus quos alit vicina
nobis Slesia non mediocria nobis pericula esse videntur pre-
timefenda.

D
E his omnibus malis atq; periculis, que gravia regno hinc
impendere videmus propulsandis Atlas regia consilium inire
cupiens, edixit magna regni Comitia Piotromi ad diem
Epiphaniarum, ut de communi sententia omnium, tam Con-
siliariorum, q; Auctorium statueret, quanam potissimum
ratione providendum sit, ne anima isto regno hoc aliquod
dehimentum accipiat.

Quare & n^{os} v^{ra}s hortatur ut de cetero suo Amicitios ad ea Co:
micia designent: cum plena facultate: viros graves, pendentes
et quibus nihil aliud curae sit, q^{uam} pax et tranquillitas, salus
et incolumitas regni: cuiusq^{ue} pub^{licae}: qui una cum a^{nt}e sua
vniuersosq^{ue} Regni Senatu id consulere, statueret, et ordinare
sciant et possint: quod in seruandam in tantis discriminibus
labantem rempublicam, famamq^{ue} nominis mei pertinere
videbitur: nisi enim vnamini voto et sententia, sepositisq^{ue}
omnibus priuatis affectionibus et odiis, quae nocuerunt semper
et nocent omnibus rebus publicis, de summa et solida defensione
nunc tandem consultum et statutum fuerit: verendum est, ne
haec tempestas, quae regnum Hungariae florentissimum et opu:
lentissimum his annis plurimum afflixit, breui iamiam ad
regnum hoc extendendum sepat et perueniat. Nam Regia
aetas, quo ad omnem dignitatem suam poterit nihil est pretermisissu:
ea eorum quae ad bonum et honestum regni & dominiorum
pertinere censuerit.

Credencia

Sigismundus dei gra Rex Polonie.

Vniuersis & singulis Prelatis, Proceribus, Consiliariis, et offi:
cialibus ac ceteris ex Nobilitate subditis nostris in Comuentu
Bessensi congregatis: sincere et fidelibus dilectis: Salutem et
gratiam meam. Mittimus in medium S^{tu} v^{ra}rum Generosum
Joannem Gorski Notarium Bessensem fidelem dilectum. Cui
commisimus p^{ro}tes recip^{ere} & necessitates et voluntatem meam de
illis eisdem S. v^{ra}is referre. Quare hortamur illas: ut ei
plenam fidem adhibeant: idq^{ue} omni studio et diligencia exequi
curent, quod ad subueniendum reipub^{licae} necessarium in tam
periculoso tempore fore putauerit, debitum ac officij summi &
nobis rem admodum grata facturae, quae bene valeant Crea
die xx^{to} Octobr^{is} 1537 regni mei anno 3°

Sigismundus Rex Polonie

Veneroso Joanni Coxski Notario

Terrestri Belsen. fidei dilecto

Venerose fidelis dilecte, Ceterorem facimus tua F. q. consti-
tuimus Conuentu generalem Regni mei pro festo Sanctorum
Trinitatis Regu in oppido meo Iotekom: quem de more patri-
cularis in Bels feria secunda ante festum Sancte Barbare
proxima generalis vero Terrestres in Nova Civitate Cox-
czi feria quinta ante festum Nativitatis domini precedet.

Ad quem per spectam habentes fidem et diligentiam tue fidei
eandem Amicitiam meam designamus Mandamusq. illi ut
ad dictum Conuentum Belsensem tempore proficiatur: Et
mandata nostra iuxta instructionem meam quam ei cum
litteris fidei mittimus: in medio Conventus illius omni quo
fieri poterit studio exponat: admittaturq. summa diligentia
quo Amichi Terrestres cum plena facultate ad Conuentum
generalem eligantur et mittantur. Id enim exigit summa
difficultas et necessitas reipub. Factura tua f. h. s.
pro gratia mea qua hanc operam eius rependere dignabi-
mur Datu Cracovie xx Octobris Anno domini
m. D. lxxvii. Regni mei anno xxxi.

Sigismundus primus Rex Polonie
Luce de Gorca Palatino posnamiensi.

Pro eo amore quo illi nos generum nostrum uxoremque illius filiam
nostra chara mater prosequimur cuperemus nos quidem illius illi
voto et desiderio per S. Inam satisfieri atque ut ad eum diem quo
Nephis nostra sacro fonte tingenda est presentia sua honestaret pote-
statem illi facere. Sed cum non ignoret S. Ina in quod tempora
etas ista nostra ingrauescens inciderit quod turbulenta quamque re-
quo hinc nostro rei que publicae periculosa facile intelligit. si unquam
antea nunc nobis opus esse maxime ijs Senatoribus qui et pru-
dentia consilioque prestant et authoritate valeant. et fide sint
erga nos non vulgari: inter quos cum S. Ina minime postremum
locum obtineat. cumque omnium istarum rerum clara saepe ma-
gnaque documenta dederit nolemus eam in ista regni rei que
publicae perturbatione longius a nobis abesse. Qui enim sunt
alii senectutis nostre baculi quibus niti nos maxime nunc
oporteat quod fideles et prudentes Consilarii. quo in genere
principem cum paucis locum S. Inam facile lueri perspe-
ctum habemus et exploratum. Quam hortamur ut pro fide
offitioque suo omni aliarum rerum cura cogitationeque postpo-
sita nihil nunc aliud meditetur quod qua ratione restringi
possit incendium istud animorum quod est nuper excitatum
utque et minora Comitum in Colo et maiora nobiscum obe-
at: ad quod ea omnia adferat quaecumque ad tranquillitatem
regni nostri remque publicam statimque illius constituendum puta-
verit pertinere. Ita et nostram sibi gratiam ingentem de-
merebitur et ab optimo illo maximoque meritum cuiusque
aestimatore Deo ea feret premia quod sunt his proposita
amplissima qui erga principem dominumque suum fide fuerint
et observantia singulari.

Quod nobis de parta contra Valachos ut non maxima
ita neque contemnenda certe victoria tanta cum letitia
gratulatur. in eo quoque agnoscimus ne antea quidem no-
bis incognitum studium S. Ine erga nos non mediocriter fuitque
nobis id gratissimum.

Ceterum quæ scribit de supplemento militibus mittendo sumus
ad eam rem voluntate magis prompti q̃ facultate parati.
Tanta enim ex rei numariæ difficultate laboramus. præclare
ut nobiscum actum sumus existimaturi. si quas in Podolia
nunc alimus copias eas per hanc hiemem liceat retinere.
Bene valeat S. ma.

Conuentus Regni generalis ad diem
Sanctorum trium Regum in Petreow
habitus Anno 1538

Quoniam quidem Conuentus, quomodo actus sit, quid in eo constitutum
qui eodem anno Regni status fuerit, visum est summam
huc recolligere, quod ut apertius cognoscantur acta anni superi-
oris attingere necessarium oportet. In Comitiis quidem
Xmii preteriti 1541 Cracovie habitis, et sine conclusione
solutis, deinde in Exercitu et in Castris ad Leopolum, ubi in-
tus equester ordo regni conuenerat, graues atque acerbas
querelas, contentiones, odia, et clamores uitate Nobilitatis
aduersus Regem Sigismundum primum ac aduersus Senatuum,
Consiliariosque satis constat fuisse factos. Qui tamen inde orti
fuerunt: quod Rex ipse, partem suauitatis, instantibusque idem
Consiliariis partem etiam non obstantibus, multa aduersus
leges regni et immunitates Nobilitatis uisus sit admisisse:
libertatemque equestri ordini non leuiter minuisse. Cuius
oppressio tantus fuit dolor ordini equestri occuparet.
tantus ardor illius recuperandae studium populi accendebat.
et plane in furorem egerat, ut nisi Deus opt. max. singu-
lari suo beneficio, malum illud quod impendebat auerteret.
tentidatus fuit fuisse in Castris illis ad Leopolum vniuersus
ordo Senatorius: resque eo vergebat, ut regi obedientiam a
subditis denegaretur. Rex cernens animos populi obstina-
tos neque plebi succedere quicquam volens, bello illo in
Valachos obmisso, et Castris solutis, plebem illam succentem
domum decedere permisit, odio illo, furoreque in animis subli-
torem remanente. Quo quidem odio, neque non extincta

18. 1837

X

animisq; exultantibus, pax utraq; hoc est equester ordo² et Senatorius: ad hęc quę scribo Comitiā Prætorcomensia convenit. Quę varia contentione acta sunt: eo q; Senatorius ordo, cum Rege vincere laborabant non pauci contra ex eodem Senatorio plebi fauentes homines populares. Nuncios ab equestri ordine ad ipsa Comitiā missos, satis aliqum per se trebulentos, ad sediciosa ac trebulenta consilia, clam conatabant.

Primo itaq; consultandi consessu, qui XVII Jannarii habitus est, scissio inter ipsos Nuncios Nobilitatis subito coorta est. Cum tamen Consiliarij ipsi, causam præberent, Sigidio ni Conuentibus particulareibus, qui in singulis Palatinatibus Comitiā magna præcesserunt, pleriq; Senatorii viri, equestri ordini infensi, Regina suggerente, Rege comminente, elegerunt seorsum alios Nuncios suos, partim Vasallos ac sectatores suos, partim amicos, cupiditatis auaricięq; sui ministros. Equester etiam ordo, alios contra Legatos, pro more vetusto de medio sui elegit. Duplicatus itaq; Legatorum numerus et idem inter se odiosus, estmans ac dissentiens, non modo, ad hęc Comitiā generalia, ex omnibus fere Palatinatibus Prætorcomiam convenit.

Cum itaq; hęc discordantissimi Legatorum turba, simul ad unum et communem publici Consilii locum et consessum convenisset, hi qui ab equestri ordine Legati venerant, una esse et consultare simul cum Senatorum Nuntiis volebant eo q; res illis esset inusitata ac suspiciosa plena, et q; supernacanea videretur Nuntiorum à Consiliarijs Legatio, quandoquid Consiliarii ipsi, quicquid legauerant, pntes in Conuentu adessent, se vero legitima Legatione fingi dicebant, cum ab absente equestri ordine missi fuissent, quandoquidem unus nactus ordo equester, interesse Comitijs non poterat.

Cum itaq; contentio hęc, satis diu potius utraq; tenuisset

nec alteri, alteri concedere velle. Rex edicto suo mandavit
ut patris utriusque Legati simul in commune consulere
Hinc edicto regio Legati equestris ordinis non omnium Pala:
tinatum, sed Terrarum amtaxat, Posnamensis, Calissien,
Lancienensis, Cracoviensis et Sandomiriensis non sunt obse:
cti: Et omni grati animorum offensione ex Conventu domini
abemerunt. Hinc quendam Legatis Consiliarios imitari:
tes: si quid auderent in eo Conventu decernere: id ex supplicio,
capitis apud communem Nobilitatem, cum ad domum rediret
limites.

Post discessum itaque Umavium Nobilitatis Legati illi Consili:
arios, hac interminatione perterriti, cum quid facerent
adhibebant, presertim cum viderent Consiliarios divisos,
ac mutuis oculis estantes, variisque ac trebulenter de repub:
consultare. Rex siquidem Consiliarios, quos plebi fauere
bat, omnia in consilio dicta, Umavii plebis prodebat, per
quos res et negotia omnia trebabantur: sic ut quod una
die in Senatu constitutum esset, id nocte proxima infectum
die sequenti veritum fieret. Nec tamen hinc obstinate
Umavii plebis, Rex concedere quicquid voluit.

Ad hanc offensionem animorum Umavii plebis, accessit no:
na quia exacerbatio. Marcinus Zborowski, Princeps
Cuius regis, qui hinc a Nobilitate Terrae Cracoviensis
Umavii missus erat, instante regina, officio Internatus
Cuius est primatus: atque a mensa Regia, et ab obsequio
regis est repulsus. Causa ea pretendebatur, tanquam ille, sedi:
tionem popularem in Castris ad Leopolum concitasset. mal:
taque reverenter ac contumeliose, contra Regem, contra
Reginam et Consiliarios dixisset. Sed et Joannes Tassigki
Iudex Terrae Cracoviensis, Plasa item, Dembienski, morzki
Kosien ad Iudicium huius Conventus, ob hanc eandem
excitatio seditionis Castrensis causam, citati fuerant.

74.
P reterea Nicolans Russogki, Castellanus Biechomiensis, T
rauenfis, Capitaneus pro homicidio ac pro nec. Thomae Lu
branski, Castellani Brezestensis, ad hoc etiam totius Commē
tus Indictum citatus ex officio regio erat, cum amicis com
plicibus et adiutoribus patrici homicidii, quorum tunc cu
delissima supplicia sperabantur, eo q̄ graues accusationes
et Indictum Coesarem nouum in eos adornabatur, qui cum
ipsum Thomam Lubranski, vicem Senatore, et Legatum
Regium cum publica Legatione ad Comentes maioris Ro
lome, emitem in libera via violare, necareq̄ ausus fuit.
De yis rebus infernis vberius dicemus.

H iis itaq̄ rebus, non modo Legati plebis, verum etiam plu
rimi, Senatores, et famuli ac serui dominorum, vniuersos
deniq̄ populus, qui in his Comitiis aderant, et ceteri qui
ad Indictum cum causis conueniebant, maiorem in modum
offensi fuerunt, et insolitam hanc in rege seueritatem amisa
bant. Inter ea Rex cum Consiliariis sanioris mentis
qui partes regis secuti sunt, eo Comitia dirigebat, ut qui
remanserant reliquarum Terrarum Armeni ad Tributum
publicum consentirent. At hi agere de tributo confereclo
nihil voluerunt, donec Rex prius postulatis equestribus or
dinis annueret.

P ostulata vero ea fuerunt, quae et in Comitiis Creac' 1537. et
in Castris ad Leopolum Nobilitas a Rege flagitabat, quae
omnia in capite huius libri, et paulo inferius sunt copiose
perscripta.

D um itaq̄ Armeni equestres, exigebant haec et alia pleraq̄
a rege, quae ipsi Regi, quae Regiae, quae Senatorio or
dini, damno, contumeliosaq̄ videbantur. Rex contra
cum sua parti, praeiatis commodis cum studeret, nec quicq̄
exdini equestri habere vellent, eo tunc res processura
videbatur, ut Comitia ipsa sine ulla conclusione tempore

124

periculosissimo. dissolui necesse fore. si non terribis ac lugubris
Uinctis de recuperatione in Podoliam Valachorum. de rege
militum ad Sexcentorum allatis ~~offatis~~ promissis a rege
nonnullis Uinctis. regibus publicis contentationem illam
pertraxerunt inter regem et Uinctos. dixerunt. honores
itaque illi distributi. et clades. ac Russia recens depopula-
ta. Senatui tandem et regi. cum Uinctis. Treuerum
a diffidiis illis. in concordiam et unanimiorem coegere.
et Rex facilius factus. postulatis Uinctorum amittit.
quorum tamen plerique promissa. tantum. non tamen exe-
cuta fuerunt. et equestre auxilium Tributum vicissim pro se-
culo exercitu ad Vladislavum Valachum Regi obtulit.
Primum omnium Podolite. et Russite quorum res agebatur.
qui ad firmantes adhuc villas et Castella. ac ad suos li-
berandos. redire domum festinabant. Masomite item omnes
obtulere. ex quolibet Lanceo grossos viginti quattuor.
aliarum vero Treuerum Uincti. xviij grossos dimittit.
erat offerrebant. qui visa postmodum periculi magnitudine
ad quod propulsandum. hostemque Vladislavum. in se exercitu
opus esse cernebant. assenserunt ad Tributum 24 grossorum
eius Contributionis. licet Universales. sunt paulo inferius
positi.

Quod autem tunc Rex Uinctis. et ordini equestri concessit.
ut hec in Constitutionibus inscriptis clare perscripta
sunt. Similiter quomodo clades. et quantae et omnis culpa
acciderit. quo item modo. ultio de Valacho sumpta sit
quantitas contra illum exercitus ductus sit. qui eventus
belli huius. et quod nobis utilis. id in sequentibus patebit.
Redeo iam ad negotium Nicolai Russoczi. qui de necesse
Thome Lubranski. homicidii reus. omnis complicibus viginti
Svimezki. Liskowski. Casnowski. Zycoslawski. ad Iudici-
um regnum et locis Comitus. Citatus fuit. is metuens

inuitati Iudicii quod adornabatur nimiam senectutem &
quam vermoxe popularis augebat, supplex oravit regem ne
nouo iudicio sed secundum Leges in usu habitas, iudicium
de se suisque fieret. Verum omni clementiae signa nulla vi-
dere et priusque dies ei dicta venisset capto cum nonnullis
Consiliariis et Amicis Terrestribus consilio ex Letekow
discessit, meliora, salutariarumque consilia sibi quesiturus.
Inter ea cum ille abest, familiares ac seruitores eius complices
facinorosis superscripti qui non comparerent in Iudicio ban-
niti sunt et proscripti et praemium qui veluimus captiuum
vel capita occisorum attulerit propositum. Quibus ex
citatorum numero Baran comparuit, is decreto missusque
regis, captus, et potestati Criminum Piotrkoviensi prae-
sentatus, Sextus Glowinski, libere ac incolumis di-
missus, eo quod pares accusans, mota religione conscientiae non
ausa est eum illum facinorosum peragere. Non enim fuerit,
nec ne, orem eadem, accusatori satis constabat. Reliqui
etiam qui pares etiam accusans, similiter adhibebatur, fuerit,
nec ne reus admittens, neque eos illos peragere peragebat
fide publica obstricti fuerunt, ad sistendum se coram rege
Et interea temporis, accusatores ceteros de his investigari
missi sunt.

Inter ea ex Senatu, nolentes ei iudicio interesse, hi proferunt
qui affinitate ac amicitia Diechowskio iuncti sunt Letens
Kmita Palatinus Crac., Stanislaus Lascki Palatinus Sy-
radienfis, Palatinus Rauenfis, Nicolaus Volski hys
Cunctis regibus etiam non expectato Comitiarum finem ex
Piotrkow discesserunt. Rysorski vero, missa ex itinere
ad Amicos equestres Epistola rogavit ut obisterent
ne nouo more Iudicium de illo fieret, cuius Epistolae exem-
plum inscriptum est. Productusque Diechowskio sunt ter-
mino ad sistendum iudicio dies xij. Martij, quae ultia

fuit Comitiū in qua lese iuris crimine statuto quodam in
usu non habito damnatus est. q̄ scilicet Consiliarium Senato:
remq; eundemq; Legatum regium minus Legationis publice
obertem occidendo crimen lese iuris pateat.

Ad poenas sic processum est. Capitaneatu Rauen primatus
est: Castellatu Biechomen non est multatus bonorq;
ac fama sua salua illi relicta est: sed Ius ac potestatem
vite necisq; Rex arbitrio suo reservauit. Coeterum fi:
dei Sacramento ligatus sistendi sese in Arce Marciembur:
gen vram illius loci capitaneos ad diem xiiii post festa
Paschalis ad arbitrium regis illic permansurus nec ullis
amicorum consiliis: aut intercessionibus dominorum usu:
rens. comparens ad diem constituta est detentus. et menses
xiiii in fido Castri Carcere duxit habitus. Minus postea
ac liber saluo honore dimissus. Vilnam ad Regem venit
culpe veniam deprecans. qua impetrata. cum amicis octi:
si in gratiam tam cito redire non poterat. eo q̄ negotium
de bonis pro quibus hec hostilitas suscepta fuit. mirifice
cito finire non potuit.

S wimiczki in Hungariam profugiens merore illic est. mor:
tus. Reliqui qui proscripti fuerant. teiennio exacto veniam
a rege deprecantibus Consiliarijs impetraverunt.

^{epte} Exemplum Russoczki ad Nuncios Terrarum

Mogi mili panowie bracia moi a przyjacielu Laskawu:
gdzi ktemo przyslo. zem wassieb aia sam niemogl poze:
gnacz. wasszei aia sie kim listem zaliczam mebesprezi:
czimim to czimil. izem zradami. s Panija sprzyacieli. ko
wasszei aia chodzil. abismi bili iako bracia swa na:
pomnigli abisre v. aig szzegli tego. abi staradawne
Coxome. zwiżaine prama. bili wczalosci zachowane.

A na nowe gndzoziemskie a nie narwiadome prawa mi
prziznawali. Tho iuss v. niez obaczcie iako miedzi
iako onegdza sдобremi lndzmi postampiono. a kazano na
mie. a na poteznoszi. y nagawilla ych przezczynko pra
wym starem dowodzie. Jako to benda bracia od w. m.
prziimowacz to obaczcie rozumni swemi. A gdiss iuss pan
nass mawi ktemu Statutowi przizwiedzion. ktori miedzi
niebil wzimaw. a przez Losi przizwolion. amj tess obwo
lan. mam baczie. yssz to nam bendzie wienczei sszkodzilo.
missbi nas mieprzizwiedziel gmem y miedzem pokazil. Wisse
sscz przet tim Castellany widomieb ich zabijano. y
domy wibierano iako panu Rawskiem sie stalo. y
ynim go mieisth tajemno w. m. a wsszakosch. to
nowimi prawy niebilo Sandzono. kym sie to dzwie. isz
na to Pan nass przizwiedzion. tego sie pami boze Zall
Q. dzie ia tessch. iako ten ktori sie wedlie przizwiedzenia
tak okrutnei kasny boie. ssukalem swa pokoremieschimi
y splaczliwimi prozbami swemi. milosierdzia w. k. m.
odstempniane obcon. dawalem sie wlaske w. k. m.
alw iussch przez ten gas. amia. am przizwiedzie moym
memoglisny namnisszego znaku a naczwie milosie.
dzia posnac. a widzaracz iss to micktorzi panowie mto.
smizi wolnoszi nassich stand odiezdzany. tak iss to
ich iedno gterzei z Woiewod zostanie. aiss potrzebno
mi sie zdalo y poztoczno abich cziesko wzimnisschij
choremu zdrowiu swemu abich stand odiecball. a so
bie drugich prziczin ssukat. iakobich w pana swego
Liske w pokorze przzenahast. a tak tess tym listem
w. m. iako braciei a przizwiedziel swich laskawich po
kornie prossche abisic sie ku w. k. m. przizwiedzi
a zabij w. k. m. ten rok moym y imich. ktorzi prze
czynko prawu starem Coronnemu a obizawny sa.
dzem sa:

raczył odłożyć do innych a zupełnie Rad swoich i tych kto:
rzy przez poierbali. Wozim miewatpię, isch w. Aicz. maezei
mieraecicie wozimiez, iako panowie a bracia mogli laskawi,
ktorem ia to chce, i sthimi dobremi lundzmy zaslugowac
Do tego zassu. laskawci sie prziazmi w. Aici zaliezam
Dan S. Syczowa przed Miessopusthy T 5 3 8

O dixerim hostilitatisq; origo, inter Russoczki et Lubranski
hic oritur habuit. Joannes Lubranski Epus Posnamiensis
de familia Godziambarew, cupidus in posterum claritudinis
ac memorie domus sue ordinationem de patrimonio suo,
fratreumq; suorum, fecerat, fratribus ipsis assensuibus
Rege etiam literis suis comprobante ut filii eorum a
successione huius patrimonij essent exclusi. Masculi dmi:
taxat filii eorum, eiusdem patrimonij haeredes essent:
et perpetuo succederent. Hiis autem eorumq; deficientibus
filiis masculis, ceteri ex hac familia Godziambarew ma:
scoli, in bona Lubransorum succederent. Magnus amator
erat Epus hic Godziambarew T laegns erat in illos.

Hic Epus duo germani fratres fuisse, quorum alter genuit
filium unum Thomam, vultu quidem formosum, ceterum
scortatorem, ebriosum, petulantem, exubescere nescientem,
clatrum. Alter vero frater Palatinus Posnamiensis
Qaredzina dictus, genuit filias tres, filium unum.
Filie nupservant altera Nicolao Russoczki Castellano Bie:
thomiensi. Altera nupsit Swinięzki. Tercia vero

Hic filius Qaredzine, accepit sibi uxorem Annam
ex domo Czarenkoro. Quae non cognita. C erat enim impo:
tens, et potatue maxime steraciter est mortuus. Hanc
Annam vidnam fratris patenclis uxorem, frater Thomas

Cornigio sibi copulavit (virgo ea adhuc erat) et bona
 omnia suis sterilitate defuncti, vigore ordinationis accepit
 Quam tamen ordinationem, omnes regnicole, invalida
 esse, et Inui communem contrariam dicebant. Et sorores
 cum earum maritis, cum successionem petitam à Thoma non
 obtinerent, lite inde orta, et per longa Iudicia ducta, rex
 ac odia enata fuerit. Cumq; Thomas ipse liberiore ac ma-
 ledici lingua Russocis proseribere, et in conspectu regis
 à tergo superueniens subito per contemptum protenderet,
 antestaretq; Russocis tum viri militaris animosus ac
 ferox, hostem se ei capitalem, coram professus est, et ad oc-
 cidendum semper intentus fuit. Acciditq; cito post cum
 Thomas ipse Lubranski à Cracovia in magnam Polonia
 ad Conuentus Terevancu illacum in Legatione publica
 iret Russocis eum, affectus ad Oppidum
 ositantes ac secum, occidit, moxq; furore in misericor-
 diam verso, occisum flevit ac doluit, et exanimatum in
 Curiam, quo per viam vehabatur impositum, ad Oppi-
 dum illud vicinū deduxit ac dereliquit.

Incidit Thomashke in melampigum

Sic Eps Nepok, mortis causa fuit, Sic Russocis ultus est
 superbiam inimici. Poterat Russocis, ut tunc homines
 dicebant, clementius puniri: si non regina et domini de
 Tharenow Castellani Crac. causam occisi, quem vium
 inconsulta quada benevolentia proferri sunt, vinctum
 dam suscepisset, quem propter impudicam adolescentiam et
 temeritatem, facta odio, potius dignum iudicabant.

De Zborowski

Matrem Zborowski, unum Princeps natum à rege habebat
 alterum Cuius Regis, alterum tunc Cracoviensis

homo maxime popularis ac turbulentus, is in Curia
Regis domini sui. Idem inter Nobilitatem agens, ad con-
ciliandos sibi hominum animos largitione utebatur. Quae
res Regi, sed regine magis suspecta cum esset, non par-
uum ei inimicium apud ipsam Reginam conflavit, idque eo
magis quod ad eum populi favorem opibus etiam ac dimitis
pollebat. Qui cum in praeteritis anni 1537. Comitijs
Cracoviensibus, postea in Exercitu Castreisque ad Leopolum
hoc eodem anno pro iure ac libertate equestreis ordinis,
contra potentiam Regiam, contra libidinem anarctiamque
Consiliario rem, multa acerbitate ac magno animo dixisset
ex eo tempore maiore quam antea apud populum haberi ceptus est.
Ab universo itaque ordine Equestri Terrae Cracoviensis,
designatus fuit Nuntius una cum Joanne Thassigski
Iudice Cracoviensi ad anni huius 1538. Comitia Prote-
comiensia. Is Zborowski Legationis munus sibi deman-
datum obtinens, cum fastu quodam cum Tympanis et
Tubicinibus, venit Protecomiam ad ipsa Comitia una
cum fratre suo germano Petre Zborowski Castellano
Malogostowi, qui etiam a Nobilitate Terrae Sandomiriensis
missus erat Legatus quos tamquam duos antesignanos co-
mitati sunt plerique alij Nuntij ex Ecclesia Cracoviensi
et Sandomiriensi. Sed post decretum Regium ut supra
memoratum est, absentibus a Comitijs, cum alijs aliareu
Terrarum Nuntiis, tum etiam collegis suis, solus Mare-
tinus Zborowski, posito Legationis munere, voluit Pri-
vata Curia ac secretis Regis in Protecomia in Curia
regia substitit non solum officio suo Locillatoris functus
ens, sed subministratens occulte opportuna consilia
reliquis qui remanserant et consultabant Terrarum
Nuntiis, contra Regiam et Senatum potentiam,
quae ad minimecendum equestreis iuris ac libertate

adorari putabatur. Cumq[ue] spes nulla Regi Senatq[ue]
superesset Comitiu[m] ex sententia conficiendu[m]: p[ro]p[ter]
scilicet in Curia sua Martino ipso Zborowski Rex
suadente Regina, suadente etiam Joanne de Tharenow
Castellano Crac[oviensi] Exercit[us] Regni Capitulo, cum no[n]
nullis bene sentientibus Consiliariis, ab obsequijs suis,
et a Curia illum remouit: Et sponsio[n]is Sacramento fi-
deg[ue] publica sistendi se regi cum vocaretur, obstrictum,
Curia abire iussit. Hinc cum fide obstringeret, dicere
pro se, coram Rege, et Senatu conatum, frater eius Petrus
Zborowski Castellanus Malogostew, prohibuit ne ex ami-
ci offensione Decenti dolore, acerbitate verborum Re-
gem plus in se exasperaret. Petrus itaq[ue] Zborowski
vix in dicendo levis ac copiosus, leui ac submissa oratione
pro fratre Martino contra accusationes obiectas de sedi-
tione in Castris ad Leopolum, de turbatis Comitijs, re-
spondit, et longa ac diserta oratione illum defendit.
Que tamen defensio licet visa sit non iniqua, tamen
nullis fecit eis Martino fuit. Ambo itaq[ue] hii fratres
Martini et Petrus Zborowski dies aliquot in Piot-
kovo commorati, actis singulorum dierum coniunctis, disces-
serunt. Et Numeros illos qui paulo ante post Decretum
Regni ex Piotkovo abiierunt, secuti sunt, relictis
tamen ac submissis consilijs, hijs, qui cum Rege
et Senatu consulebant Numeris. Discedentes autem nulla
dolore animiq[ue] tristitioris signa preserebant.
Eiusdem criminis etiam Tassitzki Iudex Cracoviensis,
Plaza, Dembiński, Moński, Kosiński, ad Iudicium
Regis et totius Comventus citati fuerunt: scilicet q[uod] uni-
uerso equestri ordini, in Castris ac in Exercitu ad
Leopolum, qui ex omnibus terris Regni illuc com-
migrat, autores fuerunt Comitiu[m] et conspirationem

permaosacem regno in quibus per seditionem popularem plu-
rima fuerint in Reges patrem et eius filium in regiam
in Consiliarios contumeliose dicta contraque potentiam
Regiam tamque fines legum et Iurum suorum excederet: et
ad obedientiam Regi deneganda plurima fuerosse acta.
quodque equester ordo ex eorum persuasione contumax fa-
ctus ad Valachum hostem regni ultiscendum progredi
in hostem noluerit: quod denique multis presidis in finibus
Valachie relictis Regem suum fugientem more in
Castris deseruerint. et nisi Rex post dislapsum illud exer-
citum ere suo privato instum stipendiarium exercitum in
Confinis Valachorum tenuisset. gravem aliquam cladem
ac ruinam regni tunc accepisset. Quia re non modo re-
giam sed universi regni dignitatem ignominia affecta
lesamque esse autem unde eos illos lese autem esse. Quod
diem itaque eis dictam Proteromiam sub finem Comitiarum
trecentis prope equitibus comitati vicerunt. et in Se-
natum ubi Rex cum consilio assidebat ingressi. ad
accusationem Magni Joannis de Taxenovo Castellani Crac-
Campiductoris regni. oratione modesta se excusarent
nihil se nec in Comitiis. nec in Castris neque dixisse
neque egisse. ad contumeliam ac indignitatem regie
autem nec aliquid in detrimentum publicae rei molitos:
sed quae iusta ac debita equestri ordini regnoque ac
reipublicae necessaria salutariaque fuerant. summa et
concordi totius equestris ordinis voluntate ab illis
regia autem Senatibus postulasse. rogare ne autem eius
regia offensa id ferat animo: neque gravius aliquid in
eos statuit. Rex ubi clemens dominus. et naturae
suae indulgens. et cauens. ne si quid tunc acerbius in eos
statuisset. motus aliquis. et consilii publici confusio circa
condonationem Conventus oriretur. Iudicium tunc de eis

non instituit. sed fide publica obligatos. ad sistendum se omni
vocatione. missos fecit. Quos postea temporis progressu. cum
sepe segescente deprecantibus etiam nonnullis Consiliariis
ab ea Sacramenti sponsione mammisit. et culpam criminis
condonavit. Solus Martini Zborowski hac sponsione li-
beratus non fuit. in qua toto post haeremio fermentatus est.
Fecerunt fuisse nonnulli viri Senatorii qui Regi hinc
consilia sanguinolenta ad necem Martini Zborowski sub-
ministrarent. Sed Rex hisse consiliis. flecti se ad severita-
tem non est passus.

Hæc Tractata hinc Tragedia in actis sequentis Conventus
Cracoviensis. 1538 folio agnosces.

Desata etiam erat ab equestri ordine ad hæc Comicia publica
querela. de acerba in crebris locis Thelonorum exactio-
ne. Catuli itaque ad ea Comicia fueri omnes quicunque in
suis possessionibus Thelonea ipsa exigere et Privilegia
et Donationem huiusmodi Thelonorum exhibere. que
admodum ea de re in sua in Constitutionibus et Decretis hu-
ius Conventus est perscriptum. Verum causa hæc pro-
pter multitudinem negotiorum anni finiri expedire tunc
non potuit. ad futura Comicia reiecta. Et postea ne-
glecta sunt.

Cortisani Poloni. electo Regi. lætæ ad Papam missis Ro-
ma excedere. In patriam redeunt missi. eo quod plerique illo-
rum flagitiose illuc venientes factis improbis. nomen
Polonum dehonestabant et presbiteros quictos pro sacre-
dotis Romam evocatos. libris involuebant. fortunis eos

30

erectabant. Facta sunt constitutio in eos, ut si intra prescriptum
tempus non redirent, poena proscriptiois punirentur.

Scholares etiam Poloni ex Wittembergia, ubi per Lutherum et
Melancthonem heresiarchas, nefanda heresis publice doce-
batur, edicto publico illuc missi, excedere missi. Vetitumque
ut aliqui literarum gratia illo se conferrent, Alioquin conse-
quebantur inabiles ad omnia officia tam Eccl^{ia} quam secularia, et
bona talium confiscationi subiacerent.

Via etiam Mercatoribus Polonis in Slesia, Moravia, Un-
gariam publico Decreto occlusa. Permissum est tamen Slesitis
Moravis Ungaris negociandi gratia in Poloniam venire.

Inhibitum etiam, ne milites Poloni usque in Regno, ad externa
militiam se conferrent. Hoc est ne contra Thurecos militaret,
ne Thurecus ea re offensus, foedus violatum per nos queri
posset. Haec et caetera plurima scripta sunt inferius in Co-
stitutionibus huius Conventionis.

Legatio ad Caesarem Thurecum decreta, et in diebus sequen-
tis mensis Junij missa. Quam Erasmus de Rethkoro
Palatinus Castellanus Buzessensis obivit, est inferius de-
scripta folio. Ea Legatio pessimo consilio decreta
fuit: Nam ex Legatione Thurecus excitus festinanter in
Valachiam venire, quam eo anno totam ditionis suae effecit:
ne Rex in occupanda ea Thurecum praeveniret. Et Lega-
tus ipse dominus Erasmus in periculo fuit: paucum absuit:
quoniam luto transfusus fuerit. Thurecus enim fidem eius Lega-
tionem non adhibuit. Non permissus fuit aliter quam simul
cum Exercitu Thureco in Valachiam venire, dominumque
redire.

Præmissisq; agi ceptus esset is Conuentus Liötkömienſis Episcopus
Cuiamienſis morte Joannis Carenkowski Episcopi vacabat
Lucas de Gorka Palatinus Poſnamienſis de familia Na:
mitaremm vici, et in statu adhuc ſeculari, magnæ autori:
tatis, homo diues, habendi cupidus Episcopatum hunc à Rege
petiit, et effectus est Episcopus, cum ingenti hominum admiratione
ea mutatione ſui ſtatus in extrema fere ſenectute ſua, cum:
torum animos ab ſeſe alienauit, et ex magna illa auto:
ritate gratiaq; exoritur contemptibilemq; ſe reddidit, qui
antea pæ magnis ducibus reputabatur, et cum ſummæ
veneratione à amicis colebatur. Rex, Regina ſuadente,
Episcopatum hunc ei non inuitus dedit, cum propter alias certas
cauſas, tunc vero, ne idem Lucas, pro ea potentia qua apud
plebem et optimates valuit plurimum, negotia Conuentus,
per Amictios Nobilitatis, ob denegatum ei Episcopatum pertine:
baret ac infirmeretur: precipue vero ut Lucæ potentiam in:
firmaret, quæ regi Regineq; (Regnum is affectaſſe dice:
batur) et odiſa et ſuſpecta erat. Etenim Lucas ipſe,
per longi temporis ſpatium honore ac Magiſtrato Caſtella:
natus Poſnamienſis ſumgebatur, et ſimul erat generalis
magnæ Poloniæ Capitaneus. Nactus poſtea Palatinatum Po:
ſnamienſem, Caſtellaniam una cum ipſo Capitaneatu Andree
filio ſuo reſignauit domino Lecho Tomiaſ Episcopo petente
et à rege impetrante. Itaq; penes patrem et filium, qui
etiam amicis cum uxore acceptis multum pollebat ſumma
ut dictum eſt autoritas ac potentia in magna Polonia erat
Eam Rex minime volens, patrem à filio diſtrahere
lubens voluit. Dato ei Cuiamienſi hoc Episcopatu.

Deinde Lucæ videbatur diſturbari à filio præſertim oblata
ſpe atq; occasione vite ei in Poſnamia degendi et dominatus
in illa regni parte continuandi. Accidit enim ſub id tempus,
quo Comitia ipſa inchoata fuerant q; Joannes ex Ducibus Litvæ

Ep^{us} Posnamiensis moreretur. Lucas ipse Pontifex ^{Cuiam} designatus
deceuerat relicto Cuiamensi Posnamiensem Epatum petere ut
eo commodius Epatum Posnamiensem ^{bona} in patrimonij
administraret et quasi domi sue in qua natus est. Vna cu
Andrea filio agens suam filijq^{ue} potentiam confirmaret re:
bueretq^{ue} verum ab homine sibi amicissimo Joanne Cho:
iⁿski Ep^o tunc Cracoviensi Regni Cancellario dissuasus,
Epatum Posnamiensem petere desistit. Nam et repulsum tulisset
et manifesta factaq^{ue} auaricie sue signa dedisset et plu:
ris amicis ac pompam mundi q^{ue} maioris Epatus bono:
rem fecisse dicebat. At non ita multo post alia
nova occasio cupiditatem Lucę auariciamq^{ue} excitauit,
Epatus scilicet vacans Cracoviensis et loco et opibus immu:
latis. Mortuus tunc fuit Piotromie ultimo conclusio:
nis die Comitiarum negotare incipiens optimis ac magna:
mimis vie et sapientissimus Senator Joannes Chouⁿski
Ep^{us} Cracoviensis Regni Cancellarius in cuius Epatum Lu:
cas succedere laborabat. At optatum non tulit. Nam Pe:
teo Camerato Epatus Cracoviensis datus fuit. Post tot tamen
repulsas ambitio circa Lucę conquiescere non potuit. cuius
cupiditatem noua iterum atq^{ue} iterum excitabat occasio.
Sede etenim Quisnensi 1540 paulo post ex morte Joannis
Latalski Archiepi vacante qui proximis etate mea passio
exemplo ceteris relicto Epatus mercator ceperat Lucas
ipse Archiepatum a Rege petuit putans Eximiatum huc
etati meritisq^{ue} suis debere. Qui videns Cameratum
hominem vanum ventri ac veneri deditum nihil de rep^{ta}
merito preferri sibi in Archiepato iniquo ac offenso:
tulit animoridq^{ue} eo magis q^{ue} Cameratus bmo simul Epam
Crac^{oviensis} et Archiepam Quisnensem poterat. Regia Bona
hęc procurrente tunc ne potentia Lucę cresceret immo ut
Cameratus ad summos dignitates et opes elatus omnia cu

X
Epatus Lo:
datus Skar
olusmizk

Regina possit et pro libito versaret omnia: prout ver-
sanit etc. Lucas ascendere altius nequinit. Qui toto
quinque mmo quo Epi munus gessit, viso non nisi semel
Epam suo Comamensi omne illud tempus in urbe Posna-
niensi et in possessionibus urbi vicinis commoratus, inter:
dum verba dei nominalibus ac vetulis frigide ac insul-
se predicans, oiaq; dedimus, ab hominibus neglectus:
mortuus est Anno 1542

Nullo alio preter mansionaria in Eccl^a Vladislavien-
se opere memorabili post se relicto. Vladislavie sepul-
tus

Clades et desq; noxam militum Russiq; depopulatio
inter Comiciam facta, inde nata sunt.

Rothmagister Prefectiq; cohortium noxam, que per hie-
mis tempus post discessum Regis a Leopoli et post solutum
illum furentem exercitum in confinjs Valachie pro
presidio collocata erant, Prefecti inquam prede Valachie
minimam avidi, crebro cohortes ipsas prelatum in Vala-
chiam submittebant, et multas equorum, pecorum, armen-
torum greges, multam predam abducebant, villas in-
cendebant. Has excursions tam crebras milites socii
vocati semper improbabant, ut pote qui in paucitate (1800 erant)
cohorum nullum viderant, sed parere tamen
eos suis Prefectis et predatum crebro nec oportuit Vo-
ivoda Valachorum ita stimulatus collecto ex suis
xxx millium exercitu, quibus Tureci permixti fuerant,
Leopoliam mense Januarii cum trebulentis Comiciis Profe-
comiciensis agminis, minas, Lagos, multos incendit, tria
oppida, totidem Castella presidis nullis promissa expugnavit.

I Tormentis bellicis, ceterisque rebus inde acceptis exussit
pecora infinita abegit. *I* milites meos, qui toties enim
depredabantur, prelio fudit. Ea cedes nostrorum, partim
stulticia, partim superbia ac odio capitaliter seodien-
tium Ducum Exercitus nostri accidit. Erant enim Exer-
citus nostri Duces duo. Alter Andreas Tarnowski
Castellanus Polanien/ elati animi homo, rei bellicae pla-
ne imperitus, qui tamen quod ex magna familia esset, pri-
cipatim militibus illis imperandi sibi vendicabat. Dux
alter erat Nicolaus Siemianowski Castellanus Belsensis,
qui idem fuit Legatus Magi Campiductoris nostri,
vir quidem acce ac fortis. *I* rei bellicae non impe-
ritus, ceterum in pugna ut haecum cognitus fuit pa-
rum, parum fortunatus. Hij duo discordes Duces copias
illas, diuisas ductabant: alter alteri landem sperate victoriae
invidens, *I* ne alter alteri timidiore videretur, confligere
utrumque properavit nec expectantes, dum omnes ille copie
in unum cogerentur. Non loco ad confligendum idoneo
delecto, non cognita hostium multitudine, non circumspe-
ctis insidiis, diuiso militum robore, equis etiam longo ac
veloci cursu fatigatis, pauci cum Exercitu magno pre-
lium commiserunt. Licet vero nec strenue depugna-
rent pauci tamen a multis ex insidiis circumuenti, victi
sunt. Quorum multi occisi, non pauci capti, pauci fuga
saluati. Non inuicenta cessit haec hosti victoria.
Multo plures ex hostibus quam ex nostris in ea pugna cesi-
suerunt. Sic milites egregij stulticia Imperatorum suorum
et discordia, fide perierunt. Capitanei vero Exercitus,
superbia, reliqua male geste Rege remissa scelera uni-
licante, Optimatibus deprecantibus, impunitatem sunt
consecuti.

D

Decreta et Constitutiones pu-
blice: in Conuentu generali
Viotrkouieñ pro festo sancto-
rum trium Regum. Anni
Domini. 1538. Consiliari-
orū Regni et Nuntio-
rum terrarum mu-
tuo consensu
facte.

M **S** Igismundus dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae. &c. Dñs & hæres;

MANI festum facimus tenore præsentium quibus expedit uniuerſis & singulis, tam præsentibus, q̃ futuris harum noticiam habituris. Cum ita Regni Reiq; publicæ rationibus postulantibus uitari non poterit, quin aliqua fierent contra leges constitutionesq; Regni, quas publicæ utilitatis causa institutas, parere publicæ utilitati, atq; ad nouos casus temporum nouorū consiliorum rationes accomodari, non iniquum uidebatur, perspeximus eam rem Nobilitati Regni nostri molestā accidisse, q̃ uereretur, si sapius esset a legibus istis & constitutionibus discessum, ne quis postea nostri dissimilis oriretur, qui non ex Regni Reiq; publicæ commodo, sed ex libidine sua cuncta facere in animum induceret, quæ non tam licita, q̃ animo suo essent collibita, legesq; & constitutiones patrias arbitrio suo sibi mutandi uiolandiq; hoc exemplo potestatem datam existimaret. Quæ quidē res cum uniuerſæ Nobilitati Regni nostri usqueadeo molesta esse cœpisset, ut per nuntios suos quos ad Comitiam quæ Piotrkouia per nos habita sunt, miserat, supplex a nobis contenderet: si quid cōtra leges factum uideri posset, nobis ad Regni gubernacula sedentibus, non id quidem ut irritum esse uellemus, sed prouideremus & caueremus literis & constitutionibus nostris nunq̃ nos, nostrosq; successores Poloniae Reges deinceps quicq̃ facturos, quod Regni legibus constitutionibusq; aduersaretur. Nos qui ne antea quidem nisi grauissimis adducti rationibus fieri quicq̃ passi sumus, quod cum Regni constitutionibus pugnare uideretur, fecimus non inuiti ut præcibus eiusdem Nobilitatis Regni nostri, quæ non uisæ sunt ab æquitate abhorre, locum daremus. Itaq; his literis & Constitutionibus nostris cauemus & pollicemur, nunq̃ nos nostrosq; successores fieri quicq̃ passuros, in quo Regni leges constitutionesq; uiolatæ uideri possent, atq; articulos hos infrascriptos sanctæ inuiolatæq; obseruatuos.

**De Theloneis Pontalibus
aggeralibus. etc.**

Quoniam magnis & frequentibus querelis subditorum nostrorum obruimur ob multiplicia grauamina, quæ Theloneorum quorumcunque Praefecti aut Exactores subditis nostris, etiam his qui Militaris ordinis sunt inferre noscuntur, ideo ad coercendam eorum licentiam, faciliusque cuilibet iustitiæ administrationem assequendam, Statuimus, ut quaecunque Priuilegia posteriora Ludouici Regis Priuilegio uniuersæ Nobilitati dato, priuatis personis uel Ciuitatibus super Theloneis Pontalibus uel aggeralibus concessa essent contra publicam Nobiliū libertatem, in præsentī Conuētu per nos cassaretur & anihilarentur, uerū ne quis in ea priuilegiōrū abrogatiōe præter æquū & iustum grauari se prætere ualeat, uisum est, ut collatis priuilegijs melius appareat, qualiter aliquo Priuilegio publicæ libertati derogeretur, prius illa dispiceremus, quod etiam in præsentī Conuentu magna ex parte fecimus, atque ea priuilegia, quæ uidebatur publicæ libertati aduersari abrogauimus, alia uero quæ ad commodū & necessitatem publicam transeuntium concessa sunt, in robore reliquimus. Simile iudicium de reliquis omnibus huiusmodi priuilegijs in proximo futuro Conuentu sumus facturi, & per edictum publicum proclamari mandabimus, ut omnes in eo ipso Conuentu cum huiusmodi Priuilegijs suis peremptoriæ compareant, alioquin Priuilegiōrum suorum usum perpetuo amissuri. Neque deinceps ullus in huiusmodi Theloneis percipiendis, Priuilegijs suis uti debeat, aut poterit, sub amissione bonorum, nisi qui literas nostras in præsentī uel futuro Conuentu ea de re obtinuerit.

Quia uero ab omnibus Theloneis pontalibus & aggeralibus, alijsque huiusmodi exactionibus certæ personæ, & ordines Regni nostri publicis & antiquis priuilegijs exempti esse noscuntur, decernimus, ut Prælati, Barones, & Nobiles, ac eorum subditi, cum rebus quibuscunque suis proprii laboris, ultro citroque per Regnum commeantes, dispositioni Priuilegiōrum super exactionibus præfatis concessorum non subiaceant, sed perpetuis temporibus a solutionibus quibusuis huiusmodi sint liberi & immunes.

Statuimus insuper & decernimus ut deinceps futuris temporibus Theloneatores nostri omnes, sint Nobiles, possessionati, saculares, &

Christiani. Exceptis locis istis, in quibus Capitanei & Praefecti Arciū & Ciuitatum nostrarum habent in cura & possessione sua, Thelonea nostra, nam ipsi pro Theloneatoribus haberi & reputari debent. Quicunque autem ex Theloneatoribus contra libertatem Nobilitatis aliquē Nobilem, aut eius subditum exactione Thelonei foralis, pontalis, aggeralis, seu cuiusuis excogitatae exactionis, indebite onerauerit, & aliquid ab eo per se, uel per alium exegerit seu extorserit, pro tali iniuria citari peremptorie poterit ubilibet, pro arbitrio eius qui iniuriam passus fuerit, ut uel ad Terrestre uel ad Cappitaneale illius loci Iudicium, siue ubicunque locorū talis Theloneator siue in Curia nostra Regali repertus, & citatione Curiae citatus fuerit, tum ibidem sine quauis exceptione respondere tenebitur, tanq̃ pro articulo officij, qui terrā & districtū non habet, & quum conuictus fuerit Theloneator in aliquo iudiciorum praedictorū iniuriam fecisse in exigendo aliquo Theloneo forali, pontali, aggerali &c, primum omniū restituere debet illud quod exegit, deinde ei a quo citatus fuerit in poena quatuordecim marcarum pecuniae, & trium iudicio, seu officio condemnari debet.

IN his uero Iudicijs Nobili citato admitti debet expurgatio, ita uidelicet ut Theloneator Nobilis iuxta quantitatem summā, & damni prestat corpale iuramentū, quod nihil exegit, nec per se, nec per quēpiam alium, quod esset contra Priuilegium, & libertatem publicam.

IS etiam modus repetendi a Theloneatoribus indebite exigentibus, in aquaticis & pontium Theloneis praesidentibus, tam in Regno q̃ generaliter omniū terrarum & Palatinatū Regno Poloniae subiectorū seruari debet.

Similiter & de Capitaneo loci, qui in debita exactione aliquē onerauerit, hoc quod superscriptum est erit obseruandū.

QVoniam autem contingit in plerisque locis, & fluminibus pontes extrui, ubi prius transitus non admodum difficilis fuit, & nunc quoque pateat, decernimus, ut liberum sit unicuique fluiuium, aut locum, quem Brod uulgariter appellant transire, si uolet declinare pontem.

A in

Quo casu cogi non debebit, neq̃ poterit ad solutionē pontalis. Nemo tamen debet huiusmodi transitus seu Brody, atq̃ transeuntes modis quibuscunq̃ & ingenijs impedire, aut destruere sub pœnis suprascriptis.

Quod si Præfectus seu Exactor alicuius Thelonei, pontalis, aggeralis, foralium, aut cuiuscunq̃ præstationis in bonis dominorū Spiritualiū, sæcularium, aut Nobilium quorumcunq̃, a quocunq̃ contra libertatē publicam aliquid exegerit, & extorserit, eo casu dominus ipsius tenebitur coram iudicio, seu officio præfato, huiusmodi exactorem etiam apud ipsum non arrestatum statuere, & cauere debet, quod ipse Theloneator, seu exactor iuri parebit, & iure conuictus satisfaciet parti modo præmisso. Vbi vero huiusmodi theloneator seu exactor conuictus seu cōdemnatus damnū & pœnas præfatas soluere non posset, tunc actori damnū passo per dominum, in manus ibidem instanti tradi debet. Quod si dominus Theloneatorē seu exactorē suum corā iudicio uel officio suo, modo præmisso citatus non statuerit, tum in instanti ipse respondere, & uictus iure parti satisfacere sine quibuscunq̃ exceptionibus & appellationibus tenebitur.

Item in arbitrio & libertate Actoris erit, uel exactori plebeo citato expurgationem admittere, uel ipsi soli iuxta quantitatem summæ super damno illato probationem facere.

Probatio uero seu expurgatio tali modo fieri debet, quod Theloneator Nobilis iuret iuxta quantitatem summæ. Plebeus uero & ignobilis pro summa decem marcarū met secundus, pro maiori autē summa met septimus iurare debet, q̃ uidelicet nihil ab actore contra libertatem publicam exegit & extorsit.

Ciuitatum etiam & Oppidorum incolæ, ubilibet in Regno constituti eidem legi subiacebunt, q̃ uidelicet modo suprascripo ad præfata iudicia seu officia citati eodem modo iuri parere & respondere, ac condemnati satisfacere tenebuntur, & ipsi Ciuēs præfati, Procōsul scilicet cum Consulibus suos Theloneatores, seu Exactores corā præfatis iudicijs & officijs similiter statuere debebunt & tenebuntur.

IN defectu uero statuitionis soli respondebunt, & iure uicti parti satisficient, ut supra de alijs constitutum est. Neq; poterint ipsi Ciuēs a præfatis iudicijs seu officijs se excipere seu eximere, aut ad ius suum Ciuile, uel ad quodcunq; aliud reuocare, uigore priuilegiorum suorum, iurium, consuetudinū, aut libertatum eis concessarum, quibus omnibus in hac parte duntaxat derogatur, q̄ in hac causa, que mere ad officium seu iudicium Regale pertinet, priuilegia in contrarium disponentia merito illis suffragari non debeant.

AD coercendam uero licentiosam foralium exactionem statutum olim Serenissimi Ioannis Alberti folio, ciii. in robore conseruandū decernimus, quo cautum est, q̄ a kmethonibus peccora & peccudes, res quoq; alias priuatas cuiuslibet generis domestica cura comparatas, ducentibus, uendentibusq; aut pro usu domestico eumentibus, nulla Thelonea foraliaq; exigi debent, non obstante Statuto nostro de rebus mechanicis disponente, quod quo ad hæc seruari non debet.

QVia frequenter accidit damna in bonis a transeuntibus inferri, & pro illis transeuntes nonnunq̄ plus æquo grauari. Statuimus ut hi qui in possessionibus suis damnū se recepisse prætenderint ab aliquo eorum, qui publico itinere peccora peccudesq; egerint, uel, cum curribus & equis iter fecerint, damnum huiusmodi sibi illatum cum Ministeriali terrestri, & duobus Nobilibus illud conspiciat & testetur. In defectu uero Nobilium uel Ministerialis, cum quatuor uel ad minus duobus plebeis iuratis uillæ illius seu uicine, & quod illi ministerialis Nobiles, uel plebei iurati, pro damno dandum decreuerint exigat. Pro qua exactione si in iudicium citatus fuerit, ille qui eo modo, ut superscriptum est damnū se accepisse protestatus fuerit, iuramento suo proprio, iuxta recognitionem illorum qui damnum conspexerint, actorem euadet.

De redemptione bonorum Regalium.

QVoniā circa redemptionem bonorum nostrorum Regalium euenire solet, q̄ Tenuarij, de quorum manibus bona redimuntur, grauamina & difficultates perferre coguntur. Ad quæ ammouenda, statuimus, ut in redemptione bonorum nostrorum Regalium, siue ea pro mensa nostra, siue per quempiam alium de consensu nostro redimantur, non seruet deinceps arrestatio pecuniarū homini possessionato. Similiter & impossessionato fideiussore pro se statuenti. Sed si quispiā subditorū nostrorū ex illis bonis redemptis se iniuriā aut damnū ab eo, qui exēptus est, accepisse pretēdat, pro tali iniuria seu dāno iure terrestri cū eo experiatur. Deinde ut ad migrandū, quod Rumowanie uocāt, quilibet, de cuius manibus siue per nos, aut aliū quempiā bona nostra redimuntur, tempus sex septimanarū liberū habeat, quo tempore licere debet exempto omnes & singulas res, & bona quæcunq; mobilia propria euehere, expellere, & exportare. Preterea huiusmodi bonorum redemptionis fieri debet in districtu proprio, quando per aliū q̄ per nos redimuntur, & terminus Citationis pro redimendis bonis siue per nos siue per quempiam alium de consensu nostro redimantur, debet esse sex septimanarum a tempore positionis ipsius citationis.

De Abbatibus et Prepositis.

FRequētib; magnisq; petitionibus atq; clamoribus subditorum nostrorum permoti, cernentes omnia Monasteria ferme in Regno nostro ex munificentia & liberalitate, non solum antecessorum nostrorum Poloniæ Regū atq; Principum, sed etiam Baronum & Nobilium facultatibus, bene dotata esse, & nunc quoq; Nobilitatis fauore plurimum indigere. cauentes etiam ne noua dogmata ex Germania ad Regnum nostrum, præsertim uero ad quædā Monasteria in ditionibus nostris, per homines nationis illius inferantur: & ne Monasteria ipsa, quæ iā magna ex parte desolata cernuntur, ad interitum ob defectum personarum deueniant, Statuimus, ut deinceps futuris perpetuis temporibus nemo in Abbatem cuiuscunq; Monasterij in Regno nostro, aut etiam in Præpositum eligi debeat, aut possit, nisi qui sit natione Polonus. Hac cautione adiecta, ut si in eodem Monasterio aliquis ex Nobi-

si genere procreatus, & idoneus Monachus reperiatur, in Abbatem ante alios eligi & recipi debeat, atq; per nos loci ordinario presentari. Vbi uero nullus Nobilis idoneus in eodem Monasterio reperiretur, tum ex alio Monasterio eiusdem ordinis, & Religionis uir Nobilis & idoneus erit deligendus, seu postulandus. In defectu autem Nobilis idonei, licitum erit & liberum, plebeum idoneum natione Polonum in Abbatem eligere, de cuius idoneitate & natione loci ordinarius Episcopus nos per literas suas certiores reddet, ut sciamus, quem & qualem ei presentare debeamus.

De Notarijs terrestribus.

DEcernimus omnino habere uolentes, ut Constitutiones de Notarijs terrestribus dudū editæ, iam exnunc debitam per omnia exequutionem habeant, & accipiant, atq; futuris temporibus dispositio illarum in omnibus seruetur & manuteneatur.

De captiuatione Nobilium in Ciuitatibus.

STatuimus ut Nobiles, secundum statū Thorunij editum, pro admissis criminibus in Ciuitatibus & Oppidis, captiuentur. Et qui officio Capitaneali digni poena uidebuntur, in Ciuium potestate relinquantur. Qui uero iudicabuntur ab officio Capitaneali, ut cunq; Ciuibz dissencientibus, poenam non promeruisse, in custodiā officij Castrænsis tradi debent, usq; ad cognitionē nostram super eiusmodi detentorum excessibus faciendā. Quod si nos decreuerimus aliquem iniuste detentum esse, eumq; per sententiam nostram liberū fecerimus, Ciues pro huiusmodi iniusta detentione poenam detento sexaginta marcarū pecuniæ soluere tenebuntur, sintq; astricti.

STATVTI AVTEM
FORMVLA THORVNIAE PER NOS
ANNO. M. D. XX. AEDITI IN
HAEC VERBA SEQVITVR.

QVia Nobilium & Ciuitatum Regni nostri damnosa fuit exorta differētia, super his Nobilibus, qui in recēti crimine p uiolētia in Ciuitatibus & Oppidis capiebant. Proinde nos tā graui negotio ad præsens, propter Prussiae bellicā occupationē pro perpetua ordinatiōe intendere non ualentes, nihilominus prouidentes tranquillitati subditorū nostrorū de unamini consilio Consiliariorum nostrorum omnium, & Nuntiorum Terrestrium Regni, Statuimus & ordinamus, q̄ dum aliquis Nobilis in Ciuitate nostra, uel Oppido nostro, aut aliquorum spiritualium & saculariū subditorum Regni nostri, pro crimine uiolentiæ per officium Ciuile captus fuerit, extunc talis Nobilis pro uiolentia captus detineri debet in prætorio Ciuitatis uel Oppidi ubi capietur. Quo facto officium Ciuitatis uel Oppidi illius, ubi talis uiolator captus fuerit, nullum penitus iudicium faciet, nec aliquam pœnam exiget de eodem Nobili nisi prius ad eorum requisitionē Capitaneus uel Vicecapitaneus Castren̄ illius iurisdictionis nostræ Regalis, sub quo talis Ciuitas uel Oppidum situm fuerit, præsens interfuerit eidem Ciuili iudicio, quod ministrari & fieri debet pro uiolentia contra dictum Nobilem. Et ubi Capitaneus uel Vicecapitaneus noster ad unam sententiam cum officio illius Ciuitatis uel Oppidi, ubi talis Nobilis detentus fuerit cōcordati fuerint, extunc præsatus Nobilis iuxta huiusmodi sententiā Capitanei nostri, aut eius Vicecapitanei, & officij Ciuilis, cōdemnari & puniri debet. Si uero talis Capitaneus noster uel eius Vicecapitaneus non poterit se concordare super sententiam cum officio Ciuili, contra talem Nobilem, extunc ipse captiuus interea temporis in decenti captiuitate Ciuili detineri debet, tam diu donec a Maiestate nostra Regia informationem Capitaneus noster, & illa Ciuitas uel Oppidum habuerit, quomodo talis Nobilis captiuus sententiari & puniri deberet, præscriptione tanta temporis non obstante qua se prædictus captiuus tueri non ualebit. Si uero in aliqua Ciuitate uel oppido offi-

gium ciuile contra præmissa aliquid attentauerit, extunc per Capitaneum nostrum Castrensem, sub cuius iurisdictione & districtu talis Ciuitas uel Oppidum consistit, Proconsul pro tempore existens cum uno Consule capi & decollari & capite priuari debent,

De Inhibitionibus.

Volumus ut nullæ Imposterum inhibitiones ad iudicia dentur, fiatq; in hoc exequutio Statutorum Regni nostri, & his qui huiusmodi literas in iudicium produxerit, pœna quatuordecim marcarum parti aduersæ puniatur. Similiter iudices tam terrestres q̃ Castrenses huiusmodi literis Inhibitionum, in præiudicium partium parentes & locum dantes, quatuordecim marcarum pœna plectantur. Exceptis causis eorum qui in seruitijs Reipublicæ, puta legationis, aut ubi aliquis per nos exercitui contra hostem nostrum, etiam extra Regnum præfectus fuerit, quorum causæ ad unius anni spatium, si tanto tēpore fuerint in seruitio nostro suspendi poterunt iussu aut declaratione nostra per literas iudicio faciendæ.

De Iudicio occisorum et vulneratorum in Ciuitatibus et Oppidis.

Decernimus, ut deinceps secundum antiquas Regni nostri constitutiones, de occisis seu uulneratis Nobilibus, aut eorum Kmethonibus, in omnibus, Ciuitatibus & Oppidis nostris Regijs Spiritualiumq; & sæcularium dominorum non iudicium Ciuile sed terrestre & Polonicum seruetur & locetur. Vbi uero Ciuile ius fue-

rit a Ciuibus in hac re seruatum, poena quatuordecim marcarum pecuniæ, Ciues ipsi parti soluen puniatur, iure terrestri totiens quotiens opus fuerit peremptoriæ exigenda.

De Palatinorum: Vicepalatinorum: ac Ciuium negligentia super taxatione rerum.

Consentientibus Regni nostri ordinibus decernimus, ut de rebus in Ciuitatibus & Oppidis taxandis, Palatini ipsi, dispositioni Statutorum omnino satisfaciant, & quā hactenus admittebant, nullam deinceps in hoc cōmittant negligentiam. Nam alioquin liberum erit unicuique negligentiam Palatini nobis deferre. Vbi uero ignorante Palatino per negligentiam Vicepalatini taxatio rerum predicta intermitteretur, Palatino debet deferri Vicepalatini negligentia. Verum si Palatinus sciens eiusmodi negligentiam committi, officium suum in ordinē non redegerit, resque non taxauerit pratio illis constituto, citatus ex officio, peremptoriæ poenam centum marcarū pecuniæ luere debet, cuius medietas pro fisco Regio, alia uero pro parte instigante spectare debet.

Vbi uero constitutioni Palatini, Ciues: uel Oppidani quicumque contrauenient, plus ab aliquo emente extorserint, citati pro hac iniuria, si erunt ciuitatum nostrarum incole, ad Palatinum loci illius, uel eius uicesgerentem, poenam quatuordecim marcarum pecuniæ luēt & succumbent, si per actorem fuerint conuicti. Si autem spiritualium Baronum uel nobilium subditi fuerint, ad eorum dominos, uel ipsorum locum tenentes citati, & rei in hac parte reperti, condemnari in poena quatuordecim marcarū, totiens quotiens de inobedientia præ-

116
dicta conuicti fuerint, debebunt. Quod si Palatinus loci ad querelam huiusmodi iustitiā ministrare cum Ciuibus & Oppidanis neglexerit, citatus ex officio, poenam Centum marcarum modo pramisso luere debet. Domini uero Spirituales & sæculares in simili casu iustitiam ministrare negligentes, pro non administrata iustitia citati ad ius terre peremptorie poena quatuordecim marcarum pecuniæ puniatur, cuius media pars iudicio, alia parti actoreæ cedere debet.

De Nundinis Ciuitatū et Oppidorum.

Innitentes priori Statuto, decernimus, ut libera sit uenditio rerū omnium, per talenta & ulnas, in nundinis Ciuitatū & Oppidorum, præsertim, in Leopoliē. Lublineē. Posnanieē. & Warscheuieē. Ciuitatibus, & in alijs omnibus in Regno consistentibus: Quod si ciuitates ipsæ, præmissis contrauenerint, citatæ ad præsentiam nostram, præmissorū occasione, ubicunq; fuerimus constituti peremptorie, in poena Centū Marcarum, ubi aliqua earūdem ad minus tribus testibus conuicta fuerit, irremissibiliter eandem condemnabimus, cuius medietas pro fisco nostro Regio, altera uero pro parte instigante, spectare debet. Huiusmodi uero libertas, incipere debet, a proximo festo sancti Ioannis Baptistæ,

De profugis Kmetonibus.

Statuta de arestatione Kmetonum, neminem ad sui obseruationem deinceps stringere debent. Sed antiquiora de repetendis fugitiuis Kmetonibus, sine arestatione, in robore conseruamus. Hoc idem ius ad filios colonorum & famulos seu seruitores fugitiuos, per dominos repetendos, extendimus.

B

De expeditione bellica.

Bellicam expeditionem Generalem non nisi deliberate & ex legitimis rationibus & causis ac necessitate publica, futuris temporibus instituemus, secundum dispositionem Statutorum, præmissis generali & particulari cōuentibus. Cum uero expeditio bellica fuerit instituta, ad illam immutandam, conuentiones indici non debent, ne cum ex decreta & publicata expeditione, præparationem ad bellum Nobiles fecerint, si eodē tempore contribuere cogerentur, duplici sumptu onerentur.

De Iudeis.

Statuimus inuiolabiliter obseruandum. Iudeos Theloneis quibuscunq; præfici non debere neq; posse, indignū & iuri diuino contrarium censeñ. eius generis homines aliquibus honoribus & officijs inter Christianos fungi debere.

Ceterum pignora debebunt inscribere in libros secundum Statutum nostrum Cracouiæ in Conuentu Regni generali, anno domini M. D. XXXII. æditum.

Quoniam uero nimia furum licentia & pluralitas, eo maxime creuisse uidetur, quod fures ipsi habeant rerum furto ablatarum apud Iudeos tutam uenditionē. Cui malo ut obuiari possit ex cōsilio Senatorum Regni nostri, & postulantibus Nuntijs terrarū, decreuimus, decernimusq; ut si Iudei pro re furtiua ad se delata, euitorem statuere non possent, aut nollent, in Iudicio ad hoc citati, poena furcæ ipsi ut culpæ participes & conscij, puniri debēt.

177
Volumus præterea, ut Iudei non habeant liberam mercandi in omnibus rebus facultatem. Sed modum per nos statuendum in Mercimonijs ad uictum querendum, ubiq; in Regno nostro teneant & diligenter obseruent. Atq; etiam, pacta & Conuentiones, quas cū nonnullis Ciuitatibus maioribus Regni nostri habent, in toto teneant.

ET quoniam Iudei relicto ueteri instituto, proiectis signis per quæ a Christianis dignoscebantur uestitum, Christianis per omnia similem sumpserunt, ut inter Christianos dignosci non possint. Statuimus perpetuo obseruandum, ut omnes & singuli, ubiq; in Regno nostro Iudei: signa, hoc est, Bireta aut capellos seu aliud capitis tegmentum, coloris glauci, alias Zolte ubilibet locorum deferant. Viatoribus exceptis, per uiam enim & itinera licebit illis signa huiusmodi deponere aut occultare.

QVod si quispiam ex Iudeis uti transgressor huius legis, nõ deferens capitis tegmentum glauci coloris, Palatino loci, aut eius Vicepalatino, seu Iudici secundum morem terræ cuiuslibet delatus, & ibi conuictus fuerit, soluere cogatur toties quoties constitutioni contrauerit præsentis, unius floreni pœnam, cuius medietas Palatino, seu uicepalatino, seu Iudici, & alia medietas instigatori cedere debet.

QVia etiam ad prouidendum securitati eorundem Iudeorum & ad compescendam licentiosorum audaciam, eisdem Iudeis in aliquibus locis contulimus uadia ad magnas summas se extendentia, quæ quidem non ad singulares & priuatas personas, sed duntaxat ad communitatem aut aliam multitudinem ciuilem, per conspirationem, tumultum & seditionem ad perniciem & interitum Iudeorum excitatam, extendi debere uolumus & declaramus.

Item, cum Christianis Iura Regni, mercaturas & forâ in uillis facere prohibeant, multominus hoc Iudeis licere censemus, immo sub grauissimis pœnis ne talia audeant, eis interdiciamus & prohibemus sub amissione rerum omnium iuxta antiquum Statutum confiscandarum.

De Ciuibus bona hereditaria possidentibus.

ANtiquis constitutionibus prædecessorum nostrorum innitentes & subditorū nostrorum petitionibus permoti, decernimus, ut Ciues & plebei secundum Statutorū prohibitionem bona hæreditaria terrestria deinceps non emant, & inscriptiones, quæ in Iudicijs terrestribus illis super hoc factæ fuerint, sint ipso facto nullæ. Iudex uero inscriptionem admittens, pœnam Centum Marcarum incurrat ab eo ex officio exigendam.

Bona autem quæ hactenus ciues ipsi possederunt, & possident, tenebuntur infra tēpus quatuor annorum, illa cuiuscūq; uoluerint Nobili & indigenæ Regni uendere, sub amissione eorundem bonorum, quæ modo præmissis per nos uendi, & pecuniæ pro defensione Regni conuerti debebunt. Ita tamen, q̄ ea bona ad hunc modum uendita, poterint proximiores eorum nobiliū qui ea uendiderant & alienauerant, pro eadem summa, pro qua uendita erunt infra annū, a tempore uenditionis factæ redimere. Hoc tamen extendi non debet ad Ciuitates & cōmunitates earundē, quæ bona hæreditaria terrestria uigore priuilegiorum antiquorum in commune obtinent. Secus de priuilegijs, quæ ante Statutum Ioannis Alberti Regis concessa sunt.

De colloquijs generalibus celebrandis.

Statuta de colloquijs generalibus celebrandis in executionē ponere, & illa exequi per ædicta nostra mandabimus.

De nouis Constitutionibus.

Constitutiones nouas non nisi cum Consiliariorū & nuntiorum terrarū consensu, secundum Statutum Alexandri Regis faciemus.

De officijs Cancellarie.

Offitia Canellariæ nostræ secundum Statuta Regni Nostri de hoc ædita deinceps, futuris temporibus deinceps distribuemus.

De plebeis et Cortisanis.

Statuta de numero plebeorum ad Ecclesias Cathedrales recipiendorum & de pētionibus summouendis, ac de pœna contra Cortisanos ædita, quotiens opus fuerit, exequemur, & executioni debitæ demandari faciemus.

Quod si aliquis contra dispositionem Statutorum, aliquid iurē Cortisanico obtineret, proscriptus seu bānitus sit ipso facto, & bona ipsius iuxta Statuta confiscent. Si uero metu pœnæ præfatæ, cedit liti, Iuri, & causæ, nihilominus ad solutionem damnorum & impensarum, ei, contra quē Iure Cortisanico egit, teneatur & sit adstrictus. Damnū uero & expensæ iuramento petentis probabuntur.

Ceterum, quia aliqui ex subditis nostris iam a multis annis Romæ agunt, & in Regno nostro non pauca sacerdotia, curam etiam animarū habentia possident, eaq; plurimum negligunt, & alios hic in Regno manentes, quieti & diuinis obsequijs deditos, ci-

rationibus ad Romanā Curiā euocant, litibus inuoluunt, & uarie diuexant. Quorum licentia & libido non leuem in animis subditorum nostrorum perturbationem excitauit. Ideo petitionibus nuntiorum terrarū, & clamoribus aliorū subditorū nostrorum permoti & pene coacti: Statuimus omnes huiusmodi Cortisanos ex urbe Roma ad Regnum nostrum & ad sacerdotia quæ obtinent, reuocandos esse, & ubi reuocati per nos, infra præfinitū tempus non redierint, proscripti & infames censeantur. Neque illis reditus pateat deinceps ad patriam.

De limitibus bonorum hereditarioꝝ cum Regalibus.

Petitionibus subditorum nostrorum inducti, permittimus, ut in arbitrio sit subditorum nostrorū, petere & obtinere a nobis confirmationem, super literis limitum æditis a quinque Commissarijs per nos secundū Statuti tenorem deputatis. Quæ quidem literæ quibus Commissio & mandatum nostrum fuerit insertum, & sigilla Commissariorum apposita autoritatē & robur perpetuū obtinere debebunt, etiā si nulla desuper interueniat cōfirmatio nostra.

Ceterum ad tollendas difficultates in faciendis limitibus, statuimus, ut Commissarij nostri, Deum solum, præ oculis habent, nulli partium fauent, conspectis inprimis, signis metalibus & rei ueritate diligenter inuestigata, tam ex senum etiam si opus fuerit Iuratorū testimonij, quā alijs possibilibus iudicijs, limites inter bona nostra Regalia & hereditaria pro arbitrio & conscientia sua cōstituant.

Liberum erit etiam, unicuique literas Commissariorū super limitibus ad libros Cancellariæ nostræ inducere, quas casu uel necessitate postulante, Cancellarij nostri, sine ulla difficultate sicut inscribere, ita etiam describere, & literas petentibus eiusdem tenoris sub sigillo nostro, una tantum sexagena pecuniæ pro eis accepta sine ulla difficultate dare debebunt & tenebuntur.

De incompatibilibus.

IN collatione dignitatū & officiorum Statuta Regni deinceps obseruabimus, ita q̄ dignitarios in Capitaneos loci illius non præficiemus, præsertim cum Iuribus Regni prouisum sit ut nullus Castellanus uel Palatinus illius terræ Capitaneatum in quo iudicia celebrantur, obtineat. Proinde quicumq̄ ausus fuerit aliquid accipere contra præsentem ordinationem & antiquam Regni constitutionem, ubi monitus in Conuentione generali aut particulari huiusmodi dignitatem aut officium resignare neglexerit, infamis sit ipso facto.

PRæterea pollicemur, quod iuxta' priuilegium Vladislai Iagellonis, Folio. Lj. quādo dignitates uacare contigerit, nulli extraneo terrigenæ, nisi Nobili illius terræ, in qua dignitas huiusmodi uel honor uacauerit, terræ uidelicet Cracouiē terrigenæ Cracouiēsi, Sandomiriē terræ, Sandomiriēsi, & in maiori Polonia terrigenæ Poloniæ maioris, & sic in singulis terris Regni Poloniæ, deinceps dabimus & conferemus.

AD euitandas uero fictiones, quæ de possessione habenda euenire solent. Statuimus deinceps obseruandum, q̄ dignitates, Capitaneatus & alia omnia officia terrarū, non alijs conferri possint, & debeant, nisi illis qui antehac haberent, non fictam aut coloratā, sed realem ueramq̄ bonorum hæreditariorū possessionem, in illa terra in qua dignitas uel Capitaneatus uacauerit, si ad illa assequenda abilis esse uoluerit.

De motione a Iudicio Castrensi.

Quia non infrequenter accidere solet, quod ob longam Capitanei absentiam a Capitaneatu, uel alias ob causas, homines in iudicio castrenſi grauati in aſſecutione iuſticiæ, negliguntur, aut retardantur, decernimus, ut deinceps in cauſis Iudicij a Iudice caſtrenſi obmiſſo Capitaneo, ad conuentionem generalem, iuxta priora Statuta, motio fiat. Ab officio uero in cauſis officiij, ſimpliciter ad nos Iudex caſtrenſi moueat.

De alienigenis.

Nulli deinceps æuiterno tempore, alienigenæ, aliqua caſtra & dignitates Regni concedemus, neq; ſucceſſores noſtri cõcedent, & quicunq; contra præſentem conſtitutionẽ aliquod officium ſeu dignitatem obtineret, & monitus quæ obtinet non reſignauerit, bona ipſius conſiſcari, & ipſe infamis effici debet.

De libris ſeu regeſtris Cancellarie.

Quoniam magno detrimento afficerentur, permulti Regni noſtri ſubditi, ubi libri ſeu regeſtra Cancellariæ, quibus magni momenti priuilegia & alia hominum iura & munimenta fideliter inſcripta ſunt, ſuſpecta aut fide carentia cenſeri debeant, ſicuti haſtenus pro uarietate opinionũ putatum eſt, & ab aliquibus deſyderatũ, ut abolerentur & caſſarentur. Nos itaq; uolentes quosdam metu non admodũ neceſſario liberare, in præſenti Conuentu decreuimus neminem ex ſubditis noſtris debere aut poſſe inquietari moleſtari, aut etiam periclitari ſuper bonis quibuſcunq; quæ per literas, ex libris Cancellariæ noſtræ ſumptas & deſcriptas, q̃ fuerint Regalia probari poſſent, tales enim literas, quo ad eum effectum moleſtandi aliquẽ ex ſubditis noſtris, nullius roboris & momenti eſſe uolumus & decernimus.

150
Ceterum ut deinceps futuris temporibus libri ipsi Cancellariæ nostræ tanto diligentius & scribantur & seruentur. Volumus & firmiter decernimus, ut Cancellarius & Vicecancellarius Regni nostri ipsi soli libros eosdem in sua custodia diligenter adseruent, habeantque semper unum uel duos Notarios uel scribas iuratos, qui omnia privilegia, decreta, recognitiones, & alia quæ ad necessitates & securitates hominum coram nobis fiunt, & sub sigillis nostris conceduntur, sincere & fideliter, in libros huiusmodi seu registra deinceps inscribant.

Quod si aliquis subditorum nostrorum, casu aliquo aduerso aut fortuito, literas a nobis emanatas & libris Cancellariæ nostræ inscriptas, perdiderit, amiserit, aut alioquin uitiatas habuerit, officiales Cancellariæ nostræ, tenebuntur & debebunt, omnibus talibus, cum petierint, sine ulla difficultate & renitentia, alias literas ex libris nostris, non mutato priori tenore descriptas sub sigillo nostro dare & extradere.

Verum, ubi literæ ex libris Cancellariæ extractæ, allegarentur suspectæ, registrisq; seu libris Cancellariæ, comprobari propter antiquitatem non possent, tum iuramento producentis ut moris est comprobari debent.

De literis ex libris terrestribus extractis.

Ad præcludendam uiam dolis in detrimentum hominum excogitatis, decernimus, ut literæ ad libros terrestres inscriptæ & postea ex libris denuo descriptæ, non aliter in iudicijs faciant fidem, nisi, cum originales fuerint productæ.

De nouis Tribunatibus.

DEcernimus, ut noui Tribunatus, quicunq; sunt a nobis, ubilibet instituti, non diutius, quam ad mortem modernorum possessorū durent, quibus ex hac uita sublati. Tribunatus quoq; ipsi extincti censeantur. Nō uos deinceps nullos cōstituemus, & antiquos bene meritis, aut emeritis militibus conferemus.

De Refferendarijs.

Reffereuarij nostri, quærelis tantummodo & non Iudicijs, secundum statuta Regni intendere debebunt, neq; se deinceps Iudicijs sæcularibus immiscere poterint, præterq̃ in præsentia nostra, quando ipsi causis cognoscendis interfuerimus personaliter, nobiscū enim assidere & consilia dare poterint, quos etiā iuxta Statutorum tenorē semper sumus designaturi, uacatione occurrente.

Iudices autem & subiudices terrarum causas audient, & iudicabunt in curia nostra, iuxta Statutorum Casimiri Regis, folio: X.

Ne Spirituales Iudicijs secularibus se immisceant.

Petitionibus Nuntiorum terrestrium permoti, & ad sopienda odia quæ aduersus Ecclesiasticos uiros, ob quorundam insolentiam, apud sæculares excitari contingit. Statuimus, ut

133
Ecclesiastici uiri beneficiati aut sacerdotes, non se immisceant, deinceps iudicijs secularibus, neque causas procurent & promoueant secularium personarum. Neque officia Notariorum aut Vicenotariorum in secularibus iudicijs obeant, ad quod per Iudices terrestres non admittantur, exceptis causis proprijs, aut aliarum Spiritualium personarum in quibus agendis procurandisque liberam habeant ubique facultatem. Verum Capitaneis licebit habere Notarios Spirituales, quandoquidem ipsi pro excessu Notariorum, respondere tenebunt & erunt adstricti.

IN iudicijs autem nostris in presentia nostra, dum ipsi personaliter Iudicio interfuerimus, licebit Spiritualibus personis nobis assidere, & consilia prestare.

De dignitatibus et officijs.

QVia dignitates & officia post Conuentum proxime preteritum, iuxta antiquam consuetudinem, per nos collata, non licet nobis abrogare, & ab eis quibus collata sunt amouere & auferre, quod talis deturbatio & degradatio personarum insignium, nomini eorum notam inureret, essetque intestini odij & dissidij non leue incentiuum. Ideo in futurum uocabunt, per cessum uel decessum presentium possessorum, secundum statuta regni nostri futuris temporibus illa personis idoneis conferemus.

**Ut omnes seruiant bellis
tam expeditionem.**

CAuebimus deinceps, nos & posteri nostri, ne aliquem qui ad obeundum seruitium bellicum de Iure esset obligatus, ab expeditione bellica generali liberum & exemptum faciamus, præter ægrotantes, senio confectos, & in necessitate Reipublicæ existentes, & præter Vicecapitaneos eorum locorum ubi sunt Iudicia, & in limitibus Rægni arcibus præsidentes.

De Aduitalitatibus.

ADuitalitatum literæ a nobis concessæ, per omnia secundum earum tenorem per nos seruabuntur.

De bonis hereditarijs.

AD literas & priuilegia reponenda super bonis quæ hæreditaria putata sunt, nemo cogi debet, aut poterit, nisi in causis manifestis & clavis, quando doceretur sufficienter Regalia bona omnino esse. Vbi uero res esset nimirum antiqua, perplexa & dubia, tum negotium tale & causam non alibi, quam in conuentu Regni generali cum consiliarijs nostris iudicabimus.

De causis ad Conuentum generalem deuolutis.

Consentimus ut causæ, ad Conuentum Regni generalem deuolutæ duobus in septimana diebus, quarta scilicet & sexta feria, per nos deinceps cognoscantur & iudicentur. Et conclusionem facta Conuentus, nemo postea in causis ad Conuentum deuolutis iudicari debeat aut poterit.

De interpretatione pri- uilegiorum.

Priuilegia publica & priuata non debent interpretatione ali-
qua in alium q̄ sonant sensum uerti, sed ita ut in suis teno-
ribus scripta sunt, & non aliter, intelligi debent.

De prohibenda via in Hū- gariam et Slesiam.

Ad euitandas magnas infecuritates, iniurias, & depredatiōes,
quas subditi nostri, ab incolis Regni Hungariæ & Ducatus
Slesię, annis superioribus incurrerūt, & adhuc sustinere co-
guntur: de consensu omnium ordinū in hoc conuentu congregato-
rum interdiciamus, & seuerē prōhibemus, ut nemo subditorum no-
strorum ad Hungariam & Slesiam cum mercibus, aut pro merci-
bus, & rebus quibuscunq; ire & proficisci, aut inde ad Regnū no-
strum merces quascunq; inuehere audeat, sub amissione rerum &
mercium earundem. Relaxatio autem eiusdem occlusionis, a nobis
fieri non potest, nisi in Conuentu Regni generali. Verum permit-
timus, ut Nobilitas & mercatores, boues, quos hac hieme aluerunt,
extra Regnum ita ut prius, usq; ad festum sanctę Trinitatis proxi-
mum, depellere possint & ualeant.

Liberum tamen erit, Hungarię & Slesię incolis cum rebus &
mercibus quibuscunq; interea ad regnum nostrū uenire, & ex Re-
gno cum alijs quibuscunq; rebus sine quouis impedimento, ad sua
redire, non obstante huiusmodi occlusionē, quę duntaxat ad subdi-
tos nostros pertinere debet.

HEc autem prohibitio relaxari non debet per nos, ut supra diximus, nisi in generali Conuentu Regni, cum consilio ordinum tum in conuentu existentium.

Neq; ulli subdito nostro libertatis literas contra prohibitionem huiusmodi ad Hungariam & Slesiam, uel inde cum rebus & mercibus commeandi & transeundi concedemus, quas etiam concessas effectui carere, & res quascunq; ab huiusmodi impetratoribus libertatis ductas, fisco nostro fore applicandas, uolumus & decernimus

De Homicidijs.

AD refrenandam licentiosorum hominum audaciā, ad necandos homines plus nimio promptam: de consensu Senatorū Regni & Nuntiorum terrarum: Statutum super delatione homicidarū, reassumendum & innouandū duximus, illudq; exequemur, ad decursum unius anni, eo adiuncto, q; homicidæ delati & per nos ad poenam carceris condemnati, poenā huiusmodi in fundo turris sustineāt, ad unius anni & sex septimanarū decursum integre, a qua per nos absolui & liberari non debent, neq; poterint, & Capitanei locorum diligenter prouidebunt, ut homicidæ non aliter q; in fundo turris poenitentiam peragant. Concordia etiam cum actore inita nihil eos iuuante. Contrafacientes poena Centum marcarum parti actoreæ soluenda multari, atq; Capitaneatu ipso priuari per nos debebunt.

De Scultetis Spiritualium.

Visum est, ut si probatum fuerit Scultetos Spiritualium teneri ad expeditionem bellicam, sculteti eorum sint obligati deinceps nobiscum in bellum proficisci, præter eos qui pri-

uilegijs essent ab expeditione exempti & liberati, quæ priuilegia domini Spirituales in Synodo proxima, postquam præterita propter mortem Domini Archiepiscopi effectum sortita non est, se recensere promiserunt, & illa post modum in Conuentu generali Regni proxime post Synodum futuro exhibebunt, ut ex illis fiat cognitio de immunitate scultetorū seu aduocatorum, uel obligatione ad præstandam & sustinendam bellicam expeditionem.

De fugitiuis ad Slesiam.

Volumus ut Capitanei Arcium finitimarum rusticos omnes ex Polonia in Slesiam uel Hungariam fugientes, aut se conferē transire non permittant: sed eos contineant & arceant, secundum Statuta Regni nostri.

De Cerdonibus.

Prohibemus ne Cerdones, quicunq; in Regno nostro sunt, cutes elaboratas, hoc est corium ab illis paratum extra Regnum nostrum ad exterarum nationes mittant, aut externis eueniendum uendere præsumāt, sub amissione eiusdem corij & pœnâ nostra Regali.

De Equireis.

Interdictum esse uolumus omnibus & cuilibet, ne quispiam audeat greges equorum seu equireas extra regnū nostrum ad externa dominia depellere sub amissione equorum huiusmodi, & pœnâ nostra Regia.

De motione Iudicis.

QVia Iudicum incuria & negligentia, frequenter euenire solet, quod sententiæ contra iuris & consuetudinis dispositionem ab eis feruntur, ad petitionem Nuntiorum terrarum motionem Iudicis, quæ olim in usu fuit, & nunc quoque in maiori Polonia seruatur, in usum pristinum restituimus, ubique in Regno nostro seruandam.

Verum, ne quis Iudicem mouens, ob ignorantiam formulæ, ea in re seruari solitæ, in causa sua labatur & ruat, eam hic uoluimus adiungere.

Pars contra quam lata fuerit sententia seu decretum, per uerba infra scripta, motionem faciet dicens.

Domine Iudex decretum hoc seu sententiam tuam, tanquam iniquam & iniustam, pro iure non suscipio, sed te moueo, ad Conuentum generalem Regni, in proximo celebrandum.

Motione hoc modo facta, ministerialis mox, sine quauis additione Iudicis, diem Iudici sextam, in Conuentu generali proxime celebrando, ad comparandum, cum decreto seu sententia ab eo lata assignare poterit & debet.

ET hæc omnia, puta motio & termini assignatio, debita in Acta Iudiciorum per iudicium & Notarium inscribi debet. Reliqua uero in robore suo secundum antiquum Statutum conseruamus. Pars uero motionem faciens non plus quam unum grossum pro his soluere tenebitur.

De securitate iudiciorum.

AD præcludendam uiam audaciæ hominum, qui ad Iudicia, ubi summa pax & tranquillitas esse debet, non solum ipsi armati, sed etiam magnis cateruis stipati, uenire, atq; ibidem in locis Iudiciorum non solū rixas aut contentiones, sed etiam pugnas & bellum facere præsumunt. Statuimus ut in omnibus Regni nostri locis ubi Iudicia aguntur, toto tempore iudiciorum, atq; ante iudicia octo diebus, & post, alijs octo diebus, plena & omnimoda securitas fiat, ad ea ipsa iudicia ueniendi, & in illis negotia sua curandi, domumq; propriam tuto cuilibet redeundi. Quod si quispiam huiusmodi libertatem & securitatem publicam sub præscripto tempore, quomocunq; & in quacunq; persona uiolauerit, talis puniri debet non secus, q̄ si saluū conductum nostrū Regiū uiolauerit,

De non transponendis iudicijs proclamatis.

NE subditi nostri in assequenda iustitia impediantur aut negligantur. Statuimus, ut iudicia terrestria, quæ fuerint præconis uoce publicata, per Palatinos locorum transponi in aliud tempus non debeant, neq; possint. Vbi uero Palatinus aut Iudex seu alter officialis ea ipsa iudicia proclamata, ut non celebrētur quomocunq; siue transposuerit, siue aliter impediuerit, talis poena Centum marcarū pecuniarū puniat, cuius medietas nobis, altera parti ea in re iniuriam sustinenti cedet.

De libris Terrestribus seruandis.

Decernimus ut libri terrestres ubiq; locorum in Regno nostro, sub tribus clauibus, secundū Statutorum dispositionē in bona custodia seruentur.

De Capitaneis negligentibus executionem rei iudicate.

Quia Capitanei in executione rei iudicatæ, solent esse negligentiores in detrimentum eorum, qui iustitiā habent, & sententiam obtinent: quibus prouidere uolē decernimus, ut pœnam Statuti ab huiusmodi Capitaneo executionem negligente, nobis debitam, pars actorea totam assequatur & habeat.

De falsitatibus et collusionibus.

Quia impunitas magna dedit hominibus in malū propensis ad falsitates & collusiones admittendas audaciā, ut non uereantur per summissas & subornatas personas, ut in iudicijs, aut apud libros terrestres, certas recognitiones facerēt, nomine earum personarum quas saepe contingit

longius abesse a loco iudicii, & p̄dcurare, in detrimentū & perniciē ignorantium. Quam licentiam refrenare uolentes. Statuimus, ut omnes tales, ubi sufficienti testimonio conuicti fuerint, p̄ena Statuti de inuisione domus expressa puniātur.

PRæterea accidere frequentius solet, ut citati pro capite aut uulneribus, ad euitandam p̄enam, pro capite aut uulneribus debitā, uicissim actores, multis citationibus, pro uulneribus citare solent. Ad extirpandam igitur, hanc impediendā iustitiæ artem. Statuimus, ut uulneratus cruentis uel liuidis uulneribus, uulnera in recenti quāprimum potuerit officio Capitaneali, quodcunq; proximius percusso fuerit, aut iudicio terrestri illius districtus ostendat, & testata per se faciat, quæ sic ostensa, & eorum qualitas in acta Castreñ. aut terrestria, in terminis terrestribus illius districtus inscribantur, & eo testimonio, uelut authentico & sufficienti actor reum, tuto & citra calumniā, in foro iudicii terrestris mettertius, cum sibi similibus iurans more antiquo conuincere poterit.

De Iudicijs tempore proclamati Conuentus generalis.

QVoniam abusu quodam inoleuit, Iudicia terrestria non celebrari mox ut literæ de Conuentu generali Statuto emittuntur, quod fit cum magna iustitiæ negligentia. Proinde statuimus, ut deinceps futuris temporibus, non obstantibus literis huiusmodi & Conuentus generalis publicatione, Iudicia terrestria ubiq; celebrentur, usq; ad Conuentum particularem in unoquoq; Palatinatu institutum.

De titationiubis et terminis post curiam.

Citationes & terminos qui post curiam uulgo appellantur, non aliter dari & præfigi faciemus, q̄ iuxta Statuta Regni nostri super ipsis ædita.

De tollendis et ammouendis contuberniis artificum: in ciuitatibus et oppidis.

Frequentibus uniuersæ Nobilitatis & eorundem Nunciorum, uniuersorumq; subditorum Regni nostri querelis permoti. Statuimus uniuersa contubernia, quæ & fraternitates artificum appellantur, omniaq; inconuenientia in eis, in damnum & iniuriam subditorum Regni nostri excogitata, in omnibus ciuitatibus & oppidis Regni nostri tollenda & ammouenda esse, quemadmodum nos ea decreto nostro in hoc Conuentu sustulimus.

Mandamus igitur omnibus & singulis subditis nostris, cuiuscunq; Status, gradus & conditionis existentibus, ut ea omnia & singula superius expressa in omnibus punctis, clau-

466
sulis & articulis obseruent & manuteneant, quemadmodum sunt
decreta & constituta sub pœnis supra expressis. Et pro gratia no-
stra aliter non facturi. Datum Piotrkouia in Conuentione gene-
rali, feria quinta antedominicam Inuocauit. Anno domini Millesti-
mo quingentesimo tricesimo octauo. Regni uero nostri anno tri-
cesimo secundo.

Ad mandatum sacrae Re-
giae Maiestatis proprium.

Litere' Contribucionis

Sigismundus Rex Polonie

Venerabilis et singulis Ecclesiis et Secularibus Consiliariis
Regni mei, ceterisque subditis meis, quibuscumque tam terre-
stribus quam Civitatum Oppidorum honoribus in-
ginitis, ad quorum noticiam, hæc nostra pervenerint lra,
Presertim in Palatinatu et Dis-
trictibus eius, consistentibus,
sincerè et fidelibus dilectis, gratiam nostram Regiam
R^{mi} ac R^{nli} in Chr^o Pres, Magni, Generosi, Nobiles,
Famati, Exomiti, sincerè nobis et fideles dilecti, superio-
ribus annis ad reprimendos et arcendos impetus hostium,
varia iam defensionis genera tentavimus, sed omnibus
tentatis, nullum magis utile, et reipublice salutare ex-
pecti sumus, quam id cum milites stipendiarios, ad propul-
sandam vim hostium, et minorem, à nobis educeretur.
Nam quantum publicæ omnium expediam (ad quam velut
ad extremum remedium confugere solemus), damni et
detrimenti, Colonis, ac omnium ordinum bonis et possessio-
nibus, anno transacto attulit, res ipsa et querelæ etiam
hominum testantur, ut magna hominum paucitas etiam ex
ordine equestri sit, qui quidam potius reipublicæ causa
perpeti mallerent, quàm ut iterum huiusmodi bellum indicat.
Sed quod ea presidia, quæ ex milite mercenario compara-
bantur attinet, plerumque in eis felicitati nostræ, vel
milium paucitas, vel fatalis quidam casus obstiterunt,
ut aliquando milites ipsi gravem fortunam et cladem
subire sint coacti. Namque et proximis mensibus, neque
tot milites occidissent, neque tanta calamitas ab hostibus

meis republice meae illata fuisset. si provincia Russiae
et Podolie frēmiora presidia habuissent. Proinde cum
videremus ad obviandum his calamitatibus et consilijs
pendentibus. Et praesidijs frēmīs opus esse. diem Pröteko-
mē generalibus Comitijs ad festum Sanctorem Trēm
Regni. edixeramus. in quibus omnium ordinum et Se-
natorum. Regni ac Amictuorum Nobilitatis voluntate
et assensu. eam quae inscripta est. et quae opem et salu-
tem republicae allaturae esse videretur. Contributionē
decreverimus.

In primis ex singulis mansis seu Lancis agrorum. quos
singuli. Kmetones seu Coloni villarum tam meorum.
quam omnium Spiritualem et Secularem subditorum
nostrorum colunt et possident. viginti quatuor grossos
communis et usualis monetae. secundum antiquas quicta-
cias contineant. ad duas temporum ratas inscriptas.
hoc est. duodecim grossos pro Dominica post Conductum
Pasche proxima. quae misericordia domini appellatur. alii
vero medietas pro festo Sancti Bartholomei Apostoli. Ea
autem solutio à nobis ac primis Consultarijs et oculis
Regni mei. Spiritualibus et Secularibus fieri et in-
cipi debet. incipiendo viginti solutionem huiusmodi primae
Ratae à Dominica Palmarem et finiēdo usque ad
Dominicam post Conductum Pasche. quae misericordia ap-
pellatur. Et deinde pro secunda rata incipiendo solu-
tionem à festo Sancti Lamentii Villam usque ad fe-
stum Sancti Bartholomei Apostoli inclusivē terminando.

In quibus autem villis obligati sunt census perpetui. seu
in vim exemptionis alias Nawiderkow is qui per capit
huiusmodi censu. sine Spirituali. sine Seculari soluet

100
a qualibet Marca eiusdem census sex grossos cum medio,
quos illi domini ville et possessor defalcabit quando ei
censum debitum soluet, ne defensio reipublice negligatur.

Item domini Spirituales et Seculares habentes census mi-
dos qui non includuntur in proprietate Lancorum, ut ex
Censibus quibuscumque annis Cimitatum et Oppidorum,
ex Thelonis, Lupis, exactione Porcelline et Pontalibus,
Aggeralibus, Namigis, Albatoris que vulgo blechij
vocantur molendinis pecuniariis que non solunt men-
suras in grano, sed censum annuum in numerata pecunia
pendunt, ex officiis Minerariis et similiter officiis
Vitecariis, que Hunti vocantur alias ex censu illorum,
qui domino solvunt, et aliis id genus proventibus pecu-
nariis dabunt et solvent ab octoginta Marcis eiusdem
Census, et proventuum decem et octo florenos in moneta,
per triginta grossos computatos, et qui non habuerint octi-
aginta Marcas, ex huiusmodi Censu pecuniario solvent
iuxta quantitatem summe istam partem decem octo flore-
norum hoc est a qualibet Marca usuali sex grossos cum
medio. Medietas autem a predictis Censibus michi solm
debet pro Dominica Misericordia proxima. Alia vero
medietas pro festo Sancti Bartholomei Apostoli.

Item domini Spirituales et Seculares, ac etiam Advocati,
qui habent Censum pecuniarios michi ex domibus que sunt
in Cimitatibus sub locatione seu аренда ex Balneis, ex
Opificibus, Patis et Cimerum Tabernis, Cerdombus, Pisci-
toribus, Auricatoribus, Lapis, misticis, Sutoribus, aliis
ex omnibus proventibus pecuniariis, qui alimide quod ex La-
neis illis obveniant, solvent similiter ab octoginta Marcis
pecuniariis, decem octo florenos in moneta ad ratas temporum

supra scriptas. hoc est medietatem pro Dominica Misericordia:
dies post Conductum Pasche proxima aliam vero pro festo
Sancti Bartholomei Apostoli.

Palatini, Castellani, Saccammencarii, Binegrarii, Dignitarii,
Castrenses, Tribuni et alii omnes officialibus prouentibus
pecuniariis quoscumque et qualescumque in Lupis Theloneis,
vel alibi habentes soluent etiam ab octoginta marcis
decem octo florenos in moneta ad ratas temporum su-
pra scriptas

Item venatores, Custodes, equicarii meorum Regionum
et alii subditi in seruitutibus sub dominis sedentes possessiones
et prouentus aliquos habentes et neque Civilem, neque qua-
cumque aliam Contributionem soluentes, soluent de quolibet
Lanceo viginti quatuor grossos. Qui vero non habent
integros Lanceos secundum quantitatem Lancei contribuent,
de medio viginti Lanceo duodecim grossos, de quacumque parte
Lancei sex grossos.

Item villae meae Regie, et dominorum secularium Castres
sementes, et Censum non soluentes, soluent vigore patris
Constitutionis de quolibet Lanceo viginti quatuor grossos,
non obstante eo quod antea publicas Contributiones solvere
non solebant.

Item Binegrarii Terrestris et Castrenses, et Exatores,
qui ex quodam abusu publicas Contributiones pro Regni
defensione decretas de bonis suis non soluebant, contribui-
re debent, de omnibus bonis suis ac etiam de prouentibus
pecuniariis quos habent, modo et ordine supra dicto, que
admodum alii contribuent.

Item Sulteti et Adnotati Villarum liberi, non habentes
Census, admittunt Lanceos colentes, soluent de suis Lanceis

161
per viginti quatuor grossos. Adnotati vero Kmetones
sen Colonos habentes ita ut alii domini anni sum Colonis
ad ratas superscriptas contribuent videlicet de quolibet
Lanco viginti quatuor. Quia vero nonnulli Adnotati &
Sculleti ac Nobiles pauperes ut colludant cum exacto-
ribus meis et reipublice onera evitent collocare solent
Kmetones in parte agrorem Adnotati sine aut bo-
no rem suorum etiam minori uno Lanco ut ab eis solum
modo Contributio exigatur et ipsi soli ab huiusmodi exa-
ctione sint liberi tales poenis meis Regius subiacebunt
quos exactores diligenter annotabuntur.

Item Nobiles pauperes Colonos & Censui non habentes de
quolibet Lanco culto solvent sedecim grossos. Qui vero
non colunt soli agros nec Colonos in eis habent sed lo-
cant pro Censu pecuniario ipsos agros suos solvent ab octo
agris Marcis decem octo florenas in moneta ita ut a
Censibus multis pecuniariis alii omnes contribuent. Illi
vero Nobiles qui non habent Lanco sed Prædia com-
putatis eiusmodi eorum Prædiis in Lanco solvent de
quolibet Lanco sedecim grossos de medio vero Lanco
octo grossos de quarta parte Lanca quatuor grossos et
reliquum de quantitate Lanconum secundum antiquas
quintancias. Qui autem ita rebelles et obstinati antea fu-
erint ut nullas Contributiones superiori tempore de bonis
suis solverint neque antiquis quætionibus solvere va-
luerint tales secundum possessiones suas dare et solvere
eandem Contributionem modernam omnino teneantur præ-
sertim cum neminem propter necessitatem Reipublice ex-
ceptum ab ea esse volumus non obstante quamvis consuetudine
sine potius abusu contrariis. Vbi autem duo tres vel
quatuor Nobiles pauperes unum Lanconum colunt solvent

omnes de eiusmodi Lanco sedecim grossos alias quisque illo-
rum soluet secundum quantitatem agri et portionis Lanco-
rum, videlicet medietatem pro dominica post Conductionem
Pasche proxima, que misericordia appellatur, aliam vero
medietatem pro festo Sancti Bartholomei Apostoli.

Item Civitates et Oppida tam subditorum nostrorum, quam mea
Regia Spiritualium et Sacralium in toto Regno mea
exactionem Civilem quam Schos vocant duplam, iuxta an-
tiquas quietancias solvent et Contribuent non obstante li-
bertate ipsis propter conflagrationem concessa, que valere
non debet, propter hanc republice presentem necessitatem,
nisi in illis Civitatibus et Oppidis quibus huiusmodi liber-
tates a quatuor annis sunt concessa, alie vero ulterio-
ribus annis emanate, eodem quo ad hanc publicam huius
anni Contributionem non debent habere, que quidem exa-
ctio Civilis, dupla solvi debet per easdem Civitates et
Oppida, prima videlicet medietas incipiendo a dominica Pal-
marum, et desinens usque ad Dominicam Misericordia, alia
vero medietas incipiendo a festo Sancti Laurentii et de-
sinens usque ad festum Sancti Bartholomei Apostoli nichil-
sine.

Item villae vastate, exustae et libertatem habentes, que
non solvunt censum dominis suis, earum incolae liberi sint
et esse debent a solutione Contributionis in publico conventu
constitutae.

Item Inquilini in Civitatibus sex grossos in villis vero
tres grossos, qui neque Civilem exactionem, neque de la-
neis solvunt, et similiter Piscatores circa flumines etatis
aguas residentes, qui nullos alios agros habent. Item
rustici septimanatim laborantes solvent sex grossos.

Item Contributio Cerevisie, vini, medonis, malmatici,

Muscatella, Czopowe dicta in huiusmodi Ciuitatibus et
Oppidis, ac Tabernis Villarum tam noſtre quam ſubditorum no-
ſtroꝝ, Spiritualem et Secularem, incipiendo a feſte Pen-
tecoſten proximo ad integrum annum a ſingulis Cereſie
coctores more ſolito ſolui debet, ex quibuscumque braſeis fue-
rit Cereſia cocta, ſive braſea ipſa ſint Crinum et Domino:
rum ſive ex molendinis prouenientia et emenſurata ſine
dormi facta, item etiam a Cereſia quam homini et Nobi-
les ex braſeis ſuis coquunt, ſeu braxant, et illam dant ad
propinandum ſuis Tabernatoribus, ac etiam de Cereſia
externa, ut Suidmicer, Theſchmicer, Bernomier, et alia qua-
cumque Contributione ipſa Czopowe ſoluantur.

Item Tabernatores hereditarii qui aduſticiam propinant Ce-
reſiam per viginti quatuor groſſos ſecundum exigentiam
agrorum quos poſſident a coctura autem Cereſie domeſtica
iuxta exigentiam Contributionis Czopowe exoluant, ma-
males vero Tabernatores ſex groſſos hoc anno exoluent
ad ratas temporum ſupraſcriptas.

Molendina vero Villarum tam noſtre quam ſubditorum
noſtroꝝ, Spiritualem et Secularem que Porzebue
vocantur manuales ſeu amineſarios molendinarios ha-
bentia ex ſingulis rotis ſex groſſos ſoluent. Hereditarij
vero molendinarios dictorum Villarum et Folſſe, ex
ſingulis rotis molendinorum ſuorum que ualue dicuntur,
vnum ſextonem perſoluent ad ratas temporum ſupraſcri-
ptas. Item Molendina Braſcalia et hereditaria agnata
et equiteſcia in omnibus Ciuitatibus et Oppidis more ve-
teri taxata et ſecundum antiquas quitancias Contribu-
tionem que ſebos dicuntur duplam ſcilicet qualibet marca ta-
xa quatuor groſſos perſoluent pro dominica proxima poſt

Conductionem Pasche unam Contributionem Schos integram.
Aliam vero pro festa Sancti Bartholomei Apostoli.

Molendina vero ventilia duodecim grossos. Illa vero molendina ventilia qua amniuersarios molendinarios habent, sex grossos soluent ad ratas duas temporum superscriptas. Et similiter illa molendina quorum tercias mensuras Tementarii bouem nostrorum Regionem exercebant et illas a se emptas in summis pecuniarum obligatas tenent, ad usum et utilitatem suam soluent Contributionem qua Schos dicuntur sicut reliqua omnia molendina in Regno meo seu illorum molendinarios eam solvere consueverunt, contraaria consuetudine qua corruptela potius dici debet, penitus non obstante. Quorum autem molendinorum meorum Capitanei mei de mandato nostro et pecuniis meis terciam mensuram redemerunt ad meam utilitatem ex illa mit solui debet.

Minearie officinae alias ferream facientes et ferrea hauri; ditare ex singulis rotis per feronem, & minas aut officinae minearie et similiter amnales ferrea hoc est, locata seu conducticia a qualibet rotis sex grossos soluet.

Item Sacerdotes Rutheni qui Popones dicuntur ex singulis Ecclesiis et Synagogis unam sexagenam grossorum. Prothopopones vero alias Namiesnici per duas sexagenas in moneta soluent. Et similiter Popones Armenici.

Item Epi Armeni & Rutheni Vladice de censibus suis pecuniariis melius quibuscumque soluent etiam quemadmodum et alii ab octoginta maris decem octo florenes per mediam sexagenam computatos alias secundum quantitatem census a singulis vel maris vsualibus sex grossos cum medio.

Item dantes pecunias suas quibuscumque personis pro annuo censu,
etiam ab octoginta Marcis pecuniarum. Deamorto florenos soluet,
alias secundum quantitatem summam a qualibet Marcia usuali
sex grossos cum medio.

Solutio autem a censibus iudicis modo superscriptis fieri debet
medio vniuersumque soluentis iuramento et medietas summe
soluenda ab iisdem censibus pecuniariis iudicis dari et solui
debet pro dominica post Conductum Pasche proxima. Alia
vero medietas pro festo Sancti Bartholomei Apostoli.

Et quicumque deprehensus fuerit fraudem aliquam in solutione
ab ipsis censibus iudicis pecuniariis commisisse et non iuste
id quod debet soluisse duplum soluere teneatur.

Item Valachi ex singulis Lancis integris si illos habent vel
arceis que Dworziska dicuntur duodecim grossos soluent et
qui agros non habent a singulis centenario omnium summe
duodecim grossos soluent sex grossos pro prima et reliquos
sex pro secunda ratibus superius expressis.

Item Iudei omnes et singuli in regno et omnibus Cinitatibus
et oppidis tam meis quam quorumcumque subditorum meorum
spiritualium et secularium patresfamilias sine hospites hoc
hoc est qui rem suam familiarem pro se ipsis agunt et exer-
ceant sine quod dici vulgo solet qui panem suum comedunt oes
huiusmodi vitam iam degentes soluere teneantur fideliter
sine ulla fraude et dolo medietatem sexagenam hoc est tri-
ginta grossos pecunie usualis ad duas temporum ratas
superscriptas hoc est pro dominica post Conductum Pasche
proxima quindecim grossos et pro festo Sancti Bartholomei
Apostoli reliquos quindecim grossos non obstante quod
multi huiusmodi hospites in una domo habitent aliqui
si aliqui in ea re fraudem committentes deprehensi et de-
lati fuerint poenis arbitrio meo Regio in eos extendendis
subiacebunt.

Quia vero nonnullae Civitates et Oppida, tam nostra Regia,
quam subditorum nostrorum, Spiritualium et Secularium,
eam sibi vitandae istius Contributionis Czopowe exogita-
runt viam, ut à nobis impetrarent, quo sibi liceret certa
summa pecunie eandem Contributionem integre anni re-
dimere. Propterea nos necessitati reipublice commodare
volentes, et postulationi Amictiorum terrestrium anni-
centes statimimus, ut eam ipsam Contributionem Czopowe,
non secundum impetrationes suas et concessionem meam,
sed integre quemadmodum debent, et quemadmodum ex
dictis Civitatibus et Oppidis provenire debet, hoc anno,
ad necessitatem reipublicae exolvant.

Propterea etiam coram inuentis omnium ree volentes, qui ex
incommodo et detrimento reipublice suis commodis studere
consequerentur accendunt, eas ipsas Contributiones duellio-
rum, quae Czopowe appellantur. Propterea statimimus de
consilio et consensu Consiliarium Regni nostri et Ami-
ctiorum terrestrium, quod nemo huiusmodi accendas
facere aut petere audeat, quas nos nemini facimus, aut
si fortasse aliquis id à nobis per oblationem impetraverit,
veritatem esse debet, et nullius momenti, sed omnia quae
cunque ex eadem Contributione proveniunt, fideliter de-
bent colligi, ad necessitatem reipublicae convecchi.

Exactore autem omnium et singularem praedictarum Contri-
butionum inferius descriptis, eas ipsas Contributiones modo
Ordine superscripto fideliter exiget, et collectas in ma-
nus Aigii Thesaurarii Regni nostri prefereat, et integre
comperabit. Inventusque esse debet, et à Invenientia à
Spiritualibus, et Secularibus, sine eorum Amictiis et
factoribus, qui tamen debent esse Nobiles fide digni.

Contributionem à Censibus pecuniariis iudis hoc modo
institutam solventibus recipiet.

Ut autem suprascripta ordinatio in exigendis Contributioni-
bus facta debite executioni demandetur in Pala-
tium

Et Districibus

Exactorem infrascriptum

Generosum

de consilio vniuersi Senatus, Et Nuntiorum terre:
stem designaminusqz et constituimus designamusqz
et constituimus presentibus lris meis

Qui quidem Exactor in Comenti Particulari Palatini
sine terra sua proxime à nobis indicando faciet coram
Nobilitate sine ab eis deputatis et deinde in Comenti
regni mei generali proximo coram nobis Et Consilia-
ris meis plenam et exactam rationem de omnibus Con-
tributionibus Palatini sine terra in qua sunt Exactor
specificè et singillatim demonstrare quantum vixit de
singulis exactionibus suprascriptis proueniat à qualibet
seorsum faciet et referet ut sciri possit quæ summa
pecuniarum ex una quaqz Contributione publicare
predictarum colligatur.

Imitationes ad alium qz ad reipublicæ usum ab eisdem
Exactoribus ostense et exhibite valere minime debent.

Quia verò multi queruntur qz Contributiones predictæ
quæ pro necessitate reipublicæ Regni mei laudantur
et instituntur non integre ab Exactoribus comporta-
tur: Ideo nos providere volentes ne id quod ab omnibus
pro communi bono Et necessitate contribuitur alio sub-
ducatur in fraudem ipsius Reipublicæ Regni nostri,
Decremus Et ordinamus ut Coloni qui ad solvendas
ipsas Contributiones publicas obligantur quisqz ad domi-
m

dominum suum seu possessorem villae quam incolit aut
ad Factorem, sive Praefectum, dominus vero seu possessor
sive Praefectus ad Exactorem integre et fideliter eam
ipsam Contributionem publicam deportare teneatur, da-
bitque dominus sive possessor aut Factor villae Exactori
Contributionem accipienti, recognitionem literariam ob-
signatam et subscriptam, quo evidentius appareat qua-
tum ex aliqua villa vel bonis ratione dicte Contribu-
tionis sit solvendum. Quod ipsum et Nobiles pauperes
quisque pro se faciant. Exactor vero in recipiendis do-
mino sive possessor villae et bonorum eiusmodi Con-
tributionis publicae pecuniae, Quittantias priores in-
spicere debet, ex quibus deprehendet, si iuste Contri-
butio ipsa per dominum et possessorem villae seu bono-
rum illi afferatur, necne.

Quare vobis omnibus et singulis superscriptis mandamus
ut pro temporibus seu ratibus superius expressis in ma-
nus prefati Exactoris nostri, easdem Contributiones
secundum quod ad unum quemque pertinet modo premissis
persolvere curetis. Vos vero Exactores diligenter illas
colligatis, et pro ratibus superius designatis colligere
non negligatis. Eos vero qui in solvendis eis negligen-
tes fuerint, locum Capitaneis deferatis. Vobis etiam
Capitaneis quorum interest mandamus ut easdem
Contributiones superius expressas in locis, Cimitatibus
et oppidis Capitaneatus vestri proclamari publice fa-
ciatis. Et ad manus prefati Exactoris mei pro ratibus
supra expressis, sub poenis ad hoc constitutis, ex omni meo
nomine, ad necessitatem reipublicae mandatis, absque
omnis morae et dilationis interuentu. Negligentes
autem in solvendo et contumaces per pignorationes et
alias poenas solitas ad solvendum easdem Contributiones
compellatis.

111
compellatis sub poena centum Marcarum pecunie quam
Capitanei negligentes executionem et pignorationes exol-
vere in Conventu generali proxime celebrando tenebun-
tur et quisque eorum tenebitur postquam delatus et convictus
in negligentia fuerit. Si vero contigerit quod Exactor ali-
quam Villam in ius quasi Contributionem non exol-
visset detulit et Capitaneus postea ad pignorationem
mittens quietacionem apud eundem Colonos inveniret
extorere talis Exactor poenam quatuordecim Marcarum
propterea succumbet que Capitaneo quem frustra fati-
gavit cedere debet pro qua poena Exactor Citatus
coram nobis vel iudicio terrestris respondere et satisfacere
tenebitur. Ne autem aliquis exor in quietacio-
nibus exhibendis committatur. Statuimus quod Exactores
in quietacionibus diem mensem annumque Contra-
butionem accepit diligenter adnotent et in Registra
sua diligenter referant. Similiter etiam diem qua ne-
gligenter non soluerit Villas Capitaneis detulit in
Registrum diligenter adnotent ne quis exor in im-
plicatione verum accidere possit.

Quietaciones vero et antiquas non debent Exactores
disceperre sine lacerare vel ad se recipere sed eas
remissas his qui eas attulerunt restituere pro officio
viro. In gratia mea taliter non factum. Datum. Prothe-
comie in Conventione generali. feria quinta ante do-
minicam Innocentii. Anno domini 15. xxxviii.
Regni nostri anno xxx. secundo.

Ad mandatum Sacre
Regie iuris proprium

Sigismundus primus Rex Polonie
Capitaneis Terrarum Regni

M^{ag^{te}} sincere nobis dilecte. Cum exigentibus Reipub^l
licis acedens necessitatibus. Nos cum omnium oculi:
um et Senatorum Regni ac Universorum Nobilitatis
voluntate et consensu Contributiones publicas pro tue:
do et defendendo Regno in hoc Conventu generali de:
crevimus: Operose preestim est, ut per Exactores ad hoc de:
putatos summa cura et diligencia citra ullam moram
exigant, iuxta formam et modum in literis univ^{er}sa:
libus descriptum. Quia vero magna interest Reipub^l
licae ut locorum Capitanei non sint negligentes in promittendis
et pignoris huius qui negligentes fuerint in soluen:
dis Contributionibus quibuscumque pro reathis in literis
universalibus specificatis. Ideo pro meliori et ampliori
scit tua informatione mittimus ei cum huius literas
universales sigillo meo obsignatas, ex quibus abunde
intelliget quomodo aduersus negligentes in soluen:
dis Contributionibus procedere debeat.
Mandamus igitur S. tue, ut mox visis partibus,
omni mora sublata, easdem Contributiones in literis
universalibus specificis expressas, in Civitatibus et op:
pidis Capitaneatus sui diebus feri et festis proclamari
publice faciat, et ad manus Exactoris terre et Distri:
ctus Capitaneatus S. tue pro reathis in eisdem literis
universalibus expressis, sub poenis ad hoc constitutis
exolvi debeat, ac mandet, absque quavis diffugij exco:
patione mora et dilatione. Negligentes autem in soluen:
dis et contrahentes, per pignorationes et alias poenas solitas
ad solvendum easdem Contributiones compellat, sub poena

centum Marcenim pecunia quam ex S. tua vice missibile,
iuxta decretum presentis Conuentus generalis in pro:
xime futuro Conuentu exigemus, ac exigi mandabimus.
Mittemus preterea ad eandem S. tuam alias literas
vniuersales inhibitionis et occlusionis itineris in Hm:
gariam, Silesiam et etiam literas vniuersales pro
mutua receptione monete Lituanice et Polonice,
iuxta decretum huius Conuentus. Eadem igitur cura
et diligentia mandamus S. tue ut supradictas litteras
et edicta presentibus alligata in promptam et expeditam
executionem ponat cunctisq. ne per eam in premissis
omnibus ulla negligentia quantum ad officium eius ptineat,
committatur. Sub poenis superius in litteris vniuersa:
libus specificis expressis, quas de negligentibus Capita:
neis vice missibiliter sumus repetimus et exacturi
Datum in Conuentu generali Protekomiensi feria quinta
ante Dominicam Inuocauit. Anno domini 1538
Regni vero mei anno 32°

Ad mandatum Sacre
Regie litte proprium

De valore Polonice ac Lituanice monete:
ut in vtraq. ditione vtriusq. moneta recipiatur
Sigismundus Rex Polonie

Vniuersis et singulis Principibus tam spiritualibus qz
secularibus R. mis ac R. nalis in Christo Preibus do:
minis Archiepis, Epis, Necnon Magnis, Generosis,
Nobilibus et famatis, Palatinis, Castellanis, Capitaneis,
Ternitaneis Cinitatium et Oppidorum noverum et quorum:
cumq. subditorum nostrorum, Proconsulibus, Consulibus,

Communitatibus / Et generaliter omnibus subditis meis
omnisq; ordinis gradus / Et conditionis existentibus
ad quos presentes littere nostrae peruenierint, et in futurum
per litteras adiectam meam perlatum fuerit. Sincere fidelibus
et grate nobis dilectis gratiam nostram Regiam. Sincere
fideles et grate nobis dilecti. Cum proxime superioribus
annis, in Magna Ducatu nostro Lituanie ageremus
magna fuissent difficultates et dissensiones inter sub-
ditos et Nuncios meos Regni Polonie, et similiter sub-
ditos Magni Ducatus Lituanie, idq; occasione recipi-
entis monetae Polonicae. Nos vero omniam emittes huius-
modi difficultatibus / Et dissensionibus, volentesq;
in hoc commoditati utriusq; dominij subditorum pro-
spicere, de consensu et voluntate Consiliariorum Ma-
gni Ducatus Lituanie, utramq; monetam probare
gradatim missimus, et comperimus: quod quatuor grossi
Lituanici constarent grossos Polonicos quinq; / Atq;
ideo tam consensu consentientibus, ut diximus Consili-
ariis illius Magni Ducatus, missimus utramq; mo-
netam, per Magni Ducatum predictum passim reci-
piendam, ut quinq; grossos Polonicos pro quatuor
grossis Lituanicis, et octo grossis Lituanicis, decem
Polonicos, et sic in infinitum numerum. Ea tamen con-
ditione, ut facere nobis tunc temporis licuit, ut vicissim
in Regno Polonie moneta Lituanica pro Polonica sub
ea estimatione / Et valore recipere, grossi ut quatuor
Lituanici pro quinq; Polonicis. Quod eadem postea
in eo Commentu coram universo Senatu / Et Nuncijs tre-
centum exposuimus et declaravimus. Placuit universo
Conuentui, idq; de eiusdem Commentus consensu et volun-
tate sanamus, atq; etiam edicimus, ut pariter moneta
Lituanica in universo Regno nostro pro eius recipere:
tunc

464
reciperetur, hoc est, quatuor grossi Litnami numeretur
pro quinque Poloniis, et ita usque ad summam quantumvis
ingentem vel exigentiam sexuare. Honorari debeat. Quocirca
vobis locorum Capitaneis ac illorum Vicecapitaneis
committimus putibus et mandamus, quatinus hoc edi-
ctum nem per loca Civitates, et Oppida ac apud Prae-
toriales Ecclesias diebus festis ac foreorum atque Nomi-
dum per publicas proclamationes ad scientiam et noti-
tiam universorum denunciare. Exemplaque seu copias
huius edicti mei ad valvas Ecclesiarum et portas
praetoriarum affigi faciat, ne fortassis quispian pre-
tendat de hoc edicto meo se ignorantes habere, atque
igitur facere non debeatis. Sub poenis contra negligem
Capitaneos statutis. Et pro gratia mea. Datum Lutetiae
Romae in Conventioni generali feria quinta ante Domi-
nicam Innocentii. Anno domini 1538. Regni mei
anno 32°.

Ad mandatum Sacrae
Regiae Aulae proprium

Oclusio viae Mercatoribus in Hungaria
et Slesiam. Sigismundus Rex Poloniae

Venerabilis et singulis Principibus, tam spiritualibus quam
saecularibus R^{em}is ac R^{egibus} in Christo Patribus do-
minis Archiepiscopis, Episcopis, Canonis, Abbatibus, Generosis
Nobilibus et famatis, Palatinis, Castellanis, Capita-
neis, Tentariis, Civitatum et Oppidorum nostrarum
ac quorumcumque subditorum nostrarum Proconsulibus
Communitatibus et generaliter omnibus subditis nostris,
omniumque ordinis gradus, et conditionis existentibus

ad quos pntes literæ meæ pervenerint et inſcriptas
edictum meum perlatum fuerit. ſincere fidelibus et grate no-
bis dilectis gratiam meam Regiam ſincere fideles et
grati nobis dilecti. Cum ita et publica regni noſtri
commoditas exigere viſa eſt. et Senatores totiusq;
ordo equeſter id a nobis ſummis precibus per Num-
eros ſuos contendiffent. ut ad evitandas magnas in-
ſecuritates. inimicias et depredationes in quas ſubditi
mei ab Incolis regni Hungarie. et Ducatus Sileſie
annis proximis inciderent. et uſq; adhuc eas ſuſti-
nere coguntur. reducendi et exportandi quas nunc in re-
gno meo in Sileſia et Hungaria res et merces ſub-
ditis meis facultatem interdiceremus. interdictuq; hor-
um adictio meo iuxta omnibus ſubditis meis in Sle-
ſia et Hungaria omni mercibus occulderemus. Fe-
cimus non nunti. preſertim ex plurimis et gravibus
cauſis ut haſce literas et dicta mandataq; mea con-
ſcribi iubemus. Atq; ideo vobis omnibus ſuper-
ſcriptis ſtreictiffime mandamus. ut occluſionem et pro-
hibitionem hanc. et mandata noſtra firmiſſime ſer-
vetis. incipiendo a feſto Sancti Stanislai Epi et Mar-
tiris proximè venturi. què erit octava die menſis Maij.
uſq; ad expreſſam noſtram renovationem et relaxa-
tionem huius adicti. què fieri non debet niſi in
Conventu generali et de voluntate ac conſenſu Senatus
Regni et Nuntiorum terreſtrium. Ita vult quod ne-
mo audeat in Hungaria et Sileſiam res et merces ali-
quas. tam grandes q; parvas cuiuscuq; quantitatis fue-
rint. preterq; ſal noſtrum. Regnum educere et infer-
re. ſed nec ad alias q; remotiores partes earſdem res
et merces per ipſam Sileſiam et Hungariam ducere. ſub
ammiſſione ipſarum rerum et mercium quas contra

presentem inhibitionem nostram de Regno nostro duxerit.
liberum autem esse debet. Mercatoribus aliisque hominibus
ex Slesia et Hungaria et ex aliis extraneis partibus qui-
buscunque ad Civitates et Oppida Regni mei ad ea vult
ad que ab antiquo vice consueverunt cum rebus et mer-
cibus suis quibuscunque venire et ibidem emere aut ven-
dere resque et negotiationes suas ac alias actiones licitas
cum nostris subditis exercere. Contra e Regno libere
cum bonis rebus et mercibus solitis dactis et rheloneis
debitis ac consuetis exire. Subditis vero meis licet
ad alias provincias et Regna preterquam ad Slesiam et
Hungariam res et merces quasvis de regno meo tran-
smittere et ducere dummodo per ipsam Slesiam et Hungariam
illas non transmittant, nec duci aut vehi faciant. Et quia
suscipimus fore nonnullos qui hanc prohibitionem et occlu-
sionem vice in Slesia et Hungaria in contemptum de-
cretorum et mandatorum nostrorum et imperissimum obe-
dientie exemplum transgredi non verebuntur. Statui-
mus cum universis Consiliariis et terrarum Nomi-
natis in generali Conventu Liechtenien prope prelo-
rito congregatis quod quicumque compertus fuerit qui eandem
prohibitionem nostram transgressus esset aut etiam cu-
pernua parata negociandi causa in Slesia vel Hun-
gariam sese contulisset poena Carceris unius anni et
amissionis pecunie et rerum quas portaverunt puniri.
Qui vero in transgrediendo deprehensus non fuerit, sed
vel factum vel committendum Capitaneorum transgressus,
De hinc domum reversus, si testibus idoneis convictus
fuerit eam transgressionem commisisse, is poenam amissi-
onis bonorum suorum omnium luat. Si autem quispiam
Capitaneorum permiserit aliquem contra prohibitionem
nostram in Slesia et Hungaria transire cum scitu et volun-
tate

voluntate sua, talis Capitaneatus sui officio preinaret,
et alia que nobis digna videbuntur, animaduersione
puniri debet. Si vero quispiam Capitaneus fuerit
qui bona mea habuerit oppignorata, perdere debet
absq[ue] ulla spe venie, summas omnes pecunias, quas
in ipsis bonis meis habuerit inscriptas, necnon bona
ipso facto ad nos deuolui debent. Quodsi Buregrabiis
Vicecapit[ulis] aut Notariis Capitanei modo supradicti
excesserit, et idoneo testimonio committis fuerit q[uod] aliquis
contra prohibitionem meam, in Silesia, Thuringiam
transire permississet, quomodo colore vel pretextu illius
eius domus vel euenire vel ad poenam Carceris
omnis anni in fundo Thuringie nobis extradere debet.
Atq[ue] hinc constitutioni mee et Decreto, omnes hoies
tam mei q[uam] subditorum meorum, spirituales et se-
culares subiacent, nec quisq[ue] exemptus esse debet.
Proinde vobis locorum Capitaneis ac Proconsulibus et
Consulibus Cuitatum et oppidorum, seuerè precipis
ut hanc nostram constitutionem ac adictum ubiq[ue] in om-
nibus locis publicis, ad quod homines frequenter con-
uenire solent, deminueri et proclamari faciant, ne
aliquis ignorantiam pretendens, aliquid contra eand[em]
Constitutionem nostram committat, et penas suprascriptas
incurrat. Vos vero Capitanei in peruestigandis et
custodiendis ^{custodiendis} ~~constituendis~~ locis omnibus ac itineribus, ne quis eand[em]
prohibitionem nostram, transgrediat[ur], meam et dili-
gentiam omnem adhibeatis, et quoscuq[ue] offenderitis
vel deprehenderitis, in minima quaq[ue] re, contra hanc
prohibitionem meam excessisse, illius res et ipsum me
capiatis, et usq[ue] ad instructionem et documentum
meum deferatis, sub poenis contra Capit[ulos] et Officiales
negligentes statutis et preceptis meis aliter non facturi.

182
Datum in Conventione generali Piotrkowien feria quinta
ante Dominicam Innocentii Anno domini 1538 Regi
mei vero mei anno trigesimo secundo

Ad mandatu Sacrae
Regie aitis proprium

Edictum ne Poloni vadant e Regno ad
Militiam externam
Sigismundus Rex Polonie

M^{ag}is sincere nobis dilecte. Credimus tue .s. abinde co:
stare opus esse nobis hoc anno non parva manu militum Alex:
andriem et proinde Stⁱ tue mandamus. Ut in omnibus
Oppidis Villis circa Ecclesias Parochiales diebus festis
atq; foris publice ac diligenter proclamari faciat. ne quisq;
subditorum nostrorum militaris ordinis aut bello aptis
tam pedites q; equites de Regno nro excedere et aliorum
obsequijs militariibus se addicere debeat. quia subditi nri
Capitaneatus .s. tue nobis militare volentes equos et ar:
ma in promptu habeant. Nos enim non post multos dies
curabimus militem scribere et in eum pecunia distribuere
Si quis autem contra hoc edictum nostrum vice voluerit
indignationem meam et defectore Reipublice noverit se
manifestum et aliter facere non debeat sub poenis contra
negligentes Capit^{is} statutis et pro gratia mea Datum
in Conventione generali Piotrkowien feria quinta ante
Dominicam Innocentii Anno domini 1538 Regi
mei anno trigesimo secundo

Ad mandatu Sacrae
Regie aitis proprium

Contributio etiam Czopowe fuit
ad unum annum instituta

Prælium et conflictus Polonorum militum
cum Valachis ad fluvium Scheret h pria

Februarii 1538

Ex autem tempore: vixit in Januario & Febuario
Comitia Regni generalia in Piotekow agebantur:
turbulenter: Sed postqz mutatum est meos esse cesos:
turbæ istæ sunt solatæ et de defensione ac vltimè
de hoste solide consultatæ

Hii ex nostris perierunt.

Ex Comitibus Nicolai Szulowiczki sen Siemionski Castelli
Belsensis

Dawidowski

Juregowski

Boldugij

Domaradzki

Andzei Wolymica

Jakimowski

Lochowickij

Paluszki

Ex Comitibus Andree de Tbenegim Castelli Polanoweri

Stanislaus Majk

Sutkowski

Orlowski

Gorski

Domaradzki

Wojnatowski

Okowicki

Mieszcowski

Conarski

Paulus Siemickij

Ex Comitibus domini Gologoreski

Liernicki

Galeski Jaly plnaimi

Ex Comitibus domini Batizki

Janore

Czolikowski

Szawinski

Clopogki

Czerniewski

Chwiczki

Kietlinski

Corvicienski

Ex Comitina domini Miskevskij
Janiczewski

Ex Comitina domini Czartkowski
Heremianowski
Kutowski

Ex Comitina domini Trojanowski
Stamplanski
Branicki

Ex Comitina domini Zaborski
Wojtowicki
Lobski
Kosinski
Wojtowicki
Borkowski

Ex Comitina domini Bernardi Przeworski
Laskowski
Altera Laskowski fratres germani

Ex Comitina Wolodkensis
Solus Wolodek Rotmagister captus
Schanski
Ludmiski

Ex Comitina Alexandri Siemanski
Lipniski

Domagalski Makowski
Slibigski Krumkowski

Ex Comitina domini Leopoldi Siemanski
Herbertowski
Orosowski
Kissel

Ex Comitina domini Starzechowski
Korobowski

Ex Comitina domini Potorzki
Dobromirski
Trazmbezki

Ex Comitina domini Dobrosalowski
Klonowski
Kzelikowski

Ex Comitina domini Piliczki
Solus ipse Piliczki Rotmagister perit
Byzinski

Ex Comitina Weglienski
Ipse Weglenski Rotmagister perit
Fecerat Wissebezki captus

Istorum Nobilium Militem: qui
vulgo socii vocantur. Sereniores
ac famuli prope 200 perierunt
animose cum Valachis pugnando.

Querela Reipublice Polonae
per Clementem Ianicium.

Desine Romanos narrare Polonae Tumultus.
Et plenos misceat seditione dies.
Nascuntur grauiora domi, magnisque resurgunt
Vicibus, in propemum precipitanda caput.
In parietes sum scissa duas, pluresque, quod unum
Exicio multis gentibus ante fuit.
Vtque velusta qui dimittam exempla priores.
Hoc solo cecidit Lamonis ora malo.
Sed nihil vicini texerent documenta periculi.
Nec texe I natos proxima flamma meos
Irimatis inbiant rebus: sua commoda quisque
Venature, tanque sit mea vita nihil
Quae in me ad summam vergit prolapsa ruinam.
Ni diuinum celeri restituerent ope.
Nec tamen hostili iaceo prostrata lacerto.
In me turba suas armat amica manus.
In celsa praetex meritum quos sede locam.
Custodes nostrae constitutisque rei
In mea quibus: quibus est Legum commissa potestas:
Quos feci in populo muniminis esse loco:
Quos a foede patrum exegi: quos velle meo
Ornari, et titulos diuiciasque dedi.
Hi me precipitant prohi munera sancta Deorum.
Hoc meriti Pecuniam grande primumque fero.
O mea Nobilitas (nam quid te praetex in istis
Eximius possum iure vocare memm).
Sola meae superes cupida et studiosa salutis.
Vix tamen auxilio iam potes esse mihi.
Libertas oppressa tua est, quam sanguine et armis

Et victis patres emerere tui.
Vt lamen hanc repares, pereas q̄ tota remina:
Dum licet utendum est hac ratione tibi.
Nil temere Spectantem agas, modus optima victus
Emictaq; sub recto diserte iudicio.
Commodius leniore meum sanabitur vlcus
Fomento, apponas si violenta nocent.
Quis Legatorum novus huius furor iste horum
Dicendus furor est, mi magis ille timor:
Discessere, sui omni defendenda per illos.
Sic ego sum ducis sola relicta Lupis.
Excusant factum aduersi improbitate Senatus
Sed tamen hec causa est non satis aequa mihi.
Cum sit Rex qui me multis feliciter armis
Consilio iusta sustinuit q̄ manu.
Quo nihil in toto melius neq; mitius orbe.
O sequent illum tempora longa mihi
Cum restent aliquot Proceres quos publica tangunt.
Commoda, Officii qui meminere sui
Horum presidio poteras tentare saluti
Et tempestati consuluisse meo
Si nihil proficeres, satis esset amica voluntas
Parua quamvis nimis sed tibi visa mora est.
Atq; utinam non sic temeraria cepta fuissent
Horum qui causam deseruere meam.
Non ego tam seuos subiissem moesta dolores.
Nec querecer casum non procul esse meum.
Nec mihi cecidenti varios consuegere luctus:
Terecer iustus, cor animusq; melius.
Ecce fuit Valachus: seuis eueritque armis
Russia, et in vinctis, cedibus, igne iacet.
Aspiceres cuperem, quae sit plangentis imago.

174
 Remane et facies dnce Polone tue
 D nativæ integerrimæ miseris constricta Cathenis
 Deq; suo trahitur non redit mea solo
 Squallida, tæpis, mops, Lacrimis miseranda capillis
 Dejiciens victimæ sanguinolenta caput
 Nec quemq; morbus redimit, nec sexus Ictus
 Hostis inextincto amicta furore mehit
 Ille vocat fenestra natum: fenestra ille parentem
 Imploreat fenestra victa puella virum
 Ignora vigilante ab uberebus raptæ, nec vlla
 Invenias vacuum strage tenore locum
 Tecta cremata vident: Topes sudorq; Coloni
 Quadrupedum capituræ pellitur omne genus
 Nam tacito (lacryjmis vocem et prohibente dolore)
 Emigenti super omni cecidere viri
 Mætigene minores fortissima pectora pugne
 Nulli qui aduersæ sustinere decem
 Sed perire tamen immenso superante doloq;
 Hostis enim occulte^{his} stabat in insidiis
 Nil te tanta mouent o turba domestica, quæ nil
 Cincas primatam præter anarciam
 Omnia parua putas, quæ sunt mea maxima cum sint:
 In quibus I vitæ est summa, caputq; tuæ
 Te ne fore incolumem speras post fœdera matris
 Quæ te fecundis sustinet uberebus!
 Tu ne dicis, leges, I libera mea tenebris!
 Diffidit gramitex mihi labefacta tuo!
 Sed tibi vera odiosa nimis, nam vera loquentes
 Despolias titulis, despoliasq; bonis
 Vera loqui timeo, ne forte nouissima primis
 Enemiant miseræ deteriora mihi
 Magnæ Patet qui colla ingis onerata malignis

Vt depressa leues, exoneretq; vocas
Ad te confugio supplex: me tenebræ in isto
Respicæ, et afflictis porceige rebns opem
Tn libertates, Tn Jurea, Trophæa didisti:
Ante mihi, nisi ades, mince ea fracta remunt.
Da proclinate præ fulcimenta reming
Illustræq; memm puenmatis igne gemis.
Consilium regis moderare, et vota Senatus.
Et sanos sasse fac animos populi
Hosq; mei quis sunt tristissima causa doloris
De caelo missi fulminis igne crema
Vt sint exemplo reliquis: matremq; quod ipse
Jussisti, quimis discat, amare suam.

Ad Polonos Proceres Janicii Clementis

Quæ vos tam dnce stimulant ad tanta megere
Diffidia? in propem præcipitantq; malum?
O Proceres, Illustræ gemis, Lechea propago?
Gloria Gradivi, maxima, magna toge?
Quis furore? aut cinis vos fert infamia fati?
Aut quis vos Stigii mminis excoze agit?
Exagitat vestras discordia mutua mentes?
Viget in adversas vestraq; corda vires?
Ataq; cum auctis præscripta sit vna, recip
Vnius fieri debeat vms amor.
C meritis in vaxim, quamvis iter omne videtis
Sincere m, vestros quo deccet nec pedes.
Sed perinata velant odia et perinata similtas
Et tanta occultum quæ vocat rea icone.
I rea icone vocat occultum, celatne Tædet.
Et veram fingit mens simulata fidem

Scribitis et missam legitis per sepe salutem.
 Nec nisi amicitiam munera charta crepat.
 Sed longe diuersa domi, verbisq; voluntas.
 Diffona subblanda calliditate manet.
 Congressus colitis, pulchreque occurrentis ore.
 Complexus variam iungitis inq; vicem
 Donatis omnis commina mixta temeribus.
 Proque salute graues feret gula ficta scyfos.
 Lachrimis et pietis posito super ecc libellis^{chartis}.
 Ares etenim summis conuenit ista viciis.
 Hanc etiam magnus festine coluisse famulus
 Et Deici patreque victima lecta fuit.
 Munera quid referam? Domus certatis utrimque.
 Ut donate animus testificentur opes.
 Hic dominum vocat, hunc latrem vocat ille, patremque
 Hic sunt affines, hic genere, ille socer.
 Hic tibi seruum commendat, at ille precatur
 Qui possint Lylios equiparare dies.
 O fucata fides: o pectora falsa: sub albo
 Vellere vesani plena furore lupi
 Mellitis geritis linguas, gestusque, sed isto
 Sub melle intermis dira venena latent.
 Quae tunc apparent, cum publica causa vocatur
 In medium, ad vestros subiiciturq; pedes
 Tunc illam calare licet, vel tollere, sed vix
 Tern pms in vobis vnus et alter adest.
 Tunc odii primata lues, celatus et ignis
 Proditur, iudiciis exerciturq; suis
 Tunc variis sensus, tunc se discordia sine finem
 Exigit vnus de statione rei.
 Dissplicet ista tibi sententia, non mala q; sit
 Autore at illius dissplicet ante tibi

Tu mepe putas igitur meliori cedere voto
Et vis stultici fecere trophæa sue.
Inter ea commune bonum prostermis. Duce
Indulgens patre publica damna facis.
Cum natus non sis, ut ait Rex ille Zophorem
Tu tibi, sed patrie commoda fecere tunc
Quam melius Troeres vos mens commincta tenere
Et studium vobis omnibus esset idem
Tempore concordie consuegunt parua vigentq;
Discordie contra tempore summa remunt
Cuncta fouet, confirmat, alit concordia, summo
Proxima apud veteres Diva locata Jovi
Hæc Duce magna summi seruat natura tenorem
Inq; suis regnat hæc elementa locis
Hæc ducæ duxissim perorarent si dextra cæli
Et repararet solitas tempus Iamæa vires
Hæc violare pater superum si tentet, in illud
Cecideret anfigunt cuncta redire chaos
Hæc Dea præmia dedit populo incrementa futuro
Spes hominum generis cum duo tota forent.
Præmia recanato terrea disrupit arcibus
Præmia sub ignotum semina ^{misit} huminum.
Præmia dedit Leges, Imaginas condidit urbes
Et posuit dominis templa dicata Deis
Regnaq; firmavit: Romanis subdidit orbem
Fuscibus, eiecta qui cedere Dea
Hæc eadem nec erat primordia Regni
Tunc cum desertos Lechus immit agros
Prænaq; constituit prosperatæ culmina Quæstus
Moxq; Duci Populo nomen opesq; dedit
Imaq; iam magnis Casimiro Rege Polonis
Qui magnus patrie est dictus amore tulit.

Iura quibus nec celebrata est fama Corone
 Hei modo ad excecum penè redacta malum
 C me! quia nulla sapit vobis concordia Tali
 Legifera est olim sparsa sepulta lue
 Ergo pex vestrum Latetia est afflictata furorem
 Libertasq; noui collo dat agra ingo
 M ultorem niste nascentur ubiq; querere
 Et populum vaxins plangor et horrore habet.
 C me tamen hoc prestat verum prodestq; tacere
 Ne Suttore Crepide flectat ab orbe suel.
 V os quoq; quis dubitet? que sunt lugenda videtis.
 Sed pietas ad vos non habet ulla viam
 P ublica calcatis quibus et premata teabuntur
 Cum modo hoc solui ameta necesse sinul
 C redite discordes animi q' ista emina
 Non minus in vestrum est coemitea caput.
 I dem etenim Borcas minam qui vixit Gaxenam
 Robora Syluarem frangere summa solit.

Instructio ad Conuentum particularem Opato:
uiensem ex Conuentu Piotrkowien¹ 1538 hęc
Legatio missa fuit ad terras Posnaniensem:
Sandomirien¹: Lancicien¹. Bresten¹ et Plocensem.

Post dictam utis Regis gratia. Nuncius referet. Nuncius
et dolere vehementer utem Regiam quod ex priore do^{rum}
snarem congregatione que proximo tempore eodem loco
missu et voluntate utis sue habita est. Nuncius missi sunt
ad Conuentum Regni generalem Piotrkome¹ impex archi
cum potestate limitata qui omnem rei bene gerendi occasi
onem et Conuentum cum maximo reipublice detrimento
impedirent et perturbarent quos tamen mitti cum ple
nissima potestate non solum vetus observata consuetudo
sed utis sue dignitas et independentia Regni pericula su
moscere postulabant declaratum siquidem est vniuersis qua
tis et quam urgentibus causis quo denique discrimine per
mota utas sua Conuentum Regni generalem inclinxerit.

Tantiqz id magis dolere Dacerebo animo ferere utem
suam, quanto plus suam D Conuentus generalis auto
ritatem inde minui ordinemqz omnium perturbare co
gnoscat. Missis enim cum limitata potestate Piotrkomia
Nunciis vris. Taliquorum aliorum Palatinatum be
migna D necessaria monita sua in contemptum abuisse
et totius Conuentus consilia in eam perplexitatem et conten
cionem comiecta fuisse. Utas sua expecta est ut nisi de
mentia sua et pendentes dominorum Consiliariozum
persuasiones intercessissent Conuentum protinus solui D
rebus omnibus infectis Piotrkomia discedi et motionem illa

generalem, omnibus damnosissimam decerni opportunissimam
Sed Aitās sua et domini Consiliarii eius ob exorta et in:
pendentiam paucorum totius Reipublice salutem deserere
nolentes, omni cura et studio consultum esse voluerunt
quibus modis et rationibus Regnum esset ab impenden:
tibus discriminibus quocumque conservandum.

Cum vero post multiplices tractatus de tuenda Republica inter
dominos Consiliarios et Terrarum Amicos, habitos om:
nium sententia, Contributiones communes visae sunt ma:
iorem utilitatem in defensione, quam si expeditio bellica
capessere afferre posse, in hac praesertim contra Vala:
chos et Tartaros celeri suscipienda defensione, quibus no:
alia quam expedito et exercitato milite, resisti unquam po:
tuit, decernisse Aitā suam cum universo Senatu, et
maiorum Amicorum terrestrium parte nonnullas pecuniari:
as Contributiones in universalibus literis nominatas
et descriptas, videlicet de singulis mansis seu Laneis agro:
rum per duodecim grossos de Cimitatibus vero et Oppidis
Exactionem Civilem quae Schoff dicitur et Contributionem Cgo:
porre.

Sed quia Amici terrarum propterea quorundam circumscrip:
tam facultatem à Aitā sua postulaverunt, ut Conventus par:
ticulares et generales terrestres in his terris quorundam Am:
ici consultationibus publicis se immiscere noluerunt statu:
re dignarentur, in quibus requiri possit ab universa No:
bilitate consensus.

Aitā suam illorum postulatis desse nolentem, et promittere
reipublice saluti utamque cupientem particulares Con:
ventus in Sroda, Opatow, Lanahia, Radziow, et Ra:
eziasch ad diem hodiernum, generalem vero in Kolo
ad festam terciam proximam post, Dominica Reminiscere

constituisse, declarareque ea omnibus dignitatibus et officialibus
vniuersisq; Nobilitati fecisse, que a se et vniuerso
Proteccionem nunc dimisso Conuentu constituta sunt. Hacten-
itaque utem suam, tam dominos Consiliarios quam reli-
quam Nobilitatem, ut fideles subditos et filios huius re-
gni sui periclitantis, ut ad id quod ipsa sua utas cum
vniuerso Senatu suo decreuit, quodq; alias leniores ob-
causas egerunt, nunc cum res in tanto discrimine versa-
tione non grauentur consentire, ut si debito et sufficienti
modo defensio reipublice tam celeriter, ut res exigat fieri
non possit, aliquo saltem modo retineri queat, usque ad id
foelix tempus, quo exactis de ipsa defensione aliquid con-
stitui valeat. Alioquin enim fieri non posse quum celeris
opinionem, graue aliquod periculum et casus quem Deus
auertat Regno contringat.

Licet autem utas sua, habens in potestate sua debitum
subditorum suorum militaris ordinis, ad seuerissimum sibi
prestandam et fines Regni tutandos, non indigeat sua
tanta sollicitudine et cura de querendis aliis modis Re-
gni defendendi, tamen quia intelligit generalem motio-
nem grauem et damnosam omnibus et Conuentum prece-
teritum statuere, et nihil intentatum relinquere dignata
est, quo sine ipsa motione generali defensio fieri possit.
Preterens etiam ut prius Princeps, insolentiam aduersus se
indignas contumelias, ut per se nihil desinisse omnibus con-
staret, quod ad communem omnium utilitatem pertineret. Pro-
inde ubi decretum Conuentus generalis ab illis non susci-
peretur, ad motionem bellicam tota defensio recideret,
que nec tempestiua nec diuturna esse possit, omnibusq; in
commune maximam afferret grauenam et dispendium,
quicquid inde clamm, quicquid trebarum et maledictionis
hominum accideret, non iam in utem aut dominos Consili-
arios

112
Consiliarios Amicosq; terrestres obsequentiores, sed in eos
qui sine ulla ratione et causa tumultuantur, et publicis
decretis obstitunt redimere. Nam Aitas sua non ha-
bens ullum finem belli Valachia, nullam etiam cum
Thacuris pacis conditionem, ubi Contributiones in Co-
uentu Ploetecomen, paulo ante actis, non susceperunt, aliter
nullo modo, nisi publica motione bellica, eaq; celerissima
Regnum defendere possit.

Vbi vero Aitas sua Nobilitatem ad id propensam cognoscet,
ut deesse nolit patrie virtutiq; et saluti suae, simul et
decretis, ac sententiae suae et consilii sui, non desitura etiam
est Aitas sua omni ope viribus et sanguine suo, quo uni-
dicet, et confirmet Regnum et subditos suos a clade
et excidio, quod undiq; imminet, nihil eorum pretermis-
sura est, quae opportuna ad bonum statum Regni fore
videbuntur.

Sifm
fave
vide
oner
Der
ne q
est
aut
rat
eior
plan
get
Epi
nost
con
ma
fed
v
lit
ita
magna per
y r
no
q
Epi
na
epi
vi
est
pi
ill
bu
hu
ge
st
in
C
ha
ep
m
n
v
ep
v
o
J
l

171

Sigismundus primus Rex Polonie
Paulo tercio Pontifici Maximo

Si fuit aliquando tempus ullum quo sacerdotum ordo, magno in periculo et discrimine ver:
saretur. hoc illud esse videtur quo tanta laborat ex iniuria, ut eam vix iam sustinere posse
videatur. Id quod cum diligentius mecum reputarem tota mente in eam curam cogitati:
onemq; incumbere coepi, ut pro veteri more institutoq; meo, proq; ea benivolentia, qua,
Dei ministros prosequi nunq; intermisi earum rationes quantum possem stabilirem providereq;
ne quid ordo hic detrimenti caperet. sed fieri id alia ratione commodius non posse visum
est, q; si in Episcopum Collegium cooptatus esset aliquis qui clavis atq; illi genere natus, opibus,
auctoritateq; magna praeditus eorum conatibus obistere posset, qui toti in hoc sunt ut aliqui
ratione sacerdotes et Episcopi fortunis suis evadere possint. Cum itaq; proximis hinc supe:
rioribus diebus accidisset, ut sublato e vinctis Bendo patre Joanne Karankowski Voladi:
slanien Episcopo, et alia Voladislavien pastore suo orbata esset. cupiens ego mentis mee co:
gitata perficere atq; sacerdotum ordini cuius res vehementer inclinata sunt prospicere.
Episcopum Voladislavien Regis Luca a Gorka Palatino Iosnamiensi vni ex Primariis Regni
nostri Senatorebus et Consiliariis nec opinanti contuli, quod quidem preter morem et
consuetudinem maiorum meorum feci, qui dignitates Ecclesiasticas nunq; soliti sunt ijs
mandare qui prophanis antea honoribus functi complures annos cum uxore vixissent:
sed ego in hoc vico, Voladislavien Episcopo commendando, multa secutus sum, que ubi Sanctus
vera cognoverit, nihil dubito quin sit factu istud meum probaturum. videbam in regno
ditionibusq; meis non esse Dioecesim aliam in qua prava et perversa hereticorum dogmata
ita alte radices egissent atq; in hac Voladislavienensi cui tota Poloniam quatenus adme
magna pertinet, etiam Cassuborum partes subiecta est, quibus ex texeis qui debentur Episcopo sanctis
i magna ex parte non redduntur, ut nisi Dioecesis hac potentem aliquem Episcopum nacta sit,
non facile possit ea que sunt ablata recuperare: deinde vero in hoc Regis Luca a
Gorka multa esse prospiciebam quamobrem dignus videri posset: cui tam excellens istud
Episcopi munus dignitatibusq; ulteo non rogatus deferrem Nam preterq; q; illi genere
natus, q; splendore, magnificentia, liberalitate, longo ceteros intervallo antecit, quod
opibus floret, quod gratia et auctoritate apud omnes ordines tantum valet, quantum
vix quisq; alius in Regno meo ijs etiam virtutibus que propius ad Episcopum pertinent ita
est ornatus ut multo ante Episcopum egisse videatur q; ad honorem hunc vocatus fuerit:
siquidem consilio, prudentia rerum usu, dicendi gravitate et copia nemini secundus
esse videtur: ad que Dei munera, pietatem quoq; et religionem tantam adiunctam,
habet, ut ne ijs quidem concedere visus sit qui se Numismate seculo remisisse profite:
tur. Cessit meum in superiore Polonia Vicarium: fuit illius terre Praefectus
generalis, fuit Castellanus, fuit postremo Palatinus, in omnibus ijs dignitatibus
ita se gessit ut vita atq; erga Deum cultu ceterumq; magis Episcopum q; Praefectum
Castellanum Palatinum referre videretur. Neq; quisq; illius terre Episcoporum Inve:
nientem defenderet ac propugnaret ardentius, quam quanto ille studio propugna:
tionem eius semper suscepit. His ergo et pluribus aliis quas enumerare longu
esset rebus adductus cum pro meo erga Clerum studio Voladislaviensem Episcopum no:
minavi, quam nominationem meam quin. S. vera ratam sit habita mea nihil equi:
ambigo, sed quoniam dum meum ageret in superiore Polonia Vicarium de ple:
risq; qui capitalem fraudem admiserunt insu illius extremum supplicium sumptu
est, videtur illi per leges Pontificias non licere sacris ut initiatur, supplicio. S.
vix ut cum legibus his solum esse velit, facultatem preterea concedat,
omnes sacros ordines uno eodemq; die suscipiendi. Et mihi. S. vera rem valde
gratam fecit et vniuerso Clero regni precipue vero Diocesi illi cui preceit multa
fructuosam

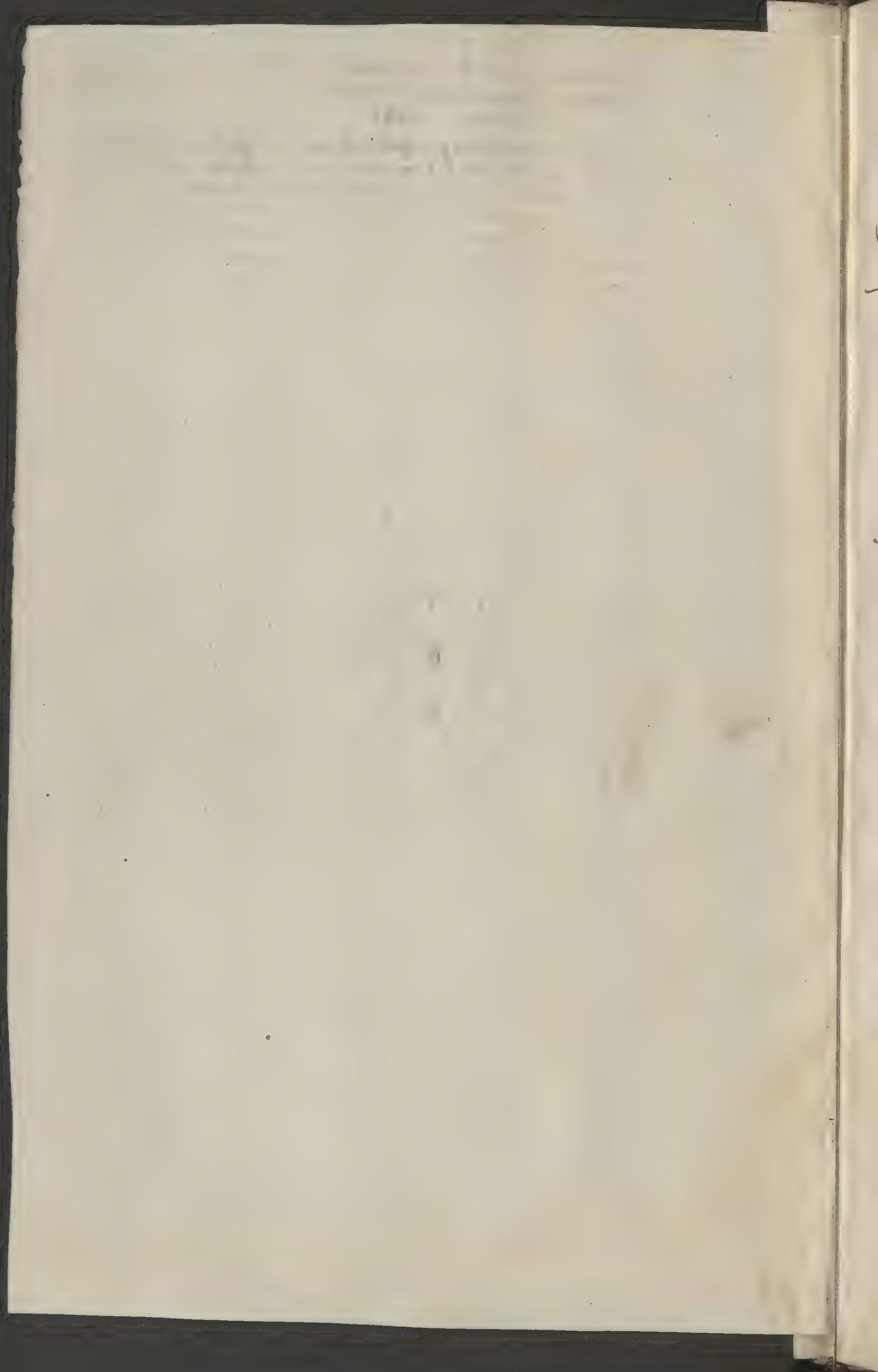
Sigismundus primus Rex Polonie
CARDINALI Ghinnacio

Reme et Videmus passim omnes incredibili ardere studio Sacerdotum ordinem
fortunis suis exultanti ad officium autem religionemq; nostram pertinere putamus
non concedere istorum cupiditati, plus ut ipsi labores, opera, cura, studii, in labo-
rando, conuellendoq; statu sacerdotum consumpsisse videantur qz nos in consti-
tuendo stabiliendoq; varie itaq; sunt per nos rationes ex cogitate, quibus etiam
in longitudinem prospiceremus ne quid respublica Ecclesiastica detrimenti caperet
Inter eas visa est hac non postrema, si qui clero atq; illustri loco nati Epi essent re-
munerati: qui opibus et clientelis tantum valerent, ut que videntur ordini sacerdotum
impendere pericula facile possent propulsare. quare cum satisfecisset natura, super-
uixibus hinc diebus Rex videns pater Joannes Karunkowski Voladislavien-
sis Epus, quoniam eam Diocesim plus etiam quam ullam aliam, non solum prudentis verum
etiam potentis Epi indigere animaduvertebamus qd multis in locis Lutherana labe
infecta esset, facimus ut in demortui locum nominaremus regium Lucam a Gorka Pa-
latum Posnaniensem unum ex Primariis Regni nostri Senatoribus vicum et illius
loco natum, ita gratia florentem, magnis opibus, magnaq; praeditum auctoritate cui
neq; animi magnitudo, neq; consilium neq; prudentia, neq; literarum scientia, neq;
ornatus, atq; vbertas orationis deest, splendore autem et magnificentia pacem sibi habet
neminem, fuit in maiore Polonia summa cum potestate, nostrum enim ibi gessit vi-
cariu cum esset generalis primus illius tunc Praefectus, postea Castellanus, deinde
Palatinus, Praefecturam autem Palatinamq; dignitatem beneficio meo nunc obtinet filius
eius quem ex legitima uxore sed ea tamen virgine susceptum magniorem habet, non
modo corporis verum etiam animi sui, usq; eo a patre virtutibus nihil de gene-
rantem, ut aliquo etiam eas cumulo auxisse videatur omnibus autem ijs munerebus
dignitatibusq; cum fungeretur ita se gessit, ut verbo magistratus istos probatos
reuerens ipsa Episcopum agere visus est. Neq; fuit in ea Polonia parte Episcoporum
quisquam in quo clerus perinde magnam atq; in uno illo verum fortunaremq; sua-
rum praesidium collocatum haberet. Jam vero vite moerumq; sanctimonia, pietate
religione, cultu caeremoniaq; erga Deum, aliquem ex ijs referre visus est, qui se
mundo mortuos soli Christo vivere profitentur ut preclare nobis de clero Regni
nostri meriti videamur cum Epi minus ei mandauimus, qui non solum pro imperio po-
testate auctoritateq; cum sua, tum filii sui comprimere possit eorum insolentiam
atq; audaciam qui in sacerdotum fortunas imminuent, verum etiam vite suae digni-
tate ab omni facinorosa cogitatione deterere, atq; una eos quibus praerit exemplo
docere, quia erga Deum reuerentia esse debeant, quare dubium non est nobis, quia quod
factum a nobis est, id Sanctissimus dominus noster sit ratum habiturus indicioq; suo ap-
probaturus. Quoniam vero pro ea salute qua frangebatur regius hic Lucas et si magis
ipse cognitioni verum sine acrimonia Capitalium se praefuisse dicit, tamen tangitur
animus illius religione, qd non preter scientiam voluntatemq; et mandatum eius de
fontibus supplicium sumptum est petimus a R. P. vera operam ut det quo possit
solum legibus ijs Pontificiis, per quas ad sacerdotii dignitatem adspicere non licet
ei qui quacumq; ratione ad necem alicuius consenserit, praeterea ut tanto possit celerius
Epus consecrari cupimus illi hanc quoq; facultatem concedi ut qui ad sacerdotem
pertinent, eos gradus uno die consequi possit, quibus in rebus conficiendis, quo plus
opere positum fuerit a R. da. P. te. vera hoc ei nos magis esse debitum pro-
fitemur.

Sigismundus primus REX Polonie,
Antonio S. quatuor Cardinali Pistorien
Protectori REGNI

Reme quo maiore plexiqz cupiditate in ceteri fortunas imminent,
atqz de bonis cum suis cupiunt detinebatum hoc magis ad officium nostrum pertinere
existimamus ut tantis hominum cupiditati eam obuiam decernamqz Regni nostri
factum tectum à cuiusvis impetu conservemus, id qua ratione prestare possimus.
melius non videmus, quam si operam demus ut in Episcoporum aliorum referantur,
qui cum aliis rebus ornati, tum magnis opibus auctoritateqz preediti possint eos
coerere, qui se impie in bonis sacerdotum pro libidine sua grassari posse putant.
Itaqz cum vacet hoc tempore Vladislavienfis Episcopus vixi nobis sumus sacer
dotum rationibus multum prospecturi si nec opimantem ad Ecclesie sumis admi
nistrationem vocassemus. Regem Lucas à Gorka Palatinum Posnaniensem qui
preterqz qest summo loco natus, tantis opibus et copiis affluit tanta gratia
tanta est potentia nemo ut ei rebus ijs anteponi, comparari queant paucissimi,
hoc nostrum consilium non dubitamus. S. D. n. probatum iei precipue cum is
ipse vix ad hoc fortune bona multas preclaras animi dotes adiunctas habeat.
Nam et consilio et prudentia et literis, et dicendi facultate non mediocriter est
ornatus, splendore vero magnificentie, munificentieqz neminem habet sibi conse
randu, quibus rebus efficit ut ea gloria quam in Regno meo non vulgarem
consecutus sum minime contentus, vicinas undequaqz regiones nominis sui fama
compleverit.

Iam quæ ad munus Epi' propriis pertinent, tanta semper fuit pietate, religioneqz,
tanto studio rebus divinis deditus est, ut hoc in genere non solum Episcopus decem et
eos ipsos longo post se intervallo relinqueret videatur, qui se soli divino cultui addi
ctos, omnem seculi sumis curam et sollicitudinem abiecerint. Quam
obrem ut antea scripsimus consilium hoc nostrum. S. D. n. probatum iei non dif
fidimus, sed cum Regis hic Lucas nostrum gesserit in maiore Polonia
vicarium atqz fontes nonnullos pro mee potestateqz per nos sibi tradita
extremo supplicio affici iussit non videtur posse per leges Pontificias
sacerdotis Episcopine munere fungi nisi beneficio, S. D. n. solutus ijs fuerit.
id quod effici istis queat cogamus. R. L. vram, opem operamqz suam
interponere ne gravetur. Hunc ei preterea facultatem impetret, ut uno die
sacerdos omnes ordines consequi possit. Facere R. L. vram rem nobis vehe
menter gratam.

107
Instructio ad Coesarem Turcorum Erasmo
Kretkowski Castellano Brzestei data Crac
vii Maii Anno dñi 1538

Sigismundus Rex Polonie

Ita verba facies nomine meo

S Ex^{mus} Princeps Idominus dominus Sigismundus dei
gratia Rex Polonia: Magnus Dux Lituanie, Russie,
Prussie, Masonie, dominus et hæres domini clemen^{mus}
Coesaream Cel: vram summum ac potentissimū Texe
Tauris dominum vicinum et amicū suū plurimā
salute excipit, felicemq; ad Sedem suā istam reditū
gratulatur ac prosperū omnium successū precatur et
optat.

S Ex^{me} ac potentissimū Imperator inter alias virtutes qua:
rum Coesareā Celsitudo v^{ra} non laudem solū verū
etiam admirationem est consecuta, hoc non postremū
locū obtinet q; in servandis foederibus summa semper
fide fuit Constantia Quare merito Coesareā Cel:
v^{ra} laudatur q; nihil in vita precipuum habeat q; ut
fidem alicui datam sanctē iniolatēq; observaret. Sed
et Sex^{mus} Princeps domini meus eiusdem laudis fun:
ctum appetit semper omniaq; cum omnibus iura foe:
dera T amicitias sanctissimē semper coluit quidnis
potius et facere et pati paratus q; ut fidem non prestaret:
si enī semel eam obstrinxisset.

Cum itaq; eius Sacra Aitas cum Coesareā Cels: v^{ra}
et eius antecessoribus foedera quēdam antea percessisset.
hoc summo curit studio ne qua vel minima in re à pacis
conditionibus discessisset easq; violasse videri possit.
Quasquidem cum per suū Oratorem dominum Petru
Opalenski Sex^{mi} filii Cuius Magistru ad vitam suā

f

et filii sui instaurari confirmariq; curassent, inter cetera
hoc in eis adscriptum est: non solum inter Sacram Aitem
Regiam et Coesaream Cel: Vram, verum etiam inter
subditos utriusq; conditiones istas pacis firmiter esse
obseruandas. De Voivoda vero Moldaviae, nihil no-
minatim Celsitudo Vra voluit inscribi, Nam cum
in fide potestateq; sit Coesaree Celsit: Vre, oportere
eum huiusdem adscriptum conditionibus esse, quibus et re-
liquos qui eiusdem Imperio subiecti sunt, neq; licitum ei
fore, ut a foederibus inter Sacram Aitem Regiam
Vramq; Coes: Celsi: pacis vel vnguem quod amint
ulla in re discedat.

Quare otioso animo in utramq; aurem quod amint semper
dormiebat, Aitis sua omniaq; sibi tuta esse existimabat
quantum ad eos attinet qui sunt sub Imperio Vre Coes:
Celsi: Sed eam longe fefellit opinio. Nam etsi Coesarea
Celsi: Vra, pro more suo veteri, sancte servavit foede-
ra, tamen qui subest illi Voivoda Moldaviae, tantum
ab eo absuit, ut ea servaret, ut hoc sibi etiam tempus
maxime opportunum nactus videretur, quo sibi in ter-
ris Sacrae Aitis impune grassari liceret. Quae cum
esset alio contra Moschos bello implicata diuisionem eius
Aitis Regiae cum exercitu ingressus, ferro et igne
miserrandum in modum depopulatus est. Colonos et oppi-
danos partim tenecavit, partim miseritatem abduxit:
Castellum quoddam etiam expugnatum solo coequavit.

Neq; hoc contentus proxima superiore hieme, auxiliares
quasdam copias tum ex hominibus Coesaree Cel: Vre
tum ex Tataris Bialograden, in terras Rodolphi mi-
duxit et multa illis hostilia perpetravit.

Hac autem omnia permissa et voluntate Celsi: Cel: Vra

se facere iactat: Quod ut cedat Sacrae Aetatis Regia ami-
num inducere non potest, sed alterius conspiciam in gratia
id facere illum Aetatis Regia arbitratrice: qui amicus forte
Caesaree Celi: Vix non est, cum aperte non potest, clam
hoc agit ut Sacram Aetatis Regiam: cum Vra Celsi:
distinguat atque concordiam et amicitiam quae inter illas est
diernat: cum tamen nihil sit Sacrae Aetatis Regiae delibe-
ratum, quod integram inuolantamque semper observare.
Itaque cum licisset illi de perfidia atque audacia Valachi
iustum supplicium sumere, in hunc usque diem abstinuit,
tametsi Caesarea Celsi: Vra per oratorem supranomi-
natum Aetatis Regiae declarauerat, eam esse suam voluntate
ut Aetatis Regia bello illum persequatur: et de audacia
atque iniuriis perpetratis poenas ab eo expetat.

Nunc vero cum in tantum illi accuerunt spiritus, eoque sit
progressus insolentior ut ferri sine vindicta non possit
me misit Regia Aetatis ad Caesaream Celsi: Vram
ut illi declararem Valachum non cessare dominia Aetatis
Regiae iniuriis impetere, et quoniam Aetatis Regia, id
quod dudum a Caesarea Celsi: Vra consultum erat
et permissum de Vlasendo Valacho aggredi instituit.

Quare rogat Aetatis Regia, si a Aetate sua bello exit per-
secutus, Caesarea Celsi: Vra in eum etiam animaduvertere
velit, atque ex eo quem nunc locum dignitatis obtine-
re debet, et in locum eius vel Demetrium qui vex-
sari in Aula Caesaree Celsi: Vrae dicitur, vel
alium quempiam eius gentis hominem pacis amantem, et
istius amicitiae quae Regiae Aetatis cum Caesarea Celsi: Vra
intercedit fidelem observatorem et custodem sufficere.
Qua quidem re nihil potest ex sua amicitia et vicinitate

Coesarcea Celsitudo vestra Regiæ Anti gratias facere.

DE Voivoda Transalpinensi Anti Regia rogat Coesarcea Celsitudinem vestram, ut illi mandet, ne inferendorum fœderum suo aliquo contra Regiam Antem contraria causam et occasionem prebeat.

Inter cetera cum proximè impetum fecisset Valachus in terras S. Anti Regiæ, forte tunc excurias agebat subditos eius Anti Volodek equestri loco natus, cum aliis nonnullis hominibus Sarcea Anti Regiæ, incidit in eam exercitus parvem, que fuit ex Thracis collecta, capti sunt nonnulli, et ipse Volodek comprehensus, rogat Sarcea Regia Anti Coesarceam Celsitudinem vestram, ut Valacho mandet quo Volodek ad se mittat, cum aliis eius Comitibus captis, ut cum minime iusto bello capti sunt postliminò ad suos reuertiendi potestatem faciat. Ita et fœderibus que icta sunt cum Sarcea Regia Anti et Coesarcea Celsitudinem vestram satisfaciet, et Regiæ Anti domino meo plurimum isto iustissimo facto suo gratificabitur.

Notum est etiam ad R. Antem quod Coesarcea Celsitudo vestra, Arcem Ozakovo, Talias nonnullas Arces, que ad Regnum Anti Regiæ à multo retro acto tempore pertinent, presidio firmaverit, et illas extendere deinceps accurret Anti Regia rogat ut Coesarcea Celsitudinem vestram pro animi sui magnitudine non plures facere Arcem Ozakovo velit quod suam inferuandis fœderibus usque adeo laudatum constantium.

Ad Bassas

B assas salutabis nomine meo, dicesq; illis te à nobis missum esse. Exinapio ut bonam Coesareæ Celsi: valetudinem nimirum: eiq; omnia fausta & speliâ precaveris, pacis et amicitie q; mee memoriam referas, et q; illam nos integram immolatamq; servemus, servatamq; sumus testem facias.

R eferes etiam flet: dominis Bassis summam singula ea que ad Coesaream Celsitudinem mandata à nobis habui: si, sed presertim de Valacho plane et aperte illis explicabis, accusabis illius perfidiam: q; omni sit sub potestate et mipe: xio Coesareæ Celsitudinis, ausus tamen sit contra fœdera que Coesareæ Celsitudo nobiscum ita, confirmata q; habet: nos nihilis et gravissimis belli minis lacessere;

H ic commemorabis nos aliquoties per Oratores meos et has Coesareæ Celsitudinis declarasse, q; euestigio, cum de fœderibus per nos cum Coesareæ Celsitudinis initis archore factus esset, in infinitam sibi provinciam Regni nostri finibusq; involaverat: illum ferro et igne vastaverat: subditos meos quos gladio non percutit in servitutem abduxerat. Quia illius insolentia cognita, Coesareæ Celsi: ad illum mandata sua aliquoties miserat ut nobis provinciam nostram restitueret: damna nobis et subditis nostris faceret.

H ec cum ille se facturum recepisset, Umichio Coes: Celsi: pte, nobisq; id significatum fuisse, nequam homo, Umichio dimisso Coesareæ Celsitudinis, dum nos tuta iam ab illo nobis fore sperabamus omnia. Tunc longinquiora domum nostrorum loca belligerendi: cum nostris causa abscesseramus, deinde laxiore audacia, in terras meas irrupit, in subditosq; omne crudelitatis genus exercuit. Nos etsi singulas eius incursionibus et iniurias, Coesareæ

Celsitudini declarebamus, à vindicta ipsi abstinens, Coesare
regq; Cel: promissione confirmabamur q; in illum animi
adversum, et declamnis illi: satisfacere nobis mandatum
esset: beneq; tamen non modo ab illo id non prestatum,
quod Coesareo Celsitudo illi dudum ante mandaverat:
et non audienti iterum mandatum se receperat, sed etiam
in dies fit insolentior.

Si dixerint Bassi remunciatum esse Coesareo Celsi: milites
suis eius exaruisse in Moldavia ferro atq; igni magnam
eius partem depopulatos esse, negabis hoc ita ut ab illo
municatum factum esse, commentum ab illo id quod solet
esse dices: Quia enim ratione potest conatui à se culpam di:
movere, atq; in alios transferre, Ac fieri quidem posse
ut leues aliquae exemptiones factae sint in Valachiam:
sed non per milites meos, neq; inuentibus aut scientibus
nobis, sed quod ferre fortasse non potuerunt homines
mei tot & tantas iniurias à Valacho sibi illatas: Et
ita illum praedam agentem sunt persecuti. Sed id dices esse
et naturae Legibus, et divino humanog; iure cautum,
ut quisq; laessitus, iniuriam à se depellat, et quoad
potest, caput fortunasq; suas, contra vim incutit ac
defendat.

Proinde cum ita Valachus nulla fidei, nulla foederum,
nulla iustitiae atq; honestatis ratione habita, temere nos
opprimit: Dices neq; tutum neq; ex honestate mea fu:
turum si pare pare referre non conemur. Neq; id equum
futurum, si iustas suas per occasionem in illo iniurias
suas non vindicare, quemadmodum huc à Coesareo
Celsitudine tibi suae erat concessum, ut neq; mea di:
utinis abutatur patientia, neq; Coesareo Celsitudinis
nobiscum iusta foedera contemnat.

Rogabis ut flet dominum Bassi Coesareo Celsitudini per:
suadeat

persuadeant ut et ipsa Coesarea Celsitudo ex altera parte in
illo perfidiam et temeritatem istam illius vltimate vel
hoc saltem vindictae genere ut in locum eius alium eius
gentis hominem Valarbi provinciae suae tributare
sufficiat.

Memoriam tenet Antiochia Regia, cum post priorem Valarbi
in terras Antiochiae Regiae occupationem. Ammam suam
ad Coesaream Celsitudinem misisset de illius perfidia que:
stam. Responsum illi esse per fuit. Aiasbassam, Coesarea
Celsitudinem id constituisse ut audaciae suae poenas daret.
Quoniam et fuit. Aiasbassa Coesaream Celsi: facturam
esse confirmavit, ut Ammam suam ad Valarbum
mitteret, qui nequid postea simile designaret intermi:
naretur. atque eum ad succedenda damna cogere. ^{qbus subditos s. r. Antiochiae}
Commemoratum etiam et id erat, ademptam rei Valarbo ^{offerit}
eum dignitatem atque alii tradenda. Quorum hactenus
nihil factum esse constat. Neque fuit vix audacior
Valarbus ad provocandum bello. S. Antem Regiam,
quod post ista ista foedera cum Coesarea Celsitudine ora
ita ut rogatur proreus. Deo meus dominus meus nisi
malit suos fideles interire, perfidum hostem hunc in isto
bello persequi.

Quod si dicunt Basse certo esse edoctum quosdam subditos
meos in Exercitum Regis Ferdinandi militatum co:
cessisse. Dices id fieri quidem posse, quod aliqui Poloni vel
alterius lingue homines, qui passim in Dominis quos pos:
sidemus, victus gratia vagantur, nullumque suum
domicilium habent pecunia conducti, illuc concesserint,
id tamen nobis spectare omnem voluntatem meam
factum esse.

Si autem dicunt, scire Coesarem certos Nobiles subditos
vel Amicos nostros, in eum Ferdinandi militare respon:
dibus

respondetis nos neminem scire, qui illuc contra prohibicio-
nem nostram concesserit. Sed si quispiam nobis in suis te-
merariis. Tandactere contra prohibitionem meam se illuc
contulerit, et domum posthac reversus fuerit, animad-
versione debita à nobis punietur. Nos tamen omnino no-
credere, ut aliquis nostrorum subditorum contra prohibi-
cionem meam in exercitu predicti Ferdinandi Regis
militare auderet: nisi forte qui à multis annis illic in
Germania semendi officinis vel regi ipsi, vel aliis
Germanis Principibus se alligaverunt sicuti Cosacra
ritas tempore profligati regis Ludovici in quibusdam
subditis meis in Hungaria tum sementibus forte ex-
perta est.

Interrogatus vero de cæsis et spoliatis in Regno Thuriæ
Mercatoribus respondetis tibi quidem cognitum esse, quod
etiam nonnulli Mercatores Thuriæ sunt affecti, id tamen
violenter, et preter omnem culpam meam vel Prefecto-
rum meorum à prædombus factum esse, quod nos mo-
lestissimo animo tulimus; et de prædombus ipsis quos
cum magna difficultate consecuti sumus, poenas capitis
sumpsimus. Cum autem à nemine occulte malorem in-
sidie evitare possint: videri nobis necessarium, ut qui
nobis negociandi causa hoc in Regnum nostrum com-
meari intulerint, se Prefectis locorum nostris
presentent: ut illorum securitati prospiciant.

Si autem explorabunt à te de cæteris Europe rebus et de
bellis, ac de Principum Christianorum dissensionibus
vel de nominis introductis in fide Christiana hæresibus
Dices tripsum ea ignorare. Quia nobis nihil quicquam
in his instructum esse.

In Baris Italiciæ Civitatibus idem commemorabis

Ille domini Bassi, quod ad Coesae Celsi in mandatis acce-
pisti, nempe ut promideant apud Coesaeam Celsitudinem
ne quid contra foedera illis Cimitibus Regie utis ex
parte quorumcumque Coes Celsi subditorum incommodi
et detrimenti accidat.

Si quereant Bassi, cum anno superiore Regia utas cum
exercitu quem contra Valachum congregauerat, Va-
lachum de iniuriis suis ulta non sit. Respondebis quod
Regia utas expectabat ut ex parte Coesaeae Celsitudi-
nis primum agi contra illum inciperetur: quemad-
modum id postremo Ametio Joanne Vilamowski ad
idem Regiam nomine Coesaeae Celsitudinis erat mi-
nistrum. Atque ita cum per Coesaeam Celsitudinem nihil
actum est, a subditis rogata utas Regia, ne quid illo
tempore ageret, exercitum dimisit.

AD Aiasbassam

Cum perveneris ad locum residentie Imperatoris Thimorum
descendes ad Ille. Do. Aiasbassam et vises salutabis. Re-
rum nomine meo et precaberis ei longam vitam frustaque
omnia.

Coetorum ages illi gratias: quod nobis non minorem benivolentiam
in Aula Coesaeae Celsitudinis se praestitum pollicetur:
quod sit ab Imbrimbasscha quondam amico meo nobis pre-
stita, declarabis id nos gratissimo ab illis Ille accipere
et vicissim gratificatione amica et mutua mea benivo-
lencia illi referere velle.

Paterece rogabis illum nomine meo, ut bis quod aduersus
nos a Vorivoda Moldaviensi nequam homine, vel apud
Coesaeam Celsitudinem, vel apud se dicuntur, et ipse fidem
non daret: et Coesaeae Celsitudini persuaderet, ne illis
fictis et vanis de nobis iminationibus criminationibus

cedere dignetur utq; Atlas sua Coesarea Voievodam
ipsum ita compescere et in officio continere dignaretur ne
denique ut hactenus fecit, nobis dominisq; et subditis
meis sua hostilitate et ingratitudine fiat inimicus.

Petis etiam et hoc ab ipso solo ut Coesarea Celsitudini per:
suadeat, iustum et equum fore et ad rationes Coesarea
Celsitudinis plurimum pertinere ut Regia Atlas quae
admodum constituit à Valacho iniuriarum suarum poe:
nas expetat. Nam hoc est et à Coesarea Celsitudine et
à Regia ante promeritis, quod eorum pacta et foedera te:
merariis et perfidis factis suis multoies violaverit.
Sed et id quod meritum dices esse ut ab illa dimoveatur
promerita, et alius quispiam loco eius preficiatur qui et illi:
us gentis sit et foedera sancte colere atq; servare sciat.

Postremo rogabis illum ut inter Coesaream Celsitudinem
et nos bonam amicitiam et dudum servatam benevolentiam
promoveat, concilietq; utq; operam suam faciat quo foe:
dus inter nos et illius Coesaream Celsitudinem, firmum
et incommulsum maneat et ut in omnibus tibi commissis
celerem et optatam habeas expeditionem.

DE Volodick etiam diligenter rogabis qtt dominum
Nijassassam ut cum Comitibus suis à Valacho per
Coesaream Celsitudinem liberetur, et nobis mittatur.
Nam à Thureis captus est quos illic permissu Hali
Voievode militasse contra nos dices, et captum Thure:
cum à nobis in testimonium eius rei illi dono dabis.

175

Ad Joannem Regem Ungariae

SERENISSIMO Rex dominus meus, pro amore et benivolentia qua Sacrae Aeternae vestrae complexitum mandavit mihi ut Aeternae vestrae valetudinem suo nomine immiserem qua illi prosperam et incolumem in multos annos ex animo precatur et optat. Illud autem inprimis ardentem cupit ut quemadmodum valetudine sit fortuna quod Sacra Aeternae vestra prospera esse possit, atque in summa tranquillitate eam quas desiderat esse patiatur, neque quicquam est quod sibi SERENISSIMO dominus meus a deo precetur, cum non velit esse participem vestrae quod Sacra Aeternae. cum frustra omnia et foetia non minus quod ipse sibi cupit evenerit, ut quam merito facit plurimum, vel propter aeternam necessitudinem, quae cum Sacra Aeterna vestra ei intercedit vel propter vicinitatem, quae et ipsa in propinquo optima putatur, dedit mihi negotium ut semotis arbitris quendam cum Sacra Aeterna vestra communicarem, ubi commodum illi et opportunum visum fuerit.

Agnoscat SERENISSIMO Princeps meus singulare studium Sacrae Aeternae vestrae, quae inter illum et vicinam Moldaviam Nuncio suo misso, pacem esse conficere conata, de qua etsi nunquam SERENISSIMO D. meus magnopere laboravit ut qui perfidiam hostis cognitam haberet: neque ullis pactis et conditionibus cum diu stare solere sciret, amplectitur tamen animum istum erga se. S. Aeternae vestrae quae quod gratum illi facturam se putaret, in hanc se pacificationem interposuit et fuit revera, et est illi gratum officium istud Sacra Aeternae vestrae, utrumque hostis dignus non fuerit cuius causa mea istam et cogitationem de concordia facienda Sacra Aeternae vestrae suscipere. Cum autem pertrahat quadam Valachi effici id quod Aeternae vestra designaverat non potuerit atque

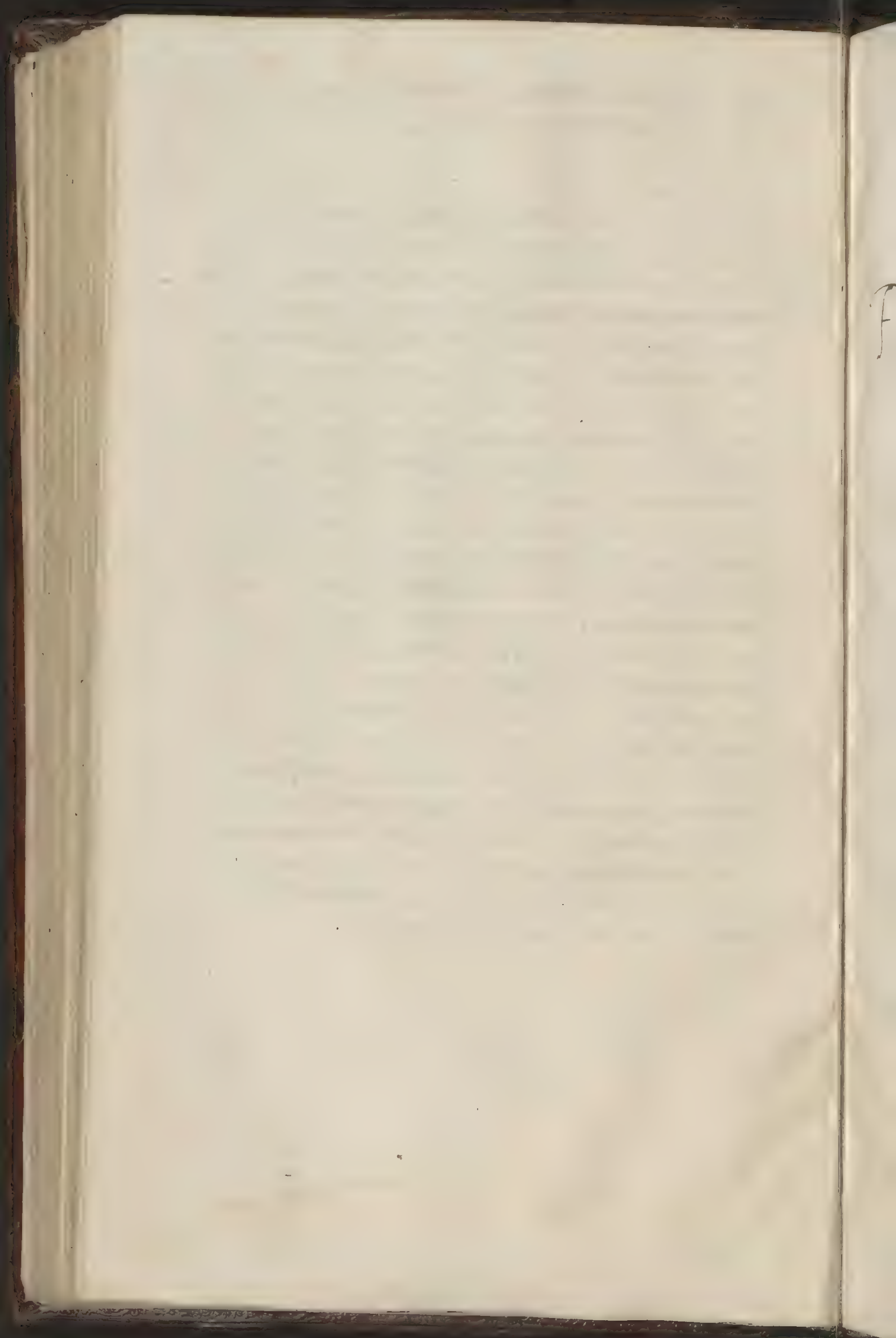
ante paucos menses Sex^{mus} dominus meus sit ab eo gra:
tibus inimicis laessitis. statuit Deo bene iuvante iustis
conatibus, ea modestia quam sibi insolens temeritas
Vairmode parit se lenare et subditos ab eius inimicia
protegere. Sed quoniam auctoritatem Thymocnem Impera:
toris agnoscat atq; illius rectigalis est, ne Imperator
ad inimiciam id revocet, si rectigalem illius bello esse
persequutus, visum est. Atq; eius prius ad illum defer:
re inimicias quas à Vairmoda accepit. Deinde ad
vindicandas illas aggredi.

Itaq; me hac de re Nunciū ad Imperatorem designavit
à Sacra Ate Vra. petit magnopere ut mihi prospici:
ere dignetur, quo possim ad illum tuto pervenire, mani:
datumq; mihi Legationis munus obire. Factum est
Sacra Ate Vra rem Sexemissimo domino
meo vehementer gratam. cuius Ate si quando
usus fuerit, pacem illi gratiam referre conabitur.

Legatio ad Sinodum Cleri Piſconie habitam
quindecima Maii Anno 1538

Oratio Regia nunciata et leſ
fidei oblatis, ne ſunctius diceſ

Sicra Regia Maſ, cum audiſſet Synodum hanc eſſe in do:
mino congregatam, officii ſui eſſe putavit, ſummi qđ Legatuſ
mittere, qui R^{mos}, R^{elos}, et Venbles dominos eo in
loco conſtitutos, de periculis Regno imminentibus admo:
neret, atq; una hortaretur, ut eis matrem ſuccurrere
velint. Veruos belli pecunia ſupeditando qua augeri po:
ſſit miles Mercenariis qui conſcribitur, ſciet quidem
Sacram eis utem non eſſe. D^{nes} eorum ad id faciem
obligat, ſed ita ſibi perſuadere de eorum virtute feater:
naq; charitate et Chriſtiana pietate, eas non commiſſos
ut fratres ſuos in tanta neceſſitate deſerant verum ex
liberalitate ſua plura etiam opinione multorum in Re:
gni deſenſionem eſſe ſupeditaturos. Cum preſertim pro
ſua prudentia facile perſpiciant commune agi periculum;
cum communibus vicibus minore negotio reſiſti poſſit,
neq; poſſe fortunas ſuas ſubſiſtere, niſi partem eorum,
in tuendas illas conferant. Qui plus nimio fuerunt li:
bertates ſuas retinens, in magnam interclum ſermiti:
tem incidere. Et contra hi ſunt libertate longiſ:
ſimo tempore potiti qui neceſſitati rei publicae conſule:
tes de Jure ſuo, de Privilegijs, de immunitatibus et
libertatibus, non nihil conceſſerunt.

1538

Fœdera inter Regem Bohemię Ferdinandum
et regem Polonię Sigismundum, eorumq; reg:
na et dominia iuncta per Consiliarios et Legatos
vtriusq; Regni conducta septima Iunii
Anno domini 1538

F ERDINANDVS Diuina fauente clementia Romanoru
Rex semper augustus, ac Germanię, Hungarię, Bohe:
mię, Dalmatię, Croacię etc Rex, Infans Hispaniaru
etc Quoniam alme pacis procuratione nihil sit vspiam
angustius. Subindeq; in primis summos Principes deceat,
eiusdem pacis stabilitationem seculo alere atq; promouere.
Hinc est, qd nos cognitiōi tam presentium quam posteroru
patere volumus per pates Quam inter Regni mei Bo:
hemie contiguas ditiones Slesię, et Lusacię, atq; Regni
Polonię superioribus annis ex acerbis lateorinijs et simi:
libus grassacionibus ac diffidatorum vtriusq; hospitatio:
nibus non solum mutuoꝝ commercioꝝ ingens diffi:
cultas, verum etiam gravis contrariatio et offensa emer:
serit Nosq; exinde pro diffidijs huiusmodi pacandis,
et vtriusq; Regnoꝝ tranquillatione, ac bone vi:
cinitatis conseruatione firmanda, cum Sex^{mo} Prin:
cipe do. Sigismundo Rege Polonię, Magno Prince Litua:
nię, Russię, Prussięq; etc domino et herede, fratre
et consanguineo meo charissimo super talibus defectibus
et diffidijs mediatione hinc inde ad hoc deputandorum
Commissarioꝝ tollendis, amicabilem resoluissemus.
Ideoq; ex huiusmodi vtriusq; meę directione tam mei q;
prefati fratris mei insignes Commissarii et mandata:
rij tercijs ab hinc anno Mense Iulij in oppido meo Alo:
gonie maioris vtriusq; conuenientes habitisq; desuper

diutinis tractatibus post quorundam particularium diffe:
renciarum mediacionem et compositionem, generalem paci:
ficationem, unionem atq; federamentum tam inter utri:
usq; Regias personas, q; inter Regna ditionesq; et sub:
ditos meos utrobq; degentes, usq; ad alterius utriusq;
nostrem beneplacitum pacifexmi consensu finaliter pacti
sunt, atq; concluserunt, necnon in publicam formam et
autenticam eorum sigillis firmatam, nobisq; producta
redigi fecerunt tenoris subsequenti. Sacratissimi ac
invictissimi Principis et domini domini Ferdinandi Ro:
manorum Regis semper Augusti, Necnon Germanie
Hungarie, Bohemie, etc Infantis Hispaniarum, Archiducis
et Austriae Marchionis Moravie, Luxemburgi
et Silesie Ducis, ac Infantis Marchionis etc Commi:
ssarii ad inspecta specialiter deputati Deigra Jac:
obus Epus Vratislaviensis, Fredericus Dux Silesie
Legnicensis, Oxie etc Joannes Curedbach liber do:
minus in Trachenbergk et Anhalt etc Joachim Mal:
zan liber dominus in Warthemberg et Penschlin Jo:
annes Seydlitz de Schonfelt eques armatus Castellani:
us in Lawk et Ducatum Schweidnitz et Lawex Ca:
pit ac Vldavienis Schoff Rathsch dictus in Kniast
et Griefestain eques armatus ex una, et ab altera
partibus Sex^m potentissimiq; Principis et domini do:
mini Sigismundi Regis Polonie magni Ducis Litua:
nie, Russie, Prussie, et Masovie domini et heredis,
similiter deputati Commissarii Joannes Epus Posna:
niensis, Lucas Comes in Gorka Castellanus Posnamien:
supremus Capitaneus maioris Polonie Capitaneus Ja:
nissnis Latalski Castellanus Gnesnen, et Andri:
as Czotowski Castellanus Konalieu recognoscimus
tenore futuri quibus expedit universis, Cum nos ex

Commissione locorum et nomine uteremur Regiarum
Romanorum etc. ac Polonie Artium dominorum nostrorum
graciosissimorum, ad primum celebrem Conventionem huc
in oppidum Logomien congregati, iuxta tractatam no-
bis facultatem Instructionum et mandatorum. Nos
super pacificatione unionis et retentione bonae et frater-
ne coniunctionis atque vicinitatis precipue inter ipsas re-
gias personas deinde inter eandem collimita Regna
ditiones atque subditos utrobique degentes, simulque pro
stabilitione, asservatione augmentoque mutuum com-
munionis ac coniunctionum, quibus eadem provinciae ab
antiquo demeritis atque inimicis plexarentur, veterem com-
munionem associate sunt in tractatus misceamus, In
ibiisque plerisque diebus attritis, audiendis, mediandis et
componendis variis variorum hinc inde diffidatorum
in Slesiam receptorum, violatorum, iniuriatorum atque
spoliatorum querelis, differenciis, et disceptationibus ex
utroque parte allegatis. Huiusmodique diffidationibus et
differenciis ac disceptationibus partim per iudiciorum par-
tem ^{etiam} ~~et~~ componendi rationibus ad mediationem deductis
Ultimarie post plexaque transactiones nos inimicis super
principali articulo unionis et tranquillationis uteremur
Regiarum Artium et subditorum eandem loco et nomine
uteremur ipsorum Artium ad altere utriusque beneplacitum
dominorum ipsorum Regnum pro communi quiete et
conservatione bonae vicinitatis in praeiudicium amice resol-
vimus, univimus et convenimus, modis in praescriptis, et
Remio quod tam in Sacra Romanorum quam Polonie Artium
utrobique Bohemiae Poloniarum Regni Slesiae et adiacentis
provinciis altere utriusque dominorum Regnum Regnum
et subditorum eandem diffidatores hostes, homicidae,
Raptores seu damificatores necnon profugi sine rebelles

subditi quicunque in alterius Regni Regnis & ditioni-
bus ubi primum id ipsum ab altera eorum utrum aut
Capit ipsum provincialibus sine subditis alteri parti
infirmitatem vel per ipsosmet peruestigatum fuerit per
amplius nequaquam foueri et assecurari multominus eorum
Regni permissum per subditos ipsorum vlla hospitalitate
ad intatione sine receptatione quocumque pretextu aut colore
directi vel indirecti publice vel occulte intertineri de-
bent sed ubicumque huiusmodi grassatores et contraria-
tores ubilibet in prefatis regnis et ditionibus depre-
hensi fuerint contra eos iussu Regis et directione atque
intendencie officialium utrobique parti lese atque deteri-
ti iusticia immediate et irreversibiliter perimitti atque
administrari aut etiam circa partium requisitionem
de iis et communibus hostibus a Capitaneis Magistra-
tibus ubicumque per se ipsos ex officio inquiri insequi et
Capitaliter proci debet casu autem quo aliquis ex offi-
cialibus aut subditis uterumque eorumdem utrum re-
ceptione assecuratione hospitacioneque premissorum co-
trarietatem aut omissionem insecutionis captinationis sine
animaduersionis in eosdem scienter contemnerit. In tales
utrobique sine dilati forent a parte altera sine alias
verisimili suspicioni deprehensi capitali supplicio irre-
missibiliter debet animaduertere quod si unus vel plures
Iuole Regni Bohemie Marchionatus Moranie et
Ducatus utriusque Silesie in communis Regno Polonie
vel singularibus personis eius Regni Iuolis et sub-
ditis premiatum hostilitatem demerabit vel demer-
abunt. Item statim Prefectus aut Capitaneus aut offi-
cialis illius loci aut Districtus cui diffidatio indicta est
generales Prefectos et Capitaneos Regni Bohemie Mar-
chionatus Moranie et Ducatus Silesie ea de re certiores

reddere et ipsis exemplare diffidatoriarum litterarum transmittere
debebit quibus acceptis Iuris Prefecti et Capituli in Regno Bohe-
mie Marchionatus Moravie Ducatusque Slesie talem vel tales
diffidatorem vel diffidatores, pro publico hoste vel publicis ho-
stibus indicare, promulgare, et publicare, omnibusque Singu-
lis vicis Regni Bohemie Marchionatus Moravie et
Ducatus predictorum omniumque ordinis et conditionis exte-
rius eius vel eorum consuetudinem interdicere, et ne a quoque
hospicio recipiantur aut inveniuntur consilio aut ex aliqua alia,
prohibere Trahere, Bonaque diffidantium applicare fisco
et Camere Regie et deinde in hostes socios consocios et
complices pari severitate animadvertere conabuntur. Na-
tali facta divulgatione et interminatione neminem ignora-
re excusatio sublevaré poterit. Si vero contigerit occurrere
quod unus vel plures vicis Regni Polonie necnon aliarum
terrarum ditioni Regni Polonie subiectarum, in communi,
Regno Bohemie, Marchionatus Moravie, aut Ducatus Sle-
sie vel singularibus personis eius Regni et predictarum,
promissionem vicis et subditis denunciabit, vel denunciabunt.
Similiter etiam ut supra expressum est Prefectus et Capitaneus
illius loci et Districtus cui diffidatio indicta est, generales
Prefectos et Capitaneos Regni Polonie ea de re certiores fa-
cere, et ipsis exemplare diffidatoriarum litterarum transmittere
debebit, quibus acceptis Prefecti et Capitanei per Regnum
Polonie et terras eidem Regno subiectas talem vel tales
diffidatorem vel diffidatores, etiam pro publico hoste vel
hostibus indicare, promulgare, publicare, ac omnibus et
singulis vicis predicti Regni et pertinentiarum eiusque
omniumque ordinis et conditionis extiterint eius vel eorum
consuetudinem interdicere, et ne a quoque hospicio recipiantur,
aut inveniuntur consilio vel ex aliqua prohibere et trahere Bo-
naque diffidantium applicare fisco et Camere Regie ac perinde

in hospites socios confidos et complices parci q³ severitate animi:
advertere tenebuntur/ignorantia excusatione omniref^{is}
pemis sublati, singulatim vero si quispiam Capit^{us} aut
Magistratus in huiusmodi casibus, damnificatis subitam insti:
ciam administrare cunctaretur, aut etiam extra id ex officio
inquisitione et animaduersione debita non procederet, tales
prefatarem^{us} Altum punitioni immediate obnoxii et rei esse
debent. Ut autem precipuis diffidationum et grassationum
fomes quo huiusmodi latecruia imprimis aluntur e medio
tollatur cohercetureq^{ue} licentia et impunitas hospitandi que
inter hac Regna hactenus permixta^{se} ducant, finaliter
inter nos convenit, ut quicunq^{ue} promotores detentores hospi:
tatores et complices dictorum malefactorum hominum ex fu:
ga captivorum aut verali intimacione spoliatur, qui captivi
vel spoliati bonae fidei et integre fame foveant sine ulla aper:
tis iudiciis ita ut tam manifestarum factum ulteriori pro:
batione non egeat, utrobique deprehensi foveant fidem ultra
ulteriorem p^{ro}pagandi sui admissionem et indulgentiam spo:
liatis et damnificatis ad restitutionem et satisfactionem proba:
biliorum damnorum de bonis suis teneantur, aut quid sibi
in bonis defuit secundum qualitatem delicti corporis punitione
luant, atq^{ue} compensent. Si vero tales ad sedem damnifica:
tionem seu recuperationem evidentem atq^{ue} enormem occasionem
voluntarie et scienter prebuerint, idem tam pariti ad
restitutionem damnorum ut iam expressum est, quam superius
ocitati sunt ad sumendum de ipsis pro modo delicti supplicium
antea evasione subiaceant. Si vero aliqui cuiusmodi grassa:
tores^{hospitatorum} aut complices non similiter manifestis et apertis iu:
diciis sine huiusmodi grassatorum et damnatorum confessatis
aut questionibus seu alias fuerint delati, et de cuiusmodi
malefactorum suspecti potius q³ convicti, contra tales tam ex de:
lacione damnificatorum vel alterius superiorem officialium

q³ ex officio per Capit^u aut Magistratus eius Regni aut
dicionis in qua fuerint enscatos, hac tamen differentia et
moderatione debet procedi, ut si forent Nobilitates aut
aliqui possessionati Cives ante hac in talibus non infamati,
neq³ anterioribus confessatis suspecti, vixt in casu ne-
gociationis sese proprio eorum iuramento coram supremo eius
dicionis ~~iuramento~~ Magistrate publicè huiusmodi infammationem
exonerare et purgare queant // si vero idem anterioribus in-
fame aut confessorum preiudiciis confessi et scem mani-
festari forent, ita tamen ut huiusmodi confessata non omni-
modo certum facti indicium prebere possent, talis vel tales
etiam ad purgationem sui medio iuramenti met feraci ma-
nus integre fame possessorum vicinorum admitti: aut
si in utroq³ casu in purgatione deferrent debite capitis
animadversione subiri et subiicere debent [casu autem si
quis ex Regno Poloniæ ausu temerario contra Jus et
equitatem ac publica iuraq³ istorum Regnorum
foedera in Regno Bohemiæ Marchionatum Moraviæ
et Ducatum Silesiæ exarsionem vel impressionem faceret
atq³ ibi mercatores et vectores depredaret, aut de-
tineret, homines occideret, vel abduceret, pecora abigeret,
incendio seniret, aut alio quovis modo damnum
et iniuriam inferret. Et sic ex effrenis animi libidine
pateato nefario scelere unum se in Poloniam vel ad
preda securus vel fugiens in sequentium manus in hospi-
cia consueta et solita directione recipere tum in Re-
gno Poloniæ et Prefecti illius Territorii vel districtus
et omnes nobile totaq³ vicinitas continuo damnum et
iniuriam passis aut preiudicatorem et communis foede-
rum violatorem insequentibus communi foete evocatione
cum extiterint, debebunt laesis ferre opem, adesse in
armis, fortiter et graviter insorgi et inquirere noxios

*

et timbatores publice pacis et tranquillitatis. Et si
sui trenchi causa in aliqua Castra aut fortalicia vel
loca abditia seu natura munita profugerint aciem et
diligentius insistere et ipsos eorumque hospites suos con:
sues complicesque obsidere oppugnare et ita simul omnes
ad deditionem et debitum supplicium, ac emendam, recc:
pensationemque damnoeum illatoeum cogere. Si quis aut
negligentioeum et remissioeum inferendo offensis an:
xilio et in persequendo hostes et damnificatores sese exhi:
buerint, is se indignationis sui regis et severam anim:
adversioem irremissibiliter subditoeum esse sciat, et
sciet. Idem debere observare decernens et mandans
in presens et ausmeos tale quicquid ex Bohemie Regno
Marchionatu Moravia et Ducatu Silesie contra Re:
gnum Poloniae et eius subditos ac nicos. Si vero con:
tingeret aut per subordinationem superioritatis aut
aliocum per prelatum damnificatos atque diffidatos con:
tra premissos damnificatores diffidatores, malefacto:
res hospitatores aut complices captivandos, sine etiam
iam tunc captivos et convictos in alterutrum Regnum
aut ditionem super postulatione iusticie mitti aut re:
quiri idem postulatorem non solum ad exemptionem i:
sticie cum ratione delicti cum omnibus in tali facto ne:
cessariis admitti et promideri. Verum etiam tam in loco
administrande iusticie quod in reditu in propria assenati
et omninode tuti atque iniolabiles esse debent. Casu etiam
quo in utroque seu alterutro regno aut ditione aliquis
ex Nobilitate vel alias zelo honestatis et studio suppre:
mendoeum huiusmodi publicoeum malefactorum aut
inssu magistratus sui aut motu proprio in vel post de:
signacionem ditionis aut aliarum damnificatioem
sine alios huiusmodi publicos predones et grassatores

insequeretne prout id ipsum ad eradicationem diffidat:
mum et meliorem boni vicinitatis stabilitionem in utroq;
Regno per amplius conservari convenit atq; ante hac in:
dictione Slesie communi consensu est tentum et introductu
Idq; sibi a quoq; ut inhonestum exprobraretne talis
inculpacio seu obiectio nulli cuiusq; status in honore
suo offensiva aut perniciosa esse debet Sed talis ex:
probratio aut remotionem probri una cum aliquali
incarceracione et Carcerum punitioe refusioneq; in:
pensam regi atq; lazarum regere debet ut sibi tale
mendacem imputationem propter deum dimittere velit
prout hoc etiam antehac per Ser^m dominum Polonie
Regem in Comenti Piotecowien, Anno domini Mil:
lesimo quingentesimo duodecimo ut statutum laudis est
introductum et sancitum ut autem semel amputetur
generalis illa occasio subpulantium diffidationum
que' hactenus ex defectu assequende iusticie utrobique
innaluit ut de omib; ex utroq; Regno debita ac in:
dilata iusticie administracio sufficienter et citra oc:
clusionem aut superflnam dilatacionem pateat Finale
et conclusioe convenit ut si regnicola Polonie contra
indigenam Bohemie et Slesie aut converso actionem
iniuriarum violenciarum super spoliacione seu simi:
lrum bona fixa non concurrentia habeat eidem ab
Iudice competenti cui res subiacet permissione su:
bitare in iudicio de simplici et plano per Iudices et
Magistratus accusati in promptu citra indulgenciam
superflnam dilacionum aut enasiorum omnimode
agritas exhiberi debet. Si autem actio, bona fixa co:
cerneret, id apud accusati superiorem aut Magi:
stratus requiri debet inibi secundum consuetudinem uni:
us cuiusq; ditionis procedi debet, ut quilibet citra dila:
cione

dilationem executionem iusticie obtinere queat quod per
superioritatem et magistratus fideliter provideri et
dici potest. Insuper ad ulteriorem emutationem vici-
nalium differentiarum in antea vetitum et penaliter
prohibitum esse debet ne alterutris regni aut dio-
cesis atque superioritatis subditi circa exhibitam litera-
riam probationem licentie a prioribus dominis seu ma-
gistratu consueverint obtente in subditos suscipiantur
sub multa quinquaginta florenorum Hungarica-
rum super receptore ad ^{ad iudicationem} citationem magistratus exigenda
et subitanea executione facienda, ita ut dimidium
eius multe magistratui dimidium vero prioribus do-
minis cedat sparsim et sub tali multa profigi
rustici ad requisitionem priorum dominorum utrobique
in instanti eis omnium eorum hereditibus libere dimitti
et restitui debent. Et si aliquis talem in requisitione
dolose occultaverit et prima citatione enotatus deique hoc
committis fuerit, duplum prioribus expresse multe in re
circa satisfactionem tenebitur. Si autem huiusmodi re-
ceptor ad talem multam in facultatibus deficiat
loco multe quatuor septimanarum captivacione puniri
debet. Finaliter conventum et cautum est ut nullus
Incola eorum regnorum et pertinentiarum eorumdem
omnisque conditionis existat neminem ex qualicunque
causa seu pretexto salvo Conductu provideri assen-
siveque facultatem habere debeat nisi cum prescripta
voluntate domini et heredis sui ac parentis aduersus
In quorum omnium et singulorum fidem putes sigillo-
rum et secretorum meorum appressionem facimus com-
muni Actum et latum in oppido Logonie maiori
eis ipso die domini Stanislai Episcopi Anno domini millesimo
quingentesimo trigesimo quinta.

115
NOS Igitur FERDINANDVS Romanorum ac Bohemie
et Rex prefatus huiusmodi pacificandi articulis ma-
ture Procerum et Consiliariorum nostrorum deliberatione
sufficienter pensatis atq; examinatis, quam nobis et vtriusq;
Regno feliciter vertat omnia. Singula talium articu-
lariorum contenta pro bona pace et multa fraternitate
tranquilloq; vtriusq; Regnorum statu. Imprimis pro
felicitate totius Christianitatis, omnis splendor et utili-
tas nobis precipue cordi est vna cum prefato Sex^{mo} Ro-
miae Rege ex certa scientia ac de consensu Regni mei Bo-
hemie ditionumq; eidem subiectarum laudamus, accepta-
mus, approbamus et ratificauimus. Eunt in robore
perpetue fraternitatis ac obseruationis laudamus, acceptamus
approbamus, et Regia mea auctoritate ratificamus per-
petue in verbo meo Regio et bona fide mea mediante.
promittent, premissa omnia et singula absq; omni dolo
et presupposita fecundis in mea hereditumq; et successorum
nostrorum ac Regni Bohemie et subditorum eiusq; per-
sona inuenisse et inuolabiliter obseruari et mantere-
nere debere. Faciemusq; per omnes quorum interest
pariformiter obseruari, speciatim etiam, quicunq; Prin-
cipia lauda seu Statuta Regni Bohemie et Ducatus,
Slesie contra premissa facientia duceantibus, huiusmodi
comparatis auctoritate mea suspendi, eisq; in hoc casu
delegant talibus tamen Privilegiis, et immunitatibus
aliisq; extra premissa per omnia saluis. In quorum
verborum omnium, et evidens testimonium prefato domino
Sigismundo Rege has litteras meas sigillo meo munitas
premissis, et ab eo consimilis tenore litteras sub appen-
dentiis sue Celsitudinis sigillo receptimus. Patrum
in Civitate nostra Vratislaviensi decima septima die
mensis Junij Anno domini Millesimo

Quingentesimo. trigesimo octavo Regno^{rum} vero
nostro^{rum} Romano^{rum} octavo. alio^{rum} vero
omnium duodecimo. Ferdinandus Wolff de Hraja
supremus Regni Bohemie Cancellarius.

171

Legatio de nuptiis conficiendis inter Sigismu:
dum regem Polonie et inter filiam Ferdinandi Ro:
manorum REGIS

Data Joanni Dantisco Ep'o Varmien
et Janasio Latalski Palatino Posnamien

Post premissas de more salutationes et preces folicum
inaccessum honorificas. Referendum erit, quam credi
sit Sacre Art' Regie, ut rem de Matrimonio inter
Sex^{mu} filium suum, et Sex^{mi} Regis Romanorum fi:
liam iam ante aliquot annos inceptam, et multis tracta:
tibus per Oratores utroq; condictam, folicibus tanq;
auspiciis conficiat, firmet et stabiliat, quoniam et certa
sit communis fides inter Istos suas, et inter regias eoru'
domos huius coniunctionis necessitudine amore augeatur:
foedera communis Dominioreu' confirmetur, et commoda
tam privata q' publica prouideantur, oriantur, et mul:
tiplicentur. Sperare enim item Regia hanc commu:
tionem et affinitatem ann' ipsis met actibus regis inter
se utilem ac honorificam: tum vero Dominijs et sub:
ditis communibus fructum et salutarem futuram.
Si quidem amicitie et coniunctiones magnorum Prin:
cipum uberrima commoda omnibus in commune afferre
solent, sicut eorum diffidia et inimicitie reb'is vici:
ssim' humanis solent esse exitio, maximamq; eis per:
niciem accipere. Opaveant.

Perinde item eius Regiam summa voluntate misisse
Oratores suos ad transigendum et concludendum in hoc
negotio, data illis ad hoc plena facultate et mandato
ne qua in re vel desiderio Sex^{mi} Regis Romanorum
vel pactis vitijs deesse videretur.

Vbi vero iam ad tractatus ventum fuerit de istis tribus
Articulis de donatione nuptiali de restitutione dotis de
foederibus sic erit primusq; Matrimonium consuetudine tra:
signandum.

In primis quod ad donationem Nuptialem attinet dicendum
id esse preter morem Matrimoniorum Regni Polonie
apud quos nunquam fuit in usu ista Nuptialis Donatio ce:
rimonia neq; a Regia Arte debere illam exigere cum sit
nova et inusitata quod enim sit preter morem preter
legem fieri Verum si illam exigent et instabunt regen:
tis non repugnandum minimi ne quid sinisteri aut pa:
rum amici suspicentur. Sed duo millia florenorum in Sa:
linis Regis ad singulos annos ad vitam Sex^{me} sponsi
nomine eiusmodi Donationis concedenda.

De restitutione Dotis nullo modo consensendum quod om:
nino sit contra consuetudinem Regni huius et magnas
inde turbas euenire posse si (quod absit) Dotem accepta
^{restituere} contringeret. Sed neq; Regiam Artem in contrahenda
hac coniunctione Dotis rationem habere quam si specta:
re vellet maior alimul contringere potuisset multis
et non sine magnis condicionibus coniunctionem hu:
iusmodi Regiam ambigentibus. Sed spectare in primis
necessitudinem et solidam amicitiam cum Incl^{te} Rege
Sex^{me} illius Artis, quam maximam facit et omnium
aliarum Regum affinitatibus prefert.

De foederibus item explicandum erit quibus et quam va:
riis hoc Regnum circumscriptum sit hostibus quantis
et quam assiduis bellis et infidelium incursionibus
depopulationibusq; affligatur. Nullum annum esse
nullum tempus quo nobis a bellis et sumptibus bellicis
respirare liceat vicinis nos qui nos pro obice habent.

nullis adiuvantibus, hæc ignota esse, non debere Sex^{mo} Re:
gi Romanorum. Proinde neq; utem Regiam promittere
posse aliquas Sex^{ti} sue supplicas. Neq; Sex^{ma} utem illi:
us eas exigere aut expectare debere à Regno tot modis affli:
cto et attrito ut egre sese tueri possit. Quod tamen ad co:
servandam publicam tranquillitatem et immunitatem foede:
rum inter subditos communium Dominorum attinet, Re:
giam utem omnem diligentiam et operam esse adhibendam
ne vlla detine occasio ex Regno et Dominis suis turbande
pacis publicæ cauebitq; et prospiciet diligenter, ut foederum
immunitas salva permaneat. Quod vicissim pro debito ne:
cessitudinis magnopere erit petendum à Sex^{mo} Rege Ro:
manorum.

Petendum vero erit, ut foedera et pacta dudum inter Regna
ista Poloniæ et Bohemiæ et Silesiam de prædombus aliisq;
hominibus pacem publicam et concordiam mutua distine:
bantibus, literis hinc inde firmata renouentur et exco:
gnitioni demandentur.

Ceterum confectis tribus illis Articulis, si de abluenda
Sex^{ma} nona nuptia in Regnum agendum erit, præroge:
tur ad annos aliquot, quanto ulterius fieri poterit, neq;
enim festinatione ea in re opus est, quandoquidem Sex^{mi}
sponsi et sponsæ immatura sit ætas, neq; dum satis mabilis
et prolem feliciter procreare à parentibus in ætate
matura contrahentibus, quod quidem vel amplexibus
in lacris communij spectandum esse. Ita si Sex^{ma} sponsa
nouem nunc annos habet, petenda est eius importatio qua:
do aget annum quatuordecimum aut quindecimum sin
vero est annorum undecim, ad sedecimum ætatis. sue an:
nim importatio prærogetur.

Quod si adhuc non poterit Sex^{ma} Romanorum Rex ut
Sex^{ma} nuptiam ad annum usq; sextum decimum apud se alat.

promittendum exit eius Ant' simul atq; annum ætatis quare:
tridecimnum compleverit ut ad se sponsam accersat addu:
ciq; faciat Sex^{mus} Rex adolescens.

Si vero (quod deus omen obvenit) factum esset aliquid
de Sex^{mo} Ro: Rege antea q; dies venisset quo adducta
sponsam opporere alenda exit usq; ad presinitum tempus
à Sex^{ma} matrisua ita tamen, ut si ita visum sit Ant'
Regi, liceat illi accersere ad se nonam nuptam non ex:
pectato etiam eo tempore, quod ei adducende prescriptum
est, ut autem tanto magis certa sit ætas regia de dote
cupit sibi per Civitatem eade re Vratislaviæ coneri,
ut si quid Ant' Regi Roma: humanitus accidisset
scire posset, unde sibi ea petenda esset.

Virginibus Ipedissequis exterius duabus contenta sit no:
ua nupta, vel ad maximum ubi id efflagitarent tres ta:
timodo habeat, & nun vero prorsus nullam externo
scum relinquat.

Quandocumque Dux Prussie in fide est Sex^{mi} Regis mei,
petendum exit à Romanarum Regia Ant', ut apud se:
remissum fratrem suum Carolum Imperatorem præces
authoritatemq; suam interponat, ut ista proseripione eius
superfedeat, neq; ei queng; negotium facessere permittat
Cum enim in fide sua existentem omni ratione tueri et de:
fendere Sex^{mus} Rex me teneatur.

Quandocumque impae non sine maximo sumptu per Sex^{mm}
Regem meum conficiende sunt, postulandum exit ut mi:
pensarum istarum ratione habita ad dotem Sex^{me} m:
pte aliqua fiat accessio: Quod si ut ita faciat ætas eius
adduci non poterit proponendum exit ut Vratislavia aut
locum aliquem impais presinat hinc Regno vicinum

quo possit ipse Sex^{mus} sponsus pro Sex^{mi} Socris sui honore
et dignitate se ad accipiendam uxorem conferre.

Amulus si pns adexit ftt: virgo dandus exit illi Arabom
loco premissis verbis Ceremoniis ad id pro dignitate
et consuetudine necessariis. Si autem eam abesse conti:
gat videbunt Legati quid de Sex^{mus} Romanorum Rex
facere iubeat: si enim auctor eis fuerit proficiscendi: ubi
fuerit ftt: virgo ne recuset: ipsi autem ultro se profe:
cturos ne offerant.

Litteras Contractus signo Sex^{mi} Ro: Regis obsequatas
accipient: quas vero ipsi dederint nomine Antis Regie
biis sua signa apponent: fidemq; suam obligabunt ut
primum reueresi fuerint Sex^{mos} Reges nostros suis
signis eas literas obsequaturos: ac ad Antem Regiam
Romanorum missuros

Sigismundus Rex Polonie senex
Ferdinando Romanorum Regi

Iti quibus est per nos nimis Legationis ad Aitem vream
Sex: demandatum hii plus octuaginta milia passuum a
nobis absint neqz satis adhuc ad eam rem instructi
sunt et parati. q post demortuos priores designatos modici
co transacto tempore, sunt in eorum locum successi. facit
tamen ingens mem conficiendi tandem aliquando matu-
ronij huius desiderium. ut non possimus iam longius ne-
gotium differre etiam si non eo esset quo oportebat splen-
dore dignitateqz obsequium quare statim ut reddite sint
nobis littere Aitis vre missimus volucres Nuncios,
ad eos quos Legatos designavimus: ut quacumqz tam
possent ratione munere suo desump. conarentur, neqz
tam ornatus alimms et pompe studiosi essent qz ut pri-
mo qz tempore rem conficere possent. Petimus a Aite
vra velit habere eius rei rationem q absint longius
neqz moleste ferat si forte diem non obierint a Aite vra
presinitum. sat sumus facturos eos omnia ut utrimqz
mem tante voluntati desiderioqz quam poterint cellex-
rimus satisficere queant. conatus eorum boni exit nobis
consulendus, si forte quod volent non tam cito qz volent
prestabunt. sed eos omnino in mora futuros non arbi-
tramur. si minus ad constitutum diem venerint, quin
paucis diebus post veniant commissuri non sumus. Quasi
vero nulla ratione liatum exit Aiti vre paulo plus
temporis. Vratislavi ponere, declinms illis negotium
ut eam quocumqz fuerit profecta comitentur. Quamqz
utriqz mem ad multa pertineret Aitem vream Lega-
tos meos Vratislavi potius qz alibi audire. nam omni
aliis de rebus mandata illis declinms tum ut rationem
aliqua

cum autē v^{ra} exco^gitarent qua provideri posset ut ne homines
 mei a predomibus in Slesia aliquid caperent detrimenti
 qua de re usq^{ue} agi potest commodius quam in confesso. Quia
 cum Slesia^m autem quod nollemus prius inde decederet
 v^{ra} a^uta, q^{uod} Legati n^{ost}ri venissent petimus ab illa ut
 ipsa cum duabus rationem ineat qua prohibeantur pre:
 dones neq^{ue} nostris hominibus damna inferant. Nos
 vicissim dabimus operam ut mei eadem ratione exga
 eos qui sunt fidei potestatisq^{ue} v^{re} a^utis, ita se gerant ut
 cum ut in eis bonorum vicinorum officium desiderari
 queat, optamus ut v^{re} omnia prospera & felicia
 evenire. Cuius nos amoris et benivolentiae fraterne co:
 mendamus.

Mandatum et plenipotencia oratoribus
 data ad omnia concludenda in negotio Ma:
 trimonii

NOS SIGISMUNDVS primus & secundus pater & filius dei gra^{ti}
 Reges Polonie, omnibus, le^{gi}bus h^{is}ce n^{ost}ris, testam^{us} facimus,
 q^{uod} cum a^uta domini n^{ost}re cum Ill^{ust}ri et incl^{it}a Austrie
 familia necessitudo sit constituta, augeri illam veterē
 maiorem^{is} n^{ost}ram^{is} morem referre cupientes, de ea nova
 nobis coniunctione concilianda et maiorebus amoris
 amicitie propinquitatisq^{ue} ^{et amicis, asseruenda consilium rogationemq^{ue}} suscepimus. Quia de re cum vltro
 atq^{ue} multa collata iam sunt et communicata per Le:
 gatos et Consiliarios tam n^{ost}ros q^{uod} Sex^{us} n^{ost}ri domini Ro:
 Regis fratreis & consanguiniis n^{ost}ris obare^{nt} m^{ult}is
 nunc ad eam perficiendam regni^m Senatores et Con:
 siliarios R^{eg}num in Chroⁿⁱ patrem Do: Joannem Ep^{iscopu}m
 Varenien^{sem} & Jannissim Latalski Palatium Posnamien^{sem}

cum ea potestate qua ipsi sumus ut quicquid à nobis putabimus
in causa hac Matrimonij fieri transigiqz potuerit id
ab eis pari cum potestate auctoritateqz fieri transigiqz
voluimus. neas ut ipsi personas gerant nec minus qua
nos in actu isto confirmando facultatis habeant. Nos vero
quodcumqz pacta, conventa, facta, transacta, per eos fue-
rint non aliter nos ea observaturos, rataqz habituros
sancte promittimus qz si per nos ipsos pacta, conventa
facta transacta essent an rei, ut maiore fides adhibeat²
leas has manu mea subscriptas sigillo meo obsignari
fecimus Datum

Promissio Regis iunioris
De ratihabitione Matrimonij

Sigismundus secundus, etc. Manifestum facimus hisce leis
meis ea que per Sex^m parentem meum tractantur de Ma-
trimonio inter nos et Sex^m Do. Romanorum Regis
maximam natu filiam summa voluntate mea tracta-
ri quicquid itaqz ea de re per litteras eius sine per Lega-
tos quos plena cum potestate litteras eius misit transa-
ctum fuerit et constitutum id nos ratum habituros
sancte et inviolabiliter observaturos promittimus,
recipimus, spondemus, fidemqz meam Regia leis suis
meis astringimus, omnia premissa facturi qz à pactis et
Conventis per Sex^m parentem et dominum nostrum
aut eius Legatos vel digitum quod aint litteras disce-
damus ac sigillo Imperij Palatii Posnamien^{is} potestate
facimus cum Sex^{ma} filia natu maxima Sex^{mi} Ro-
eti Regis verbis patris temporis meo nomine ma-
trimonium contrahendi, idqz quasi per nos ipsos ^{nro} ore

105
contractum esset. perpetuo nos ratum habemus. sanctissimam
obseruamus iterum atq; iterum promittimus. recipimus
spondemus. fidemq; meam lris h'is meis obstringimus.
quem ut certior sit neq; de voluntate ista mea dubi-
tari quicq; ab aliquo possit. manu illas mea subscri-
psimus. Signoq; meo obsequari fecimus. Datum Crac.

Joanni Dantisco Episcopo Varmiensi

Rnde in Christo P^r sincere nobis dilecte. magno fuit no-
bis ea res dolori q^d P^{re}tem vocam ita graui morbo con-
flictatam esse intelleximus. Sed eccecati tamen sumus au-
lenatam eam esse magnauillius parte paulo post cogno-
uimus. Speramus quidem et optamus, proeius iam esse li-
beram. Estq; nobis id vehementer gratum q^d se tanto exgra-
uos studio esse profectum ut si vita penicula sit in labo-
ribus mea causa susceptis non grauatim se id facturum
sciebat nos vero nihil magis cupimus q^d ut. P. mea
cuius animu hunc talem in nos non possumus non amare
plurimum quam longissimo tempore salua sit et inco-
lumis. et nisi magna nos regeret necessitas non esse-
mus commissuri ut aliquid ei muneri imponeremus
si nondum est plane suis viribus restituta. etc

F
E
li
fo
to
si
ch
po
a
g
ge
A
gn
ob
ist
in
su
an
on
ci
m
R
h
at
de
L
n
v

Contractus de Matrimonio inter Regem
Polonie et filium Regis Ferdinandi

FERDINANDVS ROMANORVM REX etc. Hanc serie
literarum recognoscimus. Ad perpetuam memoriam notum
facimus vniuersis. Cum nos ea que ad ornamentum digni-
tatem, amplitudinem atq; conseruationem Regnorum et
subditorum quibus diuina dispensatione precepti sumus spe-
ctare videntur, pace, concordia, amicitia, affinitatisq; nexu
pocius qz villo alio studio querenda esse putantes superioribus
aliquot annis amitam necessitudinem, singularemq; san-
guinis coniunctionem inter Sex^{mos} Principes, et dominos Re-
ges Polonie et Iulietam ac Illirei Austrie meae domum,
Auosq; meos et nos multis nominibus constitutam, nono
quodam et aetiori, Matrimonii velt vinculo, colligare
obstringereq; cogitauerimus. Idq; vel ob hoc quod vinculum
istud ad legitimam sobolis propagationem a deo optimo Max^o
institutum et ab eodem metipso sancitum non solum dissen-
siones, similitatesq; extrinquare abolereq; verumetiam
animorum coniunctionem parere, voluntatum preterea vni-
onem conciliare, ac veluti radicem et fomentum sincere ami-
citie, eorumdemq; morum, idem velle atq; nolle vt pluri-
mum creare solere sciremus, simul et pacem, tranquillitateq;
Regnorum orbis. Obuiam multa Regum affinitate po-
tissimum constare et conseruari posse cognitum habuerimus:
atq; eius rei causa inter nos ex vna et Sex^{ma} Principe
dominum Sigismundum Regem Polonie Magnam Ducem
Lithuanie ac Russie, Prussieq; etc. fratrem et affinem
nostrem charissimum partibus ex altera super collocanda
Sex^{ma} Principe Do. Elisabetha filia mea amantissima in

Matrimonium dicti Ser^{mo} Regis Polonie filio Ser^{mo} dno
Sigismundo secundo Regi multa vltro citroq; per uterq;
nostrem Legatos, Oratores, et Consiliarios ad hoc specialiter
destinatos collata et communicata fuerint et in Civitate de:
niq; Regia Posnamien die pro festo seu vigilia Sancti Mar:
tini Anno domini mei Jesu Chri Millesimo Quingentesimo
tricesimo sextus ea de re tractatus, quem hic pro misero ha:
bere volumus cum expressis conditionibus, clausulis, pactis,
et poenis interpositis prout in eo clareius est tenere vigore
mandatorum plenissimorum. Quorum vnum nos Orato:
ribus meis alterum vero dictus Ser^{mo} Rex Polonie
suis mandatoribus dederat medio Oratorum fuit Georgii,
Ducis Saxonie etc Principis et consanguinei mei char^{um}
mitus stipulatus, conclusus et a nobis deinde ambobus acce:
ptatus, approbatus, et ratificatus fuerit. In quo tamen
continebatur pactumq; erat, Quod quando fuit filia mea Eli:
sabet septimum annum impleisset. Nos et prefatus Ser^{mo}
Rex Polonie teneremur nomine liberorum nostrorum con:
trahere sponsalia per verba de futuro ubi commodè ipsi mu:
tuo convenire possemus, et ita nobis visum foret. Alioquin
vero quando Conventus inter nos fieri non possit tunc pre:
fato septimo anno expleto Ser^{mo} Rex Polonie teneretur
per Oratores suos nomine Ser^{mo} filii sui in loco per nos de:
signato sponsalia per verba de futuro cum filia mea prefata
contrahere. Tamen propter diversas causas et rationes quibus
uterq; nem impeditus fuit hoc negotii tandem protractum
fuit unanimi nimirum ac mutuo consensu voluntateq; mea
accedente, donec sese transigendi illius commoditas aliquan:
to opportuniore Cuius id ipsum nos ambo iam pridem ab:
solvere nimensis votis exoptaveramus, offerret. Itaq;
impre hac de causa fratrene admoniti a Ser^{mo} Rege Po:
lonie ut quem in locum quoq; die Oratores suos ad stabili:
am

stabilizandum inter liberos meos Combinum venire velle:
nos sibi indicavimus non sine maximo desiderio ut ne res
ista ad quam, nos ambos propensissimos esse constabat ulte:
rimis contra utrimq; nem voluntatem differretur ad hac
Civitatem meam Vratislaviensem Sec^{us} sine Legatos vocare
visum nobis fuit oportere cum omni paucis ante hiemis
huc optato venissent. Nempe R^{ex} in Chio R^{ex} dominus
Joannes Epus Varmien^{sis} Magnus ac Spectabilis Ju^{venis}
suis Latalski Palatinus Posnamien^{sis} Sincere nobis dilecti
nobisq; plenissima et sufficientia mandata ad penitus con:
ficiendum et concludendum dicti Matrimonij negotium a
Sec^{us} P^{ater} et filio Regibus Polonie obtulissent nihil omi:
tenti statim post habitas benevolas propositiones, allegatio:
nes et amicas discussiones ad transigendum negotium facie:
tes ad laudem et gloriam Dei omnipotentis ad honorem eius
genitricis gloriose Virginis Mariæ, pro incremento et de:
fensione Reipublice Christiane proq; necessitudine mea mi:
nima maiori minime commotione concilianda et firmiori:
bus amoris Amicitie propinquitatisq; vinculis astringe:
da confirmandaq; simul et pro honore et decore meo, meorumq;
augendo, et ad solidiorem deniq; et perpetuam pacem tranqui:
litate inter utrimq; nostram personas liberos Regna
Dominiaq; et universos subditos saluendam conservanda
retinendamq; predicti Matrimonij rem totam ita ut
sequitur quod nobis omnibus totiq; Reipub^{lica} Christiane fun:
ctum fore sit ex certa mea scientia animo bene deliberato,
matrimonij consilio habito, non obstante tercio consanguinita:
tis gradu, quo filia mea prefata cum Sec^{us} Sigismundo
Secundo Rege Polonie coniuncta esse dinoscitur, de quo apud
Sedem Apostolicam, dispensationem optinimus etc, cum dictis
Oratoribus Sec^{us} Regum Polonie senioris et minoris,
et qui ab eorum Sec^{us} cum amplissima facultate ad nos ea

de re missi sunt. In Nomine Dei Patris et Filii et Spiritus sancti.
Et transigimus, conficimus, conclusimus.

In primis amminimus et consensimus nos iuxta superiorem tractatum Posnaniensem quem ut prefertur cum omnibus suis conditionibus clausulis continentis de verbo ad verbum hic expressum haberi volumus. Sex^{ma} Principem dominam Elisabeth filiam meam primogenitam Sex^{mo} Principi domino Sigismundo secundo Polonie Regi accedente consensu prefate Sex^{me} Do: Elisabeth nuptum collocare et quod eidem centum millia aureorum Hungaricorum auri p^{re}ci et iusti pondereis pro dote constitueri. Illiusq^{ue} t^{er}ciam partem unam^{am} traditione in manus officialium Sex^{mi} Do: Regis Sigismundi consignare. Reliquas autem duas partes in sua annum et diem post confirmationem Matrimonij citra omnem dilationem exolvere debeamus et teneamus. Eorum: So Sex^{mus} Princeps do: Sigismundus Polonie Rex Patre nomine filii sui prememorati aut eo decedente Sex^{mus} Do: Sigismundus secundus Sex^{me} Do: Elisabeth virissim centum millia aureorum Hungaricorum auri p^{re}ci et iusti pondereis pro contradote seu donatione propter Nuptias summa ducentorum millium florenorum Hungaricorum in bonis Regni sui v^{el} in Sandeg. Sanok. Bucz. Premisl, cum omnibus villis eis adjacentibus p^{re}sentibus, v^{el} futuris, assignare et inscribere debeat eidem Sex^{me} Do: Elisabeth ita quidem ut hec obligatio dotis et donationis propter Nuptias que sic ut supra scriptum est nunc Regine erit facta simul cum iure virginis sibi constituendo post mortem Sex^{me} Do: Donec Regine moderare transferatur ad eas Civitates et Locos que sunt sue Sex^{ti} eadem ratione dotis et donationis propter Nuptias obligate et inscripte, du modo tamen vel hec vel illa bona prefata summe ducentorum millium florenorum Hungaricorum atq^{ue} prefato contractui

†
spondere et pro:
mittere teneatur.
Atq^{ue} ideo tam pro
dote q^{ue} pro donatione
propter Nuptias

170
sufficienter respondeant, et super hoc, tempore confirmationis
Matrimonialis hęc assereationis per Sex^m Do. Sigis^m
dum Secundu^m in nota meliori confici et ad manus meas
consignari debent. Preterea cum aliquandiu ratione dona:
tionis seu muneris virginis nominatim exprimendi tra:
ctatum esset, nos quo maiorem propensissimi animi nri erga
utrumq^{ue} Sex^m Polonię Regem significacionem darentur,
consensimus et consentimus hanc prefati muneris sponsione^m
et prestacionem arbitrio utriusq^{ue} Sex^m Regis velim:
quere nihil addubitantes quoniam Sex^{tes} sue maxime autem
Sex^{mus} Rex Junior scilicet statim Matrimonii consumatione
per copulam, Sex^{ma} sponsam suam eo nomine tam pro Re:
gio suo honore q^{uod} eiusdem Sex^{te} sponse merito splendide sit
remuneraturus, et pro hoc munere Sex^{te} sue ut premit:
tunt deputando prenominata Omnia et bona non minus
q^{uod} pro dote et donatione propter Nuptias inscripta obligata
et obnoxia esse debent.

Conuenit deniq^{ue} inter nos est q^{uod} si Sex^{ma} Regina priore
sponso suo ^{vita} defuncta fuerit, tam Dos q^{uod} Donatio propter Nup:
cias Immuⁿus ipsius virginis ad Sex^m Regem et
Reginam Polonię perpetuo deuoluantur sine aliqua ipsius
dotis restitutione. Si vero Regem mori prius contigerit
prole ex ea quod diu prohibeant non suscepta, aut si suscepta
fuerit premoriatur tamen, tunc Sex^{ma} Regina Elisabetha
omnibus tenentis Districibus Dominis sibi inscriptis ad vitam
sue vidualis tempora plenam utendi et fruendi potesta:
tem habere debeat. Post mortem autem suam. Centum mil:
lia floren^{ti} ratione Donationis propter Nuptias sibi donata
et inscripta ad prefatum Polonię Regem libere recurrere
tante. DE Dote vero Immuⁿo virginis habeat Re:
gina Elisabetha eandem plenam tam in vita q^{uod} in mortis ar:
ticulo donandi testandi disponendi facultatem quam habuit

Ser^{ma} domina Elisabeth Ser^{ma} Do: Regis Polonie mater
ut in literis Craconie quindecima mensis Augusti 1453
Dat^{us} latinis continetur.

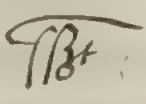
Interea constitutum est et conuentum ut nos Ser^{ma} filiam
nostream dominam Elisabeth postq^{ue} decimum sextum etatis sue
annum attingat cum decenti et Regio apparatu ac orname-
tis proprio sumptu pro tempore communibus votis designan-
do Craconiam mittere debeamus ita tamen q^{ue} integrum atq^{ue}
adeo liberum sit Ser^{mo} Regi Iuniori si ei videatur tea-
ductionis eiusmodi tempus preuenire. Nec obstat etiam de
deductione sponse Craconiam sine alio sententiam mutare
prout inter nos et Ser^{mos} patrem et filium Reges Polonie
conuentum fuerit. Postq^{ue} autem Ser^{ma} sponsa ad Ser^{min}
dominum sponsum ut premissum deducta fuerit tunc ante
confirmationem Matrimonij tenebitur ipsa sollemniter et
expresse hereditati tam paternae q^{ue} maternae sufficientem
facere renunciationem eademq^{ue} ratione Regni Hungarie
et ditionis domus Austrie non modo pro nobis sed pro sacra
Coesareate, utriusq^{ue} nemⁱⁿⁱ liberis et heredibus per li-
neam masculinam a nobis legitime descendentes a se fieri
debebit. Quo vero ad Regnum Bohemie pro nobis tunc
meisq^{ue} liberis et heredibus masculini sexus dicta renun-
ciatio erit facienda in quantum sunt Ser^{tas} eius iuxta
memoratorum Regnorum iura et privilegia ad huius-
modi renunciationem tenetur. Non ultra. Deniq^{ue} tale
renunciationem Ser^{mus} eius sponsus suis lris et sigillo
firmare et ratificare tenebitur.

Quod si alter contrahentium ante confirmationem imperialem
quod absit mortem obierit tunc totus iste Contractus cum
omnibus eius pactis et obligationibus annihilatus et cassatus
habeatur.

Interim vero conuentum est q^{ue} prefatus Ag^{us} Jannissimis

175
Lataſski Palatinus Poſnamienſis. vigore mandati ſpecialis ſibi à
Sex^{mo} Rege ſumme traditi nobiſq; exhibiti ſeſe quàm pri-
mum cum omnia inter partes preſcriptis modis pacta et tranſa-
cta iam ſint, Cuiusmodi conferre illiq; dicti Regis nomi-
ne cum Sex^{ma} domina Eliſabet ſponſalium per verba de pnti
contrahere omniaq; in hiſce rebus fieri ſolita exequi debeat
cum reciproca ratificatione omnium et ſingulorum que in-
ter utriusq; ſponſi et ſponſe Sex^{mos} parentes pro hoc ſoe-
liciſſimo Coniugio hactenus acta et tranſacta ſunt.

Nos itaq; dicta omnia et ſingula ex parte mea non ſolum ap-
probamus et ratificamus ſed et approbamus et ratifica-
mus hanc per vigorem. verum etiam quantum nos
et ea que nobis in hac re permiſſa ſunt et proteſtari debet
concernunt pollicati ſummis integre immolateq; obſervare
preſtareq; ſicuti per pntes in verbo meo Regis et ſub
fide vere Chriam Remiſis pollicemur et recipimus ha-
cuius teſtimo literarum ſigilli mei appenſione. In manus
noſtras ſubſcriptione munimur Datum in Civitate noſtra
Vratiſlaviæ die ſedecima Menſis Ianuarii Anno dñi
1538 Regnorum noſtrorum Roma: 8. aliorum
verò 12

Ferdinandus

Oratio de Nuptiis inter Serenissimum do: Sigismundum
secundum Regem Polonie et inter filiam Ferdinandi
Romanorum Regis

Hanc orationem do: Joannes Chocenski
Eps Crac Regni Polonie Cancellarius, sibi
parauerat | volebat enim ipse Legationem
hanc obire, verum morte preueniens,
non obivit. Aliis Legatis minus hoc
mandatum fuit, vult Epus Varmien
I Palatinus Posnaniensis.

S i per Regni rei que publice occupationes Serenissimo Regi do:
mino meo clementissimo licitum fuisset, quibus hoc tpe sumi:
mus atque incredibilibus distinetur: viscerum Sacram Aitem vram
coramque deprecibus ad vtriusque Aitis vram voluntatem pertine:
tibus verba facere, scisset nihil libentius. Nam quo est amo:
re et benivolentia erga Sacram Aitem vram non alia
ulla ex re, quam ex immenso cum illa congressu colloquioque ma:
iorem leticiam et voluptatem percipere potuisset. Sed quo:
miam et ardua negotia non permittunt: et regni rationes
non ferunt absens ab eo ut sit, quando quod voluit fac:
re non potuit, quod vnum posse videbatur, nos misit, qui
illius loco Sacram Aitem vram visceremus. Cui salutem
longam et incolumitatem: cui fausta et felicia amicta ex
animo precatur et optat quo non solum incepta verum
etiam cogitata illius. Deus opt. Max. fortinet atque ad
optatum exitum omnia perducatur a quo nihil sibi concedi po:
stulat, quod non idem cum S. Aite vram commune sibi esse
velit: quam cupit prospera semper equabili perpetuaque
fortuna feni, secundo vite sine ulla offensione cuncta.

Quibus in rebus Sacrae Aiti v're commodare poterit, omne
studium illi summi, benivolentiam, officium, opem, operamq;
preloxi pollicetur ac defert, non alium diem sumptuosius
magis hilarum qz quo. S. Aitem vram officio aliquo suo
demerendi potestas data fuerit et facultas, ut quod eodem
quo se loco numerusq; habet, seqz alterum esse sibi persuasit,
nec ut sit quod de illius in se animo non possit sibi Sacra
Aitas v're firmissime polliceri

Dedit praeterea nobis negotium, ut certis de rebus ad utrumq;
Sacrae Aitis pertinentibus apud Aitem vram verba fa-
ceremus. Id quod ut maiore cum fide et auctoritate prestari
a nobis possit, haec illi prius litteras duximus offerendas

S Ex^{mus} qz Rex adolescens Sigismundus secundus Sacram
Aitem vram plurima salute impetit, omnia illi eadem que
Seu^{mus} parens precatur, pacem ad Sacram Aitem vram
voluntatem defert, cui cupit esse qz maxime charus et
commendatus. Has et ipse S. Aiti v're perferri iussit litteras
lectis Credentis.

Vetus ea fuit consuetudo institutumq; Serenissimi Polonie
Regum, iam inde ab Antis atq; Attanis Serenissimi Principis
et domini mei semper in hunc usq; diem religiose inviolatq;
observatum, atq; illius Aiti quasi per manus traditum,
illos ut Reges et Principes maiore studio ad amicitiam
suam adtingendos curarent, qz eos qui ex ampla ista atq;
illustri Austrie familia orti essent et procreati. Cum
autem intelligerent ad firmandas amicitias, nihil permi-
de valere atq; affinitatum coniunctiones, multum in eo
studii atq; opere posuerunt, ut hoc qz necessitudinis gene-
re strictam hanc inlytam sibi demictam habere possent
Que ut esset diuturniore stabilioreq; et fixa permaneret affi-
mitatis

reintegratione cum subinde renouare atq; instaurare
sunt conati. Neq; alia in re magis elaborarent q; ut
ad constitutam iam amplissima domo ista amicitiam mai-
ore semper fieret accessio quo eam quantum humano co-
silio promideri posset immortalem redderent sempiterno
tempore duraturam. Ac ne altius repetendo longa cre-
scat oratio veteres illas necessitudines atq; affinitates
silentio pretermittam. commemorabo eas tantum strictim
breuiterq; que vel meo vel parentum meorum memoria
inter Sacra ritus vre Sereniq; Regis domini nostri
maiores inter contracteq; fuerunt. Ac primum quide
Ser^{mus} Princeps Vladislans Jagelo Seren^{us} domini mei
annis germane sororis sue filiam ex Semomito Masom
Duce procreatam cui nomen erat Crimbarka filio Do. Ex-
nesto Archiduci Austrie collocavit ex quibus postea
natus est Serenus Dns Fredericus Ro^{is} Rex Sacra
ritus vre Abauis verum h^{ec} necessitudo filio vla-
dislai Casimiro Regi Seren^{us} domini mei parenti non
satis aucta visa est. Itaq; cum Alberto Romanorum
Hungarie et Bohemie Regis ac Archiduci Austrie
nouam coniunctionem conciliavit filia eius Elisabetha
in matrimonium ducta. Jam vero hic ipse qui nunc
ad Regni Polonie gubernacula sedet quod utinam com-
plures annos ea qua cepit felicitate moderari peregat
Ser^{mus} Princeps et dominus me Sigismundus cum vi-
deret offensiuulam quandam factam esse in animis
Seruorum Am^{is}. S. ritus vre Maximiliani Cæsaris
et frat^{is} sui Vladislai Hungarie et Bohemie Regis
in bel^{lo} studii laboris diligentie pretermisit nullis pe-
perat sumptibus quo posset eos dissidentes in pacem et con-
cordiam reducere. Quo quidem tempore videre licebat
constantiam admirabilem animi magnitudinem singulare

atq; studium incredibile eius artis in Sex^{mo} Annum .S.
artis vix, Dubitabat Vladislans se in conspectum Cae:
saris venire quo cum sibi graves inimicitias intercessisse
meminerat: deterebant multi: nescio quas insidias, que
pericula somniantes, atq; optimi illius fortissimiq; Cæsaris
ingenium ex sua ipsorum natura fringentes, verum hiis
rebus adeo nihil motus est Sex^{mus} Princeps ne ut facti
constantiq; animo se vel solam ad Cæsaream Artem profecti:
um esse demitteret, si ceteri, quod reliquum erat itin:
ris progredi recusassent. quem animus Cæsare amplexus
credibile non est quanto fuerit illius amore inflammatus
Itaq; non ita magno negotio profecti Sex^{mus} Princeps ne
ut non solum extinguere inimicitias, quas cum se Cæsare
habebat et gerebat, verum etiam ad amicitia consuetu:
dinem, affinitatemq; trahere, cum autem se suo fuisset
ut filiam suam .S. Ar^{tem} vix collocare, atq; eiusdem soro:
rem filio suo Lodovico Regi uxorem dare postularet
quo fit et cum parentisq; sui morem referret, et ar:
chioribus eos inter se q; que laxare et repellere aliquando
possent, amoris amicitie propinquitatisq; vinculis colli:
garet.

Magna hec iam necessitudo videri possit atq; eiusmodi,
maior ut alia vix esse requirenda videatur: Sed cu
tamen Sex^{mus} Rex dominus ne contentus esse ne:
quirit. Cum tanta vis est amoris cum exa unire:
sam Austrie familia qua nulla est in orbe terrarum
clariore, tum precipue exa .S. Ar^{tem} vix, omnem ut
eam coniunctionem parua existimet, qua possit maiore
aliqua reperiri, neq; conquirere queat animus illius,
nisi ad summum propinquitatis gradum pervenerit,
cupit sapient^{ius} Princeps atq; multum in posterum
prospiciens, id genus vinculis nichilam strepem .S. Ar^{tem} vix.

verē sibi astringere quibus et posteritas ipsa adstricta
sit tempore sempiterno: cupit regni sui non alios, velin-
quere successores q̃ Nepotes. S. Atis verē cupit ut
veteri illi preconerbio satisfiat quo amicorum communem
dicuntur esse omnia: vult enim ut Regnum I Domi-
ni sui, ut Bona deniqz sua omnia et suorum et S.
Atis verē Nepotum sint communia. Id quod quare-
tione fieri cupiat etsi Sacra Ati verē obscurum nō
est: quē et ipsa suam ad eam rem voluntatem aggre-
gant: operis premium tamen mihi facturus videor si
paucis explicaverō. Filium habet Scemus Rex I
dominus nū adolescentulum, indole verē Regia predi-
tum qui ante annos iam aliquot Coronatus. In Comi-
ciis verō anni superioris iuramentum prestito Rex
est Polomei renuntiatus et confirmatus. Cuius ea ad-
huc quidem aetas est: ut spes in eo magis q̃ res lau-
danda esse videatur: Sed eiusmodi tamen iacet iam vic-
timum igniculos ut persuasum iam sit omnibus eum
perenni constantiqz laude reliquorum maiorem tum
precipue Scemi sanctissimiqz parentis sui minime de-
generaturum quem ut nunc corporis ita etiam olim Chro-
bonē vivante ubi fuerit aetate corroborata animiqz
vincamentis est expressurus. Cum filium omni vnicum
vincē charum habeat: etiam atqz etiam fuit sollicitus,
diligenterqz circumspexit quem illi quasi parentem alte-
rum deligere: ut si quid de eo factum deus voluisset,
non deesset tamen filio unde consilii et auxilii copiam
petere possit: Verum avite necessitudinis memore non
putavit sibi longius esse abeundum: neqz a maiorem
suorum veteri more instituto qz discedendum, cum pre-
sertim circumspexit omnibus et consideratis non reperi-
re alium quempiam extra S. Atem verē de

de quo eadem omnia quæ de seipso filio suo promittere aude:
ret atq; in quo perinde multa et magna Dei dona suspici:
re atq; admirari licet. Ac verere quidem ne quis
ea quæ dixerò amicis me dare. S. Ahts vñ existimet
Sed non ambigo quin sit ab ista suspitione futurus remio:
tissimus posteaq; ea me moderatione vñ viderit et di:
vine bonitati liberalitatq; accepta feram omnia neq;
ea quæ sunt. S. Ahts vñ sed ea quæ Chri sunt in illa
munera me audierit predicantem. Nam quod Sacra
Ahts vñ prudentia intelligentiaq; prestat: q; tanta
in ea eminet animi magnitudo: q; iusticia q; humanitate
q; facilitate usq; eo excellit q; demiq; preter ceterorum
Regum et Principum atatis huius meæ morem et con:
suetudinem exa lras etiam presertim Chrianas tanto
studio ferre: omnia ista Dei dona sunt; Dei de omnibus
benignitas laudanda est et predicanda. Sed non ideo ta:
men vñ q; S. Ahts merita sua laude fregunda
est quæ se ita comparet ut dei in illa græ vacua
non fuerit Sed quod bona om vñia Sacra Ahts
vñ dictum esse velim: nulla est hominum virtutum quas
modo commemorem omni laude predicationeq; digniore
q; sit vel sola pietas et religio. S. Ahts vñ quā q;
temporibus hysse difficillimis trebulentissimisq; quibus
suesum ac deorsum ferri miseriq; videmus omnia
ita Sacra Ahts vñ sancte colit et tutata est. in:
credibilem ex eo est apud homines gloriam apud deu
græ consecrata nisi forte merito fuerint illi veterum
monumentis celebrati qui cum in Asia commorati fu:
issent famam tamen continentis ex illa promissa retri:
berunt: et non multo maiore ei sit laus habenda qui
in fatali ista calamitate cum non tam corporea q; ani:
mos multorum mortalium miseri affectos vel infectos

potius videat: ita tamen se gesserit ut neq; de statu suo
quicq; dedimauit neq; a maiorum preceptis institutisq;
latum quod amint unguem discesserit Atq; ut ille
ait non abiit in Conuicio impiorum: non steterit in
via peccatorum: non sederit in Cathedra pestilentie:
laudent alii prudentiam Sacre Aetis vrae: mirentur
excelsitatem animi magnitudinemq; iusticiae praedictae
humanitatem, facilitatem, liberalitatem, ad coelum lau-
dibus extollant: Ego omnibus his unam pietatem et
religionem S. Aetis vrae non dubitauerim anteferre
Etenim illarum si sint ab hac una suppare, nulla
proorsus est utilitas. Hec etiam sola si sit non poterit
tamen non esse fructuosa. Est itaq; ingens ista laus
et gloria S. Aetis vrae q; ducis istis atq; asperis
temporibus quibus abundare iniquitatem refrigerare
charitatem pietatem collapsam religionem labefacta;
tam esse cernimus talem se praebuerit S. Aetas vrea
ut non solum ipsa in hunc usq; diem ab omni erro-
ris labe contagioneq; sinistram atq; integram se con-
seruauerit neq; adduci vlla re potuerit, ut de fide
religioneq; a maioribus quasi per manus accepta,
rectum confirmatumq; sensum deponere et verum, et eos
omnes qui sunt dilectionis pietatisq; S. Aetis vrea ab
eadem hac lue quantum consilio suo potuit promovere
saluos prestare conata sit, vel sola ista in antiqua fide
et religione Sacre Aetis vrea constantia tanta, per-
seuerantiaq; abimile magnum habere potuit momentum
ad summam necessitudinem inter S. Aetem vream:
Seruimusq; Principem nostram conciliandam. Sed non
leue pondus attulit vetus illa amicitia et amicitia
que nationi mea summa intercedit cum foedi atq;
iuncta omniq; humanitatis genere perpolita gente Aethi-
opum

Bohemorum. Cui S. Aitas v^{ra} summa omni laude pre:
est, utinam I longo tempore, et maiore indies foelicitate.
Cui enim due. scilicet gentes. duobus ex feateribus germa:
nis originem duxerint, cum eiusq. inter se lingue com:
mercio iuncte sint, cum plurimis vltro atq. datis
et acceptis beneficiis, non possit nisi maximo altera
alterius amore flagrare: magis atq. magis amorem
istum inter eos mutum. Serenus Princeps et dominus
me noua ista cum. S. Aite. v^{ra} necessitudine iuta
inflammandum putauit. Neq. tamen illum alia res
magis in hanc mentem impulit q. tot et tantarum
uirtutum Sacre Aitis v^{re} admiratio ob quas tanto
in illam exarsit studio, ut qua attingit. S. Aitem v^{ram}
propinquitate, cum neq. satis arctam existimet, neq.
contentus ea esse possit: sed in eam aniam cogitationeq.
incombut, his ut sibi S. Aitem v^{ram} necessitudinis
vinculis adstringat quibus iam neq. maiora neq.
arctiora vlla inueniri queant. Cupit ut quemadmodum
ipse unus est animus cum. S. Aite v^{ra}, ita Serenus
filius eius cum Illma filia Sacre Aitis v^{re} non
solum animus unus, verum etiam una caro vnu
corpus efficiantur. Quo S. Aitem v^{ram} alterum pa:
rentem agnoscere possit et venerari. Quia de re omni
per Oratores vtriusq. Aitis multa collata iam sint
et communicata ut confectum prope iam esse totum
negotium videatur. Nos a Ser. mo Rege dno. meo
ad. S. Aitem v^{ram} Legati sumus, plena cum pte,
statuendi de rebus omnibus quodcumq. ad actum huc
consuandum pertinere videbuntur. Deum ut foreti:
ne precamur: ut qui magnum hoc Sacramentum
in Paradiso instituit propterea quod relinqueret homo
patrem suum et matrem et adhereret uxori sue

et essent duo in carne una qui quod ut nobis illud tanto red:
deret commendatis ex virgine quidem: sed matris:
mo tunc nincta / nasci voluit: primum quod miraculum
et quasi specimen divinitatis sue in Chana Galilee ubi
Nuptias patris sua honestate erat edidit: is nobis de
magno isto Sacramento tractat: per enim in paradisi
so instituto: per enim toties in legis digito eius scriptis
tam diligenter commendato: per enim primo miraculo de
corato: gratiam suam impetrare dignetur quo ita tota
ista causa ista per nos transigi queat ut cum vris sermibus
utibus quorum precipue interest: felix fausta quod sit
tunc foederatis populis qui sunt in vris quod vris regnis
et diuinis quorum et ipsorum plurimum refert: ut
Principes habeant pietate religionem atque omni virtutum
genere ornatissimos quo et Principes et populi pacem et
charitatem: quam solum ex hoc mundo migratorem Deus
nobis Testamento reliquit: sancte colant et obsequuntur,
atque hanc quasi viam sibi ad deum perueniendi muni:
miant. qui cum ipse sit charitas: non nisi mutua cha:
ritate dilectioneque ad eum peruenient.

Verba Procuratoris

S^{ER}^{ms} domini meus domini Sigismundus Junior
S^{er}^m domini Sigismundi senioris Polonie Regis fi-
lius post salutem quam ego suo nomine facio. tanq³ sue
S^{er}^{ms} Procuratore ad hunc actum particulare legitime
constitutus significat S^{er}^{ti} v^{ra} quod ipse S^{er}^{ms}
Rex Sigismundus Junior mediante persona mea et
S^{er}^{ti} v^{ra} nunciante accipit vos S^{er}^{ma} Regiam
Elisabet^e hic p^{re}sentem, in suam, et in S^{er}^{tem} v^{ram} tanq³
in legitimam sponsam et uxorem suam consentit per
verba de p^{re}sent

Responsio Regine

Nos Elisabeth^e S^{er}^m domini Ferdinandi Romanorum
etc Regis filia mediante persona v^{ra} accipimus S^{er}^{ma}
dominum Sigismundum Junio^{re}m S^{er}^m domini Sigis-
mundi senioris Polonie Regis filium et dominum
vestrum in nostrum et in S^{er}^{tem} suam consentimus
per verba de p^{re}senti tanquam in sponsam et Mariam
nostram legitimam.

Responsio brevior

Consentimus per omnia his que nobis denunciastis

PETRVS CAMRATH DEI gratia Epus Ploccensis et
Electus Cracouiensis vniuersis et singulis dominis Plebanis,
Prepositis, Altaribus, Mansionariis, et eorum vices gerenti-
bus, alijsq; presbiteris Curatis et non Curatis, per et infra
Rebichiaconatum Poloniensem et signanter in Decanatu vniuersali
Nihil obstat constitutis ad quos presens me di-
gitur Processus salutem in domino. Quanta sit orationis
vis pluribus sacre scripture exemplis docemur: nam ad
contra Amalechitas pugnarent filii Israel, tantisper dum
sublatis in coelum manibus oraret Moyses, superiores in
pugna fuere, quas simul atq; demisit vincebantur. Cumq;
aduersus Philisteos iudem preliarent, solius Sammelis pre-
cibus, aditos, victoriam eos legimus esse consecutos: eosdem
ex Holofernis et Artaxerxis manibus Judith et Hester
opera non alijs quam precum armis, liberatos et exceptos
videmus. Quip; antea his fuerant per Anthiochi exer-
cium graviter afflicti, quoniam nullis erant ad Deum
precibus vsi, statim ut misericordiam eius supplices implo-
rauerunt, de victis hostibus triumphum retulerunt. Sed
et Jonathas ante preces superatus, posteaquam scissis ve-
stimentis terram in capite suo posuit et oravit, ad prelium
reuersus victores vicit, et quorum melu paulo ante in pe-
des se comerebat, eos in fugam conuertit. Recte itaq;
Eschias Rex cum se graviter ab Assyriis premi videret,
ad precum arma confugit, factumq; est ut qui hu-
manis viribus vinci non posse viderentur, ex his una
nocte, cum per Angelum centum octoginta quinque millia
necati essent, coacti fuerint reliqui una cum Rege suo

Demachærib infectis rebus magnaq; clade accepta eo unde
venerant redire. Recte Josaphath cum infinitam & immo:
nitentem Moabitænmq; multitudinem aduentare conspe:
xisset suis diffusis precibus una cum populo suo
in terram cecidit totumq; se contulit ad rogandum domi:
num paterq; manu solis propemodum orationibus admi:
tus infinitam multitudinem vixit fudit preestavit atq;
ad internecionem usq; deleuit. Illic q; in bellum profectus
est Josaphath rex, rex meus Rex et dominus noster Sigismundus
secundus aetate quidem adhuc viridi sed in qua viriles
iam iacit igniculos neq; obscura signa dat non corporis
magis quam animi lineamentis. Sed rex meus parentem suum
Regem et dominum nostrum clementissimum expressum neq;
quicq; a tot eius tam præclaris virtutibus defluxerunt. Qui
quancumq; ita instructus est et paratus ut non propulsare
verum etiam ulterius vim hosti inferre possit a quo videt
suos tot iniuriis affectos tot ignominijs appetitos. Quonia
tamen nunquam satis humanis precibus est fidendum qui:
bus non tam profici q; orationibus aperte nobis hic literæ
testantur quæ digito dei scriptæ sunt vobis non exemplis
mandamus. Exemplis vero in domino requirimus et hoc
tamne. Ut Deum diligenter oretis quo præmia ista quasi
militib; Tyroania rex meus Regis mei Sigismundi secun:
di secundum. Ut quam fortunam expectus est rex meus pater
illius eo anno quo ad Regni gubernacula fuit vocatus
in hoc ipso hoste Valacho domando eandem hic consequi:
tue atq; cum in hoc tum in alijs omnibus bellis gerendis
paterna felicitate utatur. Singulis itaq; secundis quarts
et sextis feriis supplicationes in Ecclesijs vestris cum pre:
cessionibus et missis et collectis congruis peragatis atq;
populum in Contione de his certiore faciat atq; unam
cohortemini ut ipse quoq; Deum pro victoria contra hostes

meos diligenter deprecante. Quoniam vero non est accepta
Deo laus et oratio in ore peccatoris, admonitos vos volu-
mus ut certe omnia peccata vestra ieiuniis et elemosinis re-
dimatis qua tamen in re nihil vobis prescribimus sed li-
bero cuiusque arbitrio permittimus. Illud tantumhorta-
mur ut quam fieri possit mundissimo corde atque animo
ad preces istas et supplicationes accedatis. Vicia quibus
Dei erga nos iustam iram concitamus relinquendo, victu-
tes vero sectando quo non solum verbis et orationibus
sed etiam factis nostris placari queat et mitigari. Nos
vero unicuique singillatim qui processionebus istis interfu-
erint de gratia Dei omnipotentis et beatorum Petri &
Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi. Quadraginta
dies Indulgentiarum concedimus et largimur. Volumus
autem ut hunc Processum nostrum debite intellectum unus-
quisque ad viciniorum Plebanum per nos subscriptum sine mo-
ra transmittat. Ut minus vero cum nobis aut domino offi-
ciali nostro Polthornien[si] representet. Datum in X[rist]o no-
stra Polthornien[si] die XX Julij Anno domini 1538

Sigismundus Rex Polonie Regi Romanoru Ferdinando
decima nona Augusti 1538

SER^{me} Princeps et domine feater et consanguine^{me} me^{me} char^{me}
ac honorand. Cum hoc tempore nobis unus idemq; Amictus
brias utis v^{re} attulisset l^{ras}, in eas primum legendas
incidimus, que optatissimum munus redintegrate beneno:
lentie et amoris, ceterq; et perpetue pacis inter Coesarea
et Catholicam item Christianissimamq; Regem constitui:
te continebant. De quo munus merito ingentes agimus
utis v^{re} serm^{is} gr^{as}. Immensam enim ex hoc cepimus
consolationem et voluptatem: Quod ex immo quodam et pre:
stanti Dei immortalis beneficio tributum sit, ut quo ma:
ximè tempore victa dⁿⁱ tot iam malis, tot seditionibus
agitata, detrimentis affecta ad interitum preambibat
respublica Christiana, eo tempore pax et concordia inter
duos summos Christianos Principes effulserit, coiret, sit
q; obfirmata: Etenim nullum aliud rebus afflictis tam
presens, tamq; accommodatum potuit esse remedium: nec
fuit quicq; quod salutarem nobis à Deo optimo Max:
expetere possemus. q; ut duo isti Principes qui acerrimis
odiis dissidentes bellumq; Christiano nomini uniuerso acer:
bum et graue inter se trabentes, respublicam Christiana
bactenis laborentem et afflictam non modo non minui:
bant vicibus suis: sed et ne aliis qui in fide eorum occu:
pati erant succurrere liceret, publicè salutis non medio:
cri fuerint impedimento, in gr^{am} deposita contumacia
redirent, et officium tandem quod curationis eorum in
tuenda republica Christiana est proprium assumerent:
sicuti spes nos certa tenet: cum à domino factum est istud,
ut cessarent odia et similitates illarum utrum, et chari:
tas in cordibus eorum diffusa sit et amore renouatus, fore
ut exemplis superiorum Principum instituti atq; edocti, istoz

recto à Deo sibi misso spiritu incensi atq; inflammati tandem
aliquando rempublicam Chrianiam exili habere incipiant
Est igitur quod mihi vobis et nobis tantum gaudium rei
pub. Chriane, tantum commodum gratulemur: Deo agam
mus grās amīs summe clementiae et benignitatis manifestae
ex ea communem salutem indicium ea in re agnoscimus.
Et sane si unq; alias precibus apud divinam misericordiam
contendimus, nunc tanto magis in illa deprecanda inci
bemur, ut conciliatos istos Principum animos ita obsecret
instituat, et corroboret, quo prospicere denique rationibus
reipub. Chriane, melioremq; quam antebac fecerunt de
salute communi consilia capere possent. Haec re enim nihil
gratius, nihil desideratum magis contingere possit.

Utexas posteriores lras amī legissemus, evestigio animi
quem ex priorum lectione, in summam laeticiam exercea
mus, novo repentino, et inexpectato malo admoniti contra:
ximus, defecit gaudium cordis mei, et in luctum versa est
mibilatio mea. Eximium enim haec impendentia ab com
muni et formidoloso nomine Chriani hoste mala, ex
vris scriptis putibus cognovimus eiusmodi signis
antea vel à Ser. mo domino Joanne Rege Hungariae,
affine et tanq; filio meo char. mo vel ab oratore meo
ad Imperatorem Thureorum misso ut putabat lras
vra accepimus. Vehementer itaq; perculsi sumus et per
territi isto de adventu Thurece in Hungariam munitio
praefectim q; videamus ab eo bellum aduersus Hungariam
vel potius omnes nos, quibus istud periculum commune
cum Hungaria est, tanta mole instem, tantis opibus
exercitibus, classibusq; parari ut eum cogitare, non
de vincenda, subringendaq; Hungaria tantum: sed de
exterminandis omnibus nobis penitus atq; delendis.

Crimis rei tam accebe metus quem non commoveat? quem
non in penitissimis usque precordiis dolore vulneret? exul:
creetque? qui modo in longinquissimis locis procul habitas
sui nominis et eiusdem in religione professionis populis in
peridem misere vexatis et despoliatis tantum exenim in:
pendere audiat? Quanto magis credi potest et utas via
sibi certo debet persuadere nos qui Hungarie veteri so:
cietate et aetis benivolentiae foederibus nobis comminute
vicini sumus: qui autem vram Serenam et alteram
ipsius Hungarie Regem tanti pro nostra necessitudine
facimus ut non magis unquam felicitate nobis atque illis
rebus in omnibus evenerit quoniam optata cupiamus. Summe
esse pertinebatos: quod autem vras ad maxima quaeque pro
omnibus incommoda et discrimina sustinenda obiectas:
Regnum ad excidium depopulationem vastitatem su:
scipiendam expositum esse videamus. Res haec pro:
culdubio calamitosa et horrenda satis nos admonet
ut si quid infelicitatis florentissimo illi et opibus nulli
comparando Regno (quod procul absit) contingat
id quod ad eos populos quibus praesumus redimere et de:
labi oportere: qui vel propterea quod assidue bellis co:
tra Thactaricos vicibus exhausti: vel quod nullis aut
montium aut Castrorum propugnaculis muniti: ma:
gis ad recipiendam quam propulsandam vim hostem sunt
apti et expositi: angit praeterea et miseri nos solliciti:
tudine afficit occasio ista qua omni de vte vram in
de universa Christiana rep^{ta} bene mereri habet: quod
ad eam nihil eiusmodi vel opum vel opere adferre possi:
mus: quia id quod semper in votis erat de nobis edamus
testimonium et exemplum: quod scilicet nihil in praepio
nostro bono laude et gloria duxerimus: quod ut quaque
in re Republicae Christianae et Principibus illam tuentibus

commodare possemus quoties id cogitamus, quod quandoque
populos meos ad omnem huius meam, huius amicorum necesse-
sitatem applicandam aptos et expeditos habuerimus: quo-
ties in memoriam veniamus facultates meas quas in
iuncta temporum nobis usque non contemnendas exprimit
torrens nos summus dolore exacerbat, quod vel hanc necessitas
Huiusmodi et una ista nova Principum Christianorum
concordia in illud tempus non incidere: vel nobis in
hunc usque diem salua ista servata non sint. ut senti
debemus et vellemus opibus et vicibus adesse atque
reipublice in miseria et angustiis opem flagitanti succurre:
vere, et officium quod incessanter requirit probare pos-
semus. Et sane quod velimus huiusmodi desiderio et
reipublice necessitati satisfacere probare id potest, mea in
religionem Christianam, pietas, in vitam meam propen-
sio et observantia singularis, a qua quantum in no-
bis est ut ne latum unguem distecimus, summo studio
providimus semper neque illam negato iusto et ne-
cessario, si quod adesset subsidio temere vel simulate
offendere debeamus. Nam etsi foedus cum Imperatore
Theodoro peractum habeamus, ad quod suscipiendum
et extrema necessitas mea et Christianorum Principum
amici dissidentes ad nullamque pacem, concordiam, et quietem
huiusmodi propensi ad quam nunc non humano consilio:
sed divina quadam benignitate devenere, nos adlege-
runt et impulerunt nuntios. Id tamen foedus minime
voluntatem meam impeccet, quin salua fide mea, qua
et hosti quantumvis inimicissime servare licet huius
vrae et Reipublice Christianae officium meum ubi facul-
tas adesset amplissime probaremus. Quod vero nihil
opum et vicium meorum conferre nunc cum huiusmodi
et aliis Principibus possimus, multa documenta afferere

147
necesse non est. Nam preter illos annuere facios sumptus
quos in propulsandis inimicissimis, non tam meis q̄ totius
Christiani nominis hostium Thartarorum invasionibus
pro vicili mea, soli omni aliorum Christianorum Pri:
cipum auxilio destituti facimus, id solum satis potest
rationes meas explicare, q̄ superiore anno D. Vala:
chi temeritate et domesticis ac aliis necessariis impen:
dijis opes meae sint atterate et exhaustae. Nunc etiā
magis palam est, omnibus q̄ ut aliquibus testimonijs
comprobare sit necesse, nos duos magnos et necessarios
exercitus alere stipendio meo: Alterum in Ducatu
Lithaniae contra ingentem mam Thartarorum, qui
preter expectationem meam nescimus, an voluntario
suo, an subornato maleficio alicuius nicensi. insten:
ti, D. feroces contra nos arma sumpserunt. Alte:
rum contra Valachum hostem nobis fato quodam
eo tempore ita insensum datum ut vel nimis eius
temeritatem, iniurias, et improbam ac noxiam ho:
stilitatem magnis sumptibus propulsare et persequi
cogamur. Ad quos sumptus vix iam equidem suffi:
cimus. Ac ut omnino probemus Aiti vix nobis
desse facultates, non solum eas quibus vivere et ami:
corum necessitati succurramus sed, etiam eas quibus
et dignitatem meam et populos meos praedicti hostium
expositos tueri necesse habemus, eam volumus latere,
q̄ imper et leis et Ametius missis a Sanctis^{mo} dno
meo subsidium quod alias nunq̄ fecimus, petierimus,
aliqui illud omni a Aite mea quae nobis tantopere
commincta est, tum ab aliis amicis petiti, nisi illos
sua quomq̄ necessitate iam pridem pressos et necessa:
rio impeditos vidissemus. Credimus Aiti vix
et voluntatem meam in id quod cupit propensam p̄buisse,

et q̄ facultates nos ad succurrendum latenti recipub^{re}
Christiane deficient, non minus aperte quam vere et
ex animo declarasse. Quare illam obnixè rogamus
et obtestamur, velit hæc quæ à nobis scribuntur in
eam partem ut sunt accipere, et boni equi consule
q̄ nos ad sibi obsequendum tam paratos experire nō
potuerit, q̄ et ipsa, et nos mutuo optabamus, et recipub.
Christiane videbatur expedire. Alioquin affirmare
possimus nobis eam præcipuam oneram incurrere, ut
et salutem vram et recipub^{re} Christianam officio
meo demereri nobis possimus. Et dabimus equi q̄
operam ut si in reliquo tempore mea res felicitate
aliqua adauget et cumulat fuerint, aliquo etiam
insigni, quacumq̄ in re testimonio edito declaremus
non nisi ex animo et vere nos scripsisse.

Quod ad Voivodam Valachie attinet quem ut
Hungaria suis rebus desperatis auxiliarem habeat
postulat vna litas ne enim bello prosequamur et
ut Exercitus meos ab eo oppugnando contineamus
magnam in hoc et litis vre auctoritatem et causam
atq̄ necessitatis publicæ rationem agnoscimus. Et
sanè nihil morati tribuerimus id utilitati publicæ
et voluntatem meam ad litis vre voluntatem
aggregaremus, et cum pendenti atq̄ amica illius per-
suasione comingeremus, si id factum meum, et Hun-
garie commodum aliquod allatorem credamus. Et
nobis inde et indignitatem et iactantiam comparare
non metnamus. Verum cum videmus id integrum
non esse ut quod omnium regni mei ordinum consen-
su et deliberatione est necessario institutum, illis
mistris, imitare nos arbitratu meo, non sine periculo

subditorum meorum Valachie male fide promissum
adiacentium debeamus: Et adduci non possumus ut cre-
damus illum qui nulla fide tenetur, nullis promissi-
bus rationem, ut maxime posset vellet tamen com-
muni necessitati opem ferre. Res est explorata, et
nullam causam à nobis Valacho datam esse ad ta-
ta facinorosa perpetranda, quibus et meis, et subditorum
meorum rationibus, fidei infringendi, et pacis Chri-
stiane oblitus, plurimum incommodavit, et per nos no-
stetisse quos minus haec pax quam inter nos et illum
tam diuturna vixit, et Rex meus Joannes Hungarie
Rex promovebat comisset

Quare autem vram summo studio rogamus ut que fare-
re nobis circa offensam dignitatis et rationum publi-
corum regni nostri non licet, ea boni consuleri velit
vrum ut intelligat vras vixit, et nobis
postulare posse quod modo honeste facere queamus: quoniam
id in gratiam illius libenter finis factum. Scribi
fecimus mandata mea ad nostrum Exercitum gene-
ralem Capitaneum, ut quod dignitas mea regia pati-
atur, cum Voivoda rem agat mitius. Et si que
damna ditioni hominibusque meis intulit, sicut atque
in posterum ab inferendis subditis meis iniuriis,
et nobis temeritate sua vexandis penitus, cavere et
abstinere voluerit, illum in gratiam meam, etiam
sine nobis propter celeritatem recipiat, et Exercitus
deducat ac omni metu belli illum liberet, ut possit
si velit Hungarie calamitati opem ferre. haec fecimus
ut aliqua in parte ubi licet voluntati vras vixit
faciamus satis, nihil diffidentes illam grato animo id
acceptam, et ut vris pollicetur, creaturam ne deni-
ceps nobis temeritate sua hostis insultet et promissa

si que fecerit munc meo Exercituum prefecto fratre et
inniolate obsequet.

Quod reliquum est commendamus nos amori et benewo:
lenciae utis vrea, optamusqz illum saluam et felicem
esse et prosperè cum hostibus suis rem gerere Datum
Cracovie die xix^a Augusti Anno domini
1538 Regni vero nostri anno 38.

Oratio ad Sigismundum Augustum Regem Po:
lonie habita in exceptione eius per Canonicos Crac
in reditu ab exercitu

Saluum te ad nos reducere Sigismunde Rex augustissime tam
letissime impensius quanto maiore studio Denique semper sumus
deprecati ut te re bene gesta reducem ad nos incolumem
videre liceret. omnes pro tuo isto felici ^{et} reditu vota feci
mus quorum nos damnatos esse incredibilem in modum
gaudemus. Etenim ex tua qui spes es altera Regni ^{no} Sex
parentis tui salute et felicitate nostram q³ salutem et
felicitatem pendere intelligimus ita ut hoc tibi possit esse
persuasissimum neminem esse in hac qua circumfusus me
es sacerdotum corona qui non maiore cura et diligentia
pro v^{ra}reum autum quam pro sua ipsius incolumitate
prosperisq³ successibus Deo sit solius supplicare. Agno:
scimus Sex ^{no} parentis tui singularem in nos beneficen:
tiam liberalitatem clementiam cui vitam a deo quam
longissimam concedi tam ardentem cupimus ut de nostra
etiam vita tempore ademptum aliquid singuli atq³ ad
illius annos additum velimus. Hunc enim locum ordinis
nostri tutorem fidelissimum hunc propugnatorem Ju:
venim nostrorum fortissimum hunc patrum beneficentis:
simum hunc non tam dominum q³ parentem meum clemen:
tissimum experimur. De quo si quid factum Deus aliquando
voluerit quod utinam seorsum contingat sed ut sunt incerte
res mortalium ita ut ne quid desperet quidem seorsum v^{er}bat
scire possimus si quid ei humanitus acciderit qui utinam
natus esset immortalis ad quem nobis confugiendum
omnis fides imploranda animis erit presidium invocandum
nisi tamen Sigismunde Rex auguste. Non es proculdubio

commiffus quoniam quem oris totiusque corporis figura et line:
amentis refert, enim si vita etiam et moribus expressus
neque facies, ut quorundam propugnationem tanto studio Sex^{mo}
parentem tuum suscepisse vides, in eorum salutem et conser:
uationem non parvi ipse cura studioque incumbas. Ac in ma:
gna et tua et mea felicitatis parte id ponimus, quod ad
eam aetatem iam peruenisti, in qua vitam, facta mores
Sex^{mi} parentis tui contemplari cum iudicio possis, quae
ut diligenter contempleris rogamus, atque ita contemphi:
ris ut ad eandem formam vitam tuam institueres in
animum inducas. Qui volent Julios tibi, Augustos,
Traianos, imitandos proponant mihi domi habere istos
omnes videris. Etenim in uno Sex^{mo} parente tuo
Julii clementiam, Augusti felicitatem, Traiani virtutem,
bonitatemque videre licet. Neque sunt istorum unus quisque
tot tam preclaris animi et corporis dotibus ornatus
quod in Sex^{mo} parente tuo non sine stupore quodam re:
minis et admiratione. Quare vixum hoc exemplare
unde tu ipse progressus es subinde intue, in Sex^{mo}
parentem tuum tanquam in speculum inspicere, atque inde
tibi vivendi formulam sumito, ceteris ego plurimis aliis
virtutibus emmerando recensendis, in praesentia super:
selebo ne longior sim. Neque enim dicam, quae prudentia,
qua iustitia, populos regat sibi subiectos, quae sit animi
moderatione, quae clementia, quae bonitate, quae sit forti:
tudine in hostibus debellandis, non his tantum qui vi:
dentur, verum etiam his qui quanto minus sub ocu:
lorum nostrorum aspectum cadunt, tanto cum eis bellum
gerimus periculosius, cuius generis sunt, res, quae furor
brevis est, voluptas, quae nihil est virtuti magis inimica:
cum, dolor, metus, cupiditas quibus in fraudem saepe ho:
mines impelluntur, franguntque animi eorum et debilita:
tur

debilitantur, quò minus possint toto pectore, quod amant, in vir-
tutem incurrere. Hac Sex^{imus} parens tuus ita rationis mi-
perio subiecit, ut ne inter primatos quidem necdum Reges
et Principes temere quemq; reperire liceat, qui omnes animi
sui motus perinde in sua habeat potestate. Ita ut qualem
esse voluit sapientem suum Stoici, coelo illi quod est supra
lineam semilem in quo nulla procella et tempestates, sed
summa est tranquillitas, talem vnum propemodum hunc
nostro saeculo inuentum esse gloriari possimus omnis in
rebus sine laetis, sine tristibus eundem semper vultum vi-
dere licet, omni mentis, à qua is frigitur, nulla fiat mu-
tatio, nulla planè perturbatio. De his Sex^{imus} parentis
tui praeclearis virtutibus quibus cunctos aetatis huius
nostrae Reges et Principes longo post se intervallo reliquit
non est mihi nunc propositum dicere, non quo eas tibi vel
maximè imitandas existimem, sed quòd aliò me vocat
locus iste in quo nunc consistimus, atq; ut de pietate po-
tius illius et religione verba faciam, hortatur. Què tan-
ta est in Sex^{imo} parente tuo, ut ego non dubitem omnes
reliquas virtutes illius, omnes res feliciter gestas, omnes
victorias et triumphos illi soli acceptos ferre. Nam neq;
haec quae fortuna quidam appellant, neq; illa quae vera
sunt, animi bona consequi tam affluenter unq; potuiss^{et}
nisi Deum tanto cultu et veneratione, nisi ministros
eius tanto studio et benivolentia prosequeretur. Si enim
ut sapiens ille ait, Nemo potest esse continens nisi Deus
dederit, si omne datum optimum et omne donum perfectum
desinescit, descendens à patre (nimirum, fenestra se quisq;
non solum fortunae, verum etiam animi bona adipisci posse
sperat, nisi à Deo petere ista didicerit, nisi ea quae pare
est exiga Deum pietate et religione fuerit. Haec est una
virtus, quae qui caret, carebit omnibus, quam qui habet ha-
bebit omnes.

Si REX esse vis, si Rex inquam, esse vis, non ma-
gis populorum et nationum, quod animi primis magnum
et amplum habetur, quam tui ipsius, quod multo est minus
et amplius si non populos tantum et nationes, verum etiam
animi tui motus et affectiones recte regere vis et gubernare
pietatem imprimis amplectere. Deum cole, Deo te subijce, is
denique facile tibi subijcet, cum populos et nationes, tum
animi tui motus et affectiones ita ut in potestate tua sis
habituens omnia, nihil repugnans et rebelle sentiens.
Pietatis vero et religionis ac erga Deum venerationis
exemplum nihil est quod petas longius. vides ut Seruus
parens huius, pura mente, puras ad Deum preces assidue
fundit, vides ut ornat, ut dotat ea loca in quibus Deus
colitur, vides ut sacerdotes Dei ministros observat, ut eo-
rum iuxta, Privilegia, immunitates tueat et propugnat.
Hunc tibi Sigismunde Rex imitandum proponito ad hu-
ius similitudinem et exemplum vitam tuam, mores
atque actiones omnes dirigito. Hanc vero Ecclesiam
hanc Sacerdotum coronam, in primis tibi tuendam et or-
nandam existimato, hic enim maiorem tuorum cives
requiescunt, hic multorum reliquie sanctorum summa
cum religione asservantur, hic pro tua proque sermorum
parentum tuorum diuturna incolumitate felicitateque con-
tinuis Deus precibus et sacrificiis exorat.

Oratio ad Petrum Camratum Ep'm Crac' in eius receptione
ad Ecclesiam Crac' dicta per dominum samuelem Maczie:
iowski Decanum Cracouien in eade die Virgini in fero
Crac' in vigilia Simonis et inde Apolorum sabato que
fuit vigesima sexta octobris 1538

Aduenientem te ad urbem atq; Ecclesiam hac Presul amplissime
ea qua par est veneratione exapimus atq; am' aduentum
nicolomm tui locum hunc quem Dei Sex ^{morem} Principu
nostrorem beneficio amplissimu es consecutus tibi plurimu
gratulamur. Deum ut fortunet precamur, quo Sparta
hanc quam nactus es ita oves ut te nobis pastore dato
et Ep'o, facilius eorum ferre possimus desyderium, qui ad
hic ipsi Ecclesie praessent ita se gesserunt, ut nunq; ex
animis nostris eorum discedere queat memoria. Non illo:
rum duo prisco rem quorum vel auctoritatem tantum habemus
memoriam vel solis literarum monumentis consignatam, sed
duorum Ecclesie huius luminaria que non ita pridem
summo cum gemitu et plangore bonorum omnium extrincha
sunt, alterius cognominis tui Petri Tomici, alterius omnibus
amoris atq; amicitie vinculis tibi coniunctissimi Joannis
Choienskii, quos ipsi ad Ecclesie huius gubernacula sedentes
vidimus, quos in optimam partem cognovimus, quorum pre:
claras dotes admirati sumus, quorum in fructibus atq; confex:
uandis Ecclesie huius mee commodis magnam et fidem et
studium et auctoritatem perspeximus, qui tam fuisse nobis
desyderium sui reliquerunt, nulla ^{ut} id temporis longinqui:
tas lenire potuerit, nisi tu potissimu successor datus esses
cum ad multa Dei munera quibus illi affluentex ornati
fuissent, hoc accessit, quod vix quisquam fuit hominu

memoria, qui tantum apud cunctos ordines gratia va-
lere, qui tanta sibi omnium, summorum, mediocrum, ac
infimorum, studia, amores, benivolentia conciliasset, te
videmus magno quodam et excelso animo, omnem pecuniam
tuam ad beneficentiam, liberalitatemque ita conferentem
ut eam contemnere procerus et pro nihilo ducere videa-
ris, prout ut amicos tibi parare queas quos omni amico
qui dixit preciosiores, is nihil potuit ad veritatem di-
cere propensius: te conciliandae colligendaeque gratiae archi-
ficio esse instancissimum: te minoribus hisce virtutibus,
comitate, affabilitate, beneficia in omnes voluntate, libe-
ralitate, splendore, munificentia ita ornatum cernimus,
ut anteponi tibi nemo, vix quisquam tecum queat his
virtutibus comparari, quibus tu tanta tibi eorum bo-
norum studia admixisti apud quos summa cum potesta-
te versabare, tanto tui cunctos amore inflamasti, ut ad mutuum
se per ipsum amicitiae conuenerit, neque in mentem tibi vene-
rit optare quicquam, quod non incredibili consensu atque ar-
dore tibi fuerit tributum. Itaque cum studio isto et obseruan-
tia hominum erga te, tui ingenio, solertia pendentiisque tua
effectum est, ut maxime maximis de rebus controuersis
sublatas res, quae videbantur insuperabiles sedatae, graues
inimicitiae non extinctae modo sunt, sed etiam ad
amicitiam consuetudinemque traductae. Quae tua felicitas, ut pro-
pria sit tibi et perpetua atque ut in hac quoque diocesi itidem
ut in illa te ventos moderante pacata sint omnia et tran-
quilla. Deum suppliciter precamur, tantoque nos id facilius
impetremos confidimus, quod ad reliquam felicitatem tua
hoc quoque accessit, ut tibi tanto gubernatori, hi sint cernices in hac
rebe clari, qui non solum quod excelso plerique loco nati sunt,
quod praestanti ingenio abundant, consilio atque omni ingenio,
acutissimi doctissimi praepoliti habentur, verum quod te multum

ex animo ament. magno tibi adiuumento esse poterunt ad motus
istos impendentes tranquillandos etiam conservanda remp ubi
hanc meam Ecclesiam recte atque ordine administranda. Vi-
des quam mihi circumfusus es sacerdotum grege. omnes nos
perimus ipsos. ea quae pax est animorum meorum humilitate. fidei
tue praeterea subiungimus deinde si quicquid erit in quocumque mem-
bris. si quis rerum usus. si quae prudentia omnibus his re-
bus. si quae cuique ex hoc caelo misse videbuntur pervenire ut tuis
voluntate licebit. quibus quancumque ipse tam abundans. quam qui maxime
ut non multum tibi aliena opera sit ^{negotiorum} aliena. Tamen si non exubuit
moyses. Jetro Socer suo recta monenti auscultare. homini neque
doctrina neque prudentia ulla insigni multo minus te factum
nobis persuaderemus ut ab his aliquando consilia postulare exube-
scas quorum bona paces aut in literis aut in maximarum
rerum usu non minima aetatis suae partem consumpsit. Non igno-
ras proculdubio te speculatorem esse a deo constitutum. tibi per
prophetam dictum esse. Fili hominis speculatorem te dedi do-
mini Israel et audies de ore meo verbum et annuntiabis eis ex
me fiduciente me ad insperatam morte morieris. non annuntiaueris
ei neque locutus fueris ut auerteret a via sua impia. et vi-
uat. ipse insperatus in iniquitate sua morietur. sanguinem autem
emis de manu tua requiram. Terribilis est haec propheta.
vel domini potius per prophetam clemencia. Neque vero si-
cuti est ut quisque Episcopus. hoc est speculator. tam sit cantus et. lili-
gens omnia ut ipse oculis suis circumspicere queat. atque ob
eam causa adiuventi illi sunt Praelati et Canonici quorum alii
oculorum. alii aures. alii manuum vice funguntur. Horum itaque
debet te tanquam membrorum tuorum aures gerere. neque
aliter illis quam ut corporis tui partibus prospectum veli-
le quam in cogitationem si toto. ut ament. pectore incubaveris
si omni studio prospexeris ne quis ferens apex vineam tuam
exterminet. ne quis inimicus homo in agro tuo Zizania

spargat ne quis circum iens tanq[ua]m Leo rugiens quaerens
quem deuore[re] aliquem ex grege tuo rapiat. Si nos ele-
uim[us]q[ue] tuum vniuersum sub umbra alarum tuarum
difficillimis hisce temporibus ita protegeris ut vel co-
gnomine illud Petrum Tomicum vel amissum tibi fideli:
ssim[us]q[ue] Joannem Chouenski summus illos viros summaq[ue]
auctoritate praeditos extinctos nobis esse scire magis q[uam]
sentire queamus et hic te Deus omni felicitatis genere ad-
mulet vitamq[ue] concedat incolumem ac diuturnam. Et
posteaq[ue] bonum certamen certaueris animum confirmaueris
fidem seruaueris reposita erit tibi corona iusticie dicitq[ue]
tibi dominus in die illa iustus iudex: Euge serue bone
et fidelis quia in pauca fuisti fidelis super multa te co-
stitui in gaudium domini tunc ea dabit premia
qua preparauit diligentibus se que nec oculis vidit
nec auribus auclit nec in corde hominis ascenderunt. Nosq[ue]
dicemus cum scriptura qui maledixit tibi sit ille ma-
ledictus qui benedixit tibi benedictionibus repleatur.

DIXI

36

**Sigismundus primus Rex Polonie
Landgrauio Hessiae.**

Schilingi Cives Cracouien' qui sunt in fide potestateq; nostra quesi-
sunt grauitex. cum accepta fide merces eorum per ditionem illis
v're ducerentur, a prefectis eius contra fidem interposita manus eis
violenter iniectas esse, neq; prius dimissas q; satis datum esset pro
illis, eos, id quod aliis cum illis v'ra contraxisse diceretur soluti.
ros. Nobis verisimile non fit hac voluntate scientiaq; illis v. facta
esse. Nam si quid ab hoste fides alicui datur ea seruari consuevit
non videtur id cadere posse in ill. vram Chriam principem
vt cum fide sua per ditionem sua homines nros nihil vnquam ma-
le de se meritos cum mercibus suis transire passa sit eis fidem
istam secutis. neq; tale quicq; metuentibus manus adferri insserit
cum preferim non modo nobis nulle cum illis v'ra inimicitie
intercedant. verum etiam magna inter nos necessitudine comchi
esse videamur, semperq; animu erga se nostru ill. v'ra beneuo-
len' mu sit experta. Quare magnopere petimus vt prefectis istis suis a-
dicat ne qua deinceps eius generis vi in homines nros vtantur.
Neq; eos cogere nunc velint ad ea que ipsi magna contraxerunt dissol-
venda. factura est ill. v'ra pro officio boni principis: nobis vero
erit id vehementer gratum.

**Sigismundus .I. Rex Polonie
Ioanni Regi Vngarie.**

Sed me etc. Urbem Cassoniensem hisce diebus a m. his v're exercitu
devictam et obtentam esse accepimus. Sunt ibi permulti ma-
gnoq; ponderis subditorum nrorum quod aliorum huius imprimis
Ciuu Cracouien' merces. qui freti pace et confederatione que
nobis cum Hungaria est, etiam in istos bellorum strepitus comex-
tia cum quibusvis istis miscere non sunt veriti. Quocirca postu-
lamus a m. te v'ra provideat et perficiat pro imperio suo vt et
merces ipsis nostris subditis. salue et integre redhibeantur, vt
aequu est his qui se nullo bello implicuerunt, quicq; federati
sunt et amici. Confidimus m. tem vram libenter id factura
esse in huius huius federis. huius necessitudinis eius que nobis cum
v'ra m. te satis arcta intercedit. faciet in eo nobis m. tas v'ra
pergratum. a qua ea de re rescriptum cum hoc veredario
nro expectamus. parem nos gratiam vicissim subditis m. his
v're referemus. Quam longum saluam et fortunata esse cupim⁹
H Decemb' M D XXX vi.

Legatio a Sigismundo rege Polonie: ad Joannem Regem
Hungarie: eiusq; Prefectos: Item ad Capitaneos regis
Ferdinandi in Ungaria.

Data Joanni Lutomiczski aulico.

Salutatione debita pro cuiusq; dignitate et conditione re:
gie m^{is} nomine primu exposita legatus in hanc sententia
verba faciet.

Hand clam est m^{is} tem vram et d^{nes} vras a multis iam annis
atq; adeo seculis pacem atq; fœdera esse Hungaris et Polonis
publice inter ipsos imita et in hunc usq; diem mutuis comex:
tis into exercendis firmiter et sancte esse custodita et ob:
servata. Quo factum est ut absq; vlllo metu et absq; peri:
culi suspitione Ungari in Polonia: Poloni in Ungaria mer:
ces importando et exportando versarentur, etiam inter
medios belli tumultus, qua fiducia freti mercatores Poloni
Ser^{mi} dⁿⁱ Regis Polonie subditi multas habuerunt mer:
ces et multos debitores in Ungaria cum in aliis ciuitatibus
hinc prefertim Cassovie quando ea vrbs impex in potestate
Ser^{mi} Regis Joannis affinis Ser^{mi} Regis mei redacta
est. Qua de re scripsit ipsius m^{tas} ad Ser^m Jo. Regem
et ad prefectos copiarum qui Cassovia tunc obtinebant ut
intinu illorum fœderum quoru paulo ante feci mentionem
curarent ut sue m^{is} subditis merces ipsorum salve rei
sitnerentur.

Vexum cum hi iam amoti et alii in eorum locum successi
sint: dedit mihi in mandatis ipsius m^{tas}, ut huc profectus
ea de re primu cum Ser^{mo} rege Joanne: deinde si is
abesset cum prefectis eius et officialibus agerem sue m^{is}
nomine. Petit ergo. Sacra eius m^{tas} a Ser^{mo} Rege Jo:
anne affine et amico suo tanq; filio suo char^{mo} et a
d^{bis} vris prefectis eiusdem Ser^{mi} regis veluti bonis
vicinis et confederatis postulat. primu ut subditis regie
m^{is} omnibus merces suas quas Cassovie quasq; ubiuis
in Hungaria habent recipere: vendere: permittare
et per ditiones Ser^{mi} Regis Joannis quouis euehere et
comercia cum Ungaris ubiq; locorum antiquo more miscere
et exercere into liceat.

Deinde ut ipsis mercatoribus et famulis ac sociis eorum quā:
doctumqz et quocumqz libuerit ultro citroqz proficisci et mora:
ri quam diu voluerint in Ungaria per Ser.^m Regem Joānem
et prefectos officiales et reliquos eis subditos integrum sit.

Postremo ut illi ipsorum ope et auxilio debitores suos con:
venire debitaqz sua repetere et exigere, ac pro his bona
fixa et mobilia quocumqz nomine ea censeantur accipe:
re acceptaqz arbitrio suo vendere, permittare, et euebe:
re libere possint.

Quod postulata ut aequa instaqz sunt ita confidit Rex^a m.^{tas}
Polonię propter necessitudinem quę ipsius m.^{ti} cum Ser.^{mo}
Rege Joanne intercedit et propter fœdera pub.^{ca}, ea se fa:
cile ab eodem Ser.^{mo} Rege et a d.^{bus} vestris impetraturū
esse. Vicissimqz ipsius m.^{tas} curabit ut Ser.^{mi} regis Joan:
nis, et d. v.^{rum} subditis in Polonia antiqua consuetu:
dine versari et mercaturam exercere luto liceat. Sic
fiet ut confinibus his populis Polonis et Ungaris certa et
firma pax concordia et amicitia inter ipsos constituta
stabiliturqz.

Hysdem etiam de rebus agit Legatus Rex^e m.^{his} nomine
cum prefectis Ser.^{mi} regis Ferdinandi qui sunt in Ungaria
Nempe ut Mercatoribus Polonis in ipsorum Prefecturis
ubiqz merces importando et exportando, vendendo, emendo,
possidendo permittantur: debita exigendi, et aliis quibuscumqz
in rebus antiquo more agendis luto versari liceat in huius
eodem fœderum, prætereaqz eorum archissime cōmuni:
cationis et necessitudinis, quę Regis m.^{ti} domino meo
clemen.^{mo} cum Ser.^{mo} Romanorum Rege intercedit.

Sigismundus primus Rex Polonie
Georgio Monacho Ep'o Varadien.
Thesaurario Ungarie.

Unde in Christo pater sincere nobis dilecte. Homines nri
ex terra Scepsien' rerum imperiti, et qui quæ sit bellor
rum consuetudo parum cognitum haberent, cum subditis
Ser. mi Ro. ru Regis comeatum tulissent quærentur res
suas omnes a militibus p. his tne esse interceptas, atq; ita
se magna fortunarum suarum parte eversos, quæ res ma:
gnam nobis attulit molestiam, videntur enim sua ipsorum
imprudencia in hanc tantam calamitatem incidisse, sed
propter eam necessitudinem quæ nobis intercedit cum Ser. mo
Rege p. his tne fratre et affini nro char. mo non dubitavi:
mus a p. te tua magno studio postulare si quid erratum
est ab hominibus nostris ut id nostra causa non gravatim
illis remittat, atq; ea una omnia quæ sunt eis intercepta
restitui inbeat. Nos vero graviter illis interminabimur
ne iterum ad eundem quod amittit lapidem offendant.
fecerit p. tua rem et officio suo et ea coniunctione quæ
nobis est cum Ser. mo Rege illius dignam si quod eam
facturam confidimus huic nre postulationi locum dederit.
Bene valeat S. tua.

1.
me
for
s
mo
la

1800-1801

Annus Domini

1539.

Sub finem Anni Domini. 1538. Indicta fuerunt Comicia Regni in Pietrkow, ad diem Sancti Andree Apostoli. Verum cum Rex propter agram valetudinem ire illuc non posset: Comicia ipsa Cracoviam ubi decumbrabat transtulit: iunctis Consiliariis Maioris Polonie: qui credebant non Regem aegrotare: sed Consiliis Bonae Regine commutationem hanc Comicioz fieri. Lente igitur ac segmter Cracoviam conveniebant. Nonnulli vero Consiliarios, et nuchii Nobilitatis in Pyotrkon venientes, cum Luca de Gorza Ep'o Cracovien' subsisterant. Vigesima tandem die Decembris sequentis. Rex aeger, vix cum octo Consiliariis Minoris Polonie consultare cepit. Quamobrem pigri ac protervi Consiliarii isti: et per lras, et coram obinrgati sunt a Regina.

Litere Conuentuales.

Sigismundus primus: Rex Polonie
Episcopis Palatinis Castellanis Con:
Siliariis maioribus regni Polonie.

R^{me} in chr^o pater
Mag^{re} sincere nobis dilecte. Non multo ante scripsimus
Sti tue pacem nobis cum Petro Valachia Voivoda
in tempus sempiternum constitutam esse: qua tam
publice q^{ue} private quieti et tranquillitati consuli non
modicoeriter posse indicabamus. Verum fatis ita
volentibus, instituto et opinioni nr^e isti non licuit
esse diuturni. allatus si quidem est nobis certus
nuntius Petrum Voivodam Valachia Turcorum
et Tartarorum potentia suorum vero omnium de-
fectione coactum Valachiam provinciam relinquere,
et fuga salutis sue consuluisse. Quo subito casu,
cum vidimus omnium consilii nrⁱ, et pacis consti-
tute rationem esse mutatam, magnopereq^{ue} mitua-
mus, ne nomen Voivoda a Turcis institutus et
ab incolis provincia Valachia rapide susceptus,
quidpiam contra nos moliretur, cum Exercitibus
Suis Turcorum et Tartarorum qui in Valachiam
sunt missi, Nam et Turcis pax de qua cum Pe-
tro Voivoda nobis convenit, non poterit non
esse suspecta: et Tartari non alio q^{uam} per Regni
nostri diriones populabundi ad oppugnand^{um} Ar-
ces, Braczlau et Winnicza ituri certo incutiantur.
Præterea non ignari multa negotia ad Remp^{ram}.

234
bene constituendam pertinencia, in proximo praeterito Conventu ad futura Regni Comitia reiecta esse et prorogata. Diu habendi mensarii generalis Conuentus pro festo sancti Andrea apostoli in Piotrkow indiximus. Quam particularis in Prossavie feria et generalis terrestres in nona Civitate Corczyn feria, etc. praecedunt. Quare hortamur S. tua ut pro officio suo quod nobis et Republicae Regni nostri in hac parte debet, particularem, et generalem terrestrem Conventum obeat, summaque fide, diligentia, et industria sua admittatur atque contineat, ut et Annuntii ad Conventum Regni, viri graves ac verum periti, neque magis privati quam publici, et comodi studiosi, cum plena et non limitata potestate eligantur et reliqui Subditorum nostrorum in istis Promissionibus nostrorum cogitationibus, non in alium finem conferantur, quam ut publica res, in iusticia, pace, et tranquillitate tempore diuturno constitui et retineri possint. De his postmodum omnibus in Conventu Regni, ad quem illam praesentibus vocamus, S. tua, nobiscum frequenti Senatu, praesentibusque terrarum Annuntiis, consilium iunctura. Qua re suo erga nos observantiae atque fidei satisfecerit. S. tua de Republica optime merebitur, et magni sibi uberem comparabit gratiam. Quam bene vale, et foelitem esse optamus. Dat. Cracovia septima die Octobris. 1578. Regni vero nostri Anno XXXij.

Sigismundus primus Rex Polonie
Castellanis minoribus.

Cenerose fidelis dilecte. Tenet proculdubio memoria
F. tua, q. in eo. Conventus Regni proxime actus solu-
tusq. sit, ut qua res in illo inchoate relide sint,
in futuro Conventu, quem mature in dicturos nos
recipimus absolvi et constitui deberent. Cuius
rei nos non oblit, et magis etiam me. casu Petri
Novvoda Valargie, qui a Turcis sua promittia
ut nunciatur pulsus, et suam irritam, et noni vo-
ivode incertam nobis amicitiam reddidit, com-
moniti factiq. deniq. certiores, quod Tartari
constitutum apud se habeant in reditu ex Vala-
gia, incursiones, pradationesq. in Regno nro facere.
et Bracław atq. Vinniza post modum oppugna-
re velle. Conventum Regni generalem in Oppido
nro Piotrkow ad diem proximum sancti Andreæ apo-
stoli indicendum decernimus. Quem particularis
di moxi in Szoda feria sda post festum omnium
Sanctorum, et generalis terrestris in Colo feria
sda ante festum sanctæ Elizabet præcedunt.
Quare f. tua. iungimus, ut cum sciri huius par-
ticulari et generali Conventibus pro debito suo re-
presentarit, illicq. inq. ad Conventum Regni
ituros, cum ceteris rite, et cum plena facultate
degerit, et quemadmodum publica postulat utilitas
instruxerit, ad generalem Regni Conventum ipsa quo-
mre tempore ad diem præfixum eiret, illic tam
nobiscum q. cum Senatoribus Regni terrarumq.
mris, in medium consultura qua potissimum rone
provideri debeat, ut publica pax et tranquillitas

ab impendentibus periculis, tueri, et Respublica Re-
gni nostri nunc et deinceps salva et inconvulsa tem-
pore diuturno conservari possit. Pro officio suo &
grā nrā factura id factura. Dat^s Cracovia die
vij^a Octobris 1538. Regni nrī xxxij^a.

Hoc exemplo scripta sunt ad Nobilitatem in Regno
lra, quo etiam in sequenti pagella scriptum est ad
Mazoniā. finis solum lra nra est mutatus:
hoc ut vides modo.

Quare mandamus tua f. ut in ea particulari Con-
ventu adsit. Legationem nrām auditura, et mun-
dos ad generalem Regni Convēntum cum ceteris
electura, qui illis ad obsequia publica munera et
constituendas in tuto Regni rēnes apti esse vidian-
tur, factura tua f. pro fide sua et grā nra.
Dat^s Cracovia die vij^a Octobris 1538

Ad Mandatum Re-
gis illis proprium

Sigismundus primus Rex Poloniē
Consiliariis minoribus et nobilitati
Ducatus Masoniē

Generose fidelis dilecte. Cum nulla hominum
consilia firma et perpetua esse solcant, resq^{ue}

ab illis gesto fluxe et caduca omes habeantur,
nemini vel molestum vel mirum debet videri, quod
consilia nra, quae et bello et tractatibus cum hosti
nro fave processerant, fatum et casus propter Pi-
trum Valachiae Voivodam pulsum et audimus
et alium a Turcis institutum imutavit. Quapropter
cum non possimus nos nisi temperantia et brevi pro-
videntia omes nras constituere, et nunc ad novum
istum rerum statum in quo Tuncarum et Tartarorum
ac Valachorum exercitus sunt proximi fines Regni
nri constituti, non detruendo Reipublicae nostrae con-
silia sint necessaria, visum est nobis expedire, ut
Conventum generalem Regni pro die sancti Andreae
Apostoli proxime venturo in Oppido nro Piotrocon
indicamus celebrandum, quem Conventus particu-
laris in N. feria

Generalis vero Varsovia feria
tercia in grassino festi sancti Martini de more
precedent. Quare factum mandamus, ut in eo
particulari Conventu adsit, Nunciusque ad praedi-
ctum generalem Varsoviensem cum plena facul-
tate cum ceteris designet ac mittat, qui in eo
Conventu legatione nra audita cum Consiliariis
istius Ducatus nri Mazoniae, de his quae per
nuncium nrum proponuntur, et aliis Reipublicae neces-
sitatibus consulat. Unde tandem Nuncios bene con-
sulti et instructi, dirigant ad obsequia publica munera
et constituendas in tuto Regni omnes idonei ad
Conventum Regni generalem proficiantur. Factura
f. tua. pro fide sua et gra nra. Craconiae.
die 29 Octobris 1538.

Sigismundus primus Rex Polonie
Capitaneis Terrarum regni

Generose fidelis dilecte. Prospicere Volentes com-
necessitati et negotiis Regni nri, quae id nunc expo-
sere videtur, instituimus Conuentum Regni nri
generalem in oppida nra Piotrow ad diem sancti
Andree proximum, Quem particularis in P.
feria et generalis terre-
stris in N. feria de more procedent. De
quibus ne quissiam ignorantiam pretendere possit,
Mandamus. f. tua, ut in Cinitatibus et Oppidis
Capitaneatus sui, id proclamari et ad vniuersorum
noticia deduci faciat. Lras autem quas ad f. tua
mittimus, Consiliariis Regni nri et Nobilitati in-
scriptas reddi procuret. Quae vero non sunt inscri-
pta, easdem insignioribus Nobilibus inscribi et ad eos
perferri mandet.

Ceterum f. tua cognitum esse volumus, constitu-
tionibus Conuentus Piotrowien proxime praeteriti,
cunctum esse ut omnes subditi nri, cuiuscuq; fuerit
status, qui privilegia sua super Thelonia, aggre-
valia, et pontalia eis per nos et praedecessores nros
quomolibet concessa in eodem Conuentu Piotrowien
praeterito reponere ac ostendere neglexerunt, eadem
in proximo futuro Conuentu per nos deliberando sub
amissione eorundem privilegiorum suorum exhibi-

turi essent, ne itaqz de hoc ignorantiam quisspiā
pretendat, in posterumqz merito causari possit.
Mandamus etiam tua. f. id per adictum publicū
proclamari faciat ut omēs in eo ipso Conuentu cu
cuiusmodi privilegijs hactenus per eos non productis,
duodecima die post nūm in eandem Conuentionem
ingressum peremptorie compariant, eaqz coram nobis
reponere non differant. Alioqui si facere id non
curauerint, eorundem privilegiorum suorum sciant
se perpetuo amissuros. Neqz deinceps in hūdi The
lonis percipiendis privilegijs suis docere quisspiā
debetit aut poterit sub amissioni honorum, nisi
qui lras nras a nobis desuper obtinuerit. Aliaqz
in promissis quae ad officium. f. tua, Capitaneale
pertinent diligenter exequatur. pro fide debitoqz
suo et grā nra Cracovie die 29 Octobris 1538
Regin nri Anno. xxxij^o

Legatio a Sigismundo primo Rege Polonie
missa ad Conuentus particulares terrarū
Regni

Salute data et grā munita regia
Nuntius in hanc sententia vaba
faciet.

Cum Sacra Regia Mtas dñs nŕ clemens
memoria teneat in singulos annos recitata iam an
hoc loco esse omnia, quae in commendationem, recte et cum
summa laude administrati a se Regni huius Reipub^{ca}
pertineant, silentio me nŕc praterire iussit plerūqz

ea quae à se profecta in commodum et utilitatem subdi-
torum suorum redimdasse perspectum habet et explo-
ratum. Nam quicumque in suo hoc munere Regio susti-
nendo foelè ceciderunt, non sibi attribui, sed ad so-
lus Dei misericordiam laudem et gloriam referri
censet et optat.

Certo sibi id persuadens quod vel tacente se qui
sunt ex Divinis viris, aut paulo magis etate prome-
di, aut magnam orbis terrarum partem instruant,
hii modo aequi esse rerum aestimatores non recu-
sent, indicare et testari satis poterunt, an unquam an-
te hac Regnum hoc florentius et instructius, vel
apud exterarum nationes clarius atque illustrius, si
pax et concordia adisset, visum à quoque auditumque
fuerit. Voluit semper Regia Altas, omnem
curam et cogitationem suam in hoc versari, ut for-
tunas salutemque subditorum suorum ab hostium
vi atque impetu defendere quibat, ut nulla ambitio
laboret, quae subditis incommodet, vel illos diservat,
ut nihil ibi appetat unde difficultates Regno inge-
rat, ut neminem bello eiusmodi lacessat, ex quo
pericula Reip^{ra} sua suboriri deberet, ut denique
Regnum suum florentius multo quam accipit successos-
si suo tradere queat.

Omnes vero nos scimus, quas ex eo tempore quo
regnare cepit, molestias pertulit, quas difficulta-
tes, quas indignitates perpessa sit Regia Altas,
ut afflictis suorum rebus succurrere labantibus
reip^{ra} opem ferre potuisset.

Et sane nihil mirum fuisse, si illo tempore quo
subditorum paulatim concitatos erga se animos
vidisset, omnem quoque timorem illorum curam
et cogitationem abiiecit. Sed non passus est iam
id facere patrem illius. Atque in nos animus,
atque imata illi bonitas, satius esse duxit, non
vinci à malo, sed vincere in bono malum, mala
fata temporum benefactis suis superanda esse per-
tulit. Cum enim vidit Regnum omni defensione
ne destitutum, direptioni hostium obnoxium esse,
illo tempore non vindictam cogitavit, non senie-
bat in quempiam, non durius animadvertit, sed
clementia sua servatos nos voluit et ex hostium
manibus ereptos. Itaque quicquid in fisco pecu-
niae habuit id omne in scribendos milites superio-
ri anno convertit, promisitque summa cura, ut à
quibus ipse non audiebatur, hi ne vel minima
fortunarum suarum parte lèdi ab hoste possent.
In Convictu etiam præterito Regni tanta benigni-
tate et comitate cum subditis suis usa est Altas
Regia, ut superata omni difficultate, quæ rebus
bene constituendis obtundebatur, communi Senato-
rum et Nunciorum Regni consilio et assensu,
defensionis Regni ratio excogitata fuerit citis-
modi ut circiter XX millia hominum publico
et privato aere conducta conscriptaque in finibus
haberentur.

Quem exercitum nisi tam numerosum habuisse-
mus, et Tartari, fines Regni dudum depopula-
ti fuissent, quos iam Boristhem transisse con-
stabat, et à Valagorum atque Thurcarum incur-

tionibus ac impetu minime tuti fuissimus. Nunc exercitus noster solo nominis sui terrore, et hac a nobis pericula propulsavit, et nullo prorsus districto gladio Voivodam Valachia viat, coegitque ut qui agnoscere pacis conditiones paulo ante repudiabat, is ultro se postea multo durioribus obligaret.

Praeclara haec certe fuit et memoranda victoria. Sed solet Deus tristitia letis miscere, quod in prospera perpetuaque fortuna bonitatem eius non agnoscimus, cultumque et venerationem non eam quam debemus ei praestamus.

Pernemimus iam cum eo nullo prorsus hominum numerum occiso in acie, sed ne ulmirato quidem, quo multo fuso sanguine, multisque non solum ex hostibus, verum etiam ex suis desideratis, vix alii pervenire potuerunt.

Nam cuius causa bellum suscipi consuevit pacem ab hoste extorsimus, melioribus etiam quam initio optabamus conditionibus nostris, sed magna subito facta rerum nec opinata mutatio est. Qui enim pacem ab hisce pepigerat Petrus Voivoda, is a suis proditus et desertus, solum vertisse dicitur, praefectusque est ab Imperatore Thurecorum alius quidam terra Valachia dominus Stephanus Alexandrovich, qui quod Imperatoris Thurecorum fidei et religioni se tra-didit, quod ratum habiturus sit istud cum antecessoris foedus percussum, certum nobis et exploratum esse non potest.

Certe si fuit aliquando tempus ullum in quo maturo consilio provideri oporteret, ne quid Respublica

Regni huius detrimenti caperet, nunc illud esse videtur.
Etenim quod magnopere semper nobis mitum;
dum visum est, ne si Valachiam Turci occupassent,
gravem vicinum et valde nobis formidandum hostem
haberemus, id modo venit, praeiit eam imperio suo
trunculitissimus Tyrannus, qui et nris iam cerni-
bus imminere videtur.

Quare si unquam antea nunc praecipue summo studio nos
rationem inire oportet, quia si qua fuerit a tam po-
tente Tyranno per Valachiam Tributariam sibi et
nobis vicinam provinciam vis illata eam propul-
sare quaeamus.

Sed et Tartarus hostis non est nobis negligendus,
contra cuius repentinis atque impromissis incursio-
nibus semper est exercitus in Regni finibus alin-
dus. Ut primum enim intellexerit mandatos esse: si-
nos praesidium tenere se non poterit, quin cladem cala-
mitatemque adferat, ferro atque igni populetur omnia,
multos aut per summam crudelitatem interficiat, aut
in miseram servitutem, eamque perpetuam abdu-
cat,

Iam vero cum vicinis Hungaris et Silesitis nihil
est adhuc constitutum de damnis et incommodis, quae
subinde nobis ex illorum terris importantur, quo-
rum animi exulcerati sunt etiam vehementer
ad dicto sacrae Aetis Regiae, quo cautum est, ne qui
ex Regno aut suas ad eos merces advehant, aut
ab eis huc deportent.

708

Sed neq; hoc in postrema cura habendum est, quæ ratione sit providendum, ut ne quippiam ex nostris qui Valachie finibus adiacent pro veteri consuetudine à Valachis nonnulla rapientes, bellum concitent nobis aliquod acerbum et grave cum novo ab Imperatore Thurearum in Valachia instituto. Vouvo, da Stephano. Nam facile ex lris ring apparet, quas post susceptam provinciam ad dominum Nicolam Ciskriegki Camerarii Capitaneum scripsit, quo animo erga nos esse velit. Nam minus pro imperio quodam in illis scribere videtur, ut sit verendum, ne hos spūs illi faciat consensus animorum, in quam Thurearum et Tartarorum Imperator, et isipse Vouvo, da imper in Valachia imper inter se conveniant.

Hīs itaq; et alijs nonnullis de causis faciendum putavit Sacra Regia Mās, ut quemadmodum superiore anno fuit constitutum celerius solito Comitibus hoc anno ediceret, in quibus cum præscriptis de rebus tum etiam de hīs quæ ex anno superiore in huc reiecta sunt, matura fieret consultatio. Dum itaq; Comitibus Regni constituit Regia Mās Dino Andreæ sacrum, et locum Piotrone vſitatum

Quare hortatur Dñs vras, ut una cum Senatoribus Regni Nuncios eligant viros prudentes, pacis, quietis, et tranquillitatis amantes, quibus non priuata sua, sed Reipræ rationes curæ sint, qui unacum Māe sua consilium inire queant, quimadmodum impendē pericula propulsari possint, reip; pub; etiam in longitudinem certis aliquibus modis prospici, ne quid detrimenti capere possit.

Id vero imprimis hortatur et monet Regia Altas
ut omnes qui ad Regni Connatum venturi sunt
ante diem Piotrkovia adsint, ut ipsa die succedente
nulla interposita emutatione, Commicia de
more incipiam ab invocatione gratie divine felicibus
auspiciis inchoari possint. Factura id Do-
minationes vras pro sua in Regiam Altam
et Rempublicam fide atque officio singulari.
Quod vicissim Sacra Regia Altas simul om-
nibus et singulis singulis prolixam suam repon-
dere dignabitur gratia.

Bona Regia Polonie
Luce de Corka Epus Cuiavianus

R^{ex} n^{ost}er in Chr^o pater sincere nobis dilecte.
 Cum mitteretur isthuc ad vram P^{tes}, ac ad
 alios duos Consiliarios a Alte Regia is eius Se-
 cretarius Venerabilis Joannes Bielski, nolimus
 eum sine l^{it}ris n^{ost}ris ad vestram P^{tes} dimittere,
 quibus salutamus illam, omniaq^{ue} ei laeta precamur.
 Comissimus aut^{em} eidem Secretario nom^{ina} de m^{en}te
 n^{ost}ra P^{tes} v^{est}ra referre, itaq^{ue} postulamus ab illa
 ut eidem Secretario verba n^{ost}ra nom^{ine} facienti ple-
 nam fidem adhibeat.

Quod reliquum est miramur, quod P^{tes} v^{est}ra contra
 morem v^{est}ratum Conn^{ectum} in Piotrow agi volue-
 rit, quod factum esse quis non videt in diminutione,
 superioritatis dignitatisq^{ue} Regia^{rum} Alt^{er}is, quam tamen
 dignitatem auctoritatemq^{ue} Alt^{er}is suae v^{est}ra P^{tes}
 tueri debuit ut merito debet, cum ob alias causas plu-
 rimas, tum vero quod P^{tes} v^{est}ra multos et amplissi-
 mos honores a Alt^{er}is sua est consecuta, tum etiam
 nominis ad Ep^{iscop}alem dignitatem ac ad amplas
 opes est erecta, merito quidem illa propter suam
 virtutem et merita, tum vero propter eam gr^{ati}am,
 qua Alt^{er}is Regia est vestram P^{tes} semper prosequi-
 ta, tum vero propter intercessionem n^{ost}ram. Quae
 tamen omnia eo animo facta esse minime debuit
 P^{tes} v^{est}ra. ut accepti beneficii memor existens, ma-
 iore fide Regia^{rum} illius Alt^{er}is in omnibus infirmaret.
 Non erat vlla ^{aut} causa cur P^{tes} v^{est}ra subtrahere sese
 a veniendo huc Cracoviam deberet, non enim
 id nom^{ine} est, ut Conn^{ectum} Cracovia celebretur,
 Quandoquidem per hoc omne tempus quo hic in
 Polonia sumus, non modo Cracovia sed etiam Tho-
 runi et Varsovia Comit^{ia} generalia sunt cele-

brata, quod ipsum etiam v^{ra} P. ut euidentius me-
moriam tenet. Sed hoc etiam v^{ra} P. non ignorat,
quod multi Reges Polonie non semper Piotrcovia
verum etiam in Radom, in Lublin, etiam in Jidlna
ac alijs plerisque in locis Conuentus generales celebra-
runt, ad quos tamen omnes Consiliares nō inuiti ve-
niebant, fieri quidem potest, quod propter causas neces-
sarias idem Conuentus in predictis locis indicabatur
at hoc idem de prout Conuentu huc Cracoviam tran-
slato intelligi dicique verissimum potest. Non enim ex
quacumque leui sed ex ardua causa, et quae mutari nō
potest Conuentus prius est huc ex Piotrcovia translatus,
nimirum propter aegritudinem Regie illius Matris quae non
patitur Matrem suam, vlla ratione hinc quousque, ne latum
quidem E. ut aiment O pedem discedere. Perspectum hoc
etiam et cognitum habet v^{ra} P. quod Regia Matris, non
modo ad Conuentus istos publicos, sed etiam ad bella ac
ad labores militares Castrensiaque incommoda antea
semper est profecta et non modo sompnibus, sed ne vita
quidem et saluti suae pepercerit, ut eam omnium saluti
prospiceret. Nunc Matris sua aliquam exensationem
attulit, nunquam vel aegritudinem vel aliquid aliud si-
mulauit, ut labores aut incommoda demitteret.

Quin etiam Matris sua eandem nunc voluntatem retine-
ret ut ad Piotrcoviam proficisceretur, ne per sisti-
tisse videri possit, quo minus sit Reipublicae Regni sui
consultum, verum per aegritudinem et imbecillam
valetudinem suam, quae nunc Matris sua Deo ita
volente laborat, hinc suo et omnium desiderio
satisfacere non potest. Quae res satis Matrem
suam et apud Deum, et apud omnes subditos suas

excusare debet. Memisse debet v^{ra} P. quod ipsa
quoque sola P. v^{ra} in plerisque Connatibus Regni
non interfuit, nonissimè verò cum M^{tas} sua ex
Lithuania in Regnum pro Connatu Regni veni-
bat, v^{ra} P. misit unum ex suis ad illius M^{tem}
qui v^{ram} P. excusaret, quod videlicet propter
agritudinem suam v^{ra} P. ad Connatum venire
non potuisset, indulget M^{tas} sua, excusationem
v^{estre} P. accepit, et absentiam illius à Connatu
boni consuluit. Ad impossibilia enim nemo cogi re-
cte potest. Idcirco P. v^{ra} parum me agnoscit esse
deberet erga M^{tem} suam Regiam, atque cum alacri-
tate ad illius M^{tem} venire, et alios ad id cohortari
diligenter. Deest enim ut ad M^{tem} Regiam, quæ est
supremus omnium nostrum dominus, deest, inquam et
cum aliis omnibus Consiliariis, tum vero P. v^{ra} ad
M^{tem} suam à qua ut supra diximus multa bona
accepit. Veniat potius quam quod M^{tem} suam
adversissimo et periculoso itinere in discrimen sa-
lutis adducere velit. Proinde P. v^{ra} hanc indigna
de se suspicionem abstergat atque huc una cum aliis
veniat. Utque Nuncii terrestres hoc iter huc venien-
di suscipiant, consilio, auctoritate, et gratia sua
efficiat v^{ra} P. Reliqua idem exponet Secreta-
rius, quæ à nobis in mandatis accepit. Cui dican-
ti v^{estra} P. fidem adhibeat, et recte valeat, Craco-
viæ XXIII Nonembris 1538

Oratio inicio Conuentus in Senatu:
 presentibus terrarum Nunciis in pri:
 ma sessione dicta per Samuelem Ma:
 czewski Decanum Craconiensem

Pomierzą aż do tych czasów niebł ten obietcy a
 to postanowienie, aby była taka pożyteczna obrona mo:
 gła być naleziona, która by i smutny obciąż
 znosił poddanych państw Jego Królewskiej Mił:
 ości, i stała a prawna być mogła.

Zaczniemy tak często a kości rok bivać mn:
 się. Różne jestli potrzeba była, a smacz niemi
 takowa niebł iako teraz jest, coż teraz rosnąć
 mamy, mająć już bliskiego nieprzyjaciela, zego
 się nadzieją a obawiać a iakiś tych obietc:
 iow szukać a obmieniać potrzebą aby medlać
 a iako rzekająć Dobrowolnie, a chcąć wpa:
 dć nieprzeby

Jego Kro: Mi: wiedzć te potrzeby, raczył wal:
 niy Sejm błogę, aby nam o potrzebach korm:
 nić było radzono, gdyż na Powiatowich Sejmich

116
raczel iego Kro: Miloscz, abci Zadny niewiadomo,
sziy zakladaycz byc, niemogl kazacz przelozic
postom swym, ktore wposrzodk rad y Rigerstwa
poddanich swych possilacz raczel, te potrzeby kto
re sa, a miedzi wssami ynnym potrzebami to
nawietza a napotrzebmischu. Ze Cesarz Tu-
reczki, ktore przodkow nasch, a nie jedno my
ale tesch y ynnu Ziemi Crzeszianskie szlischacz
iego spossob, sprawe, moze, dzielnosz, daleko od niego
byedzacz iego byc obawiali, Czoß teras gdi ynsch
Ozakow wzieni yco Kro: Milosczy dzierzi. Zie-
mie Valaski wielka zisz wssiel, Zamki wniy
budnie, rzeky yns wssitkie przessiedl, mietelko
wssamssiecztwie, ale insz snami wgrami sziedzi
Zigo byc nadziwacz abo ostrzegacz mami, a iest
iest ogim gorazdo a pilny radzic potrzeba abo nie,
to kossdi mietelko miedzi ale i naissprostniyschij
porazisz a obaczisz moze

Statari, ktorimi samimi państwa iego Kro: Miloszy
dossyecz zimie mieli, teras gdi ynsz roskazanim
Cissarza Turczkiego byc sprawnych trudniy
schij big moze

A zkolwiek nieprzjagiel tak moznij, gdzie bi
Pan Bog obrona nasch, a pomagacz nam miera
zot, skodliwi a straszliwi iest, a wssakossch iego
Kro: Miloscz to bazi i tak rozumie ze to samo

rostargnienie, roznieze, niezgodi, a niedobre przed
Bje' misli branie, by też ten nieprziasiel niebel,
ktori insch jest, to samo straziez bi nas moglo

Acz wkośdim zebranim męszch big bli y dobrzi,
y niewsifzi iednako rzęzi przed Bje' biorę i
niewsitkim Bie' iedno podobu a wśakosch ie^o Kro:
Miloscz tym Bie' iednak dzivonal, ze drudzzi kto:
rzi to^o pomagali, tim ktorzi burzili, mieschali, o'
zle Bje' przyzimiali, ze ych wezlim nasliadowali,
gdysz to kośdi rozumiez moze. Ze kośdi wpad
C Pamie Boze vchovaj) ktori bi na Corone' przy'
Bedl kośdigo bi dothniesz mssbial, a zadni bi Bie
tym merschilyl a my przed tim czalo bi ostal, iedno
ze bi to wssifzi iedno staimie szierpiez mssbieli.

A gdysz vjęcz ie^o Kro: Miloscz wie y bazi big to
rzęz skodliwex a ku sgimienijx napre'tsa a nai,
promie'sa, azkolwiek do tego zassu sprzjvotzo,
nej laskij a dobrothivoszj svogij razel tego vzier,
přvacz, A wśbakosch ~~nichszx~~ nichzox big
wtim vinien Pamie bogu i rzęzi pospolitci y wśbem
poddannim svjim, niešce Bje' tymn dali dzivovag,
a tik ktore szje' kolviv iego Kro: miloscz dovje,
ktorzy bi zapomnijxvshij wtim Bozjij bojasnij,
powinoszj svjij rzęzi pospolityj, ktori kośdi vedli
svjij moznoszj strzedz poviniem, niedobrx mislijx,
swassnij, albo ktorci kolwiek przyzimij, o ta,

115
kove misnaski, misgodi, o' meposßlusßinstwo prže,
zimko ossobie i^o Kro: miloszi przyzimyz sz Bie'
chzuli, ludzi w veste domnimanie, w wodzozsz,
burzozsz, i^o Kro: miloscz mispraviedlivie, nie,
grzutowie kn poldamie stroczozsz tim wmi,
stem abi iedno swe przed szie' wßie'zie, niez tim
militnijozsz wpaðku rzeczi posspoliti, przewiesz
mogli, ze y^o Krolewska miloscz ktoß kolwiek
taki bęndz, ostrzegajozsz, abij przeß to wpað
nieprzysßedl, gierzpiez te^o miebendzie rażed, a
takowze rade' na to wessimye, ze takowi kaßdi
ynß dalej takiego zlygo przed szie' wßie'zia prže,
stacz bęndzie mßial, albo bęndze mßijeli, ij ma
ta nadziejaz y^o Krolewska miloscz, o' dobrich a o
wyjemich poddamich swojch, ktorich iest dali bog
dossicz w kernie tej, a wieczeynysch tych, ktorzi
szie' otakow rzeczi przyßimajozsz, a pokasschajozsz,
ze tego y^o Kro: miloszy iako milowmizi a iako
dobrzy, wierni, a znothliwi, poddani, rzeczi posspo
liti radzi a chzivije pomagaz bęndz, abi rzeczi
posspolita misjimela. A tim tesch micyjsze a via,
ra inszy dalej miebela dana, ktorzi tieß błedow
nassiali albo yjesze bi dalej zimiz chzuli,
Pomiewasch mogaz to wßiszi znacz, ze iego
Krolewska miloscz od swigo szsliwego panona
mija, laskawie, milosziwie swim poddanim ro
skozawal, niez pilny miobmystal, ij dzieß miobmi
sliu, iedno to co rozumial a rozumie bycz nadysse.

naiposbiteznišće rzezi pospolitci, i gdi iego
Kro: M. powolne poddane miał, iakim swiętści,
iako sława, rzecz pospolita, i mnożela być y be-
la osdobiona po wssitkich postronich kraiach.
Tego iest pamić szwiesza. Cadi wjenz odstapi-
li swego swiętego obietaja a posłuszeństwa, zo
być stalo a iakij pozitok rzezi pospolityj to przci-
mioło, snadnie szic' pokazacz może, iże bi bił krol
ic^o miłosz miał to posłuszeństwo, ktore słusznie
miec ma y przed tim miał, gdi v Lwowa roku
prześlego biż raczel, że bi bilo ktemu snaz nieprzi-
ślo, kżem przisło, albo kżem przichodzi.

A tak na potomni zassey ic^o Kro: miłosz nicitke
vpomina ale i ostrzege wssitkie, kożdego swola-
siza, abo od takomich rzezi ktore tu są powiedzia-
ni, kożdi powszixgal być. gdiś bi to insch iego
Krolewska miłosz, dla dobrego rzezi pospolityj
niecierpietliwa a niemożna rzecz kn smięszyć
biż mogła.

J to ic^o Kro: M. zjyżze byerze, pomiovasch Sijem
tu polozon, prze rzec a potrzebę pospolity, ze rzi
ktorzy powinni kśimowj, a o rzec pospolity ra-
dzicz, tak radi iako poslowie, ktorze ktemu obrany,
ze tak dlugo sja chacz być zamiecbali, gdiś przci-
stoi abo krol ic^o miłosz na kogo żikacz miał.
gżic biesch być pokazacz to może. ze ic^o Kro: M.

40
bédox zabrndzon zcißkimi chorobami swymi i
takie przcißlich zassow widzox choroby Krola
i^o miloszi młodego, sina sw^o mil^o, ze iego Kro-
lowska milosz temn wozemni nießfolgnyox, po-
trzebi rzeci pospolitej obmießkawacz po wßitkie
zassi nieraczol. A tak Krolowska i^o milosz,
rozkazuje j mierz to chzo, abe ßie takie rzeci,
na potom niedzial.

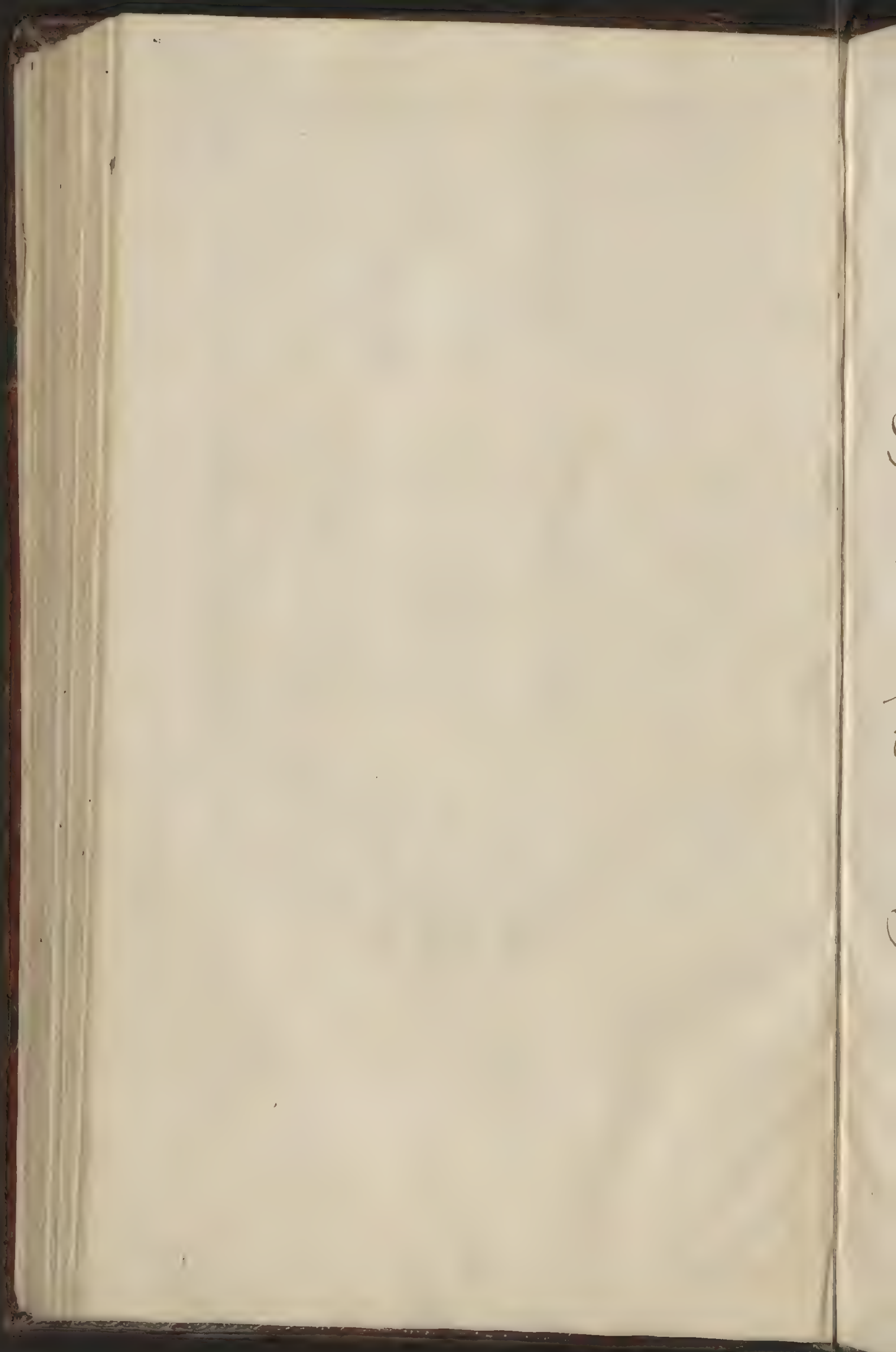
A gdiesch zatim polozeniem i^o Kro: miloszi
s^ojnn na ten zas. ~ u wßißzi razzie
wiedzicz, zo za potrzebi ssa, a zo insch nad
Corong wißi, a zego ßie insch nadzierwacz
a obawiacz potrzeba. Jego Krolowska milosz
vpomina, abe odloßiwßzi wßitkie rzeci nastro-
ne, ktore bi miali przcißkadzacz potrzebom rzeci
pospolitej, abeßzie za powinnoszyx sami, prze swe
dobre, prze zachowanie na pokojn, zon, dziatek,
statkono, swich, prze zachowanie wiari s^ojeki Crze-
szianskij, ktora przodkow^o wasszi mognie trzj,
mali j j^oj bromjli, abeßzie wj takiß/naten zass,
takie obicziaw namawiali, tich drogy schukali, takox
obron^o wradzili, oktorci bi bila nadzieia, ze biß-
mi szije nieprzjagicielowj bromiz mogli, a jß biß
nas nieprzjagiel niedbalich, jako rzekajox szix-
zich, niegotowich, albo stie spossobnich mienalast.
Abomiem gdzie bißmi ß^oj^o teras tego niepostanowili,
bißmi biß to na potom wzimiez chziedi, wiß to
Pan bog j^oßli ze bißmi ktemu przisiz mogli. Pomie,

vaß wsztuk. rzęzi za gassow a niepozassie bie'
sprawnyx. Jma toż wiarę yro Kro: miłosz
o was, ze rozumieyęz tym potrzebom y tem
nieprzeppieczęstwu, ktore Pami: Bosze wchona y,
przeisz bi na was muszalo, ze tak byje' ktemu przyj-
zina yęz, tak te' rzęzi bracz przed bie' będziegie,
iako bi to bilo Pami bogn przodkiem ku chwale,
wam a wszi wsięzi kpospolitey ku dobremu a ku
pozitku.

A iego Kro: M. tak iako swiaki o dobri rzęzi pos-
politey przyzimaz byje' y obmislavaz, ze iego
Kro: M. gdy to iedno na was samich niebędzie
schodziło, ze yro Kro: M. niezgo nieopusz, ze
będzie rozumial najlepsze ku dobremu wasze-
mu, y ku szczęliwemu zachowanu rzęzi pospoli-
tey a wsztukich państw yro Kro: M. pana Bo-
ga wszechmogęz a yro swięti pomogi wsi-
wajęz.

A tak gdy ynsz. m. razili się szlißęz,
ty rzęzi abisze insz razili pozęz radziz.
Pami: Boze daj szczęliwu, a zadobrim pozęz-
kiem będzie dalibog i szczęliwi dokonanie

A M E N

Statuta in Conuentu generali Cra:
conienti condita consentientibus re:
gum ordinibus.

SIGISMUNDUS Dei grā Rex Polonia, etc. Manifestum facimus Vniuersis. Cum in proximis superio-
ris anni Conuentu, terrarum Nuncius, quidam concess-
imus, quae magno studio impetrata à nobis cupiebant,
quoniam ^{ex} usu cognouerunt ea non esse, aequè utilia atq;
prima fronte esse videbantur, abrogari quidam, alia
corrigi et emendari, nonnulla vero clarius per nos
explicari plerq; etiam noua adici petebant. Nos itaq;
precibus eorum annuentes, de nrā, Senatorumq; et
Consiliariorum nrōrum sententia articulos hos scribi,
fecimus atq; auctoritate nrā Regia confirmamus,
inviolatè observari Volentes

Quoniam ita mōltū sunt vectigalium sine Theloneorum
genera per quosq; instituta, ut ijs persolendis gra-
uitex se nrī homines praem querantur. Hos eorum
rationibus prospicere atq; de oneribus hīs aliquid
imminuere cupientes, certos quosdam nostros (Con-
siliarios designamus, qui vectigalium istorum rom

Diligenter inspicerent, et seriem^{enim}q^{ue} privilegii super
Thelonis pontalibus, aggeralibus adnotarent, ut nos
cognitis omnibus et singulis concessiombus cum Con-
silio Senatorum nostrorum et assensu Nuntiorum ter-
restrium cum primis eius rei faciendi facultas
nobis dabitur, quæ iusta & legitima videbuntur,
ea confirmare: quæ contra iusta ea abrogare possi-
mus, providereq^{ue} ne in posterum onera aliqua
imponerentur hominibus, præter ius et æquum, neq^{ue}
illæ postea similes querimonie ad aures nostras perve-
niant. Quæ tamen privilegia exhibita et ostensa
esse non poterunt ante Consensum futurum, in
Consensu exhiberi et remitti poterunt.

De Moneta

Sed ex eo quoq^{ue} magnum ad Rempublicam Regni
incommodum pervenire videmus, q^{uia} cum nos iam inde
ab aliquot annis numos cudere desierimus. Prus-
siam tamen monetam cudere persisterent. Quare
facturos nos recepimus, ut serio mandemus Prussie
Civitatem, ut si velint monetam cudere, quemadmodum
privilegia eorum in se continent, vetera ei signa
imprimant, nostro vero signo uti non audeant.
Quod nisi dicto audientes fuerint, adito nostro
cambimus, ne quissiam, quos ipsi contra voluntatem
nostram sub signo nostro numos cudunt, his utatur,
eosq^{ue} omnes à Regno nostro excludendos, atq^{ue} exter-
minandos curabimus.

De via publica

DE via quoque sepe fuit disceptatum, Annuatim semina-
nando alio edificando partem illius occupare, di-
cerentur, non sine ^{cautione} gratificatione atque agentium grati-
minia. Ut itaque hac quoque de via publica dis-
ceptanda occasio tolleretur, recepimus nos datis
ad Praefectos Arcium et Civitatum nostrarum lris,
mandatueros illis, ut singuli eorum adinunctis sibi
duobus ex equitatu ordine viris industriis et rerum
peritis, latitudinem viae ubique constituant, et deter-
minent, secundum Statuti dispositionem de hoc editi.

De Abbatibus

DE Abbatibus decretum per nos factum, in Superio-
ris anni Comitibus, ratum sumus et firmum semper
habitu. Neque prestantibus quicunque Locumordinario,
nisi quem Nobili loco natum et secundum Statuti
Piotroviensis anni 1538 dispositionem, electum
comperimus. Quod si quis non legitime electus
fuerit, dabimus operam, ut domini Episcopi electionem
quomodo nullam esse pronunciet, ac de alio idoneo
ut Statutum disponit in locum illius sufficiendo
sint solliciti. Certas autem rationes visum est

nobis, ut in hijs Monasterijs quæ partem bonorum
suorum extra Regnum habent, quedam fieret
vicissitudo, ita ut alternatim Abbates, nunc Germa-
ni, nunc Poloni eligerentur. Dominis aut Episcopis
curæ erit, ut in quibus Monasteria soli Germani
recipiuntur, in ea Polonis quoque adiutus et ingres-
sus pateat.

De Lithuania: de Zathorien. Osuicencimen
Ducatibus: deq; terris Prussie ad communia
onera ferenda. inducendis

Cum varijs exemplis doceamur, vires in unum
collectas multo plus posse q̃ dispersas, et videamus
q̃ unita virtus multo fortior est q̃ diuisa, id nos
diligentius nobiscum animo resoluentes cum videamus
Regno nro maiora nunc et graviora q̃ vnq; antea
pericula impendere: quo facilius ea à nostris vo-
strorumq; cernicibus propulsare possimus, omnia nos
facturos pollicemur, ut quibus possimus honestis ra-
tionibus Ducatus nros, Lithuanie, Zathorien-
sem, et Osuicencimen, atq; vna terras nras Prus-
sia eo adducamus, ut cum in Regni nri periculo,
sumum quoque periculum agi videant, neq; exire hoc
posset, quin ille terre eodem labefactate motu con-
cidant, omnes suas vires cum Regni viribus con-
iungant, quo si potens hostis vim nobis aliqua afferre
conetur, coniunctis animis, et copiis in unum collectis, fa-
cilis eam arcere possimus.

Decretum de vulneribus, quæ plebeiis Nobili inflig-
erit. Anno domini. 1532. factum, in. vnum an-
num prorogatum volumus

De Mercibus: de quibus bobus in commissi
causam cadentibus

Gravioribus hominum virorum iniuriis, magnisque alijs
causis adducti, cunctis Regni nostri ordinibus flagitan-
tibus, statutum illud, quo pena peculatus rei decesser-
ebatur, qui vectigal regium, ex bobus debitum fran-
dantes licenter sine professione bonis extra Regnum
pellerent, tollimus et abrogamus. Edictum autem
hmodi promulgari ea in re ad Conventum proximi
futurum duraturum fecimus, Ne quispiam in
Hungariam aut Slesiam mercem vehere, nec bo-
nes, aut inuenta agere non soluto Theloneo imponi
possit. Si contra quid faceret, omnia quæ exportasset
abegisset ve, pena commissi tolli iussimus, nobisque loco
penæ cedere

Quod si publicani aut Theloneatores nostri merces aut
bonos eiusdem assequi non possent, tunc vero ut assig-
natio fieret decernimus, ut quanti bonos aut res effi-
fissent, quas contra nostrum edictum emovere aliquis, ex-
portare, atque abigere ausus esset tantum commissi penæ
loco nobis sive Publicano aut Theloneatori nostro muni-
rare cogerebatur. Si quis autem exportasse se, aut abegisse negaret, recu-
re non convictus, neque deprehensus, si Nobilis est, tunc
bitur inuicimando dato se purgare unacum alijs

In nobis &que Nobiles. Si plebeius, probatio contra
illum Thelonicatorum decerneretur. Et hac consti-
tutio servari debet usque ad alium Convictum pro-
ximi futurum.

De securitate iudiciorum

Quoniam interest omnium, ut ad iudicia tuto ve-
nire, atque absque ullo metu versari in illis liceat,
cum non alibi pax maior, et tranquillitas requira-
tur, quam ubi iudex et aliae publice personae praesint,
alibi vero pro iusticia ius petunt, Volumus hac de
re decretum nostrum observari, quod anno Domini
1507 Cracoviae per nos factum fuit tempore fa-
licis Coronationis nostrae. Quod vero Piotrecovic
in proximo praeterito Convictu 1538 ea de re
factum erat, abrogamus et tollimus.

De bonis et Castris: quae bona Regina possidet

Plurimum interest Regni huius, ut bonorum eius
imobiliarum praesertim non fiat abaligatio. Nos itaque
in posterum rationibus illius prospicere cupientes,
quoniam Serma raminum nostra, quaedam Castra, Oppida,
villas in Regno nostro Hypotheca seu cuiusvis obli-
gationis nomine obtinet et possidet, ne usus aliquando
venire posset, ut haec ipsa a Regni corpore dimellan-
tur. Statuimus et decernimus, ut Praefecti Castro-
rum eius Altis non sint nisi Poloni, indigene, Nobi;

113
448

les, atq; hii in ea provincia ubi castrum est, possessionem
habentes, qui ita se iuramento nobis successoribus q; nro
Regi obstringant, ut non teneantur nisi nobis et succe-
ssori nro Regi pro tempore exente post mortem quae pro-
cul absit. See me. Comingis nostra sedere.

De Cedenensibus

Graviter questi sunt nobis Nobiles Regni nri, de ma-
gis difficultatibus, quibus in frumenti venditione
premi se a Cedenensibus cimbis et subditis nris di-
cebant, qui plerumq; in hac eos angustias adducunt,
ut quanti ipsi velint, frumenta distrabere cogantur.
Cum praecisa est potestas aliis ea q; Cimbis Cedenensi-
bus vendendi. Horum itaq; clamoribus assiduis
victi, facturos nos polliciti sumus, ut in his quae pro-
xime habituri sumus Comitijs. Cedenensibus ex-
hibere iura sua et privilegia mandemus, quibus mix-
torem em velint frumenta sua vendendi facul-
tatem Nobilibus Regni nri non permittunt.

De literis et inscriptionibus in libros Terrestres non inscribendis

Multas et magnas sepe fraudes admitti cognovimus,
cum quidam adulteratas lras proferentes, ut hac
in Libros terrestres inscriberentur obtinuerant, quae
simul atq; inscriptae fuerint, exemplar sibi praesse fin-
gentes, exemplum ex actis Terrestribus dari sibi
postularunt, atq; ex eo tanq; robur et auctoritatem

habent intrepide utebantur. Quare fecandi huic et
calliditati omniam venire volentes, Statuimus hac
legi nra, de Senatorum et Consiliariorum nostro-
rum sententia, ut nulla deinceps lra, in libris ter-
restres inscribantur, nisi quae in alijs libris terre-
stribus inscripte esse probari possint. Si enim quas
inscribi quis cupit, et alibi inscripte non reperimur,
eas inscribi vetamus, Et si contra constitutionem
hanc nram inscripta fuerint, eiusmodi lra, nullas
eas pondus habere volumus. Ceterum quae lra
ex libris inscripta sunt, aliquis ante acceptas esse
lras uti fieri solet, originato facto, hanc in judi-
cis fidem faciant decernimus.

De homicidijs

Petierunt a nobis Almen terrarum terrarum
nostrarum, ut occidendorum hominum pena non sit,
eius asperitatis, quae Piotrecomensi praeterito Statuto
circumscripta est. Nos eorum precibus victi, quan-
do hoc illis ut peterent aequum visum est, decretum
anno proximo superiore Piotrecomensi de homicidijs,
de nra Senatorum et Consiliariorum Regni nri
sententia factum inducimus et abrogamus, atque id
valere volumus, quod eadem de re a Serenissimo
Joanne Alberto fratre nro olim Rege fuit consti-
tum.

De Regis electione: Dabuntur Vinctis et Cancellaria lra
qui poposuerunt.

De Iudeis

Qui Nobiles in Oppidis aut Villis suis Iudeos habent, per nos licet, ut soli ex illis fructus omnes et emolumenta percipiant. Iussq; illis arbitrata suo dicant. Verum ex quibus Iudeis nullum ad nos commodum pertinet, eos uti Iudeorum inter non permittimus, per nos aut antecessores nostros concessos, neq; de iniuriis eorum referre ad nos volumus, ut ex quibus nullum sentimus commodum, hi nullum etiam praesidium in nobis habeant collocatum.

De Commissionibus

Constituimus, ut ne demum Praefecti Ararum et Civitatum nostrarum, sed soli dimittaxat Nobiles Commissiones obtineant ad fines terminandos. Ita tamen ut nihilominus Praefectis sive Capitaneis nostris, sicuti veteri more receptum est, et Statuto canetur, liceat bona nostra defendere ad declarandum usq; finem.

De crimine lese Majestatis

Crimen lese Majestatis, ita postulanti bus terrarum Nuncius, volumus nisi in persona nostra locum habere, et non in alios quantumvis publicas personas gerens extendi. Si quod ante per quem piam facinus vel homicidium fuerit in his com-

missum qui extra personam nostram, vel Senatoria
vel publica aliqua dignitate loco et officio praesul,
graut, in eum secundum Statutum animadvertitur.

De Saluo Conductu

Vt in utramque partem circa rationem Salui Con-
ductus, et securitati eorum, quibus inimicitiae de-
miciantur promideatur, et illi quos paena manet.
Salui conductus calumnijs non involuatur inocen-
tes. Statuimus ut nullius Salui conductus paena
inveniat, nisi qui fuerit publicatus, et qui se illo
palam velit tutari

De Citationibus cum verbo praesertim

Civiles saepe Subditorum, utrumque Nobilium quere-
lis sollicitati, ut in Capitaneorum Judicis et officijs
nihil aliud in illos statuere permittamus, quod
et deceat, et ad illorum Judicium officiumque in
articulis Judicii et officii statuto expressis perti-
neat: decreto praesentis Conventus sancimus, ut Ca-
pitanei, iniurias de rebus minutis, ingere, prae-
et id genus particula vniuersitatis bonorum non
inducant, sicut de violenta expulsiōe.
Ac ut esset mos ille scribendi et citandi cum di-
ctione, praesertim, sed officium Judiciumque sine
intra metas Statuto de Articulis iudicii et
officii Capitanealis expressas tantummodo indi-

candis continueat, neq; plus à re iudicata seu scriptu-
ris quibuscumq; indicialibus exigant. q̄z quod in Judi-
cis terrestribus à similibus exigi solet.

In districtu autem suo quemq; Nobilem de eo pro
quo citatus est Capitaneus indicent, et ad aliud
Tribunal remotius non trahant, Nam in consuetu-
dine est, q̄ iudicia in Districtibus de sex in sex
septimanas in maiori Polonia renovari debent.

V
a
de
Ma
e
p
a
Vt
d
l
v
Vt
c
Vt
v
h
Vt
c
Vt
c
Vt
f
Vt
v
Vt
l
a
Vt
b
l

Pax cum Stefano Voienoda Valachie

Casimirus primus Rex Polonie

Vniuersis et singulis quorum interest manifestum facimus quod nos adducti precibus Ser. moru Roma^{nu} et Hunga^{re} Regu. dñi fer. dinadi et joanis alterius cōsanguinei alterius affinis nri char^{mi} Mag^{co} joanni Comiti in Tarnow. Castella^o Cracoui^{en} Sandomiri^{en} et exercitu regni nri Capiteano plena potestate dedimus de pace transigendi cu Mag^{co} dño Petro Voienoda Valachie qm qm: dem pacem his conditionibus inter nos et illu confecit.

Vt seruentur que pace confederationeqz facta inter Ser. mos dños Vladislau auu et Casimiru patrem nostru Reges Po. lomⁱ et Mag^{os} Stephanu et Bogdanu Vainodas Valachie inter terras utringz fuerint cōstituta.

Vt coloni omnes tam nostri q subditoru nroru belli tempore capti vna cum pecoribus atqz omnibus facultatibus suis re: stituantur.

Vt in ditione nra ultra Nestr flumi^u in terra M. S. regie nemo Valachoru stationes habeat nisi de consensu Capiteanoru aut temtarioru nroru. vel fñdi dominoru.

Vt molendinoru que in terra nra extruxit Voienoda vsu fru: ctu tantu habeat ad nostru aut successoru nroru benepla: citu.

Vt Conuentus in quibus ius administrēt iuxta morem antiquu celebrentur.

Vt malefactores. pacis turbatores qm damnu dederint: qm furthm fecerint. penas legibus dent.

Vt profuge neutrobi receptum habeant. sed ijs a quibus fingerint restituantur.

Vt terra Poluczie ita vt semper fuit propria sit nra succes: soruqz nroru et hereditaria.

Vt seruentur utringz ea que de iustitia administrada alijs in lris scripta sunt.

Vt in ditione nra Camenecen et Haliciens^{is} Capit^u in Va: lachia vero Chocimen et Zarnoui^{en} iuri dicendo presint atqz secundu ea que alijs in lris cōtinentur iustitia admi: nistrent.

Vt mercatoribus utringz libera sit mercandi facultas.

Vt quibus antiquitus solebant itineribus vti ijs eis nunc quoqz libere vti liceat.

Vt non alia vectigalia ³q̄ ¹prisca ²nostri mercatores dare necesse
habeant
Vt non alii fines limitesq̄ terminentur q̄ qui fuerunt priscis
temporibus inter Regnu^m et Valachia terminati et in priu:
legis sunt descripti.
Vt cetera omnia inter regnu^m et ditionem nostra terra^mq̄ Va:
lachia contracta quib^{us} hic expressa non sint utriusq̄ in
inviolata seruentur.
Has condiciones Petrus Vainoda cu^m Consiliariis suis cunctoq̄q̄:
dine equestri se successoresq̄ suos sancte inuolateg^{us} obser:
uaturu^m iureiurando interposito promisit: datis etia^m lris
quas nos ad verbu^m in hoc diplomate nro describi iussimus
quaru^m tenor est iste.

Nos itaq̄ qui ab effundendo Chr^{ist}iano sanguine multu^m abhor:
remus in gracia Ser^u moru^m Principu^m de quibus initio feci:
mus mentionem pacem qua^m tanto studio Petrus Vainoda a
nobis petebat per Mag^{ist}ru^m Joannem Comitem in Tarnow
Castellanu^m Cracouicu^m Sandomiricu^m et exercitu^m Regni
nri Capitaneu^m prescriptis coditionibus ei concessimus. quicq̄
ille nomine nro cu^m Vainoda egit ea rata grataq̄ habim^{us}.
Quonia^m vero fato quoda^m euenit ut non ita multo post in Pe:
tri locu^m sufficeretur Mag^{ist}rus dominus Stephanus Vainoda
Valachie. quando quidem et is a nobis petiit ut his ipsis
conditionibus pacem cum eo firmaremus pro eo animo quo
sumus erga illos qui nobiscum vna Christu^m crucifixu^m
adorant quo amicitia potius coniunctos q̄ aliqua re a no:
bis disinctos et alienatos velimus fecimus non inuili ut
dato iureiurando nos successoresq̄ nros has ipsas pacis
condiciones cum Mag^{ist}ro dno Stephano Vainoda Valachie
et successoribus eius sancte inuolateg^{us} obseruatu^m pro:
mitteremus: quod ipsu^m presenti diplomate nro promittim^{us}.
Cui ut fides tanto maior habeatur manu nra subscrip:
simus. signu^mq̄ nostru^m apponi iussimus. M D XXX IX
XX Februarii.

1
Foedus inter Regem Sigismundum,
Regnumq; Polonię: et inter Stephani
Voïenodam. Valachorum

SIGMUND, z Bożej łaski Król Polskiej
Wielkiej Księżę Litewski. Ruskij, etc.
Oz naimniem j iawno ziniem tim nassem listem z
jischmij j wssiszi Panowie, rada nasza. Dncho,
wm j Swojej przysięgami myśleni Bogu,
j nacziszej ieo Matze, j wssitkim swiętim, j
slubniem j slubiszmij, i dawanmi i daliszm ten list
nasz przysięgmi, Wielmożniem Stephanowi Vo,
iwodzie z bożej łaski pami ziemi Moldawskiej
Sinowi staro Stephana Voïvodi ziemi ieo Mol,
dawoskiej. Natim isch, od, dzisiejszego dnia
mami miez wczm a perom i prawi miedzi
sobze pokoj, wlasce j wdoberoj przysięgmi, potz
tim obiecniem, iako przysięgal j smowci wzi,
miel, Wielmożni Jan Crabia Tarnowski Castik,
lan, Cracowski, Hetzman, nawischi Coroni
Polskiej, j zjnschym pami radami nasze,
mi, za roskazaniem naszym: Zrada j spa,
ni schlachtze j zboiari ziemi. v Moldawskiej

ij ze wsiſtkę ziemię Moldawſką, Thim ze obi-
ganiem y mi y Krolstwo naſze ij rada Krolstwa
naſzego prziffiſzami i ſlubniami i wſiſliſmij
Wielmożnego pana Stephana i Sinow i^o, i Boiar,
i Sluſtę ięgo i ziemię Moldawſką w dobrim
mierze ij w pokoju, ij w dobre ſſaſſiſztwo, ij
pod ſwoientę Coronę Polſką, tak iako wiſſchi
napiffano, i ijako tiſch bęli przotkowic naſſchi
ſprzotkami ięgo Łany ziemi Moldawſkiej.
Zaden tiſch nieprzijażi. Stephana Voiewodi mi-
ma miez zadnie mieſz, aniż zadnego pozowie-
nia nigdi w naſchich ziemiach. Ktorey trzyma-
mij pod ſwimi rękoma, pod Coronę Polſką,
ij niemamy takonęgo nieprzijażiela, ani dzie-
rzez, aniż chowacz, naprzeciwko Stephanowi
Voiewodzie i ſinom ięgo i ziemi Moldawſkiej,
ale mamy takiego głowika znaſchich ziem
przez wſiſtę

Granica tiſch ktora ieſt między ziemią Kro-
lestwa naſzego, między ziemią Polſką i Li-
towſką i między Moldawſką ziemią, ta ma y
biż poſtawioną między temi ziemiąmi iako tiſto
ſtara dawna. A opokrzękę ziemi nie ma ſi-
nigdi wſpominacz na wſki wjeznie ktorekol-
wiek będzie panem ziemi Moldawſkiej aniż
ięj dobivacz, aniż zadnych naiaſdow namo mi-
zim, gdiſch ta ziemia Pokrzyka zawoſci
od wſchodnich zaſſow Coronę Polſkiej wola

37
203
sna j' dziedziczna bda, iest j' ma bierz nawieki.

Kupczom tisch iest wolno i przezpierzno. Zmol;
dawskiej Ziemi chodzisz do naschich ziem, ta;
kiesch j' naschim kupczom do Ziemi Moldaw;
skiej, j' do Turck starodawnej drogami kupcziz
j' kupowaz j' przedawaz to zo kto b'ndziez mial,
j' mitha po starodawnym placisz, a zaplaziw;
schj' swoje prawe mithe, j' dobrze odprawioschj'
szje', iest i b'ndziez j'm wolno Zassie' sz' wro;
zisz do swojch' szjem drogami ktoriej onij
b'ndze chodzisz, ze wssitkze mawetnoszj' x' j'ch,
zo kolwiek kto wssiebiez mjez b'ndziez

Tisch na Kramizach zli ludzie majze bierz ka;
zanej z obu stron po starodawnym. i Sejm
mami zimiez sobu stron, taki sch postarada;
womni, abi wstiepi b'li kazani, a dobrim
abi tisch wolno b'lo mieszkaz wonaschich państwach

A Ludzie Wioznye zobudowu stron mami Zassie'
wroczisz, iedno ktorzi b'ndze prawi rodzice,
j' niewolnici j'ako Cigani j' Tatazowie, ziemi
Moldawskiej, takowi ludzie niemajze bierz przei;
mowanj nigdziez do ziem naschich, ale za;
sz' majze bierz widanj do sw' ziemie, tak
jako przissiegal j' zmore wzimiel przegzgo;
ni Hetzman nasch pan Cracowski

Tisch jesli bi schje przetrzafficlo niektora miesz;
la i wzissniemy na Stephana Voievodi' i na
Ziemi' Moldawskiej zigo boze miedai, tak issbi

niemogł Wziemi wssiej witzwag, tedi wenn bndzie
otfforzono, ij niebroniono do naschich ziem przisz,
ij winiz, ij do zwißie Ziemie wrociz z wssit;
kim swogim skarbem, czo kolwiek przissobie bndzie
mierz ij zbudimij

Takiesch Wziemi ij wpanstwie naschim po obu;
dwoi stronam rzeki Niestru, tam gdzie bi na;
scha abo poddannich naschich ziemia bela, zadnu
zwolochow pomieszkania niema sobie zimiz a nij
mierz, stadij zbudim am zepszolanu, ijedno sdo;
swoleniem Starost, abo Dzierzawicz naschich abo
tisch lich Panow, zrej bi bel gregnt ij dzeczina

Nilinow tisch lich które wziemi naschich po
obodwoi stronach rzeki Niestru Voivoda Vala;
skij popudowal abo wziwal Voivoda, telko do vo;
lej naschich ij potomkow naschich.

A Zbierow na obu stronu abo nichili przijmowa;
nij, abo beli vidamij zassie tim od kogo wzic;
kajze. Takiesch a bi belo dzierzano na obu stro;
ni, to czo okolo zimienij sprawidliwosci win;
szim listzije opissano to wssitko wssiej opissa;
no, Slubnijem Stephanowj Voivodzie, ij Boiarom
iego, poddanim, dzierzicz, ij wipelniz, vedlug tygo
naschego Zapissu, nawuke wjeznie, wellug
tezi ij Crziszianskij wjari naschich, z wssit
kimi panij radami naschimij, iako Duchowim;

mi i Swieczkimi, Przetim beli, Panowia rada
nascha Duchowni i Swiezzj, Arcibiskup:
et al. Dat i w Cracovie na walnem Sejmie
Lata Bozego 1539

Sigismundus Rex Mti

Similes lras, et eodem tenore: Voivoda Stephanus
sub titulo et sigillo suo dedit Regi Mti. Reversales

Handwritten text at the top of the page, possibly a title or header.

Handwritten text in the upper middle section of the page.

Handwritten text in the middle section of the page.

Handwritten text in the lower middle section of the page.

Handwritten text in the lower section of the page.

Handwritten text at the bottom of the page.

Responsum à Sigismundo Rege Polonie
oratoribus Ferdinandi Romanorum Un-
garie Bohemie Regis datum Cracanie

in Conuentu 1538

et alio subsecuto

Grata fuerunt Sacre Alti Regi Do: meo clementissimo
ea quæ commemorarunt, D: vræ, tum de animo in illam
Serp^{mi} Ro: Regis tum de pacis et foederibus, quibus
inter Regnum hoc Polonia, et Regnum Hungaria et
Ducatum Slesia societas quidam et amicitia domina-
ta est, et confirmata. Ac de animo quidem Serp^{mi}
illius Alti erga se nihil non se me audisse, sacra
Alti Regia existimat, semper enim explorato illi
perspectus fuit et cognitus, ac in eo nunquam non dili-
gentissime elaborauit, Sacra Alti, hæc Regia ut
suum vicissim, suum studium erga Serp^{ma} illius
Altem, quatenus se posset declararet, in quo pulcher-
rimo hoc mutui amoris certamine, principatum semper
appetit, itaque ad veteres atque auitas necessitudines
et ad eam, quæ nra memoria non ita pridem inter
Altes eorum iuncta est propinquitatem, nonam quandam
impro adinxiit, affinitatem eiusmodi, quæ nulla iam
potest necessitudo maior reperiri, effecitque, ut quem ad-
modum ipsa unus semper animus fuit, cum illius
Alte, ita Serp^{ms} filius hic eius Alti Rex et
Do: meus clementissimus, cum Serp^{ma} filia Alti
illius, non solum animus unus, verum etiam unus

corpus, una caro efficeretur. Quibus ex rebus facile
coniecturam quisque facere potest, cum S. Altas hac in
Sexum illius Altis tam suauiter effusa sit, cum
totam tam ardens, tanque firmis amoris amicitia
propinquitatisque vinculis sibi habeat colligatam, eam
facere non posse, ut eos a se alienos existimet, qui sunt
Sexu illius Altis potestati ditionisque subiecti, Silesios,
praesertim & Hungaros, complectitur. certe utroque no
mediocri fauore, cupitque illis quod maxime comodatum.
Ceterum quod ad dictum fecit Sacra Altas hac, ut ne quis
hominum illius aut hinc ad eos exportare, aut ab eis
hinc merces aliquas audeat importare. Potest quidem
ea res huius, qui quo anno inter se sunt Sexu Reges
ignorant suspicionem dare imitatio eorum erga se vo
luntatis, sed sancti hoc affirmat. S. Altas hac, nihil
se fecisse odio aut malivolentia erga quosque verum
assiduus formis precibus et flagitationibus se hoc
verbo uti fas est, compulsam se esse, et coactam
ut suis hominibus, cum Silesiis et Hungaris commercio
hactenus interdiceret, ut ne ipsi ad eos proficiscerentur,
venientes aut ad se cum mercibus, Silesios et Hun
garos humaniter comiterque exciperent, potatem eis per
miseret, non potuit S. M. Regia tanta voluntati
tam ardentibus suorum precibus, non cedere cum
praesertim acerrimis et mississimis roboribus miteretur.
Quas cum ex Senatoribus et Consiliariis eius Altis
Do: vna nuper cognoscere voluissent, et illis visum
fuit super vacuum sine Regia Alte eas tunc
temporis Do: vris recipere S. M. Regia dedit
mihi nunc negotium ut eas. D. vris breuiter enu
enu=

merendo recensere, ut ne quicquid possit sine mag;
nis et gravibus causis additum hoc S. M. Regiam pro;
mulgasse. Quamquidem in hanc mentem impulerunt
graves iniuria, quibus in Silesia atq^{ue} Hungaria merca;
tores affini se querebantur, quorum vocibus et clamo;
ribus ac lamentis aures S. M. Regiae assidue persor;
nabant, cum se variis modis spoliatos et vexatos esse
dicerent, nec a praedonibus quibus infesta fuerunt
itineraria, contra quos Ius suum optinere nunq^{ue} potue;
runt, nec ab aliis quibusdam a quibus tanto sibi mi;
nus canerent, quod cum nunq^{ue} de illis male meriti
essent, amicorum eos non praedoni loco haberent,
atq^{ue} ab iis iniquissimo pignorationis jure quas re;
pressalias vulgus vocat, capti quidam et detinui fui;
runt, atq^{ue} ita duriter habiti ut constet fuisse non
neminem, qui in hac ipsa captivitate insons cum
esset atq^{ue} innocens, vitandam morti fuerit ^{comitari}
coactus. Sepe de his tantis iniuriis, de infestis ^{itineribus} ~~iniuriis~~,
de praedonibus, spoliatoribus, pignorationibus, repressa;
liis, captinationibus quistum misit, ad Serenissimam illius
Altem sacra Altrae hac Regia, quam et si dolenter
ista graviterq^{ue} ferre cognoverat, nihil tamen sibi, ni;
hil suis profici videbat. Fuerunt aliquoties ab utriusq^{ue}
Alte Judices delegati, qui cognoscerent, de praedonum
iniuriis, sed cum q^{ui} aut Serenissimi Regis vti aut Wra;
tislavien^{is} principis alicuius fide quem saluum con;
ductum appellant venissent, nunq^{ue} in quibus eorum
animadversum est, nunq^{ue} in posterum documentum
statutum, ne quis talem amentiam vellet imitari,
Licuit videre grassatores istos et praedones publica
fide munitos, cum Wratislavie, tum alibi quoq^{ue}

ora hominum impune aspicientes, atque etiam insultans
miseris illis quos vexarant spoliarant, atque omnibus
prope fortunis evertant, Quinetiam quo tempore
re Illustris viri ab utroqueque Alti indices delega-
ti, hanc ipsam praedoni causam Glogonia descripta-
bant, illi nihilominus de crudelitate sua nihil re-
mittabant, eoque praeceperat cupiditas eorum et scelus
et audacia, ut modo non ante oculos, indicium
clarissimorum virorum nihilo remissius praedas agerent,
Socii quoque Sacri. Al. Regis, ~~cuius cum omni~~ passim
magnis calamitatibus afficerent, vel hi soli satis
in ista causa videri possent. Quamobrem suis comen-
cio cum Silesiis et Hungaris. S. Alti. interdicere,
Sed accessit ad hos maior etiam alia causa, gravis con-
temptus et despectus, S. Al. Regis. cuius cum
omni passim alibi in Austria, Stiria, atque aliis re-
motioribus provinciis instim praedium obtineant.
Soli ex omnibus Silesiis si quid aliquando apud illos
homines. S. Al. Regis emere conabantur in eas angu-
stias illos adducebant, ut in singulis florentium
grossorum intertrimentum facere cogerentur, Venden-
tes aut minus Silesios accipere quos et ipsos non
sine aliqua iactura perimere liceret. Huc accedat
nova cum Silesiis Regis veri, tum aliorum quorum-
dam vectigalia, in immensum iam prope aucta, qui-
bus homines. S. Al. Regis magnopere se premi, que-
runtur, Accedunt etiam eorum qui sunt in Silesia
mercatorum conspirationes, qui ut ^{ad}venisse aliquem
ex nostris cum mercibus audire statim conspirat

inter se, ne instum quisque premium offerat. Sed
meritis tantisper, dum nri sumptu exhausti, ad
eorum conditiones necessario accedunt, atque eo quo
volunt ipsi precio merces distrabant. sunt haec qui-
dem et subditorum iniuria mini forendis et contem-
ptio ipsius S. M. Regiae, quae ut tamen ferri possent
potuisset, S. M. Regia solius S. Do. Regis Romano-
rum contemplatione, tñ dei Christianaeque religionis de-
spectus tollerandus non erat, quem esse maximum
accepit in multis Silesiae partibus ubi sacra omnia pro-
phanata atque tot Seda esse dicuntur tam dissi-
de ut ab eorum commemoratione aures abhorcant, ita
ut omnes veri Christianos abhorrent ab eorum consue-
tudine abhorreat, quibus cetera piorem est interdictum,
ne quod eis virus afflaret mortiferum, quod eorum
non tam corporibus q̃ animis perniciem adferat, habeat
iam Dñs vñ causas ut opinor satis graves. Quam-
obrem S. M. Regia suis interdixit ne vel in Silesi-
am vel in Hungariam eorum mercibus proficis-
rentur. Nunc quod potuit. S. M. Regis et Domi-
ni sui nomine, ut adiectum sum. S. M. Regia inclina-
velit, et antiquari hac de re eam nihil statuere
possit S. M. Regia nisi de consilio sententiaq̃ tum
Senatorum Regni et Consiliariorum, tum eorum,
qui sunt ab Equitri ordine ad Comitiam missi um-
ciorum, nihil potest adhuc D. vñ certi delibera-
tūq̃ respondere. Est autē nec maioribus curis
impedita, q̃ ut hac de re consultationum pñtia
habere possit, Nam cum gravi quadam Dei indi-
gnatione factum sit, ut vicium haberet potentiam,
illum et Tenentum Caesarum Thuremum atq̃

aliquas et rones prosequi cum suis cogitur, quibus ar-
cere vim posset, si quam ille de improviso offerre fuerit
conatus, ne si nos imparatos offendat atq3 oscitantes,
opprimat, Ac factura quidem esset S. M. Regia no-
mita, ut in gram Serp^m illius Altis primu oim
hac de re de qua missa sunt Do: v^{ra} ad eos quoru
interest referret, Sed quoniam veretur, ne eorum ani-
re tam subita offensi minus promptas atq3 alacras
se praberent, ad ea praestanda, quae ad Regni defen-
sionem pertinent, visum est esse satius ut ad finem
Comitiornu consultatio hac rejiciatur

Nunciabunt itaq3 D. v^{ra}. Serp^m Do: Roma: Hun-
gariae, Bohemiae Regi D. suo, S. M. hinc Regia
verbis quod quemadmodum, ex causis superius enu-
meratis in vita fecit, ut addictum istud promulga-
ret, ita pro eo amore, quo Serp^m Regem v^{rum}
sumo atq3 incredibili prosequitur, magna cum ani-
alacritate in eam curam incumbet, ut sublatis pri-
us e' iudicio causis, propter quas fuit promulga-
tum addictum, id induci queat, et antiquari.

Quam ad rem si visum fuerit Ser^m Regi v^{stro}.
Illustros aliquos viros, certum in locum, de quo inter
utramq3 Altum convenit mittere, qui causas istas,
et controversias arbitrentur et cognoscant, faciet no-
granatim huc quoq3 M. Regia, ut eundem in locu
suos etiam Senatores et Consiliarios aliquos mittat,
quo tandem aliquando controversiae istis finis im-
ponatur, placatisq3 amicis et sedatis discordiis amori-
titer vicinos populos utriusq3 Altis et fraterna
benivolentia coalescat, Sed hac tamen ^{in re} in re enu-

218
tum Mtas eius prestare no pot, conatum sibi non de
futurum pollicetur.

Quidquid aut in utramq3 partem actum erit, per
Legatum suum statim, ut absoluta erunt Comitia
Serfmo Regem Ro: faciet certiore. Cuius
Alti, utraq3 Regia hoc Mtas, cupit per D^{nes} vras
esse q3 maxime commendata, omninq3 illi adeo fa:
licitatem precatur illud imprimis, ut de potente
isto Chriam nominis hoste crebris victorijs, et
triumphis deportatats complures annos, optata
pace et tranquillitate fini possit.

Tercio iterum die sequens responsum
datum Oratoribus Regis Ferdinandi

Miratur S. M. Regia. D^{nes} vras eo responso
contentas non esse, quod undiq3 tercing accepit,
quod quidem eiusmodi esse sibi persuadet, ut nihil du:
bitet, quin id Serfmo Regi et Do: vrb satisfactu:
rum sit, de cuius animo in se S. Mtas regia hoc
sibi pollicetur, ut non modo nihil tale in mentem
venturum sit ei, vel cogitare quale Do: vrb, de:
pnciarunt. Sed etiam hoc ipsum consilium, D.
vrazum minus probatura sit Mtas eius, quam
quoddam responsum ab hac Mti tulit.

Non praecidit. D. vris. S. M. Regia spem inducen-
di adidi huius atqz antiquandi, sed cum de re
re ad ordines Regni sui retulisset, de eorum senten-
tia se Sces^{mo} Regi vram per Legatum suum responsu-
ra promisit, atqz omnia facturam, ut ne fallat spem
et expectationem de se Sces^{mi} Regis et domi vti.

Nunc quod facturam se ostendunt D. vras, ut hic spe
sumptu tantisper, comorentur, dum certi aliquid
hac de re. S. Mtas Regia constituat. Quod si
operepraeium esse existimaret. S. Mtas hoc ut hic
diutius detineret D. vras, eo est erga Sces^{mi} Regi
vestrum studio, ea benivolentia nullos ut sumptus
illius gra facere recusatura esset, Nam quod alie
norm Legatis sepe facit magnos Comitatu venien-
tibus, ut eos humaniter, et prolixer accipiat, cur id
D. vris non praestaret libentius ab eo Rege missis
quo ut nemo est, honoris gradu superior, ita ne
quidem comitior quisqz S. Mti hinc omnibus amo-
ris amicitia, propinquitatisqz vinculas, sed certe ni-
hil causa est, Quamobrem D. vras diutius hic
comorentur, cu omnia decretum est Mti Regia
proprum suum Legatum ad Sces^{mi} Regem, et
D. vram mittere, per quem et hac de causa quid
fuerit illi deliberatum plano faciet, et alia praeterea
nomilla explicabit, atqz vna de vris aliquibus
Illustribus designandis tractabit, qui certo, die, lo-
coqz controuersias disceptent, Quae sunt inter vicinos
exorte. Quare non est quod aliud iam vllum re-
sponsu hac de re D. vras. expectent, praeter id quod
indies tercius acciperunt, Vtrum Sces^{mi} Regem

326
Inn' utriusq; Altis huius verbis plurimū saluere iubeat,
atq; mentem animū hunc Altē eius faustum & foeli;
cum praeentur, eaq; omnia illi de utraq; Altē hac pollicenti,
qui promitti possunt, de hīs, qui studio et benivolentia
erga Altē eius concedere vellent nemini.

Sigismundus primus Rex Poloniæ
Ferdinando Romanorum Vngariæ
Bohemiæ Regi

Scz^{mo} Princeps fr' et consanguineus char^{mo}. Ade;
pinus lras Altis vræ xv^{to} Mensis Martii scriptas,
quibus à nobis flagitat, ut Oratores nrōs ad vrām Al-
statim à feriis Paschæ mittēmus, quāmodum lris nrīs
nos facturū illi esse receperamus. Nos equidem ut pa-
stulationi, vræ Ser^{mo} Altis satisficiamus. Orato-
res ipsos nrōs ad præscriptum tempus mittere, sicut
semel coestituimus, non negligemus. modo lras vræ
ea quæ ad eam attulerint, sicuti erunt rōm consensu,
frūo et benivolenti animo accipere velit. Nam nihil no-
bis curæ est maiori, quā ut et apud Altē vrām, et
apud eius Subditos, propensam et amicam nrām, erga
comōda illorum, voluntatem, testatam, quā maxime
faceremus. Quod reliquum est. Cupimus Altē n^{ro}.

recta valitudine, et proluxa rebus in omnibus fortuna
vbi. Cuius nos amore, et benivolentia frue. Comen-
damus. Dat[us] Crac[oviæ], xxiii. Mensis Martii.
Anno domini. M. D. xxxix

Legatio à Sigismundo primo Rege
Poloniæ ad Ferdinandum Romanorum
Hungariæ Bohemiæ Regem: Mgco Ioani
de Tenczin Castellano Voimcen Marschal:
co Curie Regiæ: et Ioanni Vilamowski
Cantori Crac Secretario regio data

Principio Sc[ilicet]m Do[minus] Romanorum Regem verbis no-
stris, q[ui] poterint officiosissime salutabunt, omneq[ue] adeo
foelicitatem precabuntur, ac studium erga Alt[er]m eius
nostrum eiusmodi declarabunt, ut cuncta sibi de nobis
polliceri possit, quæ de fr[atre] et consanguineo charissi-
mo eius reg[is] con[tra]q[ue] Alt[er]is eius non min[us] q[ui] sua
ipsius cura s[un]t.

Postea narrabunt fuisse apud nos Legatos Alt[er]is
eius, qui magna studio à nobis contendebant, ut
adictum illud indut[um] haberemus, et antiquari, quod
sanctum est per nos proximis superioris anni

Comitibus. Ne quisq[ue] nostrorum homin[um], aut de Re-
gno n[ost]ro, in Slesiam et Hungariam exportare, aut
inde in Regnu[m] merces aliquas tenderent importare.
Nos vero alijs gravioribus curis distictos non
potuiss[et] Legationi eorum certi quidq[ue] et deliberati
respondere. Neq[ue] enim de tanta re, qua[rum] unanimi
ordinum o[mn]ium consensu in Comitib[us] fuit constituta,
diversum aliquid statuere nobis licebat, nisi de hoc
ipso prius utrum aliquid diversum statuendum esset,
ita Alt[er] eius a nobis postulante ad eosdem ordines
quibus approbantibus fuit decreta retuliss[et]mus.
Referre aut[em] tunc temporis non potuimus, neq[ue] illi
capiti mederi, nos prius deberet reduniam en-
tasse videremur.

Cum enim instet cernicibus n[ost]ris potens et truculen-
tiss[im]us Chriani nominis hostis, quem superiori astate gra-
vem et molestum nobis vicinum nacti sumus, et si nullu[m]
nobis cum eo bellum est indictum, quonia[m] tamen non
est is, cui cudi quidq[ue] oporteat, Primum aut[em] omnia
providere nos oportuit, ut ne quid Respa Regni
nostri detrimenti caperet, viasq[ue] et frationes aliquas
persequi quibus arce[re] vim possemus, si quam ille de
improviso afferre conatus esset, ne si nos imparatos
offenderet, nec opinantes atq[ue] ositantes, et illi ait,
opprimeret. Ad quam rem periculum erat, ne p[re]pro-
perat consultatio consultatio de inducendo edicto
aliquid nobis impedimenta adferret, n[un]c propter ea
minis alacres se preberent n[ost]ri homines ad ea
praestanda quae ad Regni diffensionem pertinerent.

Hinc rationibus adductos feciss[et] nos dicunt, ut

absq; certo aliquo responso. Legatos Attis eius di-
mitteremus, quibus nos summo studio adueros recepe-
ramus, ut sub exitum Comitiornum quo ad eius fieri
posset Regni ordinibus persuaderemus, ut adictum
hoc in gram Attis eius assignari liceret. Quo tamen
loco illud q; testati sumus nos hac in re eventum
prestare non posse, conatum vero nobis minime defu-
turum.

Ceterum simul atq; absoluta essent Comitia, missi
ros nos Legatos nostros, qui, quicquid utramq;
in partem ea de re actum esset, Attem eius faceret,
certiorem.

Sub finem itaq; Comitiornum fecisse nos dicunt omnia,
neq; quidq; intentatum reliquisse, quo adduci possent,
Regni ordines, ut adictum id abrogari vellent, et
terram irritos cecidisse conatus omnes.

Rogabunt Attem eius, ut ne durius id accipiat,
si voluntati nra non respondit eventus. Quae enim
res cunctis ordinibus Regni flagitantibus fuit con-
stitutum, eam nisi iisdem consentientibus et approbatibus,
rescindi fas non erat.

Dicunt adictum hoc, non odio aliquo erga Attem
eius, aut erga populos illi subiectos promulgatum
fuisse. Quae enim potest esse amicitia illustrior, plu-
ribusq; ac maioribus rebus testata, q; quae cum
Attis eius nobis intercedit, cum qua praeter veteres
atq; amitas necessitudines, praeter etiam eam pro-
pinqunitatem, qua nepti nra in matrimonium accepta

ante aliquot annos iminerat, post hoc ipsum edictum pro-
mulgatum novam affinitatem contraximus, atq[ue]
eiusmodi affinitatem, qua nulla iam arctior necessitu-
do reperiri potest. Perfectum enim est opera nostra, ut
quemadmodum ipsi semper unus animus finimus, cum
litte eius, ita et Ser^{mus} filius n^{ost}r^{us}, cum Ser^{ma} ma-
filia eius, non solum sit animus unus, verum etiam
vnu corpus, vna caro efficeretur.

Iam vero populos litte eius Hungaros, et Silesios
odisse qui possumus, cum in Ser^{mo} Regem, et dom-
eorum tanta voluntatis n^{ost}r^e inclinatione perpen-
diamus, quorum amore, magis q[uam] odio aliquo edi-
ctum hoc a nobis promulgatum, esse videri potest,
Cum enim multis magnisq[ue] iniurijs n^{ost}r^{is} ab illis
homines afficerentur, ca^ueri aliqua ratione no-
poterat, q[uam] magnum aliquod dissidium oriretur, nisi
edicto isto promulgato, cuius et hoc certi fuit no-
postrema causa, ut tolleretur omnis inimicitiarum
ocasio, et finis fieret aliquando, ut finis fieret
aliquando querimoniarum, quae quotidie fere gra-
m^{us} afferebant, De spoliatis & misere vexatis in
Hungaria et Slesia hominibus nostris, Sed et hoc
magnum argumentum esse potest, nihil esse a nobis
odio et malivolentia factum, quod etsi n^{ost}r^{is} edixi-
mus, ne in Hungariam et in Slesiam cum mercibus,
aut emendazum mercium causa proficiscerentur, illis
tamen vna cum rebus eorum & mercibus aditu-
m terras n^{ost}ras patere, comiterq[ue] eos et humaniter
exapi volumus. Quibus ex rebus perspicuum esse
potest nullo odio, neq[ue] erga littem eius, neq[ue] erga
populos illi subiectos, sed benivolentia, potius quaq[ue]

adidum hoc fuisse promulgatum.

Atque ut intelligat Altas eius nuntios licet nos et
recusantes non potuisse tamen assidue nostroru
hominu precibus et flagitationibus non cedere,
cum eas acquissimis firmissimisqz rationibus niti
videremus. Exponent Alti eius atqz enumer-
rabunt causas propter quas adidum hoc facere no-
bis fuit necesse.

Primum quidem graves nimisqz ferendas iniurias
comemorabunt, quas in Slesia et Hungaria mer-
catores nri accipiebant, quorum vocibus et cla-
moribus ac lamentis aures nre quotidie fere
personabant, cum se variis modis spoliatos et
vexatos esse quererentur, nre a predonibus, qui-
bus infesta fuerunt itinera, contra quos ius suu
obtinere nunqz potuerunt, nre ab alijs quibusdam,
a quibus tanto sebi minus caveant, quod cum
nunqz de illis male meriti essent, amicorum eos, no
predonum loco haberent, atqz ab his quoqz ini-
quissimo pignorationis jure, quas repressalias
vulgus vocat capti quidam et detenti fuerunt, atqz
ita duriter habiti, ut constet fuisse non neminem
qui in hac ipsa captivitate insons cum esset, atqz
innocens, vitam cum morte commutare fuerit co-
actus. Sape de his tantis iniurijs questum ad
Altam eius miseramus, quam et si adenter ista
graviterqz ferre ad^{nos} fuit allatum, nihil
tamen nobis, nihil nris profici videbamus.

Fuerunt aliquoties et a nobis et a Alti illius

Indices delegati, qui cognoscerent, de praedoni minzns, sed
cum hi aut Altis eius, aut Wrathislavensis, aut Ducis
alicuius fide remissent. Quem Salum conductum vocat
magis in quemq; animadversum est, magis in posterum
documentum Statutum, ne quis talem amentiam
vellet imitari, Licet videre grassatores istos, et pre-
dones, cum Wrathislavie, tum alibi quoq; ora ho-
minum impune afficientes, atq; etiam insultantes mi-
seris illis, quos vexarant, Spoliarant, atq; omnibus
prope fortunis evertent, quia etiam quo tempore
Illustres viri a nobis, et Altis eius delegati Iudices
hanc ipsam praedoni causam Clogonia descriptabant,
illi nihilominus de crudelitate sua nihil remittebant,
eoz praecebat cupiditas, eorum, et scelus, et auda-
cia, ut modo ut non ante oculos iudicum clarissi-
morum virorum nibila remissis praedas agerent,
hominesq; nros magnis calamitatibus afficerent.

Hae vel solae causas satis esse instas dicunt, quam
obrem nris comitibus cum Silesiis et Hungaris inter-
dicere. Sed accessisse quoq; alias nonnullas.
Nam cum Wrathislaviam nostri veniebant, merca-
tores Wrathislavienses conspiratione inter se facta,
tantisper nullas ab eis merces emebant, dum ipsi
more pertesi, atq; ^{sumptibus} ~~simplicibus~~ exhausti ad eorum
conditiones et pacta descendere, neq; quanti res
esset, sed quanti emptores vellent, distraherent.

Hinc accedebant quaedam nova vectigalia quibus gra-
viter premebantur. Accessit et eorum numerum, qui sub
a nobis percussi contemptio, cum enim multi nri passim
alibi in Austria, Stiria, atq; aliis remotioribus

provinciis instum praecium obtineant, soli ex omnibus
Silesia, si quid aliquando apud illos mercatores nri
emere cupiebant, in eas angustias illos adducebat,
ut in singulis floribus trius grossorum, intertrimen-
tum facere cogentur, vendentes aut minus Sil-
esios accipere, quos et ipsos non sine aliqua iactura
permutare licebat. Quae res non solum, cum inu-
ria nostrorum hominum, verum etiam cultura contum-
lia comitata videbatur. Numis enim nris contem-
nendis, Silesii, nos contemnebant,

⁺
e. diffectus
Qua nri contemptum, si ferre potuissemus, quae cer-
te ferenda non fuit. Dei tamen Christianique religio,
nris contemptus, ferendus non erat, qui in multis
Silesia locis magnus esse dicitur, ubi sacra omnia prophe-
tata, atque tot sede esse feruntur, tam diffecti, ut ab
earum commemoratione aures abhorreant, ita, ut
omnes vere Christianos refugere consuetudinem eorum
oporteat, quibus certa piorum est interdictum, ne quod
eis vixus afflit mortiferum, quod eorum non tam ca-
poribus quam animis perniciem afferat.

Has esse causas dicent, quamobrem instantibus atque
urgentibus emotis Regni ordinibus adictum hoc
fuerit promulgatum. In quo promulgando, si Respon-
Regni nri utilitatem secuti essemus, si Civium &
mercatorum nostrorum commodis prospicere voluissemus,
non essemus tamen iniure reprehendendi, neque id Altum
eius iniquiori animo ferre oporteret, cum suorum quisque
potius, quam alienorum rationibus providere teneretur.

Liberrimum aliquando erat nris hominibus ex Italia

263

per Viennam merces veheretur præcipua est ea potestas, ut prius Viennam aliquid adnectum est, aut ibi diuendi necesse est, aut manus illico mercibus iniunguntur, cogunturque nisi mercatores magno suo incommodo, atque ingenti sumptu longis quibusdam et diuinis itineribus merces ad nos ex Italia adhibere.

Quod licet aliis Christianis principibus, salua amicitia nostra, cui id nobis quoque non liceat, cui nos deteriore quam illi conditione esse debemus.

Nos vero ea spe esse et fiducia de Altissimi, eam prudentia sua animique equitate, proque ea necessitudine, qua nobis cum Altissimo summa intercedit, non istud hoc responsu boni consultum, cum non ex odio et malivolentia, sed pro amore potius et benivolentia nostra, tum erga Altimum, tum populos sibi subiectos sit profectum. Quomodo id satis copiose paulo ante fuit ostensum.

Aliis in rebus facturos nos libenter ea omnia quae velle Altimum intellexerimus, quo adlicitum nobis fuerit, hanc potestatis nostrae non fuisse, neque fas nobis fuisse, tam consentienti, tamque constanti omnium Regni ordinis voluntati non cedere.

Quod si obiectum Legatis fuerit, promississe nos quod responsum, ut Altissimi Legati dicebant, affirmativum daturi essemus. Respondimus nos non aliud dare, quam affirmativum. Affirmantes enim nos adictum nostrum ratum et firmum habituros, reterimus eam sententiam nostram nunquam fuisse, ut nos indotatos esse nostrum adictum recipimus.

Cum nobis id recuperare integrum non fuerit, re ad Re-
gii ordines non relata atq; eorum voluntate non ex-
plorata, cum colloquium habuimus.

Quod si viderint offendi Altis eius legatione hac
magnosq; studio in id incumbere, ut circumscribatur
aditum hoc nostrum, tum vero dicere poterint aditum
hoc, in annum tantum esse prerogative, non ita san-
ctum, ut nulla unq; tempore abrogari possit.

Quod si Altas eius viros aliquos illustres delegari
velit, qui de damnis atq; iniuriis cognoscant, nos idem
facturos, si facta fuerint damna nostris hominibus. Si
de iniuriis satisfactum, si controuersiis istis finis impo-
situs, fortasse placatis animis et sedatis discordiis, quae
postulant Altas eius, ea in proximi sequentibus Co-
mitibus, facilius impetrata iri praesertim diligenter
cavendum fuerit, ut in posterum quoq; neq; oneribus
insolitis premantur, neq; iniuriis ullis nri afficiantur.

Expostulabunt etiam cum Altis eius, quod cum annos
iam plus decem terram Mazoniam teneamus, ta-
men in nullis levis Altis eius, tot amoris, amicitiae,
propinquitatis vinculis nobis adstricti, de iusto titu-
lo nro detractum velit aliquid. Cum hac iniuria no-
solum ad nos, verum etiam ad Altis eius liberos re-
fundatur esset. Quid enim aliud est. Prima filia
eius, qz Regina Polonia, domina Mazonia: ex qua
qui nascentur filii, eos qz Reges Polonia, duos Ma-
zoniam, futuros spes est. Non est tam aspera atq; in-
humana Altas eius, ut liberos suos, quos nemo est
parens tam durus, ut non maxime honestatos velit,

~~Verte sex chartas sequentes
et in septima vide finem huius
Legationis penes tale signum~~

⊕

hoc honore spoliatus cupiat, cum praesertim terra Masovia
non postrema sit inter eas quibus nos summa cum pote-
state praesse Deus voluit. Itaque nos plane exesti-
mare, eorum hoc errore fieri quorum opera Altas, et
in scribendis lris utitur, qui cum non alium fortasse in
veterstis suis Libris titulum reperiant, fieri potest, ut
ignari etiam huius accessionis non adscribant nobis id
quod in optimo adscribi debuerat. Postulabunt et
Alte rursus, ut eos admoneat, ut ne in eundem postea
errorem incidant.

Adijacent haec quoque si res ita postulaverit. Masovia
terram ab initio semper Polonia Regni^{is} ditionis po-
testatisque fuisse, postea Ducibus in feudum datam esse,
qui cum decessissent omnes masovia prole non relicta, ad
Regni corpus, unde avulsa fuerat, eam rediisse, atque
optimo iure a nobis possideri.

Quod si obiectum ab illis fuerit, non pauciores neque
lemiores iniurias, aut a nris hominibus aut in Re-
gno saltem nro Silesitas accepisse, quod quot et quantas
ipsi nris intulisse dicuntur, Respondebunt, nos summa
semper cura promidisse, neque quid Silesitis detrimenti ca-
perent in Regno nro, graviterque in eos animadver-
tisse, per quos aliquid ad illos incommoda pervenit.
Argumento vi rei possunt esse, Ressel, et alii nonnulli,
qui cum nrorum se amicos essent professi, neque vel
verbo quicquam eorum lesissent. Sed Silesitis solis ini-
micitias denunciassent, nos in Regno nro receptum
eis dare non permisimus, sed capti nro iussu sunt,
et extremo supplicio affecti. Cum interea qui Regno
nro inimicitias indixerunt, huius libere in Silesia

vagentur, atq; receptum ibi habeant, magno nostro;
vni hominum malo quos, multis calamitatibus affec-
runt.

Comemorabunt etiam certas quasdam Decimas deberi
ab hominibus Ser^{mi} Do: Ro: Regis fortissimum et vo-
cant Remo dno Lophaminsi Ep^o, quae antecessoribus
eius à multis annis date non sunt. Regabunt
Altem eius nra nomine, ut inbeat reddi quae sunt
Casaris Casari, quae autem Dei Deo. Rem et Chri-
stiano Rege dignam, et nobis valde gratam factura.

Nunciabunt praeterea Alti eius, quae detulerit ad nos,
Explorator n^o ex Turcia imper reuersus, certum id
esse et indubitatum, quod sit in Valagiam proxima
estate rediturus, atq; omnes quidem Tartarorum vi-
res, in nos Regni n^o conuertere statuit, ut in-
eiusq; suppetias ferre possimus. ipsi graui bello distracti,
proprio vero vniuerso Exercitu suo in Hungariam
impetum facere decernit, Nos Ch^o nobis opitulan-
te posse nos n^ois copiis vim Tartarorum à Regno
n^o arceri confidimus. Sed quoniam solet Thurcam
Tijrranis ad nonos casus temporum, nouorum con-
silioz rationes accomodare, nullius rei preterq;
prinate suae comoditat^{is} ratione habita, non possumus
non anxio esse et sollicito animo, ne quo casu ipse Tur-
cam Tijrranis, cum vniuerso Exercitu suo in no-
strum se Regnum imitat, Quod omen procul à nobis
Deus auertere dignetur, Sed si quid eiusmodi accidat,
praeter spem & opinionem nram admonet, Ser^{mi} Do:
Ro: Regem, si quod nobis periculum impendit,
id Alti eius nobiscum comune futurum, Neq; alia

nos causa nos in discrimen adductos ire, q̄s. ut pateat
per Regnum nrm̄ aditus in Slesiam et Moravian Tur-
carum Tyrano. Ad commune incendium restringendum
cōmibus viribus opus esse.

Quod si eodem in loco presens adfuerit Ser^{ma} dñā Re-
gina Romanorum, salutabunt eam Regie nr̄e utriusq̄
et R^{elis} Altis nomine, Ser^{ma} filiam eius Ser^{mi}
filii nr̄i sponsam, oim̄ nomine q̄ poterunt officiosissime
amantissimeq̄ salutabunt. Et quo magis prolixa
sibi a Deo optare vellent, illis precabuntur,

Quod si qui futuri essent Germani principes, qui si
necessitas Regni nr̄i postularit, adiutos nos copijs
suis vellent, poterit a Altis eius nr̄o nomine, ne patia-
tur eos aliqua in fraudem ex eo mēdere, neve per-
mittat odium quinq̄ suam in eos exprimere, et prin-
tas inimicitias persequi. Dum illi R^{ip} C^{huam}
periclitanti subueniunt, atq̄ commune incendium pro viri-
li sua restringere fuerint conati.

Sigismundus primus Rex Polonie
Gabrieli: stephano: Emerico: Antonio
Drugiets de Hummona

Magnifici sincere nobis dilecti. Quod S. v^{ra} ad
nos scribit Capitaneos n^{ros}, subditos illarum de;
tinere, et affligere. Id nos mirabamur vehementer, si
Capitanei n^{ri} sine causa, ad iniuriam subditorum
S. v^{rarum}, facere aliquid debuissent. Et inquisim;
mus diligenter factum ne id esset, ab aliquo Capi;
taneorum n^{rorum}, hoc quod ^{apud} nos S. v^{ra} et scribit
et queritur, Invenimus autem Sanocen Capitanei
officium detinuisse quosdam ex Hungaria, a quibus
vel ab eorum domis, homines et subditi n^{ri}, multa
in personis, plura in bonis eorum, sunt permissi.)
Nescitur tamen, an detentorum aliquis sit S. v^{rarum}
subditus. Quamobrem ita constituimus cum n^{ro} Sa;
nocen Capitaneo, ut si v^{ra} S. aliquem suum in Sa;
nok miserint, et suum aliquem illis cognoverint, qui
nullam iniuriam hominibus n^{ris} intulerit, eum
dimitti ab officialibus suis mandet. Et quicquid
iniurie in utramque partem admissum esse indicatu
fuerit, illud partietur. Nam nos neminem iniuria
afficere hominibus n^{ris} permittimus, et si quam intu;
lerint facere iubemus. Sed cum vicissim nobis et
subditis n^{ris} vexatis de iniuria non respondetur,

coguntur aliquando Capitanei nri iure repressaliora
 vti, vt subditos nros à damnis et iniurijs quacūq;
 possent tandem ratione vindicare, Quod nos mīq;
 permissuri essemus; si per equū ab alijs atq; à nobis liber-
 tas et ius hominū mutuo, in vicinia comēcia habentiu
 custodiretur, Bene valeant. S. vrā Dns Craconia
 xxii die Mensis Marcii, M^o D^o xxx^o ix^o

Sigismundus primus Rex Polonię,
 Ioanni de Tenczin Castellano Voinicen:
 Marshalco: Ioanni Vilamowski secre-
 tario: Oratoribus

Dedimus lras ad Ser^m domini Romanorum Re-
 gem, et Attē eius precibus, vt Mag^{os} Hunienses,
 ne patiatur iniurijs affici ab eis, qui eiusdem Attis fm:
 perire subsunt. Deinde vero, quoniam postulauit à
 nobis Attas eius vt aliquos designaremus, qui de
 iniurijs cognoscerent, quibus suos homines à nostris
 in Comitatu Scepusiē affiaqueretur. R^{ex} n^{ost}er illi,
 nos id tanto magis lubentes facturos, quanto
 nobis hoc est exploratius, nostris potius ab illius,
 q̄ illius à nostris hominibus iniuriam fieri. Coctē-
 rim, quod ad quartam Nonas Junij cognitionem
 hanc haberi vult, visum est nobis temporis id non
 satis esse oportum, propter generalem expeditionem
 bellicam, qua utinam uti successi non sit, Sed in
 Septembrem Mensem rem reuocā postulamus.

Erit itaqz curae S. et F. vestris ut postulationi huius
nostra satisfiat, Quae etiam Annienus causam nostris
verbis commendabunt, Datum Craconia XXVj die
Mensis Aprilis. M. D. XXX. IX.

Sigismundus primus Rex Polonie
Ferdinando Regi Romanorum Vni-
versarie Bohemie

Serene Princeps domice frater et consanguineus noster
charissime, et honorandus, Quod cupit Altas via desi-
gnari per nos aliquos, qui cognoscant de iniuriis, qui-
bus in Comitatu Scerpsien, a multis hominibus suos
affici queritur, Id nos tanto facturi sumus libentius,
quanto certius id exploratum habemus, nullas esse
iniurias hominum Altis viae, si cum his confe-
rantur, quas nri ab illis acceperunt. Quare gra-
tissimum est quod nobis id ultro a Mte via offerri, quod
nos ipsi ab eadem postulaturi eramus. Ceterum, per
disceptationem hanc ad quartum Nonas Junij haberi
vult. Id tempus nobis non satis est commodum,
Quotidie namqz nuntii ad nos veniunt, de magno
hostium contra nos apparatu, qui etiam fines Regni
nostri iam attingere feruntur, Itaqz ediximus cum
eis qui sunt Equestris ordinis, ut in proximo

107

sint, praesto nobis futuri ad hostilem impetum pro-
pulsandum, Cupimus itaqz in Septembrem Mensem
venia. Quod vram Mtem, cum ita Regni nri rones
postulare videntur, non granatim esse facturam nobis
persuademus, Quercuntur Magi Hunyensis, cum in
fide sint Mti vra, magnas tamen ab iis iniurias fli
fieri, qui & ipsi sunt, sub Mti vra ditione, Itaqz
eorum rogatu, petimus a Mte vra, ut adicat sing,
ne quis eos vlla iniuria afficere audeat: Rem et
nobis gratam, et cum Iusticia aequitateqz conim,
tam factura, Datis Cracovia XXVI Mensis Aprilis
M^o D^o XXXIX°

Responsum a Ferdinando Rege
Ioanni de Tenczin Castellano et Ioanni
Vilamowski Secretario datum. Pra
ge Anno 1539

SACRA Regia M^{as} R^{os} Hunga: Bohemia: res d^{ns}
noster clementissimus, intellectis huius causis et r^{on}ibus
quas domi Oratores Sc^{ri}ni Regis Poloniae satis longa
et diserta orone exposuerunt, Nempe cur in abrogin-
da, relaxandaqz constitutione Piotreconie iam dudum
promulgata, qua cautum est, ne subditi Regni Poloniae,
cum rebus et mercibus in Hungariam et Slesiam pro-
ficiantur, Mti Regie Romanorum etc. postula-
tioni idem Rex Poloniae hactenus satisfacere non

potuisset, cum recenti memoria teneret eas ipsas causas ma-
iori ex parte tunc imperi Altis sue Oratores et Comis-
sarios, tunc antea quoque Wratislaviae in praesentia Num-
tiorum Seriatum sua refutatas, pluribusque adeo argumē-
tis et rationibus demonstratum fuisse, eum istiusmodi adi-
ctum, contra receptam et approbatam consuetudinem
pugnans, ac mutui bonae vicinitatis incremento praesens
contrarium iam tandem aboliri, rescindi debuisse, /
idque eo magis, quod cum celsitudinis sue Oratoribus anno
superiori in Mense Junio generalis pacificatio, unio
et confederatio pro utriusque Regis dominorum et Re-
gnorum istorum tranquillitate et bonae vicinitas conser-
uanda, proque grassationum et diffidationum dissidiis
tollendis consultata et inscripta redacta, ac per Re-
giam Alata grata et suscepta fuerit, Non potuit,
Altas sua non plurimum admirari, quod Serenus Rex Polus
istius constitutionis relaxationem adhuc longius diffe-
rendam duxerit, nolens nimirum acquiescere, tot ra-
tionibus, tot causis gravissimis per Altis Regis Ores
non semel explicatis. Quamobrem Interdictum illud
alendis vicinitatis incrementum longe magis officeret,
quod quod ullum fructum vel Seriatum sua vel ipsius Regnis po-
pulisque afferret commodaretque. Quicquidem causa merito
Seriatum suam adducere debuisse, ad tollendas illas,
tam incommodas et ab omni bonae vicinitate. Iure alias
constitutiones, Praesertim cum Seriatum sua ob eam rem
a Altis Regia toties fructu monita et interpellata
fuerit, adeo ut nihil causa videretur amplius, eum
eum post articulos novam firmam et perpetuam con-
federationem interditiones istas complectentes, qui
Wratislaviae et supra dictum est confecti, et absolu-
te fuerit, tam incrementis adiecti promulgatio

268

immo defendi potuerit, ac non potius abolenda venerit,
Nam qđ domi Ores. preter grassationis, et iniuriarum
causas non dubitarunt addere alias causas, nempe
de numis, a Serenissimo Rege Polonia percussis, quos
a Silesiis contemni et non nisi maximo cum merca-
torum polonorum detrimento recipi solere asserunt, deq̃
depravatis in Religionis et fidei nr̃e Catholicae sensu
moribus et variis sectis, quibus multas Silesia partes
contaminatas esse dicunt, propter quos errores, illo-
rum popularum consuetudinem, refugendam censet,
ne soluti contagione inficiantur.

Primum quod ad monetam attinet. Atq̃ Regia illa
quam m̃q̃ prohibuit, et in Silesia et in Lusacia serui-
dum instam valorem recipere solere arbitratur, neq̃
indignum videri putat si populi isti aliquam viderent
eos numos recipere, quos leniores precii esse constat.
At qui M. Regia illis mandatura est, ut qualem
valorem miñ isti obtineant, tali pretio ab omnibus
sumantur.

De Religione vero, qđ allegatur M. Regia non
putat satis instam et sufficientem causam esse.
Quare si qui minus recte aut forsan impie de fide in
Silesia et istis partibus sentiant. Propterea Emporia,
Mercatus, et publica comeria prohiberi et occludi
debeant, cum tamen Serenissimus Rex Polonia in Prus-
sia, et alibi locorum, ubi non minus de religione
disceptatur opinionibus, huiusq̃ minime dicuntur,
mercatus et publica comeria haberi permittit,

Coctorem M. Regia cognoscens, animoq̃ resolves

quanta incommoda, inimicitia, damnaque evadere queant,
si distincta Regna et Domina inter se vicina, mutua
contrahendi negotiandi que exortatione caruant,
Vnde (ut facile quidem colligi potest) non solum
mutua coniunctio et bona vicinitas incrementum
non capiet, sed plus offensus existet, et ob id etiam
atque etiam cupiens ista insolita mandata citra
moram dilationemque dilatare, adhuc in hac vias et ra-
tiones cogitandum sibi omnino putant. Quibus, quod
ex necessitudine et coniunctione, qua Serbi sua ar-
tisssime multis adeo nominibus copulata est, totius
salus, quies, et tranquillitas inter utriusque subditos
vinceri et conservari possit. Quamvis Alti sua con-
sultum videtur, ut circa festum Diem Gallie cum
plena potestate et mandato transigendi, tractandi
suffulti Commissarii Clogomiam utriusque expediant,
Quorum minima pars ex his esse debent, qui Silesiam
Lusatiam et Regni Polo loca his proxima et
finitima incolunt, et tanto melius depositis prius-
tis affectibus, et semotus his quorum interest, ne-
gotium complanari queat, et quod Edicti Comissa-
rii cum ita conveniant, omnibus quibus potuerint me-
lioribus viis et modis curent, ut iniuria subditorum
utriusque Regni ibidem resartiantur, et de eis indi-
cimine fiat. Deinde vero deus opam, non confu-
sionis et pactorum capita, et articulos inter se
componere et concludere et alia que ad sedanda
dissidia, et contentiones mutuas tollendas requi-
runtur, et in medium adducuntur, neque disputationem
veniant, atque ad stabilendam concordiam, con-
stituentemque bonae et pacatae vicinitatis fundamenta
pertinere existimabuntur superaddere, et cum prioribus.

1
pactis à Alte Receptis et firmatis coniungere, ita ut
sublatis iniurijs subditorum communium, tanto facilius
et maiori cum benivolentia adictum Serenissimo Regi Polo
tollere et abrogari valeat, Omniaque demum, quae ad futu-
ram concordiam benivolentiam et pacem pertinebant, sub-
lata et abrogata constitutione praefata in opus exple-
centur et integre observentur, atque debite executioni
maturo consequuto effectu effectu demandentur, potius
proinde Altas sua Regia à sepe dicto Serenissimo Rege
Polonia, ut ex parte sua, aliquot idones et milles
affectibus (quod ad hanc causam attinet) obnoxios
Commissarios ad tempus ante nominatum certo Clogo-
niam amandare velit, Id quod vicissim Altas Regia
curabit, nempe ut ex Regnis Hungariae et Bohemiae
ac ex Marchionatu Moraviae personae diligentur, et
aliqui ex Lusatia et Slesia tantummodo propter rerum
noticiam et meliorem informationem adhibeantur,
SI vero interdictum in futura dicta Regni Poloniae
non tolleretur et rursus ad generalium Regni Poloniae
Conventum reijceretur, quod tamen Altas Regia ob
suprascriptas causas, et praesertim quia Seritas sua,
simul et Regni ordinis de contractu qui Vrathislavie
susceptus est, nihil sciri posse asseruntur, minime futurum
sperat Altas sua, eo casu, quicquid Clogonie per
Commissarios de praenarratis pactis, et confederationi-
bus, inter Regna Bohemiae et Poloniae et dominia
eis subiecta, decretum compositum et conventum fuerit,
ad deliberationem suam referat, ita ut nihil firmi-
ter conclusum, aut compactatum videatur, Donec
sublatis adictis, consuetudinem patrefacta, et ad
antiquam frequentiam restituta fuerint, Simul atque
vero constitutio aboleatur Altas Regia impensum;

pit, ut omnibus & singulis hijs quae tunc inter Com-
missarios agentur tractabunturq; concordie consilio,
et pacificationi suprema manus imponatur. Namq;
Altas sua Regia, ut nihil antiquius maiusq; ha-
bit, illo sanguinis, amoris, benivolentiaq; vinculo
q^{uo}d Ser^{mo} Regi Poloniae coniuncta et recenti adeo affi-
nitatis copula astricta est, itaq; magnopere optat
et studet prospicere procreareq; uti pari modo, inter
com^{itum} subditos perpetua tranquillitas, concordia,
amor, fidesq; vicinitas non modo extet conserveturq;
verum etiam in dies magis magisq; augeatur et sta-
biliatur. Ad quod opus perficiendum, omnem operam
et studium suum libenter collocare pollicetur, et Ser^{mo}
Regem vicissim erga Altam suam facturum esse pro-
sus persuasum habet. Tantum m^{agis} hortans repetita
frena monitione, ut Ser^{tas} sua, Interdicti abolitione
utriusq; populi comodis et rebus q; primum consulere
non negligat, Quo quicquid est dissidiorum seu alterca-
tionum inter subditos utriusq; reliquam, eo melius &
felicius componi complanariq; possit.

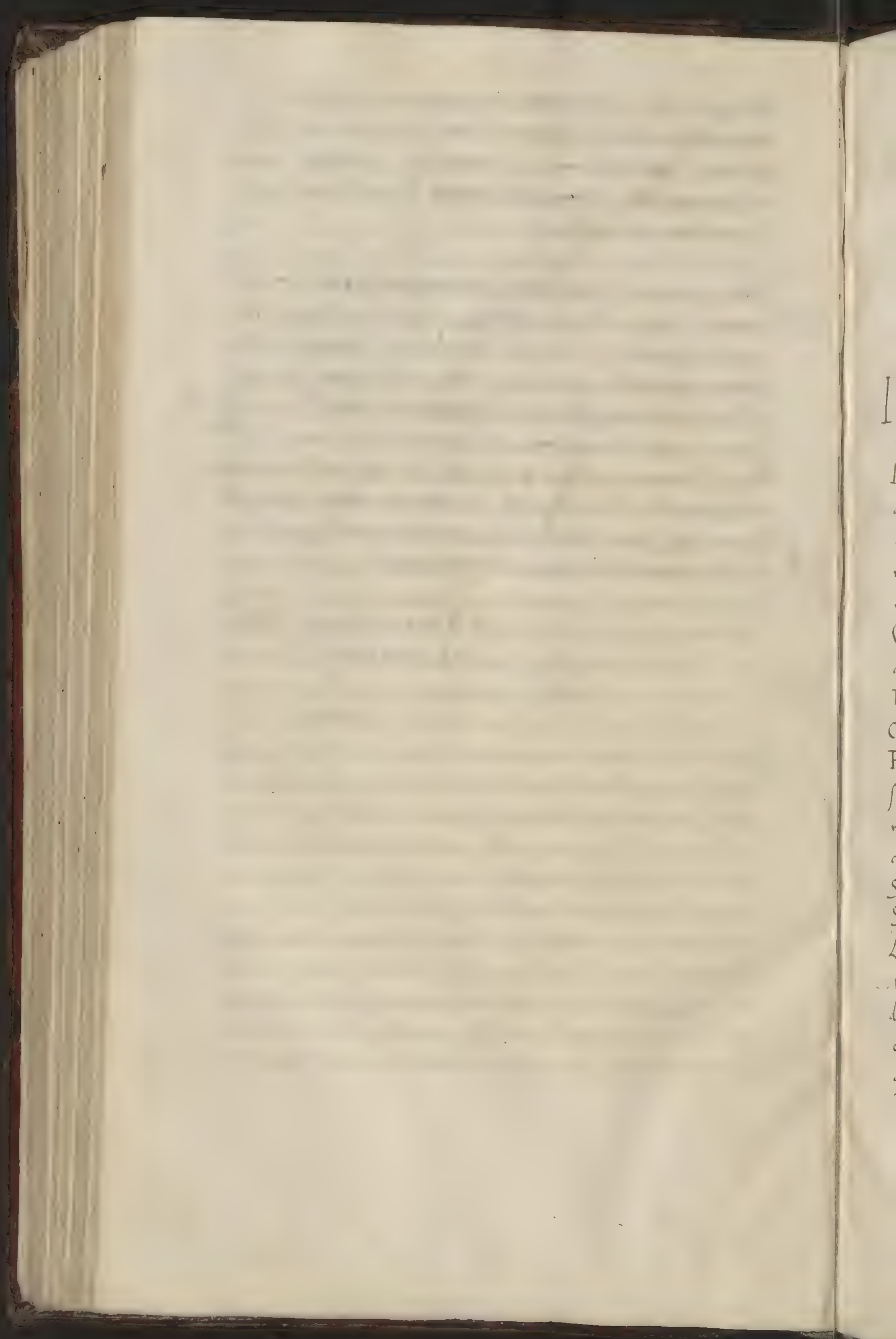
Quod si ne sic quidem aliquid proficeretur, et relaxatio
sine abolitio constitutionis praefata nullo m^{odo} obtineri
posset. Et quod tamen Altas Regia fore n^{on} putat. I-
certe Altas sua etiam iuncta cogitur ad querendos
modos, et inveniendas rationes, quibus ^{donec} ~~remedia~~ ad subdito-
rum suorum instantiam, similes et rigoris ac dominis
suis, aut maioris momenti arstationes per adicta
ficerent, quae Ser^{mo} Regis subditis, non minus q^{uam}
Alti sua fidelibus, in exercendis com^{itum}is, graves
et intolerabiles futurus essent, Dum nimirum Altas
sua impellatur ad occludendas vias, et alia remedia

objicienda isti constitutioni, pro qua forsitan necessario ad
abrogandam illam, abigatur, tum Altas sua, tum Regni
Ordines. Quod aut mala et incommoda si contingat evenire
et sequi possint, Altas sua Sereno Regi Polonia consi-
derandum relinquit.

IN causa vero diffidatorum, eodem praescripto loco et
tempore Altas Regia, actiones diligenter suscipi oportere
existimat, ut illa iam tandem ad bonam compo-
sitionem redigatur. Inter quos cum sint praecipui, Joannes
Schlegell, et Messzka, qui a compositione munda non ab-
horret, petit Altas sua, ut duobus illis datur a Sereno
Rege Polonia publica fides, sine Salinis conductus, usque
ad festum S. Trinitatis Regnum ducentis, emens, vigore ad
locum & diem antedictum secrete comparere queant,
et de compositione tunc laboratum possit.

AD Mandatum. S. Regis
Altis proprium

A. D. Carolus

Concordia et pax inter Ferdinandum
et Ioannem Reges super Regno Vnga-
rie

271

In nomine domini sanctae et individuae Trinitatis. Patris &
Filii et Spiritus sancti. Amen.
NOS Ioannes electus Archiepiscopus Lunden, Episcopus Roschil:
den confirmatus^{ar. tan} Cesaris et Catholice Altis Domini mei cle-
mentissimi Domini Caroli, Divina favente clementia, Roma-
norum Imperatoris semper Augusti, ac Germaniae Hispani-
arum, utriusque Siciliae Hierusalem Hungarie Dalmatiae
Croaciae Regis, etc. Archiducis Austriae Ducis Burgun-
diae Brabantiae Gerlicae, etc. Comitis Hassburgi Flandriae
Tirolis, etc. Consiliarius, ac per Germaniam et Hungariam
Orator, quod Serenissimi et potentissimi Principis, domini, domini
Ferdinandi Divina similiter favente clementia, Romanorum
semper Augusti, ac Germaniae Hungarie Bohemiae Dal-
matiae Croatiae, etc. Regis Infantis Hispaniarum Ar-
chiducis Austriae Ducis Burgundiae Silesiae Brabantiae
Stirie Carinthiae Carniole, Wirtemberge, etc. Princeps
Sueviae Marchio Moraviae Comes Hassburgi Tirolis, etc.
Langravi Alsatiae, etc. Mandatarius, et Commissarius.
Memorie commendamus tenore presentium, quibus expe-
dit universis. Quod cum Regnum inclitum Hungariae
ob ea bella, quae post interitum digne memoriae Serenissimi
quondam domini Ludovici Regis Hungariae et Bohemiae

inter Serenissimum Principem dominum Ferdinandum, ac Se-
renissimum ac potentissimum Principem dominum dominum
Joannem Dei gratia. Hungarie, Dalmatiae, Croatiae, similiter
Regem fuerunt, variis calamitatibus et eorum ita
laboraret, ut parva admodum spes superesse videretur
eiusdem conservandi, vel in aliqua pristina forma re-
digendi, Belgrado pium praecipuo tunc Reip: Christianae
propugnaculo adempto, paulo post ipso Lodovico Rege
cum universo fere iuventutis, et militia Hungariae flore
extincto, Buda Regni Metropoli bis in hostium videlicet
potestatem, Regno fere toto, ferro et igne hostili perna-
stato, Intestinis etiam odiis, rapinis caedibus ita affli-
cto, ut hostibus etiam ipsis miserandum videri posset,
ita Cum inq: res Hungaricae se haberent, et iam aliqui Prin-
cipes Christiani non modicum laborem insumpissent ut
hos duos praedictos Reges ad concordiam inducerent,
et tot calamitatibus finem imponerent, Verum cum
omnes huiusmodi conatus frustra accidissent, Serenior tamq:
matris et clementia divina rebus Hungariis illuxit dies,
et tota per ipsum Serenissimum domini Joannem Regem Hunga-
riae in praesentiam praefati Sacratissima et invictissima
Caesare et Catholicae Regiae Altis deinde, missis Ora-
toribus suis ad eum Caesarem et Catholicam Altissimam,
Remis in Christo praesentibus dominis, Francisco de Frangepanis
Bachien et Colocum Ecclesiarum Canonicis unitarum
Archiepiscopo, et Episcopo Agriensi, necnon Stephano Brodaci-
co Episcopo Varnae sua Regiae Altis Consiliarius, tamq:
ad caput universae Reipub: Christianae, et ad eum Prin-
cipem, cui nihil magis est cordi, qm Christianos Reges
et Principes concordare et Christianam Rempublicam in
pace et tranquillitate opera sua videre, Quae ad dicti
Serenissimi domini Joannis Regis instantiam, dignata

est me mittere Oratorem et Commissarium suum ad utrasque
Partes, pro hac pace conficienda, Quae licet in hunc usque
diem prolongata est, Numquam tamen huiusmodi pacis tracta-
tus intermissi sunt, donec tandem ante duos menses,
dedit ad similem instantiam dicti Scesm domini Joannis
Regis Vazadim pro continuanda et concludenda huiusmodi
pace cum pleno mandato tam Caesaris et Catholici, quam
Romanorum Regis, maiestatum praefatarum, domino,
cum morum clementissimum reddidit, Quorum
tenores de verbo ad verbum in hunc qui sequitur
modum sunt tales.

Carolus quintus, Divina favente clementia Roma-
norum Imperator Augustus, ac Germaniae, Hispania-
rum, utriusque Siciliae Hierusalem, Hungariae, Palma-
tie, Croatiae, etc. Rex Archidux Austriae, Dux Burgun-
die, Brabantiae, etc. Comes Hassburgi, Flandriae Tyrolis etc.
Recognoscimus et notum facimus tenore praeterea Universis,
Quoniam hactenus studia nostra in Beneficium Reipublicae Christianae
libenter impendimus, et ob id pacem atque unionem inter
Christianos. Principes quantum in nobis est procurare et
promovere et omnes contentiones ac dissidiorum cau-
sas, medio tollere summo desiderio cupimus, animadver-
tentes quantum detrimenti Hungariae Regnum (aliisquae
Christianorum fortissimum propugnaculum) non solum ex
invasionibus Turcarum subinde illud incurrebat,
verum etiam ob differentias inter Scesm Principem
do. Ferdinandum, Romanorum, Hungariae, et Bohemiae
etc. Regem fratrem nostrum charissimum, et adversam
eius partem octavo eiusdem Regni iam pridem exor-
tas accipere, Cupientes propterea ipsius Regni paci-
tranquillitati, et incremento consulere, et partes nos-
tras pro componendis huiusmodi controversiis interponere

atq; ea, quæ iam inter utramq; partem tractari cepta
sunt, prosequi et Prodeante ad effectum deducere, de fide,
legalitate, prudentia, industria, et rerum experientia
Venerabilis denoti nobis dilecti Joannis electi Archiepi
Lindens, & Roschilden Ep'i Consiliarii et ad Corma-
niam Oratoris nostri plenam fiduciam gerent, Eundem
electum Archiep'm Lindens, Sponte et ex certa nra
scientia, ratiq; deliberato, fecimus, constituimus, et de-
putamus, tenore presentium facimus, constituimus, et de-
putamus nostrum verum & legitimum Commissarium, Pro-
curatorem, Actorem, Mandatarium, et negotiorum gestorem,
dñi videlicet Electi Archiepi Consiliario et Oratori nro
plenam liberam et amplissimam facultatem et omnimodam
potestatem, nro nōve interveniendi tractandi, capitulandi,
componendi, transigendi, et concludendi, inter prefatum
Serrimum fr̃em nostrum Romanorum r̃es, Regem et quos-
cumq; alios Principes et personas quacumq; dignitate, præ-
eminentia, auctoritate, et titulo etiam Regali Ducali,
Marchionali, Comitali aut alio quocumq; fungent, seu
alterius cujusvis gradus, status, et ordinis existentes.
Qui ad dictum Hungaria Regnum ins prætendunt, vel quo-
vis modo prætendere volent, eorumque Oratores, Procuratores
sive Mandatarios, ad id legitimam potestatem habentes
simul vel separatim, Veram, sinceram, puram, et per-
petuam pacem, concordiam, amicitiam, unionem, et con-
foederationem, seu inducias ad certum aliquod tempus,
et donec ad perpetuam ac veram pacis media deveniri
possit, ac hmoi pacta conneta et conclusa pro parte
nra firmandi, et literas validas et efficaces tra-
dendi, sub illis obligationibus formis et conditionibus
punctis, et clausulis prout eidem Consiliario et Ora-
tori nro convenire, et esse e dignitate nra, & predicti

Regni Hungarie, usu, et tranquillitate videlicet, aliasque
similibus effectus et vigoris obligationis et lras petendi,
et illas ac quasemque alias res et loca nro noie et sub
nram manum recipiendi, et generaliter quocumque officia
agendi, faciendi, dicendi, gerendi, exercendi, procurandi,
et concludendi, quae in praemissis et circa ea necessaria
et quocumque illis annexa vel conexa seu ab eis depen-
dentia fuerint, seu quomolibet opportuna, et quae nosmet
si hmoi tractatui coram prntes essemus agere, facere,
re, dicere, gerere, transigere, et concludere possumus,
etiam si talia forent. Quae mandatum exigerent ma-
gis Speciale quod prntibus est expressum, promittentes in
fide Cesarea et Imperiali nro verbo. Nos habituros
perpetuo ratum, gratum, validum, ac firmum totum id,
et quicquid per eundem Oratorem, et Mandatarium
nrum, in praemissis et eorum actione, actum, factum, tra-
ctatum, transactum, pactum, et conclusum fuerit, et con-
tra ea vel eorum aliquod, nihil unquam quomvis quesito
colore vel ingenio, attentare, dicere, vel facere velle,
dolo et fraude semotis. Harum nram lram man-
na subscriptarum, testimonio & Sigelli nri Cesarei
appensionem munitarum. Dat. Romae die decima octava
mensis Aprilis, Anno domini Millesimo. Quingen-
tesimo, trigesimo sexto. Imprii nri decimo sexto
et Regnorum nrorum Vigesimo primo.

Ferdinandus Divina favente clementia Romanorum
Rex, semper Augustus, Germaniae, Hungariae, Bo-
hemiae, Dalmatiae, Slavoniae etc. Rex infans
Hispaniarum. Archidux Austriae, Dux Burgundiae,
etc. Marchio Moraviae etc. Comes Tyrolis, etc.
Reverentesimus et tenore prntium profiteamur, Quod

nos de R. p^{ri}s deuoti sincere nobis dilecti Joannis Ar-
chiepi^s Lund^{en} et Epi^s Roschild^{en} Sacre Cesar^{is} et
Catholice Regi^e M^{aj}est^{atis} su^e et domiⁿi n^{ost}ri char^{issimi} Con-
siliari^{um}, et per Germaniam Oratoris, simul et Magnifici
fidelis nobis dilecti Leonardi Baroni^s n^{ost}ri vel^{is} Con-
siliari^{um}, Camerari^{um}, Supremi Curia^e n^{ost}re, Marschali^{um}
et^{er}, et generalis in Hungaria Capitanei n^{ost}ri personis
dignis et idoneis, eorumq^{ue} fide indubia, legalitate, indu-
stria, prudentia, et integritate, eorumq^{ue} agendam d^{ile}x-
te^{ritate}, et multiplici eazumdem experientia plene con-
fisi. Sponte et ex certa n^{ost}ra scientia, animoq^{ue} bene
deliberato, ac omnibus melioribus, modo, via, iure, causa,
et forma, quibus magis melius validius et efficacius
de iure potuimus et debemus, ac possumus et debemus,
eosdem n^{ost}ros veros legitimos et indubitatos Manda-
tarios et negotii infra scripti, gestores speciales et gene-
rales, et quicquid melius de iure dici potest et debet,
nominamus, creamus, facimus, constituimus, et ordi-
namus, prout tenore p^{re}sentium, nominamus, creamus,
facimus, constituimus, et ordinamus, ita tamen, q^{uod}
specialitas, generalitati non deroget, nec contra solos
et in solidum stat^{us} et expresso, dante et conceden-
tisdem Oratori Cesar^{is} et Leonardo a^{ut} vel^{is} tanq^{ue}
veris et indubitatis Mandatariis n^{ost}ris plenam et
omnimodam facultatem auctoritatem et potestatem n^{ost}ra n^{ost}re
loco et vice cum adversari^{um} n^{ost}ri Consiliariis et Commissa-
riis ad negotium tractando pacis inter nos, et cum de-
putatis et ordinatis, vel deputandis et ordinandis super
eodem negotio pacis et concordie simul et diuisim agendi
proloquendi, tractandi, capitulandi, transigendi, pacis,
pacisq^{ue} unionem et concordiam quamcuq^{ue} quam
licitam, honestam, et rationabilem, Nobisq^{ue} et Hunga-

274
via Regno et incolis eiusdem utilem et bonam ad;
necario nro vel Consiliarius et Commissarius eiusdem pra;
fatis libere vel sub conditionibus, quibuscumque licitis et
honestis, assumendi et acceptandi, eamque promittendi, con;
cludendi et firmandi, et superinde pro observatione, asse;
curatione, et executione eiusdem vel tractatorum omnium
adimplendorum, in anima nostram, Jazandi et gerendi
omnia alia et singula, dicendi, agendi, faciendi, gerendi
et exercendi. Que nosmet agere, dicere, facere, gerere, et
exercere possemus, si praemissis omnibus personis et personis
intereffemus etiam si talia foret, quae Mandatum exi;
gerent, magis speciale quam personis est expressum, pro;
mittens insuper et pollicentes in verbo nro Regis, pro
nobis heredibus et successoribus nostris Nos id totum
perpetuo, ratum, gratum, et validum habimus, Quicquid
per dictos Oratorem Cesaerem et Leonardum Barro;
nem in Vels, in praemissis seu quolibet praemissorum,
actum, dictum, factum, gestum et procuratum fuerit, Re;
linantes nihilominus eundem Oratorem Cesaerem et
Leonardum a Vels, ab omnibus oneribus, quae eos in
et praedictorum causa quomolibet actipere et sustinere con;
tingunt, dolo et fraude remotis. Harum testimonio laxis
Sigilli nri appensione munitarum. Datum in Civitate nra
Vienna die vigesima octava Mensis Octobris. Anno
domini Millesimo, Quingentesimo Trigesimo septimo,
Regnorum nrorum Romani Septimo, Hungariae Unde;
cimo, Bohemiae vero duodecimo

NOS igitur praedictus Joannes Archiepiscopus, praefatarum
Altiimum Mandatarum et Commissarius, Sperans in domino
Deo, virtute et opera praefatae Cesaeris et Catholicae Maj;
estatis domini mei clementissimi, hoc ipsum Regnum non solum e

fauoribus hostium eripi, sed et in pristinum statum et florem
boni restitutum iri, ad laudem et gloriam Iesu Christi Sal-
uatoris nostri ad honorem eius genitricis Virginis Mariae
dicti Regni patronae, pro consolatione et quiete tot affli-
ctorum et oppressorum, pro salute ac defensione ac libe-
ratione huiusmodi Regni ac libertatum eiusdem con-
seruatione, pro exaltatione eiusdem vniuersae Reipublicae
Christiane, ex certa scientia, animo bene deliberato, nomine
dictorum Caesaris et Romanorum Hungariae et Bohemiae
Alti^m, virtute dictorum mandatorum cum praefato
Seresmo domino Joanne similiter Hungariae Rege, amicitias
pacem, firmitatem, confederationem, tam diu exoptatas
fecimus, firmavimus, conclusimus, et stabilimus, in
hunc qui sequitur modum.

In primis Quoniam Caesaris Alti² et Catholicae pre-
fata sua sponte et ex singulari sua erga Seresmum dictum
dominum Joannem Regem benevolencia et charitate simul
cum fratre suo praedicto, Seresmo domino Romanorum Rege
ipsam Seresmum dominum Joannem Regem in fratrem ado-
ptivum in medio nostro accepit, Ideo sua etiam Regia Alti²
utramque Altem in fratres adoptivos et confederatos suos
accepit, Ita ut inter eorum Alti² sit firma stabilis
et perpetua Dominus Deo fauente pax, confederatio,
amicitia et vera ac sincera fraternitas pro conserva-
tione Regnorum, dominiorumque et provinciarum
communium, pro salute et liberatione huiusmodi afflicti
Regni Hungariae ac totius Reipublicae Christianae
contra quoscunque hostes et inimicos communes ^{tam} ex-
ternos quam internos

Item, quod Caesaris Alti² simul cum fratre suo Seresmo

duo Romanorum Rege lris eorum mediantibus et
alijs modis quibus poterunt firmioribus ipsum Ser^m
dominum Joannem Regem et Regnum hoc sine Hungarie
assistentia, curam et diligentiam, quanto maiorem po-
terunt gerere et adhibere, De Regni huius Hungarie
partiumque ei subiectarum tutela et defensione, et inter
alia ut Cesaria Altas iuxta sua oblationem. Oratoribus
ipsius Ser^m domini Joannis Regis proximo Neapo-
li per suam Cesariam Altem factam, de recuperatione
Belgradi cum auxilio Dei singularem curam gerat.

Item quod sua Regia Altas, ob eam causam renunciat, ex-
nunc omnibus confederationibus et amicitijs, quas cum
quibusvis Regibus et Principibus et alijs quorum nomina
hic pro expressis haberi voluit, contra Cesariam et
Romanorum Regiam Altas. Hucusque habuit, nec in
posterum habebit aliquas confederationes, contra eam
Altas, et hoc idem facient ambae Altas erga suam
Regiam Altem. Sed quia sua Regia Altas cupit
satisfacere honori suo, cum suis confederatis et ami-
cis quos hucusque habuit, et ut Regnum hoc Hunga-
rie et Respublicam Christianam communibus viribus et auxi-
liis defendatur, liceat sua Alti admonere ipsos con-
federatos, et amicos suos, de hac pace et confederatione
cum Cesaria et Romanorum Regia Altibus iuncta, et
hortari eos, ut et ipsi hanc confederationem Christianam
Reip^{ca} defendende, cum eisdem Altibus amplectantur,
cum consensu prefatorum Cesaris et Romanorum Regis
Altum

Item quod a modo demum Cesaria Romanorumque Regia
Altas in lris eorum et alias ubique ipsum Ser^m dominum
Joannem Regem fratrem eorum et Hungarie, Dal-

matie Croatiaq; Regem, etc. scribant et nominet, et
hoc sua quoq; Altas ega utramq; Altam, ac eorum
filios et heredes faciet

Item quia Oratores Serenissimi domini Joannis Regis per
sua Altam tercio ab hinc anno ad Cesarum Altam
Neapolim missi dixerunt sua Alti, ipsam Cesarum
Altam medio domini de Gramellis, primi Consiliarii sui
Alti, se ad hoc prefate Alti Regis obtulisse, et si
sua Regia Altas, ex Dei munere filium habuerit, una
ex filiabus Serenissimi domini Regis Romanorum illi dispo-
deri debeat, ideo sua Regia Altas propter maiorem
firmitatem et stabilitatem amoris et benevolentie mutue,
inter prefatas Cesarum et Romanorum Regiam
Altas et Serenissimum dominum Joannem Regem, hanc obla-
tionem suae Cesaris Alti, ipsa Altas Regia benivo-
le adoptat, et hoc ita fieri exoptat

Item Quia Cesarum Altas illam qua prefatus Serenissimus
dominus Joannes Rex in uxorem et consortem acce-
perit in filiam adoptiva et filios, vel filias ex ea na-
scituras, similiter in filios et filias adoptivas, propter maio-
rem et solidiorem inter omnes ipsas Altas mutuam com-
munionem accipiat.

Item quantum ad Regni Hungariae statum et eius
administrationem attinet ita ordinatum et conclu-
sum est, et tam Rex ipse Romanorum, q; Serenissimus
Rex Joannes, eam partem Regni et provinciarum
ei subiectarum. Quam nunc de facto tenet libere cum
omni Regie potestatis plenitudine teneat et possideat,
sub limitibus per octo homines Hungarice nationis.

~~Introligatores variavit
S. R. M. 1506.~~

~~Verte chartas octo sequentes: et
in nona vide reliqua huius concordie
penes tale signum~~

~~¶~~

S
H

Qui situm ac terminos et Conditiones Comitatum sunt
per utramq; Altem eligendos ponendis, Sclanoma cu'
Croacia et Dalmatia in manibus Serini Regis Ro-
manorum, Transilvania vero, sub ditione p[ro]p[ri]a q[ue]
Serini Regis Joannis permanet, et hoc vita eius
durante.

Ex quo aut[em] n[ost]r[us] Serinus d[omi]n[us] Rex Joannes et
uxore et liberis careat, posteaq[ue] Dei vocatione, ex hac
lucē decessit, etiam si filium tunc haberet, ob respo-
ndum tamen salutis huius Regni et Reip[ublice] Christiane.
Quia ex hac pace et consideratione auxiliante d[omi]no Deo or-
to sperat, et ut per hoc tot malis, quod etiam inter statum
fuit Atensium hoc Regnum per hos Annos superiores iam
vnde iam et amplius perpassum est, finis iam tandem impo-
natur, volens sua Altas in hac parte, deus suus et fa-
milie sue, posterorūq[ue] suarū saluti publice postponere ad
hoc condescendit, ut post mortem suā, etiam si ut supra
dictum est filium haberet, vniuersum Hungarie Regnum
cum omnibus Regnis, Provinciis, ac partibus ei subiectis,
et cum omni plenitudine iuris Regii, administrationisq[ue] Regni
et Provinciarum suarū in prefatum dominum Romanorum
Regem, vel eo interitū premortuo in filium suum. Quem
Regnum hoc communi consensu in Regem eligere tenetur,
et illo quoq[ue] defuncto in eius legitimos heredes ac
successores ex filiis ac heredibus eorum legitime de-
scendent, et illis quoq[ue] e medio sublati et deficientib[us]
in Cesarem Altem, et ipsius filios et legitimos heredes
deuoluantur, et condescendant, deuoluntūq[ue] et
condescensum habeatur et facto.

Item ad roborandam huiusmodi successione, ut de cetero
dominus ipse Rex Romanorum filiusq[ue] sui simul,

em Cesarca Alti, eorumqz legitimi heredes certiores
et securi reddantur, vniuersi domi Prelati et Barones
Magistratusqz et Officiales, quocunqz noie conserantur.
Imo etiam potiores Nobiles, insuper Magistri Civium ac
Judices, Juratiqz Cuius liberarum Civitatum totius Re-
gni, et Provinciarum si subiectarum teneantur tempore
publicationis, huius confederationis et pacis, homagin-
sen fidelitatis iuramentum in casu premissis observand
prefato dno Regi Romanoru, filiisqz et heredibus
suis ac Cesarce Alti sub conditione de Ducatu Scapn-
sion inferius declarata coram ipso vel suis Oratoribus
prestare, et lras etiam super hoc dare, Domi quidem
Seculares pro se suis heredibus, Civitates vero pro se
et eorum successoribus

Item quotiescunqz Prelatum aliquem decedere, aut
Prelatum vel Magistratum sen Officiale quempial
mutari quomodo contigerit, totius nomis Prela-
tus sine Magistratus, vel Offis, ante dignitatis sine
Magistratus aut officii apprehensionem, simile iuramentu
fidelitatis prestare et inde similes etiam lras dare
tenebr, et lra hmodi per Serfmo do: Joannem
Regem dabuntur vel mittentur, ad manus prefati
Ser mi do: Regis Romanoru, vel eius Oratoris, sine
Oratoris Cesaris, si tunc in Regno fuerit, et hoc intra
duos Menses a tempore prestati iuramenti.

Civitates aut libere, teneantur dare similes lras per
Serfmo do: Joannem Regem, dicto Serfmo domio
Romanorum Regi mittendas, vel eius Oratori dan-
das, de quinquennio, in quinquenniu, Si ita Cesarce
Alti et Serfmo Romanoru Regi videbr.

Filii aut Barrovi et Principalis Nobilissimi atque habent;
tini, quando mortuo patre in hereditatem penam et domi-
nium successerint, in etate legitima exentes, Praestabunt simi-
le instrumentum et dabunt similes litteras. Quod etiam intra
spatium sex Mensium per Sermonem domini Regem Ioannem mit-
tentur, ad manus Sermonis domini Regis Romanorum vel
eius Oratori dabuntur.

Item si Sermonem domini Regem Ioannem Dei benignitate
filium habere contigerit, ex tunc et eo casu, totum primo-
nium suum Regis Alti, vniuersa videlicet Castra, Castella,
Cimitates, Oppida, ville, Possessiones, praedia, et quolibet
intra, possessionaria, vbi libet intra ambitum Regni huius
Hungarie, partiumque et Provinciarum ei subiectarum, habi-
ta et existimantur, quocumque nomine vocata tam paterna &
hereditaria quam etiam per suam Matrem acquisita et legi-
time acquirenda, alia etiam omnia, quae loco pignoris
a Sermonis domini Hungaria Regibus usque ad tempora
disturbiorum post mortem et interitum Sermonis domini Ladovici
Regis sequuta, pacifice sua Matris possedit, usque ad tempus
redemptionis in filium suum Matris dandi et condeserendi de-
beant, deuolutaque et deuota habeantur ipso facto, et
quo quidem primo nomini Cesaria Matris nomen Ducatum sub
titulo Scrupusien, quo sua Matris antequam ad hoc Regimen
Dei manere assumpta esset usa fuisset, cum Jurisdictione Co-
mitatus Scrupusien, pro filio suo Regis Alti, erigere
institueretur debeat et teneatur.

Patrimonium vero totum tam videlicet sub Sermonis domini Ro-
Regis, quam Sermonis domini Regis Ioannis potestate exens
et habitum comitum huius Regni et partium ei subie-
ctarum, contributione, prout in generali dieta publicandi.

pacis ambabus Alibus et Regno Hungaria visum
fuerit, de manibus illorum, apud quorum manus nunc
existit redimi debeat, hmoi aut redemptio infra spatium
duorum annorum fieri debeat effectum a tempore publica-
tionis pacis.

Item, quia pars illa patrimonij quae nunc est sub potestate
et ditione Serenissimi Regis Ro: sit in manibus Cesaris
Alis nunc Sequestri tanqz apud manus communes
vsqz ad tempus successoris prenotati.

Item, quod dominus ipse Rex Ro vel filius suus, aut
heredes praedicti, Regimen et possessionem Regni interim
nequeat, pro se vindicare, nec domini Prelati et Barones
Nobilesqz et Cimitates, ac filii suprascripti, ad obedientiam
eis exhibendam teneantur, Donec Ducatus ipse Serpensin
vna cum iurisdictione praedicti Comitatus Serpensini, et
alijs bonis praenatis in manus et Potestatem Ducis ipsius
filii scilicet Serenissimi domini Ioannis Regis fuerit assignatus, et
pro maiori securitate consequendi, hmoi Ducatus ipse
Iuramentum, Quod Serenissimo Dno Romanorum Regi in
eadem dieta publicanda pacis praestabunt. Teneantur
Sereno etiam dno Ioanni Regi super hoc iurare, Quod
non aliter observabunt iuramentum ipsi dno Regi
Ro: vel filio eius praestitutum, nec aliter obedi-
entiam eis exhibebunt, Nisi prius Ducatu ipso ad ma-
nus filii sui assignato. Cum primo tamen Ducatus
ipse, cum ceteris bonis praenatis filio suo restitutus
fuerit, eo ipso domini Prelati, Barones, Nobiles et
alii suprascripti teneantur ad omnia praemissa fideliter
observanda, et hoc eo modo intelligendo et interpretando,
Quod uno et eodem tempore consignatio Ducatus in

manus filii Secundi domini Ioannis Regis, et consignatio
Regni cum omnibus Accibus et attinentiis suis in ma-
nus Secundi domini Romanorum Regis aut heredum predi-
ctorum fieri debeat.

De Posthumo Quoqz filio hoc idem quod premissum est
intelligatur, Quo tandem Ducatu ipso consignato et co-
stituto Cesarea Altas et ipse dominus Ro: Rex ac
eorum heredes prefatum Ducem, filium vtz Secundi
domini Ioannis Regis illiusqz heredes in dominio et
Possessione prescripti Ducatus, ac patrimonii, Cimitatusqz
Oppidorum, et Possessionum predictarum contra quoslibet
legitimos et illegitimos, turbatores ac Impetitores suc-
cessimz semper temporibus defendere atqz conservare
teneantur.

Item Quod si Secundus domini Ioanem Regem prole virili
destitui contigerit, ob hoc et Cesarea Altas maiorem
habeat ad hoc Regnum ~~tutandum~~ tutandum et defen-
dendum affectionem et propensitatem, Integra totius
medietas patrimonij sue Cesariae Altis sub conditionibus
tamen infra scriptis cedat, alia integra medietate, ad dispo-
sitionem suae Regiae Altis, sine in vita sine in mortis
articulo libera sibi remanente.

Item Quae remanente post mortem suae Regiae Altis
Regina consorte sua superstiti absqz liberis, eo tunc
directa medietas primonij suae Altis, ea vtz quae
in sortem Cesariae Altis cedere debet censatur eidem
dilectae Reginae, ita obligata ac inscripta esse, ut quousqz
ipsa ad secunda vota se non transtulerit, possideat
eandem medietatem, cum omni fructuum et utilitatum

perceptione, teneaturq; Altas sua Cesarea in eo casu ma-
nibus suis illam medietatem assignare. Quod quidem Re-
gina ubi ad secundas nuptias se contulerit, deposito so-
lutoq; ex dotalicio suo centum scilicet Millibus florenis
Hungaricis in auro teneatur Cesarem Altis vel fi-
lius vel heredibus eius. Regina ipsa medietatem ipsam
pacifice remittere atq; assignare

Item ubi super huiusmodi dote seu dotalicio suo ipsa
vivente satisfactio impensa non fuerit, extunc in testa-
mento quoq; suo liberam de eo habeat prout voluerit
disponendi auctoritatem.

Item Si sermus do. Rex Ioannes filias habuerit
Regia Altas Romanorum, vel filius suus successer
vixit eius et heredes ipsorum teneantur post mortem
ipsius Sermi domi Joannis Regis, si interim sua Altas
eas matrimonio non locaverit, decenter et honeste,
tamq; filias Regis Hungariae nuptiis dare.

Item ubi ad successionem premissa ventus fuit, anteq;
Serms dominus Ro. Rex vel filius aut heredes
praedicti. Regimen et possessionem Regni Provinciarumq;
et partium ei subiectarum suscipiat super observandis
libertatibus, decretis, legibusq; et consuetudinibus Regni
more dinorum Hungariae Regnum teneantur in unum;
tunc zeale sollempniter prestare.

Et quia Serms do. Ro. Rex atq; tempore suo in
Regem Hungariae electionis promisit, iura et liber-
tates Regni Hungariae observare et super hoc litteras
etiam Regno et illis, qui tunc ei adherabant.

75
dedit, ideo similes hās etiam illis, qui post obitum Ser^{mi}
do, Ioannis Regis, et sequuta successione, in eius obsequia,
sūt venturi, tempore publicationis huius pacis et iuramenti
ipsorum Regnicolarum dari teneantur, Cū utriusq; Principis
visum fuerit aliqua alia in dicta publicando pacis addere,
hoc in arbitrio eorum erit

Item Q^d in eadem dieta tractari debet de quibus Ca;
stris Vest, Workenstajn hoc est Trakno ferrea Cini;
tate, Kys, Markbon appellata, vobis, Kenosik dicta,
Kobolsdorff, Kabol nominata et Rekmiz hoc est Re
rhoncz,

Item Q^d sequuta successione Sereniss^{mi} do: Rex Ro:
aut filius vel heredes predicti mitas Regni Hungarie
a parte Austria et Moravia Regnum vero Croatia
ac Slavonia, a parte Carniole, Carinthie, et Stirie
rectificabunt.

Item Q^d omnes iniurie et vniuersa damna, inter
Sereniss^{mos} do: Ferdinandum et Ioannem Reges tempo;
ribus hanc bellorum sequuta primitus aboleantur, et abeat
in oblivionem, similr illa, quod subditi alterius partis
in alterum Principem, hisdem bellorum temporibus
commissent, ea etiam, quod Subditi vnius Principis
in subditos alterius Principis ipsdem bellorum tem;
poribus hostiliter intulerunt, similr aboleantur, et
ultio super eis nulla sequatur

Item Q^d omnium Subditorum utriusq; Principis
nemini prorsus excepto, etiam externo cuiuscunq;
dignitatis fuerit, omnia bona tam Ecclesiastica q^{ue}

Secularia, post obitum Ser^{mi} Principis domi quondam
Ludovici Regis ad hac usq³ tempora propter hostili-
tatem inter ipsos Principes habitam violenter occupata
Donationibus seu venditionibus, utriusq³ Principis. Super
eisdem bonis hactenus quibuscumq³ datis vel factis non
obstantibus, publicata pace, de facto illis quatenus fuerint
pacifice remittantur.

DE Castro aut^{em} Saaros cu^m Spectabili et Magnifico
do: Petro Perini per Regnu^m concordari debet, absq³
preiudicio et aliquo onere prefati Ser^{mi} domi Regis
Romanoru^m

Item Q^{uia} omnia bona, et omnes proventus omni^{um} Ecclesia-
rum per hac eadem disturbance^m tempora quatenus
et per quoscumq³ ab eisdem Ecc^{lesiis} hactenus violenter
occupat^{ae} et adempti fuerint, eisdem Ecc^{lesiis}, quarum
ab antiquo sunt et fuerint tempore publicationis dictae
pacis de facto pacifice possidend^{ae}, percipiend^{ae}, remi-
ttantur, & quod bona Ecclesiastica de manibus
secularium exapiantur

Item Q^{uia} nullus Principum in sua ditione permittat
fieri diffidatores. Si qui vero temeraria^m insurgent
teneantur ab utroq³ Principes mutuis auxiliis illos con-
festim exterminare

Item Q^{uia} subditi utriusq³ Principis, nequeant des-
cere, sed conferre cum bonis suis in una vel altera
partem, et nec per alterum Principem adhibentur, quin
potius mutuis auxiliis, sine Prelati sine Baronis
cum Locis, sine Civitatibus, vel aliis quicunq³ exi-

stant, qui id facere attentarent, illi enim Principum antea parebant nunc subici cogantur.

Item, Quia omnes Captivi per hostilitatem ultro citroque capti, ex nunc libere dimittantur.

Item Quia omnia Castella et fortalicia aliisque munitiones inter hac disturbia per subditos utriusque Principis quomolibet et ubicunque erecta et constructa, penitus destruantur, et publicata pace demoliantur.

Item Quia donationes et privilegia utriusque Principis sub iurisdictione cuiuslibet eorum rite legitimeque confecta, et emanata, ac in futurum quousque conficienda & emananda rite semper manvant atque firma.

Item Quia omnia bona et quaelibet literalia instrumenta seu Privilegia, primoniis Sorani do: Joannis Regis, et alia quicunque bona sua litis prænarrata, aliorum etiam quorumcunque subditorum utriusque Principis intra ambitum huius Regni extentia tangentes & concernentia, per hac disturbia impacataque tempora in Castis vel ubicunque locorum violenter ablata et retenta, Statim publicata pace illis quorum fuerint, effectum reddantur.

Item Quia illi, qui tenentur dari rationem vni vel alteri Principum ratione administrationis officiorum aut promissionum, cuiuscunque status et conditionis existant, et apud quoscunque horum duorum Principum sint, ad reddendam rationem debeat esse obligati et ad hoc compelli possint iuxta Regni consuetudinem.

Item Q^d ad eos qui huic paci et mutua confederationis
Principum, ordinationisq^{ue} consentire et obedire nollent de-
mandos atq^{ue} castigandos, deputentur ab utroq^{ue} Principe
statim pacis mille equites et totidem pedites, Pixidarum,
vel quot videbuntur necessarij & Capitanei utriusq^{ue}
Principis cum huiusmodi Gentibus cogant illos et per omnia re-
media compellant, Ea quae per ipsos Principes mutuo
ordinata statutaq^{ue} sunt rebelles ipsos immot^o obsequare.

Item Q^d quandocumq^{ue} Exercitus aliquis Generalis
vel particularis Navigio, aut super terram, in Hunga-
riam de partibus ~~Hungariae~~ Germania descenderit
atq^{ue} venerit ipsi Sermo dⁿⁱ Jo^hni Regi et huic Re-
gno Hungaria dampni violentiamq^{ue} non inferat, sed absq^{ue}
omni dolo, fraudeq^{ue} et damno procedant.

Item Ordinatu^m et conclusum est. Q^d Civitates Monta-
narum, cum ipsis Montanis & Minis, Item Castra
antiqua Zolimm Quar, Munkach, & Hwzth, cum ca-
meris, Salinis et alia bona vniuersa quacumq^{ue} Serma
Principi dⁿⁱ Hungariae Mariae, re^{ge} Reginae tempo-
ribus Serma^{rum} quondam dⁿⁱ Vladislai & Lodo-
nici Regum, inscripta sunt iuxta formam inscriptionis.
vita eius durante, illi maneant illesa, Et si quae essent
ablata, tempore publicationis pacis restituantur. Ita
tamen, q^{uo}d de Castro Pijoghys per modernis possessor
vel via iuris vel concordia per ipsam dominam Regi-
nam, contentetur, et tunc Castrum illud restituere
teneatur et ea mortua bona praescripta ad Serma^m dⁿⁱ
Ro^{gis} Regem, et eius haeredes in Regno successores
praedictos donoluantur.

Item Qd Sal Transsylvanⁱ, non nisi in dominio et sub
ditione Scemⁱ dñi Ioanis Regis vendatur et dispensetur,
et converso autem Sal Mazomⁱosiu^m sub ditione solnⁱ,
modo predicti Scemⁱ domⁱ Rorⁱ Regis venditioni ex
ponatur, et in usus necessarios convertatur sub pena
perditionis salis

Item Qd facta pace, nemo Principum nova vectiga
lia hoc est tuerⁱsimas aut Thelouca in ditione sua
in praedictam ditionis alterius principis imponat

Item si Hostis communis contra ambos Principes vel
alterum eorum intⁱ quo pax ipsa publicabitur, expe
ditionem generalem vel particularem faceret, extⁱmic
iuxta temporis exigentiam tanq^m fr^{es} et amici unⁱ,
tuo se se imbrabit.

Item Qd nemi subditoru^m utriusq^e Principis, Castra,
Castella, Civitates, munitas, vel alias munitiones sub
pena perpetuae infidelitatis, per ipsos ambos Principes
irremissibilⁱ exequenda furto, prodicione, aut alia qua
vis arte subintrare et occupare liceat, Et si quae abla
ta erunt, his quorum erant restituantur, et damna
refundantur

Item Qd nemi Subditi utriusq^e Principis, cuiuscuq^e
status et conditionis existat sub pena in generali de
creto huius Regni Hungariae expressa, ullam mon
eta^m eundem vel eundem facere ipsi Principes patiantur.
De moneta aut sub. no^me eorundem Principum eundem
soli mutuo concordabunt.

Item Quia medietas Castri Thokaj, ex quo alia medietas
nunc est in manibus Serenissimi domini Joannis Regis & Castrensis
Reges tempore publicationis pacis sua Regia Altitudo
constituatur, iustis tamen debitis et inscriptionibus, quae ad
dicta Castra factae esse dinoscuntur, primitus persolutis.
Ita quod praefatus Serenissimus domini Rex Joannes, non teneatur
solvere nisi pro media parte inscriptionis Castri Thokaj,
ipsam ante Castrensis Thokaj, quousque praedicto Serenissimo
domino Joanni Regi integre fuerit liberatum, maneat in
terram in eodem statu in quo nunc existit.

Item Quia tota Serenissimi domini Joannis Regis intentio
tendit ad hoc, quomodo hoc Regnum conservetur et
liberetur, Et simul cum tota Respublica Christiana salvis
permaneat, Et quia habeat eam fidem et spem in Sa-
cratissima Caesarea et Catholica Altitudo: Quod ipsa Ma-
iestas Caesarea, nihil tale in hoc negotio decreverit, nisi
quod manifeste cognoverit esse ad salutem huius Re-
gni et Reipublicae Christianae, nec tale aliquid Serenissimo domini
Joanni Regem facere velit, per quod sequeretur Regni
ruina et excidium huius Regni, Ideo sua quoque Altitudo
Regia, tam publicationem ipsam pacis, quam publicam hostis
declarationem et nominationem hostis communis, rejicit
et remittit ad declarationem suam Caesarem Altitudo, cuius
etiam declarationi, propter praemissa stare pollicetur.
Simul et vires suas, et subditorum suorum, pro pos-
se ad defensionem et deliberationem huius Regni ex-
tendere, ita ut Serenissimus etiam domini Rex Joannes, idem
faciat, quo communibus viribus Regnum istud ab hostis
infestatione salvetur et liberetur. Et si opus esse vide-
bitur, rursus tunc praesentes litterae renovabuntur, in
expressione nominis ipsius hostis communis.

Item Quod in casu quo Cesaream Altem ac ipsu do: Ro: Re:
gem, in semine masculino deficere contingeret, extunc successio
Regni prænata, renouetur in filios & heredes ipsius
Ser^{mi} do: Joannis Regis, si qui Deo fauente tunc super:
stites erunt, illis vero non existentibus libera Regni electio
rursus apud Gentem Hungaricam iuxta eius pristina Le:
gem atq; libertatem maneat.

Item. Quod si propter amicitia Cesareas Altes & Ser^{mi}
do: Ro: Regis. Seruus do: Ioannis Rex de hoc Re:
gno per hostes exturbabitur, Quod Deus protulduis
auertat, tunc in eo casu Sacratissima Cesarea et Ro: Re:
gis Altes teneatur ipse Seruus do: Ioanni Regi de
statu honesto et condecere et tali quidem, ut tam sua
Regia Altes honestam vitam agere, q; etiam dominus
et seruitutibus sue Altes, Qui eam sequi fuerint com:
de providere possit.

Item Quod unus per totu Regnu communi voto Palatinus
iuxta vetustam legem atq; libertatem Regni in Dieta
sen Conuicta generali publicando paris eligatur, alios aut
honores sen Magistratus puta Cancellariu, Iudicem
Curiæ, Magistrum Thauronicoru, ceterosq; Iudices orli:
narios, ac prothonotarios, quilibet principu per se habeat
per se habeat, quemadmodum inter se conuenient.

De alijs ad bonu et quietu statu Regni pertinenti:
bus in ipsa Dieta generali tradari debet.

Nos igitur Ioannes Archiep^{us} Orator et Commissa:
rius prefatus, nomine predictarum Sacratissimæ Cesa:
reæ et Catholicæ ac Seru^{mi} Romanoru Hungaria

Bohemia etc. Regis Altmir dictum Mandatum vir-
tute omnes articulos prescriptos et omnia eorum conten-
ta approbamus, ratificamusqz et confirmamus, promit-
tens in fide nra Christiana. Quomodo super hoc
reale etiam ac corporale iuramentum in anima prefata
2um Altmir coram prefato Sermo dno Joanne Sinter
Hungaria Rege et Consiliariis eius prestimus, omnia
ac singula premissa firmiter et inmutabiliter prefatas litteras
observaturas omni dolo et fraude sinistraqz machinatione
remotis. In Cuius rei memoriam firmitatibusqz perpe-
tuam presentes litteras nras Sigillo nro impendenti, et sub-
scriptione manus nostre communitas duximus conceden-
das. Dat. Varadim in festo beati Matthei Apoli.
Anno Domini 1538.

Legatio à Ioachimo Marchione Branden-
gensi Electore et ab Hednigi eius vxore ad
Sigismundum primum Regem Poloniæ

Diditiss: quicq; filijs communiat obsequijs delatis et fiducia
lris datis. Ita Legatus verba faciet.

Non ignorat Regia Altas Legatos Sc^m Prinap^s
et dom^m d^m Ioannis Regis Hungariae, qu^m in Nuptijs
Illmo d^{no} Ioachimo Marchioni nona^m hanc affinitatem
gratulatum, propensamq; voluntatem dom^m sui declarata,
ac munim^m faelice et faustum ommatum venissent, eam
dedisse significationem, Statuisse Regiam Alt^m de^m suum
buen^m insignem Legationem mittere in Marchiam ad
Neptem sua^m charissimam, et ad dom^m Marchionem
coniugem eius affinem suu^m, Quae de communibus suis
et illorum negotijs maximis, actura et transactura
esset. In Cuius rei expeditione ipsam Illustr^{iss}
fuerunt hactenus, no^m tam^m quicq; actum est.
Non potuerunt se tamen Ill^{ss} Prinap^s continere, qu^m
ipsis in mentem veniret, necessitudinis, affinitatis,
atq; voluntatum coniunctionis, quae sibi cum Sc^m
Rege Hungariae intercedit, quin ad ipsius Alt^m cum
non levis mome^mti scriptis Generosum Nicolau^m Spiegel
Regi^m Maiestatis et suu^m Antic^m amandarent, quod
is periculoso isto tempore aliquoties ad eundem Re^m

gem Hungaria, Regia Altas inssu etor illud emensas
esset. Quicquid aut is responsi inde retulerit, si sic
usus postulabit, transmittent id Illis Principes mei ad
Regiam Altam, ut eius exacto et prudenti consilio
utantur. Quod vero eam rem distulerunt tam diu,
rogant ne Regia Altas in ea partem adipiat, quasi id
negligentia ac non potius quibus dictum est de causis factu
sit. Quonia aut hac est hanc temporu conditio, muni-
to ut omnia suspecta esse debeant, et Illi Principes mei
acceperunt, proximo transacto Novembri foedus sancitum
esse inter Serenos Reges Roma: et Hungaria. Quod
ad Hungaria attinet, et Legatos ea de re ad Casarem
Altam ab utroque missos esse, ut illius arbitrio et volunta-
te foedus hoc firmetur stabiliturque. Verentur ac suspi-
cantur Illi Principes mei in eo foedere sanciendo a
Serenis Rege Roma: si non transactum certe tractatu
esse, quid Comitatus Sierpensi et aliis bonis heredi-
tariis Sereni Regis Ioannis fieri oporteret, quod for-
tasse Illis Principibus meis hereditibusque eorum, quos
sperant frangi damnoque esse possit.

Hac ut bene promissa sint. Rogant Illi Principes mei, atque
obsecrant etiam atque etiam, si quid Regia Altas, de con-
ditionibus huius foederis certi habet, velit id uti patet
amatissimus et beneficentissimus cuiusque Illis per
hunc Legatum communicare, consiliumque suu Regium
atque prudentissimu, quid ea de re parò faciendu sit, ad-
iungere.

Porro cum Regia Altas proculdubio in reatu habeat
memoria, quibus legibus atque conditionibus filiam sua
charissimam, duo Marchioni in matrimoniu promissit

7
& collocavit, in quibus una erat illa, quod Regia Altas
ultro ac benignè recepit et promisit, se adiuturam et cura-
tura esse, ne ab Illis Principibus meis & liberis eorum
aliquid quod naturali Jure successione ad ipsos devolvi
deberet auerteretur abalienareturqz, sed quomodocumqz res
et usus postularet, pro virili sua, neqz consilio, neqz an-
xilio ipsis defutura, uti pacti et Conventis istius mūmo-
rij continetur. Quam rem Illi Principes mei confidat
et certò certius sibi pollicentur Regiam Altam velut
domum & parentem suam piatissimam, perinde atqz alias
omnes, quas ipsis bono & comodo esse possent, libenter
et acerrimè factura esse.

Cam ob rem petunt Illi Principes mei à Regia Alti
velint obsequētissimi liberi à dno & parente suo, si
qua habet ipsius Altas, uti certè habet, connecta pactaqz
prius mūmonij sui cum eodem Sereno Rege Hungariorum
noī sororis ipsius, quibus proculdubio cautum est, ac
transactum, quid huiusmodi hereditariis successione atqz
bonis fieri oporteat, cum idem Serenus Rex Hungariorum,
quem Deus longè seruet saluum et incolumem decessisset.
Eorum inquam, connectarum spectata fidei exemplum, ad
se per hunc legatum mittere dignetur, & intuitu tam
illorum commentorum, qz huius mūmonij inter dominum
Marchionem & filiam suam Altis contracti, intuitu
etiam promissionis suae Regiae, et qua debet esse erga
Illos Principes meos, velut liberos suos, voluntate
et propensione, negotium hoc quam comodissimè tra-
sigtur, cura cordiqz sibi esse, velit diligentiqz consilio
promideat, ut certa sit Principibus meis liberisqz eorum
communibus nascituris successio eorum bonorum quacumqz
Serenus Rex Hungariorum, cum Scorsum Comitatu

Habet etiam propria et hereditaria quaeque empta
 et bono titulo vel quasi possidet fixa mobilia.
 Quae ipse certissima Illi Principes mei, sibi de Re-
 gia. Matre parente suo piensissimo concipiunt, ac nullum
 dubitant Regia. Matrem si ipsi consultum et opreptum
 videtur, itidem ut ipsis videtur, missum esse legationem
 ad Serenissimum Regem Hungariae, quae hoc negotium apposi-
 tissime diligentissimeque sustineat et immonet, sic ut
 nihil earum rerum, quae ad certitudinem et confirma-
 tionem huius negotii facere ipsius Matris ad animum
 revocabit, quid filiae et genero suo charissimo, atque ipsorum
 communibus liberis, velut sanguini suo certissimo ex usu
 futurum sit, ut nihil deinceps in ea re molestiae, difficul-
 tatis, atque detrimeti experiantur, sed ipsam istam suc-
 cessionem certam et indubitata habeant, et in sua Matre
 Regia, sine consilio opus sit sine auxilio, certum pro-
 fidem sibi in posterum constitutum esse intelligant.

+
 indicaverit
 premissas
 in ipsis litteris

ORant etiam Illi Principes mei summa qua possunt
 animi demissioni, velit ipsos Regia Matres. Regio et
 paterno consilio suo impartire, quo pacto quancumque Illi
 duo Marchioni tutoris nomine uxoris suae, cum Serenissimo
 Rege Hungariae affine suo, huius de rebus agendum sit
 ut is Nepti suae charissima, & legitimis eius liberis
 nascaturis, de successione. Si quid ipsi humanitus acti-
 deat, quam diligentissime et optime consultasse.
 Velit, et prospectum secundum sanctiones et consuetu-
 dines Regni Hungariae. Deinde quomodo apud Romano-
 rum Caesarem & Regiam Maestates perficiendum
 et obtinendum sit, ut ea commissa quae facta fuerint
 rata et firma esse iubeat, ut omnibus difficultatibus,
 Contrariis, et incommodis, quae inde aliquando possent
 + indicaverit, praemittatur, cum ipsis Matres +

emergere, rite conventum, nihilq; silentio et taciturnitate
vel negligentia pretermisissu sit 288

Postremo Si Regia Altas necessarium esse vel expedire
indicabit, vel Illmi Prināpes mei, pariter cum Regia
Altis Legatis, Legatos suos ad Serenū Regem Hun-
garie mittant, sani quā lubentes id facient, Nam
Illmus do: Marchio ea est voluntate, ut Illmū Com-
ingis suū, atq; eorum, qui eum ea necessitudine aliqua
coniuncti sunt causa, nihil non facere velit, quod ad
illoz emolumentum vel dignitatem pertinere possit.
Itaq; permittunt Illmi Prināpes mei Regis arbitrio,
quocumq; et quomocumq; Legatos ipsorum cum suis comitibus
et quo itinere eos simul proficisci velit. Ac nihil ambi-
gunt, in his omnibus Regia Altē sese ipsis, ut dūo
et parenti benignissimo amantissimoq; convenit. Chi-
bitura esse. Id vicissim ipsarū Celsitudinis de ipsis Re-
gia Altē, summa observantia, summoq; studio, quacumq;
ratione poterunt, etiam ditionibus et hominibus suis
non parvū, se promeritos esse recipiunt. Nunc Regia
Altē cum filio et filiabus suis charissimis Dei opti-
maximi protectioni atq; praesidio, iterum atq; iterum
comendant, cupientes ut diuina benignitate longū foeli-
ces regnent, ac perpetua valetudine & incolumitate
corporis et animi perservent, seq; postremo Regis Altis
paterno amorē comendant.

Contractus matrimonii inter Isabellam
filiam Regis Polonie: et Ioannem Regem
Vngarie.

Sligismundus Dei gra Rex Polonia. et Vniuersis et
singulis Quorum interest testatum facimus: Quod cum ve-
nissent ad nos Legati et Oratores à Serenissimo Principe
Ano Ioanne Dei gra Rege, Hungaria, Dalmatia, Croatia,
et Marchia Moravia, et Lusatia, ac vtriusq; Silesia
Duce, affinis et tanq; filio nro charissimo, cum plena auctoritate
et sufficientibus mandatis vzt. Remissus in Christo p[er] dos Ste-
phanus Brodiciensis Ep[iscopu]s Vaciensis: & Spectabilis ac Alti-
ssimus Petrus de Porcia Comes perpetuus Comitatus Abenariensis
partium superiorum Regni Hungaria Capitaneus generalis,
et Stephanus de Verbeis summus Regni Hungaria Secre-
tarius et Cancellarius, postulatum à nobis, vt Serenissimam
filiam nram Isabellam, ipsi Serenissimo domino Joanni Hun-
garia Regi in matrimonium darcemus. Nos pro eo amore,
quo semper Alt[er]i illius complexi sumus, non potuimus,
qui eorum voluntati cederemus, facimusq; valde libenter,
Dei cunctis Virtute tam preclara Deo indicante, vt cum
multis procellis et tempestatibus diu multumq; iactatum
atq; agitatum, tanq; aurum in igne probatum, nō solum
qui emergeret aliquando, ex istis fluctibus dignu[m] duxerit,
verum etiam in optato tranquillitatis portu, Regno suo
fuerit collocauerit, vt nos quoq; nō recusamus, quin
Dei de illo iudicium secuti, vnā omnium Alt[er]i illius
dignissimam censeamus, quam nobis generum, Serenissimam

filie nre maritum asisceremus, Veterem illa affinitatem
que nobis cum illius Alti intercedit remintegantes, Ut
quemadmodum ille Sororem nobis suam, sic nos vicissim illi,
nre filiam nram, ex altera Serma coniuge nra nobis na-
tam, matrimonio ingeremus. Quo ista quasi vicissitudine
coalescere magis possit. Et corroborari mutua inter nos et Re-
gna nra benivolentia. Quare, quod foelix faustum forma-
tumque. Pense esse, cum utriusque nrum et domusque familia
nostra, tum Regnis et populis utriusque nostrum imperio
ditionisque subiectis Sermam virginem Izabellam, filiam
nostram carissimam, Serma dno Ioani Regi Hungarie
despondemus his conditionibus, quae paulo post scribentur,
De quibus inter nos et Serma Regis Hungaria Legatos
ita convenit, ut utriusque sancto nos eas & immolato obser-
vatos, ea fide receperimus, quae Reges tuto servare
debet impensis, quanto magis ceteris mortalibus di-
gnitate praestant.

Principio convenit inter nos & Legatos Serma domi
Hungaria Regis, Quandoquidem abduci nre Serma
Sponsa atque in Hungaria coniugari^{debet}, ut de dote atque An-
tiphezna, quam alii contra dotem vocant, his illi
rationibus caveatur.

Quonia dote nre Paraphernaerumque, in gemis auro &
argento, estimatorum et ponderatorum Septuaginta
Milliadracorum pro nos dabuntur, auri boni, puri, et iusti
ponderis, in hac pecunia summa, et in aliis Septuaginta
millibus aurore Hungaricorum, auri boni, puri, et iusti
ponderis, Quae contra dotem nram assignabuntur, inscribi
Serma dno Izabelle debent & obligari, Arces, seu Ca-
stra, Cimitates, Oppida Villa, quae & nobis et Serma

filia nra nō loco et p̄uentibus satisfaccu possi. dotis et
contra dotis nōm̄ vidēbuntur.

Quonia vero inscriptio et obligatio Arcium hmoi et Ci-
uitatum, non esset firma satis et stabilis futura, nisi ad
eam faciendam, Cesar et Catholice Altis, et Serenissimi
Ro: Regis consensus adesset, tenetis Serenissimus dōs Rex Ioan:
intra sex Menses, a Domica Iuocant computandos a
Cesarea et Regia Ro: Altibus diplomata expedire,
quibus Altis eorum consentiat, ad Arces, Cimitates,
Castra, Oppida et dotis et contradotis nomine, inscribendas
et obligandas, quae summam dotis et contradotis exequar
vectigalibus et redditibus suis possint amnis, quae nulli
seruituti sint obnoxia, sed libera prorsus, nec cuiqz obli-
ga, quorum fructus et prouetus et tata et absqz ulla in-
gatio possint colligi, quae deniqz hmoi sint, et indio
nro probentur, nobisqz & Serenissimo nostro filio prorsus
suis satisfacciant.

Ac praefecti Arcium praedictarum insinadum dare
tenebuntur, Si quid humanitus accideret Serenissimo dno
Ioanni Regi superstitibz illi fuerit Serenissima dña Iba-
la Regina, se in illius fide, potestate authoritatibz
futuros. Hoc idem et Nobiles et Cives praestabunt.

Omnes aut Arces hae, et Cimitates, siue dotis,
siue contradotis nōm̄ inscripte, hac lege et conditione
obligari debent, ut si prius e vita discedat Serenissimus
dōs Rex Ioannes visumqz sit Serenissimae Reginae Iba-
belle renouare nuptias, non possint Arces illae et Ci-
uitates, singillatim et seorsum, sed simul tantum oēs
et coniectim redimi pecunie summa, quae tam dotis qz
Contradotis nōm̄ debetur, semel comemorari.

Quod si forte adduci non possent, Cesi et Roi-Altes
ut ad obligandas Arces et Cimitates predictas, consen-
tiant, tunc infra duos Menses post lapsum sex Men-
sim, tenet Serenus Rex Joannes secundum tenorem
cantonis et obligationis, quam nobis vigore mandati
sui, eius Oratoris lris datis fecerunt, Septuaginta
millia Annorum contradot et viginti sex millia
et quingz annos Hungaricos, quae ex tota summa, tam
dotis qz paraphram in Hungariam secum abduxit
Serenia filia nra Izabella, ut apud nos Serenqz fi-
lium et coniugem nram charmos, aut apud Illm
dominum Venetorum, aut apud Fuggados in sequi-
stro deponere, in auro, argento, bene numerato, vel
ad valorem dictorum omnium quae deponi debent ponder-
rato, Quae omnis pecunia ita deposita, et reliqua
dotis, quod apud nos erit retentum non prius movebr
qz aliquod fuerit post modum idonei cantonis genus
excogitatum, quo prospici possit indimittati securitatigz
Serenae filiae nre Izabellae, tam de dote qz de contrado-
te inscribendam

Simulatqz vero ita haec transacta fuerint, tunc nos et
ea quae retinimus, et si quae alia deposita erunt apud
nos versus Hungariam omnia ab eo tempore quo nobis
cancio dotis et contradotis Serenae filiae nre facta proba-
ri reperiit, et quando illam ratam habuerimus,
Nos Serenus filius, et Serenia coniunx nra, infra
duos Menses si in Regno fuerimus, si vero in Ducatu
nro Lithuania infra tres transmittere tenebimus, et
in manus eorum qui mandata ad hoc habuerint, vel cir-
ca Podolin, vel circa Liblo consignare, neqz impedire
qua minus, si quam in Segnestro pecuniam Serenus

do: Ioannes Rex alibi q̄ apud nos deposuerit tollat,
tunc enim nobis aliud restituendum, et hac re non scrip-
tum est mittendum versus Hungariam non veniet, q̄
quod ipsi de Septuaginta millibus dotis & Parapherna
retinimus.

Quod quidem sedulo nos facturos unacum Sereno
filio nro promittimus et spondemus p̄ntibus legibus nris

Postq̄ vero Serena Sponsa dñā Izabella filia nra
charma ad Serenū dñm Ioanē Hungaria Regem maritum
suum traducta, copula carnali cum illius Mte contin-
getur, tenebitur tunc in p̄ntia Oratorum nrorum, qui illius
Altem deducunt abdicare se oim̄ Jure hereditario sine
p̄nto in Regno dominiorū, quā nra oim̄ sine
materno eorum possessione, quā Serena nra habet, ca-
veritq̄ tenebit, per se et Serenū dominū coniungere sin-
nem aplis antillis aut Serenū coniugis sui nōi,
sine dotis, sine quocumq̄ tandem alio nōi, aut à nobis,
aut à successoribus nris quidq̄ politeram.

Quod si absq̄ liberis Serena filia nra, quod omen
Deus procul avertat, decesserit, Dos et parapherna
hoc est Septuaginta millium summa, ad nos Serenū filium
nostrum, et Illmas filias nras redire debet. Nisi
fortasse serens aliquid ea de re statuerit Serena filia no-
stra, cum ^{et} testandi de summa hac, atq̄ cui velit, laudi,
donandi, et legandi, potestamus esse volumus, tam in
viva, q̄ causa mortis.

Dotis nomine triginta duo millia sunt assignata auro;
2000 Hungaricorum, auri puri boni et iusti ponderis

Data sunt vero Paraphernazum nomis, gemme, margaritae,
monilia, reliqua Cuncta, quae summam triginta octo millia
efficiunt. Ut vniuersa Dos cum Paraphernis estimata aures
efficiat Hungaricos in auro bono septuaginta millia.
Quae quidem Parapherna, quod tanti praecii data sunt sciri
debet, non id factum esse, de more et consuetudine regni huius
nostri, sed magis adeo ex abundantia quadam amoris nostri
& Serenae coniugis nostrae erga Serenam filiam nostram.
Nam nos quidem bonam partem eorum rerum ultra dotem
daturum, supra id auximus, quod dari filiabus nostris et praecii
decessorum nostrorum consueuerat. Et Serena Coniunx nostra
multo plus etiam earum rerum ipsi filiae nostrae ex singulari
sua liberalitate, non ex debito ullo dono dedit et assignauit.

Haec sunt Conditiones, de quibus inter nos & Legatos Serenissimi
do: Hungariae Regis conuenit, quas Altissimi illius ratas, gra-
tasque habituram, similibus reuersalibus litteris datis in manus
eorum Oratorum nostrorum, qui Serenam filiam nostram de-
ducunt, Legati, viginti Mandatis quod habent sub pena
Centum Quadringenta millia aureorum Regem obligauerunt.

Qui ipsi, verbum regium quoque Serenae Regis sui Hungariae
interposuerunt, quod Altissimi illius loco domus nuptialis seu Do-
nationis propter nuptias, Morgengap appellant Germani,
assignaturae sit duo millia floreni Hungarici, Censui anni
autem in Censo sancti Martini Saxoniae Regionum in Transil-
vania. Quam in singulos annos Serena domina Regina Isa-
bella filia nostra charissima percipiet, quoad Sereno domino
Regi et coniugi illius vita suppeditauerit, atque in usum
suum conuerteret. Quin & hoc pollicati sunt, iidem Legati,
se diligenter operam nanaturus, ut ille Censui Serenae dominae
Reginae aliqua occasione locupletetur.

Quo plus aut roboris et firmitatis habeant pacta hac,
promittimus in verbo nro Regis, cum Secundo filio nro, et Se-
remissima coniuge nra, inquantum se obligavit, rata, grata
atqz firma habituros, sub pena Centum quadraginta millium
aureorum Hungaricorum quos absqz vlla censuratione mro-
rum turbimus, si intra tempus prescriptum fidem nram
non liberaverimus. Quod si nos penam quam in non adim-
plendis pactis pntibus, transgressi incurrerimus, solvere
neglexerimus, vel etiam recusaverimus, extunc fiet
ficiqz debet libera facultas Secundo Regi Ioanni, Duca,
tus, Provincias, terras, Cinitates, Oppida, Castra, Arces,
villas, tam nras Regias, qz alias quascumqz Spualium et
Secularium subditorum nrorum, ubicumqz in ditione et
dominijs Regni nri Polonie, seu in alijs Provincijs ^{tes} ~~extant~~
ad solutionem dictorum Centum quadraginta millium ~~fla-~~
^{anrozul} ~~carum~~ Ungaricorum, artare, cogere, imo bona omnia quocumqz
prefata in eodem Regno et Provincijs nris consisten-
mobilia et imobilia, invadere, occupare, et detinere, tandem
donec de predictis centum quadraginta millibus aureorum
Hungaricorum Secundo Regi Ioanni satisfactum no fuerit,
Et in tali casu, nos et nri posteri, non debemus, neqz etiam
instre poterunt predicto Secundo Regi Ioanni resistere, aut
suadesere, contradicere verbo vel facto, per se vel submissas
personas, publice vel occulte, directe vel indirecte, Sed
illius Altis propositiones et actiones, tales, quascumqz con-
tra nos, aut posteros, dominia et subditos nostros ~~fecit~~
^{fecit} approbare, commendare, et ratificare, nulla arte, dolo, vel
ingenuo, premissis, contrariis actis, contractibus, et in-
scriptionibus, ac pax cum Regnum et terrarum, in
suo nihilominus robore remanent, quibus per actiones
quascumqz prefati Secundi Regis Ioannis in repetitione
pene, seu vadii hmodi centum quadraginta millium

50
289
ut praemissum est intentatas et commissas non poterit, neq3 con;
sistitur in aliquo derogatum esse. In Quorum omnium et sin;
gulorum fidem et evidens testimonium diplomati hinc, signum
nostrum appendi iussimus, manusq3 nra subscripsimus. Dat^r
Crac^{ie}, die^r, Purificationis Mariae 1539 Regni nri 33

Similes lras reuersales Legati dederunt Regi, sub suis titulis
& sigillis

Oratio conclusio Matrimonio dicta per
Rendum dominum Samuelem Maczieron:
ski Ep'm Chelmen' Vicecancellarium

Grata fuit et incommenda Sacrae M^{ti} Regie d^{no} meo clemen^o
ra legatio, quam Ser^{mi} domi Hungarie Regis nomine, Roma,
ac Spectabilis et Mag^r D^{nes} v^{ra}e, histerno die obierunt.
Nam re vera ita esse intelligit ut dixit beati Roma, do:
v^{ra}. utriq^z parti praeclare consultum eri, si Ser^{mus} d^{os}
Hungariae Rex desiderii sui compos efficiatur. Nam et
illius M^{ti} quid potest esse comodius, q^z ut m^uimonio sibi im
ctam habeat eius Regis filiam, quem p^{ris} semper in loco
eum habuerit, m^uo magis etiam q^z antea patrum illius ani
mul perspectura sit, Posteaq^z ad veteris coniunctiones, hac
tam arcta adfuerit, ut nulla iam arctior esse queat, et
Sacris M^{ti}bus h^{is} quid esse potest honorificentius, q^z a
Ser^{mo} Do: Hung^r Rege, qui Principem cum paucis inter
Christianos Reges locum obtinet, Ser^{ma} filiam eazum in
coningem postulare. Quae cum ita se habeant quod foelix
faustum fortunatumq^z sit, Sacrae M^{tes} h^{ec} prompto atq^z
alacri animo, ad ea se paratas offerunt, quae Ser^{ma} Regis
sui nomine v^{ra} D^{nes} petierunt, non aliud spectantes q^z q^d
in diligenda sibi sponsa hac Ser^{mus} do: Hungariae Rex
spectavit, cuius ut virtus atq^z integritas, fama cum adeo
obscura non fuerat, ut ad aures usq^z Ser^{mi} dⁿⁱ Regis
v^{ri} perveniret, hoc ip^m existimare debent D^{nes} v^{ri}.
de suo quoq^z Rege, tam esse claras, testatasq^z omnibus mul
tas excellentes M^{tes} illius virtutes, ut si nulla affini

tas, neq[ue] vlla preterea necessitudo Sacris h[uius] Alt[ar]ibus, cum
Alt[er] illius intercessisset, sola tamen admiratione tantarum illig
virtutum libenter factur fuerint, ut tam honeste illius po
stulationi locum darent. De quibus quidem Seren[is] Regis
v[er]i virtutibus, non hominu[m] solum mortalium, verum et Dei
imortalis ea fuisse indicia, ut cum magnis fuerit sepe periculis
conflictatus, non passa tamen fuerit eum deniq[ue] Alt[er] tan
tis procellis et tempestatibus opprimi, sed dignu[m] duxerit,
qui non emergeret modo aliquando ex istis fluctibus, quib[us]
tantopere iactatus fuit atq[ue] agitatus, verum etiam ad in
cliti Regni Hungaria gubernacula ita sederet, ut clamu[m]
adhuc rectum quod aruit teneat. Quod ut duntaxat sit,
non solum precibus Sacre Alt[er] h[uius] à Deo optimo maxi
impetrare conatur, Verum etiam om[n]i consilio atq[ue] auxilio
suo, pro eo ut debeat Seren[is] d[omi]no Hungaria Regi filio
suo chariss[imo] semper sint adfuturi. Quod superest, quan
visum erit D[omi]nib[us] v[est]ris per verba ut d[omi]ni de p[re]senti Seren[is]
Regis n[ost]re m[aj]estatis ut contrahant licebit, sacre Alt[er]
h[uius] non uentant, quin fiat quod petitur ita ut petitur.

SPONSALIA

Nos Oratores Seren[is] Principis dom[ini] Joannis Dei gra Hung[ar]ie
etc. Regis, vigore pleni et sufficientis mandati, actipimus
te Seren[is] virginem do[mini] Izabellam, quin etiam Rex ipse
medio n[ost]ro actipit in uxorem sibi legitimam, et spondet
in persona n[ost]ra, nosq[ue] pro illo iuxta formam Mandati pro
mittimus, q[uod] q[uam] diu vixerit, Matrem suam nunq[ue] deserat.
Sic cum et nos tanq[ue] Mandatarios illius adinnet, ^{Deus} Om[n]es scit
eius. & h[ec] sancta Dei Evangelia.

B. Quia sit Sacramenti huius vis, quae dignitas, nil attinet
in praesentia commemorare, Quibus enim id hoc tempore confir-
matur eorum pendens atque intelligentia maior est, quam ut admo-
niti a me necesse habeant. Qui quidem quanto sunt ma-
gis insignes, quantoque ceteris dignitati praestant, tanto
eos omnia diligentius observare oportet, quae pro ingenij
sui capta ad honorabile Cambium atque immutatum
pertinere intelligunt. Quid enim aliud Reges sunt, quam quia
si quidam in terris Dei vicarii. Qui si quid offendunt, tam-
to id habetur gravis, quod non solum ipsi vicia concipiunt,
verum etiam in eos quibus praesunt, ea transfundunt, neque
obscure modo corrumpuntur, sed etiam quod corrumpunt,
& persepe plus exemplo quam peccato nocent. Sed haec mi-
breviter admonuisse sufficiat, de more magis et consuetu-
dine, quam quod id vlla postulat necessitas.

S P O N S A L I A

A. Ego Izabella Secundi Regis Poloniae filia, recipio cum
cuius personam gerunt D. vobis vigore mandati sui, Secun-
do: Ioannem Hungarum Regem in meum maritum legitime iuxta morem
S. Romanae universae Ecclesiae, Et spondeo, quod mihi vita suppedita-
ta erit, non me illam desertura, Sic me Deus adiuvet, et
omnes sancti eius, et haec sancta Evangelia Dei

Oratio in discessu Oratorum per R^{edum} do:
samuelem Macziewski dicta

291

V^{ra}qz Regia M^{tas}, atqz vna R^{lis} M^{tas}, domi mei
clementissimi, R^{me}, Spectabili et Mag^{re} D^mb^{us} v^{ris}
itez hoc foelix et faustum a Deo p^{re}cantur, quo possint
Serma^l filiam eorum, h^mis vero M^{tis} sororem charissimam
ita ut m^{ic} illis traditur, ad Ser^m Sponsum in columnam per
ducere, rebus illius omnibus salvis atqz integris. Quam eni
Ser^mo sponso Deo bene innate saluam reddiderint, Postu
lant Sacre M^{tes} h^{oc} a R^{ma}, Mag^{ca}, et Spectabili
D^mb^{us} v^{ris}, ut eam M^{ti} illius qz officiosissime, dili
gentissimqz comendent, Quod enim habent in terris
pignus char^m h^{oc} m^{ic} M^{ti} illius mittunt, Quid d^m
mittunt, si quoqz vna mittunt, Et si enim corporibus
hic relictis videbuntur, peregrinab^{ur} tamen animus Ser^m
P^{ris}, Ser^mi fratris, Serma^l m^{is} enim filia char^ma
enim soror dulcissima, Non est quod existimet Ser^mus
do: Hungariae Rex enim h^{oc} M^{ti} eius Serma^l spon
sa traditur qua^m solam videbit, eam solam tradita
iri, tradentur vna h^{oc} t^{us} M^{tes}, quocumqz ient Serma^l
sponsa. traditur qua^m solam videbit, tres h^{oc} comita
tabuntur, per aspra ^{licet} ~~quidem~~ et confragosa loca, sequen^{ti} ~~atqz~~ ⁺
tur tamen, neqz v^{ng}z a latere filia char^m sororis
dulcissime vel digitorum quod a^mit latum discordent, Vbi
~~non~~ erunt ibi non erit animus eorum. In Hungaria
perpetuo versabuntur enim filia charissima, enim soror

+ ibi non erunt, ibi
erit animus eorum

dulcissima, hanc absentem per diem vigilabit, hanc noctibus somniabit, hanc cogitabit, cum hac perguinabitur, cum hac tota erunt, melioribusque sui parte, cum hac semper habitabit. Quare ita se parit Serenus, deus Hungariorum Rex, ut se in una hac duos Reges, totidem Reginae susceptura intelligat, In quorum enim huius corporibus non est nisi unus animus, Quemadmodum hanc Serenam sponsam accepit, ita se tres quoque reliqua Mater accipere esse putabit. Quicquid hinc benigne fecerit, sibi id esse factum interpretabitur, omnem denique huius fortunam quicunque tandem ea fuerit, suam esse fortunam existimabit. Meminit Serenus deus Hungariae Rex eam sibi virginem collocari, cuius et magnus olim patris, et non ita pridem filii patris corpora sua tiliis hostium obijerunt, et praemeditato Regno Hungariae, non modo sanguinem profundere, verum etiam suam vitam ponere, non dubitavit. Meminit enim sororem prius in matrimonium dederat, eius nunc se filiam in Comitatum accipere. Notius autem est, quod ut in praesentia commemorari pluribus oporteat, Quo loco, quoque numero habuit Serena Mater hac Sereni domini Hungariae Regis sororem Barbaram Reginaem, Eodem itaque loco numeroque ut vicissim nunc habeat Mater eius Serena sponsam hanc suam, Id vero haec tres Mater, quarum animus unus, unus in Serena sponsa corporis habitat, magnoque contendunt, Quae de re etiam differunt, huius copiosius quibus deducendo in Hungariam Serenae virginis provincia est mandata. Quare quod initio praecata sunt. S. Mater haec id nunc iterum praecantur, neque praecari unquam intermittunt, capiunt iterum hoc Divinus visus foret enim, nunc, capiunt Serenam Sponsam ad Serenae Sponsum in columnam perducere, rebus illius omnibus salvis atque intactis.

gris, cupiunt Pignus hoc suum charissimum quo nullum ha-
beat thesaurum praeficiorem, Mti illius qz maxime cha-
rum esse. Comendatum, Meretur hoc virtus Serma Spon-
si atqz integritas singularis, Meretur maiorum illorum
in Regno Hungariae facta praedara, Meretur deniqz ea
necessitudo, qua magna constituta est Serma Mti huius
en Sermo duo Hungariae Regi, multis etiam officiis au-
cta & confirmata. Quod superest Deus author muno-
riorum Matrimonium hoc fortunet ut aduentu Sermae
sponsi huius inclitum Hungariae Regnum, multos iam con-
tinuos annos credibus, incrudis, rapinis, miserandum in mo-
dum affectum, atqz afflictum, vigore rursus incipiat &
reflorescere atqz ad pristinam suam ^{dispositum} ~~salutem~~ redire, utqz
Seruus dei Hungariae Rex, magis iam denique qz antea
propitia fortuna usus, videat filios filiorum suorum &
pacem super universo Regno suo.

Instructio data Legatis ad Ioannem. Re:
gem Hungarie cum sponsa missis

Deduxerunt autem illam Staj Tarlo Eps. Przemisl
Petrus Opalemiski Castell. Quesn. idem Curie Maqr
Regis Iunioris

SAlute dicta, Sororam Sponsam Mte illius qz potuerunt
officiosissime comendabunt, rogabunt ut sic illam tractet,
quemadmodum tractari debeat, sororem Regis, uxorem Re:
gis, filiam Regis, atqz eius Regis filiam, cum quo Mti
eius non solum propinqua affinitas intercedit, verum etiam
multe graues alie magne necessitudinis causa.

Deinde postulabunt a Mte eius ut quo exemplo datum hic
est Diploma a Mte Regia in quo descripta fuerunt con:
ditiones et pacta quibus mrimoniū hoc est initum, eod
Exemplo illius quoqz Mtas lras isthic scribi faciat,
et domus Legats huc perferendas det.

PEtent etiam alias lras sibi dari quibus caveat Mtas
illius, neqz se, neqz Sororam uxorem suam, neqz quemqz
alium cuius petitis sit, aut a Sorora Mte Regia, aut a
Sororo filio eius, aut ab heredibus, et Regni successorib:
bus vel dotis vel Paraphornam, vel quocumqz alio
nomine amplius quicqz petiturum, Quibus etiam remittet,
omni iuri Sorora Regina, Si quod illi competere, aut Sorora

parentum, aut ad cuiusvis tandem alterius in Regno
hoc hereditatem obtinendam.

Excusabunt quoque S. Mtem Regia, quod cum Legatus
sue missis non tractaverit de foederibus inter haec vicina
Regna renovandis, Etenim angustiae temporis non patiebatur,
cum domini Legati magnopere festinarent in deducenda
Mti eius Sororia sponsa. Sed facturam tamen Mtem Re-
gia^{legatos} ut paulo post suos mittat, Quibus haec de re mandata
dabit.

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

N
1
e
r
p
f
n
b
v
A
n
st
st
c
c
m
r
sa
q
h
c
m
c
v

Sigismundus primus Rex Polonie
Hieronimo Cardinali de Chinniciis

361
294

Non nom^{us} nobis videtur, si m^uciatur nobis, alieni v^{er}um
quem D^{omi}n^{us} v^{er}a R^{oma} comendamus, benigne ab ea factum
Et enim cum ea pridem eisdem D^{omi}n^{us} v^{er}a R^{oma}, animu^m v^{er}ga
nos perspeximus, ut quos nobis cordi esse intelligit, eorum
propugnationem non minoresq^{ue} nos ipsi, cura suscipiat, quo
sumus animo magis tranquillo, quoties Serenitatis alienius
nostri causam R^{oma} v^{er}a R^{oma} comendamus, Jam eni
hoc certo persuasum habemus quocumq^{ue} possint a R^{oma}
v^{er}a in illam officia proficisci, eorum nihil eam permittere.
Ac multum debemus, eo n^{on} v^{er}a R^{oma} v^{er}a R^{oma} qua etiam
in hac Secretarii n^{ost}ri causa, Ven^{er}abilis Benedicti Jssbion
skij Can^{onic}i. C^{on}grat^{ulatio} cognitum nobis pridem & perspectum
studium v^{er}ga nos suu^m abunde declaravit, cui quod Mi
chael tantum exhibet negotiu^m, molestius nobis est, q^{uam}
credi facile possit, hac enim domus illius importunitas,
magnos in Equit^{um} ordine motus excitavit, cuius clamo
ribus ut cedamus aliquan^{do} necesse est, nisi ille ad officiu^m
sanitatemq^{ue} redierit, Et certe h^{ab}us ipsis in Comitib^{us} ali
quod in eum documentum statuissemus, Sed visum erat
prius dominos Ep^{iscopos} com^{mu}nifacere, ut si qua possent
honeste r^{ati}one promiderent, ne nos necesse habeamus, se
eundem Regni leges, in hos legum violatores animad
vertere, Summus h^{ab}us qui iura Sacerdotum iniolata esse
cupimus: neq^{ue} libenter n^{ost}ra in eos potestate utimur.
utemq^{ue} id nobis facere per ipsam sanctam Sedem Apo^{stolicam}

stolicam licet. Sed si perget homo iste contronorsus con:
tra leges Regni nri facere, necessario cogemur nos, secun:
dim Regni leges et Summorum Pontificum Privilegia, quae
nobis sunt dudum hanc ipsam ad rem concessa, penas
de eo sumere, ut contra quas leges deliquerit, his legi:
bus Exemplum in eum edatur. Qua de re hortatu,
nro scripsisse arbitramur, ad R. D. vram. duos Epōs
a qua nos quoque petimus, ut grām et authoritatem suā
interponat, quō Ecclia potius anteq̃ Michael in Officio
continetur, vel ad officium potius revocetur, q̃ ut
nos nra in se Regia potestate uti compellat. Plura
Rema. R. v. ex R. Epōrum lris cognoscat Dat.
Crack. vij. Martii. M. D. XXX. viij.

Sigismundus primus Rex Polonie
Antonio Cardinali Historiensi

Quantas iterum turbas excitaverit in Regno nro
homo ille contronorsus Michael de Pazanous, intello:
xit poenulubio R. D. v. ex lris. Do. Epōrum, quas
hortatu nro ad illam scripsimus, Vellemus si fieri posset
contineri eum istis in Officio ab iis quæ in iurisdictioni
subest, ne si nos inre nro Regio per ipsam Sedem sancta
Sedem apostolicam nobis concessa, uti in contemptum
hinc legum nraarum velimus, gravis aliquid in eum
consulere, necesse habeamus, Sicut ipse per Constitu:
tiones Regni nri ad nullam Eccliam Cathedrali

aditum sibi patere, et tamen multis omnibus in contemptum
quodammodo nostrum legimus, utrumque conatur id quod assequi
nulla ratione poterit, ut in oculis nostris inter. Erat. Causas locum
teneat, idque ex turbato sermone et Secretario nobis grato et
probato Venerabili Benodicto Jsdubiensky Causa Erat. Mirum
in nos importunitate hac sua de mentis nostrae statu dimoveat,
atque aliam ab illa quae natura nobis imposuit personam
inducere cogat, Etiam atque etiam rogamus. R. man. B. 47
Quaevis ut potius insolentiam hominis comprimatur, quo
necesse nobis non sit, id quod cunctus Equitum ordo a
nobis ^{flagitat} postulat, in re in illum nostro potestatis Regia vi.
Quae autem ista sit hac in re voluntas, ex duorum Episcoporum
hinc R. P. via. fuisse cognoscitur. Cui Causam hanc
Secretarii nostri diligentius commendamus, ut ad eum modum
transigatur, prout Domini Episcopi scripserunt. R. P.

Sigismundus primus Rex Polonie
Paulo Pope T E R C I O

BEatissimi Pater: Meminimus nos cum ad Sanctam vram
litteram ad eos, qui ante illam summi hunc dignitatis locum te;
meruerunt eundem scribere, magnisque precibus contende;
re, ut Beatus Hyacinthus in diuorum numerum referretur.
Cuius vita sanctitas, et dum adhuc in terris versaretur,
magno omnibus fuit admirationi, et ex quo tempore, ex vi;
ta ^{huius} diuorsorio in celestem domum migravit, multis indies
magis atque magis insignis est miraculis, ita ut Cives
eius et ossa, quæ sita sunt in urbe hac mea Regia in
ade Sanctæ Trinitatis dedicata, magna cum religione
a multis visantur, neque mediocri sunt apud omnes venera;
tione. Ac obtinimus nos quidem à Clemente viij Pontifi;
ce max^o, qui proximus ante S. vram ad vniuersalis
Ecclesiæ gubernacula sedebat, ut is dies beato Hyacintho
sacer esset, qui est postidie eius diei, qua virginis matris
in Cælum assumpte memoria celebratur. Sed quod in eod
Clementis diplomate ascriptum fuit, ne per hoc dictus
Hyacinthus Canonisatus et sanctorum Catalogo ascri;
ptus consecratur, id voluntati desiderioque v^{ro} multum sa;
tisfecit. Quamobrem proficiatur isthuc hac ipsa di;
causa Beati Hyacinthi ventis et Religiosis in Christo p^{re}
Martinus SSponi Præmialis Regni mei Sacre Theolo;
gie professor, in quo cum doctrina certat integritas, ut
mentis alteri concedere ^{valle} videatur. Cum S^{an}cti tati v^{ro}
diligenter commendamus, atque ut benignas ei aures præ;

beat rogamus. Deqz tota hac re ea statuat et decernat, quod
ad Cbri gloriam et beati huius honorem pertineat pertinere,
una eademqz opera, et apud Deum gratiam imitum
et, non mihi modo, Verum etiam cunctis Regni mei Ordinibus
rem valde gratam factura. Qui et causam hanc Beati
Hyacinthi Sti vrbis diligenter commendarem magno stu-
dio a me contenderunt. Comendo me itezum atqz itezum
vna cu populo mihi subiecto in gram. S. vrbis. Cui a
Deo praece omnia proluxa in valitudine diuturna cunctis.
Czar. vij. Martii 1539 Regni mei Anno 33°

Sigismundus primus Rex Polonie
Paulo Papae TERCIO

Et si non mei est istud officii in vitam et mors clericos
cum inquirere, cum tamen dolenter mihi questus sit R. d. n.
do. Ioannes Dantescus. Epus Varmien, de magna impu-
ritate vite Alexandri cuiusdam Sculteti Canonici Var-
mien, qui toties ab eo admonitus ad officium et sanitatemqz
redire, atqz in Epi sui potestate esse recensat, qd se antho-
ritate sanctae Sedis istius Exemptum esse dicat, non abs-
te me facturum existimam, Si Sti vrbis supplicarem,
ut exemptionis istud Privilegium, quod ei fuisse am
appert, ad omnem nequitiam, induci faciat et antiquari,
eo enim audacia atqz amentia prolapsus esse dicitur

Alexander iste spe impunitatis atq; exemptionis fiducia,
ut contentus eo non sit, qd flagitiorum suorum nullas
penas det, verum etiam premia ea affici atq; ornari
velit. Et ad quascunq; in Ecclesia Warmien' dignitates
aspicit, quasi non alias in Romana Curia falsior ad
eas aditus pateat, qm his qui impunitas atq; impie-
tate ceteris praestiterint. Quae res quanta sit cum scia
Sedis istius indignitate coniuncta, in opinionem Stis
via relinquere, qm in Epla hac mea ponere malo.
Quod si salum esse vult ordinem Sacerdotum, ita ut
velle debet, et vult proculdubio, has labe atq; pestes,
propter quas totus sepe ordo male audit, ut arceat ab
honoribus Ecclesiasticis necesse est. Hi enim sunt, qui sum-
mum odium atq; invidiam conflant, etiam bonis atq;
innocentis sacerdotibus. Quare quod in Sede supplica-
tionis scriptum est, Quae Rex dñi Epi Warmiensis
noī Stis via offertur, vehementer peto id ut faciat,
petitioniq; eius subscribat. Cetera nomine vno nar-
rabit Remus de: Cardinalis Protector, Cuius pro-
ces pro nobis interponendas, ut benigne audiat.
Stis, via, quaeso.

Præterea, etiam magnopere quaeso, ut quae pro Viti
Samuele Maczycowski, Procanonico Regni mei
Vitis Andreas Czarnkowski noī meo rogabit, ea
a se impetrari patiatur. Id ego Stis via observantia
mea promerij diligenter curabo. Cui me et Regni
mei chorum commendo, ref Crac' X die Mensis
Maij 1539. Regni mei 33º

Sigismundus primus Rex Polonie
Stephano Voivode Valachorum

Magre dno, Amice et vicine sincere nobis dilecto.
Cum nro in Aulam Cesaris Turcorum mittendum nobis
esset, volumus nram nostrum aliud iter, ^{facere} quam per
dominia Magia vra, quippe quod isthac tuto illum
iturum et redditurum nobis persuadebamus, pro ea qua
nobis cum M. vra amicitia intercedit. Quare com-
simus ut nra nra apud M. D. vram se repraesentaret
neret, et nra nomine illi verba quodam in signum
benivolentia faceret. Et promide cum madata nra
referet, Postulamus ut illi Magia vra, fidem in
lubiam habeat, et promideat, ut tuto iter suum per-
sequi possit. Factura id pro debito officio sui amici
Quam bene valeamus optamus. Dat. Crac. xii Martii
M D XXXIX

Legatio ad solimanum Cæsarem Thurcorum
per Iacobum Vilamowski miſa 1538

Przodkiem powie Rossel od nas Cessarzewi Turczkiem
Posłanictwo ię brackę ię szszwackę przysła.

Potim będzie mowiel. Król ię miłosz, Pan moj
przysłał mię na Dwor waszei Cessarstwi miłoszi,
abich namiedziel imieniem ięgo miłoszi, sdrowie wasz
Cessarstwi miłoszi, ktorego sdrovia ię rossistkiego
szeszia, waszei Cessarstwi mięzi zięzi, ięko bra
tn, ię przysłażęlowi swoemu miel, nadlugie zassi.

Zatim dawsszi listb będzie dzije konal Cessarzo,
wi ię mięzi, ięch Voivodzie Valaskiemu Oldonowi,
kowi swoemu rozkazal abich szije wnięzi ię woko
ię zachował, bo to nam sam Voivoda Valaski
osnaimiel, ięch to ma rozkazanię od Cessarza
ię mięzi, Mi tisch Zaszię chzemi szije przęziwko
Voivodzie Valaskiemu wprziasni ię woko ię
zachował, a i teraz chzęz nię prziasni okasz.
Rosszi waszei Cessarstwi miłoszi. Król ię miłosz
Pan moi abich go wasza Cessarstwi miłosz zachó
wasz raczel przitię poliacz ię granizach zię
mie Valaskij, ięko gie przedni Voivodowie Val
aski zięmie dzięzieli, abich on mogl latwiej
złuszić, ię dan tch ktore powinię, wasz zię

Cessarstwie miłoszji dawacz, gdiśz teraz lata przeszło
wiele było ludzi rozbieżalo, i wielka była szkoda
stała Właskiej Ziemi przez wojska rozmaitych
dziś a zwłaszcza Tatarskie.

Daleko powie Pociąg, Król i miłosz, Pan mój
miłoszowi pamiętajcież nato, iść wprzemierim
liszcie. Wasza Cesarzka miłosz, napisał i przysła
Pociąga Pana mego wskazać kmiem razę, aby i
M. Pan mój Sgarzem Tatarskim pokoi choval,
gdieś on jest wychowaniem i przyjaźni waszej
C. M. doffiz ~~wzimiz~~, Wzimiz chęć, Pan mój
volij waszej. C. M. doffiz wzimiz, choval pokoi
i mieć dobri Sgarzem Tatarskim, nadziwają
być iść odnie przyjaźni i pokoi, ale gdi Pan mój
nawieźe obespierze by na zachowanie pokoi, to
di Cesarz Tatarski stał ludzi swe, przy których i
Turci biwają, wojując Ziemię jego M. Pana mego.
A gdiś to ~~wszystko~~^{kijko} razowo szkoda ziemi, po wzimio-
nem przimierzu z waszą Cesarzką mą, Pan
mój, kazał mi to waszej Cesarzki mą powie-
dzić, aby wasza C. M. napomnęła, i wzięła
guz razę Cesarza Tatarskiego, żeby by wprze-
bra i w pokoi zachował, Skrócił i jego miłosz
Panem moim miłoszowim Przyjaźniem waszej
C. M. bo jeśli bi tego wasza C. M. niepatrzył, to
bi Król i miłosz, Pan mój musiał bronić Ziemi
i ludzi swoich, od wojowania Tatarskiego.

Przeto też Pan mój kazał waszej C. M. powie-
dzić, iść Przeciwno w mój, i Przimierz, i
dziś waszej C. M. Turci, stoją s owzami swoimi

ij Szazamij, ij Passy ije wziemi Krzela i^o miloszi
Pana m^o, A tak Pan moi kasal waszoi C. M. ze
daz, iako przijazila swego, abi wascha C. M. dla
zachowania przimierza, ij dla w chrońmienia Zwadi
miedzi ludzmi naschimi, ij takiessz tysz zlodziej;
stwa, rozkazaz ludzmi swajm, abi nichodzili na
ziemi Krzela i^o m^ozi Pana mego S. quozami ij
szazamij swimi, bsz dozwolema ludzj ij starost Pa-
na mego.

Lowie tysz Rossel, Krzela i^o M. Pan moi milosziwi
kazal waszoi C. M. powiedziez, iysz ydi knienn
przjachal Rossel waszoi C. M. Kierdei Zajdbek
do wiedvjengz szj^o o Piotrze Woiwodzie Valaskim.
Tedi Pan moi powiedzial mu, to izo bila prawda,
iysz go wpanstwie i^o Krzela Miloszi nicelo, Ale
Thadora brata Piotra Woiwodi, Starosta Chozim;
skiego, ij z zongz ijszj^ozmi ij zewszitkim szarlem
i^o, tak iako bel do Pana m^o zjemie wzicki, wi-
daz Kierdeievj kasal, ij przeseny w. C. M. postal,
stoz nadziwje swoz ij zaobietnigz Kierdejowoz
iysz j^o m^o mienialo niez biez, A wszakosz szlizi Krzela
iego M. pan moi ze bi j^o m^o gardla belij pobrane,

Aiazbasze' ij j^o sz^o Basche posdrowi Rossel od nas
a bendzie iysz zadal j^o m^o naschim, abi szj^o
prizginili do Cessarza o richlox ij o dobre wzze,
czacz naschiz odprawos, A przikim tysz bendzie
zadal ich, a zwlasza Aiazbasze', abi nam wszit-
ko dobre w Cessarza i^o m^ozi przijazila naszoi
jednali, ij oto stali, abi ta przjasa miedzi Cessarzem
a miedzi nami stronci Cessarstwij bila zudafza.

174
990
wzagoszi zachowana, bo mi biesch takijsch stronij
naszei przeczawko Cessarowi. J. M. chirmi jox
niepozuszenie zachowacz

Iscze powie Rossel Cessarowi i. M. isch nasze
zadanie nasze, przez ostatniego Posla naszego, kto
rogosmi v Cessarza mieli, razil darz listi miastom
naszemu ktow wewloschich ma. Krolowa jej
M. Malbonka nasza, ktowmi bi Bije' szizicz mia
li Ludziem Cessarstwiem, abi joch niewaiovali. Ale
jisch naimie' iednemu Miastu, Caprzescho, przepominal
Rossel lista wzjoxniz, benndziw nasze Rossel teraz
prossil, abi kmm miastu list takijsch iako j ijnym
dano, Cessarz rozkazacz darz razil

Benndziw li Posla pytaocz o nomij niema niz powiedacz
iedno ze^{bi} belo niebzkodno.

Iesli benndziw Posla pytaocz o Turkij, jiesli bi^{ym} Owze
beli wrogom, Nierhai tak Powie isch Pan^{moj} wosbit:
kie Owze kazal wrogicz, ktow od Zlodziwgi bel
odbithe, j Zlodziwje pokazacz. Ale Owicz tich niech;
zieli braz Turci, a tak wiele joch Rosdichalo.

Krol j. M. milosiz Pan moi niechzial bi bijz w kim
winien, gdi Bije' Turci, nieopowiada jox, starostom
j. M. a dopuszczuja, passzej niezadajox.

Sigismundus primus Rex Polonie
Iacobo Vilamovsky ad Turcarum
Imperatorem

Carissime fideles dilecte, Quous illi Carocadeta, iternum
hinc nobis magna molestiam exhibuit, in vedigalium
solutione a Mercaibus, quarum annuorum viginti Millibus
estimata est facta: Exhibuit has Imperatoris comen-
daticias, quibus fretus, vult ut liber sit a vedigali,
quod ascendit supra mille florenos. Tert aut res que
non videntur vlla ratione usui Imperatoris convenire,
Sic iam multoties vedigalia vira ab illo absolvuntur
et nescimus qua gra. Nos vero ob Imperatoris amica-
tiam condonamus ei vedigal, id aliqui non faturi
si res ipsius Andreæ et non Imperatoris, esse certo
vobis constaret. Quare, et hoc tu nescimatis per mi-
dium Bascha Imperatori, et percontaberis diligenter
an ista ad usum, & necessitatem Cæsaris emittet
tam multa, et tam crebro, et an cum voluntate Cæ-
saris eiusmodi lra scribuntur, quibus ex facultatibus
possetur aliquid. Veremus enim, ne ista deant im-
possum Tributi necessitatem et consuetudinem, Cuius-
cum nos id non ex necessitate, sed ex mora erga Impera-
torem amicum & vicinum nostrum faciamus volun-
tate, Quicquid aut fctas tua, ea in re expiscaberis,
nos de hoc per commodiorem quamqz occasionem fa-
ciat certiores, Quod si in futurum quicqz eiusmodi
vrum pro usu Cæsaris comparari debeat, vellemus

300

ut non Quereus is; sed alius quissiam mittatur, et ut
vel res describantur quæ sunt emenda, vel summa, qua
dabit sua causa Imperator Mercatori, ubi enim ita nō
esset, Quereus huius molestiam ferre, et redigendum nō
suum delinquentem pati non possemus. Dat Crac.
XXIX^a die Mensis Martii M^o D^o XXXIX°

Sigismundus primus Rex Polonie
Ioanni Hungarie REGI

SErmo. Quod postulat à nobis M^{as} vestra, ut aliquan-
tisper Legatum n^{um} ad Cæsarem Turcensem mittere dis-
feramus, dūcē certis quibusdā de rebus suis, ad nos prius
referat, Id pro v^{ra} necessitudine libenter factu-
ri fuissimus, nisi iam ante complures dies, Legatus is
nostre in viam se dedisset. Ac dolemus quidem, quod
non aliquāto de hac voluntate sua nos M^{as} ^{pro} fecer-
it certiores. Ceterum, cum quod factum est id in se-
ctum reddi non possit, Jamq^{ue} Legatus n^{us} Turcia
fines attigerit, ut nō renocari quidem cum ē cursu
suo possumus si maxime vellemus, Altem v^{ram}
animi hinc nostrum gratificandi illi, boni consul-
tuzam confidimus, Qua Optamus d^{eo} esse incolūmē
et quā felicissimē rem gerere. Dat Crac die X
Mensis Aprilis Anno domi Millesimo Quingen-
tesimo, Tricesimo nono.

Jacobo Vilamowski ad Imperatorem
Turearum

Vilamowski. Po twim vijarchaniju, gdi sam do nas przija-
chali Poslovie Zwęgijce, Zjednali nasz od Krola Iana
Węgierskiego, sijnna naszego miłego, abismy jego wprziasn
Cesarzskę Zalegzieli, A tako roskazujemy abtbi
S Cesarzem od nas moniel, ij Sbaschamij wtoij rzeczi
naten Spoffob. Naprzed, powiesz, ijsch mij wjedzacz,
ij Znaijacz przijans, ij dobre szessiecztwo, ktore ma przis
wiele lat Krol Jan s Cesarzem J. M. a ijsch tescb Ce-
sarz wjelo listow do nas piffal, Zalegaijacz go nam, a
o powiadaijacz, ijsch ijsst jego Przijacziel, Dalismy ijemu
Dziewke nasze za Malbonke, ktore smi barzo mylowali
Maijacz te nadziewie, ijsch tam będzie mieszkala wpo-
koju dobrem, Za to przijasnijacz ktore ma Cesarz J. M.
Kna Krolowi J. M. węgierskiemu, Potim powiesz,
ijsch gdi Bijcie ijsch tak stalo, Zjednani Cesarza
jego męzi, abtbi przijasnij, ij brackij miloszi kto-
ry ma dawno przegiwko Krolowi Janowi, odmie-
nijacz jego mierzal, J o wssom dla naszego przijasnij
ij brackij męzi, bi wjeltza wszę toias przijasn jemu
okazonacz razel, Cudismy mij dziewke nasze w nadziewie
przijasni Cesarzuj jego męzi iemu za Malbonke dali,
Bo zo jemu dobrej przijasnij ij szessiecztwo dobro
okaże Jęgo. C. M., to nijemniję przijmowacz będzie
mij jedno jako bij nam faminy sziję tam dzialo,
A to szęmi abtbi pilnie wedle roskazania naszego powie-
dzialij sprawiel, pod laskę naszę. Crac, 14. April 1539
Regni nri xxxij

Legatio data Iacobo Vilamowski
ad Joannem Hungarie Regem

Is Vilamowski, legatus ex Turcia ante aliquot dies in Polonia redierat. Ideo vero ad Joannem Regem missus fuit ut Regi ipsi Ioanni ea que in Turcia de ipso Rege dici audierat, referret, ut Rex Ioannes contra Turcorum molimina tempori sese prepararet, aut Turcam placatum sibi redderet.

Principio Serenissimo Do. Hungaria Regem nro nro saltabit atqz omnia fausta et felicia illi precabitur.

Hoc idem faciet apud Serenissimam Do. Coningem eius, filiam nostram Charynam cui et ipsi salutem et incolumitatem et omnibus omniū prosperitatem verbis nostris precabitur.

Deinde quia ^{causa} missus sit narrabit, atqz ea omnia recensabit, quae de Serenissimo Rege Hungariae cum esset apud Romanum Imperatorem dici audierat, quod quae scire Altissimi eius interesse putaverit, de eo nihilquam celabit.

Postremo rogabit, ut Altissimi eius, quandoquidem instaret iam tempus illud quo fieri Dotis inscriptionem oportebat, ut ne quid ei rei more interponat, atqz ut primo quoque tempore legatum suum mittat, tum ut informatio Dotis fiat, tum ut auferatur ea pecunia, quae dotis et Paraphornorum nomine Altissimi eius debetur. Petet etiam a Altissimi eius se Primo quoque tempore di-

mitli. Nam et illius et nostra plurimum refert, quanto
citius te ad nos reverti.

Causam quoque Valerika vidua commendabit, ut quae
marito illius debebat, Szeenus Ioannis Rex Hungariae
ea illi dissolvi inbeat.

Sigismundus primus Rex Polonie
Antonio Cardinali Pistoriensi regi
Polonie Protectori

Rex me in Christo pater et frater. Reminiscimur est nobis esse ecclesie
quosdam homines nostros, per quos nulli licet ullum sa-
cerdotum satis tuto possidere. Qui eo etiam progredi formi-
tuz audacia, ut ne us quidem periculum creare dubitat,
qui per nos, aut Szeena Coningem nostram, ex concessio-
ne Sanctae Sedis Apostolicae, sunt nominati. Eorum nobis
importunitatem hanc, et nunc quasi contemptum, facile refre-
nari liceret, nisi contra hoc genus hominum. Qui vti-
nam tam essent spirituales, quam et nunc et Privilegio
spiritualium vti gaudent et prius omnia experiri statuis-
semus, quod a iure nostro, potestatisque Regia praesidium mu-
tuali essemus. Quare Re pater, vram, rogamus, ut eos
ad se vocatos diligent admoneat, quo se nostros homines
esse meminerint. Neque impune se esse laturos, sibi persua-
deant, Si nominati per nos, aut per Szeena Coningem
nostram, negotium facessere perexerint, Denique quibusvis
modis Re pater vram, eos a vexandis libris Nominati
nostris detineat, Quod si hoc non processerit, alia

rem aggrediemur via, Dabiturq; à nobis opera, ut Har-
piae istas rapacitatis aliquando sua importunitatisq; poe-
nitrat. Optamus R. P. vram diu esse saluam et inco-
lunem. Dat. Erat. secunda die Mensis Aprilis. Anno
domi. M^o D^o XXX° XX°

Sigismundus primus Rex Polonie
Petro Lando Duci Veneciarum

Ille Princeps, et duo amici charissime. Pergratum
nobis fuit Jt^hl. vram: quod lris suis nos reddit certiores
sibi Reipub^lica Veneta gubernacula commissa, atq; inco-
dibili omnium consensu, se Veneciarum Principem, esse re-
miciatum. Non potuit quisquam. Nuncium nobis adferre
latiorem. Quo plura enim allata sunt ad nos, de multis
præclaris virtutibus, et meritis, erga inclitam Reipub^licam
hanc, Jt^hl. vram, hoc maiorem ex eo voluptatem percipimus,
Quod qui iam olim fructus illi debebatur, is tributus trans-
sit, hoc ad Jt^hl. vram bonorum amplissimo delato, Quem
quidem illi ex animo gratulamur, Denique ut fortiter
precamur, Si quid erit, in quo nos, vel Jt^hl. vram, vel
inclit^a hinc Reip^lica Veneta commodari possimus, ea
omnia de nobis ut firmiter sibi polliceatur, licet, quæ
de eo, qui cum in illam, tum in Reipub^licam illius quam sua-
rissime sit effusus. Qui ant^h Jt^hl. vram, ad
inclit^a Reipub^licam, istius gubernacula sedebat, Jt^hl. vram
dñus Andreas Crivelli, aliquot Epistolis ad nos scriptis
comendavit nobis causam Civium quorundam Venetorum,
qui Vincentinum Rascolitum huc miserant, ad nonnulla

Venditas esse fateretur, et ab eodem Alexandro Iudæo +
suo nomine exigenda. Is cum vocasset in Jus hominem
quendam ur̄m Cinem et Mercatorem, Cras. reiqz vendi;
tione, cum eo expertus esset, Quod cum se certas merces
quas Abram o Iudæo fmissas, actepisse diceret: Respondit
homo n̄r, se merces istas in solatium actepisse, à Lazaro
et genro et socio Alexandri, atqz id multorum testimo;
nijs confirmavit. Coeternum cum ipse fateretur actor, Mer;
ces istas Abraamo venditas esse, negavit eum rei ven;
dicatione secum agere posse: qui dñs earum rerum, quas
vendicavit, esse desisset, Cum rei vendicatio non com;
petat, nisi dñs, contra possessorem, neqz possit agi ex
vendito in rem, sed in personam tantum et in præcium
Quarum se istarum Mercuria fuisse possessorem, quintum
annum agi, cum possidere coeperit, ut si Actori actio
competeret, vel sola prescriptione tutus esse possit.
Cum et hæc, et multa præterea alia à Reo dicerentur,
quibus causam suam ita firmaverat, ut et nobis, et
assessoribus n̄is, iustissima viderentur, de ur̄a, Sena;
torumqz et Consiliariorum Regni n̄ri, sententia decre;
vimus: actionem Pascolito, contra Hectorum non com;
petere, Ac priusqz decretum hoc esset promulgatum.
Ne queri possent Cives Veneti, nos studio quodam erga
hominem nostrum, decretum id fecisse: Optionem dedi;
mus Pascolito, à nobis ne potius sententiam ferri, an
in Venetiarum urbe cognosci causam hanc^{suam} vellet:
Res mira actidit, quod non nullo reus videbatur, id
modis omnibus detrectabat Actor, siqz nr̄am potius
sententiam audire velle dicebat, quam ut Venetis
Iudicibus causam discreptandam permitteret. Nos id
quod Decretum iam semel erat, pronunciari fecimus, Nullum
habere agendi Jus Pascolitum, non dubitamus, quin
ipsa Jth̄ ur̄a, non alr fuerit indicatura, Quo magis

etiam confidimus, quod factum est à nobis, id eam in
optimam partem acceptura. Cum enim Iudici officio fm:
geremur, non licuit nobis cōcedationis potius minusqz,
qz fidei nr̃e, et religionis vñem habere. Optamus. Jly.
vram diu esse saluam et incolumem. Dat Cracovia
tertia Aprilis Anno Domini M^o D^o XXX° 2°

Sigismundus primus Rex Polonie
Ioanni Archiepiscopo Gnesnensi

R^{ex} M^{ajestati} etc. Accepimus lras P. vras, In vris acce-
sat nos, q in terra Raneu' cohorti Militum eum prae-
curamus, qui ex eo territorio oriundus non est, neqz illas
imbi habet possessiones, Itaqz contra Regni nr̃i Consti-
tutiones nos fecisse queritur, id quod tunc à nobis factum
videri posset, si eum professus esset apud nos aliquis no-
men ad eam rem suu, reiectus à nobis fuisset, Coheret
eum ex eo Territorio, nemo hanc sibi à nobis dari Pro-
vinciam poterit, cumqz iam instaret tempus, quo adu-
contra hostes exercitum oporteret, nequid periculi mora
adferret, officii nr̃i esse putauimus: id quod etiam feci-
mus, ut qui nobis idoneus visus esset, eum cohorti
Raneusi Militum praeficeremus: Quod factum nr̃um
si quis reprehendit, sibi imputet, quod non temporis nos
certiores fecerit esse in Territorio Raneu', qui mu-
nus hoc sibi mandari postularet. In alteris lris
hortatur nos P. vras atqz obtestatur: ut firmis
praesidijs Arcem Camenecam muniamus, nem' ullis

ea in re sumptibus parcamus. Utinam verò quàm sol-
liciti sunt omnes de exhaerendo fisco nro, tam vellent
lacrimas, quae in eo sunt, expletas. Si dandi nullus
finis erit, neqz cuiusqz benignitati, fiscus adiuvabitur
non erit dandi brevis facultas. Omnes quidem nos
hortantur et monent, ut ne gravemur sumptuum facere,
sed interea tamen non videmus quicquam, ita prius
suae esse amatorem, qui de suo largiri quicquam velit,
ad salutem eius conservandam. Impendimus iam in
Xivm Cameracum, plus quadraginta millia florenos
vray, parvo, ut ad nos affertur, cum illius fructu:
Ne reliquum quidem, quicquid à nobis fieri poterit, pro-
tutenda illa impendere gravabimur, neqz quicqz eorum
pretermitteremus. quae ad officium nostrum pertinent pa-
tuerimus, si modo et ceteri quorum res agi vult
nobiscum videbit, officio et debito suo ea in re disesse
voluit. Datis Crac. die tertia Mensis Aprilis 1539

Sigismundus primus Rex Polonie
Ludovico Comiti et Palatino Rheno
et Ioachimo Marchioni Brandenburgensi

Hinc etc. Et optimus lras Ills vras, quibus homi-
nis istius sui causam nobis commendat: atqz ut ius
illi per nos administretur, contra Fredericum Schmalz
hominem nostrum, quem ipse sibi certam pecuniam debe-
re dicit, à nobis postulat. Per nos et licuit semp
et licet omis, cum quovis homine ditionis nostrae

21/170
204

Jure experiri, atq; quod summi diceret esse, à quoniam, Ju-
ditio repetere. Itaq; nihil est, quod dicit impedimento
esse: quominus Iudicio suo anferre possit. Nam quod
Fredericum Schmalz moratorias quasdam præscriptio;
nes, nro beneficio concessas, protulisse refert, per quas
cum eo experiri non potuerit. Nos memoria quidem
tenemus, quorundam Senatorum et Consiliariorum Re-
gii nri, præcibus adductos, moratorias lras Frederico
Schmalz, nos dedisse: sed quæ non latius tamen patibat,
quàm ut ne cuiq; nostrorum hominum liceret, ab eo, pen-
sionem debitam Iudicio repetere. Extæis vero quomi-
nus id licere vellemus, in ijs nris non continetur.
Sibi itaq; imputet, quod à Frederico Schmalz dnm
is in vinis esset, Jure suo non reperit. Quod si cum
hæredibus agere illius quicq; velit, quod Juri erit
non ei negabitur. Coctorem quo Jure petat à nobis
ut nos pro debitore hoc, ei satisficiamus, certumq;
bonum numerum quotannis absq; vectigalium solutio-
ne ex Regno nro abigendi potestatem ei permittamus,
nos nō videmus, tantoq; minus, id quod petit, præ-
stabimus, quanto magis cum in supplicii bello Jll^{ti}
vra oblato, et nostra, et sua persona, oblitum esse
perspicimus. Nam præcibus suis minas quasdam ocul:
tas addit: Quibus nos moveri posse putat, Si Comi-
datio Jll^{ti}is vra non satisfisset apud nos ponderis ha-
bitura. Quam nos quidem pro eo animo, quo sumus erga
Jll^{tem} vram maxime facimus. Sed cum iste et ini-
qua petat: et præter decorem, nihil huiusmodi minas
proficient, quàm quod si quid erit hominibus nostris
detrimenti allatum: id vnde profectum sit, non igno-
rabimus: tantoq; minus nos etiam latebit, quæ sit
hinc malo medicina faciunda, quod fore speramus.

ut in authoris caput recidat. Et iterum sperans Jltis
vram, nostram iusticiam, et non hominis istius anda-
ciam, et temeritatem (quantum in illa erit et quatum
Jus aequitas qz patiuntur) adiuturam. Cui bene vivat
a Deo rebus omnibus optamus. Dat. Crac. nona Men-
sis Aprilis Anno Domini M^o D^o XXX° XX°

Sigismundus primus Rex Polonie
Alberto Duci in Prussia.

P Ecatis hoc vris fieri agnoscimus: ut pluribus me-
nos qui Chri fidem profitemur, qz vngz antea post ho-
mini memoria periculis conflitemur, Nam qui pax
et dilectionis Dens est, non alia re magis offenditur
qz si a pace et dilectione sua, si ab Ecclesia unitate
recedi videat, Nunc quosdam videm licet crudeliores,
qui tunicam Cri inconsutilem in tot partes dissecant,
ut nihil mirum sit, si tot Orbi Christiano undecunqz di-
scrimia impendant, Quam precandus Deus est, ut
det vobis non discussionis, sed charitatis, unitatis et
concordia spm, Quo eadem omnes sentientes commu-
istud incendium minore negotio restringere possimus,
Sed hoc brevibz attigisse de Germanie contentiombz
sufficiat. Fuit nobis vehementer gratum, q Jltas
vra spem et expectationem de se vram non fefellerit,
atqz omnia ea se pro virili sua prolixo facturam re-
cepit, quz ad vram Regniqz nri defensionem pertine-
putarent, Dum nos vicissim terris et illius et vris

Prussia prospiciamus, insidme illa pro studio erga nos suo,
proqz officio suo supplicias latuzqz Regno nro venire cona;
naretur, existeret aliquis interea, qui Prussiam bello
laciſſeret, si eam praesidijs mdatam intelligeret, Nobis vero
cura id futurum est, Mittimus nre insignes legatos ad
Sermu Do: Roma: Regem, His dabimus negotium, ut
de communibus periculis, Altem eius admoneat, atqz hoc
agant, ut quod Deus Omnia obzuat, periclitanti Regno
nro, aut Jtstas vra, aut alius quispian Germania
Princeps supplicias laturus veniat, tutus interea sit a
domesticorum, hoc est a Chriauorum impetu, dum a
Chriauorum armibus tantam pestem auouere studet,
Quod vero scribit Jtstas vra si, aut ipsam ad Comitum
qua proximi in terris nostris Prussia habebuntur ven;
tiam, aut mictos suos missuram, hoc quoqz nomi
gras agimus, Ceterum necesse non putamus, ut ipa
Comitia obendi laborem suscipiat, per mios suos si
id transegerit, abunde nobis satisfecerit, His itaqz
dabit negotium ut omes vias et rones persequatur di;
ligenter, quibus si qua Regno ingruet necessitas, au;
xilium aliquod non penitendum afferre poterit, possent,
Nos vero dedimus in Mandat, ut cum Jtst vra mcijs
in proximo isto Conueta pro festo dni Stanislai, Ma;
riuburgi colloquatur, A ceteris Germania Principi;
bus nil dum responsi tulimus, ubi rescripserint aliquid
faciemus ea de re Jtstem vram certiores.
Ad Regem Daniae de consilio Jtst vra scripsimus
quas bras opera illius, ut prima facultas fuerit, perferri
ad Altem illius velimus, Dat Craconiae die decima
septima Mensis Aprilis Anno domi M^o D^o XXXIX°
Regni nri XXX° iij^o.

Sigismundus primus Rex Polonie
Christiano Regi DANIE

Serme Princeps et dux, affinis noster Charyme, Ita Deo visum
est, ut estate proxime superius vicinam nati sumus tueretur,
tissimum Turcannu Tjerranu, cuius potentia cunctis orbis
Christiano, vade est formidolosa. Qui itaque sit rerum no-
strarum status, facile altis via coniecturam facere potest,
Cui enim nullum cum eo bellum indictum habemus, quom-
modo ille tamen utilitati sue dirigit omnia, neque diutius pa-
cta seruat, quam quoad id sua videt interesse. Non possu-
mus non esse solliciti: Ne, ut est in proverbio, aliquid
mali nobis eveniat propter vicinam malum, cum praefer-
tim non vanis rumoribus ad nos perforatur: cum
Prussiae terris inhiare, praecipue vero patni Gedanen-
si, ex quo cum facilis sit transmissio in omnes partes Chri-
stiani orbis partes, eo si potius sit, absque ullo magno ne-
gotio se totius maris dominum fore praesensum habet.
Quarum cum rerum in terris suis summam perniciem et
difficultatem patitur, roborem, pices, fumi nauticorum
atque aliarum id genus rerum, ad edificandas atque
ornandas et instruendas naves pertinentium, earum summa
copiam, in his Prussiae et Mazoniae terris esse di-
miseratam est, Oportet itaque nos semper in provincia
esse, atque omni cura providere, ne quid Regni nostri
detrimere capiat propter vicinam tam potentem.
Quomodo vero non adeo sumus nobis ipsi ignoti, quin

facile istud intelligamus, maiorem esse vim Turcarum, q̄
quæ nris viribus petere à nobis possit, cogimur undecumq̄
auxilia petere: ab ijs praesertim, quorum vel amicitia
fecerimus, vel quos iisdem periculis oportunos fore vi-
demus. si quid, Quod Deus omnia avertat, nobis Regnoq̄
nr̄o securas attidisset, de quo m̄ro cum sit Altas v̄ra, cui
nos animi in nos ^{ex m̄ro in illam} metuentes ~~ex~~uad, eam sua-
rissime in nos effusam esse nobis persuademus, ad qua-
etiam ingens periculum perneturum esse cernimus, si quod
procul Deus avertat, Vicinus illi contingeret hic tam
trulentus, q̄ potens tyrannus scribendum ad illam
duximus: atq̄ maiorem in modum petimus, si qua vis
hostium existeret maior, q̄ omni nos viribus nris resisti-
re possimus, ut op̄ atq̄ auxilio suo nos ne velit destitutos,
satiusq̄ esse monuerit pro alienis q̄m pro suis fof pugnare,
Integris enim nris viribus facilius erit vim tantam pro-
propulsare, q̄ si quod absit, fracta eo sint et imminuta.
Hac nos pro mutua amicitia, pro communibus periculis fiden-
ter ad Altam v̄ram scripsimus, quam una eademq̄
rone et suis et nris rationibus prospectura, neq̄ volga-
re aliqualem in nos sui signum datam fiamur con-
fidimus, Optamus Altam v̄ram, diu esse saluam et inco-
lunem. Dat. Crac. xviij. Aprilis. 1559

Sigismundus primus Rex Polonie
Ioachimo Marchioni Brandeburgeni
Archicamerario et Electori Imperii

Non est clam proculdubio Istum vram. Quemadmodum
proximo superiori anno inuasit in Valachiam Turca;
rum Tyrannus, Voivodam, inde eiecit: atq; in locu
eius alium suffecit, ex cohorte sua, potioremq; Vala
chia partem sibi usurpauit, itaq; gravem nobis et mo
lestum vicinum nacti sumus. Cuius potentia non potest non
esse nobis formidolosa. Sunt quidem pacte nobis cum illo
Inducia: sed non satis fidelimus vicina hinc tam potenti, q
utilitate sua mutari solet omnia, neq; diutius pacta secula
re, q; quoad sua id interesse intelligit. Itaq; cum certo
simecodo, cum proxima infrequenti astate in Valachiam
versus cogitare, sitq; quorum q; incertus, cum per Re
gnum nostrum in Germaniam irrupture velle. Pro mutua
vra coniunctione admonendam vram Istum putamus,
ea de re et mature suis rationibus prospiciat, memor
illius triti omnium ore versiculi: Tunc tua res agr pa
ries cum proximus ardet, etiam atq; etiam deliberet,
Satius nescit in vicinia exortum incendium communib;
viribus restringere, an expectare, dum id in sua ipsius
ditione, longe lateq; populari omnia incipiat,
Nobis nullum est, cum Turcorum Tyranno bellum indi
ctum, sed cum cum in faucibus Regni vni cum ingre
ssas copias futurum exploratum habeamus, non
possumus non anxio esse et sollicito animo ab Istis vris.

32
ea expectamus omnia, quae à filio nro charissimo, no
fallat proculdubio spem et expectationem de se nram, atqz
cura huius nrae et sollicitudinis aliqua in se partem susci
piat. Fecerit aut nobis rem gratam, si quos habet Prin
cipes Germania maiore sibi familiaritate necessitudineqz
coniunctos, eos certiores faciat de periculis Regna nra
nro impeditibus. Quod si non fuerit maturè subu
tum, quae nos nro, eadem illos postea manebunt pericula.
Nil enim separatim nobis accidere potest à ceteris Ger
maniae Principibus. Nos primi Turcorum et Tartarorum
impetum sustinere cogimur. Quod si quod procul avertetur
Chrys velit paros esse non possemus, et secus aliquid
nobis eveniret, grauis et molestus vicinus, Germania
Principes essent habituri. Optamus bene valere etc.
Crac. vij. Martii Anno dñi 1539, Regni nri 33°

Sigismundus primus Rex Polonie
Alberto Marchioni Brandeburgen
Duci in Prussia

Non est nobis dubium, quin vel amicum lus, vel ipso
etiam rumore nro cognouit Illas vna, qz grauem
vicinū nacti sumus anno proximo superiore in Vala
chia: cuius bonam partem ipse Turcizmi Tyrannus occu
pauit. Et terre quae fuit reliqua praeposuit Alumnū
quendam suū: Qui se Valachum quidem profitetur, sed
cuius sectae sit non satis certum habemus, utrumqz nō
alienū se à Christiana religione videtur velit. Nobis quidem
cum Turcizmi Tyranno bellum nullum est indictum, sed

vicinitas tamen eius suspecta nobis non est, ita ut vacuo
à cura esse animo non possimus, cum enim in ipsis Regni
nostri faucibus validissimo cum exercitu proutem futurum
certum habeamus. Quis est qui prestare queat quomi-
nus in nostram ditionem potius quam alio se immittat. Maior
nos minus quam antea cura et vigilantia pro Regni nostri sa-
lute et incolumitate exorari oportet. Habemus explo-
ratores nostros apud Cosmam Turcarum, qui diligenter
odorantur, quid illis vicum agatur, atque ea quae agunt
omnibus vestigiis indagata ad nos afferant. Ex his
vix nuper rediit, qui narrat Pontem, quo ripas Da-
nubii superiorem amos iunxerat, quae in Valachiam
adiutus patebat, eundem in locum cum deportandum
curasse, ita ut illud iam exploratissimum esse queat
nobis, quod sit in Valachiam cum exercitu ingressurus.
Nam et Sciri domi Joannis Vugariae Regis filii nostri
charissimi explorator eadem attulit, nulla in re à
nostro discrepans. Atque ut solet Deus lata misericor-
dibus, Cum incursionem proximam fecissent in Podolia
Tartari, non parvam eorum manus Milites nostri conde-
runt. Fuerunt illis Turcae permixti, ex his captus est
quidam non postremo satis homo. Cum esset ex eo quae-
situm, quid consilium caperet Caesar Turcorum, quosdam izzum
per aestate sequenti statuisset: narravit eum in Valachia
certo ingressurum, inde in Vugariam irrupturum. Dedis-
sent autem negotium omnibus Tartarorum Caesaribus, ut cum inge-
nibus copiis in Regnum ditionemque nostram invaderent,
quo nos difficili et periculoso bello distenti, Regno
Hungariae succurrere non possemus. Videmus itaque Re-
gnum nostrum aestate hac non omnino vacuum fore à periculo
vel à metu potius periculi. Ac ut ad arcendum Tartar-
orum impetum Christo opitulante parari esse possumus.

308

Quoniam tamen solet Caesar Turcorum, ad subitos rerum
casus et eventus consilia plerumque sua accommodare, neque
quicquam ei tuto credi potest, qui non diutius fidem cuique
servare consuevit, quam quoad id sua interesse videt,
non possumus non anxio et sollicito esse animo, cum nos
et gravi Tartaris bello distantes fore intelligamus.
Et in ipsis faucibus Regni vestri potentissimi hostis tam
validum exercitum futurum videmus, qui, ut ad nos
allatum est, non incerto rumore, Prussia, praesertim
vero Gedanum patrum valde de inhiare. Deus aucto-
ritat postea hanc a cernicibus nostris. Erat enim no-
bis deliberatum, ut in his quae proxime habuimus
hic in Comitibus certa quaedam^{et} statuta Regni de-
fendendi ratio inveniretur, quo ad omnes hostium repen-
tinos impetus excipiendo, atque ad arcendam vim
si quae de improviso allata esset, parati et expediti esse
possemus. Ad quam rem cum perveniri non potui-
rit, promissum est tamen a nobis, ut nos hostis impa-
tes non offendant. Sed si maior aliqua vis extiterit,
veremur ut vestris viribus acceri queat. Quare
hortamur Illi^{tem} vestram, cum et addicta vestro Regno
sit, et nihil nobis separatim accidere posse a se intelli-
gat, ita se paret, ut ad commune incedendum restringendum
si quod de repente eruperit, praesto nobis esse queat.
Qua in re nihil dubitamus Illi^{tem} vestram officio suo
esse facturam. Neque solum arctissimo coniunctionis no-
strae, mentis, verum etiam communis periculi et discriminis
rationem habituram. Non absque re autem rem factu-
ram existimamus, si de periculis ipsis nostris ceterisque
quoque Germania Principes admonuerit, quos habet
sibi familiaritatem aliqua implicatos, ut etiam atque
etiam seorsum deliberent, si quod in vicinia exercitum

fuerit incendium: satius ne putet illi esse tepore subuenire
an expectandum ducant potius, ut in suis ipsorum Re-
giombus late grassetur. Certo regnum nostrum à Tartaris
à Turcis Germania propugnacula quoddam est, et
antemurale, cui nisi submerint, si fortasse necessitas
aliqua postulauerit, quod Deus omen obzuet, eadem
illos quæ nos manebunt pericula. Nos quoque in eandem
sententiam scribemus ad eos quibus nobiscum coniu-
ctio aliqua et necessitudo intercedit. Optamus Illi
viam bene valere. Dat. Crac. die sexta Martii
Anno Domini. M. D. XXX. IX.

Sigismundus primus Rex Polonie
ad Electores Imperii

De ingenti Cæsaris Turcarum apparatu, multa nobis
horrenda nuntiantur, quæ animo decernisse ferunt,
in Vngariam impetum facere, quod quo commodius
præstare possit, hoc agit ut nos quoque grami cum Tar-
taris bello distenti supplicias afflicto illi Regno ferre
non possimus, cum ipsi potius exterminis auxilias opus
habituari videamur. Persuasit enim ille Turcæ
Tyramus omnibus Tartarorum gentibus, ut numero-
sissimo exercitu in Regnum nostrum innadant, quibus
etiam suas copias adiunxisse, turmitaque bellica sup-
peditasse dicuntur. Ad quorum vim propulsandam
omnes Regni nostri viros nos conuocare necesse erit.
Cum itaque et nos et Scimus dos, Joannes Vngarie

Rex filius n^r charissimus, graves et formidolosos hos-
tes habituri simus, facile potest coniectura capere Illas
via, si alteri nostrum secus aliquid, quod Deus omni
obruat accidit, Ipsam Illam viam à periculo vacua
non fore, Hæc enim duo Regna, quædam esse totius
Germaniæ propugnacula videntur, Quæ si saluam se
esse vult non minus eis defendendis curæ adhibeat
oportet, q̃ si sua ipsius res agatur, Vere enim sci-
ptum est illud: Tunc tua res agitur, paries cum pro-
ximus ardet, multo certe satius est alieno in solo ho-
stem repellere, q̃ expectare, dum auctis viribus pro-
pagataq̃ ditione sua, te ipsum socium auxilii desti-
tutum adoriatur. Sed si veri sunt rumores, qui
volgo iactantur, in quibus secundum Deum spes erat
maxima Turcarum, inimitatem à Christianorum cor-
mibus propulsandi, hi mutuis ipsi inter se odiis arde-
re à quietis consiliis abhorre, atq̃ in viscera sua
seuire velle potius dicuntur, quàm ut de arcendis cum-
munibus Christi nominis hostibus cogitationem suscipiant.
Quæ res, ut nobis qui cunctos fere Germaniæ Princi-
pes aliqua nobis necessitudine implicatos habemus
dolorem affert incredibilem, ita communibus hostibus
cogitationem suscipiant. Quæ res ut nobis qui cunctos
fere Germaniæ Principes, et animu addit, et summo
eos gaudio afficit, atq̃ in spem quandam erigit ipsi
etiam Germaniæ potius. Magna hæc est Dei erga
nos ira, quam tanto magis meremur, quòd cum ille
ad Patrem suu celestem ex hoc mundo migraturus, no
aliud nobis Testamento reliquerit, q̃ pacem, nos Te-
stamentum illius violamus, hereditatem respicimus,
et quod ipse nos adoptando fecit, filii eius esse recusa-
mus. Dicit non pot quàm hæc à nobis dolenter scribat.

Non possumus enim non sumam ex eo molestiam capere
quod esse quosdam videmus, qui viri videntesque vident,
in interitum, ac pruinata sua odia explere velle potius di-
cuntur, quod ut publice commoto Christiano populo periclitati
succurrat. Quare quo plus auctoritatis obtinet Illius via
inter Germania Principes, hoc eam hortamur impensius,
atque per viscera misericordiae Dei rogamus, ut in eam cu-
ram toto quodammodo pectore incumbat, quo inter Christianos,
Germania Principes praesertim, pax esse queat et concor-
dia, ut si quae sunt inter eos privatae similitudines, eas Chri-
stiana Reipublicae necessitati condonet: deique propulsanda vi,
quam afferre conatur inamississimus Turcorum Tyrannus
curam cogitationisque suscipiant, dum saluum est Regnum
nostrum, dum et Hungariae Regnum nondum est praesus
collapsum, facilius est ratio seculo illi Tyranno resistendi.
Sed inire duo haec Regna non possunt, quin una quoque
Germania¹⁰⁰ labefactata motu concidat, Haec nos non
nostrius modo, aut Secundo Hungariae Regis, verum
etiam totius Germaniae rationibus prospicere cupientes,
Illius unam paucis esse scribenda putavimus, a qua maio-
rem in modum petimus, quantum potest, tantum ut con-
tendat et elaboret, si quorum animi commoti sunt, eos ut
tranquillare, atque tum sibi, tum aliis Germaniae Prin-
cipibus persuadere queat, afflictum et calamitosum Hun-
gariae Regnum, omnibus omnium viribus atque opibus esse
sustentandum, atque omnia ab omnibus fieri oportere, ut
in Turcorum Tyranni potestatem ne perveniat. Quod
nos attinet eo sumus animo, ut corpus nostrum libenter
simus oblaturi, si representari morti nostra salus, reipub-
licae possit, Ferre alius supplicia non possumus,
gravi ipsi et periculoso bello distenti, sed nullum tamen
esse poterit, discrimen, quod non adiuturi sumus.

priusquam ut per Regni ditionemqz nostram, aut in
Germania aut in Vngariam adijtum hostibus patere
patiamur, hoc si praestiterimus, quod nos Chri nobis
opitulante prestare posse confidemus, abunde magnas
suppetias non Hungarie solum, verum etiam Germa-
niae attulisse videbimur. Quam vicissim a Regno nro
non defuturam, si qua vis illi maior allata sit, no-
dubie nobis pollicemur. Data sunt eadem in suam
Mandata, ad Illm vram Mag^o Joachimo Mal-
tzan libero Baroni Vartenbergen etc, sincere nobis
dilecto a Serenis domis Ferdinando, et Joanne Hun-
gariae Regibus, etc, fratre et consanguineo ac filio gene-
rosqz nris carissimis. Quorum postulationi, quin locum
datura sit Illtas vram non dubitamus. Has tamen
illi lras quoqz adimpendas esse duximus, ut et ipsi
officio Chriam Regis fmocti esse videamur. Qui certe
non altius rei desiderio magis ardemus, qz ut tran-
quillitas animis Chrianoz Principum atqz in
gram et concordiam reductis, in communem Chriam
novis hostem communia arma vertantur. Quod Illi
vram tanto magis curae futurum speramus, et optamus
quanto id minus aequum esset futurum et illius humani-
tate indignum, trimum Regnum tam arduas postulationes
plenas Chriane charitatis, non id quod debent meri-
to pondus apud eam haberi, Nos enim ut duarum ista-
rum Altum Regiarum in Tuendo Hungariae Regno:
atqz in auxiliis vniqzqz petendis studium, non possu-
mus non vehementer probare, ita lris hys nris de-
clarandum Illi vram putavimus, eundem esse sensum
nostrum: idem nos quod illos cupere, neqz velle quicqz
qz ut periclitanti Hungariae Regno qz firmissima
subsidia primo quoqz tempore mittantur. Cui nihil

potest à Germania separatim actidew. Hysdem enim
omnes periculis oportum esse videmur, ita deum inichi
futuri. si vicini discrimen, sicut quisqz discrimen esse du-
xerimus, et amore potius inter nos, qz odio certaveri-
mus. Quod reliquum est Illi vra, salua, integra, et
prolixa omnia à Deo cunctis optamus, Datz Cracovie
XX^{vi} Aprilis. M^o. D^o. XXX°. ix^o. Regni
vero nri XXX^{iiij}. Sigismundus Rex BB.

Henricus octavus Rex Anglie Carolo .v.
Coefari. Regibus populoz Christiano Salut
et concordiam de sinodo Vincentina.

Cum non ita pridem Libellus, nostro et omnium subditorum
nostrorum nomine, scriptus, in lucem prodierit, qui et ab aliis
de multis causis contineret, quamobrem Concilium illud
repudiavimus: quod Pontifex Romanus, abusus præ-
textu surrepticiae cuiusdam auctoritatis, nec à Deo
concessit, nec dantes à Principibus ferende, primo
Mantua futurum simulavit, mox, ubi nullo ageretur
constituto loco in Calendas Novembres distulit, ut
plane doceret, nihil eorum, causam nostram gravare
posse, quæ vel in eo hominum, in eandem sententiam, aut
sectam potius inceptorum consensu, vel in quovis alio,
per Romani Pontificis subditihiam illam antea con-
vocato Concilio statuerentur, visum nobis necesse non
est, totius nominis prot. standi recusandique Concilii labo-
rem subire, quoties Episcopus Romanus, et ii, quorum
ingenijs ille ad fraudes sæpe abuti solet singulari Con-
silio, novam aliquam illudendi nobis rationem exco-
gitent. Et tamen cum quidam hoc tempore, vel
ex loci mutati occasione, vel ex alia aliunde causa

nobis in meliorem veniant, quæ cognita orbi prodesse possent
videmur nobis rem facere non alienam ab eo amore, quem
fidei et religioni Christiana debemus. Et hac nostra Epistola,
cum auctoritate quodam priorem sententiam confirmamus,
Confirmatam quidem illam volumus, perpetuo intem
prostantes, neque enim libellum à nobis hoc anno editum,
neque hanc prefatimculam illi ^{ideo} Deo præfixam, quod
quisque Christianorum Principum sit, vel qui impensius,
quam nos exoptet, publica Christianorum, Comitibus, vel
qui libentius ad ea, quam nos adfuturus sit. Imò nos
vehementius etiam atque etiam Principes omnes Christianos,
potentatus omnes, atque adeo universos populi Christiani
ordines, rogatos volumus ut sibi persuadeant, nihil
æquè expectare nos, ac ut tandem nobis detur Conci-
lium, quod generale, liberum, ac pium dici possit: quod
nos in illa nostra de Mantuensi Concilio protestatione,
utemur adumbramus. Certe ut nihil maiores nre
sanctius ^{de} iuvemus, publicis istis Christianorum inter se
consultationibus, præsertim adhibitis, ad omni quem par
est et modum et finem, ita vix quicquam est, quod Reip:
Christianæ fidei, religioni: maius periculum erret, maiorem
cladem adferat, quam generalia Concilia, si quis illis
ad questum, ad comoda, ad errores abutatur: Genera-
lia appellatur, ac vel ipso nomine satis non admonet, om-
nes in universum Christianos, qui de dogmate aliquo
inter se dissentiant, hic aperte, libere, impune, sententiam
suam profere posse. Nimirum enim quæ in generali Con-
cilio decernuntur, ex æquo ad omnes quorum consensu fuit
pertineat ac spectent, par est, ut quisque, quæ sentiat,
intrepide pronunciet. Dubio procul, nos non putamus,
id Concilium generale dici debere, ubi solus audiat
is, qui perpetuo decernunt, per omnia Pontificis partes

fomere: ac in huius Castis, vel contra sacras lras signa
ferri. Generale Concilium nec est, nec dici potest, vel idem
et solum. Advocati et aduersarii, idem et rei, et Iudices
sunt. Imò contra Jus naturæ est, vel ut nos patiamur, in
nosmet legem tam iniquam sancire, et vel presidis omnibus
nos destitui sinamus, nullumq; presagium, ad quod gravis
simis iniuriis affedi curamus nobis relictum esse veli
mus. Pontifex et sui, nobis valde inimici sunt, libent
et nos et Regnum nostrum perditum vellent, Id quod
multis argumētis et nobis, et ipsi adeo orbi declarant:
et nos nomine naturæ iudicium violamus, si istis de nobis
iudicandi potestatem faciamus. Honos illius superstitio;
ne, vi, et dolo male quasitus, potestas illius, per religio
nis pretextum, contra religionem et sacras lras, ere
cta, primatus illius, per orbis ignorantiam, per Pontificum
ambitionem, et non intellecta sacra scriptura loca, consti
tutus: quæ omnia discussis errorum verbis, nō solum apud
nos eridere, verum etiam apud omnes breui casura vi
debantur, nōne restitueretur omnia, non rediret honos,
non faceret Regibus negotium potestas limitum uisita,
non sibi omnia vendicaret primatus, si ille Iudex causam
vel optimam nobis suo arbitrato eripere possit, et debeat,
ne ille quidem vel talpa cecior est, qui non aperte vi
deat, quem lituræ finem sperare nos necesse sit, si hostis
tantus sententiam de nobis ferat? Imò si quando
fieri potest, Concilium volumus, ubi aliqua spes sit,
ea restitutum iri, quæ iam diu depravata, religionis,
Christianæ potè intectum minatur. Atqui, ut huius
Concilium omnibus votis expetimus, omnibus omnium
precibus, à Deo Opt^o Max^o ambiendum putamus:
ita unusquisq; nri officii arbitramur esse diligenter ca
vere, et ne cuiq; subditorum nostrorum, hæ Pontificum

artem frangi sint, et ceteros quoque Principes Christianos
etiam atque etiam admonere, ut Pontifex Regnum autem,
ad extirpandas crescentes Evangelii radices, ad Principem
pauca turbanda iura, ad Regnum imminuendam autem,
Majestatemque laedendam abuti possit. Nos non dubita-
mus, quin lector non indignus, facile sit ea probaturus,
quae in sequenti hoc libello a nobis scribuntur, non tam
purgandi rei causa, quam ut hinc orbis intelligat, et
varias Papistarum fraudes, ut quanteopere nos religionis
controuersias tandem aliquando sublatas esse cupimus.
Quae de Mantua illic dicta sunt, De Vincentia haud
dubie dici possunt, Conueniunt penitus omnia. Neque credibi-
le est plures Vincentiae futuros, qui de fidei negotiis
consultent, quam Mantuae superiori anno fuerint. Merito
sane deludetur, qui his deceptus, his perfidia falsus, tot-
cia se deludens tradit. Si qui antea Mantua prope-
rabant, nudiqque itinere peracto, frustra se in viam dedisse
postea intellexerint, non existimamus, tam esse stabi-
tos eos, ut semel frustra suscepto tanto itinere, rursus
deridendi peregre profiscantur. Tempus quoque et rerum
status eiusmodi est, ut religionis negotium verius in-
vexari, quam commode tractari possit. Nimirum cum
orbis penitus vniuersus sic bellicorum tumultibus aestuet,
sic Turcis apparatus molestetur, poterit ne quispiam
tam religioni inimicus esse, ut hoc tempus Consilium
commode celebrandis idoneum putet? Certe nostras
cum Episcopo Romano controuersias, multo multoque gra-
uiores videri par est, quam ut vel hoc turbulen-
tissimo tempore exenti debeant, vel ut procuratori-
bus, etiam si tempus pacatissimum esset, sine magno
nostro periculo committi possint. Quid alii Principes
facturi sint, non satis scimus: verum nos neque Regnum

213

nostrem hoc tempore deferamus, neqz causam nrā, in
 qua totius Regni nrī salus vertitur, omnīquā praterqz
 nobis ipsis quēdimus, Imō nisi alius aq̄rior Index datur
 comodiorqz tractandi causam nrām locus, etiam si coe;
 teza adsint omnia, de quibus nūc conqueſcimus, nos ad
 hūc Conciliū nūqz accedemus. Nūqz lites nrā arbi;
 trū emm constituimus, qui causa nōdū audita, contra
 nos non multis abhinc annis sententiam tulit. Volumus
 dogmata quā profitemur rite examinari, exenti, ac
 ad sacras lras, velut ad Lijdū lapidē adduci,
 Inuocussa antiquari, incognita opprimi, vera cōculcari,
 non sinemus, non patiemur, non feremus. Quia ut
 nullū iota Chrī doctrinā, non modis omnibus, vel;
 cum vite et Regni nrī periculo talemur, et defendamus,
 ita nūc est, quod hanc doctrinā oppugnet, obscurēt,
 quia cum eo nos perpetuū bellū geramus. Vetus oēs
 omīū Paparū traditiones, quae vel illius Tijrandem
 adinuant, vel superbiae aristas attolunt, et apud nos
 in aeternū abrogatas esse volumus, ita si Chrīsti,
 Opt: Max: gratia, nos non desituat, perpetuo, ne no;
 va nrō consensu constituentur, quae nos vel Regnū
 nostrum ligent, etiam atqz etiam canebimus. Quod
 si qui sunt, quos sua caecitas nimis non delectet, nil
 dubium est, quin istos ratio, etiam si Chrī gratia eorū
 pectora, nondū intravit, facile doceat, quam non
 aestimāda sit huius auctoritas, et potē, quā illu;
 strū quodam exemplo Federicus Dux Mantuē, in
 optimo, locum Concilio designatum. Pontifici pernegas,
 tantum non labefactavit. Nam si ex animo cogita;
 vit Pontifex, Mantuē Conciliū celebrare, ac de
 Jure diuīo Jus habet vocandi Principes, quo velit,
 cur quoqz Jus non habeat, quem velit locum deligere,

Mantua delegit Pontifex, Dux ab hac emmarcet, Si
Paulus habet tantam auctoritatem, quantam sibi vendicat,
cur Federicum cogere non potuit ut apud se Concilium
agi pateretur, Dux non passus est, imò cum prohibui-
rit, quid est, quod hic essent dirarum fulmina? cur
hinc non cohercuit? cum plenitudo potestatis hic
vacua esset? An non frustra vocat, si cum vocati
venerint, ab eo loco excludantur, ad quem is voca-
rit? an non poterunt Reges videri sibi Juri optimo
non venire debere, si Dux Mantuae Juri locum ne-
gare potest, quem Pontifex delegerit? Si ceteri
Principes ab hinc modum eum tradunt, quis tunc
locus Concilio relinquatur? Rursus si hanc vo-
candi potestatem Principes illi largiuntur, an non
ea omnia concedant illi necesse est, sine quibus Jure
illud sum, exercere non potest? Tu vocabit, nec locum
quo vocet, reperire cum sinetis? Certe non solot
Civitatem aliquam suam, Concilium celebrandi. Sedem co-
stitueret. Homo pinguis tam est, ut ceteros fidus &
amicus, ut Principes domi suae hospitio exipere,
non ita frequenter consuevit, Et ut ad Civitatem
aliquam ditioni suae subiectam nos vocet, nos ne
tuto intra tanti hostis moenia versabimur? Illic
ne excolendo religioni, an propulsandis insidiis,
dogmatibus ne defendendis, an servanda vitæ, ope-
ram dare nos praestiterit? Ergo vel hoc uno fa-
cto Pontifex declarat, in loca alieno imperio sub-
iecta, nihil sibi Juris esse. Et proinde si demum
in his conciliis promittit, id pollicetur, quod in
aliena fide situm est, praestare, et ita nos rursus
fallere potest. Sin ad nos vocet, hospitis mensam me-
timus: esurire melius, quam hinc saturos discedere.

At qui reportus est inquit locus anxiae, post hac aliud
me quaerite. Quasi quod Mantua actidebat. Vincuntia,
quoque actidere non possit, quasiq; credibile sit. Venetos
tanta prudentia viros, non id videre, non id metueri,
Quod prudentissimus Dux Mantuae metuisse videt?
Certe cum cogitamus, quo in loco res Venetorum hodie
sint, nobis vix fit verisimile, eos vel Vincuntiam sua
tot exteris nationibus, sine magno illic relicto pro-
sidio credituros: vel in tantis sumptibus praesidium ibi
alere velle. Et ut alant, an non Paulus ipse fatetur,
rem mali exempli esse armatum Concilium habere?
ut ut erit, vos etiam atq; etiam rogatos volumus, me
grammè ea legere, quae superiori anno de Mantua
Synodo scripsimus. Nihil enim dubitamus, quin pro ve-
stra aequitate facile à nobis contra horum insidias
stabit, indicaturi, nisi fallimur, nos in hoc negotio,
neq; minimè affectibus indulsisse, neq; sine gravissimis,
ac insissimis causis, horum concilia, censuras, decre-
ta, recusasse. Omnibus ut haec nostra probemus, ne labor-
randum quidem duximus. Si quae, non iniquae à
nobis scribuntur, aequis lectoribus placeat, satis est
Inignorant hominum calumnia nos, vel nihil, vel non
ita multa commovebunt. Quod si quid in Pontificis
frondes acerbis à nobis dictum est: viciorum odio, ut
nostra in eum malivolentia, imputate, Imò ut ille, et
sui intelligant, nos cum eorum viciis, non cum
illis bellum gerere. Præcavimus ut Deus aliquando
eorum oculos aperiat, cordis duriciam emoliat,
et ut tandem illi nobiscum aeternam aeterni Dei
gloriam, posthabita sua, illustrare studeant, Va-
le Coesar Auguste, vale Monarche Christiani
Orbis columne, et tu popule, quisquis es, qui Chri

Euangelium illustratum cupis, Valo, Dat. Londini,
ex Palatio nro, apud Westminster, sexto Idus
Aprilis, Anno Regni nri xxix Chri vero
xxxix.

Sigismundus primus Rex Polonie
Paulo Pape T E R C I O

SANCTISIME. Et me sunt Regni mei rones, omnia
et opibus adiutum id oporteat, potius me in Chiam)
nominis hostium potestatem cadat, q̃z ut velle quisq̃
debeat, ex inopi Regno aliquid, sibi emolumenti qua-
rare. Etiam preter gravis vias, quibus iam pridem
septum est, accessit proxima superiore astate vias
alius multo formidolosior, non nūq̃ solius, voraciam,
emito Chiano orbi trulentus ille Turcarum Tija-
nus, quem omēs a finibus suis q̃z longissime abesse ca-
pimt, is Valachiam meā ~~aditioni~~ contiguam sue
iam ditionis fecit, ita quā fuit olim Romanorum
ea nūc facta est Turcarum colonia, In singulos nanq̃
dies migrare eo Turce et suas ibi sedes figere dicunt.
Quare supplico Sancti^{li} vrā, ut pro paterna sua be-
nignitate, qua periclitantibus Chianorum Regnis sub-
venire tenetur, hoc quoq̃ meū respicere dignetur.
tanto acutioribus oculis, quanto maiore diligentia
promissū est a me, ut cum aliorum quorundam fides
vehementer sit labefactata, id in fide, officio, potesta-
teq̃ Sancte sedis Aplie, semper in hunc usq̃ diem
remanserit. Non hoc peto, quod ultro alijs Regibz
offerre soliti sunt hij qui ante Sanctam vrām Ec-
clesiā gubernacula tenebant, ut ex archa sua veni-

que Regno meo faciat, ut belli contra Cruce Christi
hostes gerendi, nervos mihi suppeditet, sed cum certam
exile vectigal, ex Regno meo Sancti, vna. debeat,ur,
quem Sancti Petri Denarii vocant, Quae illam ma-
gnopere, quod iam alias quoque feci, quandoquidem non
ignorat: quot praelia, quot dimicationes, quot annis con-
tra Cruce hostes sustinam maiore meo sumptu, quam
cui ferendo iam esse possem, ut vectigal hoc sat hinc
sempiternis temporibus Regni mei necessitatibus con-
veniat, et vere sancti Pontificis officio fungatur, &
cum de reip^a, Christiana pluri^m commodabit, Comedo
me et Regnum meum quae summa possit a me dei missio,
ac Deum precor, ut illam in multos annos incolu-
mum et felicem conferret, Dat^o Cracoviae xxix^a
Aprilis Anno domini MDXXXIX

Sigismundus primus Rex Polonie
Cardinali Antonio S. quatuor Corona:
torum Regni. P. Protectori

Contigit nobis vicinus is, quem, ut ^{longissime} gloriosissime a se Deus
avertat^{ur} vota faciunt omnes Principes Christiani, seors
cum ille Turcorum Tyrannus Valachiam Romaniam
quondam Coloniā, sua^m manifestat Coloniā, ita ut
in ipsis iam Regni mei finibus versantes et habi-
tantes Turcos videre liceat. Quae res quāto sit Re-
gni nostri cum periculo coniuncta facile potest Roma
P. vna cum ex viris nostrarum imbecillitate, tu
ex illius Tyranni mēsa poten^a coniectura capere.

Itaqz necesse habemus undiqz auxilia petere. Quamvis
et a Sanctissimo do. nro, literis nris non semel, iam
postulamus, non ut ex Arca sua pecunias belli nobis sup-
peditaret, sed ut tenne vectigal, quem denarium vocant
sancti Petri, Regni nri necessitatibus sempiternis tempo-
ribus condonaret. Quod quo facilius impetrari queat:
Rogamus R. P. vram et sua mag. ant. adintus
isthic velit. Supplic.

Sigismundus primus Rex Polonie
Antonio Cardinali S. Quatuor Coro-
natorum, Regni Polonie Protectori

Renunciatum est nobis, nominandi facultates omnes, qua
nobis, quaqz Serenae Comingi nrae, concessae sunt, esse re-
vocatas, in Olam cuiusdam ex Suetia gram, Quo-
res, cum ad nram pertineat indignitatem, non possu-
mus non graviter, et moleste ferre, ita nobis illudi
ab ea Sede, a qua gravitatis et constantiae exem-
plum, cum ab alijs petitur oportuit, ut qua hodie no-
bis conceduntur, ea res irrita fiant, et rescindantur.
Etenim potest, ut haec fisco sint utilia, sed certe honesta
ut esse credamus, adduci non possumus. Atqui in ea
Curia, in qua specimen honestatis relinquere alijs oportet,
non esse fas videtur, utile ab honesto separari. Quamvis
ne utile quid esse potest hoc Romana Curia, in eam ho-
minis opianem venire non aliud in ea magis, quam
utilitatem spectari. Quae enim est alia maior causa
istorum, quibus nunc affligit Ecclesia, dissidiorum: quam

ob causam aliam desisterent ita multi à Romana Curia
quàm quod personarum habent, nil in ea, præter Fiscum
queri utilitatem. Hanc tam foedam opinionem, et omni-
lant ex animis hominum, cum ipsi Sanctissimo dno nro, tu
cuncto eius purpurato Senatui est elaborand. Cuius rei
nos R. L. vram, admonendam esse putavimus: cum quod
delet nobis vna hæc indignitas, qua istis afficimur: tu
quod illud quoque non minus certi molestum accidit, ita
passim traduci Ro: Curiam: tantoque omnes illius odio
inflamari. Atque eius quidem indignitatis: qua istis
afficimur, rescindendis donationibus nobis factis, auctor
esse dicitur Alexander Sculteti Canonicus Varmien, ho-
mo impurus, de cuius plurimis viciis et flagitiis, mul-
ta sunt ad nos delata. Qui quo impudens ei liceret, que
cumque vellet, facinorosa designare, exemptionis etiam
istis privilegia oblinisse de: ut contra interpositam
fidem et Insinuandam, ex casso obedientia iugo, qua
mater est virtutum omnium, præceptis ire posset in Ba-
ratum, emetorem scelerum et flagitiorum. Ac quan-
tum illi profuerit, Privilegium istud exemptionis quam belli
profecerit in Schola turpitudinis, ex Schæda supplicatio-
nis Rep. vera cognoscat. Interea tamen homo iste impu-
rissimus, insimulans quibus rebus, tantum nactus est, in
Curia ista, auctoritatem, ut arbitratus sit, quos vult
eos exturbet: quos vult, eos intrudat in Ecclesiam Var-
mien. Cuius rei proximis hisce diebus ex illa For-
licem Reich, virum et doctrinam et integritate præditum
singularem, ipseque in locum eius successit. Idem etiam
alium quendam virum bonum: atque puerum sororis sue fi-
lium in locum eius suffecit, Alium Cantoria, alium
Decanatum, emertum est conatus. Neque ita pridem
Præpto Varmien Secretario nro, omnium fortunarum.

periculum creavit, Atqz conari etiam dicitur, ut
ei omnia sacerdotia eripiat, quod decem et septem plus
minus annos, ita possidet, ut nemo, eorum nomine, vlla
vnqz actionem intentauerit, Adactus erat et alterum
Secretarium nrm Stanislaus Hoffmann, Iuris vtutqz Docto-
rem, Cantorem et Canonicum Ecclesie Varmien, vqz actio-
nem intentauit, de Cantatu et Præbenda Varmien, esset
postea liti, Sed eum idem vigore nominationis nostræ,
Cantoria possidissim eadem in Ecclesia, adepturus esset,
prohibere eum conatus est, quod se ad hanc ipsam, ne-
scio quem regressum, habere diceret, quem tu non osten-
dit, Nunc nos R. P. vram rogamus, ut operam det,
ne quid homo iste tam impudens, tamqz contumacis
contra seruitores nros istis obliuiscat. Dignior enim est,
qui ex Collegio Canonicorum exturbetur, quam qui nouas
aliquas in eo dignitates adsignatur, Suscipiat itaqz R.
P. vram seruitoris nri Stanislaus Hoffm propugnationem
eius longè diuersa vita, diuersi mores sunt. Quem
admodum ex interprete istius nostro, Venerabili Andrea
Czerakowsky, vberius cognoscere poterit. Neqz solum tuum
dum hunc nrm suscipiat, verum etiam, ut eum, atqz la-
bos, Collegii Varschenen, merita impunitatis sue poe-
nas det: atqz ut privilegium istud exemptionis induca-
tur elaboret, Rem Deo imprimis, tum nobis deniqz
gratam futura, Posteaqz iure nominationis nostræ
Cantoriam accepit Stanislaus Hoffmann seruator nrm,
si quid reliquum Iuris ad Cantatum et præbendam vnqz
nominationis vigore adeptandum, id omne consentienti-
bus nobis in Casparum Hamonim Rendi dñi Var-
mien Epì, sororis filium transtert, Quodquidem fa-
ctum illius consensumqz nostrum S. D. nri, libere
petimus confirmari. Optamus R. P. vram, diu
esse in celum, Crac, vja Maii, 1539 Regni nri xxij^o

Sigismundus primus Rex Polonie
Alberto Duci in Prussia

Acepiamus lras Jtts vras, aliquanto ante, qua nostrae
ad illam posteriores permissent, Quae scribit de Comi-
tibus hic habitis, ad qua venerint Pontificis Caesaris
aliorumq; Christianorum Principum Legati, miramur
equidem, quis hac somnia ad Jtts vram detulerit,
qua non modo facta, sed ne cogitata quidem sunt.
Qua vero de eo scribit, quemadmodum Caesarica Alas
Christianis Principibus, bellum inferre cogitat, pactis
cum Imperatore² inducens Turcorum, longe aliter ad
nos perferatur. Verum quid quisq; cogitet nos ex-
ploratum habere non possumus, Illud pro certo nobis
affirmare licet, hac in re Segrestris nobis, atq; in-
terpretibus usum esse minimam. Consilia Jtts vestra
nobis probantur plurimum, atq; illis aliquanto ante
usi sumus, quam hac illius lra nobis redidit fuis-
sent. Scripsimus enim ad omnes Principes Electo-
res, ut suam tum rem agi sibi persuaderet, cum
proximus paries arderet, commune incendium, cum
multis viribus facilius vestigiis posse. Longeq;
satius esse aliena in terra, de propulsando hoste
consilia iniri: quam expectare, dum tuis ipsis li-
ctis, atq; agris, excisionem, inflammationem, emersionem,
depopulationem, vastitatem, inferat, In horas
responsum ab illis expectamus, Cetera quoq;
qua scribit Jtts vras grata nobis sunt, Deum
precamur, ut usus in sit, Sed si usus venerit,

fore putamus, ut nos hostis non imparatos offendet, ac
prima quidem in Deo fiduciam collocamus. Manus ipsi
quoque cum necessitas postulaverit adnoturi. Cuiusmodi
etc. Cracovie die septima Mensis Maij. Anno dñi
Millesimo Quingentesimo trigesimo nono. Regni vero
nr̃i trigesimo tertio.

Sigismundus primus Rex Polonię
Stephano Voievode Valachie

Redierunt ad nos Oratores nr̃i, et multam Magia vera
erga nos am̃i propensionem et observantiam declararunt,
qua nobis grata accidit, Illam itaque compleri sumus
et diuissim in am̃is nr̃is obfirmaverimus. M. D. vram
nostra semper gr̃a prosequi et bonam cum illa vicinita-
tem retinere. Cum autem ad iura vicinitatis bonę, id
videatur peculiariter, et præcipue pertinere, ne quisq̃
subditorum utriusq̃ nr̃orum, in solvendis vectigali-
bus plus nimis oneretur, Postulamus a M. D. vra
ut a Mercatoribus nr̃is, et eorum mercibus, non fa-
ciat maiora telonea exigi, quam ut æquum videatur
et antiquitus exigi sit solitum. Nam ita Mercatores
ad nos, nr̃i, debuerunt, aucta istis esse nimium vecti-
galia, et quod prius simpliciter pendebatur, nunc duplum
exigi solere. Nos hic nostris vbiq̃ mandavimus, ne
in Mercatores, ex terra Moldavia venient, audiant
aliquid statuere exactionis novę, neq̃ præter veterem
consuetudinem vectigalia augere audiant, Et illos
id servaturos, nihil dubitamus, modo ex parte M. D.

vestra, eadem ratione promideatur, ne oneribus novis inso-
litis et non tollerandis, subditi, mercatoresq; nostri
aggraventur. Cum enim erit modus in capiendis, frequen-
tes erunt Mercatores, ex quibus maioris redimetur emol-
umentum, quam si propter magnam exactionem pauci
comercia exercere debeant. Factura in hoc M. D. vram
rem equam, nobis gratam, et non minus vris quam
suis proficuum. Datis Cracovia die decima Maij
Anno dñi M. D. XXX. IX.

Sigismundus primus Rex Polonie
Ioanni Latański Archiepō Gnesnen

R. me, etc. Quod citata est R. vra, id iussu vro fa-
ctum non est. Neq; enim ad nos referre quisq; solet,
quoties aliquem citare statuit, Sed cum ii simus nos,
qui sumis, medijs, infimis, ex quo jus dicere, et ius-
ticiam administrare tenemur, liberum est cuiq; nobis
non requisitis, quem velit, ad iudicium nostrum citare.
Quam recte aut quisq; citatus sit, non prius ad
nos pertinet cognoscere, quam ea ipsa res, in iudicium
nostrum sit deducta. Sed neq; Officiales nri accusan-
dis sunt, qui in obsignandis citationibus, non aliud
observare tenentur, quam diem Citationis, Coheris
in rebus si quid peccatur, eorum periculo peccatur,
per quos citatio est conscripta. Neq; quicq; ra-
iam res ad Offic. nros pertinet. Quare causa
nihil est, cur irasci cuiq; R. vra debeat: praeterq;
ei, qui citatione indecore usus est. Quod autem

scribit se dictum sibi diem obiturum, itaqz Synodum edicere
non posse, neqz ei interesse. Si bene nominus virtutem P. vre,
et studium cum erga nos tum erga Remp: Regni nostri, inqz
aliquid indignum se faciet, neqz committet, ut in tantis
Regni necessitatibus officio suo desit, sed succurrendum
eis potius pro virili sua existimabit, neqz vlla res erit
ei tanti, ob quam in tantis periculis Regni salutem a
se desertam esse velit. Si quid vero apud nos erit agen-
dum, id per Provocum facile transiget, neqz ipsa pro-
sens adesse, necesse habebit. Quod quidem non eo scribi-
mus: quo non gratus esset nobis futurus adiutor P.
vra: sed cum plurimum interesse Reip: intelligamus, ut
edicat Synodum: et ipsi ea intersit, malimus, ut pro
suo officio, prout Reip: necessitati consulat: nobis vero
et etiam, ut absens sit P. vra. Non minore tamen
cura futura sunt ea, quae salvo officio et dignitati
ura, in gram P. vrae facere licebit, Coetorum profici-
satur ex aula vra vobis Niclaus Cobiliensis,
Decanus Cameracensis, Secretarius nr, ad P. vram
vra etiam Sacerdotia visurus sua, Qui cum var-
ta negotia habeat, apud P. vram peragenda: Po-
stulamus ab illa, ut quibuscumqz in rebus opera
illius ubi voluerit se illi favorabilem et gratiosam
praestare velit. Quem vero habet idem, in animo qua-
dam a P. vra petere, fecerit nobis rem gratam,
si ea concesserit, quae petiturus est, Quod etiam tan-
to minus granati facturam confidimus, quanto est
ab illa diligentius nobis commendatus, Quem nos
viciissim P. vrae, non minus commendamus diligentibus
ab ea postulantes, ut ita se erga illum gerat, ut
commendationem nram, non parvo sibi usui fuisse intelli-
gat, Bene valeat, P. vra, et sit felix Crati. X.
Aprilis, Anno. M^o D^o XXXIX°

Sigismundus primus Rex Polonie
Ferdinando Romanorum Ungarie
et Bohemie regi

Nullus nobis dies illacrescere potuit letior, quam quo
ad nos perlatæ sunt re. Altis vñ lra, quibus nos
pro suo singulari in nos amore, et sua benivolentia
facere voluit certiores de optimis hys conatibus,
quæ tam de religione Christiana tandem aliquando
recte constituenda, q̃ de comuni hoste Turco in suis
finibus continuando, animis Christianorum Principum
insederunt, Iude enim in spem virginis, nisi cepta
Principum studia refrigescant, fore brevis, ut diu con-
cupiti pacis et tranquillitatis fructum in universum
capiamus. Quare ingentes agimus. Altis vñ grās
q̃ sua et communis leticie istius, nos voluerit facere cer-
tiores. Si quando occasio offeretur, pari officio eam Alf
vñ propensionem relaturi. Egimus quidem ob hec ini-
lia salutarium consiliorum supplicis, grās element Deo
et seruatori nro, sed ut ad optatum exitum hæc quæ
videntur bene inchoata perducantur, curare nōdum
cessamus, neq̃ demēps nisi perfecta re cessabimus.
Sed una snja hæc est, q̃ pax firma, non nisi hīs
qui firma eademq̃ una religione contingere po-
terit. Nam vnicam suam Chrīs inconfutibilem
contra eos qui eam sūdnit, et in tot sectas hor-
rendum in modum dissecant, tutabitur semper, et
innocentes cum sentibus condemnabit, nisi auertat

à malo eos qui à via discesserunt, Legatos eos qui de fide;
manda pace perpetua ad communem Christiani nominis hostem
sunt profecti, conduceret ita instructos esse, ut cum de
Capitibus Principum Christianorum pascerentur, membra
Christianorum, et vitis communis palmites ita non relin-
quat ut inter ositantes postmodum opprimi gladioq;
acuto amputari facilius possint. Hinc scribere;
mus vicissim aliqua quæ scire delectaret, sed prodes
nulla habemus. Quin etiam non sumus sine metu,
de Tartarorum incursione, quam contra dominia nostra
moluntur, Id enim Oratores nostri, qui ex Valachia,
redierunt nobis de illis retulerunt. De Turco referunt
usq; illum à sedibus suis terra hoc anno pedem
elaturum. Quod ut evemiat optamus, Non possit
enim nisi magni inde commodum universa Christiane
Reip: redimere: Comendamus nos amoris et fratri
benivolentiæ, Altis vobis, quam diu sanam et vnde
quaq; felicem esse ex animo optamus. Cracoviae,
die xij^a Maij Anno Dni M^o D^o XXXIX°.

Hieronymus de Lasco Ioanni Comiti à
Tarnow Castellano Crac' exercituum
Regni Poloniæ Capitanco generali.

Istis ac Mag^{re} domiⁿⁱ dñe affini^{us} ac benefactor
colendissime. Sereniorum meorum deditissimam com-
mendationem. Dialobozki quem ex Constantino-
poli Cracoviam ad Regni Comitia expedieram, me
primū mibi à v^{ra} J. D. et ab alijs amicis l^{ra}s attu-
lit, Quoniam, cum ego ex Flandria, ad componē-
dos Turcarum tumultus in confinijs Sclavonia
et Croatia exortos properassem, me abetramit, nec in
itinere obuium habuit, et propterea tanta mora fuerit
sit, q^{uod} hactenus v^{ra} J. D. non respondi.
Videtur aut mibi ut primū respondeam v^{ra} J. D.
quereli, quoniam non parua me affiat molestia, quod
video nimis acerbi illa esse de neglecto officio meo,
et ad Imperatorem Turcarum profectio, quāstam
fuisse, qui si rationē tūc veteris n^{ra}e benevolentia,
tūc acceptōem à vestra J. D. benefactorum habe-
re nollem, dedit mibi v^{ra} J. D. solennem causam
secum expostulandi, illiq^{ue} cum quadam acrimonia et
vehementia respondendi, Credat enim vestra J. D.
tenere me memoria illa, quā vel pro me pertulit,
vel quā Sereno dñs Joān^{is} Regi pollicita est, quā
sicuti hactenus per magnam observantiam et gra-
tiam actionem grata mibi fuisse ostendi, ita etiam
his satisfeci, pro quibus v^{ra} J. D. Regi Joāni

cantionem prestitit, ita ut neq; à vrâ J. D. neq; à quo;
piam mortalium, pro hac ad Imperatorem Turcæ pro:
fectione, accusari et insimulari merito. Si quidem palam
orbi est, nihil me ibi egisse aliud, quàm id quod ad bonum
publicum, et inquam ad bonum ipsius Joannis Regis per:
tinuit, sicuti me pace et tranquillitate Hungariae Re:
gum, Sclavoniæq; et Croatia, laborationis et ^{negotiationis} ~~utgationis~~
apud Turcas meæ utilitas et commodum comprobatur,
et propterea mitius vrâ J. D. hanc protectionem me
ferre, neq; me adeo rem facere debuit, si quidem or:
gumentum et intentio illius vrâ J. D. obligationis
Regi Joanni factæ talis fuit, quod volascendi grâ
vel studio in Turciam proficisci non debeam, id quod
etiam feci, nam non in parandam vindictam, sed ad
avertendum bellum, quod Regi primò Joanni, deinde
Secundo duò meo Romanorum Regi imminabat, fuerat
ad illum Imperatorem, iussu eiusdem Secundi Domini
mei Romanorum Regis profectus, cuius mandata
obaudire præsertim in tam pia necessariâq; Reipub^licæ
Christianæ causa turpe fuisset, et peccatum pessimo
flagitio proximum. Imperator enim Turcæ, ma:
gis causis à Rege Joanne et iniuriis lacessitus, hoc
præcipue constituerat ut illum Regem exoneret, sicuti
id Bassæ, Duò Vilamowski Secundi dñi nostri Regis
Poloniae Nuncio indicarant, Quis aut est, qui ratio:
doccat Imperatorem Turcæ in ejiciendo Rege Joanne
negotium habiturum, vel cum magno labore cicturum.
Nam quis et quàm firmus sit Regis Joannis status,
præ Tragedia, quam in Transylvania habet, indicat,
ubi illius terrestres et navales copiae et ubi amicorum
auxilia? ubi fortificatio passim vel munitionum, pro:
fecto destitutus fuisset bonus Rex, non ab exteris

solum, sed etiam à suis intimis, et verior na illum
ipsius propriis, quibus plurimum fidere videtur, citius
tulissent e' medio quam quippiam alii? Salutaris
itaqz illi hac mea profectio fuit, pro qua nec ipse
vestram J. D. neqz v'ra J. D. me etiam accusare de-
bet, Quoniam ego hic conatus sum illi et toti Chri-
stianitati pacem conficere, Cuius grā et op' dñi Dei
talem iam pacem confeci, qualem boni et prudentes
viri vident esse Christianitati utilem et honestam
id quod etiam dominus Sobozki Orator Societatis dñi
nr'i Poloniae Regis, si vir bonus est, et ipse existimo,
negare nullo modo potest, se v'z non intellexisse alia
per me tractata fuisse, nisi ea quae ad communem pacem
et tranquillitatem pertinent, à quo etiam v'ra J. D.
prius intelligere et prius explorare ^{negationes} negationes meas
debet, antiqua sic me acerbè et graviter lris suis
insimularet, quoniam si hoc pacto respondendum mihi
esset, quo pacto me iam rem facit, et accusat, impossi-
bile esset, temperare et ego adducere in medium
rationes, cum v'ra J. D. accusationi pugnantis, et
propheta diligentissime oro, velit v'ra J. D. sic az-
tam meam mutua coniunctionem, tot v'ra J. D. bene-
ficiis firmatam vanis nonnullorum opinionibus debi-
litare, quoniam talis est m'c aliqua virtus, et
quoniam cognoscant aliquos aetate amicitia viatos,
illosqz valere consilio et viribus, omnibus artibus
studuant illorum animos diuillere, atqz in aliquam
discordiam pertrahere, ut sic illi qui sunt inutiles,
possent natare tanqz poma, qui aliqui in fundum
irēt, si aliorum virtus, si experientia animorum
coniunctione et mutuo favore consilioqz firmata
firma constansqz permaneret.

Porro scriberem vestro J. D. nona, neqz doessent talia,
qua scitu vru M. essent digna, sed timore ne litera
in alienas manus incidant, hoc tamen vru M. sciat,
Quod Coesarea M. et Serenus do. meus Roma: REX
adduxit in toto animu suu, ut Coezmaniam tam pro
Religione quam pro omibus alijs rebus paccare posset.
& propterea idem Serenus Rex Speram ad vigesima,
terciam prntis diem veniet, Advenit etiam ibi omes
Evangelici Principes, insuper Mag^{us} vir do: Corne-
lius Scaperus, fuit designatus ut ^{ad} Serenu do: Ioanem
Regem iret, propter publicationem istius pacis Hungarie,
qua ut publicetur et teneatur Coesarea M. tanqz me-
diator, et istius concordie defensor vult,
Tranquillus etiam missus est ad Imperatorem Turca-
rum et erit ibi mris agens in Curia illa. Delatu
est etiam ad Serenu domum Regem, quod Rex
Ioannes apud Imperatorem Turcarum negasset se fe-
cisse aliquam pacem et concordiam, cum eodem Sereno
duo meo Rege, et quod bellum vellet mouere, modo
Imperator Turcarum inerat, et illi aliquibus copijs sub-
ueniat, in hanc etiam sententiam dom. Solozby fuisse
missum iniqui homines dicunt, hac hic meo primu
intellexi. De rebus meis nefcis quid scribam, Quonia
in Polonia apud Serenos duos nros Reges intelligo
fluctuari, et apud Ioanem Regem iam nafragium
passas. Coesarea tamen Altas, et imprimis tamen
Serenus do: Ro: Rex dms meus clementiss, sua
erga me benignitatem, aliquibus non aspernantis exim-
plis et donationibus testati sunt, promittent, etiam
breui maiora, gravis tamen mihi est Regum sub
quibus sum genitus indignatio, praesertim quod imo-
rie et nullo meo demerito illam perfero, ad quos

Seruus idem Roi. Rex adnus meus clementissimus suo
Nuntium mittit, ob meam dimittat causam, qui brevi
hinc discedit, & vram J. P. conveniet, et per quem ali-
quid vram M. scribam, quam rogo velit me ut eam diu
habeat habere commendatam, neqz patiatuz ut qz ali-
quorum gra illius cura me diminuatuz. Ex vicinia
Quatuordecima Maij.

Legatio ad Ioachimnm Marchionem
Brandeburgen Electorem xii Marcii
1539 missa quam do: Stanislaus Lascki
Castellanus obiit

P rincipio S. R. M. t. s. verbis. Item Do: Marchionem pluri-
mum saluere inlebit, fanstqz illi omnia et foelicia pra-
cabituz, tanqz ei quem S. M. t. s. Regia filiu Charissi-
mi loco numeroqz habuit.

Excusabit postea, q Legato Illmo P. eius Magni-
fico Ioachimo Malzan responsi nihil dederit certi
et deliberati, super postulatione fendi in Prussia.
Nam cum S. M. Regia, grauioribus alijs Regni
negotijs esset occupata, non potuit ea de re ad Sena-
tores et Consiliarios suos referre, nisi prius rebus
et negotijs Regni constitutis

Ceterum ut prius tempus nata est oportunitas ita
ut si facturam fuit pollicita: singulos Regni sui
Senatores sententiam rogavit, ut quid ea de re
sentirent, de qua Legatus eius Illis verba fecerat,

324
Ac omnes quidem uno ore si quid esset. p[ro]mi alienis
tribuendum. ann[is] esse dicebant. Illu[m] Do. Marchionem
ut ei p[ro]ceteris tribui omnia oporteret. Nam cum et
Cener sit Sacra M. Regia, et Regni vicinis, id
quod in propinqua amicitia parte ponitur, fieri non potest,
cum tanta tam arcte necessitudinis causa, cum S. R.
Alte cumq[ue] Regno illius intercedunt, Quin is neces-
sario, et Sero socio, et Regno v[er]o sit amicissimus.
Propter hanc itaq[ue] amicitiam, cum eius Ill[us]ma D.
non solum retinendam, verum etiam accessum aliqua
locupletandam, libenter omnes Regni ordines postu-
lationi Illius eius assensu[m] fuisse, si absq[ue] incomodo
aliquo et detrimento Regni id facere licuisset, Nunc
si admisissent, in feudum Ducatus Prussiae, nepotem
ex filia Sacrae M. R. Ill[us]mi Do. Marchionis filia.
tardius Ducatum illum Regni corpori adiunctum i[st]i
indicarent. Si aut in Regni comoda intrasse, Qui-
bus omnia posteriora ducere successu[m] haberent, si fi-
dem sua et religionem saluam esse vellent.

Deinde vero memisse se, quatenus in eo negotio fue-
rit et difficultas, cum Ill[us]mus D. Dux Prussiae
inter Senatores et Consiliarios Regni se ponere, atq[ue]
cum illis de sumis rebus suffragium obtinere cupiebat,
idq[ue] tanta studio et contentione vix obtinere possi po-
tuerit, Cum tamen Ducibus Masovic, qui et ipsi in fide
erant Sacerdotum Polo[rum] Regni locus consultandi magis
fuerit. Quod si casu aliquo eveniret, ut Ill[us]mus
filius in feudum Prussiae Ducatus reciperetur, tunc
vero metuebant, ne illi et potenti Principi, et tanta
necessitudine Regno coniuncto negari non posset,
Quin quod perficere alii no[n] potuerunt, suffragium illi
in Consilio Regni obtineret.

Non obliti sunt etiam eorum, de quibus cum à summo
Pontifice, tum à Casawa Mte, post admissum Tendum
in Prussia moderno de: Dno Prussiae graniter est
cum Regia Mte, ex postulatam, Neqz eos remittit
ista sollicitudo ut quia illis negotium sit assidue con-
tra communem Christianorum hostem bellandi non
cogantur aliquando à potentibus Prussiae Principi-
bus, ut fit, iniuria lacessiti, vires distrabere et
hoc Regnum, quod veluti propugnaculum est quoddam
Christianorum ditionum in pradam Infidelibus exponere.

Hac, atqz alia prater ea nonnulla quae nihil attinet,
in praesentia pluribus, commemorata, attulerunt Senato-
res et Consiliares Sacrae R. M. Quamobrem nequaquam
esse concedendum postulationi Illmi D. Marchionis
putaverunt. Cuius causam cum S. R. Mte, quam
maxime adiutam vellet, constanti tamen suorum
voluntati cedere necesse ad prius habuit. Ipse cer-
te pro eo amore, quo Illm generum suum, maiore
qz credi queat prosequitur: libenter omnia in gratiam
suis factura fuisset, si per Regni ordines licitum
fuisset.

Quod si quando maior alia dabitur oportunitas in
hac causa disjunctio Illmi Dnis sua, satisfaciendi
nihil eorum praetermittet S. M. Regia, quae ad
socerum vel parentem potius indulgentissimum perhi-
nebit, Et quicquid aliquando effecerit, vel per lras
vel p. manum D. illius Illmam reddet certiore.

Illam filiam nostram verbis nostris salutabit Sz,
et illi fausta omnia et prolixa praecabitur, simulqz

postulabit, ut nos de statu suo, et quibusq; successibus
certiores faciat,

Stanislaus Laski Castell^s Przemautensis
Sigismundo primo Regi Poloniae.

Capita responsionis ad legationem
ad me verbis habite.

Primum salutem: qua^m Altis^s v^{rae} nomina attuleram:
acceptam refert. Do: Princeps Elector: vicissim fan-
sta omnia feliciterq; precatur Mis v^{rae}, quam pariter
vixit libens habet: nec quidquam de ea sperare vult,
nisi id, quod ex me intellexit, scilicet amorem &
benivolentiam perpetuam: Sicq; longinquo de mⁱ
ciata salute gr^{as} agit Mis v^{rae} per me.

Quod aut^{em} scripsit ad Do: Ioachim^{um} Alalzan petita
responsam sit, It^{em} Do: Princeps Elector Altis^s v^{rae}
purgationem per me factam amplexus est: Nam ple-
nus se dicit bonae esse spei de Mis v^{rae} benivolentia
erga se atq; liberos Altis^s vestra impet^{is}.

Verum quod in Prussia factum negatum attinet,
dixit Do: Princeps Elector, se scire vel putare
potius ipsum factum citra omnem Regni R^{egis}
publice iacturam ex hac filia nepoti dari posse.
Quoniam ut res non nova et in multis plim Ger-
maniae Principibus designata, ita longe maximo

utrinque usque futura, venturisque. C Si quae fata
appulerint, et periculis proficua, Quod enim spe-
randum expectandumque dixit Parenti et Nepoti
aliud, nisi fidem ac officium? Quod vicino vel
affini nisi necessitudinem et bene merendi studium?
Sic in eam suam Doctor ille, qui mihi Principis
nominis responsum dabat, attulit multa et longa sana
verba. Adduxitque illorum Principum exempla, quae
in fide Serenissimi Poloni Regnum antiquitus ex
Germanis fuerant: tamen hoc praecipue ostendere
contendebat, ubi in Prussiae fendum Jth. dñi Prin-
cipis Electoris natus sufficeretur, fore ut ab imperii
fundo emittendo daretur Principi Electori occasio.
Si aut negotium à Mte vra, tum demum oportere Do-
ctorem filium suum Imperii clientele seu fundo ad-
dicere vel imitari. Et hic quoque in ea re ornanda,
nimis fuit copiosus, Doctor ille, et verbosus, Igitur
non potest non optime sibi polliceri Do. Princeps
Electori successuram istam rem probe ut novit sitis
vrae pietatem ac diuinum illud ingenium, in colligen-
dis futuris vel periculis vel commodis. Nec ar-
bitratur possibile Mtem vram negaturam, rem
vndique sanctam ac frugiferam: pro sua in
filium, affinem, vicinum gratia, et necessitudine,
proque in Nepotem ex chara filia vincem amore.
Quod si quis comoda illa hinc nascitura negaret,
tamen necessitati parendum debere dixit, cum
Dñi ipsi parere aliquando. Ceterum non tulit
aquo animo, ut vidi illam de Jth. domino Prussiae
nunc dominante Duce assimilationem, quam Senatus
in hac parte pro seculo habuit. Nam primum
per doctorem illum, mox demum solus Princeps

210

Electoꝝ ore suo prorupit. Diversum esse illud negotiũ,
a meis precibus, Quidquid enim illud fuit rei cum Jll^{mo}
duo Alberto Duce Senatui, ex hoc unico fonte ortu
erat, scz. veluissendos Albertum ducem Soc^m Regni
pro duo venerari, ac colere, quin voluisse iugum fidemqz
exertere. Hoc autem ipm in eius Jll^{mo} D^{nis} nato
expectari piaculu putavit.

Moxqz eo orationem deflexit metnendum fore, ne
ordo Tentonicorum, capta tandem occasione, aliquid
ansa arripiat, ad quam rem inuadendam illud precipue
faceret, si filius eius Jll^{mo} D^{nis} potenti adro pa
rentatu, multorumqz amicorum Princeps in fendu
permitteretur, Sed quid ego verba prosequor,
cu M^{tas} v^{ra} id breuioribus intelligere dignetur,
In summa Jll^{mo} Do: Princeps Elector, cum per Docto
rem tunc per se ipsum: in hoc insistit, ad M^{tem}
v^{ram} precibus persuasionibusqz, ut foedus filio
habeat, si vqz alias, nunc certe per me orat,
suadetqz sedulo, petũtqz me vt Senatui persuaderem
identidem ac publico omnium assensu rogorem. *Latz.*

Hoc ita habuit vt M^{ti} v^{ra} scribo, tametsi alia ali
qua ex alijs intellexerim, tamen illa M^{ti} v^{ra}, ipse
referam. Vnu hoc addam: M^{tas} v^{ra} bonitate di
uina, magnu in orbe nomen sibi vendicauit sua
pietate et modestia, Itaqz cognoni desiderare omnes
Germania Prinapes a M^{ti} v^{ra}, vt aliquem suu
ad futuram hanc dictam mittat pacem concordiaqz
Statuu promouere. Mirum enim est, quantum pones
Ius apud eos habeant M^{tis} v^{ra} et dicta et scripta,
Omnium vt ita dicam oculi in M^{ti} v^{ra} felicitate fixi
sunt.

Extremum fuerit quoque gratias addere, quas Altis-
simus agit, habetque Illustri Princeps duae filias, pro
tam clementi paternaeque salutatione, se in omnibus re-
bus foeliciter valere indicat, quodnam formae oim-
nisque me facit.

311

Sigismundus primus, Rex Polonie
Letro Camrato, Epo. Craconiensi

R^ende in Cbro Pater, Sincere nobis dilecte, Inter
alia quæ legati à Sancta Synodo missi nobis ex-
posuerunt, questi sunt etiam, violari iura Monasti-
riorum: atq; liberam Abbatum electionem impe-
dij, Ac nominatim à nobis petierunt, ut qui elec-
tus à fratribus in monasterio sanctæ Crucis in
Abbatem, eum p^r. v^ra. presentarem, electionemq;
fratrum ratam habere vellemus. Nos vero in-
hil à nobis unquam factum esse scimus, in quo
iura cuiusq; violata videri possint. Ceterum
quod electionem Abbatum attinet, non de nostra id
sed potius de totius Senatorii et Equestri ordinis
sententia, in Comitibus est constitutum, consensu-
libus etiam, et decretum hoc approbantibus Re-
gum n^ri Episcopis, quibus refragari licuit, si
iura Monasteriorum ea re labefactari intelligebat.
Nam quod in Comitibus est de omnium ordinum consi-
lio voluntatib; constitutum, magnisq; multorum
clamoribus à nobis extortum, id in d^ru et
antiquare nobis non licet, neq; possumus. Hac in
parte sanctæ Synodi postulacioni satisfacere,
ut qui electus est, à fratribus sanctæ Crucis, eum
p^r. v^ra. presentemus. Sed plam tamen fiat
omnibus, nolle nos, quantum in nobis est, iura
cuiusq; violata, tamq; causam hanc, in pro-

ximè futura Regni Comitibus duximus reijciendam,
priusquam in illis alterutrum in partem decretum
erit aliquid, neminem ad sancta Crac Monasterium
presentare statuimus. Vràqz. P^{re} cura id committimus
ut in hoc quasi interregno, ne quid Monasterium illud
detrimenti capiat: atqz ut omnia in eo rectè et
ordine fiant, diligenter provident, Factura pro
officio suo, et grà nra. Pat^r Cracoviensis in prima
die Mensis Junij. M^o D^o XXX° IX°
Regni nri XXXIII°

Iacobo Ep^o Wratislaviensi

Algismundus primus Rex Polonia.
Acepimus lras. P^{re} vras. atqz cas. vna, qua inclusa
illis fuerunt Praefecti Opolien^{sis} simul cum quorundam
querelis lecta sunt nobis omnia diligenter, sed aliud
perspicere non potuimus, quam quod hominibus M^{aj}
Regis Romanorum, atqz J^u domi D^{uc} Opolien^{sis},
nulla per nos facta est iniuria, nostris autem per
illos multe, et quidem magnè, minimèqz ferende.
Prinapio quod hominem n^{ost}rum attinet ex Ilkusch,
cuius merces, Praefectus Opolien^{sis} commissio sustulit,
cum in commissi causam n^{ost}ra ceciderint, Longi
aliter res habet, quam est ad vram. P^{re}. dilatum.
Cum enim homo n^{ost}er pontem transiret, cum mer-
cibus, sub ipso Oppido professus ea est, ac dixit
Publicano, sine mⁱⁿistro eius, se p^{ro} h^{ab}ere pecunia n^{on}
habere, sed in Vincisouo vectigal persolaturum, vna

212
ut sequatur admones. Qui sequentis quidem est: Sed
ubi ad Dincersorinum ventum esset, non solum mercem
comisso sustulit, sed ipse etiam vedorem comprehen-
dit, et custodiri tradi iussit. Quasi in eum non satis
animadvertendum esset, si quid etiam poena dignum comi-
sisset, mercibus eius sublatis, nisi et vector ipse, cum
Legis omnes, contraque mores, in vincula comiectus,
atque ad mortem usque in ijs delinctus esset. Cogno-
scat. P. vera, quam hac iniqua sent, quam indigna,
quam nobis minime ferenda. Comprehendit postea
praefectus noster quosdam ex Ducatu Opolensi, volens
eos tantisper detinere, dum vector iste dimitteretur,
mercisque ei ablatis homini nostro redderentur. Sed
hii nostro iussu sunt dimissi: quod amicitiae causa fuit
conservanda, inter utrosque populos, Jure isto pignora;
hominis, ubi visum nobis non esset. At dolet quidem
nobis hominem nostrum fortunis esse suis eversum,
et ad summam inopiam reductum, sub pretextu
fraudati vedigalis, et vectorum illius, per summam eius
delictatum mori esse coactum innocentem. Sed do-
lentius prope et gravius istam quamdam impu-
dentiam fecimus, qui nos traducunt istis falsis qua-
si nos quoque comprehensos homines aliquos habere-
remus in Regno nostro, ex Ducatu Opolensi, cum
hii iam pridem a nobis liberi sunt dimissi. Jam
vero et illud quod de homine occiso in Sylvis que-
runtur eiusmodi est, ut nos non videamus eum
reprehendendus noster sit, quod occidere alium, quam
ipse occidi maluerit. Constat enim venisse quendam
in Sylvas nostras ex Ducatu Opolensi, eo animo,
ut feras caperet, Quod cum sylvarum nostrarum
custos animadvertisset, persequentis eum est,

Ille in pedes se coniecit, neque prius fugere destitit quam
ad eum locum pervenisset, quæ terminatur à Regno
Ducatus. Simulatque verò in suo se iam esse cognovit,
globum ex machina quam habebat, in hominem no-
strum texit, abiecit ita Deo Volente, nostrum ubi emis-
sum ab eo globum vidit: ut cunctatus ipse, ex sua
qua habebat machina globo certius emissio, occidit
eum. A quo quæ mirum ipse prior occideretur, solius
Dei clementia factum est. Hic nos non intelligimus
cuius rei poenas à viro homine exigant, nisi forte,
quod ab illo occisus non est, quod fortuna quadam
et Dei singulari beneficio servatus est, idcirco suppli-
cium sumi de eo oporteat. Lam itaque perspicat R.
vra, quam multa ad eam vana perferantur,
quàmque nulla culpa penes nostros homines residet,
cuius sepe falso insimulantur. Sed existit alia,
quæcla nona de piscinis, quæ à Serma Comite nra
circa Vigelum edificantur, agros quosdam, et molen-
dina quorundam inundare: nobis contra remittatur,
quæ à Serma Comite nra facta sunt. Pisine, ex
his nihil plane incommodi, ad quemque vicinorum
redundare. Sed huius rei veritas facile cognosci
potest, si utriusque certi homines mittantur, qui in
præsentem rem veniant atque omnia quemadmodum se
habeant, inspiciant. Id quod nos ex nra parte fa-
cturi sumus, neque recusaturam R. viam arbitramur,
quin ipsa quoque suos mittat. Quod bonis attinet,
quos propter fraudatum vectigal, Praefectus noster
detinet, eos etsi in carissimum ceciderint restitui tamen
iussimus. Id fecimus de his quoque bobus, qui in Opido
Serma comitis nra Vigelum comisso sublati sunt.
Qua nra liberalitate perspicat R. via. Quadoquidem

generalem agit totius Slesie Praefectum, operam da-
ret debet, ut ne nri istis homines datus accipiantur: ut
quae eis eis adempta sunt, ea restituatur, Atqz omni
litium et simultatum causa sublata, amore potius inter
se, et benivolentia, quam odio, et ira cohaerent, Quae
non minus nobis, qz Serenissimo Regi, et dno suo, fci
et consanguineo nro charissimo, gratum est factura.
Neqz enim dubium nobis est, quin utas eius, pro ea,
quae illi nobiscum intercedit, arctissima necessitudine,
nihil magis cupiat, quam, quo aino ipsi inter nos
sumus, plane frus, eodem sint etiam inter se homines
utiusqz nri. Quod quantum in nobis erit, prestare
curabimus diligenter. Dat Craconiae septima
die Mensis Iunii Anno domini Milleesimo Quin-
gesimo trigesimo nono. Regni nri XXXIII°

Jacobo Ep^o Vratislaviensi
Slesie Cap^o generali.

Sigismundus I. Rex Polonie
Comodum ad nos redierant Legati nri ad Serenissi-
mo Ro: Regem, frum et consanguineum nrum charis-
simum per nos missi, cum redierunt nobis literae
vrae. Quibus de quibusdam iniuriis per nros homines
in Opolensi et Ratiboricensi Ducatu factis, queritur,
hij convenisse dicunt inter se et Serenissimo Ro: Re-
gem, ut quae ultro atrogz in terris utiusqz nrum
factae essent iniuriae, de us in Comitibus cognosceretur
quae proxime Clogonia habebantur, ad festum diu-
Calli, infra temporis, et utiusqz nrum Locum.

Praefecti suos. in officio continerent. Quod uos quidem
serio uis impetramus: idq; sub gravi indignatione
ura ediximus: ne committerent, ut aliqua ad nos de
vi cuiq; illata querrimonia, perferrentur. Quo magis
miramur, si ea sunt exorta postea, de quibus scri-
bit. P. ura: quae si ita se habent, quemadmodum ad illu-
delatum est molestae sane nobis sunt. Itaq; mandami-
mus praefecto Ares ura. Kozepicem et Olshimen, ut
cognoscat de his iniuriis, Et si quis Jus postulau-
rit, iusticiam debeat, atq; iniuriam vindict: deq;
rebus omnibus nos faciat diligenter certiores. Nos
certi nulla ratione passuri sumus praemi quicq; ex
hominibus Serpini domi Ro: Regis per homines
uros, ac satisficere cuiq; habebimus, si quid factum esse
iniuria cognouerimus. Eundem animu si erga ho-
mines uros uicissim induerit. P. ura. facile inter vi-
cinos populos amicitia coalescet: neq; tot annis ura
querrimonijs obtundentur. Quod eam pro virtute sua
proq; studio et obseruantia erga nos libenter factura
confidimus. Dats. Erat. x die Mensis Junij. Anno
Dni M^o D^o XXX° V^o

396
Isabellæ Vngariæ Reginae

Sigismundus I. Rex Poloniae

Stefana Princeps, dñā nrā charissima. Portosi tam
diuturna expectatione Numen, à quo cognoscere li-
ceret, quā rectē M. vrā valiat, hinc cubitu:
lavinū nostrum, visendi Serenissimi illius Comitis
et Mris vrīs mittendum duximus. Cui comissimus
tot et salubet illos, nomine nrō, et quā facile illis suc-
cedat conspiciat. Nos etiam insuper prēlibus M.
vrām, plurimum saluere iubemus: et illi à Deo opta-
ta et prolixa omnia precamur, nosq; amorē illius
filiali comendamus. Datis Craconiae Xviij^{to} Mensis
Iunij Anno Dñi M D XXX° IX° Regni vrō
nrī XXX° vii^o

Ioanni Regi Ungariorum

Sigismundus I. Rex Polonie

Venit ad nos Legatus Vojevode Valachie, is terrores quosdam nobis inquit de Cosare Turcorum quemadmodum is tripartitum habeat exercitum, quo: 2um unus contra Zoffi Persarum Regem, alio contra Germanos: tertio contra Altem vram, vbi statuerit, qd qd quo facilius illi per Danubium transitus pateat, ripas illius, ponte iungere cogitet: Castrium etiam adificet in Valachia, non procul a Belgrado, Tartaris, praterea negotium dederit, ut hij in diuisiones nras incursionem faciant, quo nos nris defendendis impediti, non possimus auxilium quiddam Alti vre ferre. Quin etiam dederit iisdem negotium, ut Bratislavo Arcem nram qua est in finibus oppugnent. qd si ea potiti sint sibi tradant. Se enim firmatissimum illam, futuramqz sibi magno usui. Hys nos etsi non profus fidem detrahimus, tamen ut usquequaqz, vera esse omnia credamus, adduci non possumus, certiora expectamus a legato nro quem ad Cosarem Turcorum misimus: quem brevi ad nos rediturum speramus: Quidquid ab eo allatum fuerit, faciemus Altem vram primo quoqz tempore certiorum. Qd si quid illa prior acceperit, idem ab ea fieri postulamus. Cum aut hac nona satis tristitia nobis Legatus is inuississet, narrare coepit. Quemadmodum Arcem quandam Altas. vram in Transilvania occupauerit, ad dominum suum pertinentem. Rogauit nos ut misso nro domum suam Stephannum Vojevodam in gra apud Altem vram promerem, atqz ab ea

petimus. ut extorqueam illum Vojevodam Petru
a se alienaret, atq; a Regno suo exturbaret. ne
quas ille novas res in Valachia moliretur. Id quod
ut faciat M^{tem} vram petimus, ut intelligat Ste-
phanus Vojevoda nr^{am} commendationem non volga-
re sibi apud M^{tem} vram vsum fuisse. Optamus
M^{tem} vram diu esse saluam et incolumem. Era-
cunia decima nona Mensis Junij Anno domi
Millesimo Quingentesimo tricesimo tertio nono

Scheda in lras interposita

Qua scripsimus ad M^{tem} vram, a Vojevoda rogati scri-
psimus, quin etsi non esse a nobis alienum putamus, et
nr^a magis q; Coesaris Turcarum causa velle omnia, tamen
cum exploratum nobis sit, q; ab illo sibi multo plus
nutnat, neq; hissevere quidq; contra nr^{am} voluntate
temq; eius addeat, nobis videri tuto posse arbitramur,
Itaq; ex utriusq; nr^{am} vsa id magis esse censimus,
ut in precibus eius locus datur, n^{on} ex Regno M^{tis}
vra exul Vojevoda extirminetur. Etenim quam diu
huc sic Stephano obiectus fuerit, magis in utriusq;
nr^{am} officio esse cogitur. Quo sublato, futurus esset
ferocior & minus de nr^a amicitia benivolus q; labor-
raret, atq; aliquid fortasse utiq; nr^{am} negotiū exhiberet,
Quare hoc cum nr^a continui nr^o iudicio salius esse
videtur. Si quid tamen aliud rectius M^{tas} v^{ra} exi-
stimaverit, id sequatur licebit. Nobis dubium non
est, quin hac de re aliud constituta nō sit, nisi quod
utriusq; nr^{am} Regnis maxime expedire indica-
verit.

Ferdinando Romano: rum Vngariæ Regi ~

SIgismundus I. Rex Poloniæ

Qui missus est ad nos à vojevoda valachia Legatus,
is verbis illius, tristitia quidam nova nobis incipit,
de Cosac Turcorum, qui tunc magno exercitus essent.
Unum contra Zoffi Presarem Regem, alium in Germania,
hinc in Vngariam missurus, qui per pontem iungat vi-
pas Danubii, quo facilior sit vi transitus in Vngaria,
qui non procul à Belgrado. Castellum extruat in terra
Valachia, ex quo multum possit incommodari Christianis,
Narravit etiam cum Tartaris imperasse, ut ditiones no-
stras, ferro atque igni popularerentur, utque Castellum no-
strum Bratislavo, expugnare cerneretur. Si quod absit
potius eo sint, sibi tradant, se enim id quod minutissimum
reddiderunt, qui magnas in eo oportunitates videat,
ad ea quae cogit perficienda. Hac nos neque vana pro-
sus putamus: neque tamen ut eis indubiam fidem habea-
mus adduci possamus. Ceterum, cum Legatus noster
veniret expectamus. Quicquidem licet reddiderunt
confidimus, Quod allatum per eum fuerit, de eo
Alim vram non citabimus. Sed si quid prior illa
regnerit, ut id nobiscum committat, pro mutua
coniunctione, Proque utriusque vram necessitate, ^{dum} ro-
gamus. Dat. Cracovia die decima nona Mensis
Junij Anno dñi M. D. XXXIX.

Cameneceñ · Haliciē et Trebowliē Capita^{is}

Sigismundus primus Rex Polonie

Dilectamus in mandatis tua Ete^{ti} ut omni cura providet,
ne qua ratione pax violaretur, qua nobis est cum
Vojevoda Valachia, nemi quid a nostris hominibus,
fuerit contra pacta, qua cum illo nobis intercedunt,
In quibus nominatim hoc erat expressum, ut ne
nostri facta facerent in Valachia, Si qui fecissent,
ut id impune non ferrent, cum eis committi.
Nunc perferatur ad nos, Valachos quidem sancte fœ-
dera observare, neq; vel minimo detrimento quicq;
subditorum nostrorum afficere, nostros non pari
offensuris pactis religionem, sed inadem saepe in
Valachiam, furtim pecora abigere, neq; a con-
suetis suis rapinis abstinere, Fidei tamen tuam inle-
rim, et alios, ad hac eorum scelera committere, neq;
poenas de quodq; debitas reposcere, Cum itaq; memo-
ria hincamus, scintillam ignis neglectam, ingens in-
cendium excitasse, neq; alimde bellum exstisse, quā
ex clanculariis hoc genus furtis, et rapinis/proinde;
re cupientes. Ne propter paucorum improbitatem, Resp^{ta}
Regni nri detrimenti aliquid capiat, Quando quidem
ipsi causas omnes cognoscere non possumus. Et tua
serio mandamus sub gravi indignatione nra, ut de
omnibus eiusmodi furtis, rapinis, et iniuriis, diligenter
cognoscat, Valachis postulanti bus iusticiam admi-
stret, Atq; omni cura et diligentia provideat, ne

que deinceps furta per nostros fiat et latrocinia,
Quae si futurae communitate facta esse delatum
ad nos fuerit, illam praestare volumus damnum
quod si per nostros homines actopisset Valachi proba-
uerint. Ceterum si ex Volinia quoque, quod saepe
facere solent, quippiam homines licent et clau-
destini per Regnum nostrum furandi gratia Valachiam
ingredi conati fuerint, volumus ut E. tua,
cum aliis Capitaneis, illos prohibeat, et inobe-
dientes auctoritate et iure in Officio contineat,
Alios non factura E. tua pro gratia nostra. Datis
Crac. xxiii. Mensis Junij. Anno domini
M. D. XXX. IX. Regni v. i. n. XXXIII.

Luce de Corka Ep. Vladislavien.

Sigismundus primus Rex Polonie

Rex. Ac in Christo prae Sincere nobis dilecto. Narra-
vit nobis Rexodus Samuel Maczujowski Deca-
mus Crac. Regni nostri Vicecancellarius, P. vestram
anxio esse animo et sollicito, quod rumor quida-
ad eam pervenit, de immutata vestra erga P. vestram
voluntate. Nos vero satis mirari non possumus,
quisnam illi sit tam impudens, qui ea de re ru-
morem spargere ausus fuerit, quod ne in melius
quidem nobis venit usque, Quae enim nos aliquando
signa dedimus mutati nostri animi erga P. vestram
aut quam ipsa nobis occasionem praebuit, quomodo

alieni ore nos, ab illa, voluntate oporteat? Nob
vero satis spectata probataq; est fides erga nos, stu-
dium, observantia, integritas, P^{re}s^{ens} vestra, de qui-
bus ipsa cum nihil remisit, atq; ab adolescen-
tia sua auerit has virtutes potius, quam aliquid
de illis iniecit, neq; nos remissius quicq;
de ea gra favoreq;, quo complexi illam semper
sumus. Atq; ut aliqua etiam accessione locu-
pletatius esse. P^{re}s^{ens} vera esse intelligeret, operam
dedimus. Quare bono eam esse animo habemus,
deq; erga se voluntate, optima quicq; sibi polli-
ceri. Quoad enim P^{re}s^{ens} vera talis esse perexeret,
qualis adhuc erga nos fuit, curabitur a nobis
diligenter, ut non modo nihil esse dimittimus,
sed aliquam etiam ad pristinam illam gratiam
erga se uiam, cumulum adesse cognoscat, Ead
sibi de animo nro polliceri potest Mag^{us} Andreas
Castellanus Posnaniensis, Poloniae maioris Capi-
taneus generalis P^{re}s^{ens} vera, filius, Qui quam
diu paterna fuerit vestigia persequutus, quod
cum et facere videmus, et facturum porro speramus,
nihil est quod dubitet de nra erga se gratia
Regia, Quam quo fuerit diligentius retinere
conatus, Hoc eam iudicis emulatiorem factam
sentiet Datus Craconiae die XXIII^a Junij
Anno domini. M^o D^o XXX° X^o

Sigismundus primus Rex Polonie
Consiliariis Regni Primeribus

Qui ad Serenissimum do. Ferdinandum Ro. Ungaria et Bohemia Regem Legati per nos missi fuerant, hi cum reuertissent responsum nobis scriptum attulerunt, in quo confutata primum fuerunt hae et rationes, quibus nos adducti de nobis importandis in Ungariam et Slesiam, neque etiam inde exportandis per viros homines merabaz adductum fecimus. Deinde petendum a nobis est, ut ad adductum hoc inducendum et antiquandum animu induceremus, id fieri posse sublatz causis propter quas controuersia iste inter vicinos populos extitit, ac damnis et iniuriis utriusque sacris et compensatis. Ad quarum rerum disputationem missum Serenissimum do. Ro. Regem Colognia, eos qui remotiores ab his locis ubi facte esse iniuria iste dicuntur nulla prinalim lesi iniuria, nil ex motu aliquo et impulsione animi indicaturi. Sed omnia consilia ronisque suas ad publicam tantum utilitatem, atque ad utriusque regnum nostrorum quietem et tranquillitatem sint reuelaturi. Designatiqz iam sunt ad eam rem ex Regno Bohemiae. Joannes Poppel Iudex Curiae, Sebastianus à Wejtmul, Volfgangus Plangar Sucamerarius Marchionatus Moraviae. Joannes à Kunowitz, Sucamerarius Hinc à Trendentall Bruntalsky, et Brzoznigky, ex Hungaria et Slesia nullus.

Quod nobis postulatum est, ut et ipsi ex Regno nos
eos designaremus, qui à locis illis ubi controuer-
siae istae existunt longius abessent; Quia nulla
lacessit iniuria non de expromendo in quemque
odio suo, deique par pari referendo, sed de tollendis
potius dissidiis, de iure cuiusque suo tribuendo, Deque
reintegranda, inter offensos utrinque homines
amicitia consilium inirent. Quod si verò sublatis
omnibus controuersis atque iniuriis factis, nihilominus
in sua praestare volumus, neque adiectum hoc nos-
trum in proximis futuris Comitibus abrogare, tunc
Secundus de Romanorum Rege facturum se denunciat,
ut ipse quoque par pari referat; atque suis eisdem no-
strum hominum commercio interdicit. Quae exre-
plus etiam ad nostros, quàm ad illius hominis difficul-
tatis et incommodi sit redimendum, ut quod in
magno cum honore nostro potuit Secundus Romanorum Rege,
facere cunctamur, id ipsi postea beneficii in loco po-
tere ab illo necesse finem habituri, non sine quadam
nostra indignitate. Haec sunt responsi summa quod missi
per nos Legati scriptum attulerunt nobis. Acti-
dit autem nobis difficilis haec deliberatio. Nam
si designemus aliquos qui Lugoniam ad discrip-
tas controuersias istas proficiantur, quod profici
possit non videmus. Si enim cognitum fuerit ali-
quem ex hominibus Secundi Romanorum Regis iniu-
ria quapiam nos affecisse: habet ille potestatem
cogendi illum, ut ei vestigio satisfaciatur. Quam ad-
rem per Regni nostri constitutiones compelli per nos
nemo potest, nisi prius iure conuictus sit. Itaque,
ex parte Secundi Romani Regis nihil est impedimen-
to futurum, quia minus in eo ipso Comita Rego

missi, semota omni emendatione satisfacere cogatur
nostris hominibus, quicunque damnum à aliquo aut ma-
lum eis dederit. A nobis nihil eiusmodi statui potest
cum si quis in ipso etiam fugitio sit deprehensus, non
prius tamen ad satisfaciendum eum cogere possimus,
quam die dicta iure conuictus fuerit et convictus.
Itaque quicunque fuerint à nobis Legationis missi,
his non plus potestas impartiri possumus, quam qua-
tum ipsi habemus. Si autem Securi Ro: Regis Com-
missarii plenam habuerint, in eo ipso Committitur, de re-
bus omnibus statuendi potestatem nisi contra limita-
tam tantum quo ad Exequutionem iusticie faciendam,
quid profici possit, quis vè usus futurus sit Com-
missariis nostris non videmus. Quemadmodum
verò eos non mittere nobis liceat, nulla per nos
ratio excogitari potest. Conuenit enim inter Securi
do: Ro: Regem, et Legatos nostros de mittendis illis,
Quandoquid hoc ipsum fuerat in proximis superioribus
Comitiis constitutum, et per Legatos nostros certiores
fuerimus. Conuicti aut non stare illicitum est, digni-
tatis et personae nostrae Regiae, minime consentanea.
Daturi essemus Securi Roma: Regi secus de nobis
existimandi occasionem, qui illis sibi esse per nos
a quo anno ferre non possit ita dissiliet amicitia
qua summa inter nos est constituta, atque arctissimis
propinquitatis vinculis copulata, atque ad gradum
aliquod malum res spectaret. Cupimus itaque ut
suam suam nobis tua Stas perscribat, mittendos
ne putet Legationis Commissarios nostros, et quos mit-
tendos putet. Quod diligentius aut de tota hac ra-
tione, quid sibi videatur, nobis perscripserit, hoc
maiores apud nos gratiam inuenit, Craco 7° Julii 1539
Regi nro xxxij^o

Sigismundus primus Rex Polonie
Consiliarius terrarum Prussie

390

Quod Comitia non sint habita propter metum pe-
stis, quæ Mariemburgi saeviebat, æquè bonisq; facinus,
Sic enim quemq; primum capitis custodem aiunt esse
oportere. Quapropter habuisse S. et F. vras, sala-
tis sua rationem, gratum etiam nobis accidit, nedu-
ut aliquam ea res nobis molestiam attulerit, Quodq;
petunt Comitia illa in Septembris Mensis finem reijci,
id libentius concedimus, Quam verò potestatem
dari postulant aliò Comitia transferendi, si quis
Locus habendis illis fuerit, per nos constitutus,
is immunis non esset à pestis contagione, ea pote-
stas permissa est per nos, ante acceptas lras S.
et F. vram, Rudo in Chro pri dno Joanni
Varmien Epò, et is communicato, cum alijs Terra-
rum nostrarum Prussie Consiliarijs, consilio, lo-
cum Comitiorum mutaret, si quo in loco consti-
tuta essent, in eo tuto celebrari non possent. Qua-
eandem facultatem hisce vris lris, illius P. vna-
cum S. et F. vris concedimus. Quod dignitates
attinet, eas libenter de consilio S. et F. vram
distribuissemus, Sed quoniam alijs iam vrant per
nos collatas antea, quam S. et F. vram lras,
accepissemus, boni consulent non esse precibus suis
satisfactum, Datis Cracoviae. sexta Mensis Julii
Anno dñi M. D. XXX. IX.

Sigismundus primus Rex Polonie
Ioachimo Marchioni Brandeburgen

I Illustrissime Princeps et domine fili nr̄ charissime,
Quod Illtas vr̄a, vna cum Illma coniuge sua sana
et salua ex Comitib^{supra} in Ditionem suam redierit,
id nobis gratum fuit cognoscere ex lris Illtis
vr̄a, cui prospera omnia non secus ac nobis ipsis
cuius cupimus, Nos quoq³ Deo sit gra^a recreati
iam ex gravi morbo esse videmur, quo paulo
ante fuimus conflictati.

Quod suam nobis opem non defuturam pollicetur, si in
Regnum nostrum Cesar Turcorum impetum fecerit, quodq³
aliorum Principum auxilia se nobis Illtas vr̄a
conciliatura promittit, agimus illi ingentes gras,
Deum precamur, ut usus ne sit, Sed si quid simili
necessitas Illtis vr̄a flagitaret, eundem nr̄m orga
se animu perspiceret.

Rediit hie diebus Nuncius nr̄ a Cesare Turcorum
Classem enim paratam habere dixit, cuius prefe
ctus est Barbarossa, qui quo tempore fuit Nuncius
Constantinopoli nondum ora soluerat. Expectaban
tur enim Nunciu Principum Christianorum pacifica
toriam Legationem obitari, Quorum enim exor
atam habere ingentem retulit, contra Zoptij Per
sarum Regem. Qui quidem exoratus octidione di
citur esse octisus, verum ea de re rumor est ince
tus. Nam nihil per Nunctum nr̄m de hac Turca
rum clade est allatum.

Scheda in lras imposita.

Qui rediit à Cesare Nuncios n^r, is non solum nobis omnia pacata attulit, Verum etiam cum narrasset illi Tartarorum Casarem impetum in ditionem nostram facere cogitasse, misisse dicit Casarem Turcicum Nuncium ad illum suum, ut ne nos bello lacesseret, nec ullò detrimento homines n^{ost}os afficeret. Quem quidem Nuncium ad nos quoq^{ue} venturum in horas expectamus, Itaq^{ue} quod Regni ditionemq^{ue} n^{ost}ram attinet hunc annum fore pacatum confidimus. De Regno Hungaria idem nobis polliceri non possumus, de enim non procul à finibus illius alibi, alibi Centum mille Equitum, ita ut hac estate non omnino vacuum à periculi metu fore videatur.

Vass Cracovia, die vj^a Julii. M^o D^o XXXVIX°

Sigismundus primus Rex Polonie
Iacobo Ep^o Vratislaniensi.

Rendo, etc. Accipimus lras P^{re} v^{est}re, atq^{ue} vna purgationem Capitanei Opolien^{sis}, de his, quae illi scripta per nos fuerint, Quomodo in finibus istis res agatur, nos scire non possumus, nisi quod ex illorum locorum Capitaneis nostis cognoscimus. Ad eos itaq^{ue} purgationem n^{ost}ram misimus, ut ipsi vixissim nobis ad eam r^{ati}oⁿent, Interea temporis, suos in officio P^{re} v^{est}re continet, neq^{ue} facere quicq^{ue} sinet, quo possint bonae vicinitatis et amicitiae iura violari, nosti, ut eadem in officio sint, curae nobis futurum est, Quod decimas attinet, quandoq^{ue}

quidem à nris eadē hominibus sibi non persolui querit,
nobis non est fas alio, quàm Regni nri jure, eos
ad solvendum compellere. Cum itaqz de Decimis con-
troversia in Regno nro ad Ecclesiasticam formam
pertinet, nos non prius Regiam nrām authorita-
tem interponere licet, quàm nri fœi facta sit. No-
sti verò fœi non prius fit per Regni nri consti-
tutiones, quàm cum Censuras Ecclesiasticas ob-
volutas decimas, per spatium unius anni passus
est aliquis, tum verò licet Capitano loci, bona
eius possidere, neqz prius dimittere, quàm satisfactu
sit eis, quorum sunt decimæ. Si itaqz gladium
sui spiritualē stringit. Et vrā. contra eos, de
quibus queritur, atqz ij annuū integrum à priorum
consortio sunt remoti, mittimus lras nrās, ad Ma-
gnificum Andream Comitem à Craka, Castellanum
Posnaniensem, atqz maiorem Poloniae Capitanum,
ut is secundum Regni constitutiones, bonorum
eorum possessiones adiat, atqz ex his Venerabili
Capitulo Wratislaviensi, per maiores nros dotato
satisfaciat. Si verò nullis eos adhuc. Et vrā. cen-
suris subiecit, à sua prius potestate presidium mu-
tetur. Quod si spatio unius anni nihil ei profi-
ctum fuerit, tum verò ad nos confugiat. Qui no-
minore, vel maiore potius cura, id quod Dei est
Deo, quàm id quod nrū est, nobis, dari iubebi-
mus. Sed nisi elapso, unius anni spatio, nos
iure nro potestategz Regia, ubi non licet. Datz
Cracovia viij Julii. M^o D^o XXXIX°.
Regni verò nrā XXXIII°.

Sigismundus primus Rex Polonie
Joanni Hungarie REGI

SERVO. Cum postulasset à vobis Mtas. vras,
ut Nuncio vro, quem ad Cesarum Turcarum misis-
ramus, inter alia, hoc quoq; negotiū daremus: ut pa-
cem ab illo et amicitiam Mti. vræ conciliaret. Et si
profectus iam is non paucis diebus ante fuerat, tamen
pro ea benivolentia, quæ non mediocri Mtem. vrām
amplectimur, alterum nostrum Nuncium voluimus mi-
sereamus: qui illum assigni conaretur: atq; mandata
ad eum vrā perforaret. Qui quidem uno die quæ
Constantinopolim penerat, cum est adsequutus, cum se-
mel iam ad Cesarum admissus fuisset. Quæ autem
ibi tractata fuerint et agitata de Mte. vrā, ex
nimine putamini id eam cognoscere posse certius,
quàm ex hoc ipso Nuncio vro, qui rebus hīs dūm
interfuit, vel præfuit potius: cum vrām personam ge-
reret, Quamvis ita is, de viarum esset, et nobis
hoc tempore necessarius: tamen quo melius Mtas. vras
suis Regniq; sui rationibus prospiceret, neq; nostra
necessitas, neq; Nuncii huius comoditatis rationem
habendam: sed eum ipsum ad Mtem. vrām festina-
ter esse mittendum duximus: Quem quidem ut pari
ad nos celeritate remittat velimus, Cum utriusq;
vrum plurimum intersit, eum primo quoq; tempore
ad nos venire: Est enim in propinqua expecta-
tione Nuncii Cesaris Turcarum Kijerdy adnotus.
Qui cum venerit huius Nuncii vri Generosi Jacobi

Vijlamowski opera necesse sumus habituri, Quonia
non omnino per Caesarem perqz Bascham spes pra
cisa est. M^{tes}. v^{ra}. reditus in grām, modo celerit
nos Nuncium itozum nostrum mittamus, vna cum
Nuncio M^{tes}. v^{ra}. de pace firmāda, diqz grā ista
redintegranda. Ad eam quoqz rem opus est celi
ri reditu Nunciū huius n^{ri}. Ostensa enim est spes
conficiendae pacis: sed nisi celeriter de ea tractatum
sit, frustra deinceps tractatum iij. Hoc itaqz dot
operam M^{tes}. v^{ra}. ut primo quoqz tempore Num
cius hic ad nos redeat. Ac quibus conditionibus
pax ista concilianda sit, diligenter secum, et cum
iis, quibus confidit maxime, Consiliariis suis ex
pendat. Illud imprimis consideret, quid spei ostendat
finitimi Principes Chriam, quae auxilia promit
tant, Num ea satis firma futura sint, ad propul
sandum impetum hostilium: nec tuto promissionibus
eorum credi possit. Deinde quoniam dicitur habere
Imperator, et nonnulli Reges Chriam, Legatos
suos apud Caesarem Turcorum: quid ii effecerint,
pacem ne an bellum sint ab eo relaturi: immo
etiam v^{ra}. M^{tes}. in confederatorem nūro sit
futura. His omnibus et singulis diligenter perpen
dit et consideratis: quid sibi quoqz faciendum,
quoqz conditiones Caesari Turcorum proponēda
sint consilium inerat: et id statuat: quod utilissimum
magisqz salutare futurum Regno suo arbitrabitur.
Quicquid vero deliberatum habuerit, acerbissem id
communicet. Nos vero quicūqz ad M^{tes}. v^{ra}. Re
gūqz illius commodum putauerimus pertinere, ea,
quoad sine Regni n^{ri} incomodo fieri poterit, non
minori studio sumus curaturi: quam si n^{ra} ipsorum

res ageretur, Nam pro arctissima nostra metua necessi-
tudine, nihil à nobis alienum existimamus, quod ad
Mtem vram pertinet, Dedimus aut in Mandatf
Snic Nuncio et Aulico nro, ut, et quod ad Mtem
vram pertinet omnia, et nomilla quae ad nos verbis
nostris Mti vram referat. Quare ab illa postula-
mus, ut quocumqz dixerit, in ijs illi fidem indu-
biam haberi velit, Quam recte et forte valere
ac regnare ex animo optamus Datf Cracovie, die
octava Mensis Julii. M^o D^o XXX° IX° Regni
vero nri XXX° III°

Sigismundus primus Rex Polonie,
Ioanni Comiti in Tarnow Castellao
Cracovien

Magre siquere nobis dilecte, Quae Nuncius n-
Generosus Jacobus Vilamowski ex Turcia attulit,
ea magnam partem perscripta legit, S. tua, in
exemplo Brazum, quassuos istum ex Valachia de-
derat, quod ad S. tuam, missum esse accepimus,
Cochrum de indignatione Caesaris Turcensem contra
Serimum Vngaria Regem filium nrm carissimu,
nimis ibi perscripta sunt omnia, quam narrata no-
bis fuerunt, Quamobrem quo certius et melius no-
bis consilium dare possit S. tua visum est nobis
ea omnia, ita ut narrari ea audimus praescribere.
Retulit enim nobis gravem iram Caesarem contra
Serim Regem concipisse, graviterqz sicum de eo
expostulasse, Exprobrasse beneficia quae in eum
contulerit, fuisse Serimum Regem Joannem exulim.

et extorrem à Regno suo, in Regno nro delituisse.
nisi solius Caesaris beneficio in Regno suo Vagaria
restitutus esse, maiore sumpta opinione omnium. Quo
quidem tempore fecisset sponsi sua Mater illius, et
Caesari, propter impensas sua causa factas, annua cen-
tum millia tributum nomine promitteret. Caesarem
cum afflictum esse videret. Regnum Hungariae,
ipsum Regem vehementer exhaustum, ex libertate
sua remisisset ei annua Quinquaginta millia, di-
midiaque parte promissi tributum contutum esse voluisse,
Matrem vero eius toto illo tempore, ex quo in Re-
gnum fuit restituta, semel tantum tributum id misisse.
Deinceps vero, non modo non misisse quicquam,
sed etiam Crutti, quem in paucis Caesaris
esse sciebat, interficiendum curasse, omnesque pecunia,
cunctisque, quae habuit preciosissima, rebusque omnibus
eum spoliasse. Tantumque abesse, ut quod deberet
Caesari, id persolveret, ut ultro etiam Caesaris ip-
sius bona raperet: proque suis possideret, Neque in
hunc usque diem adduci potuerit, ut saltem ea quae
arceperat. Caesari restitueret, His itaque rebus patra-
tis, fecisset Matrem Hungariae, ut cum ipsis etiam
hostibus Caesaris, pacem conficeret, praeterque scien-
tiam et Consilium Caesaris, concordiam cum eis,
et amicitia firmaret. Factaque conspiratione, con-
federationeque, modo non aperte, hostem se decla-
raret Caesaris, Has iniurias Caesarem non passerum,
qui in hoc quidem satis mirari possit, quod nos qui
amicitia erga ipsum proficimur, filiam nostram hosti
ipsius in matrimonium dederimus. Cum pergasset
nos Nummus noster, neque scivisse nos quicquam dice-
ret. de animo Caesaris abalienato à Matre Hungaria.

Cumq[ue] nro nomine diligentius egisset, ut quem nob[is]
filii loco Cosar esse sciret, in eundem ipse quoq[ue] nra
causa, meliore esset voluntate: ac depositis inimicijs,
pacem cum eo, et amicitia redintegraret, Responsu[m]
est illi, Etsi aliter de Cosare meritis sit Rex
Vngariae, tamen ut gratum nobis Cosar faciat, n[on]
cum abhorre[re] a quib[us]q[ue] consilijs. Ceterum si cupiat
Rex in gratiam cum Cosare redire, opus esse, ut
insignes legatos mittat, quibus nos n[ost]ros adiungamus.
Utq[ue] certis conditionibus de quibus conveniret, pax ista
conficiatur. Quicquid autem ea de re fieri vellem[us]
ea celerius fieri oportere. Nam simul atq[ue] semel exqui-
siverit, Cosar, sera iam fore pars consilia. Hac
omnia, quo certius cognoscere posset Scesmus Vngariae
Rex, misimus ad Altim eius, cum ipsius Nuntium
nr[um] Jacobum Vilamouostj, doceriq[ue] ab eo postula-
rimus, quid nos de ista pacificatione vellet facere,
Tua vero S[er] hae ipsa omnia prescribi iubimus.
ut sum, et ipsa nobis, ubi cognitis, consilia impartiret,
Qua in re quo plus cura et diligentia posuerit, hoc
et officio suo magis functa erit: et apud nos cum;
latiorem gram inibit. Datis Craconia decima die
Mensis Julii. Anno d[omi]ni, M^o D^o XXXIX°

Sigismundus primus Rex Polonie
Duci Prussie

Illustris Princeps, et domini Nipos in charissim. Cuius
solent ad nos querimonie multe de iniuriis, quas
viri a subditis. Illi vero perferunt, deferri. Quas
cum nos sciret velimus, frustra cedere in hac
parte conatus nostros experimur. Nunc qui contra
nos in Oppido Marienwerdt facta esse indigna
acceptimus, silentio apud Illi veram preterire neque
voluimus. Res ita acta est, Comitatus Stanislas
Kostka. Quistor noster in Prussia, cum ex bonis suis
ad nostram rediret, iterque per Oppidum Marienwerdt fa-
ceret, dixerit in aditum quosdam, Vbi cum equos esse
cognovisset Alici Illi vero statuisse se, peracto pro-
prio, ex eo Dimisorio alio migrare, Interca bene
potum e Sperati conminio venisse illum Illi vero
Quilicium, Quistoris viri Marienburgum, vnde atque
alterum famulum graviter sauciassse, Cumque is pro-
pulsare a se, suisque iniuria, cum alia ratione posset, az-
mis cogeretur, concitasse Speratum armatum contra se
Cimul manu, ita ut si capitis periculum effugere vellet,
fuga sibi consulere necesse haberet, Interca domum,
in qua erant famuli Quistoris nostrique, fortiter esse op-
pugnata. Cumque illi se strenue defenderent, dedi-
disse se eos tandem fide accepta, quod incolunus exire
possent. Ac Speratum contra fidem interpositam,
qua Cimul violare volebant, quosdam ex illis in
vincula conicisse, detinereque adhuc. Qua de re

340
cū per lras. Jth vrs. Quaestor nŕ non potuit obtine-
re, ut liberi ex Custodia serui dimitterentur. Mira-
mur quod sit Jns istud non esse contrarium, quod per
vim sanctiati sint aliqui, nisi insuper, eo ipso nomine, penas
dent, quod non ad extremum occidi se passi sint, Neqz
id insuper ad iusticia pertineat arbitramur, ut aliquis
ex alienis vel subditis vel seruatoribus, iusticiam sibi facere
debeat. Nos vero si quā visumini iniuria, infimo loco
nato, alieni facta esset, ferendum esse non existimare-
mus: multo minus id ferre possimus, seruatori nŕo, neqz
cuius seruatori, sed ei qui in terris nostris Prussis, hoc
notatum gerit officium hanc esse factam tantam con-
tumeliam. In quo violando nos ipsi, nobis violati,
esse videmur. Nam Quaestor nŕ, et familia eius, nŕ
suarum aliquorum, sed uŕorum negotiorum causa, illar
fecerunt ite: pecuniamqz nŕam curru huc ad nos
missi vexerunt, Et proinde non putamus quicquid
ad rem pertinere, ut Costzka, famulos, res, quas
vexit, et una scripsim, statuere apud Jth vestram,
et una iudicatio illius parere debeat. Quamobrem
ab Jth vŕa postulamus, ut memisse velit, quid no-
bis debeat, vel propter arctam qua nos attingit pro-
pinqritatem, vel quod in fide potestateqz nostra est,
authoritatemqz nŕam agnoscat, Seruos Quaestoris nostri
nŕo dinking a Sperato, in custodia delinere permittat,
sed eos liberos ad domū suā redire velit, atqz damna,
vulnera, et contumeliam admissam sariari iubeat,
Neqz paciatur homines nŕos similibus deinde iniuriis
et contumeliis vexari. Quod dñm fecerit, tūc nos
viciŕsim quoqz, de omnibus quae contra nŕos fuerint
in quarela proposita et probata, iusticiam ministrari
faciemus. Alioquin si Speratus se in officio non

continuerit, et nris satisfactum non fuerit, dabitur
vicissim à nobis opera, ut nemini nros impunè vio-
larè liceat: sed audacia sua meritas quisq; poenas
persoluat, Dat. T. Crac. decima octava Mensis
Julii Anno domi. M. D. XXX. IX.

Sigismundus primus Rex Polonie
Joanni dulcy de Lasco Canonico Pa-
tanien

Non oblivione nra tui factum est, quod ex quo tem-
pore in Secretariorum nrorum Collegium cooptatus
es, nunq; in hinc usq; diem, tua nos opera visi su-
mus, Sed cum in ea Civitate vitam degeres, ubi
per exiguis aut nullas potius, tui nobis usus esse
potuit, cum te totam ocio et quieti tradidisse vider-
eris, non est nobis visum, tuam istam quietem
interpellare, Postq; verò accepimus, qd in fidem
et clientelam Petri Bembi contuleris, ad quem pri-
mas, hoc tempore latina eloquentia, uno omnis cons-
sensu, deferunt, quiq; virtutis et eruditionis ergo,
in amplissimorum prim Collegium, imper est ab
eo Pontifice allectus, quo nemo fuit unquam, in
viris dignitate dignis judicandis, prudentior,
tanto libentius opera tua usui sumus, qd in
verbum, una omnium negotiosissimam, unacum eo pro-
ficia statuisse intelleximus, In qua Urbe, cum quæ
agantur, scire nos, nraq; plurimum interesset, Per-
gratum nobis foret, si quæ grata nobis et iucunda,
vel etiam necessaria cognita indicaveris esse, ea
ad nos omnia diligenter perscripseris, Una etiam cum

tibi visum fuerit opportuni, in ipsius Petri Bembi Cae-
sinalis nos amicitiam infirmabis, saluere illum nris
verbis plurimum iubebis: atq; cum honorem, ad quem,
illum virtus cum doctrina coniuncta euegit, dilige-
ter gratulaberis. Si quid erit postea, quod nra ista
causa facere volumus, alijs te lris nris certiorum
reddemus, te nobis operam tua probaturum confi-
dimus. Quem bene valere optamus. Datum. Erat.
decima octava Mensis Julii. Anno Domini
M^o D^o XXX° XX°. Regni vero nri XXX° III°

Responsum Sigismundo Oratori Re:
gis Ferdinandi datum Crac' vii Septemb' 1526

Miratur Sacra M^{tas} Regia et adenter fert, Q^{uod} cum
acutissima illi necessitudo cum S^{er}mo d^{omi}no Ro: Rege
intercedat: cumq^{ue} amicissimi hominis, et egregiam
in se eius M^{tas} voluntatem, illius M^{tas} experta
sit: effugere tamen non potuerit, quin illius M^{tas},
ea de se suspicaretur, quae minime possent cadere in
Principem amicum, affinem, et tanta integritate pra:
ditum, cui Reip^u: Christianae salute nihil fuit, nec
est antiquius, Quae si suspicio aliunde orta esset, ut
cumq^{ue} fas non esset amicum texere aliquid de amico
cudere, ferret tamen id M^{tas} eius aequiore animo.
Sed Do: v^{ra} Magna dixit, illius solam M^{tem} suspi:
cari, q^{uod} S^{er}mo d^{omi}no Joannes Rex. non alia de cau:
sa pars imte conditionis promulgari nollit, nisi q^{uod} Nu:
cio Regi^u M^{tas} proximi ad se misso, de pace clan:
destina, cum Turcarum Imperatore inemenda, in spem
erectus esset, et a priore facilitate dimotus, durior
et difficilior sit factus, ut ad publicand^{um} pacem cum
S^{er}mo d^{omi}no^{Ro} Rege initam accedere vellet. Non
potest satis mirari M^{tas} Regia, magnimq^{ue} ex
co dolorem percipit, q^{uod} tam modica de se sit fiducia.
S^{er}mo d^{omi}no Ro: Rex, ut etiam Nuncios suspectos
habeat, quos ad S^{er}mo d^{omi}no generum suu^m, et S^{er}mo d^{omi}no
filiam in Hungariam mittit. Quasi vero illa dis:
sillire velit concordiam inter S^{er}mos Reges, qu^{os}^{factu}
Q^{uod} antea, non alia in re magis elaboravit, quam in

Serfmo Regibus hys in gram et amicitia reducendis,
cuius rei ipsa Do: vrā conscia est, q̃ nullis sumptibus,
nullis laboribus, nullis curis, et vigilijs pepercerit,
Immo eos inter se concordēs et amicitia coniunctos reddē,
re posset, in quorum utrumq̃ egregia voluntatē inclina-
tione propendebat, m̃q̃ prius adducta est, ut Serfman
filiam suam, Serfmo dñs Hungaria Regi colloca-
ret, quā Mtem r̃is pacem, concordiam, amicitiam,
cū Serfmo dñs Ro: Regi inisse certo acceperet,
ita ut nulli videri debeat verisimile, quā solo pacis
nomine, cū Serfmo Do: Hungaria Regi contracta
est affinitas, eam nomis aliquibus excitandis motibus
ocasionem dare potuisset. Sed si non satis purgant S.
Mtem Regiam, hac tanta conciliande pacis studia,
semper si non persuadet vitatuta integritate, et ab omnibus id
genis occultis machinationibus aliena, Exponentur
etiam causa Domi vrā, quamobrem in Turciam primum,
Deinde in Hungariam Legatum suū miserit, Est enī
Regium non solum crimine, verumetiam suspicioni cri-
minis carere velle.

Non est incognitum Serfmo Do: Ro: Regi Turcarum
Tyranu, viciniam esse factum S. Regi Mti,
Multas aut inter vicinos controuersias, multa dis-
sidia oriri necesse est, Quae res, et aliae domesticae cau-
sa, coguntur S. M. Regiam Legatum in Turciam
mittere, qui controuersias istas Turcarum Tyrano ex-
poneret, prouideretq̃ ne latius incendium grassaretur.

Verum quo tempore aut ibi fuit Legatus, actidit,
p. quesiuit ex eo Aijassbascha: m̃ verum esset: S.
M. Regiam, filiam suam, Serfmo dñs Joanni Hm;

garia Regi collocasse. Cum ita esse respondisset, multa fuerunt per eum in Serenissimo dei Hungaria Regem probra comitata, quod rupisset foedus iustum, cum Cosaro Turcarum, quod quod cum hostibus eius pacem, concordiam, amicitiam, iniisset, in memor beneficiorum Cosaris, cuius opus atque opera in Regno esset restitutus, Neque hoc modo exprobrabat Nijassascha, sed multa praeterea de hostili erga Serenissimo dei Ioan. Hung. Regem animo Cosaris commemorabat, breuique fore demeruerat ut eum bello persequeretur. Cum vero non uero mandato aliquo, sed ipse ex se se Legatus noster quississet, non placari possit ira Cosaris Turcarum: quia in Serenissimo dei Hungaria Regem tanta exarserat, Responsum tulit, aut cito, si maturum prospectum sit, aut minus placatum iri, Haec cum retulisset S. M. Regi, Legatus noster officium suum existimavit esse aduocatum, nescit de tanto periculo Serenissimo dei Hungaria Regem, Atque ideo cum ipsum Legatum, qui ex Turcia redierat, ad Altem eius misit, qui uia uocata qua audisset referret: Neque tamen interea antea fuit Serenissimo dei generoso suo, ut separatim à Christianis Principibus cum Turcarum Tyranno tractaret aliquid: sed ut eorum potius opera, Regni sui rationes in tuto collocaret, ac, si quis de improviso hostium impetus esset factus, de eo propulsando, cogitationem tempori susciperet. Quin et ipse Serenissimus dei Hungaria Rex, in uerbo quidem de mittendo in Turciam Legato suo, tunc inuinit, neque ut suum S. R. Altas, mitteret, successusque postulauit.

Ex quo aperte colligere potest Deus uera, suspensiones de quibus mentionem fecit, de nihilo ortas esse, nisi uero peccatum aliquid, hac in re existimat, quod de impendentibus periculis, Serenissimum generosum suum S. R. Altas,

admonuerit. Quae quidem sibi persuadet multo se futura
fuisse reprehensione digniorem, si de tantis rebus. Prin-
cipem Christianum, tanta sibi affinitate coniunctum relasset.
Quod si quid de Serfmo Do: Ro: Rege, apud eundem
Turcarum Coesarem dici audisset, hoc latere Mtem
eius non oportuisset. Neqz studio neqz celeritate, mino-
re suu ad illam incriminasset, qui certiorum eam
redderet de his rebus, quas Mtem eius cognoscere
necessarium existimasset. Quare postulat S. R. Mtas,
ut Do: vra, discussa iam erroris caligine, ac luce
veritatis inspecta, Vanas hoc ^{genus} graves suspiciones, ex
auro Serfmi domi Regis sui euellat, Mtemqz eius
admoneat, ne demceps eis locum det, ne si ex delatio-
nibus quidem alicuius originem ceperint.

Quod vero postulat Mtas eius, ut Sacra Mtas hac
Regia Serfmi do: Hungaria Regem hortetur, ut
promissa faciat, pactis stet: conditiones pacis et confe-
derationis promulgare tandem permittat, id Sacra
M. R. in gram Serfmi domi Ro: Regis facturam se
recepit: et libenter et alacriter admonebit diligenter
illius Mtem de his omnibus, quae a Serfmo domo
Rege Ro: accepit. Quanto aqumora a se postulari
intelligit, Neqz ijs rebus omnibus Serfmo do: Hungaria
Regem diligenter admonendum curabit, atqz omni stu-
dio contendet et elaborabit, ut nona hac cum Serfmo
Do: Rege Hungaria affinitate contracta corroboret
potius pax, et amicitia, cu Serfmo du Ro: Rege,
imita, qz ut ea fretus aliquos novos motus exci-
taret, et sopitos reges suscitare vellet

At de Legato, in Turciam, Serfmi do: Hungaria

Regis causa non mittendo, quod postulat De v^{ra} nisi
re prius, cum Serfmo Do: Imperatore, et Ro: Rege
communicata, De eo cum, nihil apud se. R. M^{as} con-
stituerit, neqz à Serfmo d^{no} Joanne Rege, ra-
de re sit quidqz à M^{te} sua postulatum, non est
quod m^o M^{as} eius dicat, vel respondeat. Sed si
Serfms do: Joannes Hungariae Rex, mitti sua causa
Orem^{et} M^{as} eius faciet hoc quoqz nō imita, ut
prius rem cu Serfmo d^{no} Romanorum Rege,
communicet.

De Captivis qui Cassoviz detinentur, et de Podman;
sej, cura futurum est S. M^{te} Regie, et ea cum
persuasione deferat, ad Serf^m do: Joa: Regem,
quemadmodum De v^{ra} Magnifica, nomine Serfmi
Domini Regis sui postulavit.

Responsum Nuncio Ioannis Regis Vngarie
datum a Sigismundo primo Rege Polonie

Abundè intellexit S. M. Regia, quibus de causis factu
sit, quod hactenus nuncio missus est à Serenissimo dno
Hungarie Rege, qui pactis, quæ inter hanc et illius
Mtem intercesserunt, extremam manum imponeret. Neque
enim stetit id De. v. r. a: per Serenissimū dno Hunga
rie Regem, sed cum non alios mitti committeret, quam
qui rerum istarum gnari essent, quique pacta hæc ipsi
nominē Serenissimi dno Hungarie Regis firmassent. Al
terum per agram ac propè depositam valetudinem,
Alterum per affectam aetatem venire non potuisse.
Itaque postulavit De. v. r. a nomine Serenissimi Regis sui
ut ne diutius actiperet moram hanc S. M. Regia, nec
granaretur expectare adhuc, dum dno Varien Epus
convalesceret. Ita sibi persuadet Sacra M. Regia,
ea de quibus convenit in causa matrimonij inter Mtem
eius, et Serenissimū dno Hungarie Regem clariū esse per
scripta, quam ut aliquis in se scrupuli habere possint,
Neque multum, ad rem facere unam alicuius personam,
sed per quemvis rectè transigi posse, Quid enim aliud
postulatur à Serenissimo dno Hungarie Rege? quam ut,
quod verbis per Legatos suos promisit, quodque lris
se facturum obstringit. Iurjurando interposito, id
re ut præstet. Quod itaque pondus est hic in huius
aut illius persona, in confesso est, quid promiserit,
Serenissimus dno Hungarie Rex, quis ille sit per quem
promissis satisfiat, non multum refert, neque moratur

aliquid S. M. Regia. Sed cum praterierit iam pri-
dem tempus id, intra quod satisfactum promissis opor-
tebat, nec dum tamen exitus ullus appareat, non
potest S. M. Regia satis aequo ferre animo ita rem
trahj. Quare hortatur Do: vram, ut etiam atqz
etiam instet, atqz vigeat Serfmo do: Regem suu,
in ita diem ex die durat, sed primo quoqz tempore
rebus his finem imponat, Nihil attinet expectare
dum ex morbo recedat Dominus Varien, modo
satisfiat promissis, cunctisqz opera uti hac in re
voluerit Serfmo do: Hunga: Rex, perinde ha-
bitum est S. M. Regia.

De Petro Vojevoda non videt S. M. Regia
quid consilium det, Quam quidem iam id certum
esse dixit Do: vram, et deliberatum Serfmo duo
Hungaria Regi etiam ad Cosarum Turcarum mitte-
re, imo iam missum esse si suspicari. De re itaqz
certo constituta, et iam fortasse transacta, quid
attinet consilium petere? quod si ante petendum fuisset,
quam esset aliquid certi a Serfmo duo Hunga-
riae Rege, ea de re deliberatum, fortassis aliud
esset visum S. M. Regie, nunc illi non videtur,
hac de causa mittendum esse Nuncium ad Cosa-
rum Turcarum, cum praesertim Serfmo do:
Hunga: Rex nihil de his rebus significavit S.
M. Regie, de quibus ad Altem Nuncium ex Tur-
cia reversum miserat.

Quod superest, cupit utraqz Altas Regia Serfmo
duo Hungariae Regi. Serfmoqz coniungi illius fi-
lia sua dulcissime, ea omnia per Do: vram, narrari

410
348
qua liberis à parente in aari aequum est, utq; eis Do:
vra de paterno amore et benivolentia prodicea pollicetur
faustaq; omnia & felicia utriusq; M^{tes} vobis ex
a^{mo} praetur.

Sigismundus primus Rex Polonie
Regi Ferdinando.

Littere M^{tes} vrae multis nominibus gratissime nobis
fuerunt, q^m in his amoris illius et benivolentiae orga
nos impressa vidimus vestigia, libenter enim et per
benigne nobis omnia concessit, quae à M^{te} via postu
lavi. Nam et diem cognoscendis in consensibus Re:
guorum utriusq; utrum controuersis, eum constituit,
quem nobis comodiorem esse intellexit, quem nostri
Comissarii sunt v^{ro} nomine obituri, et Mag^{os} de
Homonia praecum vrazum contemplatione à quorundam
mirus turdos et propugnandos suscepit, et rebelli
v^{ro} Cozjelskij, rogatu itiq; v^{ro}, receptum in ditione
sua dari vetuit. Quae nobis omnia tam grata fuere,
quam quae gratissima. Ac daturi sumus operam
ut re ipsa cum res postulauerit gratum et memoriam
v^{rum} erga M^{tem} vram animu declaremus.

Quae per Nunciu suu Generosum Sebastianu à Schonatz
M^{tes} vrae postulant: in his cur vi gratificari nō
potuerimus, ex eo ipso cognoscat. Abundē enim illi
causas omnes enumeramus, quareobrem hinc M^{tes}
vrae voluntati, ita ut cupiebamus satisfacere non

potuerimus et bona speramus, quae prudentia est, quae
animi equitate. Nos vero, quod excusationem nostram libenter
sit accepturum.

Quod cupit M^{tas} v^{ra} certior à nobis fieri, non
quid attulerit à Caesare Turcorum Nuncius n^r, sunt
ea quae attulit paulo iam obsoletiora, et quae nominatim
gram exuisse videntur. Neque dubium nobis est, quin ex
eo tempore, recentius aliquid ad vram M^{tem} sit
allatum. Sed quando et illa scire cupit nova, non
periade nova, non alia quae nobis veniant Nuncius
ut ad rem pertinencia, quam quod adoperit Caesarem
Turcorum missus contra Christianos hoc anno progressus
suum. Habere enim nihilominus in finibus Ungariae
exercitum propulsandi, magis quod inferendi belli causa.
Rumorem enim in Turcia sparsum fuisse, omnes Princi-
pes Christianos inter se se conspiratione facta, az-
ma contra Turcos moturos, contra quae ut Tyrannus
eorum tueri se posset, dūc in finibus Hungariae exer-
citum reliquerit, Quamquam et hoc narravit Nuncius
n^r ipsi se Tyrannum addidisse graves minas legatos
reges Regno Hungariae denunciante. Retulit
praeterea, dum ipse esset apud Caesarem, advenisse
Legatum Venetorum, et aliorum Regum Christianorum
Legatos in propinqua fuisse expectatione, quorum
omnia Legationem ~~pacificam~~ fore pacificatoriam
intulit.

Percontat nos vehementer rumor is, qui est ad
nos allatus Caecianorum à M^{te} v^{ra} desinisse,
et in Turcorum Tyranni potestatem ultro conversisse,
atque ab eo copias quibusdam esse praefectum, male

metuimus, ne homo hic magnū aliquod malum det
cū. Alti vēr, tūm toti Reipub^lic^{ae} Chriānae. Quare
etiam atqz etiam ab illa petimus, ac pro eo quo sumus
erga illam studio Magiam vram impūsi hortamur,
omī studio providere velit, ne quid Regna ditiorūqz
eius, ne quid cuncta Reip^lic^{ae} Chriānae detrimēti capiat.

Quod si quae nona habuerit recentiora, quā haec
sunt ulā, quomādo illam habere arbitramur,
gratū nobis fecerit. Alti vēr si ea nobiscū comū;
necesse non fuerit granata, Cuius^{nos} amor et benuo-
lentia fūmū commendamus, à Deo precantes, ut illi
omīa rectē et foelē in rebus omībus cūmāt, Dat^{us}
Crac^{oviae} xxij^a Julii. M^o D^o xxx^o x^o Regni vero
nrⁱ xxx^o m^o

Sigismundus primus Rex Poloniē
Andrē de Górka Castell^{anus} Posn^{oniae}

Mag^{ro} sijn^{er}ri nobis dilecto. Consiliū S^uae t^uae
de mittendis Clogoniam Commissariis nostris, nobis
probatū, atqz eos omnino mittere decernimus. Etsi qui;
busdam de rebus variant adhuc eorum, quos hic praes-
entes habemus, consiliariozū nr^{orum} sententia.
Quoniam tamen mittere Commissarios nobis est delibe-
ratū, qui de iniuriis cognoscant, visum est ex re, ut
S^uae t^uae promulgari vobisqz in Capitaneatu suo, diem
sancti Galli Clogonia cūmētū dictam vocē Praeco-
nis, ut mox est faciat, Quicūqz subditi nrⁱ min;
nazarū aliqui passi sunt, illi ne vadant, et ij

etiam et ipsi, cum iniurias suas, tum à quibus eas acce-
perint, describant, Quæ omnia in vnu collecta, mittet
ad nos sinceritas et ad diem Natiuitatis Mariæ proxi-
mè futurum, quo nos aliquanto ante, quam Glogo-
niæ Comitia habebuntur, certiorum de his facere
possimus. Scimus enim Do: Ro: Regem, quo Altas eius,
præsto^{ad} esse inbeat eos, quorum nomina delata viderit,
ad causam iniuriarum dicendam, Deq; eis, si conuicti
fuerint satisfaciendum. Dat. Craconiæ vltima die
Mensis Iulii. Anno Domini. Millesimo, Quin-
gentesimo, Tricesimo, nono. Regni vero nostri,
Tricesimo tercio. A ~

Sigismundus primus Rex Poloniæ
Comissarius ad Glogoniæ Conuentum
deputatus

Mag^r sincere nobis dilecte, Non est clam S. tuam,
in his, quæ proximè per nos habita fuerint, Comitibus,
de summa et consilio cum nro, tum Senatorum Regni
nri, constitutum. Hoc fuisse, ut aliquos ex Consilia-
riis nostris designaremus, Qui, posteaquam de Con-
uentu Glogoniæ habendo, per Oratores nros, quos
ad hoc misimus, cum Serfmo dno Ro: Regi committimus
esset, Glogoniæ proficiscerentur, ad cognoscendas
et terminandas, eas, quæ sunt inter nros, et Serfmi
domi Ro: Regis hominis, controuersias, Cum itaq;
reuerfis Oratoribus nris, et assensum de Conuentu
habendo afferentibus diu multumq; fuisset per nos,
deliberatum, cum nam potissimum eam promissionem ma-
darem, visa est nobis S. tua ad eam obtemperandam

cum primis idonea. Quare ut se parat hortamur, quæ
ex dignitate nrâ Regia, quæq; ex Regni nrî commo-
do fore iudicauerit, ea diligenter curatura. Instructio
autem à nobis et sumptus ex Fisco nrô. S. tunc suppe-
ditabuntur, Quæ, quò accuratius mandata nrâ pferat,
hoc et fidem suam nobis magis probauerit, et gratiam
apud nos vberiorē inierit. Datis Crac. die decima
sexta Mensis Augusti. Anno Domini. Millesimo.
Quingentesimo. Tricesimo. Tercio. Regni verò
nostri. Trigesimo. tercio.

Sigismundus primus Rex Poloniæ
Hieroniūmo Zielislawski

Nobilis fidelis dilecte. Querimur Subditi nrî Ci-
ues Cedanæ, denunciatum sibi esse per te, quod et
vitæ, et personis eorum, hostilem tui modum, sis insidia-
turus, et bona eorum quæ possis, ferro atq; igni popu-
laturus, Id si verum est, audax hoc nobis et nephan-
dum facinus esse videtur, cum ipse quoq; nr̄ subditus
sis, non ad nrām te prius auctoritatem confugisse,
atq; Jus à nobis petisse, si quam tibi facta esse pu-
tas iniuriam, quàm ad hæc perditæ consilia, bonis-
simo viro indigna decurrisses. Nos persuadere nobis
non possumus, eo te audacia et temeritate prolabi
potuisse. Quamobrem Mandamus tibi, ut cum dies
tibi dicta fuerit per certos Commissarios nr̄os, sistas
tibi atq; coram illis innocentiam suam purges, et
iniurias, si quas tibi à Cedanensibus factas credis,
exponas, ut ipsi de hīs cognoscant, et quod Iure

est. decernant, Ab hac autem inhonesta et te indigna
ratione supersedebis. Si scias forearis graves anda-
ciae tuae poenas daturus. Dat. Craconiae Quinta
die Mensis Augusti. Anno Domini M^o. D^o. XXX°. IX°
Regni vero nrⁱ XXX°. m^o.

Sigismundus primus Rex Polonie
Palatinis Culmensi et Marienburgensi
Castellano Elbingen et Stanislas Kos-
tka Thesaurario Terrarum Prussie.

M Agci et Generosi Sincere et fideles dilecti. Questi
sunt nobis Cines et subditi nrⁱ Gedanen Nobilem
Hieronymum Zelislawski, inimicitias sibi demeruisse,
scriptisq^{ue} ad eos lris minatum esse, quod cum ipsos
Cines, tum bona eorum quocumq^{ue} possit, ferro atq^{ue}
igni sit populaturus. Quam nos homines tantam au-
daciam et miramur, et moleste ferimus. Itaq^{ue} S.
et f. vras hortamur, ut eo ad se vocato, causam
quam habet cum Gedanensibus cognoscant, atq^{ue} id
quod iuris est decernat. Admoncantq^{ue} hominem, ut
iure potius disceptare, quam ipse sibi, contempta aucto-
ritate nr^a Regia, manu velit Justiciam administrare.
Quod nisi ab hoc audaci suo et inphario instituto di-
scesserit, mittimus ad S. et f. vras Mandata nostra
qua publicabunt, si ad iudicium vocatus non veniret,
atq^{ue} ea a prefectis nr^s exequenda curabunt, ut pro
hoste nr^o publico habeatur. neq^{ue} receptus ei ullus
detur, atq^{ue} ea omnia fiant, que in mandatis sunt prescri-
pta. Dat. Crac. quinta Mensis Augusti, 1539.

Tenor verò mandati bannitionis est talis

Sigismundus primus Rex Poloniæ

Vniuersis et singulis R^{ed}is in Chr^o Patribus,
Mag^{is}, et Generosis, Tamatis, Episcopis, Palatinis,
Capitanis Burgrabibus et Nobilibus, ac M^{ag}is Ciuim,
Omibusq^{ue} ac singulis subditis nr^{is}. Regnu^m nr^{um}, et
Terras nr^{as} Prussie, incolentibus, C^{er}am nr^{am} Re^{gi},
giam. Sincere et fideles dilecti. Credimus iam nō
esse incognitum S. et F. vestris. Quomodo quidam
Hieronimus Zelislawski, contempta auctoritate
et superioritate nr^a Regia, nullaq^{ue} à nobis postula:
ta Iusticia, De Ciuibus C^{er}anens, et alijs subditis
nostris, illis se hostem per l^{et}ras suas patentes decla:
rauit, et omibus modis, omiq^{ue} hostilitatis sue genere
se noturum eis denūciavit. Ad idq^{ue} societatem
quandam Conſilitoru^m, et compliciu^m suoru^m coegisse,
et sibi adſcisse dicitur. Cū igr^{um} hoc facere vi:
deatur, contra debitum suu^m, et contra fidem suam
ſubditiā, Inraq^{ue} Regni publicā, deinde contra
auctoritatem et dignitatem nr^{am} Regiam, eundem
Hieronimu^m Zelislawski, tanquā hostem Regni,
et comunu^m Iurimu^m violatorem, de Regno et
Dominijs nr^{is} omnibus, bannendum et proſcribendu^m
duximus, bannimusq^{ue} et proſcribimus præſentibus.
Mandau^m, Quatenus cūq^{ue} Hieronimu^m Zelislawski,
in foris, et alijs locis publicis Ciuitatum, et Opidoru^m,
bannitu^m et proſcriptu^m, per publicas proclamatioes

deinceps, nec quispia subditorum, cuiusvis ordinis
existat, illi receptum dare, ipsumque in domo sua fouere,
et cum eo familiaritatem aliquam seu commercium habere,
re aliter presumat, quam ut eum capiat, et ad nostram
usque informationem detineat, Vel si non posset commodè tueri,
occidat, Cuius capiendi et occidendi facultatem unicuique
hominum, in Regno et in Terris nostris Prussiae agentium,
præteritus literis nostris impartimur, citra incommodum honoris,
et bonæ famæ, vel minimum detrimentum. Et qui notatus
aliquo crimine vel excessu fuerit, eundemque Hieronimus
Zyglawski detinuerit, captiuerit, occiderit, et
nobis tradiderit, eundem pristino honori suo et bonæ
famæ restituemus. Quod si ex Comitatu et societate
eius, aliquis vel uiuus, vel mortuus, nobis representa-
uerit, illum à pena grassationis, immunes faciemus.
Vbi uero in aliquibus Comitatibus et Opidibus nostris,
et subditorum nostrorum idem Hieronimus Zyglawski
bannitus et proscrip-^{sus} declinauerit, vel hospitatus
fuerit, illis serio & severe mandamus, ut illum ca-
p-^{iant} et detineant, à quibus, ubi non fuisset contra
presens Mandatum nostrum captus, nobisque delatus,
extreme contra huiusmodi Officium Civile, penam
nostræ arbitrio aestimandam, decreuimus, illamque irre-
missibilem ex illis exigemus. Qui uero eundem Hiero-
nimum Zyglawski contra presens bannitionis
nostræ literas, apud se aperte, vel occulte, sibique fauorem,
auxilium, et patrocinium præstare quouis modo
presumpserit, penam contra tales decreuimus subiicere
eos omnes decreuimus, et infames tandem pronuntiamus.
Quod ad omnium et ^{singulorum} universorum noticiam deducimus,
et deduci volumus præteritis. Mandauimus, Quatinus
presens edicti et bannitionis nostræ literas, diligenter

observent, et exequi in omnibus suis punctis et conditioni-
bus curent, sub penis superscriptis, et grā nrā scens non
facere ausuri. Datis Cracoviae Quinta die Mensis Au-
gusti, Anno Domi. Millesimo. Quingentesimo, Trice-
simo ^{novo} ~~tercio~~. Regni vero nrī XXXIII°

Sigismundus primus Rex Poloniē
Cardinali Antonio. S. Quatuor

o indigna postulatio.
Vix erat indignissimum
Generosus Agaius Jordan, vir est et clario genere
natus, et de nobis leni meritis. Is cum duas uxores
habuerit, postq̃ utraq̃ vitam cum morte comita-
rit, ad sacerdotium animum adiecit, Quoniam vero per
Leges Pontificias sibi iam bigamo, non licere scit sa-
cis iniciari, legibus hīs solui vehementer cupit.
Quod cum nrā auctoritate se facilius obtinere posse
speraret, contendit à nobis magnis precibus, ut
Sanctissimo Dño nrō supplicemus, quæ cum Legibus
hīs solveret. Id nos tanto minus gravati fecimus.
q̃ cum et ingenio pollere, et aliquas in literis progres-
siones habere scimus, Atq̃ cum esse cognovimus, Qui
si sit in sacerdotum numerum velatus possit vi ali-
quando ordini non parvo esse usui. Quamobrem à
P. vrā magnopere postulamus, ut auctoritate sua
petitionē istā nrām adimuit, Atq̃ omī studio agat,
contendat, efficiat, ut is quod optat, optatum fore
quiat, Rem nobis gratam factura, Datis Cracoviae
sexta die Mensis Augusti, M^o D^o XXX° IX°

Sigismundus primus Rex Polonie
Pauo Papæ TERCIO

Beatissime pater etc. Cuperet sacris iniciari Censorius
Achazius Jordan. Quoniam vero Bigamus est, per
sacros Canones ad sacerdotium ei adspirare non
licet. Itaque supplicatum est michi illius nomine, ut lras
ad S. vram darem, quibus ab ea peterem, ut pro
potestate sua auctoritateq; Pontificia solutum eum
velit his legibus, per quas ei fas non esset Sacer-
dotium suscipere. Id quod tantumius, quin facerem, re-
cusare potui, quod eum virum esse accepi, et excellen-
ti ingenio præditum, et in lris non infeliciter versatum.
Quodq; caput est, factum quodammodo à natura ad ea
diligenter curanda, quæ ad cultum divinum pertinet.
Quare gratum michi fecerit S. vram, si hunc qui
vni esse aliquando Ecclesie potest, voti sui compo-
situm reddiderit. Quam longissimo tempore, in co-
lunnam esse et felicem præcor, meq; et Regnum
ditionesq; meas, gratia illius patrumq; benedi-
ctione comendo. Dat. Cracoviae die sexta Mensis
Augusti, Anno Domini Millesimo, Quingentesimo
Trigesimo Nono. Regni, vero nri tricesimo tertio,

488
150

Sigismundus primus Rex Polonie
Comissarius ad Conventu Clogonien
deputatus

Plenipotens

Cum inter nos, et Serenissimi domini Re: Regis homines
multe iniuria intercesserint, multaqz controuersie ex-
isterint, et periculum esset, ne neglecta initio scintilla
nisi mature promissum esset, magni aliquod excitaret
incendium, visum est et nobis et Serenissimo do: Roma:
Regi cum primis opportunum id esse remedium, ad lites
istas, et controuersias tollendas, et utriusqz Iudicis
delegarentur, Qui de iniuriis esset, deqz controuersis
cognoscerent, Atqz ei rei locus est Clogonia con-
stitutus, dies vero duxo Gallo sacer, Cum autem
spectata nobis sit et probata prudentia, aequitas et
integritas S. vranum, vis potissimum Promuriam
hanc imponendam duximus, ita ut prius impo-
nimus, iniungimusqz, et committimus, ut ad praefinitum
diem Clogonia praesto adsint, Dataqz libera facul-
tate, et si quibus opus fuerit, fide publica, quam Sal-
uum conductum vocant, omnibus iniurias prosequi,
causamqz dicere, cupientibus: visqz in sui praesen-
tiam admissis, ac iustis eorum exauditis, peruestigata
diligenter ex his quae fuerint utriusqz proposita,
rei veritate, controuersias aut per concordiam si
fieri possit transigant, aut per decreta sua, senten-
tiasqz diffinitivas, decident et terminent. Atqz id
quod aequitas iusticiae bonaeqz vicinitatis retinendi ra-
tio postulauerit, semoto quouis favore, et odio, atqz

omni affectione sublata, DEUM tantum sit iusticiam
pro oculis habentes, unam consilio, et suffragio, cum
Scesmi Re: Regis Commissariis statuant, promittant,
decidant, et per singulas diffinitivas decernant, Quam
ad rem S. vris plenam et omnimodam facultatem po-
testatemqz damus presentibus et concedimus. Quicqz
per S. vras de consensu Scesmi Do: Romanorum
Regis Delegatorum, Iudicium, constitutum fuerit,
Quodquidem ad resurgenda odia, atqz ad pacem, ami-
ciliam tranquillitatem, inter finitimos conservandam
pertinerit, id omne ratum, gratum, et probatum ha-
bituri. Atqz ut ubiqz locorum, in ditionibus nostris
sancta iniolateqz observetur, debiteqz executioni tra-
datur, seruo mandaturi. Quando hoc ipsum, factum
sit Scesmus Do: Romanorum Rex, in suis ditionibus
promisit. Dat. Cras. die xxviij Septembris.
Anno Domini M. D. xxxix. Regni vero nri
xxxij

Sigismundus primus Rex Polonie,
Icami de Tarnow Castellano Craconien
Exercituum regni Capitaneo generali Le:
tro Kmitz de Wisnicze Palatino et Capi:
taneo Crac regni Polonie Marschallo

Venit ad nos Kijerdez Nuncios à Cosare Turca:
rum missus, Is eadem prope attulit, quæ paulo an:
te Generosus Jacobus Vilamowski, Dixit intermina:
tum esse Cosarem, Bijalogradensi, et coeteris Prae:
fectis suis, qui sunt nobis vicini, ne quid nostris ho:
minibus negotiū exhiberi, nec ulli eos detrimento affici
permitterent, Nam si delatum ad se foret, aliquam no:
stros iniuriam, ex eis locis accepisse, se poenas ab
eis ipsis Praefectis repetiturum: atq; eos coacturum,
ut sarciant omnia damna et detrimenta eis illata.
De pratis vero nostris significavit nobis, scire Cosar:
em edixisse, ne quis prater scientiam et voluntatē
eius usum, in eis pasceret, Coherum si volumus,
posse nos dixit, ex pratis eis nom̃ib; commodi
capere, atq; aliquod florenorum millia, singulis annis
ex eis confici posse, si per nos locata fuerint,
Nunc eam pecuniam Tartares, per pastores gregu,
numerari, quam libentius esset nobis daturi, si
locare prata vellemus. Quare à tua S. postula:
mus, ut suū nobis consilium perscribat, an locanda
prata, necne censeat, Factura pro fide atq; offi:
cio suo, et pro grā urā, Ut quid responsi dandum
sit à nobis Kijerdejo, scire possimus, Dat Crac,
vij^a Augusti, M^o D^o XXXIX° Regni nr̃i XXXI°

Sigismundus primus Rex Polonie,
Achacio Ceme Castellano Qedanen

Generoso fidelis dilecte. Designamus .f. tua, Le-
gatum nrm ad Comiticia que Custrini habebuntur,
ut queratur ibi, de iniuriis, quibus nri homines Qe-
daneu praesertim afficiuntur. Quae autem sint iniuriae,
ex ipsis Qedanensibus cognoscat. A quibus bene in-
suncta .f. tua, ita causam agat subditorum nrorum,
ut ii ad ius suu pervenire queant: neq; deinceps
tot sint praedonum insidus opportuni. Pro sumptu
itineris a Questorib; Tezearum nostrarum Prussia
.f. tua suppeditabitur centum floreni; Quae quo
maiore cura propugnationem nrorum hominu susce-
perit, hoc sibi uberiores nram gratiam cumula-
verit. Dats Cracovia septima Augusti. Anno
Mo Do XXX° Regni vero nri XXX° m^o

Sigismundus primus Rex Polonie
Cinibus Qedanensibus

Amati fidelis dilecti, Esi verebatur ne sero per
nos Legatus mitteretur, ad obendum diem, qui
cognoscendis Praedonum causis, dictus est. Tamen
ut postulationi vestrae satis facere possemus, ne

forte existimaretis, res rationesq; vras, non magne
nobis esse, dedimus negotium ei, quem optare,
vult. f. vras, Generoso Achaio. Como Castellano
vestro, ut Legationem hanc obiret. Erit vestri
muneris. Dare operam, ut quam instructissimus Cu-
stim' veniat, quo possit, per f. vras. diligenter
de rebus omnibus edoctus, tanto melius causam vo-
stram agere, atq; ad felicem exitum eam per-
ducere. In causa Joannis Scotte, et Hermani
Schint, Civium vestrorum, subditorum vrorum, ad
Illustres Magnopolen Duces ita scripsimus ut fuit
nobis supplicatum, Aliquid profici poss. lris nris spe-
ramus. Quae si suum pondus apud illos habitura
non sint, nos omes nihilominus rationes tentabimus
quibus hominis nri, ad suum pervenire possint, De Zeli-
slawski scripsimus antea, sententiam vram, f. vras.
nihil attinet eadem repetere. Datis Cracovia septi-
ma Mensis Augusti, Anno. M^o D^o XXX° IX°
Regni vero nri XXX° III°

Sigismundus primus Rex Polonie
Paulo Lape T E R C I O

SANCTISSIME. etc. Cum ab humanis emigrasset
Rudus in Chro' Pr, do: Stanislaus, Posnaniensis
Ep'us, in eius locum nominari Rudum do: Seba-
stianum Chelmen' Ep'm, Constitutione Regni mei
cum primis peritum magna humanitate affabilitate,

atq; in pauperes liberalitate præditum, qui fidem mihi
suam, atq; diligentiam multum probavit. Hanc
mea nominationem, ut ratam habeat. S. vrâ,
supplico. Rem aut mihi gratissima fecerit si
confirmanda voluntati huius mee nihil interposue-
rit. Quoniam vero demortuis Epus Ammum inte-
grum Ecclesiæ Posnan non præfuit, videtur hæc
per me nominatus ad annuam solvendam obligatus
non esse. Quamobrem à S. vrâ peto, ut ei, annuam
nomina, negotium exhiberi ne permittat. Effet enim
hoc, magno cum Regni delimito coniunctum, si bis
eod. anno annuam solvi deberet, in hac præse-
lim tam frequenti Eporum mutatione. Dat. duodeci-
ma Mensis Augusti. Anno M^o D^o XXXIX°

Sigismundus primus Rex Poloniæ
Antonio Cardinali Sanctorum Quatuor

Rex. In demortui Posnaniensis Epus locum nomina-
tus est per nos, et per venerabile Capitulum Ecclesiæ
Posnaniensis, electus Rendas in Christo pater, dominus
Sebastianus Chelmuensis Epus, viz et Constitutionum
Regni nr̄i peritus, et mira quadam humanitate fa-
cilitateq; præditus. Cuius opera, in administranda
hominibus iusticia, multum visi sumus. Nunc à
R. p. vrâ magnopere postulamus, ut operam suam inter-
ponere ne gravetur, quo S. D. nr̄, nominationem no-
stram et venerabilis Capituli electionem, ratam habeat,

atq; iam ita confirmet, ut nihil necesse sit nominato
nostro. amato nomine solvere. Cum à quo ea perso-
luta est, Rndus do: Stanislaus, non toto anno ad
eius Eccl^e gubernacula sederit. Remiciatus enim
fuit à S. domo nro, Posnan Ep^{us}, ad nomini Ca-
lendas Maij. Quo plus itaq; fuerit in nominatum
hunc nrm liberalitatis collatum, hoc plus R. p.
vr^a sumus eo nomine debituri, Dat^s Craconia
Xii Augusti M^o D^o XXXIX°

Sigismundus primus Rex Polonie
Paulo Lape TERCIO

Sanctissime etc. Cum in demortui Posnaniensis Epⁱ locum,
nominatus esset per me Rndus in Chr^o pater, do:
Sebastianus Ep^{us} Chelmu^s, non alium vidi dignio-
rem, quem Chelmu^s Ep^{um} nominarem, quam R^{dm}
Samuelem Marzyciowski Decanum Craconiensem, Re-
gni mei Procancelarium. Qui cum alumnus sit
Redi domini Petri Tomiciⁱ Cracⁱ, olim Epⁱ, omni-
bus ingenij, atq; animi praeclaris dotibus ita demor-
tuo illum exprimit, ut cum nihil prop^o ab eo de-
clinet, multum leniat nostrum illius desiderium.
Nam et ingenio praestat, et omnibus libero homine
dignis artibus perpolitus. Atq; his est virtutibus
exortatus, ut ei anteponi nemo, paucissimi queant
comparari. Is itaq; cum et Ecclesiae, et Regni mei
rationibus magna fore vni videatur. Quod ipsius
S. vr^ane, quae ex id genus hominibus magnam

capit voluptatem, libenter esse facturum scio. Id ab
ea peto, ut nominationem hanc mihi iudicio, aut bo-
ritateq; sua approbet, eaq; ratam esse velit, una
eademq; opera et mihi rem gratam factura, et Ecclie
preclara consultaria, et ipsum per me nominatum be-
neficio hoc suo de iudicissimum sibi redditura. Quom-
modo vero Episcopus huius, homines promittens sunt, supplico
S. vram, et una ea omnia quae obtinet sacerdotia, tam
curata, quam non curata, pensiones, domos, et praes-
biteria, quae vel habet iam, vel olim est habiturus,
ei reserve, et facultatem simul clementer et libera-
liter largiatur ad optandam alia quocumq; sacerdotia,
quorum se promittens extendant, ad Mille plus minus
ducatos, Nam cum sit Regni mei Procanonarius
et splendori meo dignitatiq; consulat, magnam fa-
milia, multos equos alere, maioresq; sumptus facere
cogitur. quam ut cum huius sit Episcopus sustentare
queat. Quo plus itaq; liberalitatis in eum contulerit,
S. vram, hoc me sibi magis deindebitur, Qui, quae
velli illam cognovero, semper sum vicissim animo
libentissimo facturus. Datis Cracoviae Xij die
Augusti Anno Dni M^o D^o XXXIX°

Sigismundus primus Rex Polonie
Antonio Cardinali Sanctiori Quatuor

Cum designatus esset per nos Posn^{ensis} Episcopus Hieronymus
de Sebastianus Cholm^{ensis} Episcopus, in eius locum

117
nominamus R^{dm} Samuelē Magzioron^{skij}, Doct^{or}
Cracoviensem. Regni n^{ostri} Procancelarium, In quo es
leniorem esse virtutis, quam etat^{is} cursum persequimur
Nam cum alumnus fuerit R^{di} p^{re}s d^{omi}nⁱ Petri Tomita
Crac^{oviensis} Epi. Regniq^{ue} n^{ostri} Procancelariū, videmus
cum omnibus vestigijs, omnes illius virtutis, ita esse
persequutum, ut bona spes teneat animū n^{ost}rū, fore
ut hoc superstitē, non multū, illum in Ch^{risto} defū;
atque desideremus. Est enim et ingenio praestanti,
et prudentia, doctrinaq^{ue} min^{us} vulgari praeditus.
Ea vero morum gravitate integritatēq^{ue}, ea continētia,
ea modestia, ut nemo nobis dignū videretur, quem
in Ep^{iscopatu} numerum refereremus, cum omnes omniū
virtutum numeros implevisse videtur, Cum autē is
Procancelariū munus gerat, in quo multum splendo
ris et liberalitatis iness^e oportet, Et Ep^{iscopatu} autem
Chelmon^{ensis}, tunc sit admodum vectigal percepturus,
Volumus à R^{ep} n^{ost}ra, ut apud sanctissimū dom
nū n^{ost}rū, ut obtineat reservationem cum Ep^{iscopatu} hoc
omniū sacerdotiorum, quē vel habet, vel habiturus
est, tam curatorem, quam non curatorem, atq^{ue} una
pensionē, Domozum, prestimoniezum, Quā in re
quo fuerit ei, per R^{ep} n^{ost}ram factum benignius,
hoc sibi voluntatem n^{ost}ram magis deinceps, atq^{ue}
cum nos ad bene se se mirandum reddet propensiores,
tunc illum beneficiū hoc suo ita deinceps, omnia ut
facturus sit, quo ^{gratius} sua et memoriam animū orga
-R^{ep} n^{ost}ram declarare quib^{et}. Camerac^{ensis} autē
Ep^{iscopu}m designamus R^{dm} Joānē Vilamow;
skij, utriusq^{ue} Juris Doctorem Cantorem Crac^{oviensis}
Secretarium n^{ost}rum; vizum cum doctrina, tunc
prudentia non vulgari praeditum, multūq^{ue} Deo pra;

claris numeribus ornatum, cum quoque per Sanctissimum
dominum nostrum confirmari petimus, atque eadem ratione
qua nominato Chelmen' sacerdotia omnia reservari.
Gratissimum nobis fecerit. R. D. vram si huic quoque
ope atque opera sua non defuerit. Datum Cracovia
Duodecima die Mensis Augusti, Anno Domini
Millesimo, Quingentesimo, Tricesimo, Nono. Regni
Jero' nri Tricesimo tertio.

Sigismundus primus Rex Polonie
Paulo Pape Tertio

Cum vacasset aliquandiu Cameracensis Ecclesia. Episcopus
eius remicianus Hedum Joannem Vilamowski Can-
torum Cracovien', Secretarium meum, Cuius opera
saepo sum in Legationibus usus, virum et doctum
et prudentem qui gravitatem mira quadam comita-
ti temperavit, atque ea maxima est, suavitatis pre-
tiosus, facile ut omnes in sui amorem alliciat, Cum
S. vram diligenter commendando, atque ut nominationem
hanc meam ratam habeat, maiorem in modum
peto, Et cum Episcopus hoc nullus in Regno meo tenuerit,
et sit, hoc praesertim tempore, quo per Valachos
ingens illi vastitas est allata, Supplico S. vram, ut
omnia quae habet, vel habiturus est sacerdotia, tam
curata, quam ad curata, si cum Episcopo reservet, Quare
et mihi S. vram, gratum fecerit, et illum sibi pluri-
mus dominaverit, Cras, xij Augusti, M^o D^o xxx^o x^o

Sigismundus primus Rex Polonie
Civibus Vratislaniensibus

420

781

F Amati fideles dilecti. Qui in Civitate nra Cracovien
stamea vasa conficiunt, n̄ detulerunt ad nos, vros
eiusdem generis artifices, quasdam sibi leges imponere
et singulis Mg^{ris}, certum decretum meum persci
bere. Quem cum nri nostri non observent, qui ab eis
proficiuntur, eis apud vos locum non esse, haberi qz
eos despiciant. Ex quo factum est, ut ex hoc genere
quidam, cum a Magistro suo sibi illatum esse que
reretur, Civitati hinc nra Crac. inimicitias de m
ciaverit, atqz nonnullos deprehensos male acceperit,
suisqz fortunis spoliaverit. Equidem miramur, quod
sibi in eis vendicent in homines nros artifices isti
vestri, quasi cuiusqz sit, preter nos, leges eis impo
nere. Hortamur vos, ut eos admonetis, ut intra
suam pollicentiam se contineant, neqz propterea qui
hinc proficiuntur eos reprobos existiment, quod
eorum Legibus, quibus non tenentur nri in hac
Civitate, parere recusant, Nam si quid ea in v
Civitas nra detrimenti caperit, a vobis id sarcini
velimus. Neqz defuturi sunt in Regno nro, qui con
minantibus vobis par pari referre conentur. Dat^{us}
Cracovia tridecima die Mensis Augusti
Anno domi Millesimo. Quingentesimo, Tricesimo
no,

Sigismundus primus Rex Polonie
Ioanni de Tarnow Castellano Craconien
Campiductori regni. Petro Kmita de
Vismicze Palatino et Capitano Cra
conie regni Polonie Marschalco.

Quo tempore de pratt seu pascuis consilium tua
S. cognoscere cupiebamus, pretermisissimum fuit, de
quo maxime sententiam tua S. cognoscere cupie
bamus. Narravit enim nobis Kijerdej. Etsi negotium
sibi datum non sit à Cosare, ut fines terminaret.
Videri tamen sibi facturos nos opem precari, si pre
sente illo mitteremus aliquem ad regnandos fines
inter nos, et Turcorum Cosarem. Ita enim affe
runt Praefectum Bijallogrodensem, ex illa parte Bo
ristenis, ad Cosarem omnia pertinere. Certe ubi
Boristenus ipse Paludem Motiam influit, angulum
esse quendam, de quo controversia sit, utrum an
Turcia ditionis esse debeat, Suadet itaque nobis, ut
mittamus eo aliquem, qui se presente terminos con
stituat, quo ipse reversus ad Cosarem, posset illi
statum rerum exponere, rebusque nostris aliquid
adiuvandi afferre. Nunc itaque scribat nobis seu
litteras suas S. tua, per hunc cubicularium
nostrum, mittendum ne aliquem, aut quem mit
tendum censcat. Pro fide et officio suo, et gra
tia futura, Craconie Xvj Augusti. Anno
Mo D^o XXX° yxo

Sigismundus primus Rex Polonie
Suleimano Thracum Imperatori

Serene et Potentissime Princeps, et dñe amice, Vicinifq;
noster Charissime. Remittimus ad Altē vram
Oratorem illius saluū et incolumem. Et agimus
Altē vram magnas grās, qd nūm quoq; ad nos sanū
remiserit, et quod in hīs, quā postulavit nomine,
nō nobis satisfecerit. Quatum enim est hoc nob,
et magnopere ad amicitiam et bonam vicinitatem
relinendam conducit, qd Altas vram Pastoribus
Omniū inhibuerit, ne in vram pascua greges sine volum;
tate vram pascant, et ne Turci vel Tartari incursiones
violentas, vel clandestinas et in subditos nros a
Præfectis Altis vram permittant, ne subditi nri vel
res eorum rapiantur. Quæ omnia sint amica officia,
nos illis ita volumus, ut vicissim a nostris, nulla
iniuriam subditi Altis vram, inferri permittamus.
Cui quæ facta fuerit iniuriam, missemus. Datis
Cracoviae, secunda die Mensis Septembris. Anno
Domini Millesimo, Quingentesimo, Tricesimo nono

Ferdinandus Romanorum Rex
Sigismundo primo regi Polonie

S Erfmo Princeps, frater et consanguineus noster charissime,
Expedite sunt non multos ante dies literae nostrae
ad Altem vestram, quibus illam certiorum reddere
curavimus de Commissariis ad cognoscendas differen-
tias subditorum terrarum et Comitatus Scarpussium expe-
diendis. Ac post expeditas iam litteras intervenierunt
perardua Regni nostri Vngariae negotia, quae à
nobis postularent, ut subditis nostris eius Regni neces-
sario Generale Conventum indiceremus. Is autem
Conventus indictus est, ad vigesimum primum diem
Septembris prope, vixit id tempus, quod disceptan-
dis illis differentiis erat designatum, Itaque comode
à nobis fieri non potest, ut Commissarii vestri, quos ad
id designaveramus ad tempus constitutum illic
adsint. Volumus igitur id ipsum indicare Septi-
vrae, ut sciat rem oportere in aliud tempus differri,
quo constitutum vellet aliud commodum tempus
cognoscendis ipsis differentiis, nobisque indicare,
ut Commissarii vestri ad id tempus expediri possint.
Quam Deus optimus servet in columnam diu,
Datum in Civitate nostra Vienna die XIII^a Men-
sis Septembris Anno Domini, M^o D^o XXX° X^o

Sigismundus primus Rex Poloniæ
Ioanni Vilamowski Epō Camenecensi
et Petro Kmita Palatino Cracoviensi

Rex in Christo pater, et Mag^{re} sincere nobis di-
lecti. Comuodum discesserant S. vræ. cū allat^æ
sunt nobis l^{re} a S^{er}mo dⁿⁱ Romanorum Regi
quibus certiores nos facit, non posse se ad constitu-
tū huius Commissarios mittere S^{er}pensiū. Cas l^{ras}
S. vestris mittimus, sed nihilominus, ut ceptum e^{re}
sunt prosequantur volumus, atq^{ue} ut omnia diligen-
ter cognoscant, de quibus missa sunt, quo possint
certa omnia et explorata ad nos referre, l^{ras}
autem has S^{er}enissimi dⁿⁱ Romanorum Regis
diligenter asservabunt, atq^{ue} ad nos cū redier-
int referent. Factura S. vræ, pro grā nostra
et officio suo. Datum Cracoviæ vigesima sexta
die Mensis Septembris. Anno Dⁿⁱ Millesimo.
Quingentesimo, Trigesimo, Nono. Regni vero
nostri Trigesimo, tertio,

Joachimus Marchio Brandenburgi
Sigismundo primo Regi Polonie

Non dubium est nobis quin memoria teneat Altas⁹ via
Qua dominus Achacius Coma de controuersia religionis
cum Alti⁹ via nomine nro egerit, et quemadmodum Altas⁹
vra negotium ei dederit, et de ea re Serfuam filia
eius coniugem nram Charissima informaret. Qua
in re ille se obedienter gessit pro officio suo. Nunc
nolumus celare Alti⁹ vram, quod nos in breui tempore
quantum potuimus nos continemus, neque volumus
precipitantes quicquid agere, quod pondus rei maturi de
liberationis indigebat. Eramus in bona spe quod iam
pridem adiectum Concilium, aut saltem conuictus
Nurembergensis, cuius, in Comitibus Frankfordiensibus
proxime praeteritis mentio fuit facta, progressum
esset habiturus atque ita futura esset generalis
concordia. Qua sola spe nos hactenus nros monendo
et consolando, ita ut maxime potuimus p^{ri}us ma
gno eorum cum gaudio continemus. Sed quan
do multum temporis iam frustra praeterit, neque usque
apparet Concilium istud toties prorogatum et promul
gatum: et nos apud nros homines, cum saepe illos
in spem bonam vocassemus, nulla re subsecuta, in
opinionem suspicionemque venimus, quasi prudentes
et scientes vellemus eos in dubium adducere, et
in dubio relinquere. Item ab eis absque ulla inter
missione admonemur, quando omnes vicini nri

circumquaqz, atqz etiam si n^r comutationem religionis
susceperunt, atqz ea utuntur, ut etiam illis comutanda
religionis potestate faceremus. Quod illis iam amplius,
quando quidem taceatur iam de Concilio; negare non
possumus; neqz continere absqz suspicionem maioris ali;
cuius incomodi venturi, potest neqz obediē. Itaqz
ante paucos dies, cum bona et matura deliberatione
atqz consilio ponderationeqz Consiliariorum nostrorum
Ep^{orum}, Sp^{iritualium} Prælatorum, et Terræ Consiliariorum;
induximus in animum, Christianam quandam
reformationem facere et Ecclesiarum ordinationem, qua
in n^{ost}ris Terris teneretur, non eo proposito, quod veli;
mus erronea doctrina n^{ost}ra subijcere, et per hoc imo;
nationem quandam inducere; sed ea duxerat de
causa, ut esset æqualitas in usu Ceremoniarum, atqz
in Ecclesiarum ordine, ut qz ea ratione multæ muti;
les disputationes et Canillationes quæ fuerunt in
populo tollerentur. Nam si diutius ita res neglecta
fuisset, vitari non potuisset, quin aliquid inde diffi;
cultatis sequeretur. Quamobrem confidimus propter
eas causas quas enumeravimus, cum apud Cæsaream
M^{tem}, cum in omnibus æquis et honestis dicto audire;
his esse volumus. tum præcipua apud M^{tem} vram
secundum priorem informationem, quam ex d^{no},
Achaio audivit, eos excusatos fore, quandoquidem
vrum propositum n^{ost}rum fuit à vera Christiana Eccl^a
atqz illius ordinatione disciscere, et contra illam
propriam novam ordinationem qua in verbo Dei
fundata non esset suscipere. Cum vero n^{ost}ra
coniunx, multa propter differentiam linguæ Germani;
cæ non intelligat, et eorum ferat vltimum, quod
cum gaudio M^{ti} v^{ost}re significamus non libenter

illam in aliqua tristitia et sollicitudine videamus.
Quare rogamus M. vram ne grauetur et illius,
et vram causa Aethacum Ceman, aut si illi non
posset, Nicolau Nipssicz primo quoqz tempore ante
festum omnium sanctorum hoc mittere. Nam ad illud
tempus ordinatio vram publicari debet, velitqz ei ma-
dare, ut de ista ordinatione, deqz instituto vro ratio,
nabli et fundamentali eam informet. Nam si
fuerit pro necessitate in hac causa informata, non
dubitamus, quin futura sit animo pacato, et vobi-
scum concorditer et vnamini viciura. Qua in
re si Mtas vram paternae, amicis, neqz grauari
gerat. Quod nos omni obsequio vro, vicissim referre
illi conabimur. Dat. in Ssonbergk, die Jouis
post festum sancti Aegidii Confessoris Abbatis
Anno Domini Millesimo, Quingentesimo, trigesimo
Tercio. ~

Sigismundus primus Rex Polonie
Ioachimo Marchioni Brandeburgen
Socer genero Salut?

Itine Princeps et domine, gener ac fili mi charissime.
Redditi sunt nobis Ittis vram lra, quibus instituisse
se scribit, vicinorum exemplo, commutationem quand
religionis facere, idqz in hominum sibi subiectorum
gratiam: q non alia ratione vel ipsi in officio
politiciqz contineri, vel gravior aliquod malum

vilari potuerit, Nona nobis hac res accidit, et vehemē-
tius q̄z diu queat, animu ur̄m perculit. Nam et Reip^a
Christiana vicem doluimus, à qua tam nobile membru
auellere se statuisse. q̄ vnu Genozum haberemus in;
tunc quidem hīs qui unitatem dogmatum sequuntur,
sed qui deduci tamen de via recta non posset, nō uo-
bis videmus, istam gloriandi potestatem praesam.
Sed et Istis vram vicem doluimus de cuius constantia,
religionis hac commutatione, à qua scribit se dudum
abhoruisse, per multum detractum iri intelligimus, Quod
quo magis intelligat Istas vram, quantum animo
dolorem accipimus. ex hoc initio, sensum am̄ nū
Istis vram aperimus. Et si multa sunt in ea precla-
ra Dei mīra, quibus adducti sumus, ut filiam no-
stram charissimam primogenitam illi collocamus,
inter primas tamen causas, Quamobrem Istis vram
nobis potissimum genozum diligemus, fuit, hac illius
in vobis fide et religione constantia, huius amore
pignus illi ur̄m charissimum tradidimus, ex quo
coniecturam facere potest Istas vram, q̄z acerbum no-
bis accidit, q̄ metus quidam nobis iniectus est, ne
spe de illa, et expectatione vram frustrati simus.

Sed quam tandem causam affert Istas vram, quam
obrem commutatione in suis ditionibus religionem vo-
lit? vicinorum exemplum? Atqui et nos non
minus vicini sumus Istis vram, quam isti sibi pla-
centes, qui sciunt unitatem Ecclesie, Neq̄z longo
locorum intervallo distindus ab illa est. Remus
atq̄z Istis patrum eius, cui vel illius vel vram
authoritas, non plus apud Istis vram valet,
quam eorum qui neq̄z dignitate, neq̄z propinqui-

tate, neq; amore in Illu^m vram sunt superiores.
Habemus nos quoq; vicinos quorum diversa sunt Re-
ligiones, Nam vicinitas hac instam nobis causam
præbuerit, illorum opiniones amplectendi: et à Chri-
stiana veteri religione in qua nati et educati sumus
desidendi. Magis adhuc circumscriptus fuit hoc ge-
nus hominibus, novis opinionibus imbutus Illu^mus
D^s Georgius Dux Saxoniae affinis n^r charissimus
nuper in Chro^o defunctus, non se tamen solum, et
et homines suos ab ea labe incontaminatos serua-
uit: qua vicini correpti fuerunt, Itaq; sat mirari
non possumus, hanc causam, ab Illu^m v^ra allatam,
quam obrem licuisse sibi putat, in ea religione non
permanere, in qua Illu^mus p^r eius, magna cum
laude diem suu obit, atq; proculdubio constantia
sua à Deo præmia tulit.

Sed meture scribit Illu^mas v^ra nonos motus: atq;
ut suos in officio continere posset. si diutius esset ve-
lutata, ita nobis persuademus hominibus Illu^mis
v^ris, non adeo eos fidei atq; officii sui esse imemores
ut contra quam fas sit extorquere, ab Illu^m v^ra
inuita conaturi essent. Qui se maxime aliter essent
animati non esset vis tamen ideo id concedendum.
Ne si semel importunitatem sua ex sententia sibi
credidisse videant, eadem ratione iterum atq; ite-
rum ea qua libido tulerit exprimere conentur.
Nobis vero prius Deus omnia eripiat: q; illud ju-
dicium, quo non modo non concessimus homini-
bus n^ris, ut illis virginibus ab Ecclesia seimigere
nos velimus, sed vitam etiam et sanguinem no-
strum pro Sponsa Chriⁱ immaculata, qua una tantum

217 475
300

est, neqz adulterari potest; lubenti atqz alacri animo
si opus sit, profusari simus.

Quo minus a quo animo ferre possimus ita nos instabi-
les indicasse. Illam vram, ita parum firmos in fide
et religione à maioribus nris per manus nobis tradita
ut non dubitaret, à nobis petere, quo misso. Cetero
so Achacio Cema Castellano Qdamen, aut Nicolao,
Nipssiez aulico nro persuadere conaremur filia nra cha-
rissima coniungi. Illi vra qua votum fort, quo ipsi
quoqz religionis institute comita persuaderi possit.
Parum aequa, neqz satis digna nro nomine visa nobis
est ista Illi vra postulatio. Tantumqz absimus ab eo
ut filiole nra charissime persuaderi ista velimus, per
quempiam à nobis ad hoc missum ut nonaliter etia
germanam eam filiam nram simus agnitori, quam
si paterna, atqz avita vestigia persequuta, nullis per-
suasionibus de prisca fide et religione se deduci passa
sit. Quamobrem Illas vra nos de Nicolao Nipssiez
et Achacio Cema excusatos habebit, Cui Legatio
munqz in eam partem, ut innere videtur Illas
vra, mandata dedimus. Sed si ille mandati nri
fines excessit, dabitur à nobis opera, ut consilii
sui illum penetrat.

Et ne paterno officio nro erga Illam vram defuisse
videamur, quandoquidem et illa nos patrem, ita
nos eam vicissim filium nram charissimum libent
agnoscimus et salutamus. Rogamus Illam vram
atqz obtestamur, etiam atqz etiam deliberet quid
sit illud quod ut faciat, nonnulli eam adducere co-
nantur, In ea fide, in ea Ecclesia Illas vra

constanter perseveret, in qua patres, auctores, maioresque
suos omnes decessisse scit, quos in beatam Sedem
receptos esse confidimus.

Quod si deduci de eo, quod proposuit non potest, saltem
amplius adhuc deliberet, bona spe sumus, effecturos
nos una cum aliis Regibus Christianis et principi-
bus, ut congregetur Concilium, in quo sublatis istis
tot sedis tam dissensibus, remotisque tanta opinionum di-
versitate, dubia mentes hominum tranquillentur, fiatque
vnius Pastor, et vnius ovile. Nam quod in hunc usque
diem Concilium hoc congregatum non est, certo
acceptimus per Summum Pontificem non stitisse.

Quod si per^{tendens} tendat in instituto homines Ihesu vera,
perstare, illi viderint de re sua, modo in ipsa Ihesu
vera exemplo auctoritatisque, eorum comprobet vos
imitatem. Illud autem ante omnia Ihesum veram vo-
gamus: ne filiam vestram dulcissimam adigat ad
Ecclesiae unitatem descendendam, cuius etsi salus
corporis magnum nobis cura est: ita ut merito esse
debet, de salute tamen animi illius multo sumus
magis solliciti: neque minus deesse illi vellemus, in
anima, quam in corporis periculo, pro vestro inexcubi-
li studio, quo magnopere cupimus Ithesum vestram
desententia sua deductam

Plura nobis scribenda succurrebant, sed ne Epistolae
modum excederemus, his hoc tempore contenti esse,
voluimus Ab Ithesu vestra petimus, ut scripta haec vestra
legat diligenter, atque ita legat, ut ex eo quod pos-
sita fecerit, quanti existimet patrem vestrum erga
se animus, cognoscere possimus, quantumque nos de
amore illius erga ^{nos} nobis polliceri debeamus.

Optamus Jttem vram bene valere. Cracovia Die,
vigesima sexta Mensis Septembris, Anno domini
Millesimo Quingentesimo, Trigesimo, Nono, Regni
vero nri Trigesimo tertio,
Sigismundus Rex R.

Sigismundus primus Rex Polonie
Isachimo Marchioni Brand:

R eddite sunt nobis lre Jtthas vre latine scripta, atqz
eo nomine gratiores, quibus multa nobis tribuit, quorum
contemplatione, ate etiam quam nobis tam arde necessari-
tudinis vinculo coniuncta esset, magno se nri studio infla-
matam fuisse scribit, id adeo auctum esse, ex hac
nova affinitatis coniunctione, atqz quam patii debet
filius pietatem, eam se nobis perpetuo libenter presta-
turam; Quo ex abundantia amoris ege nos sui nob
tribuit Jtthas vra, ea si sunt (admitimur autem se;
dulo ut esse possint) Dei munera sunt, Cuius misericor-
dia accepta ea ferimus, atqz illi grās agimus, si
quæ in nos ornamenta ex gratuita beneficentia sua
conferre dignatus est. Quæ vero de sua in nos pietate
scribit Jtthas vra, ea nobis valde grata actiderunt,
neqz vllum aliud qz amoris et benivolentiae certamen,
cum Jtthas vra libentius susceperimus, ut qui non
aliud magis odimus, quam contentionem et pugnas Legis.
Quare ea de nobis sibi firmiter persuadeat, quæ de
Patre benevolentissimo, quidem facilius Jtthas vra

concesserimus, q̄ ut in hoc pulcherrimo amoris et bene-
volentia certamine superiorem illam esse velimus.
Tanto vero maiore animi alacritate certamen istud
amoris mutui cum Jthle v̄ra suscipimus, q̄ neq̄ di-
scississe se neq̄ discissuram esse scribit à Catholica
Ecclesia, Neq̄ Fanaticis opinionibus loci quidq̄ præ-
bere. Nam ut illi nihil volens, ita nobis nihil potest
actidere gratius, q̄ si idem nobiscum sapiat Jthtas,
v̄ra, eandem charitatem habeat: unanimis id ipm
sentiat: neq̄ per contentione quidq̄ agat. Quo animo
cum se esse significet, gratulandum illi potius eo
nomine ducimus, quam ut aliquem istuc ex his
quos nominat Jthtas v̄ra confirmanda filia no-
stra causa mittere necesse putemus. De qua certo
nobis persuasum habemus, eam ad Phanaticas
opinionis Chro bene immāli nunq̄ actissuram, neq̄
ab unitate Ecclesie discissuram. Itaq̄ si incrimine
ad illam nrm mitteremus, de fide illius et con-
stantia dubitare videremur, quam nos illi qua-
si notam murre, ab officio, nro paterno esset alio-
missimū. Datus Craonia Quindecima Novemb̄
Anno M^o D^o XXXIX°

Sigismundus primus Rex Polonie
Illm^e Principi dñe Hedwigi Marchi:
omi Brandeburgenⁱ vxori Ieacimi
principis Electoris Romani Imperii

Oswięczona Kręśseho Czorko nasza miła.
Dano nam list ot T. Męzi, sktorego ißsmi wrośu
mieli, twa M. biß brzemiermę, bilisni stęgo pogu-
schemij, majęz te nadzjęję, iß to zo twa M.
noschisę, ku chwale miłego Boga, ku poguśche
swoginij ij naschci kęch, w dobrim sdrovin porodżis.

Ali nas sdręgij stronj list Kręśseho ię męzi
Matzonka twęj M. sasmuciel, sktoregosmi
wijelkę zalosę wzjęł, iß nam wipissal, ze na
proßbe poddannich swęch, otmiani nęcjakę w
sprawę Chrześzianskij wzimęz gę, a iß nas
kęch oto zędal, ze bismi t. M. przęs Rosta naschci
ku przęzwoleniju na te otmiani wijari przęwodżili,
Mi acz męwienij iako zo chę zimęz Kręśseho
ię M. a wßbakosę to wjęmi, ze na zadnę
otmiani nam twę M. przęwodżięz mępręstęgo,
ij owśchem s powimęsęzi naschci, iakosmi przę:
kim zimęł, twę M. kim listem napominamij.
Zbi twa M. mękonn kwoli miśli swęj przęziwko
wijarzę swięci jnak męodmęmiala, iędno tak
męczni a stęle wkim tręfala, iakosę twa M.
smłodosęzi ięst naużona, ij wicchowana.

Bo mi inšesmi tego doswijatčili, ijsch to zo sije' dia:
lo, za Przotkow naschich, wjędnoſzy wijari, i Co:
sziola swiętego, b. lo wſſitko dobro, i chwalibm.
Pomiewaſch wijelkimi gudi woludziach swiętich to
schije' okazowało, ijsch wiara Przotkow naschich, i
zachowanie jędnoſzi wkoſziel swiętim b. lo zaw:
ſche Pan Bogu mielo, i zborn kaſeſzianſkim
poziſzno. Ten raſ teſch zaſchije' wiſziemi, i jako
zakim nomim niektorig ludzi od wijari oſtazgniemy
ſwoudnim, wiele zlego Pan Bog na Czreſzianſtwo
przepuſza, i obawiaz ſchije' trzeba, ab i lich
ktorzi ſx tego przigina, i drugich az niewinnich
da nich, tu, i na omim ſwieczje. Pan Bog, niſka:
ral. A przeto i podrugie T. M. napomnianni,
ab i T. M. dobrodziwſtwom Bożym niezardziła,
ktoregoſz twa M. doſtala wrodzeni, w gnotach,
wſdrowiu, i w dobrim miemiu, ſniſkx i uſx,
jędno ſwijari ſtrij, ktoreſz twa M. od naſ
i odprodkow naschich przis rēze wſyła, za ſwia:
tloſzje Boſkx, ktore dawno ludzi Czreſzianſkich
oſwiećziła, i trzimala tak wſſitko w koſziel
ſwiętim, iako Prodkiw naſchi trzimali, i dziſz
trzimajx koſzieli Czreſzianſkich ſławna duchem
ſwiętim poſtanowione, iako teſch Przilożem naſchi
Duchowmij, Ciſſarz, Krolowje, k i x zeta wijelkich
dalekich ziem dotich miyast dziwzſzſze ſtali a
miedmijemije, Bo teſch nadziwe' mamij. ijsch i jako
zi wſſiſz w ſtaloſzji ſwoij, tako teſch onij ſniya:
loſzji ſwoij ktorzi ſije' od koſziola odrivajx,
zaplatx przistoijnx richlo wſnax. Pomiewaſch
naſ Sam Pan Bog namzel, ijsch go naſſz mi;

mami na Ruszi, albo na osobnym miarjsze, ale tylko
w Zborze a w jednoszy Cosziola swiętego.
To gdy T. M. wzimiesz, będziesz miała łaskę Bo-
żę, sławę wielką: miłość i błogosławieństwo
nasze, rozmóżenie dobre owoców swego.
A jeśli bi. X. jęz. jęz. miz. chcial T. M. kłim
żiszcz volę albo namprami swem, jednak
T. M. nicraz tego żimz, Bo ku tej miły i
posłuszeństwu T. M. mij będzijemi gotowi. t.
M. radę i obronę naszę. Izjczszcz, a w za-
dwij potężnie za takowę żężę T. M. miopn,
szczę. Stim T. M. Ram Boya poruczami,
żiszcz t. M. zdrowia, szczę, nadulgie zafi,
Dat Cracovia feria quarta ante festum S.
Stanislai. Anno Domini Millesimo Quingentesimo,
Quadragesimo,
Sigismundus Rex

Sigismundus primus Rex Polonie
Alberto Archiepo Cardinali Moguntino

R^{me} ac Ill^{me} in Ch^{ro} P^r et domine, affinis ut
Carissime. Quæ contracta est affinitas inter nos et
Ill^{um} do Joachimu^m Margionem Brandenburg^{en} Prin:
cipem Electorem, vr^a R^{me} ac Illma Dⁿⁱs f^{is} fi:
liu^m, ad eam nos magna ex parte impulit authoritas
R^{me} et Ill^{me} Dⁿⁱs vestre, à qua persuasum no:
bis fuit cum et esse et futurum esse semper in sancta
Ecclesia Catholica authoritate, neq^{ue} vnq^{ue} ab ea
discessurum, quam de illo nos opinionem cum firma
animo n^{ro} concepissimus, fecimus lubenti atq^{ue} ala:
ci animo, ut quod in terris pignus habuimus prae:
ciosissimu^m, id illi traderemus, sed prohdolor nimiu^m
nos spes vr^a & expectatio de constan^{ti} illius fecellit,
Longè enim mutatus n^{unc} est, ab illo qui fuit antea,
quàm fidem et religionem abiecit, nonos quosdam
ritus et ceremonias amplexus est, Fanaticorum
quorundam opinionones, quàm Ecclesia consensum sequi
maluit, ut illius infelicitatem, verbis h^{is} Prophetæ
deplorare nobis liceat. Quomodo obscuratum est aurum
mutatus est color optimus. Credibile non est quātum
nobis dolorem attulerit hac illius tam repentina
commutatio: Pudet vel piget nos potius plus apud illu^m
Fanaticos homines potuisse, quàm vel P^{ris} in fide
constantissimi, vel R^{me} et Illma Dⁿⁱs vestra,
vel nostram deniq^{ue} authoritatem. Quod si fore

id aliquando praesissimus, ne Crasi quidem opus me:
rmissimus, ut filiam illi uiam despondissimus, Sed
tarda imo est uia poenitentia. Ceterum quando huc
nos magnam partem auctoritatis Romanae et Iltinae
Do: vrae impulit, videtur esse nobis cum ea expo:
stulando locus: sed nos praetermissa expostulatio:
nihil aliud quam hortamur summo studio et roga:
mus Romanam et Iltinam Do: vram, ut quatenus
apud suos sui filium gratia et auctoritate valet,
debet autem apud illum plurius esse patri quam lenis:
simorum hominum auctoritas, contendant et elaborent,
ut cum ab instituto suo auocet, atque ad unitatem
Ecclesiae reuocet. De cetero nos virtute adhuc nobis
persuademus, non cum adeo fore officii sui imemo:
rem, ut sanctis et salubribus monitis Romanae et Iltinae
Do: vrae, parere animus non inducat. Quod si vero
quod Deus omnia obzuet, Tanaticorum consilium po:
tius quam Romanae et Iltinae Do: vrae locum dare
voluerit, saltem hoc ut praeficiat rogamus, ut ne
filiam uiam dulcissimam ad eosdem errores ample:
ctendos adigat, quibus ipse se se induit. Sat scimus
eam, quae se Christianam Christianis parentibus na:
tam esse meminit, namque esse commissuram, ut sponte
sua Christum atque corporis eius unitatem deferat.
Sed si non ferimus, eorum qui sunt dilectionis nostrae,
animas ab infidelibus ad seruitutem abduci, atque ea
iniuriam armis vendicandam esse existimamus,
cum tamen in eos homines nullum nobis necessitas
dinis et propinquitatis, sed solum sit Ius domini
et Imperii, quanto minus ferendum nobis esset,
si quis filia uia animam a recta fide Christiana
in qua nata est, vi aliqua deducere conaretur.

ad extrema nobis remedia necessario decurrendum esset.
Quare contendat viros suos omnes R^{ma} et It^{ma}
Do: v^{ra}, ut aut ipsum fr^{is} sui filium, ad authoritatem
Ecclesie renocet, aut saltem hoc efficiat, ut ne impe-
diat filiam nostram dulcissimam, quoniam Christiana,
nos ritus, et ceremonias in quibus nata et educata est,
observare ei liceat. Ac remicatum est nobis, q^d
fidem aliquando suam R^{ma} et It^{ma} Do: vestra
obstrinxerit, inquam si ab Ecclesia discesserim, id
nim ita sit, et quibus verbis sponsionem istam fe-
cerit, Petimus a R^{ma} et It^{ma} Do: vestra fieri
certiores. Dat^r Cracovia sexta die Mensis Decem-
bris Anno Domi M^o D^o XXX° IX° Regni v^{ostri}
mⁱ. XXX° m^o

Sigismundus primus Rex Polonie
Ioanni Hungarie Regi

S Er^{mo} etc. Fuit non ita pridem apud nos Ser^{mo}ni do:
Romanorum Regis Legatus, multa nobiscum egit
seu arbitris de M^{te} v^{ra}, a quibus pacta non serua-
ri graviter questus est, preterisse iam diem illum, quo
promulgatam oportuit pacem et concordiam inter vram
et illius M^{tem} factam, conditionesq^{ue} illius in publicum
prolatas. In hunc tamen usq^{ue} diem adducere non po-
tuisse ullis rationibus M^{tem} vram, ut id faceret,
fieri permitteret, idq^{ue} preterit metus cuiusdam,
quem Regno suo Vngaria diceret a Turc^{is} impende-
re, si pax ista esset promulgata. In hunc tamen per

21
960

Remul Ep^{us} Colocen^{sis}, Serfmo d^{no} Romanoru Regi
Altim vram significasse, Si velit sibi patrimonio cadere,
tunc se non inuitam facturam, ut in ipsa etiam Con-
stantinopoli, nedum in Hungaria pacem istam et con-
ditiones eius promulgari iubeat, Qua re suspitionem
iueat Altas v^{ra}. Serfmo d^{no} Roman^{orum} Regi,
quidnis potius in causa esse quam Turcarum Coc-
saris metum, q^{ui} in hunc usq^{ue} diem Altas v^{ra} pro-
missa non fecerit, Atq^{ue} ex hac illius emutatione
cum ad vniuersam Rom^{an} Christianam, tum ad
Serfmu d^{no} Rom^{an} Regem priuatim multa incomoda
peruenisse. Nam et pax, quo minus coiret, inter Princeps
Christianos et Cosarem Turcarum, non aliud magis
in causa fuisse, quam q^{ui} pace ista nondum promulga-
ta, spes esset inecta Tyranno illi fore, ut adhuc re-
sciendi pacta possent, v^{ra}q^{ue} Altas iherum cum Serfmo
d^{no} Romanorum Rege comitteretur, Et secutam esse
etiam ex hac emutatione eadem illam Militum ad
Cossariam, et auctam Rodmanizki insolentiam, Hac
cum apud nos dolenter admodum questus esset causa
omnem istius emutationis in nos coniecit, quasi nos,
misso Nuncio n^{ro}, qui ex Turcia redierat, ad Altum vram
excessibus illam in spem quandam: atq^{ue} animos
ei addidissimus, quo resiliet a concordia iuncta cum
Serfmo d^{no} Romanorum Rege, atq^{ue} aliquam cum
Cosare Turcarum confederationem moliretur, Itaq^{ue}
postulavit a nobis nomine Serfmi dⁿⁱ sui, ut Alti
v^{ra} persuadere conareremur, quo pactis stare, neq^{ue} diutius
emutaretur pars conditiones promulgare. Nos suspi-
tione ista de nobis diluta, pro arcta necessitudine, que
nobis cum Serfmo d^{no} Romanorum Rege intercedit,
non potuimus quin facturos nos qua vellet promitte;

remus. Quoniam vero non leuiore amoris et benivolentia
causa sunt nobis cum Alti vram non esse nobis fas
existimamus quicquid ab ea postulare, quod cum
grandi illius incommodo, aut periculo sit, conuenit.
Quare etiam atque etiam perpendat, quid re, quidque
in dignitate illius sit, atque utilitatem honestati me-
liatur; Soperari enim alterum ab altero non potest,
Quod autem deliberatum ab ea fuerit, de eo nos fa-
ciat certiores, ut agnoscat vicissim ex nobis Serfius
de Romanorum Rex, fecisse nos id, quod promisi-
mus. Bene et foeliciter valere Alti vram optamus.
Datum Craconia octava die Mensis octobris. Anno
Domini Millesimo. Quingentesimo Trigesimo Nono
Regni vero nri Trigesimo tertio.

Sigismundus primus Rex Polonie
Iohanni Hungarie Regi

Serfius, 29. Nolumus id clam esse Alti vram, per
molestum nobis accidisse, quod cum tempus praeberet,
quo reformari dolum Serfius coniugi sua, filiae nre
charissime opportebat, per Alti vestram, nihil dnm
ea de re constituerit, valdeque sumus ob eam rem
animo perplexo, Ita enim emutationem hanc Alti
Vra interpretamur, quasi non esset eo anno in Serfius
coniugem suam, quo nos vellemus, et quo Maritum
esse convenit, Nam si tanti eam faceret, quanti
merito facere debet, iam pridem iuxta pacta &

promissa sua, rationibus eius prosequisset, Etiam atq;
etiam rogamus Mtem vram, ut ne cunctetur diutius
sed aliquando tamen, et quidem celeriter, finem imponat,
his rebus, de quibus inter nos et Mtem vram conue-
nit, factura rem et Regia sua virtute dignam et
nobis valde gratam. Generosus Nicolaus Odnow-
ski, retulit nobis debere sibi nonichet pecunie a
Mag^o I ab Humjema, neq; se habere quod suum est
auferre ab illis potuisse. Rogamus M. vram, ut eis
mandare dignetur, quo creditori suo satisficiant, neq;
deinceps frustratorius dilationibus utantur. Dat^o Cra-
conie decima die Mensis Octobris. Anno. 1539

Sigismundus primus Rex Polonie
Antonio Cardinali Sanctorum Quatuor

Rex me etc. Scripsimus Sanctissimo dno nro quid mali
attulerit mora ista, in cogendo concilio, Dum enim
toties prorogatur factum est ut ab unitate Ecclesie
Messina defecerit, et Marchia tota, Ita ut per exi-
qua iam sit Germania pars, quae unitatem Dogma-
tum amplexa non sit. In qua ipsa, qualibet exi-
qua parte non possint homines contineri, quin ani-
mum ad unitates adiciant, Regnum etiam Ungarie
magna ex parte labe ista opinionum est infectum.
Quin et in nro Regno, et si magna sumus in tene-
da fide Catholica, cura et diligencia, prestare tamen
non possumus, ut non pravis aliqui sint opinionibus
imbuti, et non fortasse plures opinione uia, Ita fit,
ut quo longior affertur mora cogendo Concilio,

hoc plus addatur virum huius qui Romani Ecclesia
adversantur, Quia ex re cum magno dolore animo
hauriamus, decretum est nobis Oratorem nostrum mit-
tere, qui admoneat S. dom. nostrum, atque instet et ur-
geat, quo cogatur tandem aliquando Concilium istud
iam à triennio, et eo amplius promulgatum, necdum
tamen inceptum. Sed quoniam id ita celeriter fieri
non potest, de hac interim defectione quorundam à
Rep.^{ta} Ecclesiastica, referendum ad S. dominum nostrum
per lras putamus, ut etiam atque etiam promideret,
ne mora ista et emutatione plus detrimenti, capiat
Resp.^{ta} Christiana. Erunt aut officii P. vras. ut
issa quoque suis consiliis intantem Ecclesiam fulvere
et sustentare conetur. Nam nisi maturè prospectum fue-
rit, sciret malum in dies longius. Et quod nascens opprimi
facile potuit, id quod magis fuerit invehitum, hoc
erit robustius: atque altius radices agit, quam ut
evelli possit. Quare vigilandum est ei qui sedet ad Eccl.^{te}
gubercula, atque una cum quoque quarum consilio vlti.
Nos quoad poterimus dabimus operam, ut ne in Regno
nro non aliqui eiusmodi motus excitentur, Sed si
refruxisse viderimus studium erga nos Romanæ
Curia in causa illius fortasse languidiores efficiuntur
Nam quin id nobis molestum actiderit, obscure ferri
non possumus, quod reuocatas istic esse accepimus,
nominandi facultates nobis concessas præsiterat no-
esse concessas. Debet enim qui locum tenet illius qui
dixit. Ego sum via, veritas, et vita, eius verba
esse, est, est, non, non. Quod si cum aliis parum con-
stanter agere fas istic putatur, certe Regum cum-
nit rationem haberi maiorem. Nunc ita rem istic
agi videmus ut postremi homines facilius incedamus

21
istis obtineant, quae libido tulerit, quam Reges et Prin-
cipes bene meriti, Id quod nos tanto ferimus dolentius
quanto magis nobis consci sumus, summi studii nostri
et observantiae erga Sanctam Sedem Apostolicam, Cum
autem protector Regni sit R. P. propria officina hoc
eius esse videtur, ut dignitatis nostrae propagationem su-
scipiat, neque vel donationes nobis factas induci et
antiquari, vel secretarios et Secretarios nostros passim
istis ab omnibus vexari permittat, Scripsimus simul
atque iterum R. P. vobis ut Quirino istis Gallis silen-
tium imponeret, neque pateretur enim omnium fatima-
rum periculum creare Ven. Paulus Polkowski Precepto
et Canonicus Varminensis Secretarius noster, ac in ea fuimus
opinionis iam cum quiescente, Nunc audimus pergere
conarique modis omnibus, ut Secretarium nostrum omnibus bo-
nis suis evertat, Magnam ex eo capimus molestiam
cum praesertim solus hic Paulus sit, qui omnibus Prae-
lati officium in Ecclesia Varminensi fungitur, Quo si sit
illa destituta, quod Omnia Deus obruat, magna
futura sit in illa sollicitudo, cum vicinam hunc
sacerdotem habeat, atque cum semper praesentem, Etiam
si iure superior esset adversarius, quod aliter habere
accipimus, habenda tamen est eius rei ratio, ne orbe
sint praesens Ecclesiae sacerdotibus, Quamobrem etiam
atque etiam rogamus R. P. vram, ut Paulum
hunc Secretarium nostrum, velit adiuvare, Rationemque
aliquam inveniat, qua liber esse possit ab his mo-
lestiis, Quicquid autem egerit Quirinus, hoc certo
sibi persuadeat, quod ei in Ecclesiis nostris Regni
nostri, nunquam est locus futurus, Sed et alius Se-
cretarius noster Stanislaus Hoffius nuper nonna-
tione nostra Cantoriam est Varminensem assumptus.

cui, si quis vellet istis negotiis exhibere, Rogamus
R. D. vram, ut eum tuncdum suscipiat. Rem nobis
valde gratam facturam, et omnibus vicissim officiis
vris compensandam. Coetrum non ita pridem
atrenam illam, domum discessit Remus dominus
Tomas Archiepus Rigen. Qui cum Superstes
adhuc esset, ante nonem plus minus annos, summa
cum voluntate Venetis Capli sui Coadiutorum
sibi sumpsit Remum et Illum Guilelmum
Margionem Brandeburgum, sororis nostrae filium.
Quod eius factum Clemens septimus Pontifex ma-
ximus, comprobasset, citra tumultos vellos data
est ei possessio bonorum ad Archiepiscopum Rigensem
pertinentium, ut nihil ei iam praez usum Pallii,
desse videatur. Hoc ei a Sanctissimo domino nro
concedi petimus a R. D. vra magnopere postula-
mus, ut petitionem istam vram adiunct, atqz hoc
agat modis omnibus, ut sororis vrae filius primo
quoqz tempore voti sui compos efficiatur. Plurimum
sibi ea re R. D. vra voluntatem vram commendat,
futuriqz sumus de gratia referenda solliciti. Dat.
Crac. vndecima die Mensis Octobris Anno domi-
ni M^o D^o XXX° IX° Regni nri XXX° m^o

Sigismundus primus Rex Polonie
Rigensibus

Famali et c. Cum liquido constet vos antea in

solius Archiepi vři, fide et potestate fuisse, mirari
satis non possumus, qđ nūc alterius auctoritatem agno-
scere māmēt. quā eius ad cuius dominium proprie
pertinet. Quod si in comune utriusq; et domini
Magistri, et domini Archiepi ditioni, subiecti esse
vellet, ferendum id tamen esset, cum praesertim ita
ante complures annos conuērit inter dōm Magrmy
et dōm Archiepm, ut communis esset utriusq; Cōm-
tas. Nūc quā redi fecerit, qđ alterius iugo pra-
sus excusso, alteri vos totos subiiceret, vos vide-
ritis. Nos certe aequū esse censimus, ut suo iure
quisq; potiatur. Cūq; factus sit hīc temporibus
Rigon Archiepus Remus et Jtlmus domines
Guilelmus Marchio Brandenburgē sororū nostrorū
filius charissimus, non potuimus, quin pro eo amo-
re quo illum prosequimur, a vobis postularem, ut
officiū vestri memores solitū et de iure debi-
tū homagium ei praeſtaretis, bonaq; tūc eius
tūc vobis Capituli restitueretis. Et quod fa-
ctū tamen estis aliquando necessario sententia
iudicis compulsi, id nūc faceretis potius voluntariū
cum et apud nos et apud ipsum Remum et
Jtlmum dōm Archiepm obsequio vestro gram-
inire possit. Dat. Cracoviae vnderama die
Mensis Octobris Anno Domini Millesimo, Quin-
gentesimo, trigesimo, te Nono. Regni vero
nostri, Trigesimo tertio

Sigismundus primus Rex Poloniæ
Paulo terciæ summo Pontifici

SANCTISSIME ET C. Etsi deliberatum mihi est Orato-
rem meum ad Sanctitatem vestram mittere, per quem
de his, quæ Christianæ Reipublicæ impendent, pericu-
lis admoneretur. Quoniam tamen vehementer esse
omnia iam inclinata video, officium meum esse putavi,
maturnius aliquanto de gravi Ecclesiæ casu S.
vestram literis meis certiores facere, ut tempore
tantis incommodis mederi queat. Video enim man-
ere in dies latius tuam istam, quæ superioribus
annis in certis Germaniæ locis sævire coeperat
Praefuit Terræ Missinje sororis mee Maritus
Johannes de Cracovia Dux Saxonie, qui quædam ei
vita suppeditavit, adduci nunquam potuit, ut ab
Ecclesiæ unitate desisteret, quin et suos in
antiqua fide et religione continuit, ipsi proximo
superiore vere migravit ad superos, Omnis eius
dilectio in fratribus polistatim permixta, Qui simul atque
imperium nactus est, ad seque Vittembergæ
Praedicatoribus coegit omnes, relicta Ecclesiæ
unitate novitatem dogmatum amplecti, Ita ut
continuada Germaniæ pars ab Ecclesiæ corpore
est amissa. Quæ res etsi magnam animo meo
perturbationem attulit, multo tamen vehementer
hinc percussus, posteaque significavit mihi Henricus
meus Ithmus dominus Joachimus Marchio,

Brandenburg. Princeps Elector, quotidianis suorum
coniciis efflagitatum, à se fuisse, ut ipse quoque Vi-
cinorum. Exemplo religionem. Cita enim scribit
comitaret, se Concilium expectatione satis diu velu-
tatam esse, sententiamque suam suspendisse. Nunc
cum videat praesentem esse Concilium spem, atque fru-
stratorius quibusdam dilationibus tempus eximi,
facere se non potuisse quin eorum tantae voluntati
cederet: vicinorumque suorum ritus et Ceremonias
amplecteretur. Ex hac illius significatione, maior
rem opinionem omnium, dolorem accipi, ac obli-
tus enim sum, ut penitus adhuc emendaretur,
Si quos non posset, se tamen ipsum contineret, in
suorum erroribus, quando huc necessitate ventum
est, contineret, Sed vereor ut proficiat aliquid obli-
statio mea, Ita maiorem iam Germania partem post
Deos alienos abesse videmus, Id adeo non alia
re magis fit, quam quod Concilium non congrega-
tur. Quod si diutius prorogatum fuerit, serpet
in dies latius ista contagio, Quae non alim de, quam
ex mora ista et emutatione vires acquirit ma-
iores, Ac quidem ea est mea opinio, per S. vram
non stare, quo minus habeatur iam Concilium
cuius non mediocre in cogendo illo studium satis
perspectum et exploratum habemus, Sed quisque
tandem in mora est: Supplico S. vram, ut omnia
posthabeat, praedatque more causas omnes, neque
ei cura quicquam praeruat, quam decogendo Con-
cilio habere eam oportet. Exempt enim res in
grande aliquod periculum, et quo magis incho-
ratum fuerit malum, hoc difficilius obuiam ei eri-
poterit, Haec ego pro summo studio meo et obseruan-

erga S. vram significanda illi putari. Etsi per
molestum mihi accidit, q. revocatas esse audio no;
minandi facultatis mihi concessas. Supplico S.
vra, ut personae dignitatq. mee memor, quod simul
mihi concessit, id ratum et firmum semper habeat
neq. in dubium vocari permittat. Pertinebit hoc
ad dignitatem S. vram tuendam, ut quod Regibus
et Principibus Christianis largita fuerit, id fixum
esse velit, et stabile. Neq. poterit per S. lem. vram
dignitas Regia violari, quin illius una existi-
matio labefactetur. Coeterum proximo Augusto
Mense, excessit ex hac vita Remus do. Thomas
Archiep. Rigen., qui cum in vimis adhuc esset,
ante annos plus minus. novem, de consensu et volun-
tate Venerabilis Capituli sui Coadiutorem suum constituit,
Remum et Illr. do. Guilelmum Marchionem
Brandenburg., Quam ad rem accessit Apostolica
quoq. sedis approbatio. Dataq. est ei superioribus
hisce diebus omnium bonorum possessio, qua ad Ar-
chiep. Rigensem pertinent, Ita ut nihil ei iam
desse videatur praeter pallium. Quamobrem S.
vra supplico, Quandoq. is Remus et Illr. do.
Guilelmus sororis mee filius est ut in gram-
meam, primo quoq. tempore pallium ei concedat.
Quicquid ei per S. vram benigne factum fuerit, id
mihi ipsi factum interpretabor. Atq. duplex
beneficium nos accepisse profitebimur, si in eo quod
petimus, nihil morae fuerit interpositum. Habituzaq.
est S. vra. utrumq. n. n. hoc suo beneficio sibi
dimittit nos. Quam bene ac forte optamus. Dat.
Cracoviae, die xj^a Mensis Octobris, Anno Domi-
ni M^o D^o xxxo. vxo

Sigismundus primus Rex Polonie
Hermannus Agro Linonie

776

Magice dñe, amice sincere nobis dilecte, etc. Cum
placuit sit et in dubitatum Rigensem Civitatem, in
fide semper antea et potestate Archiepiscopi Rigen-
sium fuisse: postea vero concordia quadam inter
Magice et Archiepiscopos inter communem utriusque fa-
ctam esse, non equum nobis videtur, et ea nunc
solius Magice, vestrae auctoritatem agnoscat, Quam;
obrem cum Magice vera summa cum potestate in
Terra Linonia versetur, propria hoc ad manus eius
pertinere existimamus, Jus ut cuique sum tribuat, neque
alieni sibi quicquam usurpare quempiam permittat, Id quod
ut faciat, Civitatemque Rigensem communem potius
cum Archiepiscopo habere, quam contra jus et equi-
tatem sola possidere velit, magnopere postulamus.
Nam et officio boni et iusti Principis functa erit,
et lites effugiet, quarum exitus, idem ut bello-
rum, incertus esse consuevit, et nos hac animi sui agitate
plurimum sibi demeretur. Quia et ad laudem
id Magice vere pertinebit, gratia si causa potius cessisset.
Archiepiscopo iure suo videbitur, quam si sua iudicis idem
nihilominus facere compulsa erit, Etiam atque etiam
Magice veram hortamur, ut quod factura tamen
est aliquando, id nunc potius postulationibus adducta
faciat, Quo isto suo officio et nos demereri, et
Remum ac Iltum domum Archiepiscopi Rigen-

sororis nr̃e filium, demptos sibi habere queat, Dat^{us}
Craconiae Undecima die Octobris, Anno Domini
Millesimo. Quingentesimo. Trigesimo. Nono.

Sigismundus primus Rex Polonie
Ferdinando Ro: Vng: Bohemie regi

¶ Er fuit, etc. Anno iam plus minus novem intercesse:
runt cum Rex do: Thomas Archiepus Rigen^{sis}, de
consensu et voluntate Veribilis Capituli sui, Coadiutorem
sibi suppsit Rexm et Jtrem dom^{um} Wilhelmum Mar:
gionem Brandenburgensem sororis nr̃e filium. Quod
quidem illius institutum Sedes etiam Apostolica com:
probanit, Qui cum proximo Mense Augusto, vitam
cum morte commutaverit, absq^{ue} ullo negotio et dif:
ficultate sororis nr̃e filius possessionem bonorum
ad Archiep^{iscopum} Rigensem pertinentium, est consequut^{us},
Ita nihil ut ei iam preter pallium desit, et Jus Rega:
lium, Ac pallium quidem facile apud sedem Apo:
stolicam obtinebit, Jus Regaliu^m, cum a M^{ajest} vr̃a
petendum sit, pro ea necessitudine, que nobis cum
duo Archiep^{iscopis} intercedit, faciendum ipsi putamus.
ut M^{ajest} vr̃am roga^{mus}, quo in nr̃am gram, primo
quoq^{ue} tempore vol^uti sui compolem cum efficieret, atq^{ue}
omⁿi semota cunctatione Jus istud Regaliu^m conce:
deret Quae res tam nobis grata futura est, quam
quae gratissima, Illum vero sibi M^{ajest} vr̃a. unacum
universa familia, quae clara est et Jt^{er}, reddet
devotissim^e. Crac^{oviae}. xij^a Octobris. M^o D^o xxxix^o

Sigismundus primus Rex Polonie
Ferdinando Ro: vng: Bohemie regi

S Erfmo Princeps etc. Cum ultio M^{te} v^{ra} ipsa
à nobis postulasset, ut in Scopussum Iudices aliquos
Comissarios mitteremus, qui controversias, quæ sunt
disceptarent, quo se quoqz suos esse missuram diceret,
Nos qui, quæ nobis cum M^{te} v^{ra} amicitia intercedit,
eandem esse, inter utriusqz v^{rum} homines velimus,
fecimus cupide et libenter, ut v^{ros} ad constitutum
diem mitteremus, Qui cum profecti fuissent, ve-
nerunt à M^{te} v^{ra} literæ quibus non posse se suos
mittere, certiores nos reddidit. Illi quoniam non
longè aberant à finibus, atqz eos quoqz qui v^{rat}
designati à M^{te} v^{ra}, non procul abesse sciebāt,
coeptum ite^r sunt prosecuti. Cumqz in presentem rem
venisset, inspectis diligenter locis is, de quibus ambigi-
tur, cum neminem eo à M^{te} v^{ra} Legatum invenisset,
et rebus infectis magno sumptu in cassum facto, ad nos
sunt reversi. Id quod nos pro studio eo, quo sumus ex-
ga M^{tem} v^{ram}, dulcibus animo exquisitis, facileqz
passi sumus, tantas nos impensas frustra fecisse.
Ita enim nobis persuadebamus, nisi magna aliqua rone
adductam. Quæ quidem nos adhuc lalet, non commissu-
ram fuisse M^{tem} v^{ram}, ut cuius rei ipsa fuit author,
ad eum quem condixerat diem suos non mitteret, Coe-
terum quæ postea sunt consenta, ea nobis minime feren-
da sunt v^{isa}. Nam præter alias multas iniurias,

quas nris hominibus inferre non intermittunt hī,
qui sunt ditionis Mis vrā. Adidit imper, ut pra-
fectus Arcis Scypassien, vocato ad se per speciem
amicitiae ex Suburbio nro, Andrea homine nro
eum in X^{ro} detinuerit, neqz in hunc vsqz diem
dimiserit. Facilis nobis esset ratio iniuria huius
vlascende, sed non patitur amor nr̄ erga M^{tem} vrām,
atqz tot arcta necessitudinis vincula, quibus illi
copulati sumus, secus ut aliquid faciamus, quam
coniunctio nra mutua requirere videtur. Quam-
obrem rogamus M^{tem} vrām, ut continet suos
in officio, Et nrum hominem restitui suis inbeat,
atqz e custodia liberum dimitti. Nam si perrexerit
isti tot iniurijs nostros lacessere, veremur, ut ipsi
quoqz homines nri teneri possint, Quo minus par
pari referre contentur, Non desunt fortasse qui nos
qui animo inter nos sumus, esse uolint, vel non
credunt potius, eo esse amore et benivolentia erga nos
M^{tem} vrām, quo et fuit, et est, et ^{futura} fortissima est semper,
Chro bene imāte, atqz inde animum sumunt, nostros
homines iniurijs provocandi. Qui etiam nescio quas
conspirationes facere dicuntur, ad nostros ex impro-
so adoriendos. Iterum atqz iterum M^{tem} vrām petimus,
det illis non obscuram significationem bene uolentis
animi erga nos sui, sed senere vindictam osten-
dat, si qua illi nos, vel nros, iniuria fuerit afficere
conati. Rem fecerit mutua nra coniunctione digna,
magnoqz cumulo auerit eum amorem, quo M^{tem}
vrām prosequimur. Quoniam vero mittere deae-
rimus, ad Serfuum dom^{um} Vngariae Regem
Mag^{num} Petrum Kmitha. Palatinum et Ca-
pitulum Cracouien. Regi nri Marschallum

qui sibi quosdam habet iniquiores in Vugaria fini-
bus, propter fidem quam praestat nobis, in nostris
tenuis et propugnandis, Petimus à M. vrā, ut
ei per nrm Cubicularium lras mittat publice fidei,
quo tutius ei ad constitutum locum peruenire liceat,
Quam bene valere optamus. Datis Craconiae sexta
die Mensis Decembris Anno dñi M^o D^o XXX° XX°
Regni nri XXX^{mo}.

Scheda praesentibus inclusa

Supplicavit nobis Q. Euerofus Ioannes Zukowski,
ut causam eius, M. vrā comendarem. Itaqz
petimus ab illa, quoz possit tandem aliquando
ad id quod sum est peruenire.

Sigismundus primus rex Polonie,
Ioanni Vilamovskii nominato Epō
Cameneccen

R^x N. de Sincere nobis dilecte. Cui quo tempore. Cui
corpore bene confirmato, constitutum nobis plane
fuit, et deliberatum, non alibi quam Lijotronicie Co-
micia habere, ad diem dno Martino sacrum, Quod
et mori veteri et postulationi, ac comoditati multorum
satisfacere cupiebamus, tamen cum permissu Dei in
gravem morbum incidissimus, ex quo nondum re-
creati satisfumus, hortati nos sunt multi, ut ne pe-
riculoso anni tempore in hac nra valetudine in
viam nos daremus, sed, quo facilius saluti nostrae

consuli posset, huc Cracoviam Comitia transferremus.
Nos etsi rationes id nostras postulare videbamus, tamen
non quod commodum nobis esset, vel potius necessarium,
sed quo Senatores nostri inclinassent, id sequi malimus.
Quod quos ea de re cum scripsissemus, omnes praeter
paucos, ut Comitia huc transferremus, auctores
nobis, ^{fuerunt} quod et valetudo nostra id postulare, et aerum
circa Cracoviam pestis grassaretur, et magna
esset ibidem rerum omnium penuria, quod et siccitas
promventus agricolarum expectationi non respondisset,
et aquarum inundatione piscinae prope omnes ruptae
essent. Itaque cum in hanc partem inclinare videremur,
multa plurimorum suffragia, vel potius omnium fere,
cum praeterea terrent nos Medici, terrent etiam
Astrologi, qui Decembrem Mensem formidandum
esse nobis dicerent, praecipue si loco nos monissemus.
Ut ne dissentire videremur, a tam consuetudine omni-
um prope voluntate, nec ipsi nos, in apertum pe-
riculum coniecisse dici possemus, assensimus ut huc
Comitia transferrentur. Neque dubitamus quin etiam,
si qui aliud suaderi viderent, non, cognitis causis quibus
permoti sumus, non sint ab omnium voluntate
dissenturi. Quare P. vestra nostram hanc deliberationem
istis in Comitibus proponet, Persuadebitque omnibus
ut ne Cracoviam ad diem tribus Regibus sacrum,
proficisci graventur. Quod eos pro suo in nos studio
et observantia, proque officio fidelium, et Regis sui
amantissimi subditorum, libenter facturos confidimus.
Datum XX die Mensis Octobris Anno Domini
Millesimo, Quingentesimo, Trigesimo Nono, Regni
vero nostri Trigesimo tertio

Sigismundus primus Rex Polonie
Ioanni de Tarnow Castellano Crac
et Petro Kmitha Palatino Crac

Mag^{re} etc. Venit ad nos Turcarum Imperator S^um:
cius, qui cum cognatam suam marito colloct, nos, illis
nomine, adimplias imitavit, atq; una archimedeo
enim statuisse iuravit duos filios suos, Cui et ipsi
rei ut interessemus petunt. Eadem re certiorum
esse faciendam. S. tuam existimamus. Quia
postulamus, ut ^{num} quoq; nobis consilium imperiat, et
quid nobis responsi dandum censcat, celeriter persci
bat. Ut autem Legationis summa tato cognoscat
melius. S. tua, mittimus vi Imperatoris lras ex
Arabica lingua in latinam versas. Datis Craco:
nie xxix Octobris, Anna M^o D^o XXX° ix

Scheda in lris Palatini inclusa
Petr. Kmitha

Remiciatum est nobis hinc ab octo ferme diebus
domini Archiep^m Colocov Oratorem ad nos
missum admittare, et non longe abesse. Is quia
huicq; non comparet, sollicitos nos esse de se fa
cit. Quare S. tuam hortamur, ut nos certiores
faciat, si quid certi de adventu suo Deo aliquid
habet, ut et sollicitudine liberi, et ad illum exi
piendum parati, et deest esse possimus.

Suleimon Imperator Thurcarum
Sigismundo primo Regi Polonie

Domino potenti inter Christianos Principes in fide
Messie, Dno prudenti, amico nostro charissimo,
Polonia Regi Sigismundo. Significamus vobis per litteras
nras, et scribimus ad vos tanqz ad amicum nrum
charissimu, salutem vram iniungendo, Atqz vna
charissimi filii vestri, et imitamus vos tanquam
amicum nrum charissimu, vna cum filio vestro
charissimo, ad gaudium, quod gaudium habituri
sumus, secundum Legem et religionem nram, neqz
potest esse melius gaudium quam hoc futurum est,
Nam duos filios Bajzidum, et Dengisum baptiza-
turi sumus in fidem Dei, in vetus testamentum
quod nunc observamus. Rogamus vos, tanquam
amicum nrum charissimu, ut huic gaudio in-
teresse velit. Etenim si quis etiam in extremis
terre fimbriis amicum habeat, quandocumqz Deus
dat alicui gaudium, tenetur unusquisqz amicus
significare amico. Proinde nos quoqz tenemur
vos amicum nrum, ad gaudium nrum imitare.
Quoniam scimus q inter omes Christianos Prin-
cipes, non habemus amicum maiorem quam vos,
Deinde imitamus vos ad aliud gaudium, nam
filiam nram nuptui tradimus, utrumqz hoc gau-
dium vno Mense futurum est Iam nunc, Et mense
omnia hec gaudia, ut scilicet scientes habituri sumus

Sigismundus primus Rex Polonie
Imperatori Turcarum

374

Serena ac potentissima Principi et dno Soltan Salis
manu Sarg Dei gra Imperatori maximo Constanti
nopolitano, Asia, Europa, Persarum, Arabum, Sy
riarq et Aegypti, etq dno amico et vicino nro cha
rissimo, Salut et amne boni. Serene et potentiissi
me Princeps et dñe amice et vicine nr charissime,
Aeternus vras M^{rs} vras, quibus certiores nos facit,
de suis gaudiis, atqz ut eis interesse velimus perha
maniter imitat, Tuerunt ha nobis multo gratissime
quod clara signa dabant non vulgares in nos amicitie,
et beneuolentia. M^{rs} vras. Ex qua maiorem quam
dia potest capimus voluptatem. Nam cum non alia
res magis curae nobis sit, quam quemadmodum ea,
qua nobis et filie nre, cum M^{rs} vras et illius filio
intercedit amicitia, magis indies atqz magis augeri
queat et amplificari, cum primis gratum id nobis
actidit et incrementum, qz vram quoqz M^{rs} eodem esse
in nos animo conspiciamus, Itaqz quod postulat
a nobis, id lubenti atqz alacri animo facturi essemus,
nisi, vel aetas nos nra affecta prohiberet, vel loci
ingens, temporis vero per exiguum intervallum,
Nunc M^{rs} vras Deo foelicia precamur, utqz har
illius gaudia solida sint illi et diuturna, Atqz
illud vna rogamus, ut nos, quod neqz ipsi venire,
neqz filium nrm mittere possamus, excusatos

461a

habere velit, Eaſq; ſibi omnia de nobis prolixo pollicetur,
tur, quæ de Principe ſui amantiffimo, non fallimus
ſpem illius et opinionem de nobis. Quæ equidem etſi
abſentes ab iſta læticia erimus, hic tamen ſub illud
tempus, quo M. vræ, ſua capere ſolatia ſentimus,
apud nos ſigna et teſtimonia, eius gaudiorum ad-
eſſe, adere curabimus, et amice præſtare,
Cœterum et qua poſſumus ex parte deſiderio
M. vræ ſatiſſiciamus, mittimus iſtic breuē, qui
vicem nrām obeat, amiq; nræ ſtudia, et officia
amica deſtaret, Quem cupimus quidem ad huius
pus et incunæ celebritatis iſtius gaudiorum M.
vræ venire, ut qui iſtic aderunt, nrām propenſionem
erga M. vræ conſpiciant, tamen ſi per iſtam
angſtiam temporis, et locorum magnā deſtantiā
ſcius quā oporteat, et nos vellemus, venerit
M. vræ nihilominus amicitia et propterea volunta-
tem nrām erga ſe ex eo, quod præſtari potuit, et
non ex aduentu tardiore, metietur, Quam nos
nihilum omni felicitate cumulata, rectè valere
optamus, Datſ. Cræ, duodecima Menſis No-
vembriſ, Anno Domini Milleſimo Quin-
queſimo Trigeſimo Nono.

Sigismundus primus Rex Polonie
Alberto Duci Prussie

Hris etc. Comedamus hanc providentiam Istas vera
qua ventura incommoda multa ante prospiciat, tantumq;
studium adhibet, ut ea quam longissime a se arceat
possit, Verum est quod solet dici, Quid mali
propter vicinum malum, Itaq; recte et sibi et nobis
metuit Istas vera, si quid vicinus et propinquus
illi Rex incomodi sit passus, facitq; prudenter q
tanta cura providet ne Al^{ius} eius bello lacessatur, quod
ex eo ad nostras quoq; ditiones aliquid sit periculi ve;
dimidaturum, Nos vero cum ipsius Serenissimi Regis
Daniae causa, tum certe quod utriq; nemini ita ex;
pedire intelligimus fecimus libenter quod potuit a
nobis Istas vera, et de conciliandis inter se, atq;
in pacem, concordiam, et amicitia reducendis Prin;
cipibus ista curam suscepimus, Cumq; missi
simus brevis Oratorem nostrum ad Serenissimum Re:
Regem, inter alia qua dedimus ei mandata non
postremum fuit hoc, ut admoneret Al^{ium} eius, quo
et ipse in pacificationem istam interponeret, ad et
Serenissimum fratrem suum ad idem faciendum addu;
ceret, Quod si pax confici non posset, saltem pro;
garentur induciae, ne si ipsi inter se Principes Chri;
stiani degladietur, incensum praebeant Turcarum
Tyrrano spectaculum, atq; in spem eum vocent,
ea qua cogitat in perniciem Christiani nominis perf;
icendi, Speramus profici nobis posse, cum praesertim

ad ipsam quoque Imperatoriam Mtem hac ipsa de re
scribi infferimus. Ceterum nostris quoque in Prussia
imperabimus, ut vigilent atque in specula sint, vel in
procinctu potius, ut si quis facere in terram istam
impetum velit, propulsare queant. Et ad proximi
celebrandum in Prussia Conventum, vel per Amicum
vel per Lras, in illarum consultationem omnia referri
mandabimus, de quibus nos Ittas vras fecit cre-
tiores. Quae bene valeat, Datum Craconiae die
Vigesima tertia Mensis Decembris, Anno Do-
mini Millesimo Quingentesimo, Quinquagesimo Tige-
simo Nono, Regni vero nri, XXX iij^o

Scheda prntibus inclusa

Quod Ittas vras de auctis vectigalibus quiritur,
sat scimus, quo tempore fuimus in Lithuania
nullam ea de re quereundam ad aures nras
peruenisse, neque ex eo tempore quicquam nomi per
nos institutum fuisse. Quare dedimus in mandatis
publicanis nris, ne aliter exigantur vectigalia,
quam qua ratione prntibus nobis in Lithuania
exigi sine cuiusquam querela solebant, et si qua
sunt post discessum nrm imposita rationia de-
ponantur,

Ad Mandatum S.
Regia Mf propria

Responsum R^{mo} domino Francisco de Frange:
panibus Archiepo Colocen^{se} Ser^{mo} domini Hunga:
rie Regis Legato datum Crac^{ie} die 27 Nouē:
bris Anno 1539 per dominū Samuelem Ma:
cziejowski Vicecancellariū

Non potest S. Altas Regia, non dolenter ferre, q^d
Seresmus de^{us} Vugarie Rex non modo non adduci
potuerit in hunc usq^{ue} diem, ut conuictis stare, ve:
rum etiam postulet, nūc per R^{mdam} Dei vram, ut
ei à part^{ib} disorder licet, neq^{ue} coadigatur, ut à
Seresmo Dei Romanorum Rege consensum petat, quo
dot^{is} nōie, t^{er}re possessiones tuto queant obligari, Cūq^{ue}
data sit ei optio illud ne malit, aut 70 millia de:
ponere, prius illud facere recusat: hoc v^{er}o alterum
non minus esse contra dignitatem suam, asserit, quōd
ab hīs demū quasi pignoris loco, adipi solet pecunia
qui nihil possident, rerum inobilitum, qua se ignomi:
nia aspergi volit: Quasi v^{er}o recens hoc inuētum
sit ut pignox^{is} loco pecunia deponatur, Non est longius
abire necesse, Maximilianus Imperator, quo firmis
redderet matrimonium inter Nepotem suū, et Sacra
R^{mdis} huius Poloniae Nepotem contractum: certo
in loco deponisse dicitur trecenta millia quicorum,
neq^{ue} quidquam ea re suam violari dignitatem exi:
stimauit, Itaq^{ue} saluo honore dignitatēq^{ue} sua Regia
posset Seresmus de^{us} Vugarie Rex: quāquidē
animus illius à priore conditione tantopere abhorret,
hanc saltem posteriorem amplecti. Certe S. Alt^{is}
Regia non esse fas videtur, obliuisci se esse

patrem Serfmo filia sua. Neq; Latino amico rationi;
bus illius ita prospicere ut in tuto collocari possint,
Deinde vero et de ipso Serfmo dno Ungariae Rege, qui
futuri essent hominum sermones, si palam istud fieret,
Altem eius duabus conditionibus propositis, cum alteri
utram se accepturam per Legatos suos sanctae promissi-
ret, nunc neutri velle satisfacere. Multis proculdubio
secus de illius Alte existimandi occasio daretur, essentq;
instae causa, quamobrem suam erga Serfmony dominum
Ungariae Regem voluntatem Sacrae Altes Regiae
immutaret. Sed ea tamen, quando semel illius fidei
tradidit pignus simul charissimum, nullam esse putat sa-
tis instam causam: quamobrem ab illius amicitia
se disimgeret. De vera vero Roma Doⁿⁱ nam opi-
nionem concepit, Ipsi ita ut ea facere par est Ser-
fmo Regis est studiosissima, atq; illius commodis q;
maxime prospectum velit, non tam ideo minus velle
Serfmae quoq; Coniugis illius: sacrae Altes huius
filiae dulcissimo rationibus promissum cum eam
utrinusq; una sit, unum corpus: unus animus.
Itaq; plurimum movet. Sacram Altem Regiam tan-
ta hac contentio Serfmi dno Ungariae Regis:
Sed movet etiam auctoritas Roma Doⁿⁱis vra,
de cuius egregia in se voluntate, prolixè sibi omnia
pollicetur, neq; abhorret ab ijs rebus quae sunt,
per illam proposita: modo ut nihil inde detrimenti
actipiat Serfma dña Ungariae Regina, nihil de
illis explicat, sed actus rebus considerat, missi
noxam in praesens condonat, consensus petendi
obligationem remittit, Ea conditione adiecta, si
Amstelredam cito promissis satisfaciatur, Castra
proposita nec rejat, nec approbat, et hoc ipso

tempore missura est brevi Legatum suum, Per quem
rebus hīs tandem aliquando extrema manus im-
ponatur, Ac vñ Roma Do^{ne} magnopere postulat,
Quandoquidem apud hanc et apud illam M^{tem}
magna est illius auctoritas, ut omnium operam &
studium interponat, quo res ad eum exitum perducatur,
nihil ut pratermissum videri posset: quod ad
vñs Serfma^{us} domini Regine Ungarie in tuto
collocandas pertineret, Quia in re quo fuerit dili-
gentius elaboratum à Roma Do^{ne}, hoc magis
sibi utriusq^{ue} M^{tem} huius gratiam demerbitur, fu-
turumq^{ue} est utiq^{ue} curā, ut gratum suū ac memo-
rem animul^{um} erga Romanam Do^{ne} vram testentur.

De Petro Voiewoda Valach^{ie} nihil adhuc habet dili-
berati M^{tas} sua: Res. est ardua, et quæ longiores
consultationis indiget. Per Legatum suum, quem
missura est M^{tas} sua Regia, suam ea de re
sententiam explicabit.

Quod vero Serfma^{us} Regis sui nomine postulat Rom^{am}
Do^{ne} vñ, quandoquidem constituit S^{er} M^{tem} Regia
Legatum suum ad Imperatorem Turcorum mittere,
ut ei negotium daret, quo Serfma^{us} dom^{us} Ungariae
Regim^{us}, apud Cæsarem in grā ponere conaretur,
atq^{ue} omnia faceret, quæ ad voluntatem illius recon-
ciliandam pertinerent, id libenti atq^{ue} alacri animo
se facturam offert M^{tas} sua, atq^{ue} interea mādāta
quæ data est S^{er} M^{tem} Regia Legato suo, erit
hoc non postuimus. Quid est enim, qd^{am} malit S^{er}
M^{tem} Regia, quā ut Serfma^{us} dos Ungariae Rex
omniū sibi studia adimeta habere queat, ut

pace et tranquillitate fruatur, atq; Regni sui
quam dintissime foelice moderetur. Ad eam rem
quicquid consilii et auxilii afferre poterit, nunq;
opem atq; operam suam frustra requiri patietur.

Quia Serenissimi domini Hungariae Regis nomine recens
attulit Roma Dei vram quamobrem pax nondum
sit promulgata, ea Sacra Altas Regia, tenet me-
moriam: deq; eis Serenissimum domini Roma: Regem fa-
ciat certiores, ac pro virili sua contendet, elabora-
bitq; ut si aliorum est à Serenissimo domino Hungariae
Rege: Serenissimi domini Romanorum Regis voluntas
ea reconciliari possit, ut ne vlla de re quidq; statuat
Serenissimus Romanorum Rex: quod quidem ad Hun-
gariae Regni pertinet, nisi communicato cum Hungariae
Alti consilio. Utq; amoris et benevolentiae cum ea
certamen suscipiat: communem defendendi Regni
curam gerat: atq; omnibus vicini et amici^{regis} officiis
fungatur.

Quia vero de domino Laspi queritur Roma Dei vram
perspectior est integritas S. M. Regia, q; ut eadem
in eam possit vlla suspicio, profectionem hanc ad
Turcomanellum voluntate esse susceptam. Exinde
recte facit Serenissimus domini Hungariae Rex, q; ipse
quoq; Sacram Altam Regiam hac suspitione li-
berat. Caelorum quando Dei Laspi Senator est
Regni huius et Consiliarius: simulatq; S. M.
Regia prout eius potestas dabitur, vellet ex eo
causam profectionis cognoscere, plannusq; faciet
hoc illius tam audax facinus, sibi vehementer dispi-
cere:

Eidem publice responsum

Q^{ua} sunt à R^{ex} ma^g D^{omi} vr^a allata, ad moram S^{er}miⁿⁱ
domini Regis Ungariae excusandam, ea S. M.
Regia libenter accepit, & vellent quidem quāvis
aliam potius morae estis causam fuisse, quā eam
de qua tam copiose, tamq^{ue} disert^{us} verba fecit. R^{ex} ma^g
D^{omi} vr^a, magno cūm audientium dolore. Nam cū
quā suo ipsius Regno, eandem omnia vicino q^{ue}q^{ue}
Ungariae Regno cūnere optat, maioremq^{ue} opinio-
nem omnium, ex eo dolorem haurit, quod id ad has
esse videt angustias redactum. Sed solet interdu-
m ille celestis p^{ater}, quibus filius magis est propi-
tius, eos ita castigare, ut misericordiam tamen
suam non auferat ab eis, ut qui non in gl^{ori}am ira-
satur, sed placabilem se cūm p^{ro}ebet, ad se redeun-
tibus, non delectatur in perditionibus n^{ost}ris, sed post
temp^{or}is tranquillum facit: et post lachrymationem
et fletum exultationem infundit, ut qui semināt
in lachrymis in exultatione metant, Ipse est qui
soluit compeditos, et erigit cecidos: ipse est qui humili-
at et subleuat, ipse tand^{em} aliquando respiciet affli-
ctionem p^{op}uli sui, et eum castigatum in gratiam
recipiet, ut qui paulo ante tot fuit incommodis affe-
ctus atq^{ue} afflictus, is brevi omnium rerum affluentib^{us}
copiis dilatur, boniq^{ue} pacis et tranquillitatis, quā lon-
gissime temp^{or}e p^{er}fruat^{ur}. Hoc Regno illi S. M. Regia
ex amo^{re} precatur.

Quas vero laudes tribuit S. M. Regia Do. vna R. ma-
ras facile perspicit, ex summo illius erga se studio pro-
fectas esse, deus hoc tam propenso illius erga se animo
agit grās. Ceterum si quae sunt in illa: quae laude
hominum et approbationem merentur, De his Deo glam-
dari velit, cuius ea sunt munera, illius gratuita
beneficentia adepta refert omnia, qd qd Regni sui
status tollerabilior esse videtur, quam vicinorum
quorundam, id quoqz non viribus atqz opibus non
consilio prudentiaqz sua tribuit vult, sed illius solius
misericordiae: Qui nisi aedificauerit domum, in vanum
laborant qui aedificant eam, nisi custodierit ciuita-
tem, frustra vigilat qui custodit eam. Nuncqz S.
M. Regia in curribus aut in equis: sed in solo Dei
nomine spem et fiduciam suam habuit collocatam.
Non quia sedulo curauerit omnia, quae ad Regni sui
fines tuendos atqz ad hostium vim arcendam perti-
nere indicasset, Sed quoties de hostibus suis vi-
ctorias et triumphos deportauit, qui quidem Deo,
sit gratia satis et frequentes et insignes contigerunt
nuncqz eos aut militum robore, aut sua Ducum ve-
l suorum virtute: sed soli Divinae misericordiae
voluit assignari. Atqz hoc agit sedulo, ut omni
sibi quam maxime placatum et propitium habe-
re possit, in cuius manu sunt omnia, victoria, et
triumphi. Ei grās agit, qd et se et Regnum suum
in hunc usqz diem voluerit conseruatum, Et
porro precatur, ut qua usus est adhuc misericor-
dia in Regno suo prolegendo, ea deinceps quoqz
uti non intermittat, Neqz vero suo magis id
quam vicino Vngariae Regno precatur, quod et
ipsum cupit esse quam florentissimum, Atqz

129
illud à Deo suppliciter petit, ut Serenissimo dno Ungariae
Regem: filium suum charissimum: quam longestimo
tempore sanum, et incolumem, et felicem ad Regni sui
gubernacula sedere faciat, atq; id ita moderetur, ut
tum ad hominum illi subiectos ingens comodum: tum
ad Deum omnis boni auctorem laus honor et gloria
perueniat.

Hac sunt quae S. M. Regia senior Serenissimo dno
Ungariae Regi per vram R. D. suis rebus rem;
ciari vult: Sed et Serenissimus Rex adolescens eadem
omnia quae Serenissimus parens, M^{te} eius praecari iussit
à v^{ra} R. D. postulat, ut Serenissimum Regem suum salu:
te plurima impariat: deq; animo M^{te} eius erga
illam prolixè omnia pollicetur.

Cum à Serenissimo dno Ioanne Ungarorum Regi
duabus potissimum de causis, ad Serenissimum dom. Sigi:
smum Poloniae Regem Legatus essem: ut excusato:
rem M^{te} domi mei, qd partib; perficiendis mora
nonihil interposuerit, et rogarem vna, ne adigen,
vellet M^{te} suam ad petendum à Caesarica
M^{te} Catholica M^{te}, Serenissimo dno Romanorum
Rege consensum: quo posset dotis et contradotus:

minae Serfma coniugi sua domini Isabelle Vnga-
riae Reginae certas Reris et possessionis obligare
q̄ id neq̄z necessarium esset, neq̄z cum Serfmi domi-
ni dignitate coniunctum, Altas Regia Poloniae,
pro suo paterno iura Serfmi domi memini amico et
excusationem ^{meam} Lubens acceperit, et nihil sena. Serfmo
duo meo postulaturum respondit: in quo salvis
Serfma filiae suae rationibus, dignitas illius vio-
lari posset. Eo tamen quae fuerunt Reris no-
minatim per me conscripta, ut haec dote et con-
tradote nomine absq̄z consensu Serfmarum Casa-
et Ro: Altum obligarentur de his sententiam
suam suspendit, neq̄z aut probavit eas, aut re-
iuit, sed Legatum suum missum respondit: qui
non discedens ab ea obligatione quam fecerat
Oratores Serfmi domi mei, qui ad conficiendum
matrimonium missi erant, et quae obligatio erit in
lris universalibus, quas Serfmarum domi meum
mox a reddito meo huc missum promitto, id
cum Serfmo duo meo constituat, quod esset ex
re Serfma domini Vugariae Reginae, atq̄z ratio-
nes illius in tuto collocet: ac quantum possit
securitati illius prospiciat. Ego benigno isto re-
sponso accepto a Serfmo duo Poloniae Rege vi-
sissim me Altis lris suis meis obligari, tanquam
is quae personam Serfmi domi mei gererem: et suf-
ficiens mandatum illius haberem, quod Serf-
do: meus facturus esset omnia cum Oratore Serfmi
domi Poloniae Regis ad se venturo, quae ad secu-
ritatem Serfma coniugis suae pertinerent, atq̄z
ei de dote et contradote ita prospecturus, ut

267
quantum humanis consilio provideri potest, nullum sit
ei periculum pertimescendum. Quod si vero inter
Alm. domini mei, et Serfmi dñi Polonia Regis Le-
gatum predictum non convenisset de ratione aliqua
qua posset securitati Serfmi domini Vngariae Re-
ginae aliter quam prius est conventum prospici-
tunc vero obligo me presentibus in loco Serfmi dñi
mei: quod alterutram conditionem qua est prescripta
in his lris quibus obligaverunt se Serfmi domini
mei Legati ad munusculum conficiendum, missi,
intra tempus certum, de quo inter Alm. domi-
ni mei et Serfmi domini Polonia Regis Legatum con-
venit, sit impleturus, atqz hinc negotia ante
manu extremam impositurus, quam Serfmi
do: Polonia Rex in Lithuania proficiatur,
sub penis in his lris expressis: quibus se pra-
fati Oratores obligaverunt, et ego presentibus in co-
rasu ubi ad priorem contractum redire fuerit
necesse, me nomine Serfmi do: Regis meis obligo.
In cuius rei fidem lris his manu mea subscripsi,
et eas signo mea obsignari iussi.

Ego Franciscus de Frangepanis. Archiepiscopus
Colocniensis, et Episcopus Agricensis, fateri et recognoscere
per presentes lras meas, Quod cum Serfmi Prin:

ipsi domini Joannes Rex Hungariae misisset me ad
Seresmos Principes duos, etc. Ut ea quae per Rym
Spectabiles et Magistros duos, Stephanum Bratruicu
et Petrum Petor, etc. acta transacta nomine, et
in persona sua Alti vigore pleni mandati eis ad
hoc dati, fuerant, mitius deberemus cum eorum S.
Alti bus transigere, et tandem negotium illud doctis
et contradoctis bono fine concludere, cumque Alti bus
eorum, nomine S. Alti domini mei Clementis sui
obtulissem et obligare voluissem nomine doctis et
contradoctis et Regis Solmass, Lippa, Dewa, Chicz, o,
et Rittchew, Oppidum Dobzezen, et Triasimam
Cassoniem, Rogari eorum Alti nomine Seresmi
domini mei Regis, ut essent contenti inscriptione
hazum et eorum Oppidi, et Triasima, et non cogere
vel Alti domini Regis mei ab aliqua qua sua
sua Alti videntur indigna et periculosa, ut est
petitio consensus et depositio pecuniarum. Rogari
id idem ut Alti sua hac mora quae interuenit no
velletur via, nec per eam indicaretur in adesse
in penam in lris obligatoris inscriptionem et conclu
sam, cum non sine causa intercesserit, Et licet
istis Alti bus non visum est in omnibus condescendere,
propter rationabiles causas petitionibus meis, Volens
tamen rem istam amice compositam in tanquam
parentum cum filio, remisimus obligationem ad
petitionem consensus, Item pro me penam quam
ob moram Seresmus Rex domini meus incuriat
statuerunt autem Oratorem suum, vizum ex
primoribus mittere ad suam Alti pro finali
conclusionem huius negotii, volueruntque etiam

hec Mtes. ut ego vigore pleni mandati ad hoc mihi dati
quoniam spolia exhibui coram Mtes. suam Mtem
obligarem sicut per priores obligo, ut suas Mtes. de-
beat cum isto Oratore, qui ad suam Mtem iturus
est finalem et realem conclusionem in hac refacere
Alioquin rursus inadat in culpam et penam in
prioribus obligationibus scriptam et declaratam

Legatio ad Ferdmandum Romanorum
Vngarie Bohemie Regem missa

Rendo dno Ioanni Vilamowski Ep'o Cameracen
designato data, ac missa penultima Decembris 1539
Is Romam vadens in altera Legatione, hanc
Viennam descendens, coram Rege Ferdinando
dixit

P rincipio Mtem eius nomine nro plurima salute impar-
tiam: atq; prospera omnia ac secunda praecabitur, sibiq;
semotis arbitris dicendi potestatem dari postulabit nisi
si quos eius Mtes. adhibendos putauerit.

Postea narrabit Mti. eius, quae de re Legatum suum
ad nos miserat Mag. cum Sigismundum de Erbeslin-
gum nobis vehementer curae fuisse, scripsisseq; nos
Scismos duo Joanni Vngariae Regi, filio nro Garis-
simo, Legationis eius summam: et ut pacem tandem
aliquando promulgarit, diligenter eum hortatos nos
esse. Qui quod antea se facturum lris suis recipiat,
in animam suam ad nos misit per quem pacem non promul-

gale' causas exponi nobis iussit. Nos promissi nre hie
mores, ea quae per Legatum dicta sunt, Altius
summatim referre voluisse. Narrabit itaqz summae
Legationis eiusmodi.

Quod miretur Scefmas de: Vngariae Rex, et de:
leniter ferat, se per Altius eius apud nos delatum
esse, q stare nolit pactis, et pacem promulgare recu:
sat, cum id ne cogitare quidem ei in mentem vene:
rit, Numqz enim animu sibi dedisse pacem istam
promulgandi sed ita, quoad sine Regni Vngariae
periculo id facere possit, Quando quid et in Coesarei
Mys Catholice lris scriptum id esset, non prius pacem
hanc in publico proponi oportere: quam promissa
esset, ne quid ex eo detrimentu caperet Regnu Vu:
gariae. Multa se pericula adisse ante etiam, quam
ad Regni gubernacula accessisset, sepe se belis hostium,
sepe dimicationi capitis, sepe morti pro Regni salu:
te obiecisse, Posteaquam vero Rex factus est, multo
magis se in eam curam incubuisse, ut quoad possit,
incolunt Regnu conservaret, nulls se simplibus pper:
esse, nullas labores refugisse, nulla pericula decli:
nasse, Numc a se postulari, ut quod adhuc Regnu
summo studio tutatus est, id in maximu periculum
et extremu pene discrimen adducat, ac modo non
suis ipse manibus in hostium potestate tradat,
Quid enim esse polist artius, quam simul ut pax esset
promulgata, erupturos hostes in Vngariam,
ferroqz et igni, late, longeqz, vastaturos omia. Hoc
esse quod postulat Altas Regia Romanorum, dum
pacem prius promulgari vult, quam exercitus
illos confecerit, quam vllis eam praesidijs muniuit,

Et interea quere Altem eius, q̄ caniat Sorsmus
Vngariae Rex, ne reliquias Regni sub ditionem atq̄
imperium suū Coesar Turcæm subiūgat, q̄ nolit
vniuersum id perditum. Appareant modo p̄missa:
exstant exeratus, qui si non ultro hostem lacessere
bello: saltem lacessenti impetum queant sustinere,
ac vim ab afflicto et calamitoso regno propulsare,
se ea ipsa hora qua id viderit, pacem lubenti atq̄
alacri animo promulgaturum. Sed hoc potere ut
quo ad modum est praesidius Regnum Vngariae, atq̄
om̄i mortalium ope destitutum, ne postuletur a se
ut sciens prudensq̄ ad ultimam id aeger perniciem.
Ad extremum quando quidem futura m̄c est in
Germania inferiore Altas imperatoria, se illius ar-
bitrio tem̄ permissurum. Quod si Antioch sit ut
pacem promulget, et Turcæm contra se, Regniq̄
suum furorem pronocet, ipsa ab om̄ibus rebus egres-
sio imperatus, facturum se quod postuletur.

Hanc fuisse summam dicit responsi, quod nobis Lega-
tus Sorsmi Vngariae Regis attulit, aduersus ea
quæ Altas eius de illo coram nobis quæstæ est. Qui
hoc insuper addidit, multo se causam habere iustiorē
de Alti eius querendā, quæ non contenta eo, q̄ contra
ex estimationem illius venerit, misit præterea Lega-
tum suū ad Coesarem Turcæm, ita ut committatur
illi est, non aliam ob causam, q̄ ut illum magnis
promissis sollicitaret, ut expulso ex Regno Vnga-
riae, Sorsmo Vngariae Regi, sibi id traderet, à sin-
gulis capitibus, mercedis loco, singulos aureos obla-
turus. Hæc vero multo esse graviora, q̄ quæ si vera
sint, non modo fracta fœdera, Verum etiam ipsa

fit. Chriſtiana pietas violata, Ipa poſteaq; Sicut
reconſuevit, tunc denum videri vobis iuſta et aqua
dicet, quæ ſunt per Serſum Ioa. Regem reſponſa.
Et q; rogabis Altm eius, ut in hiis acquieſcat, nuni
alieniore ſit ab illo animo, ſed in modum conſulat
potius, Quemadmodum ſi minus recuperari quæ vi
pta ſunt, ſaltem reliquia Regni Vagaria, ſervari
poſſint, Quod ſi priuſq; gerimus cum vobis adſci
ſſimus, dignum enim duxit, quem quaſi in ſecum
cooptaret, quod ſponte ſua fecit, autem et nunc nra
cauſa vobisq; faciat, quemq; nobis filii nri loco
eſſe videt, cum ob hoc ipſum tanto maiore benivo
lentia proſequatur, Omnes inimicitia cauſas præcidat,
ſuiq; interminetur, ut ne quæ vi utantur, ne quib;
illam, aut homines illius iniurijs afficiat, Nos, ut
illi pari ratione ſuos contineat, miſſo ad eum Legato
nro aduomiſſe ac diligenter eſſe cohortatos, ne
quid prius aut antiquius ducat, Altm eius amicitia
ſed eam non ſolum retinendam: ſed etiam augendam
erret, ac amplificandam.

Comemorabit poſtea Sicut, quemadmodum res
acta ſit, cum eam una cum Mag^o Petro Kmita
Palatino Crac^o itaq; regni eorum finium cauſa
Serpiſium miſſimus, conatus nros, et ſcriptus
quos fecimus in nihilum rediſſe, id nos pro
amore nro regi Serſum de Romanorum regem
aquo animo tuliffe, cum ſcripſiſſet ad nos Altm
eius ſe arduis rebus peditam, ſuos Comiſſarios
mittere non potuiſſe, Coherere quæ poſtea acti de
riut, eam vobis ingratum moleſtiam attuliſſe,
Nam præter alias iniurias, quibus homines nri

affecti sunt. Praefectus Arx Scypasius per amicitia
speciem hominem quendam nostrum ex Suburbio, ad se
se cum vocasset, eum custodie tradidit, neq[ue] in hunc
usq[ue] diem liberum dimisit. Id nos nisi tanti faceremus
amicitiam Alt[er] eius, ferre nequaquam possemus.
Neq[ue] verò dubium vobis est, quin haec praeter
scientiam et voluntatem Alt[er] eius facta sint. Sed
rogamus tamen ut in officio suos continueat, ne sin-
t illa imò neglecta, maius exeat incendium, quam
quod restringi postea facile queat. Authorem om[ni]s
dissidii esse fecit Lobozki, eum qui Opido Kess-
margek praest, qui cum nr[ost]ra iurisdictioni sub sit
patrimonij sui ratione facile olisci iniuriam nobis
liceret. Sed cum in iurisdictione Alt[er] eius sedem sua
fixisse videatur, nihil faciendum duximus, quod
coniunctioni nr[ost]rae mutuae rescindenda locum dare
posset. A Alt[er] illius postulamus, ut cum hinc
tum alijs quibuscumq[ue], qui dissidium aliquod excitare
velint, edicat atq[ue] interminetur, ut ab om[ni] turba
lenta ratione se contineant, atq[ue] hoc agant, ut
utriusq[ue] nr[ost]ri homines, benivolent[er] potius inter
se, quam litium certamen suscipiant. In primis
aut nr[ost]rum hunc hominem i[n] custodia liberum di-
mitti iubeat, qui si emquam iniurijs esse videbitur,
ad nos nomen eius deferat, facile ius quisq[ue] suum
oblinebit.

Comemorabit S. tua, quanta toti Reip[ublic]e Christia-
nae pericula imminant ab immani Turcarum Tiranno
cuius viribus unus aliquis Princeps Christianus
resistere nequaquam potest. Sed necessarium esse, ut
Sinceretisimo, quod aiment facte, in unum om[n]es con-
sint.

spirent et cunctis eum viribus adorianatur, Itaque
nulla debet^{esse} Christianis regibus cura prior et an-
tiquior quam ut ipsi nullas inter se inimicitias ha-
beant, nullas exercent simultates, nulla bella ge-
rant, neque se tutum quisque ab iis rebus munus
prestare debet, sed contendere insuper, et elaborare,
ut eorum qui dissident inter se animos, in gratiam, con-
cordiam, et amicitiam reducat, et quantum potest
prohibeat, ne mutua rade se Christiani conficiant, sed
integros potius ad vim Turcarum arcendam se con-
servent. Nulla est res ^{Principe} ~~principis~~ Christiano dignior
nullum Deo sacrificium gratius quam extirpare
quoad possis ex animis hominum, Christianorum
praefectum, iram, odia, simultates: ac inserere
pro his amorem, amicitiam, et fructum charitatem.
Tum autem si salum esse volumus, si saluam Reip:
Christianam conservari, hanc nobis pacificationem
in primis curae esse oportet.

Cum itaque inter Sorsm. Dacia Regem et Illustrum
Rheni Palatinum non obscure simultates intercedat,
inter quas cum pacta essent Triennales Inducia,
vix proximo tempus earum exibat, et periculum
est, ne nova bella exarcebantur: quae incrudum cum
Christiani nomis hosti spectaculum, nobis vero
qui vno omnes inter se animo esse vellemus, acce-
limum essent prebitura. Visum est nobis admonere
Mtem eius, tanquam Christianum Principem, et pasci
a Christo nobis testamento relicto amorem, ut ipsa
se in pacificationem istam interponat, et quod hoc
agat, suamque Sorsmo fratrem suo, ut utrumque Prin-
cipem istorum, omnem ex animo suo offensionem

deponat, et amore potius quam odio inter se certent.
Quod si pax et concordia conciliari non potest, saltem
Indecis prorogentur, ne quo tempore magnus in disci-
mina vocatur tota Respublica Christiana, eo ipsi inter
se Principes degladiantur, et quantum in ipsis est,
Rempublicam prodant.

Scriptimus hac de re ad ipsam quoque Imperato-
riam Matrem, quam recte facturam non dubitamus
omnia quae sunt Christiano Imperatore digna.
Sed Matrem eius petimus, ut ipsa quoque suam au-
thoritatem interponat, et currenti quod aint Im-
periali Matri calcem addat, Ita facilius vos ad opta-
tum exitum Christo dux perducatur.

Dicit etiam Matri eius, quantum ex eo dolorem
accipimus, quod cum nonnulli Principes, tum etiam
Iherosolymis generis vestri, relicto ritu veteri, prophanas quas
nominales sunt amplexi. Nobis aliud magis oportet
nunc remedium non videri, quam ut toties pro-
rogatum Concilium tandem aliquando congregetur.
Ea de re Sanctae tuae per nos ad Sanctam deo matrem
mitti, ut adiuget Sanctitas eius neque cunctetur
diutius. Rogabit Sancta tua Matrem eius ut suas pre-
ces cum vestris coniungat, Ita enim facilius quod vo-
luntus impetratum erit.

Hic recensabit Sancta tua quae in Vugaria quaeque agi-
tuerunt de Abbate Andrichonensi, qui a Ducibus
Oleffmicensibus est in vincula coniectus, quem li-
berari petit: una et hoc dicit Sancta tua mulierem
quandam miseram et calamitosam Annam Ele-

chora Jezikowa, sibi^{per} quendam Vilelmum Zora;
linsti. Atqz eius subditum bona esse adempta.
Itaqz petet, ad eum Alti^{us} eius tras, quibus edi-
cat, et si qua per iniuriam ademit, ea restituat,

450
580

Responsum ad præcedentem Legationem à
Rege Ferdinando

Domino Ioanni Vilamowski Episcopo Camenecensi
datum. Quod responsum ipse dominus Vilamowski,
perscripsit, misitq; in Poloniam ad Regem, solus
verò recta ad summum Pontificem cum altera leg-
gatione profectus est.

SERemissimo Regi Polonia Sigismundo
primus Ioannes Vilamowski Epus Orator.

Sacratissime Rex.

SERfms Romanorum, Vngaria, Bohemia. REX
Audita Legatione, vrâ S. M^{tes} per me sibi ex-
plicata, Ad primu legationis articulum, de Sczfmo
duo Rege Ioanni Vngaria, ad eum fere modum
respondit, se non eo animo misisse Oratorem suu
ad vrâ S. M^{tem}, ut abalienaret animu vrâ M^{tes}
à Sczfmo Ioanni Rege, neq; propterea se questum
fuisse de illo ut ea res accusationem aliquam præ
se ferret, sed hoc saltem quesuisse ut admoneretur
à M^{te} vrâ, ipse Sczfms do: Rege Ioannes, ut pacta
et conditiones imitas et receptas custodiret, vcl, Eut p^{obis}
M^{tes} sua p^{etax} q. ut pax ipsa intertineretur.
Nam videbat sua M^{tes} conditiones descriptas, plu-
rimas violari, inamillas adimpleri. Bona nonnulla
quæ tempore confecta concordia et confederatio;
mis. fuerunt in potestate huius Ro: & Regia. M^{tes}.

in ditionem et potestatem ipsius Serenissimi Joannis
Regis rursus appropriari, ac multa alia contra Ca-
nones concordia committi, Cuius sua M^{tes} ab ipso
Serenissimo Rege Ioanne requireret et postularet ut pa-
cem et concordiam publicaret, suarq; Scriptas causas
adferret: propter quas id tutum non videretur,
diat se M^{tes} sua in ea re tempore ita fuisse, ut
de pace hoc tempore publicanda. Seren^m Regem ve-
gere noluisse, nisi illud postulasse, ut conditiones
et capitula nonnulla quae adimpleri sine publicatione
pacis et concordiae poterant, adimplerentur, et in sui
statum tacito quodammodo reducerentur, utq; etiam
pacem istam et conditiones soli hoc tempore Con-
siliarii et Officiales Serenissimi Regis Ioannis iura-
mento suo firmarent. Neutrum tamen istorum
ipsum Serenissimum Regem Ioannem facere voluisse.
Sed causas tantum & moras quasdam nocere.
ex quibus in suspicionem veniebat de pace ipsa et
concordia violanda, quam sua M^{tes} ait se non
aliam ob causam fecisse, quam amore Rep^{re}
Christianae, Et ne Regnum illud Hungariae ad
extremum discrimen perveniret, quod futurum
fuisse sua M^{tes} perspiciebat: nisi hac concor-
dia tanta lites conquinassent, quam sua M^{tes}
neq; satis honestam, neq; utilem sibi esse dicit.
Nihil enim lucri ex ea re reportat, praeter meram
spem futurae aliquando successionis. Nam ea bo-
na quae habet in Hungaria vix tantum vectigaliu
habet, ut eorum onera possint ex eis sustineri.
Contra vero Serenissimus Rex Ioannes, ea quae
sunt magis optima et utilia possidet, ex quibus
vel pauca admodum vel nulla onera ferre solet,

570
Accessit etiam p. Mtas R. de Sexmo Ioanne Rege
queritur, p. post eam cladem, quae est inter communes
subditos apud Cassoniam in qua Lascamis concidit,
per Commissarios tentatum eius rei iudicium, ad effe-
ctum pervenire non potuit, quos sua M. ad condictionem
laetum et terminum mittebat, contra vero à Sexmo
Rege Ioanne nemo comparabat, Multi subditi, Nobi-
les viri suae M. captivi tenebantur, pro quibus dimi-
tendis toties frustra sollicitavit Sexmum Regem
Joannem, et rogavit, ut fidei suae dimitterentur.
& causam dimissi dicerent, potius quam ex Carcere,
hoc ipsum tamen obtinere non potuit, cum Mtas R.
non recensare se dicit, quin de eorum causa iudicium
fiat, & it etiam Mtas sua sollicitatos misit eosdem
captivos, ut si vellent vitam liberare, & si se in li-
bertatem asserere: curarent per suos amicos, et ad
multa Civitates et Castra in potestatem Sexmi
Regis Joannis perveniant et tradantur. Tamen
illi ipsi captivi, vitam hac rone, neq. libertatem
comparare sibi volebant. Multa etiam alia re-
ferebat sua Mtas cum magno dolore, quibus se et
suos subditos per omnem iniuriam affici ab ipso
Sexmo Rege Ioanne et eius subditis querebatur.
Quae omnia ferre se usq. adhuc aiebat propterea.
ut Principes Christiani intelligant se talem esse,
pacis et concordiae Christianae amatorem, ut propt-
eam, multa perferre possit, se nihil periculorum,
nihil laborum, neq. sumptuum vitare velle quoad
prosit Reipublicae Christianae. & hoc Regnum tam
afflictum, aut restituat, aut conservet, unacum
ipso Sexmo Rege Ioanne, qui si apertè ac sincerè
tunc cum Mte sua agere velit. praeiungit Mtas sua

supra potius suum Regnum nullum fore germanum
suo fore fieri posse amiciorum, quam ipse futurus est,
ipsi Ser^o Regi Ioanni, sequi omnia bona sua, et suorum
promoturum esse non fecit atque propria modo ut
illius Serestas se et suos in officio continuat: et pacta
ac conditiones obseruet, deique illius Regni comodis
vno et concordia animo cum sua M^{te} consulat.
Si enim ipsum Ser^{um} Regem Romanorum
Ioannem in amore et confederatione firmam
adoptauit: multo magis etiam magis cum amatura
se dicit M^{tas} sua, cum Ser^{ma} filiam vram
Sacra M^{te} accipiet uxorem: de cuius virtute
prudencia, dignitate et moribus ea sibi predicari
ab omnibus debet ^{dint} sua M^{tas}: quae optaret etiam
liberis suis omnibus a domino Deo concedi.
Quamobrem etiam tanto plus datura est M^{tas} sua
operam: ut hoc tam dignissimum matrimonium in
sua M^{te} consecratur, et vera S. M^{tas}, ac Ser^{ma}
eius filia intelligat tantum se ab hac M^{te} haberi quae
ei merito debet. Sed et filiorum liberorumque, qui
ex hoc matrimonio nascentur, curam sibi futura
esse sua M^{tas} quam maximam pollicetur. Solum
illud rogat, ut M^{tas} vram Sacra dignetur ipsum
Ser^{um} de Regem Ioannem coherere, ut se in amo-
re benivolentiaque firma ita vicissim conseruare
studeat, ut ad eum amorem, certamen officiorum
accedat, quibus si certare cum sua M^{te} ipse Ser^{us}
Rex Ioannes, potius quam simultatibus maluerit,
non patietur se vinctum ab eo sua M^{tas}.

De vero Regni defensione eam in curam co-
gitationemque sua M^{tas} suscepisse se ait: ut con-

fidat, eam fructus suos consequuturam. Quam etiam
ob causam nunc celeriter ad Imperatoriam Altem profici-
satum. Speratqz Altas sua qz extabunt illi ipsi exor-
atus qui esse debent. Sed ita tamen, ut ipse Serfms
Rex Ioannes etiam ex parte sua innigilet, et virtu-
tem potentiamqz suam contra hostes communes explicet,
Sit enim sua Altas, qz si ipsa sola deberet Regnum
Hungariae tueri, et Serfms do: Rex Ioannes colli-
gendis tantum Thesauris vacare: illud ipsum non esset
par pari refferre. Hic recenset frater meus vna
Alti: quae sit opinio Serfmi huius Regis. etc.
Illud rogat Serfms Romanorum Rex, ut quando
quidem nunc in penitiorum Germaniam discedit, et
Regnum Vngariae non sine ordine neqz sine presidio
relinquet, ne quid amplius iniuria sibi vel suis ex par-
te Serfmi Ioannis Regis inferatur. Alioquin se iam
ferre non posse duntaxat: sed ita ordinasse, ut si quid
huiusmodi inuentum fuerit, vis ipsa, vi per suos repella-
tur, Interim vero et de publicatione pacis, et de alijs
rebus Altas sua Regia remittit ad cognitionem Ce-
sarum Alti, Quemadmodum et Serfms Rex Ioannes
eodem provocare videtur. Itaqz si eo miserit, ipse
Serfms Rex Ioannes aliquos suos Oras tractabz
de ijs rebus omnibus quemadmodum pfiici deberent.

Quod vero accusata est Romanorum Regia Altas
apud Serfmi Joannem Regem, quasi ipsa Oras
sua ad Teyram Turcarum misisset, qui eam
solicitarer, ut pulso inde Serfmo Ioanne Rege,
Universum Regnum Vngariae sibi per manus tra-
dat: oblaturus pro eo mercedis loco ex singulis ca-
pitibus vni aureum, Qd hoc sua Altas ita rudit,

profectum quidem esse suo nomine dom^u Laskei ad
Tiranu^m Turcarum, sed nullam ei legationem comi-
sit sollicitandam sua. Altas quæ esset contra bonum
et comodum Christiane rei, neq^{ue} in perniciem alicui^{us}
neq^{ue} contra Principes amicos aut confederatos
Neq^{ue} hoc de quo accusatur sua Altas aliquando ap-
parere poterit, adeo ut mihi se pudebit huius lega-
tionis, neq^{ue} apud Deum, neq^{ue} apud homines.
Hæc fuerunt S. R. Altas, quæ mihi ipse Scipio
Rex Romanorum eodem tempore, quo erant à
me explicata omnia, de tota ista rōne respondit,

DE finibus Scipusien. narravi omnia quibus mihi
fui cum essem Commissarius vræ S. M^{ajestatis} ad locum
differentiæ dimissus, explicamq^{ue} causam non esse
dissidiorum ex parte subditorum vræ S. R. M^{ajestatis}
obtulit se mihi sua Altas responsum inscriptis datu^m
ram, Dedit autem huiusmodi, Datas fuisse ad se non
multos ante dies lras à Sacra M. vræ de eisdem
negotius, ad quas dixit se abunde respondisse vræ
M^{ajestati}. Nam quemadmodum M. vræ, libenter tunc
subditos suos, ita etiam Scipio ipse Rex nollet
suis deesse, neq^{ue} pati, ut limites Regni sui mina-
rentur, Non recusat tamen M. suas dare lras
ac mandata ad subditos suos, ne in negotio mita^{re}
aliquid inveniunt, quousq^{ue} res per Commissarios
remideatur, ita tamen ut signa et cumuli terra-
rum quemadmodum ipsi appellant, quos Commissa-
rii vræ M^{ajestatis} fecississe dicuntur, nulla ^{tempo} iure
remissione expectata, mox aboleantur per subdi-
tos vræ M. atequam iuris ^{remissio} remissio fiat.
Quam rem ego sua M^{ajestati} replicavi, q^{uod} nulli on;

muli sine scopuli illic erecti à nobis nihilq; immonatum,
nisi q; more limitum obsequiamur. circum circa limi-
tes bonorum vræ Mti, et iuxta descriptionem lrazum
quas subditi vræ Mti habent, signa ipsa limitum
remdebamus, ut cum ad comune Commissariorum Judi-
cium perueniretur, possemus tanto facilius de omnibus
rebus edoceri, Video autem Mtem suam à nostris
Polonis male edoctam. Idq; Mti sua, et coram dixi,
et in scriptis de hoc solo negotio dedi, tamen Mtas
sua nihil certi statuere de hoc voluit, nisi prius co-
gnitio Commissariorum precedat, quæ cum facta erit
prodibunt fortasse nonnullæ res in lucem.

Quod ad Stephanum captivum attinet, quanq; Mtas
sua nuper se abinde etiam respondisse vræ S. M. per
lras agit, tamen nunc etiam mihi respondit, se illud
delinere ^{uisse} tanquam Officialem et Secutorem
sui, Notarium videlicet Capituli Eate Scarpusensis
et qui in certas suspiciones non parvi momenti inci-
deret, Quod si sua Mtas intellexerit illum directe
subditum vræ Mti esse et his culpis carere et
quas captus est, non recusabit Mtas sua vræ S.
Mti morem gerere, et eum dimittere. ^{de hoc}
Hic ego replicam, videri mihi eundem Stephanum
desisse longe ante Notarium Capituli fieri: quod
tamen certo nesciam, et rogam ut saltem sub ran-
tione fideiussoria dimittatur, et causam non vin-
ctus dicere, Sed extorquere à sua Mti nihil
aliud potui, Intellego tamen cum ab Polonis hoc no-
mine delatum esse, et quocumq; nascuntur, ex illis
regionibus in hac Xila suspiciones ex illis ipsis
res prodire.

De Serenissimo Rege Dano. & Ithmo Palatino
Rem, cum ad eum modum verba facerem, ad quem
Mtas vra praescripsit, videbatur mihi sua Mtas
ad eundem modum hoc negotium cordi habere,
quemadmodum de vra Mte dicebam, Itaqz cum
in dolina quadam subito mihi sua M. vndit, dicens
sibi hoc negotium maxime cura fieri, seqz daturu
operam, vna cum Scyfua Caesarea Mte, ut si no
certa pax, saltem iudicia belli prozogentur,
Iussitqz consignari lras vras Mte Magro Iuo
Sigismundo de Erbstu ut per primam possit
ad Caesarem Mtem perueniant. Hic quoqz vide-
batur aliquid sua Mtas innere se cupere quodam
ut illi etiam Ores vras Mtis adessent.

De tribus villis per dom Laski Monasterio in
Lendek ademptis, ita mihi sua Mtas inscriptis
respondit, Quod attinet de tribus villis, quas per
subditum vrum Hieronimu Laski occupatas esse
ait Mtas Regia Polonia: respondet Scyfmu
Romanos Rex: ut de ea re cum Hieronimo
Laski via iure agatur: et quidquid iure compe-
tum fuerit sua Mtas executioni demandari cu-
bit.

De lris ad Capitulum Scopusiense ut perquiri per-
mittant lras et inscriptiones in libris Ecclesie
Scopusiensis suae, pro parte bonorum et soliditorum
vra Mte in Scopusio. Respondit sua Mtas, se
datum mandatum ad Capitulum ut lra huius
et inscriptiones adiunctis hominibus sua Mte perquiratur
et quae iuste vel ad Mtem vram vel ad subditos

Vra S. Mtis pertinebunt, eorum exempla sub sigillo
Capituli dari iubebit.

De defectione à religione Ithmi dñi Marchionis Joa:
chini, magnus se dolorem accepisse sua Mtas ait,
De qua priusquam publicaretur, cum intellexisset, de-
derat ad eum lras, quibus obtestabatur eum per
Dei voluntatem, et per foedera benivolentiae et amicitiae
suae ne faceret, quae priusquam pervenisset, iam
erant omnia publicata, Ad quas tamen respondit
do: Marchio se etiam se prius permississet, aliter
facere non potuisse, De ea etiam tota rone agit
nunc Mtas sua cum Coesarea Mte, ut finis aliquan-
deliramentis istis et improbitati hereticae domino
Deo auxiliante ponatur. Vident enim omnes con-
tagiosum hunc morbum esse, qui cum sit fomentum
quoddam peccati et scelus facile plurimos in praecipis
trahit. Dedit mihi sua Mtas lras fidei ad Sanctum
do: utrum quibus rogat, ut in his quae nomine
vestrae Mtis petierimus et voluntatem
sua inclinet, operamque et curam omnem adhibeat

De Abbate Henricgonien rudit mihi sua M. se iam
omnia fecisse tanquam Principem Christianum, quae
pro eo liberando attinet, Deditque mandatum pena-
le sub pena 50 millium Ducatorum auri contra Du-
ces Monstemburgens, ut se una cum predicto Abba-
te, proximis diebus Praga statuât, Quibus iam con-
fectis, non videri suam Mtem hoc tempore aliud
quod facere in hoc negotio expediat. Haec fecerunt
quae ab Mte hac Regia responsi tulerunt

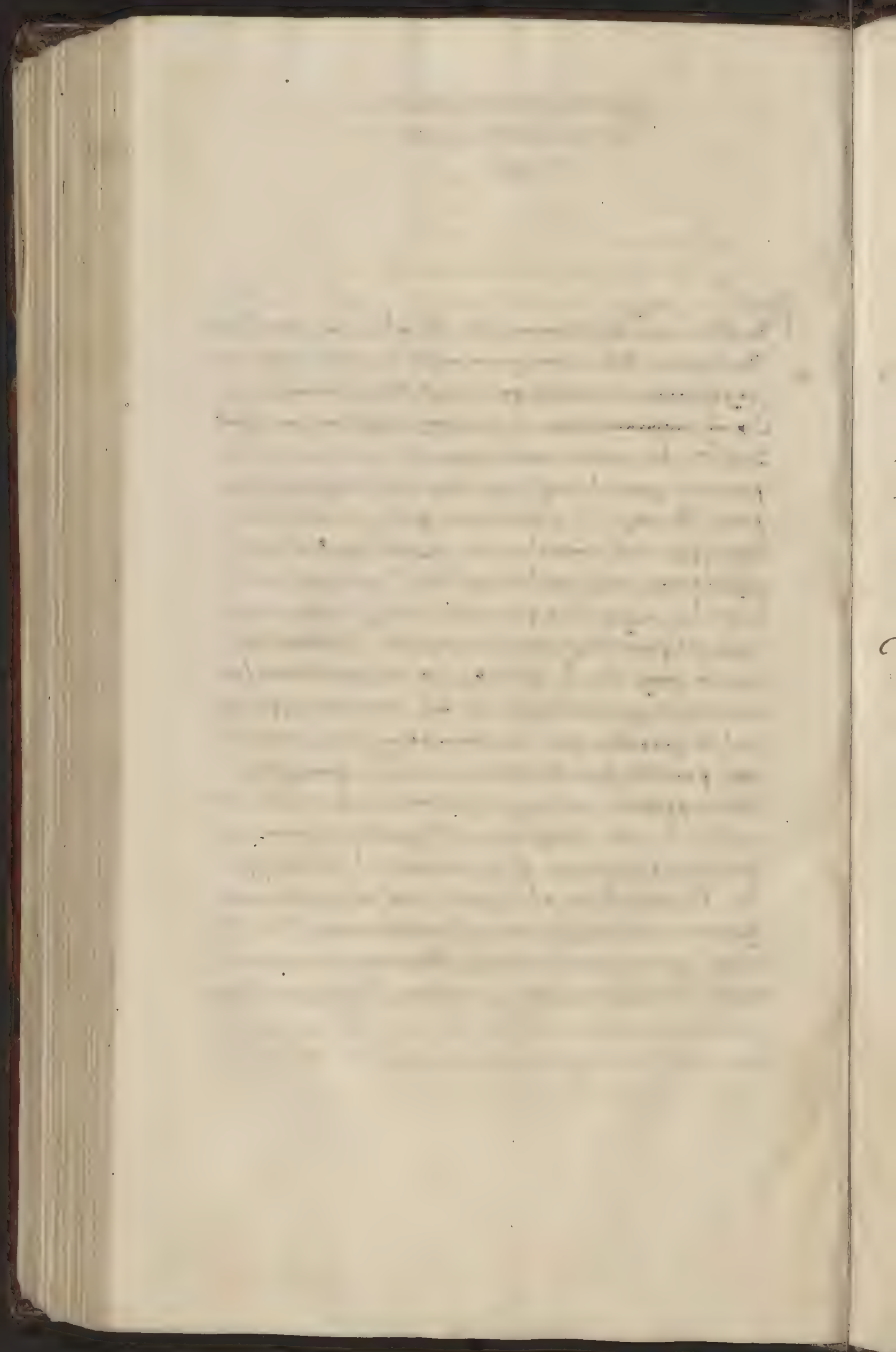
Joannes Vilamowski Episcopus
Caminensis

Sigismundus primus Rex Polonie
Cardinali Gentio

R Me etc. Cum videamus magnis procellis
et tempestatibus Leti navi culam iactari, et agitari,
ad summum illius in terris Cubernatorum, ut saluti
eius prospiceret, misimus Rendum in Christo Rerum
Do: Joannem Vilanovskii, quem proximis superio-
bus diebus, cum ob fidem organos, tum ob multa
præclara Dei munera, quibus est ornatus Cam-
merum Episcopi nominavimus, Neque vero dubitamus
quandoquid quæ per eum à Sanctissimo dno nro pa-
stulamur, propria S^{ts} eius sunt officia, quin fa-
cturus sit, ut præcibus nris et salubribus monitis
locum det, Sed quoniam R. D. vrae auctoritatis
istius est magna, fecerit nobis rem gratissimam
si operam suam interposuerit, ut quam celerrime
quæ optamus, optata ferre possimus. Si quæ præ-
terea vel nra, vel nrore, vel sua privata ha-
buerit negotia, Rogamus R. D. vram, ut
ea sibi habere velit, quam cõmẽdatissima, Et
cum negotium ei dederimus, ut et cum vestra
R. P. nostris verbis quod conferat, haud aliter
ei dicenti fidem haberi volumus, Quam si nos
ipsos eorum loquentes audiret, Dat^s Cracoviae
per ultima Mensis Decembris Anno Domini
Millesimo, Quingentesimo, Trigesimo, Nono.

Sigismundus primus Rex Polonie
 Cardinali Sanctoru Quatuor Ecclie
 ctori regni

R Me, etc. Mittimus istuc Rndum in Chro Prem
 Do: Ioan: a Vilamow, quem nuper ob fidem erga nos
 singularem, et multas preclaras dotis Cameracensem
 Epum nominavimus, ei dedimus negotium, ut apud
 Sctm Do: urum, nro nomine de rebus iis verba
 faceret, quae ad constituendam vel conservandam
 polius Rempam Chriam pertinere videntur.
 Bona spes tenet animus nrm. Quadoquidem nihil
 postulamus, nisi quod totius Reip, praecipue vero
 S. Sedis Apostolicae plurimum interest, facturam S.
 eius, ut praecibus nris locum det, Nihilominus
 a vra quoq. R. P. petimus, ut auctoritatem suam
 interponat, quo facilius voti nri compotes efficiamur.
 Sed et prinata quae tractaverunt negotia, sine ea
 vra fuerint, sine Senatorum nrorum, sine ipsis
 etiam propria, in iis ex sententia faciendis, ut
 ei R. P. vra consilium et auxilium suum im-
 pariat, rogamus, Et quoniam ad vram sps
 R. P. mandata vra habet, quae nris illi verbis
 dixerit, ut his fide habeat postulamus. Dat
 Crac. penultima Mensis Decembris Anno
 Domi Millesimo, Quingentesimo, Trigesimo. Nono.

Legatio ad summum Pontificem
Paulum Tercium

Data R^{mo} d^{no} Ioanni Vilamowski Episcopo
Cameneceⁿ designato. die. p^{ri}mo ult^{ima} Alensis
Decembris. Anno. Domⁱ. M^o. D^o. XXX°. IX

Is Romam vadens ex itinere ad Regem Ferdi-
nandum descendit: alteram ei legationem exposuit.

Primam Sanctitati eius subiectissimam seruitutem no-
stram deferret, atq^{ue} ad oscula pedum eius venerabim^{us};
deus accidet, salutem, longam felicitatem, primum
omniu^m prosperitatem precabit^{ur}.

Tum admonet periculorum quae Christianae Rei-
publicae gravissima nunc impendit. non modo ab
hostibus Christiani nominis, verum etiam ab his, qui
sibi Christiani videri volunt, qui q^{ui}q^{ue} si solos verba
Dei prae docere, et Evangelium profiteri falso
gloriantur, a quorum contagione cum libera
fuerit non ita pridem bona Germania pars, in-
tra vixit^{us} anni spatium ita multi ab Ecclesiae
veritate desciverunt, et errores istorum amplexi
sunt, ut paucae iam vestigia in Germania Ciri-
stianae, quae praeis de fide opinionibus infectae non
sint. Quod superest erat is qui sororem nostram
habuit in matrimonio, Ill^{us} d^{omi}n^{us} Georgius Dux Sa-
xoniae, ita ut potuit suos omnes in officio con-
firmat, summaq^{ue} cura praevidet, ne qua labes

cuiusmodi ad suos perveniret, Is in eade astate cum
ad superos migraverit, fr̄ eius verum potitus, pre-
vertit omnia, & qui imper in Ecclesia auctoritate
fuerunt; Hi iam diversas ad partes transierunt.
Ad eundem modum quoad in viciis erat Ithmus
Do. Joachimus Margio Brandenburg. Princeps
Electoꝝ, tota ditio eius ab hac peste fuit immis.
Quia quidem re precipue fuimus adducti, ut filia
nostram collocaremus Ithmo filio eius domino
Joachimo Margioni Brandenburg. Principi
Electoꝝ, q̄ om̄i facturam existimabamus, ut pa-
triam in antiqua fide et religione constantiam
imitaretur. Sed vix & minus vix intercessit,
cum fr̄ vici Ithmus Joac. Margio, prophanam
dogmatum novitatem amplectens ab Ecclesia, de-
scivit. Quod nos it̄ dolenter ferebamus, non nil
tamen consolationis afferebat generi nr̄i constan-
tia, quem nunquam ab officio genere Religionis
declinaturum firmiter persuasum habebamus.
Ecce aut̄ ex tunc astate venerunt ab illo tra-
gibus se futuri Concilio expectationes, Quod
semel additum, toties iam esset prorogatum, satis
dū continuisse suos significavit, quod nunc vi-
riorum exemplo veteres ritus abicerent, nos
nosq̄ approbarent. Nunc vero cum nullum
Concilium istud exitum habeat, et nomen illig-
nane praecludatur, Quandoquidem summo conata
id sui homines a se contendant, se tamen illorum
voluntati cedere oportere, neq̄ impedire posse,
Quin nomen religionis institutum amplectantur,
Quin etiam diem praefiniant, quo commutationem
hanc religionis promulgare statisset, nonas in

Ecclesia sua Cerimonias institueret, à nobis postu-
lare ausus est, ut quam habet in matrimonio filiam
nam, quoniam ea; ob hoc illius institutum magno
se morare conficeret, & monitam eam vellemus
per Amicum urum, ut in mariti sui voluntati ad-
versaretur, ne ab illius instituto abhorreret.
Qua Lra illius ut inopinabile nobis acti decuit, ita
maiores opinionem omnium animo nro molestiam
attulerunt. Hortatiq; sumus Querrum iussu
sumo studio, ut ne consensus Ecclae deferret, fa-
nalitiorumq; quorundam consilia sequeretur, nro
ut potius, aut patris sui Cardinalis, aut mortuo-
rum parentis et Socii exemplo moveretur, q; aliorum,
qui neq; dignitati nobis pares, neq; amo-
re et benevolentia erga illum nobiscum essent com-
parandi. Quod si facere non posset, quin suorum
conventioni aliquid concederet, quamvis iniquum no-
bis videretur iniqua concedere his quos in tua
potestate habeamus facile nos tamen passuros, ut eos
Iudicio suo uti permitteret, atq; ad eorum orata
comineret, & in modo ipse se ab hac laboris nigritudine
seuaret, vel hoc saltem precibus nris daret,
ut ne quid nomi ipse statueret, tantisper dum tandem
aliquando toties prorogatum Concilium istud ha-
beri inciperet. Nos apud S^hciis sumo studio cu-
rantes, atq; omnia facturos, ut ne quid ei more
amplius interponatur, sed primo quoq; tempore,
Concilium istud habeatur.

Ceterum nihil apud eum ponderis habuerunt pre-
ces nostrae, nihil consilio nro loci datum est. Co-
ipso die, quem praefinierat Calendis Novembr,
nonas, quasdam Cerimonias, nouo, ritus instituit,

atq; unitatem reliquit, Ithma Coniunx illius fi-
lia nra Garissima, quae pie à nobis sanctaq; edu-
cata est, tanta, ea ex re, in luctu est et squalore,
vitam ut sibi acerbam esse putet. Sed et nos acer-
borem, inde quam dici queat dolorem hausimus,
scissimus patruo illius Cardinali Magnifico, ut
fris sui filium, ad officium sanitatinq; reduceret,
atq; ad Auctoritatem Ecclesiae renocaret, Id si
persuadere non possit, hoc saltem auferre conit,
ut ne cogeret Garissimam filiam nram, eosdem
quibus ipse se inuoluit errores sequi, sed eam in
qua nata et educata est Christiana fide permanere
resisteret, etiam si hoc non possit.

Deinde nihil cura, studii, diligentiae, à nobis præ-
missum est, in deducenda de obstinata sententia
sua Ithmo genere nro, verum irriti cadunt conatus
nri, Neq; aliam Principes isti defectionis suae cau-
sam afferunt, quam q; Sectas eius, suae vel potius
Ecclesiae causa diffusa, Concilium convocare non
audiat, atq; eo ipso unitatem istam dogmatum
quasi comprobet, quae certe nunquam in tam multo-
rum mentibus ita alte iam radices egissent, si
maturo fuisset Concilium congregatum. Nunc cum
semel adiectum, semper prorogatur, neq; unquam
convocetur, illud sibi homines existimant.

Atq; ita non inuicem Ecclesiae ordinem deserunt,
atq; in adversariorum Castra se coniungunt, Quod
si prorogationis istius finis non fuerit, si sum bre-
ui exitum Concilium non habebit, ingens est
periculum, ne maior in dies fiat ab Ecclesia de-
fectio. Diligentiores enim sunt Lupi in spar-

gendis et rapiendis rebus quam pastoris in colligendis
et tunc, ubi sanctitas eius, non tam modo quam
ante pedes sunt, quam sub oculis illius agnuntur, verum
etiam quam remotioribus in locis sunt diligenter inspi-
ceret, nihil proculdubio de congregando Concilio cura
praevidendum existimaret. Jam enim non modo
Germania prope universa, sed et Anglia, Scotia,
Danieq; Regna, post ista correpta sunt, quam in
Hungariam quoq; pervenit, ubi non modo principes
homines, verum et Civitates atq; Oppida nonnulla
videre licet, quam ab Ecclesia desinuerunt. Ita Regni
nostrum ab omnibus partibus suis populis circumseptus
est, quorum mentes praevaricationis erroribus sunt imbu-
to. Et si autem omni cura providemus, ne qua
lues ista ad nostros quoq; homines perveniat, prestare
tamen non possumus, quin et in nostro Regno nonnulli
sint ea infecti, ac nisi fuerit diligentius à S^{to} eius
adnigilatum, nisi primo quoq; tempore congregatum
erit Concilium, latius proculdubio pestis haec in
dies grassabitur, ac magis incendium excitabitur,
quam quod sine magno negotio restringi postea possit.
Quare tandem aliquando prorogationem istam fi-
nem faciat S^{tas} sua, et Concilium hoc habere tanq;
incipiat, Alioquin periculum est si diutius erit con-
stituta, ne, ut max^e velit S^{us} eius paucissimi superfu-
turi sint, qui venire postea non detrectent.

Comendabit praeterea^{ty} de fr^e nro dno Casimiro, et
iam tandem in Catalogum Sanctorum per eius
S^{us} adscribatur, quandoquidem clarissimis miraculose,
documentis, et multis vivorum testimonij et mortuorum
vita eius innocens sancta est investigata.

Ceterum ^{reus} S^a tua perquiret à Verbi Dⁿⁱ Andrea
Czarnkowski, quo in statu sit negotium de denario
S^a Petri, quem se nobis et successoribus nris perpe-
tuo impetrasse à Sancto d^{no} nro ipse scripsit,
et in sumptus lrazum plus minus trecentos floz^{os}
a Danist^{is} accepit. Qui si dicet aliquod post factam
concessionem impedimentum, ut illic solet incedere
quo minus et promissum est lra^e conficiantur,
tum illo consultore adhibito, cum ^{Santo} d^{no} nro,
et Benio d^{no} Prætor agit, et quatenus ex-
pedire videbit, ita expostulabit, ut quod semel
est promissum, ratum et firmum nobis ab ipsius
Sanctitate praestetur.

Si non etiam sunt expedita lra^e Rendi in Chro-
p^{is} nominati Chelmen^{is} Epⁱ et Vicecancellari
Regni nri, adimabit quantum poterit S^a tua
tum v^{ra} auctoritate, tum suo quoq^{ue} studio, ut
quam celerrime expeditionis finem optatum
sortiantur.

BREVE APOSTOLICUM.

Per Joannem vilamowski Epum Carno-
nensem Oratorem allatum.

PAVLVS PP^{VS} III^{VS}
Sigismundo Regi Poloniae

Charissimi in Christo fili nri, Salutem et ap-
benedictionem. Venit ad nos cum lris et manda-
tis Ser^u t^uae, Verbi fⁱ Joannes Vilamowski

Ep^{us} Cameracens^{is} Orator tuus, ac nomen Ser^{us}
tuus coram nobis in Sacro Consistorio nostro expo-
suit pia desideria et exhortationes tuas, ut ad suam
rendum rebus Christianis laborantibus vniuersali
Concilium celebrare, et expeditionem aduersus Tur-
cas aggredi velimus. Quibus intellectis, nos una
cum venerabilibus fratribus nostris Sanctae Romanae Ecclesiae
Cardinalibus praestantissimam animi tui pietatem semper
nobis agnitam, et in luce totius Christianitatis positam
abunde recognouimus. Nam et puritatem Catholicae
religionis quam restitui cupis, in tuis Regno et domi-
nijs semper conseruasti, et ex bellis pro Christiana
et Catholica fide gestis nomen in terris, praeminum
in coelis immortaliter tibi peperisti. Nos vero fili gra-
uissimi et gratiorem tuam legationem exhortationemque
habuimus, quo ea quae suades, imo etiam nostrae officio ad-
ductae et voluntate impensi semper non modo optamus,
et procuramus, sed etiam ex parte inchoamus,
et quantum in nobis fuit prestamus. Nam et Con-
cilium indiximus, sicuti scis, et quia nec illud de-
bite celebrari, nec expeditio contra Turcas su-
sipi sine Christianorum Principum Concordia po-
terat, sicut tua Seritas pro sua prudentia non igno-
rat, non contenti literis, mens ac legatis saepe ad
hoc frustra missis, nos ipsi nulla senectutis nostrae,
vel laboris, aut periculi ratione habita, Nicenam
pro reconciliandis eorum animis nauigamus:
cuiusque quantacumque postea sequuta est redintegratio,
inter illos amoris significatio, nos certi post Demetrium
Onuphrium anteheros fuimus. Superiori quoque
anno, eandem ob causam Nepotem nostrum
Cardinalem, de Farnesio Legatum in Hispaniam

niam misimus. Hodieq; in Flandria habemus,
utinam sortituri eventum quem omnes cupimus.
Bellum vero in Turcas ab hinc tricenno quā-
luscum potuimus suscipimus, et gerere cepimus,
nec in udis, aut de hoc, aut de Concilio celebrando
ulla unquam mora futura est. Deus igr omni-
potens illuminare dignetur ipsos Christianos Prin-
ceps, ad eam quam nobiscum tua Sersas optat ueram
ac plenam concordiam, sine qua nihil sperari potest.
Tuam vero Sersas omni cordis nri affectu, et
commendatione prosequimur, in dno, omniq; laudi di-
gnissima indicamus. q se cum omi tempore, tum hoc
quoq; Catholicum et pietissimum Principem pro-
stitit, illam in dno, non tam ex necessitate sua
quam ex benivolentia nostra exhortamur, ut in
sancto proposito utriusq; rei promouendo perseverare,
et quatenus in se est, ope, consilio, auctoritateq; no-
bis adesse velit, sicut eam esse facturam et
speramus et confidimus.

Quod autem spectat ad cetera tua Sersas par-
ticularia negotia nobis, per eundem Oratorem
tuum exposita, tam publicum, & priuatum, ac
tam spirituale, quam temporale commodum tua
Sersas tuq; regni conuenientia, nos sane lau-
danti animo ac voluntate quatenus nobis cum duo
licet, uid tua Sersas gratificati sumus. . . .
Quinadmod ex ipsius tui Oratoris ad te redemptis
verbis et ex dilecti etiam filii nri Antonii Car-
dinalis sctorum .4. Coronatorum tuorum Re-
guorum apud nos protectoris lris diffusius
intelliges. Roma, apud S. Petrum sub An-
nullo piscatoris, xxij Ap: 15 xl mo,

Sigismundus primus Rex Polonie

Paulo Lape^r Tercio

SANCTISSIME, etc. Cum ex lris. S. v^{ra}. t^um ex
ipso. R^{ex} n^{ost}ro p^{re} domino Joanne Cameracensi
Ep^o abunde intellexi, quam illustri emu gratia
S. v^{ra} exceperit, quam q^{ue} alacrem se prastiterit
in his omnibus de quibus non privata me^a sed
publica utilitatis causa S^{ti} v^{ra} supplicam.
Quo nomine ingentes illi gr^{as} ago, ac quo ma-
gis in mora esse periculum video, hoc peto vo-
lumentius, ut quamvis emutatione semota, se-
mel adiectum, toties antem prorogatum Con-
cilium istud, ita ut se facturam recepit habere
tandem aliquando incipiat. Nihil mihi longius
est, quam diem illum videre, quo congregatur.
Multum enim positum esse in celeritate video,
cum maior indies fiat sociorum defectio. Quare
quanti me facit S. v^{ra}, vel potius quanti suam
ipsius et Reip^{us} Christiane salutem facit, tantum
quiesco contemnat et elaborat, ut non meo magis,
quam piorum omnium pio desiderio satisfaciat,
quam de se nobis expectationem concitavit, ut
respondeat ac quod verbo toties, hoc re tandem
tam exoptatum Concilium, omnibus emⁱⁿiss^{is} mo-
re causis precis^{is} nobis exhibeat, et piorum
omnium animos reddet ea re sibi devotissimos,
et nomen suu ad immortalitatem conservabit,

et Deo Optimo Maximo, nullam offerre poterit
victimam gratiorum: ac si quid aliud, hoc, illi ad
misericordiam eius consequendam maxime pertinebit,
Sed et priuatis meis petitionibus, quod locum dederit.
S. v. r. ago illi gratias, Illud miror, neque satis
aquo animo ferre possum: esse quosdam: qui quae
mihi à S. v. r. liberaliter sunt concessa, de his
delibere aliquid non dubitent. Ita enim ad
me perferunt, quas in Breui suo concesserat. S.
v. r. facultatis, De his legati mei discessu non
nihil esse detractum, quas ego non esse ostensas
ferrem facilius, quam postea commutatas. Quod
quorum opera factum est, huius non me magis
quam v. r. S. personae et dignitatis obliui viden-
tur. Quid enim est S. v. r. dignius, quam ut
quae semel ab ea data sunt, ea perpetuo firma
sint et rata? Quid autem Regibus minus for-
rendum, quod si ita cum eis per quosdam agatur
ioculariter, ut quae fuerint paulo ante concessa
liberaliter, ea non ita multo post indecore mi-
gentur, Venerabili die xxv^a Julii 1540

Sigismundus primus Rex Poloniae
Antonio Cardinali. S. Quatuor

Quatinus vobis fuit ex Sanctissimi Domini nostri
lris cognoscere, quam illustri gratia lega-
tionem nostram exceperit quam quae si prom?

ptum et alacrem praeftiterit, in his quae nro nomine
 sunt ab eius Sancto petita. Sed nobis omnis mora
 longa videtur, qua Concilium istud non congregat^r.
 Neque enim sine magno Reip^{ae} Christianae periculo
 rem in longum extrahi videmus. Quapropter à
 Re. da. R. vram petimus, ut pro ea qua valet apud
 Sanctum dominum nostrum auctoritate, omni studio
 contendat et elaboret, quo semel indictum: toties
 aut praerogatum Concilium istud tandem aliquando
 omni commutatione semota haberi incipiat. Nihil
 nobis gratius, nihil toti orbi Christiano condn-
 cibilius. R. R. vram praestare poterit. Et nos si-
 bi dominos habitura, et apud homines laudem
 et gloriam, apud Deum vero gratiam et miseri-
 cordiam consequutura. Quod prius petitiones
 vras attinet, renunciat nobis aliter nunc esse
 Breve per scriptum: quam fuit ante Legati nostri
 discessum. Atque esse nomella de facultatibus absen-
 ti detracta quae fuerunt liberaliter praesenti concessa.
 Miramur et moleste ferimus tam parum conside-
 ratos esse quosdam, ut non modo vram, sed ipsius
 etiam Sanctissimi domini nri personae et dignita-
 tis prorsus obliti esse videantur. Etsi enim
 nobis indignum est, quae semel concessa sunt, ea
 adimi postea et commutari, multo tamen id nobis
 nimis dignum videtur, ipso Sanctissimo quo nro
 cuius Christi in terris vicem gerentis constans
 esse debet et perpetua voluntas: Rogamus. R.
 R. vram ut velit providere, quo maior istius
 ratio vram dignitatem habeatur, Cui cum consul-
 tum fuerit, eadem opera ipsius quoque Sanctae
 Sedis dignitati consultum fuerit: quae omnia

audire conueniens: quod non aequi tenax in eo quod
semel concesserit firmum et ratum semper conser-
uando atque facilis est in concedendo. Quod nos
absit ut aliqua Sanctissimi domini nostri culpa fieri
putemus: sed esse quosdam suspicamus, qui
maiores sui comodi quam illius dignitatis
honorem ducunt. Quorum cupiditatem huius
praesertim temporibus difficillimis reprimi
oportere indicamus. Dat. S. Wilnae die vige-
sima quarta Julii. 1540

Sigismundus primus Rex Polonie
Ferdinando Romanorum Regi

Serenissime, etc. Memoria tenemus promississe,
nos Alti vestrae, si quem aliquando ad Caesarem
Turearum Nuncium essemus missuri prius nos
illam hac de re certiores esse facturos. Quam
obrem cum hysce diebus Nuncium ad nos suum
Caesar Turearum miserit, nosque ad filiae suae
nuptias imitauerit, atque una postulauerit,
ut cum quoque diem praesentia vestrae honorifice
mus, quo duos suos filios circumdatus est,
Ita ut ex litterarum ipsius exemplo, quod Alti
vestrae; versum ex Arabica lingua mittimus
ubi eius cognoscit, visa est nobis temporum isto-
rum ratio postulare, ut ne quod a nobis petatum
est, id prorsus repudicemus, sed Legatum nostrum

mittamus qui loco nri ad nuptias veniat. Quem
sua profectioni nullam moram interponere oportebit.
cūm dies nuptius dictus sit proximo Mense Januario.
Quem si obire velit maturi hinc exeat necesse est.
Hac ut nos facturos recipimus. scribenda M. vra
duximus. Quae facta sunt in Comitibus Clogonien
non est nobis dubium, quin M. vra iam cognove
rit. Per nos non stetit, neqz per homines nros,
quominus fierent omnia, quae ad sedandas discordias,
et vicinorum utrinqz animos tranquillandos per
tinerent. Sed qui fuerint ei rei impedimento, ex
iis intelliget M. vra, quos eo miserat. Ingu
tes utrinqz nrū conatus in nihilum reciderūt.
Cracovia, Anno M. D. XXX. IX.

Scheda praesentibus inclusa

Mittimus M. vra exemplum litterarum ad nos Seren
issimi Joānis Hungariae Regis, Quibus videt
ad ea quae cūm Mte eius egeramus: ut promulga
ret pacis condiciones inter vram et ipsius Mtem.
nullum quidem adhuc certum responsum nobis
dedit, quid facere statuerit. Sed quoniam iam le
gatus, qui nuper hic applicuit illius discesserat,
antequam vra illi litterae essent redditae, per
Nuntium suū, certius se suam nobis voluntatem
declaraturam pollicetur. Quemadmodum ex hoc
ipso litterarum Mte illius exemplo. Altas vestra vobis
rins cognoscat.

Ferdinandus Romanorum vngarie
Bohemie Rex Sigismundo Regi
Polonie

Actepimus Seritis v^{ra} l^{ras}, decima presentis
Mensis ad nos datas quibus nos prater alia cer-
tiores facit, se ad Coesarem Turcarum Nimitium
missuram esse, idqz eam ob causam, quia a Tur-
ca ad filia eiusdem sua nuptias invitata sit,
eius postulationi propter proutis temporis ratio-
nes non possit non morem gerere, praesertim qui
id tantopere postularit, cum eodem tempore sit duos
filios suos circumcisorus, Quare tunc grato admo-
dum animo a Serite v^{ra} huius rei comicatione
tam fructum suscepimus, tunc per nos met facile con-
siderare possumus Serit^m v^{ram} effugere non
posse, quin aliquem suorum in Legationem istam
destinet, Sed confidimus tamen eandem Seritem
v^{ram} ex omni parte curaturam, ut peramice requi-
sitionis v^{rae}, suaqz promissionis nobis eo nomine
facte, memoriam retinens, atqz artissime adeo ne-
cessitudinis v^{rae} rationem ducens, ea promoven-
da quous in loco suscipiat, quae ad communem Reip:
Christiana salutem atqz commodum facere posse videtur.

Ceterum propter Comitia Qlogonica imper-
habita, in anno habemus pecularies ad Serit^m
v^{ram} Nuntios amandare, a quibus omnia
huius rei statum, qualitatesqz percipere possit.

Porro quomodo Sertas v^{ra} ad instantiam nr^{am} per
l^{ras} egerit, cum Ser^{mo} d^{no} Joanne Rege Vngariae,
super promulgandis pac^e conditionibus: quidq^{ue} Sertas
sua ad ea responderit, ex exemplo l^{rarum} illius ad
nos transmissis intelleximus, et operam sane istam,
studiumq^{ue} Ser^{is} v^{ra} gratum habemus, Non dubitan-
tes quidem, quin Sertas v^{ra} ex superioribus do-
cumentis nr^{is}, verumq^{ue} transactarum in hoc nego-
tio pacis emend^{ae}: clare perspicueq^{ue} deprehenderit
quanto magis publicum bonum atq^{ue} comodum, quam
propriam utilitatem nr^{am} vel spectaverimus vel
quesierimus, Neq^{ue} impingi nobis vlla rone potest,
q^{uod} Ser^{monem} dⁿⁱ Regem Joannem ad aliqua vel
indebita, vel illicita aut inconvenientia adigere
voluerimus, Quippe qui nihil magis hactenus a
Ser^{te} sua contenderimus, quam ut inite semel
inter nos pac^e esset studiosior, illiusq^{ue} conditiones
iam tandem ex pacto promulgari non aspernaret^{ur}.
Atq^{ue} Sertas sua non modo publicationem istam
non admisit, quantumvis sepe tum a Caesarea Alc^e
tum a nobis interpellaretur et requisita fuerit,
Verum etiam de successionis iure assens^uionem
nobis praestari benevolensq^{ue} distulit, Quamobrem Ser^{tas}
v^{ra} recte fecerit, si deinceps dictum Joannem Regem
ad pacis promulgationem hortetur.

Reliquum est, ut quid nobis heri missus a
Caesarea Alc^e Tabellarius attulerit, cum Ser^{te}
v^{ra} coniceremus, quam utiq^{ue} compertum habemus
solere ex huius rebus voluptatem consolationeq^{ue} no-
biscum capere: quae ad Commune Christianitat^{is} bo-
nu^m salutemq^{ue} pertineat. Sciat itaq^{ue} Ser^{tas} v^{ra}

^{per}
nobis: prefata Coesarea Mtis lras m'ciatum esse
quemadmodum Mtas sua constitutum habuit paulo
post diem festum omnium Sanctorum proxime pra:
teritum itez per Galliam arripere versus Flan:
driam, ubi se Dea propitio circiter dimidiatum
Mensem Jamarinum insequentis anni futuram
sperat, ut rerum primum statim conditionemq;
suo consilio auxilioq; moderatur, his q; negotiis
omnem operam diligentiamq; curamq; apponeret,
qua ad communem Reip: Christianae salutem, tran:
quillitatem, quietem, stabilitatemq; pertinere intel:
liget, quas cogitationes tam salutaris Deus Opt:
Max: prosperare dignetur, Nos quid ex hoc Nu:
cio non mediocriter gaudi sumus, visumq; fuit
nobis id ipsum dignum plane, quod pro nra um:
tua coniunctione ad Serenitatem vram perscribereq;
Vienna X^{xi} Mensis Nouembris. Anno
Domini M^o D^o XXX° IX°

Sigismundus primus Rex Polonie
Ferdinando Romanorum regi

QVOD nos Mtas v'ra de aduentu Apostolici
ad nos Nuncii fecit lris suis certiores, in eo agno:
scimus, ne antea quidem nobis obscurum, amorem
erga nos et benevolentiam Mtis v'rae, cuius ma:
gnitudinem magis etiam nobis declaravit, cum
nos de nonnullis admonuit periculis, quae Regno
nro ex quorundam temeritate impendere videtur.

Valde nobis grata accidit hac tanta cura et sollici-
tudo M^{te}s v^{ra}, ac quibuscumq^z poterimus, semper
illi vicissim gratificari conabimur, neq^z ullum ex-
ga M^{tem} v^{ram} benevolent^{mi} fratris officium
requiri à nobis patiemur. Atq^z ita ut ab illa su-
mus admoniti, t^{im} in expedi^o N^{unctio} Apostolico
et illius à quo legatus est, et n^{ra} dignitat^{ere},
sumus memores, t^{im} ne quid Resp^z Regni n^{ri} detri-
menti accipiat omⁱ cura et studio providebimus.
Et si autem utrumq^z ita facere nobis fuit consti-
tutum, quāvis à nemine admoniti fuissimus,
currentibus tamen. Et quod aiunt ^z calcare addidit,
M^{tas} v^{ra}, Quo nomine fecit nobis gratissimum,
neq^z verò necesse fuit ut tam officiose nobis grās
ageret M^{tas} v^{ra} de eo, q^d promissi n^{ri} memores
certiorem illam fecimus de N^{unctio} quem ^{ad} C^{asa},
rem Turcarum missuri sumus, Fecimus enim id
pro officio n^{ro} et quidem libenter, Neq^z minus liben-
ter, cetera quoq^z faciemus om^{ia} quae M^{tas} v^{ra}
fieri à nobis postulat. Deq^z Ser^{mo} do: Joanne
Vngariae Regi cura nobis futurum est: ut ne
quid causa sit, quamobrem M^{tem} v^{ram} am^o
ab illo alienare esse oporteat, ut quae ad pa-
cem, concordiam, et tranquillitatem existimave-
rimus pertinere, in h^{is} conficiendis nihil stu-
dii et laboris praetermittamus. Qua de re senten-
tiam nostram uberius M^{te} v^{ra} Legatus n^r
explicabit, quem brevi ad illam mittere decrevi-
mus, De rebus novis quarum nos fecit partici-
pes, agimus M^{te} v^{ra} grās, Deum precamur, ut Coc-
sar^{es} M^{ts} cogitata secundet, utq^z ea om^{ia}, quae
ad Reip^z Ch^{ri}stianae utilitatem facere decrevit, fue-
licem exitum sortiantur, Crac^{ae} prima Decembris. 1539

Sigismundus Rex.

Sigismundus primus Rex Polonie
Imperatori Romanorum Carolo .v.^o

Quæ nunc agantur in Germania, et quam non desint qui Principes et populos Christianos ad defectionem ab Ecclesia Catholica sollicitent, Exploretur: istæ Mæi vestræ proculdubio, quæ ut à nobis pluribus scribi sit necesse, Sed cum difficile est tacere cum doleas, tenere nos non possumus, quin ea ipsa de re Mæi vestræ pauca scriberemus doloremque illi vestrum, quem opinione omnium maiorem accipimus, ^{et} ~~impetivimus~~ Nam cum publice dolemus, quod ita multos usque adeo dissipere videmus huius fratreculi comita nescio quæ pluris faciant, quam totius Ecclesiæ consensus, tum privatim inde non mediocrem luctum hausimus, quod cum proximis superioribus huius filiam vestram primogenitam disspoderamus: is quoque in eandem se Nassam protrahi passus est. Neque verò defectionis huius aliam causam videmus, quam quod prerogatur toties semel ad dictum Concilium, Itaque misimus Legatum ad Sanctum do: vestrum, atque admoneri Sanctum eius iussimus, ut ne quid curæ hinc de congregando Concilio praeverteret, ac promitteret, ne ex mora ista et commutatione, ingens Respublica Christiana detrimentum capiat, Nunc à Mæi vestræ maiorem in modum petimus, ut ipsa quoque suam in ea re auctoritatem interponat, et urgeat atque iussit apud Sanctum do: vestrum, tandem ut aliquando diu expectatum

Concilium istud, congregari velit, Nam quo diutius
 erit emendatum hoc maius est periculum, ne plures
 adhuc in adversariorum Castra se conijciant, Nos
 certe undiqz iam sumus huius circumsepti, qui pravis
 de fide opinionibus mentes imbutas habent, in ipsa
 etiam Vngaria tota, Oppida videre licet vicina la-
 be infecta. Quo minus prestare possumus, ut vel
 nostros homines sartos, tectos, ab ipsa peste conser-
 nemus. In qua cogitatione etsi cura v^{ra} omis con-
 sumitur, tamen verum illud esse experimur: aliquid
 mali propter vicinum malum. Quare iterum atqz
 iterum rogamus Alt^m v^{ram} ut pro virili sua
 contendat et elaboret r^e qua mora longior congre-
 gando Concilio interponatur. Rem fecerit M^s
 v^{ra}, cum toti Reip^e Christiana cum primis vti-
 lem, tum nobis vehementer gratam. Quin
 & Deo nullam offerre possit M^s v^{ra} victimam
 gratiorem, quam si toto pectore in eam curam in-
 cubuerit, ut ista religionis dissidia tollantur, atqz
 Vnitas Sp^s inter omes in vinculo pacis conser-
 tur. Sed ab im^ani Turcarum Tiranno quan-
 tum Reip^e Christiana discrimen imineat, non igno-
 rat proculdubio M^s v^{ra}, cui non alia potest
 dari leticia maior, non aliud preberi spectaculum
 inemendius, quam si Principes Christianos armis
 inter se certantes, mutuaqz cede se conficientes
 videant. hinc et crescent animi et in spem quan-
 dam erigitur ea qua Reip^e Christiana crudelia
 cogitat, minore negotio perficiendi. Quamob-
 rem omnes, qui saluam esse Remp^{ram} volu-
 mus, omnia facere debemus, ut spem hanc illius,
 debilitare potius q^{uam} augere possimus. Et quom

ille ex odiis nris, dissidiis, bellis, praeclaram sibi
dari occasionem existimat ad rem contra nos geren-
dam, tanto maiore studio elaborandus nobis est, ut
quae illi res erigunt animos, nobis vero contrahunt,
quae spem illius confirmant, nostram extenuant, quae
robore illi addunt, nostras contra vires exhauriunt,
ea tollantur: Rep: nra Christiana, excidantur &
exterminentur ex animis Christianorum Principum
omnia odia dissensionis: inimicitiae, et cum satis-
din armis certatum sit, certetur tandem aliquan-
tulo amore, benivolentia charitatis Christianae. Ea
cura etsi omnes Reges et Principes Christianos
attingit, propius tamen pertinet ad Mtem vram
quae Principem inter omnes locum obtinet, quae etsi
magnam est ex eo tandem consecuta, quod inimi-
citas suas Reip: donavit, non tamen satiam
ea re officio si suo functam existimare debet, nisi
ceteros quoque Principes Christianos exemplo suo
ad omnes offensiones deponendas provocet. Cum
itaque videat M. vram, inter Socrum do^{Christianum} Christianorum
Danielem Regem, et inter Mtem Fridericum Comi-
tem Palatinum Rheni exiciale quoddam bellum
parari, inter quos quae fuerant triennales Indu-
ciae, iam prope exierunt. Proprium hoc est Mti
vrae officium iratos eorum animos conciliare, atque
eos inter se dissidentes, in gratiam, concordiam, &
amicitiam restituere. Quam curam et cogitationem
ut ne gravatim Mtas vram suscipiat maiorem in
modum petimus. Quod si perpetua inter eos pax
et concordia confici non potest, illud saltem
pugnet Mtas vram, ut Inducia provagentur,
Nam si unquam antea, nunc certi contra communem

Christiani nominis hostem Sinceretismo opus est, ut
positis inter nos odiis, de propulsanda vi illius solli-
citi simus. Nullum esse potest munus Christiano Prin-
cipi dignius. Et apud Deum gratiam imbit. M. vera
et apud homines laudem consequetur, et tum nobis
gratum faciet, tum toti Reip. Christianae plurimum
comodabit, quae diutius sana et foelix valeat.
Dat. Craconiae penultima Mensis Octobris
Anno Domini M. D. XXX. IX. Regni vero
nostri Anno XXX. III.

Legatio ad Coesarem Turcarum latine
scripta domino Soboczki data. 22. Decem-
bris anno 1539.

Salute dicta, agende erunt Imperatori gratiae,
quod tam clara dederit argumenta amoris et be-
nivolentiae in nos, suae quod nos tam longo à se
locorum intervallo disinctos gaudiorum suorum
participes fecerit, Atque invitatos ad ea voluerit,
Quod nisi nos vel ardua Regni nostri negotia vel
itineris longinquitas, et animi tempus difficile,
retardasset, fuisset procul dubio, et quidem cu-
pide ac libenter, ut aut nostra ipsi aut Serenissimi filii
nostri praesentia opulas illius honestassemus.
Sed quando licitum nobis ipsis non fuit, misisse
nos nostri loco. F. tuam, ut gratularetur M. eius
de iis quae lata ei et secunda actiderunt, Ac quo
magis testatum omnibus faceremus amorem erga
M. eius et benivolentiam nostram, voluisse nos

ei per F. tuam munus hoc nro nomine dari exi-
gnum quidem, sed ex abundantia amoris, erga
M. eius nri profectum. Quo magis fore confidi-
mus ut id boni consulat atqz ut in ea amicitia
quam nobiscum habet constitutam perserveret,
atqz in hiis quae sunt tanta foederibus perma-
neat. Quando quidem, et nos omnia semper facturi
sumus, quae non modo ad retinendam, verum
etiam ad augendam et amplificandam eam qua
nobis iuncta est cum Mte. eius necessitudinem per-
tinebunt. Cum haec verba fecerit F. tua, dona
offeret, quo tempore magis ei videbitur opportuna.

Hiis rebus confectis munusculisqz oblatis grās agit
F. tua M. eius. q. memor amicitiae ac frū amoris
erga se nri postulante id nro nomine Legato nro,
mandata dederit ad Caesarem Ptolemaeum, ut
ne nos ditionesqz nras bello prosequeretur, neve
excursionibus ullis uteretur. Quodqz ad eandē
rationem edixerit praefectis arcium suarum quae
sunt in confinis Regni nri, ut suos in officio
contineret, neve permitterent eos in fines nros
incursare et aliquo homines nros detrimento
afficere. Quod si qui secus fecisset in eos exem-
pla severitatis aderent. Quae quidem omnia valde
de nobis grata acciderunt. Cumqz vicissim
à nobis postularat M. eius Legatus, ut nos
quoqz provideremus ne nri homines, aliquid iniu-
ria facerent, iis qui sunt illi subiecti. Quod si
nomen alienius apud nos de iniuriis esset dela-
tum simili^m cum si convictus esset animadversioe
uteremur. Quod quidem nos lubenti atqz alacri

animo facturos nos esse recipimus, Sanctisq; &
inviolabiliter conabimur observare.

Ceterum quae mandata dedit Altas eius ad Casa-
rim Breconiam, ea an perlata ad eum sint dubi-
tamus, Nam cum domi cum Nuntius Mis eius
non reperisset, persequutus non est, sed apud Prae-
fectum quendam eius lras reliquit, Quibus cum
v^{is}um oportuerit, quoniam id in hunc usq; diem
factum non est, pertenui sumus spe cum mandata
Mis eius accepisse, Quamobrem petit F. tua ab
illa^{nt} ut promissum velit deus, quo voluntati et
mandato eius satisfiat, neque Tartarorum ex-
cursionibus et latrocinijis fines Regni nri sint
infesti. Dicit praeterea F. tua, qd Praefecti Q^{ran}
Mis eius non ea qua par est cura et diligentia
sua continent, quominus excurrant in fines nros.
Nam non ita pridem simul atq; e Regno nro
egressus est Altas eius Nuntius Kijerdei, terras
nras hostiliter ingressi sunt, magnaq; damna
intulerunt Turci Bijalogradum cum Tartaris
coniuncti, inter quos cum captus Turcus unus,
per F. tuam ad Altam eius eum mittendum duxi-
mus, ut ex eo cognosceret de eius consensu et
voluntate excursions istae factae sunt.

Dicit etiam F. tua, qd in hunc usq; diem man-
dato Mis eius paritum non est, neq; deducti sunt
omnes de pascuis nris, Id quod petit F. tua nostris
verbis, ut ista tandem aliquando transigantur
et ad optatum exitum perducantur, ut ne praeter
voluntatem nram, prata nra depasci cuiq; liceat,

Nam Pastorum pretextu ultro citroque multa furtiva
fuerunt et latrocinia, quae minore negotio reprimi po-
terit, cum utraque pars extra fines suos non pro-
cesserit.

Quod si hac in parte quesitum fuerit de F. tua num
administrata sit iustitia M^{ris} eius hominibus, ita ut
per Legatum postulavit, administratam esse r^undabit,
octiso enim Mercatore Turco, quorumque res eius
recuperari poterant, et sunt restituta. De iis vero
qui faciunt hoc patravimus, sumptum est capitis
supplicium, Quia et investigari diligenter facimus
sicubi quae res adhuc latent, ut et reperte per
Offices n^{os} assernarentur, et suo tempore ei cuius
propria sunt redderentur.

SED et alius Mercatoris Turci, qui Vilna
mortuus, quorumque reperta fuerunt ea sunt resti-
tuta, Itaque et duorum Mercatorum, qui Leopoli
in vita excesserunt, res, merces, quae omnes M^{ris}
eius Amctio Kierdey sunt data,

De omnibus ablati res est per concordiam transacta,
cui concordia satis ut fiat cura nobis facturum
est.

Qui nuper furtiva fecerunt quidam ad Ozakow
eos investigari diligenter, Nondum reperti sunt
sed ubi p^{er}tas eorum facta nobis fuerit, debitas
suae temeritatis penas persolvent,

Ab solutis negotiis nostris in hanc sententiam, F. tua,

verba faciet, Quod visum est nobis in memoriam
reducere M^{te} eius, Quod rediens Legatus n^r, qui
n^{ro} illam nomine per Aijassbascham rogauerat, ut
eo quo coeperat favore & benivolentia Serenissimo Do: Io:
Regem Vngariae filium n^{rum} charissimum prosequi
pergeret, hoc nobis responsum attulit: M^{tas} eius
etsi offensa sit a Rege Io^{ne}, non detractare tamen,
quin enim in gratiam suam recipiat, Si modo Rex ea
qua par est ratione in gratiam se a M^{te} eius recipi po-
stulauerit, atq; id quidem tempore, quod nobis re-
sponsum gratum attulit, cum Serenissimo Regis Io:
filii n^{ri} causa omnia velimus, atq; illi honestissimum
cupiamus, cui q; filiam n^{ram} collocauimus, hac
vna re adducti sumus maxime, quod non minori
eum esse gratia, apud M^{te} eius persuasum habebamus,
quam qua fuit illo tempore cum rebus eius magno
fuit praesidio M^{tas} eius, cumq; lris suis sepe nobis
eum magno studio commendauit. Cum itaq; respon-
sum hoc nobis gratum Nuntius n^r attulisset, cum
ipsum, ut primum rediit ad Serenissimo Do: Io: Regem,
misimus, ut ipse quae audisset illi referret, Is cum
plurimi faciat, favorem et gratiam M^{te} eius atq;
omni honesta ratione conciliatam illam cupiat pro
virili sua, Significauit nobis si Legatum suum
mittere, qui constituat rationes suas atq; hoc agat
M^{te} eius ut gratiam illi reconciliet, atq; vna nos q; pet-
it, ut intercederemus pro eo, apud M^{te} eius, ut
Nuntium ipsius benigne accipiat et eorum quae
petierit compotem faciat, Nos quibus & olim cum
Rege Vngariae constituta fuit necessitudo, cum
sororem eius in matrimonium accepissemus, et
nunc ea magis est aucta et confirmata, posteaq;

○

filiam illi nr̄am collocaminus, in quam suauissimū
sumus effusi, nihil optandum nobis magis existi-
mamus, quā ut Cœnerum nr̄m ita ut antea
grā florentem apud M. eius videre possimus, atqz
paci in Regno suo et tranquillitate fruente[m],
Itaqz studium hac in re atqz operam nr̄am proli-
xi illi promissimus, Quo magis ex animo petimus
M. eius, ut cum grā sua proseguatur, neqz pristina
erga illum voluntatem suam immutet, Nihil nob
hoc tempore M. eius facere possit gratius ~

Si postulabitur à F. tua ut p̄s adsit cum Regis
Joannis Orator, legationem suam exponet, dicit
licet non facta sit à nobis certior an ei adesse
liceat, Quod visum fore F. tua non putabat, atqz
ideo quā est voluntas ea de re nr̄a percontata
non est, tamen si ita visum sit M. eius quando
quidem ^{scit} F. tua magnam ei nobiscum amicitiam
intercedere, nō recuset quominus Legationi intersit.

Quod si quid querere velint ex F. tua, p̄nto
Nuntio Regis Ungariae, quod curam illo dici
re tutum non esset: deliberationis se dicit indigere,
ac deinde absente id qđ dignum videbitur v̄ndebit.

Non aliud erit Officium F. tuae, quā ut Regem
Joanem apud M. eius in grā ponat, praterea
nr̄o nomine neqz aget, neqz respondebit quicquā.
Quicquid aut quæsitum, aut postulatum à F. tua
fuerit, sine per M. eius, sine per Basschas, sine per
Legatum Regis Ungariae de quo mandatum
nostrum non habeat F. tua, honeste se excusabit,

paucis verbis, ut ne sit disputationi locus, neq; se
quicquam in mandatis habere dicet. Quod verò ma-
datum est à nobis f. tua de grā reconcilianda id
quoties usus erit, vel potius quoties velit Orator Re-
gis Vngariae f. tua, vel coram M^{hi} eius vel coram
Basschis opportuno tempore.

Quod si prius ibi aderit Palatinus Syradien, ne quid
cum eo f. tua comune habeat, Quod quidem ad
Legationem attinet, licebit tamen audire si quid
ipse emiciet, Sed consilio tamen illius f. tua nulla
in re utatur, Quandoquid ille nullum habet à nobis
mandatum, et prater scientiam voluntatib; nrā
istūc est profectus. Quo f. tua significare poterit
si quid de ea requisitum fuerit.

Cum venerit f. tua ad Voievodam Valachiae explo-
rabit qui sit status terre illius / quod si ita ut nobis
imper est remūciatum offendit aliqua re. M^{tem} eius,
rogabis eam nrō nomine, ut cum grā sua prosequa-
tur, atq; ut quae terre pars adempta ei est, eam
certa pecunia redimi patiatur, ita ut ei cum M^{te}
eius conueniat, Quod si non dabitur facultas ea
de re apud ipsūm Cæsarem verba faciendi cum
Basschis f. tua agit, quibus nos bene velle signi-
ficabit Voievoda, sed quoad id bona cum gratia
Cæsaris fieri possit, quam sine vlla offensione
volentiam ante omnia cupimus.

De Batro deq; reliqua Terra Sczfma coniungis
nrā, dicet f. tua M^{hi} Cæsare, quod et si per
Numotum nostrum lras nobis miserit, quibus

prospectum esset securitati terrarum illius, neque ullum
à M^gis eius exercitu periculum impenderet, quoniam
tamen iam olim datus sunt eis loca veremur ut satis
sint ponderis habituri. Quamobrem petit f. tua
ut M^gis de mo prospectum velit eorum terrarum
securitati, ne quid detrimenti accipiant? ~

491
400

Littere Coesaris Thurearum quas Soboczki
orator ab eo attulit

IAN Pan wielki Soltan Sulajman z Bozei la-
ski, Lisszemi Pan wielkiemu miedzi Czeszianski;
mi Panij, ~~W~~^{no} ~~Meisze~~^{mojasseny} ~~szere~~ vierze Pan Staremu ij
mędrému ij bogatému, Osnaimnijem wam kotori
czassu nasz list do was przijdzie, abiszcie wiedzieli oim.
ktorego szcie do naszego wielkie Dworu swego
wierzni Sluzgi Soboczkie do nas wpossełstwie poslali,
ij pissaliszcie tak do nas. Czo ten was Possel przed
wami iakie possełstwo sprawi od nas, abiszcie mu
wierzili, i sz sprawił possełstwo od was do nas,
a mi smi mu wierzili a barzo dobrze wedlug na-
szij prziasni. Pissaliszcie zatim do nas o Czarza
Tatarskie Sabelkijerzia, i sz bi jego poddani
mieli do waszej Ziemie przijachacz, i waszym
poddanym szkodzi miakoz wzimiez, ij Bialobroz-
kiego Sandziaka tesz ktorzi pod ie moz sz sz
i sz bi tesz mieli spiknawsz sz szie wespolic przia-
chacz do waszego Panistwa. Kiektim waszym
wsszizem szkodzi pocinili, waszych poddanych nie-
ktorich pobili, a niektore tesz wmielowoz pobrali
ij gijch wsszittke maie'nosz ij bidlo przeciagaw,
sz sz przez Nieste, a niektorim waszym poddanym
owce pobrali, nam to iest niebarzo miela rzecz
i sz sz ze sz sz tak stalo, i sz tak barzo wielkox
zkodzi przez nasze wiedzienia wzimili, Nam tego

barso zaul, wśakże dla waszei dawni przjasi
pissalismi do Czarza Tatbarskieo, ijesli bi ktori
wasze taki wjeziemi bel, ali wam wroczono ij
szkoci wozitke waszim poddanim oprawiono,
A potym. zadaliszcie nas o Krola Vęgiwskieo
o Jamseha, czo szcie tknie ote rzecz ij dla wa-
szei dawni prziasni wschytkom to wziml, ij pis-
salem tysz do was tak abiszcie wiedzieli, iysz to
prawna rzecz ktorasmi ku wam przizekli ij
nazi szcie to mienaidzie abiszcie tak wiedzieli.
A wśakże possla Sobozkieo poslalismi do was
stym listem wieszyszcie wśdrowijn abiszcie tak
wiedzieli. Dat Wandmopolu ~

Miedzi Crzeszianskimi Pani, Pana wielkiego
Wmoizeszowi wieze Pana Stareo ij mędręgo
ij bogateo Polski ziemie Krola, Siin August
Sigmunt, wam osnaimnieni ktoreo zassn
nas list do was przidzie abiszcie wiedzieli, wmoi-
zeszowi wieze, wasze Ociecz do naszego wielkieo
Dworn ktoreo Possla poslal, przitim Poslie wi-
szcie tysz domnie list poslali ossobni zalęgaicz ojza
swieo naprzod i sami szcie o kazowaliszcie naprzegino-
ko nam. Jam dla waszeo Ojza prziasni dawnij.
swami tysz takiesze chize prziazilem biz iako ij
zwaszim Oicem iesli sami bendziecie chize
wtei ze przjasi przjazielskiej list pissalismi do was
ij przis waszeo Possla smi przisslali abiszcie tak wiedzieli
Dat iako wiszei ~

Responsum quod Soboczki à turca attulit

O Krola Jana tak powiadziano
A iaschbascha bel zlowiek proutki à gniewliwy,
à gdy schie' wzgniewal tedy to mowił zo mni zliwa
do vst przimiosła. Cessarz nigdy schie' niegniewal
na Jana Krola ani schie' gniewa ij owšem chze
biez nami lastawo, ijeno schie' tesz on miedzi za;
goriva tak iako nami prziesłusze, à gdy Rossel
w° przyjedzie chze mi smim snadnie vgozisz ij wsebit;
ko prziasliwie nalożisz. ~

BASSCHOVIE

Panie Rosslic, Cessarz schie' na Krola Jana
niegniewa, ale on ma wiedziez iako powiniem
Cessarzowi, bi ale Rossla poslal, teraz wasz Pan
trzeziw° Rossla slie, à to wasz Pan Cessarzowi
niez niepowiniem ieno iysz mni iest prziazielem,
Krol Franczuski poslal Rossla na vessle Comi;
za wprawdzie ale wssz poslal, ktori schie' tesz
priazielem pozita Cessarzowi, à tesz go slal pro;
szisz Cessarz, Krol Ferdinand, to iest niepriza;
ziel Cessarzski tego Cessarz nieprossziel, niewiem
iako schie' dowiedzial oim vesseln przislal voir;
wodzicza waszcoo, w° Rossla iysz nie masz, ale

bi jeno possel przjaghal, sudnie wssztko postano;
 viem, vslizawsezi co bndzie powiedal, a ijako
 sebie bndzie chzial przegziwko Cessarzowi zachoi-
 vacz, a le postal Cezarza i tu bel, o powiada:
 izuz Rossla wielkiego, ij mial przjaghal, a
 vszi ije niemasez, ale suacz moze biez isze.
 Jam powiedzial isz tak ku Panu memu wsska-
 zal, isz ma poslac Rossla ku rozmoiniu
 ij postanowiu rzeci swogich do Cessarza
 w mzi.

Rosthumbascha

Cessarz dal mu swy ziemie, ^{oginac} ktore wziel
 s swex Sgablax, mogl zi bi tego biez wdziczen.
 Jam mu pissal abi Rossla postal, a mogllibi abi
 sam przjaghal, ij sli iaki niedostatek nani, kdi bi
 przislal, omowiel bi niemam, A postabi zo kol-
 niek zo bi mial, Cessarz to sam mowiel, kiedis-
 mi wmslwie pzed Cessarzem smianke omu
 zimij isz Rosslow miescie, pzes przigini to nie-
 ist, Cessarz mowiel, muszi abo niedostatek nani
 biez, albo niesmie pzed zadani, abo wsd ija-
 ka przigina temu ist, ia temu niewierze abi
 on zapamietal dobrodzistwa mego. A le Ces-
 sarz dal bi mu abi sgiu zapomogi wskarbi
 v woisko, a suacz bi wtem idna godzina prz-
 sglu isz bi to zasgluzel Cessarzowi.

Hoc dixi Regi Mei Secrete, Quocum
 Luthascha locutus sum.
 Potkalem Sluzibniki Pana Laskiego, ktory

mi pomiedzieli iſſch ten Gemięz Krolia Vanguirſkie
mielaskanie odpravione, przeto iſſch tu miał ſkarſſiez
na Pana iſch, a iſſch miało iemu pomiedzić iſſch
Ciffarz wijećzi wijećzi Laſkiego ſlinie niſch Krole;
wi Janowi, a tak iſſli to doſto Krola Jana, iakoſ
podobno doſblo: Kiedzi mnie doſblo: zo mi do
tego muij: tedi owa wſſijel zo innego przed
ſſie, abo Poſſel miſmiał iachac iſſli go kiſch
to doſblo aſſ bi ki ſiez na Pana ſwego wlozł
Baſſcha pomiedzial to mielo: omi to ku ſwej zięzi
mowij: kaſſdi za ſwim: Prawda iſſch on nie:
ktore zięzi chzial iednaz: ij o Krola Jana
powiedzial iſſſ ſſie ſſiſſali tam iakoſch po ſmierz:
zi: a iſſch ſobie ſſie ſſiſſali ieden drugiego mi od
ſtopiez: a kiſch mi mi powiedzieli iednaz ij
ſwe zięzi, a Krolowi Janowi daj pokoi: ten
ieſt poddani niſch: wſſak wiezie panie Po:
ſſie, bi dwa bracia na iedno iablko trafili
kaſſſ bi ie ſobie volal: takieſch omi mowij
za ſwim iako kto ſobie: tak kiſch ij ſwim
zięzi, ale to nieieſt nigdi mowiono od naſ.

O Czarza Przecopſkiego
Na moie Poſſelſtwo, wſtanie Ciffarz ſam powie:
dzial, Opatrzemi to.

Ludwi Baſſcha Powiedzial: Do
Czarza Przecopſkiego: Ciffarz Poſſie, abi ſſie
zachominal przegine Krolowi ieo Mozi: tak
iako mi ſſie zachowivaniu, pod laſkex Ciffarſkex,
a ſſe ſrodze iemu Ciffarz roſkaſi.

O Polia

Miałem wielki spor Słasschami, wiodłszy to bież
pola Króla i^o m^oie: podle nauki ktoręm miał od
pana Hassliżkiego Starosty, na ostatek natim sta-
n^oło, i^y powiedzieli, i^{ss}ch Cessarz poslić tam na te
Pola i^odn^o. Król i^o m^oie: niechaj drugiego poslić
ktore bi tam te m^oie szła wkazal, a tam albo sp^odz^o
i^{ss} Owece, albo w^oszak to i^{ss}st prz^oijazniłska, i^{ss}st z^o
sz^o nie mog^o ob^osz^o b^osz^o t^och tam pasz^o poddani
Cessarz^oz^o, niechaj bi dawali. Królowi i^o m^oie, ta-
kow^oz^o dani, i^{ss}ch Cessarz^oz^o dawaj^oz^o, a g^oli ten
w^oijedzie od Cessarza da znać Królowi i^o m^oie
ab^o t^osz^o swo^o w^oisslal

O Tatari Białogroczfkie

Ktorzi zimli skod^o w^oziemiach Króla i^o m^oie
poslić Cessarz Kierdeia, i^y Czawossa zdworu swo^o
a rozkaze i^o tak z^okaraz, i^{ss}ch to i^{ss}awno kasz^oz^o
nim b^ondzie, i^y Królowi i^o m^oie, i^y t^o ktorzi i^{ss}m
tego pomagaj^oz^o: ab^o dopuszcaj^oz^o

O Sandziaka Tchinskiego

O rosprawie ktorę miał Spr^oetwizem, etc. Rz^okl
Basscha i^y tego sz^oie tam do w^oidz^oz^o, a t^osz^o i^{ss}ch
sz^osz^oz^o z^o i^{ss}ch i^{ss}st skaran

O most pres Niestr

Most niei^{ss}st z^ocz w^oiezna, b^ol Most al^o niei^{ss}st ani
b^ondzie: i^y to m^oie b^ol Most, al^o lawki b^oli z^o brali

Kamienie pomiech chodzący na budowanie zamku
a zo to za szkoda. K. i^o M^{ci} i^o Camienie brano.
Krol i^o M. takze moze wozyc ziemie Cessarski
boż szkody jego, i^o poddanych jego

O Bar

Dani są listy, i przyniosłem je takowe, iakiem miał
w rozkazaniu od Crola i^o M^{ci}, i^o Barbarossie
za przypominaniem Jamssbekowim miano rozka-
zać pilnie abo Ludzie i^o nieginili szkody s Morza
tam tym Panistwom Krolowi i^o M^{ci}

Vjéšmie Aliencie

Ktorzy byli nalezieni poddani Krolowszji, ktore
Tatarowie Bialogrodzcy: przyniosłem list Cessar-
skij abo byli wolnie puszeni gdzie bi byli ktorzy
nalezieni: A ten list ma na polim biez na kto-
rim Zamku pogranicznym Krola i^o M^{ci}, i^o gdzie
bi byje polim kto dowiodzial, o swim podda-
nim abo powinowatim wturczy, tym listem ma
i^oż, a wozyc swego, a każe ma biez wolno pu-
szen

O Fabianka Cursora Krol i^o M^{ci}

Przyniosłem list Cessarskij, Krolowi i^o M^{ci}
sktorim gdzie bi kolnie bel nalezion, ma biez wol-
nie puszen, a ten list z rozkazania Krola i^o
M^{ci}, Dalem pami Zapnikowi

O Voievode' valaskiego

Nicem niemowiel, bo mie' bel prosiel Voievo-
da valaski, i^oż i^ożli bi mie' bukai w kim imie-
nem jego, jego sin Alexander, i^o Hetsman

ie^o Mihał, abiech moviel iesli bi mie' notim nie schu;
kali, abiech dal pokoi, o tosch gdin bel na Dworze
Cessar skim, tedi mi niez niemoviel, Jam tosch
vrzezi ie^o niez niemoviel

O Kxiędza Belskie^o

Niemo glēm Bije niez dowiedzięz co tam spravo;
val gdi bel na Dworze Cessar skim, vni sluiēm
ziniel zmianke' onim s Basshami, ij Sijanus'
bekem ale go zadni mēsua ā ni pamietā

Thomas Sobozki manu
sua, ffr.

Sigismundus primus Rex Polonię
Suleimani Cæsari Thurcarum

Rediens ā Mte vřa Legatus nr, grata nobis oia
retulit, Quo nomie Mti vřa grās agimus, q po;
stulationem vřam tantam rationem habuerit,
Coetorum illud Mtem vřam celare volumus
quę promissa per illā sunt Legato nrō: ea nonq
præsita esse, Nam neq; ad loca vbi greges pa;
sentur pręter voluntatem vřam quisq; venit
ā Mti eius neq; captivi nobis sunt restituti, Cuius
rei causam ex interprete hoc nrō Mtās vřa
cognoscit, ā qua petimus quę semel est pollicita
vt id primo quoq; tempore confectum dare velit.
Rem nobis gratam et omī officio nrō compensand
factura Vilni, x^a juli Anno domi M^o D^o x^{lo}.

445

Legatio ad regem Ioannem vngarie
Mco domino Petro Kmita de Vismice
Palatino et Capitaneo Crac regni Lo:
lome Marshalco vltima Decembris

1539

SACRA M^{tas} Regia, domine, domine clementissime,
Ser^{mo} domⁱ, Sigismundus primus: et Secundus: p^r
et filius Polonia Reges atq^{ue} vna Ser^{ma} Regina
Bona domⁱ mei clementissimi: mandare mihi dignati
sunt, vt Sacram M^{tem} vram quam officiosissime
salutarem: atq^{ue} ea omnia M^{tem} v^{stram} verbis
meis deferrem, quod a Parent^{ibus}issimis indulgentis-
simis filio dulcissimo deferri par est, pacem
p^recipue: tranquillitatem: rezumq^{ue} omnium suam
prospexitatem p^recarer, Quod quidem omnia ita vt
in mandat^{is} habeo Ser^{monum} Principum et domⁱ,
vni^{us} meorum nomine Sacrae M^{ti} v^{re} ex animo
p^recor et opto vt quam longissimo tempore salua
et incolun^{is} in pace et tranquillitate Regnu^m hoc
suum moderetur.

Cum multi sint vltro citroq^{ue} Legati missi, cum a
Sacra M^{ti} v^{ra} ad Ser^{mones} Principes meos: tunc
a Ser^{monibus} Principibus meis ad M^{tem} vram, vt
tandem aliquando ea perficerent, quae diu multumq^{ue}
de Dole et contra Dole sunt agitata, Quomodo
causae de his Ser^{monibus} coniungi M^{ti} v^{re} possit
atq^{ue} in longitudinem prospici, nescio quo fato
evenit, vt in hunc vsq^{ue} diem nihil sit ea de re

certi constitutum quod utriusque partis iudicio ac
voluntate probaretur, Itaque memores patrum frun-
gendi officii sui Serenissimi Principes mei, atque ex animo pro-
missum iri cupientes alteri filiae charissimae, alteri
sororis dulcissimae Matris vestrae coniugis Serenissi-
morum atque istud una socium perpendentes: quam
incertum res sint humanae adeo, ut ne crastinum
quidem sibi quisque polliceri queat: cum nemo: quod
seorsus vester vobis scire possit, mihi huiusmodi
promissionem hanc imposuerint, de rebus huius cum
Matre vestra conferendi, et certi tandem aliquid
statuendi, neque nisi confectis rebus hinc me di-
sciderem insserunt, Quando enim animus iam pro-
pe vobis intercessit, cum negotium hoc inter
Serenissimos Principes meos et Matrem vestram agitari
coepit, Cupimus Serenissimi Principes mei, ut
ne qua mora longior afferatur, Sed praeter me
manus extrema rebus huius imponatur, Sed ea
de re differam vobis cum tempus mihi como-
dum per Matrem vestram fuerit constitutum.

Secreta Legatio

Nemini dubium est: quanti Matrem vestram semper
fecerit Serenissimus Princeps et dominus meus, qui
cum sororem prius eius in matrimonium accepisset,
simul ut intellexit Sacram Matrem vestram ad
Serenissimam filiam suam, animul adiacisse, atque
eam uxorem sibi dari voluisse, et si non igno-
rabat, qui esset Regni Vagavia status, quo
modo vnius imperio non subesset, verum etiam

in lubrico versaretur, atq; in maximum periculum
et extremum periculi discrimen adductum esset, tan-
tum tamen indulget amori erga M^{tem} vram
suo, ut oblitus incommodorum et periculorum
omnium, id quod habuit in terris pignus horis-
simum, filiam suam dulcissimam M^{te} v^{ra}, lu-
benti atq; alacri animo tradiderit,

Quo quidem tempore, quae pacta intercesserint: nihil
Sermonum duorum meorum et vram M^{tem}
sine Legatos potius à M^{te} v^{ra} missos tenet pro:
caldubio memoria sacra M^{te} v^{ra}.

Ne erat constitutum tempus quo praestari pa-
cta deberet id iam pridem praeteriit, et quid
prope duplicatum. Neq; dum tamen eorum
quae pacta sunt quidquam apparet, habet M^{tas}
v^{ra} quod tota menti petunt, habet in m^{em}oria
magis Regis filiam, quae non maiorem magis
quam suis ipsa virtutibus clara est et conspicua
haud facile ut quisq; statuire possit, quid in ea
comedet potissimum eximium ne oris decorem, ac
gram quandam, et v^{er}umst^{an} singulararem, et
prudentiam, admirabilem, an modestiam in-
credibilem, an summam pietatem, totiusq; vite
integritatem, At illa et talis ipsa, et talibus
prognata, et tali ac tanto Regi animum iam
prope veritatem coniuncta, non habet adhuc
ubi pedem in suo ponat, non habet ubi quod
Deus quam divitissime prohibeat, si quid hu-
manitus actidat doctum suam et contra doctum
repellere possit.

Misit M. v^{ra} Legatum suum, cum qui nunc latere
illius assideret munus domini Franciscum de fran-
cipanibus. Archiepiscopus Colocensem et Episcopus
agricensem, qui et moram excusaret causa in
in eas angustias et difficultates collata, quibus
nunc vulgaris Regnum promittitur et pacta quae
ex parte mutari postularet, quod essent in hiis qui-
dam quae salua dignitati sua Altis v^{ra} facere
non posset.

Intelligebant Serenissimi Principes et domini n^{ri}
mora causam istam, non fuisse pericula ista
et difficultates Regni huius, cuius durior etiam
fuit conditio, quo tempore facta est obligatio, quod
multo tunc maiores ei metus impendere vidi-
bantur. Jam enim verum appetebat, quod bellis
gerendis maxime est idoneum, iam ingens
Turcarum Exercitus advenire in Valachia
dicebatur, et non mediocres terrores iacebant,
qui extrema aetate, quo tempore praestari
pacta oportebat, quasi sopiti omnes fuerint, Quid
itaque impedire potuit, quo minus quae diffi-
cilio tempore sunt promissa, ea minus diffi-
cili praestarentur, aut quid attinebat tunc pro-
mittere, si quid postea praestare non posse videbatur.

Quamvis autem intelligerent, haec Serenissimi domi-
ni, quamvis nullam iustam causam videret,
quamobrem hiis quae pacta fuerunt mora ali-
quid esset adferendum, pro eo tamen quod
faciunt Altis v^{ra}m, tulerunt moderate exen-
sationem, quae Legatus Altis v^{rae} usus est, libenter

accepterunt, culpam condonaverunt, pacis, quibus tene-
batur M^{te} vr̄a liberaverunt.

Ne expectabant Serenissimi Principes et domini mei
ut post excusatam tarditatem, tandem aliquando
fieret aliquod et adoptatum res exitum perduceretur,
Ecce autem disputare de pactis quam prestare pacta
visum est potius: durior esse dicebatur obligatio, qua-
re nihil remitti postulatum est, et dignitatis M^{te}
vr̄e rationem haberi. Concedamus hoc esse aliquid
in obligatione scriptum durius: Atqui alienum nunc
tempus est ea de re disputandi; tunc id facere licebat,
cum scriberetur obligatio, tunc omnia diligenter ex-
pensa oportuit, tunc adimi quedam, circumdaci, mu-
tari, fas erat, Postquam verò semel scripta est obligo:
per Oratores M^{te} vr̄e approbata, qui fidem suam inter-
posuerunt, Insinrandum dederunt M^{te} vr̄am aliter no-
facturam: non iam disputandi: sed promissa faciendi
tempus est.

Sed quid tandem est, quod adeo durum visum fuit,
M^{te} vr̄a indignum? Data fuit optio M^{te} vr̄a,
Legatis, utrum vellent eligendi: an ut certa bona
qua indicio suo Serenissimi Principes mei probavissent, do-
tis et contradotis nomine Serenissimi coniungi sua, de con-
sensu et voluntate Caesaris et Romanorum. R. M^{te}
obligaret, an tuto potius aliquo in loco Septuaginta
anvorum millia deponeret, quo sic eiusdem Serenissimi
Regine romibus satis esse prospectum videri posset.
Legati utrumque scribi maluerunt, ut M^{te} vr̄a inte-
grum esset utrum vellent eligere: alterutrum autem
facturam, cum personam vr̄a M^{te} sustineret

fidem, illius loco, suam obstrinxerunt, nec utraq;
conditio tanq; dura repudiatur, Et quam tandem
ob causam; q non sit personae dignitatisq; Regis, aut
ab alio Rege consensum petere, aut perinde ac si nihil ve-
rum inobilitum possideat, numeratam pecuniam
deponere. Et qui multo est istud durius in eam su-
spicionem à vrâ M^{te} vocari, cum Sermones dominos
meos, tum eos etiam quos misit M^{tas} vrâ Lega-
tos, quasi aut illi postulare, aut hui concedere aliquid
in animum induxerint, in quo labefactari dignitas
M^{te} vrâ posset, quod quidem ab utroqueq; natura
videtur esse alienissimum

Nam et Sermonum domini meorum amor et benivo-
lentia erga M^{tem} vrâ, testatior est omnibus q;
ut ambigi de eo possit, qui si vel minima ex parte
perspicere potuissent, postulandis hui, quae praemissa
sunt violari dignitatem M^{te} vrâ, nunq; ad ea po-
stulanda adduci potuissent, cum alterum se esse M^{tem}
vrâ, neq; separatim ei quidq; à se accidere posse
persuasum habeant, atq; illius iniuriam, suam ini-
riam: illius indignitatem, suam esse indignitatem
interpretentur. Et quos misit ad eam rem Legatos
M^{tas} vrâ, eorum spectata magis est et probata fides
erga M^{tem} vrâ, integritas, prudentia, et rerum
usus, quam ut ulli de eis suspicioni locus esse possit.
quod aut prudentia petauerint, aut consulto cogita-
toq; ad ea voluntatem suam aggregauerint, quae
praeter decorem, praeterq; dignitatem essent M^{te} vrâ,
verum ut Sermoni Principes mei, ita et Legati M^{te}
vrâ, facile perspiciebant nihil esse in obligatione ista
quod vel minima cum indignitate M^{te} vrâ sit
coniunctum,

Quod si deduci non potest de eo vera M^{ajestas}, quin lesam
existimet dignitatem suam, eo, quod in l^{ibris} Contra:
tus scriptum est, ut voluntas et consensus Impera:
toriae et Romanorum Regis M^{ajestatem} requiratur, ita
existimare debet, M^{ajestas} vera, non tunc eam lesam esse
cum ista scriberentur, sed tunc potius, cum eas pacis
conditiones quae perscriptae sunt, quas q^{ui}q^{ue} servari
iam necesse est M^{ajestas} vera susciperet. Quae si no:
putat aliquid de dignitate sua detractum esse, quo
tempore Regnum Ungariae, cum S^{ereno} duo Ro:
Rege partita est, quo tempore capita ista sine az:
ticulos confederationis, secundum quos obligatio
ista facta est approbavit, nihil est quod sibi persuadent
nunc eam deum violari.

Quod si ipsa Caesarica M^{ajestas}, aut S^{erenus} fr^{ater} eius c^{on}s^{ensu}
se conditionibus M^{ajestatis} vera obligassent, et S^{ereno} do:
mini mei cum alterutro eorum eiusdem modi po:
stera contractum fecissent, ipsi vero minime dubitassent,
ab alter utro eorum postulare, ut consensum M^{ajestatis}
vera requireret, atq^{ue} ita sibi persuadent, de utraq^{ue}
M^{ajestatis}, q^{uod} nihil ea re contra dignitatem suam fieri
existimaturum essent.

Sed si usq^{ue} adeo indignum hoc videtur M^{ajestatis} vera, ut
ad obliganda bona consensum postulet S^{erenorum}
fr^{atrum}, quod quidem cur indignum videri debeat,
neq^{ue} S^{ereno} Principes mei, neq^{ue} Oratores M^{ajestatis}
vera, viri prudentes, et non mediocri magnarum
rerum usu praediti, perspicere potuerunt: Sed
si ita vera M^{ajestatis} videtur, an non licet ad alteram
conditionem accedere, ut pecunia m^{erita} rata tuto

aliquo in loco deponatur? Verum et hoc alienum esse
à M^{te} v^{ra} dignitate putatur, q^d praesens pecunia,
ab h^{is} deum deponi consueverit, qui certas posse
ssiones nullas habent, qua ignominia aspergi
M^{tem} v^{ram} aequum non sit. Quasi verò nomen
hoc et insitatum, et non sepe ab alijs magnis Re
gibus factitatum postuletur. Non est necesse, aut
plures commemorare, aut abire longius. Maximilia
nus Imperator nomen longe latius multis Regibus,
provincijs, Civitatibus imperabat, et tamen cum ipm
quàmvis Imperatoria dignitate fungeretur, simili
tamen in causa Trecenta annorum Millia cer
to in loco deposuisse in confesso est,

Quare non vident Serenissimi Principes et domini mei,
quamobrem ea duriora cuiquam videri debeant,
de quibus inter eos, et M^{te} v^{ra} Oratores conveniunt,

Quod si queri liceret, multo inliorem querendi
causam habituri essent Serenissimi Principes domi
ni mei, quod tanto studio ab eorum M^{te}bus contrah
ditur, ut priore contractu, mutato, ad novas
pactiones veniant. Quod dum ab eorum M^{te}bus
postulatur. quid aliud postulatur, quàm ut illi se
parentes esse Serenae filiae suae; Adolescens v^{ro}
Rex frém esse sororis suae dulcissime obliuiscatur,
ut in paterna fruaq^{ue} cura et sollicitudine rebus
illis prospiciant, Quomodo in tuto colloca
ri possint, Quae res, quàm digna sit M^{te}bus eorum,
v^{ra} M^{te} iudicium faciat.

Proposito quidem sunt, per Legatum v^{ra} M^{te}

Arces quidam, sed cum razma nonnulli alieni
Iuris sint, quidam alius obligati, alie in hīs locis
sitae, ubi Turcarum semper infeste sunt Latroci-
nijs, ut periculum sit, ne, quod Deus omen obveniat,
in eorum quadoq; potestatem perveniant, Non
satisfuturum est, eas Arces dotis et contradotij no-
mini Serma conungi vram Mte obligari.

Sed si quae fuerint alia libere, nemini obligati, et
tutioribus in locis sitae, eas non reuocent Serma Prin-
cipes mei, modo, ut ea lege Serma Regina obligen-
tur, ut fructus ex eis ipsa percipiat sumptus vero
ad eas propugnandas vram Mtes faciat.

Et quando tantopere id cupere vident Mtem vram.
ut magis testentur studium erga illam suum liberat
Mtem vram molestia petendi consensus, à Serma
do Romanorum Rege, Inmodo Arces hae, quae
sunt obligandae, absq; hoc ipso consensu, tuto obliga-
ri queant.

Id nisi sit veniam sibi dari petunt Serma domini
mri, si pro eo ut parentis, et fratrem facere oportet;
tot Serma filiae rationes in tuto collocare cupiunt,
atq; magnopere postulant à Mte vram, ut prioribus
pactis maneat, et quo exemplo scriptae sunt lras Serma
domini mri, eod exemplo scriptas lras, quas vener-
salis vocant, mihi dari iubeat ad Mtes duorum
meorum perferendas, Dies quin adscribatur lon-
gior causam non dicunt Serma Principes mei, /
anno antipsozum, in Lithuaniam profectioem
rebus iis omnibus extrema manus imponatur.

Quod si tantopere sollicita est M^{tas} v^{ra}, ne qua in
re dignitas illius violetur, illud secum diligenter
expendat, q^{uod} non alia re violari possit magis, q^{uam}
si palam istud factum sit, quod pacta serbare, quod
fidem semel datam liberare recuset, in sermone
hominum, magnamq^{ue} vituperationem ventura esset,
M^{tas} v^{ra}, et secus de se multis existimandi locum
datura

Jam vero quae solent esse alia malorum semina!
vnde inimiziae? vnde bella proficiuntur? nisi
dum Conn^{ct} non statur? nullam hostibus da-
re leticiam maiorem, nullum am^{ic} inire possit
M^{tas} v^{ra}. dolorem acerbiorum. Quare ne du-
bitet M^{tas} v^{ra} primo quoq^{ue} tempore finem h^{is}
rebus optatum imponere, Ser^uiq^{ue} Coniugis sua ra-
tiones ita stabiliat, ut quantum humano consilio
provideri potest, in tuto collocati videri queant.

Meminerit illam v^{nu}m corpus, v^{nu}m esse animu^m, cum
M^{te} v^{ra}: sibi carebit, dum illi carebit. Suis
rationibus prospiciet, dum illius rationibus prospiciet,
omnia cum illa sit cum M^{te} v^{ra} communia sem-
per habitura.

Ceterum quo celerius et diligentius id erit a M^{te}
v^{ra} curatum, hoc magis illi pertinebit non modo,
non modo ad retinendam v^{er}um etiam ad augen-
dam et amplificandam non animorum minus,
quam sanguinis arctissimam coniunctionem, qua
cum M^{te} v^{ra} Ser^uus do^{ci} meis intercedit,
Quorum senioris ingravescentis aetas, cum in Ser^u

filia huius sua amore conquiscat, non alia, quam
 hac de stabiliendis rebus eius cura magis an-
 getur, qua si prem Mtas vram liberaverit, magna
 pietatis laudem consequetur.

De Petro Voivoda, qui ex terris a ditione sua
 profugit, et nunc apud Altim vram exulat, ita
 prius erat, per Mty vram Legatum Sermio dno
 meo remissum, qui iam Statutum habuerit cum
 animo suo ac deliberatum Mtas vram, eum ad
 Caesarem mittere, imo sub id tempus fortasse iam
 miserit, Itaque supervacuum visum est Sermio
 dno meo post actam rem consilium dare. Sed cum
 acceperit postea integra adhuc de eo esse omnia anceps
 et perdifficilis ei visa est esse hoc deliberatio.
 Nam neque quemadmodum dimitti, neque quemadmodum
 retineri possit sine periculo spernit. Et quo magis
 mores hominis habet exploratos, hoc magis di-
 strahitur. in deliberando animus eius. Scit
 illum vafro quodam veteratorio et malicioso
 esse ingenio, qui si dimissus sit, geturus procul;
 dubio non sit, sed aut Mty vram, aut Sermio do-
 mini mei Regno pericula creaturas.

Sin aut contra Caesaris voluntatem, retentus
 sit, futurum prospicit, ut eum sibi Mtas vram
 inimicum capiat, et quibus de causis nunc ad
 eum Legatum suum misit, et minime obtineri
 queant, Quin periculum potius sit, ne ille irri-
 tatus Regnum Mty vram grandi aliquo mactet
 infortunio.

Sed in duobus malis, cum fugiendum maius sit,
lenius est eligendum, utrum itaque ex duobus his
malis lenius esse intelligit M^{tas} vr^a. id eligat
licet, Quod si vero aequum magnum utrumque malum
est, neque satis exstat utrum sit minus existimandum,
tunc tertium aliquid inueniri oportet, quod solent in
consimili casu Principes, cum Regni et populorum
incolumitatem vnius alicuius saluti anteponendam
esse censent.

Quod vero postulavit à Sermo domino meo M^{tas}
vr^a, ut illam per Legatum suum quem in Turcia
mittit apud Caesarem in gratia ponere conaretur,
Id illi pro eo, ut esse debuit, cura fuit, deditque ea
de re mandata Legato suo, ut quoad posset absque
cuiusquam incommodo M^{tas} vr^a commendaret, ac
sumum in reconcilianda illi Caesaris voluntatem
studium collocaret.

Bona spes tenet animum S^{er}u^m domini mei fore.
ut ad aequitatem Caesar delabatur, seque M^{ti} vr^a
praestet placabilem, atque omnem ex animo suo,
offensionem deponat.

Ad Sermum Quoq^{ue} Romanorum: Legatum suum
misit M^{tas} domini mei, qui quas attulit causas
Orator M^{ti} vr^a, quamobrem in hunc usque diem
pax promulgata non sit, eas M^{ti} illius exponeret
atque ea omnia diceret, quae ad pacem, concordiam
et amicitiam inter vr^am et illius M^{ti}m concili-
liandam vel retinendam potius et stabiliendam
apta essent et accommodata.

Ei Legato suo, dedit etiam negotium ut hortetur,
Mtem illius Serma, quo suos in officio contineret, ne
ne pateretur homines vrae Mti minuis affici, neque
vllam daret rescindenda concordia huius orationem

Qua quidem ipsa de re, vram quoque Mtem per me
voluit admoneri, quo et ipsa suos pari ratione con-
tineat, omniqz cura provideat, ne qua scintilla, culpa
illius oriatur, quae maius postea excitet incendium,
quam quod facile restringi possit, utqz capita, seu
potius articulos confederationis diligenter observet,
neqz promulgare pacem recuset, cum se idqz absqz
suo, Regniqz sui periculo facere posse existimauerat.
Nam si inter prinatos, multo magis inter Reges et Prin-
cipes pacta servari oportet, Inter quos nisi vltro ci-
troqz promissa quae sunt ea suo tempore appareant,
magna^{solet} existere rerum omnium perturbatio.

Quod attinet ad Hieronimum Laski. Palatinum
Siraqm facit Mtas vra pro eo ut facere par est
Regem ex animo amicum, qd Sermon domini mei ista
suspensione liberat. Certum enim est qd praeter scien-
tiam et contra voluntatem illius profectus sit.

Hoc ipsum persuadere sibi potest Mtas vra, de M^{co},
do: Joanne Comite a Tarnowo Castellano Crac,
qd et ipse de hac sit profectioe celatus, Nam quae est,
viri illius integritas, si id scisset, proculdubio omnia
ut ne do: a Laske provinciam hanc susceperet,
atqz cum obstricto Mti vrae fidei admovisset.

Sermo domino meo, facimus hoc illius tam au;

dare minime probatur, vel potius displicet maxime.
Id quod tunc declarabit cum ille redierit, Et quomodo
ex corpore Regni est Serui domini mei, atque inter
Senatores, et Consiliarios illius non postremum
locum obtinet, velit ex eo causam perfectionis Serui
domini: mens cognoscere, neque obscure feret magnam se
ex hac illius audacia molestiam capere. Dixi.

Perquiret domini: Ordo diligenter et inuestigabit, si qua
fuerint alie Rures, possessionesque libere, nemini
obnoxie et obligate, tutioribusque in locis sitae, eas
Serui filiae nostrae dotis et contra dotis nomine obli-
gari postulabit, Et si viderit non necessarium Serui
Roi: Regis consensum, tutoque eas ab hoc obligari
posse, ab eo petendo supercedebit, Sin autem eorum
ipsorum bonorum causa negotii nobis aliquid exhi-
beri posse a Seruo Roi: Rege perspexerit, omnino
in eo persistabit, ut eodem quo nostra scripta sunt
exemplo lras accipiat, quas reuersales vocant.
Tempus quo datae sint, longius scribi permittet, sed
ut ante nostrum hinc discessum confectum nobis de-
tur negotium.

Si Rures et possessiones eiusmodi reperiet, quae
tuto possant absque cuiusquam consensu obligari,
postulabit quo ad eius fieri possit ut prout se pos-
sessio Serui filiae nostrae, detur: Atque ut prae-
dicti eorum Rurum Serui filiae nostrae insinuandum

dent, se in fide illius et potestate semper futuros.
Si contendit Sermus Rex Vngarie, ut ex eorum bono-
rum quorum possessionem adeptus, Sexta filia nostra
proventibus se et familiam sustentet, atque annuam
singulis mercedem persoluat: non repugnabit Ro: Or.
modo ut suppeditet de suo Sermus do: Vngariae
Rex, si quid fortasse non sufficeret ex illis vecti-
galibus, ad Sermam filiam nostram et familiam
eius pro dignitate alendam. Et nihilominus Rex
et illas Castella et Oppida suo itidem sumptu pra-
sidio firmet, ac comectis rebusque omnibus necessa-
riis instruat. Id si difficile visum erit Mti eius
neque ad onera ista consentire voluerit, tunc insta-
bit atque urgebit, ut prioribus pactis maneat, neque
ab eis discedat, precibus minas addet, atque omnia
faciet, ut Sermam filiam nostram rones in tuto collocare
queat.

Poterit istud etiam coram Sermi do: Rege Un-
gariae, dicere, quod nos minime necesse habere esse
bello. Ins enim aut filiam nostram prosequi, atque sum-
ptus aliquos in eam rem facere, sed non defuturos
esse, cum alios nonnullos tunc ipsum Sermi Ro: Regem
qui duplo etiam quam Sermi filiae nostrae debetur,
Ins a nobis illius emat ac multum Mti nostrae ne-
gotii facessat. Sed nos Deum precari, ut ne eo
necessitatis adigamur, ut vi potius quam amore
et benivolentia ea quae iuris nostri sunt extorquere
nos oporteat.

Denique quaecumque ad persuadendum apta esse pu-
tauerit his libere utatur, Omnia scripto mandari

non possunt : cum ere nata pleraqz dici sit necesse
Atqz ideo mittitur is, cuius et prudentiam et fidem
erga se perspatam habet Sacra M^{tas} Regia et
exploratam, Illius Iudicio atqz arbitrio permittit
omnia, quaecumqz facta per eum fuerint, ea rata
grataqz habitura, dumo eiusmodi sint, ut probari
queant; Certo autem sibi persuadet de duo Ore
Sacra M^{tas} Regia, q pro industria sua : proqz stu-
dio erga se nihil vlla de re constituet : quod no-
sit q re futurum Seruic^{us} filia sue, neqz cure quidqz
et diligentia pretermittet : quo possit rones illius
in tuto collocare..

De P^{repto} quoqz Lendek S^{enatus} tua meminere, qui que-
ritur tres villas sibi ademptas esse per Mag^{num}
Hieronymu^m a Laske Palatinum Syradien^{sem}, ut eas
M^{tas} restitui faciat. Subest enim prepositus is
Mechoniensi P^{repto}, cuius cum nos prouisus simus
uri officiu esse putamus, auctoritatem nr^{am}
interponere, ut ne bonis suis contra Jus euerlatz.

Inscriptio dotis et contradotis Serenissime domine
 Isabelle in Hungaria per Serenissimum Ioannem
 Regem Hungarie 22. Februarii anno

1540

Ioannes Dei gra REX Vngarie, Dalmatie, Cro-
 acie, etc. Margio Moravia, ac Lusatie, et vbi-
 usqz Slesie Dux, etc. Memoria commendamus
 tenore presentium Significantes quibus expedit
 vniuersis. Quia Serenissimi Principes domini, Sigismun-
 dus pater, et alter Sigismundus Augustus filius:
 ac Serenissima domina Bona Dei gra Reges et Regi-
 na Polonie, etc. Serenissimam dominam Isabellam,
 Vngarie, Dalmatie, Croatia, etc. Reginam, eandem
 Altiorem filiam et sororem, Coniungem vero nostram
 Garissimam, cum summa dotis et Paraphernorum
 Septuaginta millium florenorum aureorum vn-
 garicalium, auri puri, veri et iusti ponderis, in
 gemis, auro, et argento, estimatorum, et pondera-
 torum, nobis in matrimonium dederunt, Ideo nos
 quoqz super obligatione dotis, et contradotis, eidem
 Rege Altiore coniungi nostra Garissime ad plenum
 respondere volentes, ita cum Spectabili et Ma-
 gno Petro Cnita de Vissnitz Palatino Cra-
 Regni Polonie Supremo Marschallo, ac Scer-
 pivo, Cracovien, Przemisliew, et Coben Capit-
 predictarum Altiorem Ore, vigore pleni Mandati
 ipsi per prefatum Io: Sigismundum Seniores
 Polonie Regem dati, egimus, tractavimus,
 et conclusimus, Cuius quidem Mandati tenor

est talis. Sigismundus Dei grā REX Polonie, etc.
Vniuersis et singulis quorum interest plannū testa:
timūq; facimus: quōdēum miserimus ad Sermūy
do: Joannem Vngarie Regem. filium nūm charis:
simū, Magōm Petrum Kmita Comitem à Vi:
ssnice Palatinum et Capitaneum Crac. etc. ut cura:
ret quo Sermū Dux Regine Vngarie Izabelle fi:
liū nū charissimū, et contra dotis nominē cauere
a Sermō dūo coninge eius. perspectam habentes vir:
tutem eius, et in rebus nūis conficiendis fidem, di:
ligentiam, dexteritatēq; plenam ei potestatem de:
dimus, ita ut prētib; damus, de rebus omībus
transigendi, hanc aliter, quā si nos ipsi prētes
adessimus, Itaq; quēcumq; per illum in hoc nego:
tio facta pacta, transacta fuerint, etc. In cuius
rei testimoniu hanc scribi signoq; commūi fecimus.
Datum in Cimitate nūa Cracouiensi, die Sancte
Dorothee virginis. 1540. Regni nūi 34.

In primis q; Arces seu Castra bonaq; infernis de:
claranda sub modis et conditionibus in serie ha:
rum nūarū expressis, dotis et contradotis nominē
pro summa centum et Quadraginta Millium flozē,
aureorum Vngaricalium auri puri, veri et insti
ponderis, eidem Rexi Mti inscribi debeant et obli:
gari, et Castellani nūi per prētes obligatarum
in forma Iuramenti, per nos prefatū Rexi Mti, me:
diantibus tēis nostris, subscriptione manus nūe
proprie, et impressione secreti sigilli nūi munitis,
data, coram sua Rexi Mti, statuto die inuari
et si quē illorum successu temporum aliqua causa
mutari vel mori contigerit, extunc illi quoq;

† p̄stare debeant et
curator. Arces sunt

gnos loco illorum constituemus, in simili forma, coram
praefata R^{li} M^{te} instrumentum† Solijmoß, Lippa, Dowa,
Chicz, et Kijkielow var medietas Tokai, et Tricesima
Cassomensis. Et quamvis Arces Chicho, et Killew;
war, nullo in re Voievode Moldaviensi in eius mani-
bus antea erant restitui debeant, tamen si in aliquo
casu, nobis ignoto, ille ex necessitate aliquando, re-
stitui deberent, extunc nos et successores n^{ri}, simi-
les Arces in presentibus aequivalentes, et in locis si-
milibus habitas, loco illarum R^{li} M^{te} obligare
debeamus. Harum autem Arcium omnium fructus
et utilitates, una cum Tricesima Cassomensi statim
ad usus et necessitates Curiae R^{lis} M^{tis} converteri
ac dari debeant. Quae si ad usus et necessitates Cu-
riae R^{lis} M^{tis} minus sufficerent, extunc nos ex
aliis presentibus n^{ris} Regalibus, huiusmodi necessita-
tes supplere debeamus. Item Oppidum Debreczen
cum pertinentiis, in eadem dotem, et contradotem
R^{li} M^{te} sit obligatum, Sed quia nunc illud inscriptum
est, Ita cum praefato duobus Or^e super eo conventum
est, quod nos illud spacio ad summum duorum annor-
um, redimere, et istos illius quoque fructus, ad
usus et necessitates Curiae R^{lis} M^{tis} dari facere
debeamus. Item alia medietas Arcis Tokai, et
Arx Regerecz, et bona diruta Arcis Thallia
ad summam dotis et contradot^{is} R^{li} M^{te} sint inscri-
pta. Quarum etiam Arcium fructus et utilita-
tes, dum ex manibus partis alterius, ille iuxta
articulos inter nos et Sereniss^{mo} Ro^{is} Regem ha-
bitos, vel alio quovismodo liberabuntur, ad usus
similiter et necessitates Curiae R^{lis} M^{tis} dari
debeant.

Item, q^d Arces predictae et bona praefata cum omnibus
Cemitatibus, Oppidis, villis possessionibus ac inspis
fructibus et utilitatibus eandem, deinceps, et ab an-
tiquo ad illa spectantibus dotis et contradotis nomine
in toto pro summa, Centum quadraginta millium
flores auroreum Ungaricum, auri, puri, veri, ac
inspi ponderis Reali M^{te} sint inscripta et obligata,
Ita v^ogt. q^d in casu, quo predictis Arcibus vel ali-
cui illarum successu temporum aliquod immineret
periculum, sine illud sit internum, sine externum, nos
ad conservationem illarum gentibus et aliis rebus
omnibus, opportunis et necessariis providere debeamus,
et hoc non ex fructibus eandem Arcium, sed
ex aliis provenientibus n^{ost}ris.

Item, q^d si Relem M^{tem} absq^{ue} liberis intestatam
decedere, quod Deus avertat contingeret, extunc
dos ipsa sua Rele M^{te} ad parentes vel fratrem
sua M^{te}, vel illis deficientibus, ad eos qui sibi
propinquiores sunt redire debeat, Et in eo casu
quo liberis careret, liberam eius M^{tas} de doli sua
disponendi, et cuiusq^{ue} voluerit legandi potesta-
tem habeat.

Item, q^d nos quoq^{ue} de Arcibus et bonis predictis
in casu mortis n^{ost}re libere testari, et quibuscumq^{ue}
voluerimus illa relinquere possimus, ita tamen
ut posteaquam Rele M^{tas} ad secunda vota tran-
siverit, illi quibus h^{uius}modi arces et bona per nos lega-
rentur totam sumam inscripserimus, Hoc est sumam
Centum et quadraginta millium flores Ungarici-
cum auroreum, auri, puri, veri, ac inspi ponderis
eandem Rele M^{te} disponere et persolvere debeant,
Et ita quoq^{ue} Rele M^{tas}, Arces illas, et bona

419

illa, citra ullam controuersiam, ad manus illorum con-
stitueret teneatur, imò arcis seu Castra et bona præ-
scripta, sub modis et conditionibus præmissis dotis et
contradot nominali, pro summa dictorum Centum et 40.
millium floren. res præfate Serenæ domine Isabelle,
Regiæ, coniugi nræ charissime, inscripta, locata et
obligata esse volumus, prout inscribimus, locamus,
et obligamus: promittentem in verbo nræ Regiæ, qd nos
eandem Relem Altem in huiusmodi Inscriptione
et obligatione nrâ, quamdiu beneficio Dei Optimi
Vinemus, mantentebimus, et successores quoqz nros
Reges et alios quoslibet, ad hoc obseruandum,
iuxta obseruationem conditionum præmissarum
oblige obligamus. Harum nrarum vigore et testim^o
lrazum. Datum Bude in Dominica Remiscere. Qu^o
domini. Millesimo Quingentesimo, quadragesimo

Ioannes Rex manu
propria JSB

Sigismundus primus Rex Poloniæ Pr
Isabelle Regiæ vngariæ filie sue

Scriptissimus Seren^o dno Regi vngariæ Coniugi M^{te}
vræ, vt ne diutius id actiperet, qd dotem et Para-
phernorum partem ad constitutum tempus mittere
non possumus, cura nobis futurum id esse, vt octo,
ad summum quindicim diebus post, ea omnia Cas-
soniam perferenda curemus, Id eo scriptissimus

quod cum breue admodum tempus esset, verebamur
ut possemus tam cito fidem pro nobis interpositam
Magnifici Petri Cmithe de Vissinze Palatini et Capi-
tanei Cracouici. Marschali Regni, et Oratoris
nr̃i liberare, Itaqz non promittere, qz non prastari
visum est nobis satius, sed postea nihilominus om-
nem curam adhibuimus, ut ad constitutum per Orem
nr̃um diem, omnia ista ad eum de quo conuenit locu-
perferri possent. ac perfecimus studio ac diligencia nr̃a,
ut antevertemus potius diem, quam posterius ista
mitteremus, Quare si abest à Mte vr̃a Seruus
dominus Coniunx illius, ne grauetur Mtem eius
certiorem facere de hac voluntate nr̃a, ut mittat
Cassoniam aliquem cum plena potestate, qui, quae missa
per nos fuerint, ea Mte eius nomine accipiat, quic-
tationemqz det, ac cancat, neminem amplius isto no-
mine quidqz à nobis petiturum, Ea res ut curd
sit Mte vr̃e magnopere postulamus, ut qui missus
à nobis fuerit, is necessi non habeat longo tempore
Cassonic' commorari, cum qui mittendus isthinc est
prastolando, Fecerit Mtas vr̃a, rem nobis valde
gratam, quam cupimus qz longissimo tempore
incoluam esse et felicem. Datum Cracouia, die
Quatuordecima Mensis Aprilis, Anno Domi
Millesimo, Quingentesimo, Quadragesimo.

40 487

Renunciatio omni iuri et successioni in bona
per Serenam dominam Isabellam Regiam Un-
garie facta

NOS IOANNES Dei gra Rex Ungarie
etc. Manifestum facimus. etc. Quod assignata
sunt nobis per Seren Principem dom Sigismund
etc. socerum et Prém nrm charissimum dotis
Triginta duo Millia aureorum Vugaricalium auri
puri. etc. Paraphernorum vero, cum Serma
domina coniuge nra filia eius Mlis triginta
millia florenorum aureorum Vugaricalium auri
puri. etc. qua in toto faciunt summam septuaginta mil-
lium florenorum aureorum Vugaricalium, auri
boni, veri, et iusti ponderis. Qua doti quibusqz para-
phernis, cum Serma Coniuge nra ita sibi donec
a Mle eius tantum esse cognoverit, renunciant, et
renunciat per prntes, consensu nro actudenti, omni, fu-
ri, si quod illi aut ^{ad} Sermonum parentum: aut ad
cuiuscumqz ^{tant} aliorum ex eis descendentes hereditatem
competit, canetqz et nos canemus, neminem aut
dotis, aut paraphernorum, aut hereditatis sine
matrno, sine patern, aut quocumqz alio nomine,
a Sermo do: Rege Polonia, aut a Serma coniuge
eius, aut a Sermo filio et successoribus eorum, quidqz
amplius petentiam, Nisi si Seren frém charissim
conjugis nre, alsqz liberis masculini sexus deceder
contigerit, tunc illa matrno tantum hereditatis
particeps esse debet. Hoc est eorum bonorum, qua,

habet in Italia Serma do: Bona Regina Polonia con;
iunx Alti^s eius et sum^a pecuniarum, quas certis in
bonis, Oppidis, prædiis, ac possessionibus tam in Regno
Polonia, quam in Magno Ducatu Lithuania inscri;
ptas et obligatas habet. In cuius rei testimoniu^m p^{re}ntes
lras n^{ost}ras duximus dandas, et concedendas. Datum
Budo^m in Dominica Remiscere. Anno Domi Mille;
simo, Quingentesimo, Quadragesimo.

Joannis Rex
manu p^{ro}pria

Formula Iuramenti Arcium pro Re M^{te} accipiendarum

Ego N. Iuro per Deum vivum ac beatissimam Dei
genitricem virginem Mariam, et om^{es} sanctos
et sanctas Dei, Q^{uo}d Cast^{rum} tale in quo^{me} Regia Alti^s
Castillam constituit, et ad manus meas illud dedit,
nemini alteri, nisi Alti^s Regia: et post Alti^m suam
Serma^m domine Isabella Regina Ungaria fidel^{iter}
tenebo, et conservabo, et quandocumq^{ue} Alti^s sua
Regia voluerit ex manibus meis, vel meorum vi;
cesgerentium, illud re habere, eius Alti^s, vel homi
sua Alti^s cui comiserit, sine vlla causatione, que
aliquo modo per hominem excogitari possit, vel
partitione restituo. Contingenti autem, quod Deus
avertat, mori Regia Alti^s, ante ipsam Relem
Alti^m eo casu Cast^{rum} ipsum, eidem Rele Alti^s
conservabo, et eidem Alti^s, vel homini sua Alti^s, cui
comiserit absq^{ue} vlla causatione, et restitnam
Q^{uo}d quos faciens fidei, honore, et humanitati meis, mi
spon^{te} et libere obligo.

Sbanski 421

Postea dominus Ioannes Sbanski Canonicus Cracouien
Secretarius Regie' Maiestatis, missus fuit in vngariam
ad capiendam possessionem et Iuramentum prardictarum

Arcium.

I Nstructio data dno Ioanni Sbanski Decano Cracouien
Secretario, ad Serenissimum dominum Ioannem Vngarie
Regem, et Isabellam ipsius Coniugem ad adipien-
dam possessionem Arcium Isabelle ipsarum

Inscriptarum

Principio et nro et Serenorum filii et Coniugis nre
nomine utramqz Altum officiosissime salutabit, omnia
eis fansta et foelicia precabitur. Deinde se esse mis-
simum dicet, ut nomine nostro adsit cum Insinran-
dum dabit Praefecti Castrorum et bonorum, qua
sunt dote et contradote nre Sermae filiae nrae
obligata, atqz promideat, ut ea Insinrandi forma
la seruetur, de qua inter Altum Regiam Vnga-
ria, et inter Orem nrum Mag^{um} Petrum Kmi-
ta, etc. conuenit postulabitqz, ut quo tempore
Insinrandum id praestitum fuerit interesse ei &
audire, iuxta pacta et conuenta liceat.

Offeret deinde lras sine diploma nrum, quo inter-
positam pro nobis fidem Oratoris nostri promi-
debit.

Recognitio, et ratihabitio Sigismundi Regis
Poloniae, de dote, et contradote Regine' Isabelle
inscripta

Sigismundus, etc. Recognoscimus per pntes

Nos inscriptionem et obligationem, dotis et contra-
dotis, in personam Serenissimae dominae Isabelle Un-
garica Reginae filiae nostrae, etc. à Serenissimo domino
Joanne Rege Ungariae Cominge eius filio nostro cha-
rissimo, factam pro sufficienti dote et contradote
acceptare, ratam quae et firmam habere iuxta
articulos super ea re conclusos, In cuius rei tes-
timonio etc. Dat. Crac. feria quinta Magna

Plenipoten^a dno Sbarski data, ad accipiendum
Iuramentum à Capit. Castrorum in Ungaria, etc.

VNiuerfis et singulis. etc. Significamus, quod cum
inter Serenissimum dom. Joannem Regem, etc. et Mag^{um}
Petrum Kmitha, etc. Orem nostrum, nostram per-
sonam gerentem conuenit, ut ad Dominicam Mises-
ricordia Legatum nostrum mitteremus, qui ^{presens} tunc
adesset cum Praefecti sine Capitanei Castrorum et
bonorum, quae Serenissimus dom. Joannes Rex dotis
et contradotis nomine Serenissimae Cominge suae, filiae
nostrae charissimae obligauit, Insinuansque fidelitatis
iuxta praescriptam sibi formulam de qua conue-
nit praestabunt, Misimus Venerabilem hunc Joan-
nem Sbarsky Decanum Cracouensem, Secreta-
rium nostrum, cui potestatem fecimus, ita ut pre-
sentibus facimus Insinuandi istud audiendi, atque
ut promitteret mandauimus, quo id fieret secundum
eam formulam, de qua inter Serenissimum dom. Joannem
Ungariae Regem et Mag^{um} Petrum Orem nostrum
conuenit. Cui rei ut tanto maior et certior fides
adhibeatur has has Signo nostro Signari iubimus
atque illis manu nostra subscripsimus, Crac. feria
quarta magna, 1540

fol. F. IV. 145 / XV

Pr. 2m. 2m. pyromen. infuena. gibanous. ogum (I + 3%) anuans.

Antiochae V. 1717.

Polite. 35. 295, 218 467, 412, 152, 622

123 waga Niekład 1838. nieważ

127 Uważa się:

Ważność Mianety Polak Litewski 176

Bitwa na Atosanie 184

1539 278

Ważność Mianety Polak Litewski 383

457 Hic & La

28 Pisy Kula zamyk w 176

Karta 131 - Chirachin, Labulchin, Samurac i Gorce użycie w 176

81. Wąwoz Salskiy: Miedzi-
Salskiy po 176
Ważność Mianety

208 Arabon

364 Kaniwacy S. Jachar

Въ змощі сьвѣтлаго
духа и благодати

(I+990) 1899 XI
29

Въ змощі сьвѣтлаго
духа и благодати

1112.
178
1930, 7, 8, 1881

Латинская.
Отд. N